FĂRĂ PAȘAPORT PRIN U.R.S.S.

Johann URWICH - FERRY

FĂRĂ PAȘAPORT
PRIN U.R.S.S.

. . . Coperta: Jean Urwich. 1978.

Johann Urwich
(Ferry)

FĂRĂ PAȘAPORT PRIN URSS

Vol. III

MUNCHEN 1978

„FĂRĂ PAȘAPORT PRIN U.R.S.S.“

Editura: Asociația Românilor Liberi din Germania — München.
Verlag: Vereinigung der Freien Rumänen in Deutschland e.V. — München.

Tipărit la Tipografia „Iskra“ — München — West-Germany.
Druck: „Iskra“ GmbH, 8 München 90, Ohlmüllerstr. 16, Rgb.

Motto:

Poți duce un câine de zardă,
dar nu-i poți vedea în suflet.

-Proverb popular-

De ce să fiți voi sclavii milioanelor nefaste,
Voi, ce din munca voastră abia puteți trăi?
De ce boala și moartea să fie partea voastră,
Când ei în bogăția cea splendidă și vastă
Petrec ca și în ceruri, n-au timp nici de-a muri?

Mihai EMINESCU
„Împărat și Proletar“

MOARTEA SATRAPULUI

De necrezut o astfel de enorminate! Sub regimul poliţienesc sever la care era supusă întreaga populaţie liberă, dar mai ales lagărele, o astfel de încercare — aici — este la fel de uimitoare, cum a fost primul zbor în Cosmos şi primii paşi pe Lună. Dar greva a avut loc fără publicitate şi cu întregul ei cortegiu de dureri şi suferinţi . . .

Deşi o voi face pe parcurs, renunţ deocamdată să amintesc numele tuturor acelora care acţionând pe faţă, în taină şi uneori numai când împrejurările au impus-o direct, au realizat această uimitoare performanţă pentru locurile şi vremea în care încleştarea a avut loc. Să nu iutăm că nu ne aflam la Paris, Londra, Roma sau Washington, unde dreptul sfânt de protestare împotriva abuzurilor — chiar ale guvernului — este legiferat sau aprobat în mod tacit, iar repercursiunile sunt — uneori — o distracţie de copii. Aşa ceva aici se plăteşte cu viaţă . . . Şi mai trebuie că sindicatele sovietice, sunt mult mai galbene decât cele mai galbene sindicate pe care le ponegresc moscoviţii. In ciuda cauzei şi scopurilor care au definit şi justificat existenţa organizaţiilor de acest gen, aici sindicatele nu-s decât o prelungire a NKVD-ului şi guvernului sovietic.

Intreaga lor conducere este în mâna poliţiei care veghează ca „mulţumirea" să fie generală. Ori propunere, modificare, chiar critici şi schimbări se fac numai pentru că s'a dat voie . . . de la poliţie. Şi nimeni nu crâcneşte! Legea găseşte articole şi încadrări documentate juridic pentru înfrângerea colţilor. Lagărele şi minele de peste tot, dar mai ales cele de la Cercul Polar, aşteaptă marfă proaspătă cu porţile dechise. Toată lumea ştie de asta şi tace. Oricât o fi de rău, e mai bine aşa. Au putut oare drege ceva, cei care au dispărut înghiţiţi de mine? O laşitate justificată a amuţit gurile, a paralizat voinţele. Toată lumea se preface că-i mulţumită, defilează, poartă steaguri, aplaudă şi chiar se surprinde lăudând realizările şi îmbunătă-

ţirile de care se bucură, deşi vede cu totul altceva. Iar conducerea se preface că-i convinsă de mulţumirea generală pe care masa i-o demonstrează defilând cu flori şi aclamând, în delir. Totuşi, toată lumea ştie că lucrurile nu sunt de loc aşa. Dar guvernul are NKVD-ul, sluga asta bine plătită, care veghiază şi poate să facă muţimea să cânte şi să semneze orice denunţ. Incearcă să nu cânţi, fă să te vadă vecinul că nu aplaudezi. Ce-a mai bună dovadă că eşti duşman al poporului şi că meriţi să capeţi cei 25 de ani, care de fapt înseamnă toată viaţa!

Este prima grevă de lucru. Aşa cel puţin credeam noi. Şi mai credeam încă, pentru cine-ar putea şti, ce s'o mai fi petrecut prin alte părţi ale întinderii acesteia nesfârşite! Este drept că aveam ştiri din cele mai nebănuite locuri, uneori chiar informaţii despre evenimente care se petrecuseră cu jumătate de secol înainte. Ba să fim drepţi, dacă aveai norocul să dai peste „deţinuţi enciclopedie", aşa cum am avut eu, puteai avea informaţii care porneau dela Adam şi Eva.

Intâmplarea însă, putea prea bine să te lipsească de anumite puncte nodale, şi să nu poţi afla evenimente capitale, deoarece cheia era „sistemul informaţional" care ne stătea la dispoziţie. Totul depindea de capriciul transferurilor de pedepsiţi şi al repartizării noilor arestaţi. Dar cum fiecare puşcăriaş se întalnea cu nenumăraţi alţii, care-şi deşertau sacul cu toate cele deţinute dela mii de transmiţători, practic — cu toate golurile — informatica noastră era o agenţie care umplea golul. Deci, aveam garanţia că nimic din ceace era „esenţă" n'ar fi putut să ne scape.

Ne sosise printr'un grup de Români originari din Rasarabia şi Bucovina, foşti ofiţeri activi şi de rezervă, prizonieri de război, şi pe care sovieticii voiau să-i reţină pentru că fuseseră născuţi în aceste teritorii pe care, prin pacea de la Paris, le luaseră cu japca de la România, câteva ştiri foarte interesante. Ştirile au fost confirmate de un al doilea şi al treilea grup de Germani şi Unguri, veniţi din aceleaşi lagăre din podişul Valdai. Amintesc că grupul de circa 40 de Români basarabeni si bucovineni, fuseseră trimişi aici pentru pedeapsă şi sperietoare că nu voiau să renunţe la cetăţeia română şi să semneze actul de cetăţenie sovietică. Ce s'a ales din acest grup nu mai ştiu, de-

oarece a fost mutat după câteva săptămâni în altă parte. Ştiu doar că una dintre cauze fusese tocmai ştirea pe care ne-o transmiseseră şi remontase într'o măsură oarecare tot lagărul din Vorkuta. Desigur că prin măsura mutării în alt lagăr, ştirea va fi transmisă mai departe chiar de către cei care o deţineau de la origină. Aşa dar NKVD-ul ne servea şi el fără vie, confirmând astfel vechiul dicton „uneori tot răul este spre un bine".

Ştirea adusă de Români şi confirmată după aceia de grupul de Germani, care o deţinea la rândul lor de la un alt grup de Germani în strânsă legătură cu Românii în cauză, între care, Generalul Heine din Hannover, Generalul von Schmit, Lt. Col. Wolfmeyer, Lt. Klee, Lt. Konenyi Maximilian şi Căpitanul ungur Halmasyi Tibor, se referea la o grevă a foamei care a durat timp de 10 zile. Un grup compact de peste 800 de ofiţeri români se hotărâseră să se sinucidă în masă. Şi au izbutit, în ciuda pedepselor care-şi pierduseră orice sens în faţa oamenilor hotărâţi să moară, să înfrângă barierile centralei NKVD-ului din regiunea Gorki-Arzamas. Astfel, au reuşit să-şi discute dolenţele întâi cu Vladimirov, adjunt la Ministerul de Interne,

Foto — Bucureşti 1972

„. . . o experienţă grea te face să taci până la moarte . . ." Mihai Răducanu . . . unul dintre organizatorii principali a grevei foamei, efectuată de ofiţerii români ca prizioneri de război, în lagărul Arzamas, regiunea Gorki-URSS — Mai 1947

apoi, după eșecul lui, direct cu Ministrul și o Comisie Centrală dela Moscova.

Indrăzneala asta se petrecuse pe la sfârșitul lunei Mai, în anul 1947. Izbânda ei dăduse semnal întregii regiuni, unde asemenea acțiuni s'au repetat, dar neorganizat și fără rezultate. Faptul revelator se consumase însă. Oamenii hotărâți, dovediseră că NKVD-ul poate fi înfruntat și poate fi forțat să vină la masa verde a discuțiilor, dacă ți-ai dat peste bord temerile și te-ai convins că nu mai este nimic de pierdut.

Dar acum era în anul 1953. La șase ani distanță, greva astă a foamei, legată și de alte refuzuri de a accepta orice fel de muncă, oricât fusese ea de impresionantă, timpul o astupase. Cert rămâne doar faptul că grupul respectiv a devenit existența unor puncte nevralgice ale NKVD-ului, prin care se putea totuși ataca. Cu atât mai mult, cu cât după tocmeli și schimburi brutale de vorbe, parlamentarii sovietici pentru a pune capăt scandalului, au dat în scris, — cuvântul de onoare fusese respins, — chiar dacă venea dela un Ministru de Interne, limita de fund a repatrierilor prizonierilor români. Deși detaliile acestor repatrieri, pline de mistificari și tertipuri, prezenta interesul lor deosebit, deocamdată trec peste ele și rămân la problemele Vorkutei.

Și totuși să mai facem o incursiune în trecut.

Uniunea Sovietică, semnează noua Convenție de la Geneva în anul 1949, care va aduce intern anumite schimbări fulger în directivele NKVD-ului. Sovieticii își luaseră angajamnetul de a elibera pe toți prizonierii de război, lăsându-și o portiță deschisă spre a acapara și a putea reține dintre aceștia prizonieri pe cei declarați „criminali de război", aceștia nu intrau în noua convenție semnată.

Până'n 1949, NKVD-ul comdamnase foarte puțini dintre acei care acum erau deținuți criminali de război, dintre prizonierii germani, români, unguri, jiponezi, italieni sau alte naționalități. Imediat după 1945 cei dovediți de crime de război fuseseră în marea lor majoritate executați. Cei rămași erau așa zisele cozi de topor, sau victimile celor care le descoperiseră un apendice compromitător. Prin aceasta nouă operațiune, sovieticii doreau să-și acopere propriile lor crime, căci erau

puțini supraviețuitorii acestei perioade. In al doi-lea rând le era greu să piardă o mână de lucru așa de ieftină. Trebuia găsită numai o formă juridică și pe aceasta o găsiseră.

Acuzările și motivele erau multiple, de la ordananță la translator și de la ofițerul inferior până la General, toți au fost rapid tratați și în majoritate condamnați sub denumirea „criminali de război", cu o pedeapsă de 25 de ani.

Au fost condamnați pentru spălarea creerului, nu numai foști soldati, deoarece văzuseră prea multe din „miracolul sovietic", ci și grupuri întregi de oameni, care până acum erau tratați internați în diferite lagăre din zona sovietică a Germaniei. Toți acei care au făcut parte în lagărele din Bautzen, Buchenwald, Sachsenhausen, Torgau sau altele, și-au făcut parte din „Sonderkomando" (acei care săpau gropile noaptea și îngropau morții), aleși de sovietici contra voinței lor pentru a executa asemenea munci, primiseră acum 25 de ani pedeapsă. Nu faptul condamnării, dar timpul le spăla memoria de numele și cifrele acelor morți și îngropați de ei, în numele marei umanități sovietice. Dacă în Bautzen acest „Sonderkomando" locuia în „ausenbaraca" și pentru căratul morților fuseseră înlocuiți de renumita mârțoagă de care am amintit, acum ei trebuiau să uite tot ce văzuseră. Așa au fost condamnați pe diferite motive, Sacola, Miller și alții. Dar nu numai groparii, ci și medicii care lucraseră în serviciul sanitar și văzuseră prea multe, n'au fost uitați. Ca să luăm un exemplu, Doctorul ORL. din Berlin Hans Löllke, fostul medic al Doctorului Göbels, ori Doctorul Emil Neste și mulți alți, toți cu câte 25 de ani.

Sovieticii au reușit în mare parte să șteargă din memoria acestor oameni, prin tratamentul impus: înfometare, muncă de robi și regiune climaterică, majoritatea informațiilor memorizate. Mulți din ei au fost îngropați în Taigaua sau Tundra marelui imperiu. Dar pe unii, care au supraviețuit, îi putem întâlni în lagărele din Iavas, Suche bes Vodnei, Swerlowsk sau altele. Aceștia sunt repatriați ca „prizonieri de război" în 1955, după înțelegerea cu Cancelarul german Adenauer.

Nerușinarea și adevărata lor față și-o arată Sovieticii cu proprii lor colaboratori pe care i-au explatat și întrebuințat sub toate formele posibile și imposibile. Acum, aceștia erau

aruncaţi la gunoi ca un deşeu oarecare. Ar fi păcat să nu amintesc şi de bomba zilei, când dintr'un nou transport mi'a parvenit ştirea că fostul General al lui Hitler dela Stalingrad, von Seydlitz Kurzbach, subalternul lui von Paulus, fusese acum comandant de colaboratorii lui sovietici, la 25 de ani ca criminal de război. El, preşedintele corpului „Freies Deutschland" şi alţii ca el acum condamnaţi, fuseseră acei care înfiinţaseră în lagărele de prizonieri, pe placul sovieticilor comitetul „Anti-fa".

Condamnat de Hitler la moarte în lipsă, înălţat în slăvi de Moscova şi declarat colaborator făţiş, primeşte comisii internaţionale de Cruce Roşie, dă interviuri şi arată fericita viaţă pe care o au prizonierii de război în lagărele special amenajate din Vladimirsk. Dar iată că'n 1949, după ce trăise ca un „belfer" uitând şi vânzându-şi proprii soldaţi şi ofiţeri, pe care ia condus, cade şi el în nenorocirea cea mare.

Sovieticii, cu marii lor maeştri NKVD-işti încep să gândească altfel, adică sovietic, „Maurul" acum trebuia să-şi plătească şi datoriile pe care crezuse că prin conportarea sa josnică, îi fuseseră şterse. Dar mai mult decât atât. Unul dintre consilierii sovietici pe lângă corpul şi comitetul „Freies Dutschland", îi este acum anchetator lui şi celorlalţi din conducere, cu care este inculpat... şi câţi soldaţi cinstiţi germani sau de alte naţionalităţi, nu şi-au lăsat viaţa, din cauza lui sau a unuia ca el!...

Condamnat la 25 de ani ca criminal de război, băgat în lagăr de reeducare, mâncându-şi „balanda" şi pâinea neagră, îşi aduce cu părere de rău aminte, de epoca când era „Preşedinte" şi membru în comitetul Anti-fa. In 1955, este repartizat de sovietici în Germania Democrată, dar el nu se stabileşte în zona sovietică ci în Republica Federală Germană. Probabil că aici dorea să înfiinţeze un nou comitet, al cărui preşedinte voia să fie, dar de data asta unul „Anti-co".

Este interesant faptul, că făcând pe victima lui Hitler, acum era şi victima lui Stalin, oare la cine avea speranţă?

Rechin a fost şi va rămâne, iar NKVD-ul avea de lucru prin maşinăria lui, care asuda zi şi noapte, să se descotorosească de elemente ca el.

La 5 Mai 1950, agenţia TASS desminţise oficial informaţiile din presa Occidentală, că în lagărele sovietice se mai alfă prizonieri, aveau dreptate, toţi erau condamnaţi. Acum la Vorkuta...

Suntem la începutul lunii Februarie 1953. La mina 7 lagărul nr. 2 din Vorkuta, soseşte un nou transport de deţinuţi şi deportaţi. Era la puţin timp după aşa zisă încercare de asasinat asupra lui Stalin. Cel puţin aşa ne fusese transmisă nouă ştirea, că un grup de medici, dintre care majoritatea erau evrei, încercaseră un atentat la viaţa dictatorului, dar fuseseră divulgaţi de Doctoriţa Lidia Timaschuk, care pentru delatarea ei primise cuvenita decoraţie. Amintesc că după moartea lui Stalin, medicii, au fost eliberaţi, iar fosta decorată, închisă!... La rând ca la moară!

Nici fiul lui Stalin nu a fost uitat. El, Vasile Iosefici Djugaşvili, Generalul de aviaţie, a trebuit să-şi ia locul în rândul de la moară. Cu toate că după datina străveche rusă, el era moştenitorul tronului al marelui imperiu sovietic-barem aceasta îi era credinţa, — din păcate se înşelase amarnic.

Erau cu toţii adunaţi la capătul Satrapului, aranjat frumos pe catafalcul împodobit cu flori, ca să mai poată fi admirat ultima dată, iar lumea întreagă să creadă că întradevăr a murit de moarte bună. Foştii lui colaboratori îl plângeau, stând de gardă la catafalcul roşu, camuflându-şi crima.

Vasile, fiul cel mic şi răsfăţat, numai în câţiva ani, a ajuns de la Căpitan la gradul de General de aviaţie, graţie lingăilor politici şi militari, care sperau prin aceasta, milostivirea Tătucului. Moştenitorul tronului putea să-şi permită multe lucruri nepermise, atâta timp cât trăia tătuca. Acum însă, toţi cei care-i fuseseră prieteni, fugeau de el ca de râie.

In timp ce toată lumea era îndoliată şi se pregăteau ceremoniile de înmormântare, Vasile făcu inprudenţa, poate sub influenţa alcolului de care nu se despărţea şi către care fusese înpins înadins de lingăi, să acuze pe unii care erau de faţă la asasinarea tatălui său, Marele Stalin. Toate acestea faţă de foarte multe persoane străine, iar printre cei pomeniţi nu lipsea Beria, Voroşilov, Hruşciov, Bulganin, Gaganovici şi cum îi mai chiamă. Desigur, nimănui nu i-a fost pe plac, dar l-au acuzat că ar fi

sub influenţa alcolului şi a marei dureri. Nu l-au îndepărtat pentru un moment. A apărut la înmormântare, unde a participat de ochii lumii, după care a fost dat uitării.

La 28 Aprilie 1953, adică la numai 8 săptămâni dela moartea tatălui, siului Vasile i se aduce la cunoştinţă că este degradat, acuzat şi condamnat la 8 ani închisoare. Da, fiul lui Stalin condamnat şi închis ca trădător de parte, spion american, etc... Cine mai ştie de ce fapte îl acuzaseră, numai că spusese adevărul şi făcuse prea mult abuz de el!

A fost închis în închisoarea din Vladimir, unde se găseau şi alţii din marea gaşcă a Cremlinului, arestaţi şi închişi încă înainte de 6 Martie 1953. Urmau însă mereu alţii, după proverbul... „La rând ca la moară".

După ani de zile este eliberat, scos la pensie, dar nu se poate bucura de ea, căci din cauza unei boli nevindecabile, moare la numai câteva luni după eliberare. Acuzatorul trebuia să dispară, dar nu numai ca acuzator ci şi ca moştenitor al tronului, aşa cum au dispărut mulţi dintre ei sub diferite forme în istoria Ţarilor, care au dominat asupra Ivanilor. Vasile ştia prea multe ca să fie lăsat să trăiască, doctoriţa Lidia Timaschuk la rândul ei spusese prea multe, iar ceilalţi care cunoşteau parfumul florilor din ograda Cremlinului, nu azvârliseră numai aşa cu vorbele în vânt...

Dispăreau tătucii şi cu ei lingăii. Cei noi îşi aduceau pe-ai lor. Aşa se face că din cadrele NKVD-ului din Cremlin, mulţi au ajuns până la urmă în Vorkuta sau Iavas, pe unde i-am întâlnit mai târziu, lămurindu-se asupra celor neştiute şi neauzite.

Mare-i grădina ta Doamne!

DOCENTUL PELTZ

Din transportul nou sosit în Februare, făcea parte şi un oarecare Peltz, de origine evreu, care fusese docent la Facultatea de Litere din Moscova.

Cum la sosirea fiecărui nou transport, trebuia ca cel puţin unul, doi sau trei deţinuţi să aibe surpriza unei întâlniri cu totul neaşteptată, poşta dintre carantină şi bărăcile celorlalţi intra rapid în funcţiune şi furniza lista noilor veniţi. Aşa s'a întâmplat cu foarte apropiatul meu tovarăş de mină, Inginerul Limonis, să afle despre venirea lui Peltz, prieten intim cu el de pe când erau studenţi. Mai ales că locuiseră în aceiaş clădire şi meditaseră împreună, pe specialităţi, copii câtorva somităţi din Comitetul Central şi al câtorva Generali din Moscova.

După câteva zile, Limonis cu mine şi un alt evreu din grupul nostru, tot din Moscova, — Lazăr pe numele lui cel mic, — cam sărac cu duhul, dar doldora de informaţii şi relaţii, am aflat tot ce văzuse şi ştia docentul Peltz, care se învârtise în noua lume a Moscovei, noua „intelighenţie sovietică", ca să nu-i zic burghezie sau nobilime.

In afara ştirilor şi evenimentelor de Cancan moscovit din grupul lor şi care nu mă interesau, Peltz ne-a informat şi comentat atentatul împotriva lui Stalin, arestarea grupului de medici şi a unui foarte mare număr de majordomi şi oameni de încredere din Cremlin. Peltz a fost cel dintâi care ne-a transmis bomba zilei. Dar în afară de epurarea radicală a Cremlinului, Peltz ne-a adus şi vestea că cercurile bine informate din Moscova, au lansat ipoteza că Stalin n'ar mai avea de trăit decât maximum trei luni. Otrăvirea prin tratamentul contra indicat pe care-l aplicaseră, în mod avizat, medicii respectivi, îşi făceau deja efectul. Ştirea şi ipoteza comunicate nouă de Peltz au fost confirmate şi depăşite. De la data venirii lui printre noi n'au trecut nici trei săptămâni: la 6 Martie 1933 ştiam deja vestea că satrapul murise.

Ce anume şi exact a făcut Peltz de fusese condamnat, n'a spus-o la nimeni. De altfel exactul acesta, după cum am mai spus, era foarte relativ. Sunt atâtea adevăruri câte circumstanţe pot fi posibile, aşa cum perfida teorie a lui Averroes o dovedise prin demonstrarea — deocamdată — numai a „Dublului adevăr". Am aflat că avea doar 10 ani de închisoare, pentru trădarea patriei socialiste. Se obişnuia foarte greu cu ideia arestării şi a vieţii grele dela Cercul Polar. Era extrem de deprimat şi

încercase de câteva ori să se sinucidă. In baraca 45, odată îl surprinsese șeful lui de brigadă, luând cărbuni aprinși în mână pentru a se automutila. Era și asta o posibilitate de scutire de-a mai ieși în vântul tundrei pe un ger de — 35° C, de unde ne întorceam înghețați și sfârșiți. Altădată a fost prins bând soluție de săpun, pentru a-și provoca dezinterie, așa cum aflase că fac Balticii. Și-a revenit însă din această stare de prosteală, după ce-a aflat în mod oficial de moartea tătucului Stalin. Data de 6-03-1953, i-a adus speranțe și forțe noi, dar n-am putut să-i afăm niciodată secretul condamnării. Nici chiar Limonis!

Incă înaintea sosirii docentului Peltz, observasem că nu era trnsport în Vorkuta în care să nu existe și un grup destul de compact de evrei. Uneori depășea chiar 40-50 de persoane. Știrea data de el ne-a explicat cauza.

— „Asta este un început de prigoană“, ne-a explicat Peltz. „Probabil, o să înceapă și ghetourile ca pe vremea țarilor și-a lui Hitler“.

In lumina explicațiilor lui, am înțeles pornirile politrucilor împotriva evreilor! Mai întâi au dispărut politrucii evrei, apoi au dat afară evreii care făceu munci de birouri și de interior, constituind din ei brigăzi speciale pentru munca de jos. Ura antisemită începuse într'adevăr să se deslănțuie!

Politrucii stăteau la poartă în timpul ieșirii brigăzilor la lucru și verificau cu atenție ca nici un evreu să nu lipsească, mai ales cei care fuseseră repartizați la brigăzile de muncă suplimentară, la brigăzile de fruntași — udarnici — spărgători de norme, sau la formațiile de șoc pentru deszăpezit calea ferată și drumurile.

„Mahno“, — unul dintre hatmanii armatei albe, vestit prin duritatea lui împotriva roșiilor, — zicea unul dintre politruci, râzând, avea dreptate când afirma: „Ubei jidov, spăsai Rusia“ („Omoară evreii și salvezi Rusia“). Adaog că în aceste împrejurări fusese dat afară din corpul medicilor și cunoscutul nostru curățitor de closete, Dr. Rubinstein.

In evenimentele care vor urma, Peltz prin intervenția Ing. Limonis, va juca un rol destul de important. Având legături și cunoștințe multe în lumea evreilor din cadrele foarte înalte ale Ministerului de Interne și NKVD-ului, mai ales din secția (Z.K.) (deținuți politici și deportați) el va da prețioase informații și îndrumări grupului de juriști din lagăr, 16 la număr, care vor pregăti raportul deținuților către C.C. și guvern. El ne-a dat una din cele mai prețioase informații, în lumina căreia va trebui să se desfășoare orice acțiune sau protest, fără să provoace autoritățile locale la intervenții brutale. Am aflat prin el că fiecare comandament regional avea diverse plicuri cu dispoziții și recomandari speciale de îndeplinit pentru diversele cazuri posibile, conform cărora va trebui să acționeze fără să mai piardă timpul să capete aprobarea centralei din Moscova.

In ce-l privește pe Limonis, despre care am amintit de atâtea ori, era Rus de origine iudeică, din Moscova, inginer de profesie, fost șef de sector de fabricație la uzinele Molotov. Prin 1932-1933 fusese într'o misiune tehnică de informare și schimb de experiență la New-York, în vederea achiziționării unor instalații și utilaje necesare fabricilor de specialitate din URSS.

Libertatea, atmosfera fără de nici-o restricție, modul de lucru și întreaga ambianță în care se desfășurase cercetările tânărului inginer moscovit, l-au cucerit.

Era un bărbat inteligent, plin de gust și foarte corect. Chiar în împrejurările în care ne cunoscusem, își păstrase tot ce avusese mai bun în el.

— „Când am sosit în New-York, atât eu cât și delegația din care făceam parte, ne-am informat unde am putea găsi haine de piele, așa cum purtau NKVD-iștii la noi și pe care le jinduiam toți ca pe ultima modă a eleganței și distincției. Am văzut, am ales și am cumpărat tot ce ne-a plăcut, apoi am plecat în corpore spre ambasada noastră. Pe drum am observat că toată lumea se uita la noi și râdea, dar n'am dat atenție. In sinea noastră eram chiar încântați de deosebita noastră eleganță. Dar abia mai târziu m'am luminat că hainele noastre de piele nu erau de loc o îmbrăcăminte pe talia unei delegații oficiale și că

pentru trecătorii new-yorkezi nu eram decât o apariţie curioasă şi nejustificată de şoferi de taxi, mergând în grup, lucru foarte neobijnuit pentru ei.

Altă boacănă n'am mai făcut, pentru că mi-am propus să fiu foarte atent şi să nu mai amestec lucrurile. Auzisem cândva de la un bătrân că „la biserica altuia să nu te duci cu pravila ta", şi m'am convins că avusese dreptate.

Dintre lucrurile văzute, îl interesase şi-i plăcuse atât de mult calitatea fina şi diversitatea extraordinară a ciocolatei, încât, din diurna lui a cumpărat pentru toţi copiii cunoscuţilor cu riscul să aibă neplăceri la vamă. Dar nu l-au controlat. — „Aşa ceva era inexistent la noi"!

Povestindu-mi despre utilajele şi instalaţiile aduse, Limonis mi-a afirmat că n'a fost în stare să le pună în funcţiune, deşi făcuse montajul după planurile furnizate de vânzător, decât după ce au telegrafiat să vină un specialist al fabricii. „Spre ruşinea mea, — mai ales" — îmi mărturisea el, — specialistul, pentru care mă scumpisem să nu-l accept iniţial, pentru a face ţării economii de devize, a făcut singur într'o singură zi ce noi nu putusem timp de săptămâni . . .

Prin anul 1950, la începutul lui, la o petrecere am fost întrebat despre impresiile din timpul când cu circa 17-18 ani în urmă, fusesem în New-York. Şi m'a pus dracul să nu-mi ţin gura! Vorbea probabil votca din mine şi mi-am dat drumul! In afară de ce ţi-am spus, mai ales chestiunea cu ciocolata şi hainele de piele, am mai adăugat părerea că viaţa de acolo e mult mai uşoară şi îndestulată. Şi s'ar părea că înapoindu-mă în Rusia am făcut o mare prostie! Iar gazetele noastre ne vând gogoşi ieftine, bune pentru proşti! La câteva zile numai am fost chemat la NKVD, am fost cercetat şi pus să dau o declaraţie. Apoi m'au ţinut câteva luni închis, în care timp m'au judecat şi condamnat la 25 de ani, lagăr de reeducare. Şi acum-precum vezi — lucrez într'o brigadă cu tine la mina nr. 7 învârtind lopata cu cărbuni, nu ca inginer . . .

Dar Limonis îşi mai găsise un prieten, chiar din branşa sa, aici pe meleagurile îngheţate ale Vorkutei. Pe inginerul şef Fitermann, evreu de origină din Moscova, de trei ori distins

cu premiul Stalin, în funcţie de conducător al secţiei de experimentare a motoarelor din Uzinele „Z.I.S.".

Acest inginer de mare capacitate intelectuală care intra şi ieşia din Cremlin orişicând dorea, îşi ispăşea o pedeapsă de 25 de ani pentru „trădare de patrie şi spionaj", tot pentru imperialiştii de Americani. Dar ce făcuse?

In calitatea pe care-o avea, călătorise mult prin ţările occidentale şi îşi însuşise enorm de multe lucruri din tehnica occidentală, pe care le aplica în Rusia. Orice comisie străină era condusă de el prin întreaga uzină, şi într'o astfel de zi a condus o delegaţie engleză în secţia de experimentare a motoarelor, care erau copiate parţial sau total după motoarele englezeşti. Nu intenţionat condusese delegaţia prin această secţie experimentală. Pentru el era ceva normal şi cavaleresc, căci şi Englezii, Francezii sau Americanii îl conduseseră cândva la fel. De aceiaş părere însă nu era şi NKVD-ul. Şi cum NKVD-iştii au un nivel politic mult mai ridecat decât astfel de intelectuali, l-au arestat, după plecarea delegaţiei.

La mina nr. 7 din Vorkuta, îl găsim încadrat în rândurile marei armate de sclavi a aceluiaş Stalin, al cărui copil răsfăţat fusese, prin dinstictiile pe care le primise.

In timpul grevei, în calitatea sa de ajutor de brigadier, sub comanda Desertnicului Vasile Grigărciuk, este unul dintre militanţii pentru grevă şi onul care are relaţiile sale în umbră.

Fitermann era evreu şi poate că după eliberare s'a repatriat în Israel unde dorea mereu să ajungă, aşa după cum îşi imagina viitorul său în dsicuţiile pe care le purta. Este posibil că NKVD-iştii să-şi fi cerut scuze, pentru faptul detenţiei sale, încercând să-l reţina în URSS. Dar eu nu cred că el a uitat acea parte din viaţa sa, acel capitol care se numeşte „Vorkuta", şi mai ales lagărul nr. 2 mina nr. 7? . . .

Aşa dar, în aerul din jur începuse să se simtă praf de puşcă. Mentalitatea Europei nu poate fi stâlcită definitiv. Oamenii înspăimântaţi şi timoraţi la început, îşi reveniseră. Mirosiseră toate părţile slabe ale adversarului plin de complexe strămoşeşti. Mai ales complexele inferiorităţii. Fără să fii psiholog prea rafinat, simplul bun simţ, incepe să te facă circumspect faţă de omul care-şi strigă pe toate drumurile tăria şi măreţia. Pe

undeva s'ar putea ascunde boli și racile incurabile! Și după cum vedem, firul ăsta de psihologie rasială îl prinseseră deja Românii latini, isteți mari, și cărora dacă li s'ar fi suprapus minuțiozitatea prusacă ar fi arătat altfel în marea asta slavă care-i sufoca. Dar certăreți ca Galii din afinitate Franceză și gălăgioși ca Italienii, marii maeștri în inprovizații stontane, în 1947, bruscaseră violent lucrurile și câștigaseră. Dar au plătit scump!...

JAPONEZII

Mai făcuseră acelaș lucru Japonezii. Cu altă metodă și un alt stil, își inpuseseră și ei punctul lor de vedere. Știu asta din gura Maiorului Japonez Mun, așa-i spuneam noi, care ajunsese cu câțiva soldați în lagărul 2. Trebuie să mărturisesc că niponii aveau un nimb, pe care nu și l-au desmințit în niciun prilej greu. Toți care au avut tangențe cu ei, le-au recunoscut în unanimitate sobritatea. Erau respectați de toți, inclusiv de sovietici, pentru că ei însăși știau să se respecte. N'am întâlnit niciun Nipon și nici pe alții n'am auzit că ar fi văzut vre-un Nipon înclinându-se în fața amenințărilor spectrului roșu.

Imi povestise Mun că prin anul 1948, în Karaganda, lângă un mare lagăr de tranzit, se afla un alt lagăr numai de Japonezi. Prin terță mână, guvernul japonez interesându-se de prizonierii săi, stabilise cu guvernul sovietic o serie de înțelegeri, în urma cărora Japonia trimetea pentru prizonierii săi o cantitate de orez suplimentară complect gratiută, care să despăgubească cheltuielile sovieticilor cu hrana specific națională a japonezilor. Dar din anul 1947, prizonierii japonezi nu-și mai primiseră suplimentul de hrană națională, despre a cărui existență știau. La nenumăratele proteste ale niponilor, întodeauna plini de curtuazie, sovieticii dădeau invariabilul răspuns, că orezul pentru suplimentarea hranei lor nu mai fusese furnizat de Japonia. Dar printr'o sursă tainică conducătorii japonezi au aflat că fuseseră sistematic mințiți de organele lagărului, deoarece

trnsporturile sosiseră în mod regulat, dar fuseseră folosite de sovietici în alte scopuri. Era într'o perioadă de mare criză de alimente în URSS. Prețurile pe piața neagră erau foarte ridicate și toate schimburile nu se făceau decât în natură. Se reînviase trucul! Banii nu mai interesau pe nimeni. Banii nu mai făceau nici... două parale. Marfa se dădea numai pe marfă, sau pe contra servicii, iar în magazinele de Stat și Cooperativele sătești, nu găseai nimic. Atunci s'au făcut și două stabilizări una după alta, pentru a lovi pe toți speculanții benificiari ai acestei situații dezastroase, benificiari care de fapt nu erau decât oficialitățile care putuseră să bage mâna adânc în bunurile obștești. Ei, și firește, interpușii lor, care umblau cu marfa pe piața clandestină.

Știrea a produs indignare și revoltă în sufletele japonezilor. Totuși, ascultând orbește de șefii lor, își continuau aceleași ieșiri din fiecare dimineață la răsăritul soarelui, pentru rugăciunile zilnice în fața bărăcilor, apoi își continuau programul ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat.

Nu trecusem prin acest lagăr, însă din mărturisirea tuturor celor care-l văzuseră, am înțeles că era o adevărată revărsare de flori, iarbă, alei și boschete decorative, care înfrumusețau sărăcia și asprimile vieții. In orice lagăr ajungeau, prima lor grijă erau straturile de flori și pomi, ale căror semințe aveau grijă se le culeagă, să le selecteze și să și le păstreze în bagajul personal, chiar și ani întregi, dacă era cazul. Un japonez gata de plecare dintr'un lagăr în altul era încărcat ca o cămilă. In cârca lui se aflau împachetate și stivuite în ordine toate hărburile care constituesc o adevărată gospodarie.

Așa dar disciplinați, toți au ascuns tulburarea și așteptau hotărârea colonelului, cel mai mare în grad dintre ai lor în lagărul respectiv, în vremea aceia.

In scurtele sale comunicări, colonelul a transmis ordinul ca toți japonezii să blocheze întrările minei în care lucrau și să se așeze jos până când vor primi da la el noi dispoziții. Iar el personal, a comunicat comandantului sovietic, că nici un japonez nu va mai intra în mină până când nu sosește de la Moscova o comisie cu care să discute problemele subordonaților săi.

Primilor parlamentari, comandantul lagărului și apoi NKDV-ul regional, reprezentantul japonezilor a expus foarte

demn motivele demonstrației, fără să dea indicații de unde anume știa, locul și toate amănuntele, inclusiv numărul vagoanelor de orez, pe care familiile lor, poporul japonez și guvernul imperial îl trimit, și declarase că nu poate să priceapă toate manevrele prin care li se ascunde adevărul.

Răspunsul Rușilor fiind evaziv, iar japonezii rămânând pe aceiaș poziție fermă, garda a trecut la brutalități. Japonezii s'au opus și pentru că ofițerii, conform înțelegerii capitulării, încă mai purtau stiletele asupra lor, o parte din ei și-au făcut demonstrativ harakiri, fără să se miște din locul în care le poruncise comandantul lor. Protestul luând proporții, au început a sosi alarmate, la fața locului — pe etaje — comisii și personagii tot mai sus puse. Situația era foarte încordată. Pentru evitarea în continuare a sinuciderilor, prima încercare a fost, ca prin promisiuni și sofisticări diplomatice, să-i dezarmeze.

In urma unei promisiuni solemne a unei rezolvări favorabile, japonezii au dat curs apelului și și-au depus stiletele. Li s'a garantat că după ce se vor calma spiritele, li se vor înapoia, — așa cum fusese stipulat la încetarea ostilităților din Manciuria.

Enervat de răspunsul japonezilor care erau hotărâți totuși să nu părăsească intrările minei până nu li se comunică răspunsul în problema orezului, un maior NKVD-ist din suita ultimului general care sosise, a făcut imprudența să-și de-a arama pe față și să strige pe un ton destul de ridicat, către colonelul japonez.

— Ce vreți? Sunteți învinși! Și acum că sunteți în puterea noastră, trebuie să vă supuneți dispozițiilor noastre.

Demn și calm, colonelul japonez răspunde:

— „Noi, cei din armata manciuriană n'am fost învinși. Este un neadevăr ce spui D-ta! Am primit ordinul Majestății Sale Imperiale, Hiro-Hito să depunem armele. Oamenii pe care-i vedeți aici stând jos sunt prea eroi ca să poată fi compromiși. Ei pot fi eroi chir și dacă nu mai au o armă în mână!"

La care NKVD-istul continua pe acelaș ton ridicat:

— Eroisme și fapte strălucite au făcut numai bolșevicii din trupele roșii. Matrosul Moruzov a acoperit cu trupul lui anbrazura cazematei.

Colonelui japonez i-a întors spatele, a comunicat ceva aghiotantului său, care a dat un ordin și toți Japonezii s'au ridicat și au format un front în fața lui.

O scurtă discuție, după care toți japonezii au făcut trei pași înainte. De fapt, colonelul ceruse japonezilor ca 20 de inși din cei din față, voluntari, să-și facă demonstrativ harakiri. Cine vrea să facă trei pași în față. Dar, față de totalitatea care acceptaseră moartea, — pentru a se elimina discuțiile și litigiile, — s'a tras la sorți și cei 20 s-au urcat pe turela minei, așa cum ceruse colonelul.

Comisia sovietică, cu general cu tot, era extrem de agitată.

Colonelul japonez s'a adresat prin translator generalului, rugându-l să-l ierte, dar vrea să-i facă o demonstrație domnului maior, cum știu să moară niponii pentru onoarea lor personală, a Japoniei și-a Impăratului.

— Domnule Maior, sau altul dintre D-tră aici de față, personal îmi puteți demonstra c'ați face acelaș lucru pentru Stalin sau URSS?

Apoi făcu un semn simplu cu degetul și de pe înălțimea turelei după ce făcu o plecăciune de adio către soare, s'a aruncat primul.

Au existat câteva surâsuri sovietice.

Dar după fiecare dintre semnele următoare și după fiecare om care se prăbușea în gol, fețele celor din comisie au început să pălească.

— Opriți! A strigat generalul. Inceteză masacrul! I-o nebunie! A fost doar o simplă neînțelegere a celor spuse de Maior.

Imperturbabilul, colonelul nipon i-a răspuns:

— Voi opri când voi vrea eu! Și-a făcut semn de oprire, când cel de-al 19-lea să pregătea să se arunce în gol.

Maiorul NKVD se făcuse mic și nu mai avea în înfățișare nimic din eroul de la începutul convorbirii, iar colonelul japonez a comunicat prin translator, că nu mai are nimic de discutat cu comisia prezentă. Comunică doar celor de față că dorește să se transnită la Moscova dolențele prizonierilor japonezi, care vor să stea de vorbă cu o comisie, dar numai guvernamentală, în care să fie incluse și personalități internaționale, în cel mai târziu o săptămână.

— V'am crezut pe cuvânt și v'am dat stiletele noastre, dar nu ne-ați rezolvat doleanțele și ne-ați violemtat. V'am dovedit că harakiri se poate face și fără stilet. Deaceia trebuie să înțelegeți că înapoierea lor este o chestiune de onoare pentru D-tră, așa cum pentru noi este vorba tot de onoare să nu abuzăm de dreptul de a le purta.

Dacă într'o săptămână nu sosește comisia cerută, eu personal — a declarat colonelul — voi face exact acelaș sacrificiu pe care l-au făcut ceilalți 18 niponi acum în fața D-tră.

Urmarea acestei demonstrații japoneze, a fost sosirea unei comisii moscovite, care a anchetat și verificat informațiile date de japonezi. Fuseseră abuzuri locale, împotriva cărora s'au luat măsuri, chiar în fața japonezilor. S'au produs câteva degradări și arestări printre oficialitățile lagărului. In ce privește japonezii, au fost împrăștiați în diverse lagăre, pentru a nu se mai constitui în forțe care să-și poată impune punctul de vedere. Dar risipindu-i prin toate lagărele, la fel difuzaseră desigur și ceilalți, prin noile lor lagăre, cum făcuse maiorul Mun și cei patru compatrioți în lagărul acesta din Vorkuta, știrea ruperii slabe. Astfel creia o anumită atmosferă. Precedentele a două bătălii pierdute de NKVD, dădeau speranțe și avânt resentimentelor și răsvrătirilor care mocnea „Flux și reflux"! Ca în teoria despre revoluție lui Lenin, sau „Doi pași înainte, unul înapoi"...

ANII FORMULELOR

Așa dar, oamenii din besna lagărelor, în fața arbitrarului general, dar mai ales a abuzurilor și delapidărilor locale, a diverșilor satrapi și sătrăpuți, începuseră să se miște, să protesteze în tot felul, să riște făcând front comun. Este drept că deportările în Nord sau „prohodurile na Sibir", aici făcea parte din culoarea locală. Era un fel de râie cu care se obișmuiseră.

Ne aflăm, așa cum am amintit, imediat dupa moartea satrapului cel mare. Răscoale așa cum am arătat, se mai petrecuseră în 1947-1948. Suntem acum în 1953. Din datele aproximative

căpătate și pe care deținuții din Vorkuta le vor însemna în replica lor către comisia guvernamentală cu care se vor purta tratative după izbucnirea grevei de muncă, rezultau următoarele cifre:

Circa 42.000.000 de suflete chinuite în închisori și deportare care se repartizau cam astfel:

18,5 milioane de deținuți politici, prizonieri de război condamnați sau camuflați ca pedepsiți și domiciliu forțat.

Circa 20 de milioane de condamnați de drept comun și aproxumativ 3,4-5 milioane de deportați politici, membri de familie ai celor 18,5 milioane de condamnați. Dacă un procent de 75-80% din aceste cifre erau bărbați, se poate lesne imagina tragedia femeilor sovietice! După un război care distrusese alte zeci de milioane de bărbați, li-l aduceau în așternut pe „fericitul Șăpcuță" numai contra votcă și hrană de calitatea I-a. Pe de altă parte era tragedia regenerării demografice a țării. Din statisticile Statului se vede clar natalitatea redusă și ritmul încet al creșterii.

Citatea acestor cifre va stârni uimirea comisiei care va primi memoriul respectiv și va genera o suită de anchete în vederea depistării bogatei surse de informate a deținuților. Dar NKVD-ul nu va ajunge la niciun rezultat . . .

In anul 1945 — după victorie — URSS, a cărui zonă de Vest fusese total distrusă, chiar de armata sovietică în retragere, care-și făcuse un punct de glorie din distrugerile și incendierile pe care le executa, pentru a nu lăsa dușmanului posibilitatea de a se aproviziona local, se lansase un mare plan de reconstrucție a Patriei Socialiste, cu mijloace proprii, pentru a nu apela la capitalul străin.

Beria, împreună cu conducerea grupată în jurul Cremlinului, au inițiat și susținut acest plan prin toate mijloacele. Mai ales că aveau ocazie unică pe care le-o dădea ocuparea Germaniei, Poloniei, României, Ungariei, Cehoslovaciei și Bulgariei, de unde se transporta absolut tot ce se putea lua, tot ce nu era zidit sau ce se putea smulge și scoate din ziduri. Depozite imense de materiale și utilaje industriale și casnice, descărcate de-a lungul căilor ferate sovietice, nu mai sunt un secret pentru nimeni.

Dar în afară de materiale smulse cu hapca, — în România, ironic se zice: „Grâul li-l dăm noi, iar petrolul îl iau ei", — era o sete cumplită de mână de lucru. Mai ales mână pricepută şi minte, care ar fi costat poate mai mult decât ar fi făcut materialele. Aveau la îndemână deţinuţii lor. Dar înrăiţi şi nepricepuţi, n'ar fi putut realiza cu ei nici cât sar fi putut face în secolul XI — XII — XIII cu sclavii. Mai aveau prizonierii de război, dar numărul acestora era limitat, în plus prizonierii, care încă puţin după victorie şi încheerea păcii, mai putură fi prostiţi şi timoraţi cu formula mascată a „muncii de autoservire". Acum nu mai ţinea. Munca de autoservire fusese atât de extinsă că nici elasticitatea ei nu mai putea dura. Până acum prizonierii căraseră buştenii pentru foc în cârcă de la circa 15-20 de km. Vestitele „brigăzi de fildeş" (mestecănul) din lagărele 70-74, făcuseră depozite întregi în gările locale. Alţii araseră şi grăpaseră înhămaţi în loc de cai şi tractoare, pentru că altfel: Cine nu lucrează nu mănâncă! Mulţi făcuseră poduri şi şosele şi li se impunea ca autodeservire întreţinerea sau construirea căii ferate până la Vladivostok sau Murmansk, pentru că pe ea se aducea sau se vor aduce produse pentru lagăr! Dacă trebuiau să construiască uzină de apă şi electricitate, e pentru că beau apă şi au nevoie de lumină: sau să-şi facă singuri împrejmuirea de sârmă ghimpată cu sârmă moale în care să se încurce dacă ar vrea să evadeze, sau să împrejmuiască locuinţele soldaţilor de gardă şi politrucilor NKVD'-ului, pentru a putea fi păziţi şi „apăraţi de linşarea populaţiei localnice". Dar dacă acest „dacă" ţinuse ani de zile, acum începuse să se ivească împotriviri. Le frânsese NKVD-ul cerbicia răsvrătiţilor izolaţi, prin regim greu şi deplasare în lagărele de pedeapsă. Dar numărul răzvrătiţilor, protestele şi ameninţările pe ton ridicat, care întotdeauna au impus complexităţi sovietice, a sporit şi nu se mai putea neglija. NKVD-işti locali au îngăduinţe verbale pentru orice, dacă menţinerea ordinei este necesară. Dar, formal, au prescripţii precise ce nu le este permis să depăşească. Ei ştiu că abuzează numai de dragul de-a raporta zilnic că totul este în ordine. Numai că ştiu la fel de bine că într'o bună zi, dacă nivelele superioare vor fi silite să se spele pe mâini, pe ei şi legalitatea lor, nu numai că nu-i vor mai acoperi, dar îi vor

îndepărta, aplicându-le viclean aceaşi legalitate pe care, verbal, îi obligaseră s'o calce.

Prizonierii începuseră să-şi de-a seama de duplicitatea asta şi de toate complexele satrapilor. Tot mai des se amintea de Haga, de convenţiile internaţionale pe care le călcaseră, brutal uneori, deşi se lăudau cu participarea la aceste convenţii sau acuzau pe alţii că nu le respectă. Ei care le încălcau sistematic!

Deci dacă şi acordurile internaţionale începuseră să-i stânjenească, ei, foarte sensibili la forme, trebuiau să găsească alte mijloace pentru a-şi procura forţe de muncă.

In faimosul plan de reconstrucţie, Stalin şi Beria au prevăzut câteva aliniate, care-ar putea corespunde acestei nevoi, fără să mai fie impiedicaţi de înţelegerile internaţionale şi de formule umanitare. Iată, de pildă, formarea moralului, aspect juridic al „tragerii la răspundere", drept sfânt al poporului sovietic, care a sângerat pentru drepturile omului şi libertatea omenirii ameninţate de bestiile fasciste-capitaliste, contra tuturor colaboraţioniştilor cu ocupanţii fascişti, indiferent de vină. Intr'un alt aliniat întreg, la propunerile lui Beria şi ale NKVD-iştilor timoraţi de frica viitoarelor răspunderi, s'a prevăzut expres că se dă mână liberă Ministrului de Interne şi organelor NKVD, de-a aresta şi începe cercetările asupra tuturor suspecţilor de colaborare cu inamicii poprului sovietic, doritor de pace şi propăşire.

Suspiciunile de colaborare se extind, chiar şi în afara frontierelor şi a legalităţii mărginită de aceste frontiere până la Baltică, în Balcani şi în inima Europei Centrale, asupra cetăţenilor de alte naţionalităţi. Se extind mai ales asupra minorităţilor germane de pretutindeni, care vor fi obligate să reconstruiască tot ceace Hitler, pe care l-au susţinut, a distrus. Se extind până şi asupra propriilor lor armate victorioase, care infectate de microbii nefaşti ai vieţii burghezo-capitaliste cu care au venit în contact, trebuiau dezinfectate şi reeducate, undeva în regiunea cu aer sănătos a Nordului.

Anul 1945 a fost anul de căutari de formule şi pregătire teoretică a argumentelor şi justificărilor, iar 1946 început de aplicare. Acuzaţii, în general, sunt condamnaţi la moarte. Trebuie să se ia măsura de undeva cât mai de sus şi cât mai tare, pentruca

orice modificare ulterioară să poată apare ca mărinimie, îngăduință binevoitoare, ba eventual să dea dreptul la mulțumiri pentru lărghețea arătată față de „bestiile netrebnice", cărora nu li s'ar fi cuvenit decât ștreangul. Și așa s'a făcut că — după prevederile înțelepților inițiatori — în Mai 1947, pedeapsa capitală se desființează și se stabilește ca maximum 25 de ani de muncă silnică sau corecțională.

Dar ce era un colaborator în ochii NKVD-ului? O să vedem ilustrarea acestui punct de vedere prin fapte legate de numele pe care le întâlni în cursul acestei călătorii fără pașaport prin URSS, sau pe care le-am întâlnit deja în povestirea de până acum.

Suntem de acord că colaborator este orice individ din sânul unui popor care înlesnește sub orice formă sau vinde direct sau indirect, secrete ocupantului. Sau dacă i se face sculă netrebnică care-i face jocul pentru împilarea conaționalilor lui. Da, cu toată tăria suntem de acord că-i o ticăloșie care nu poate fi trecută cu vederea de conaționalii săi îndreptățiți să-l elimine din sânul lor, chiar brutal, prin ucidere. Viața celorlalți este și a fost batjocorită, prejudiciată, stânjenită, încălcată. Deci nu slujește nimănui, decât burții și ticăloșiei lui. De acord! Dar credem că nu este normal și nici-o justiție omenească nu poate condamna pe un oarecare pentru simplul fapt că a vândut alimente sau mai știu eu se îmbrăcăminte sau fleac personal vreunui ocupant și pe simpla afirmație a unui vecin, să capate 25 de ani de ocnă. Condamnarea nu se poate face pe fantezii!

După ce lege și morala, poate fi crimă o palmă sau chiar o bătaie dată unui cetățean sovietic adus la muncă în Germania, de către propietarul pe care acesta la furat sau la atacat el mai întâi? In concret, țăranul agricultor german din Bautzen, care se afla în camera 45 din aripa de răsărit a închisorii, fusese condamnat la 25 de ani pentru un astfel de lucru. Palmele sau bătaia dată pentru cartofii furați, care ar fi putut fi date și'n alte condiții sau situații, pot fi pedepsite cu 25 de ani de ocnă? Sau pentru cele câteva mâini de boabe de grâu, hai fie și un sac, furate din lanul obștesc în Ucraina înfometată, să se aplice pedepse între 10 și 25 de ani? Oricât ar vrea ea să fie de exemplară pedeapsa, poate să fie ea egală cu pedeapsa unui criminal

înrăit, cum era Constantin Constantinovici, care ucisese cu toporul, apoi decapitase o femeie?

BANCURI

Se poate ca pentru săgețile ironice ale unei glume făcute la adresa vre-unei personalități comuniste sau chiar oficialității în general, să se de-a o pedeapsă de 25 de ani? In Vest, capitaliștii, slavă Domnului, publică pagini întredi de glume, uneori întinse până la obscenitate, și justiția nu se poate amesteca.

Dacă presa sovietică afirmă că dreptul de cuvânt este liber, de ce se pedepsește scriitorul sau omul care scrie sau spune ce gândește sau crede?

Iată trei glume, care au adus celor trei imprudenți câte 25 de ani de închisoare corecțională, pe care îi executa aici la Vorkuta, sub învinuire de „manifestare împotriva sistemului sovietic":

„Povesteam, zicea cetățeanul cu cei 25 de ani de pedeapsă, într'un grup, că în Elveția se ținuse o conferință a șefilor Marilor Puteri pentru găsirea unui mijloc eficace pentru reducerea numărului populației de pe glob. Toți, în afară de Stalin, căzuseră de acord c'ar fi războiul. Intrebat de ce nu este de acord și care totuși ar fi soluția, Excelența Sa Stalin subliniază că dezacordul lui constă în faptul că războiul este o metodă neevoluată și neștiințifică. Ar propune totuși ceva experimentat în țara lui: „Lucru de normă, mâncare de formă, și la fiecare al doilea cincinal dispare o generație".

Al doilea pensionar al Vorkutei, care căpătase 25 de ani pe bancul său, spunea:

„Un gruzin plecase cu asinul lui spre târg, dar pentru că la un moment dat asinul nu mai voia să meargă, stăpânul a recurs până la urmă la bătaie. Dintr'o mașină luxoasă cu nr. din Moscova, care trecea pe șosea, coboară un tip cu haină de piele, care-l admonestează și-l amenință pentru maltratarea măgarului.

— Scuteşte-mă tovarăşe cu prostiile. Sunt sătul de haimanalele astea în haine de piele, care fac pe nebunii!

— Sunt procurorul general dela Tribunalul Suprem din Moscova, i-a răspuns individul, ca să nu mai lungească vorba.

Gruzinul îngălbenit, cade în genunchi în faţa măgarului şi-l imploră cu ochi rugători: Tovarăşe măgar, iartă-mă! N'am să te mai bat şi o să-ţi dau toate bunătăţile pământului. De unde era să ştiu eu că ai rude aşa de mari la Moscova"?

Cât priveşte a treia glumă, era o platitudine oarecare şi se referea la cei trei conducători ai Statului Socialist: Lenin, Stalin, Hruşciov şi descifrarea celor două iniţiale B. T., scrise sub fiecare dintre ei, ceeiace gluma traducea prin Balşoi Titan, Balşoi Tiran şi Balşio Turist. Şi pentru o astfel de glumă 25 de ani!...

Da se dădeau aceşti 25 de ani cu atâta uşurinţă, pentru că era nevoie de mână de lucru pentru reconstruirea de care am amintit.

MĂRUL

In Germania de după război, îmbucătăţită în cele patru zone, toate Marile Puteri şi-au făcut jocurile după vrere, mai ales Uniunea Sovietică. Sub orice motiv ar fi venit în zona de Răsărit cineva din Apus, era imediat arestat şi dus în lagărele pe care sovieticii le moşteniseră gata de la Hitler. Astfel Sachsenhausen, Weimar-Buchenwald, fosta închisoare militară dela Torgau Bautzen, unde l-am întâlnit comandant pe Col. sovietic Kazakov, devin peste noapte lagăre sovietice, care din păcate nu duceau lipsă de pensionari. In locul aşa zişilor exterminaţi de fasçişti, despre care vorbeau cu furie agenţiile de presă şi ziarele sovietice, după 1945, erau asasinaţi în masă de sovietici alţi deţinuţi, — în cifre pe care nimeni nu le cunoaşte deocamdată, — prin norme ridicate de muncă, lipsă de mâncare şi brutalitate. Erau două feluri de lagăre: unele pentru condamnaţii tribunalelor militare, altele pentru internaţii şi deţinuţii politici, 10% foşti nazişti nejudecaţi, dar care ştiau pentru ce sunt

acolo, iar restul de 90% condamnaţi pentru spionaj. Dintre aceştia circa 60-70% pentru spionaj în favoarea Americii, 15-20% pentru Anglia şi restul pentru Franţa şi alte State. Unii dintre arestaţii şi condamnaţii pentru spionaj aveau cuantumul

Foto — 1977

...castelul din Dresda-Radebeul, fosta centrală pentru Saxonia a serviciului de contra informaţii sovietic, acum complect renovată...

maxim de 25 de ani, adeseori pentru lucru de nimic sau de-a dreptul fantezii, aşa cum s'a văzut în unele dintre cazurile deja amintite, fără dovezi prea bine întemeiate. Am întâlnit un condamnat la 25 de ani, pentru simpla notare a unui număr de automobil. Este adevărat că orice nimic dacă este integrat

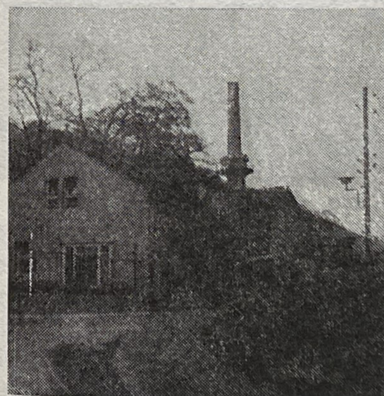

Foto — 1977

...metamorfoză socialistă... din grajd, închisoare iar în prezent fabrică. Dar mâine?

într'un anumit context poate căpăta semnificaţii extraordinare, chiar capitale. Este adevărat că aici se aflau agenţi de spionaj din toate părţile lumii, pentru că nici nu se putea concepe şef de Stat sau comandant de armată fără informaţii, dar aceşti agenţi nu se încurcau cu nimicuri. Oare nu era posibil să vină oameni din zona Occidentală mânaţi şi de alte nevoi sau treburi personale, care să nu fi avut nimic cu spionajul?!

Şi încă un adevăr să mai spun, care chiar dacă pledează pentru justificarea suspiciunilor NKVD, trebuie totuşi spus. Şi cu aceiaşi obiectivitate să ne întrebăm care sunt cauzele şi consecinţele cele mai depărtate pe care le puteam depista, pentru a înţelege lucrurile.

Germania, e teritoriul care va intra în istoria mondială la capitolul spionaj, ca fiind cel mai teribil. Aci ocupanţii se spionează, fac crime şi condamnă pe toţi cei care mai gândesc să-i înfrunte. Munca de spionaj le este uşurată prin faptul că pe întreg teritoriul acesta imens se vorbeşte o singură limbă, germana. In plus Germanii sunt cei învinşi, iar ei învingătorii.

Toate cele patru zone în care Germania înfrântă fusese înpărţită, erau pline de afişe lipite peste tot prin care exaltaţii, sau poate chiar oameni cu toata mintea acasă, îndemnau la acte de sabotaj împotriva tuturor ocupanţilor, în egală măsură. Ca Germani nu se puteau împăca cu gândul ocupaţiei şi împărţirii. Ei care nutriseră gânduri şi speranţe de hegemonie a lumii! Era un lucru foarte simplu de închipuit. Şi că aceste afişe lipite clandestin, la adăpostul nopţii, să fie de-a dreptul provocatoare pentru forţele de ocupaţie, mai ales cele sovietice, cele mai irascibile, era tot firesc! Dar ele erau deasemenea pline de riscuri şi pentru cei care le lipeau şi pentru restul populaţiei germane, care-şi vedea liniştită de necazurile ei!

Nu trebuie să uităm că afişele clandestine erau urmare la fel de firească a provocărilor franceze, dar mai ales sovietice, care împânziseră piaţa, până la otrăvirea atmosferei, cu propagandă marxistă folosind radio, presa, broşuri, afişe pentru a prea mări isprăviile franctirorilor, maguiştilor şi partizanilor lor. Dacă francezii şi sovieticii se lăudau c'au câştigat, luptând ilegal, în condiţiile cele mai grele, nu râcâiau oare prea adânc sufletele învinsului de astăzi, sensibil şi capabil de fapte tot

aşa de mari, umilindu-l şi provocându-l la riposte? Nu era nimeni pentru învingători care să înţeleagă că afişele încendiare apărute erau pur şi simplu protestul unei mândrii omeneşti legitime. Poate că în faţa acestei provocări de „supra-patriotism“ sovietic şi francez, neapariţia unor astfel de reacţiuni, ar fi însemnat de fapt o ruşine pentru poporul german, mai mare înfrângerea şi divizarea! Şi astea sunt adevăruri ce trebuiesc privite cu acelaşi interes omenesc, oricât de adevărată ar fi lozinca, „Vai de cel învins“!

Am convingerea că fără isteria partizanatului sovietic şi etalarea patriotismului la care se dădeau internaţionaliştii proletari, copiilor germani nu le-ar fi venit ideia de-a se juca de-a „Zoia Cosmodemianskaia“ sau de-a mai nu ştiu care alţi copii martiri nevinovaţi ai exaltărilor unei oficialităţi sărace de valori sufleteşti şi sterpe de gânduri înalte! . . .

De unde dreptul de monopolizare al tuturor virtuţilor şi speculaţiei cu sentimente înalte la care se dădeau politrucii?

Foto — 1977

„Vila Carola“ din Dresda-Radebeul . . . aci îşi avea in 1947, şeful anchetator de NKVD Maior Punţuş birourile sale la etajul I.

Şi dacă au semănat atâta vânt de provocare, ce era normal să culeagă? Judecând la rece, sistemul de provocare al învingătorului nu-şi poate găsi nici un fel de justificare morală. E treabă de Iudă! De popă Gapon. Dar în legătură cu astfel de consecinţe, îmi vine în minte şi una din afirmaţiile lui Ilici Lenin. „Nu elevii sunt vinovaţi de faptele lor, ci învăţătorii lor“!

Cu prilejul demonstrării modului în care se face o statistică de către organele de anchetă sovietice, amintisem la un moment dat de un batalion de jandarmi care acţionase prin 1942-1943 în Rusia şi în Tările Baltice, apoi prin 1945 în Norvegia şi fusese predat, — fără ofiţeri — sovieticilor.

Intrebam atunci şi repet întrebarea: Nu era prea mult 25 de ani condamnarea pentru soldaţi, când ofiţerii lor circulau liberi în Anglia? Guvernul englez ştia că 45% din aceştia soldaţi au murit de TBC în Bautzen, iar restul şi-au continuat martiriul în lagărele şi minele din Nord şi Ural. Guvernul Majestăţii Sale Britanice nu este cu nimic mai puţin vinovat decât nazismul german sau decât Guvernul Sovietic, care era înfometat de mână de lucru şi'n căutare de robi.

Aceiaşi sete de mână de lucru pentru Donbas şi Cercul Polar, a dus la deslănţuirea prigoanei şi deportării Germanilor de pe teritoriul ţărilor socialiste. Nu ştiu cum stau lucrurile cu Germanii duşi pentru reconstrucţie în URSS, dar din zecile de mii de deportaţi din România, n'au revenit nici 50%. Restul a fost tribut de sânge, luat de NKVD-ul ingenios . . .

EXODUL SPRE RĂSĂRIT

Exodul spre răsărit, spre noile zone strategice pe care Uniunea Sovietică voia să şi le creeze pentru viitor, se deslăţuise, iar NKVD-ul, furnizor de carne vie, născocea, născocea, nascocea! Cea mai mică suspiciune trebuia îmbrăcată într'o formă juridică care să asigure, fără bătaie de cap, expedierea oricărui suspect spre centrele de refacere sau construcţie a industriei Statului Sovietic Socialist. Ştiuseşi ceva şi ascunseseşi faţă de poliţie, Forma s'a găsit: Omisiuni de denunţ. Ajutaseşi pe cineva care fusese urmărit, indiferent dacă ştiai sau ba, asta se numea şi se mai numeşte încă, favorizare de delict. Uneori simpla omisiune de denunţ se putea complica în chip foarte surprinzator: Prin simpla omisiune este descoperită favorizarea de

delict şi prin această favorizare, se ajunge la complicitate, care poate fi pedepsită cu aceiaş gravitate ca şi fapta omisă.

In România, centrala NKVD-ului se afla în Constanţa, pe Bulevardul Memfis, într'o clădire care recent a fost dărâmată şi înlocuită cu un bloc. In această centrală, cu ştirea, dar de foarte multe ori fără ştirea guvernului şi autorităţilor române, s'au produs arestări directe de către organele NKVD. Inchişii erau zăvorâţi în vagoane sigilate, intercalate între vagoanele trenurilor care transportau fier vechi sau pradă de război şi duşi peste frontieră. Grănicerii şi autorităţile vamale nici nu îndrăzneau să se apropie de transporturi. La frontieră nimeni nu îndrăznea să se apropie de transporturi iar cei din vagoane, pentru a nu ţipa sau face scandal, erau ţinuţi întinşi pe podeaua vagonului de marfă şi cu automatul în coaste până se trecea frontiera.

Aşa scrie istoria nescrisă a vremii, restabilită de mărturiile celor ce-au trăit'o!

Aşa au trecut prin închisoarea NKVD-ului din Constanţa şi transportaţi ca fier vechi, Colonelul Prager, fost director general la Telefoane, Locotenentul Tedy Negroponte, Loc. Vasilescu Valjan, toţi trei detaşaţi de Statul Major al Armatei Române ca translatori pe lângă trupele Anglo-Americane 1945-1947, Alexandru Luchian funcţionar de Stat, Căpitanul Stefan Mengoni, ginerele Maiorului Dinulescu, care a asasinat grupul de legionari în pădurea Jilava, Sublocotenentul Ciprian Pascaru, domiciliat în Bucureşti, muncitorul Petre Cristea din Bucureşti, ţăranul viticol Ion I. Didencu, din comuna Amărăşti mai sus de Dragăşani, rusificat în Uniunea Sovietică ca Ivan Ivanovici Didenkov: Ing. Tudor Alionte, ofiţer de informaţii român, care a prins grupul de partizani sovietici ce aruncaseră în aer comandamentul român din Odessa. Căpitan de Cavalerie Leon Ostrowski, translatorul Regelui Mihai pentru limba rusă, Pan Halipa, fostul Vice Preşedinte al Republicii Moldova 1918, Gheorghe Şerbeniuc, născut 1887, fost deputat Ucrainean în Parlamentul Român, reprezentantul Ucrainenilor din Bucovina, etc. etc. . . .

— Deci atenţie Domnilor Deputaţi şi Senatori!

O parte din colaboratorii și personalului NKVD-Constanța, elogiat de Centrala din Moscova pentru performanța arestărilor lor clandestine și ilegale, au fost mai târziu arestați și condamnați, pentru abateri de la canoanele stabilite de interesele moscovite. — Unul dintre translatorii de acolo se vorbea că s-ar fi aflat chiar la Vorkuta, dar nu l-am descoperit care era. Primele vești despre existența acestui subcentru au fost desvăluite tocmai de acești arestați. Dar despre victimele centrului din Constanța vom mai vorbi.

Incă un mare furnicar de carne vie pentru construcția acestor viitoare centre strategice economice, politice și militare îl constituia cunoscuta „cenușăreasă" a Rusiei, Ucraina lui Taras Bulba.

După 300 de ani de ocupație Moscovită, prin declanșarea războiului din 1941 și trecerea trupelor germane. Ucrainenii sperau că venise epoca eliberării. Elanul și speranțele Ucrainenilor s'au spulberat repede prin cea mai absurdă și de neînțeles greșeala politică a Germaniei. Oamenii politici și militari învingători, cu aere de eroi și mintea umbrită de orgoliu, repetau veșnicile grave erori politice ale Germaniei. Uitaseră iarăși că țările ca și oameni trebuie să aibă și prieteni, nu numai interese.

— „Uitaseră, — cum îmi declara blândul și înțeleptul General din Hanover, Heine, — că oamenii sunt făcuți și din altceva decât din oase, tendoane și carne și că acel așa de neînsemnat care se numește suflet, odată că l-ai cucerit — datorită valențelor lui formidabile — ai obținut cea mai desăvârșită victorie. Nu exista interes mai mare decât interesul de-a avea prieteni, pe care să-i iubești, să-i respecți, să te iubească, să te respecte, chiar și la desnădejde și prăbușire".

In Noembrie 1941 s'a produs enormitatea ordinului de zi al Guvernatorului Rosenberg și al Mareșalului von Witzleben: „Trupele germane sunt de ocupație și nu eliberatoare". Așa suna în esența lui afișul lipit pretutindeni și de care Ucrainenii s'au lămurit definitiv că nu e vorba de independență și libertate

națională, ci ieșirea de la jugul sovietic și intrarea la un jug german.

Multe povestiri am ascultat din partea Ucrainenilor în legătură cu ordinul de zi al Guvernatorului Rosenberg și al Mareșalului von Witzleben din Noembrie 1941, și de fiecare dată trebuia să le dau dreptate, mai ales că eu avusesem posibilitatea să ascult relatările unui German, activist de front al partidului Național Socialist, care deplângea și condamna această greșeală. Dar cine era el?

Foto: Vorkuta 1954

... de trei sute de ani în luptă pentru eliberarea patriei ucrainene de sub jugul rus ... tânăra generație ucraineană nu-și uită jerfele străbunilor, tradițile și obiceiurile, chiar dacă sunt condamnați la 25 de ani pe care îi poartă cu mândrie pe spinare ... totul a fost și este pentru o „Ucraină Liberă" ... tineri ucraineni în costume naționale pe scena „Clubului Cultural" al lagarului nr. 2 din Vorkuta

L-am cunoscut în 1945, după terminarea războiului în spitalul militar Heidelberg, Wilkenschule, secția chirurgie. Era orb și avea mare pasiune de-a juca șah, de multe ori chiar și la 10 mese odată și cunosc prea puțini din aceia care se putea mândri că i-au câștigat vre-o partidă. Toți bolnavii îi spuneau „doctorul", în fond, pe buna dreptate. Era doctor în medicină, originar din Berlin, sector englez. In luptele din Prusia a fost grav rănit,

din care cauză şi-a pierdut vederea. Războiul se terminase, membrii Partidului Naţional Socialist German, erau peste tot căutaţi de către aliaţi şi internaţi în lagăre. Dar el, aşa orb cum era, totdeauna ţinea sus şi tare că a fost şi a rămas Naţional Socialist. Era idealist şi credea prin aceasta îi viitorul Germaniei. Ca membru de partid avea ca număr de carnet sub 1000 iar soţia, tot o doctoriţă, avea carnet sub nr. 5000.

La începerea războiului a fost mobilizat la o unitate de aviaţie, cu gradul de locotenent şi medic. După o înţelegere cu soţia sa, el scria de câte ori avea posibilitate un raport asupra celor văzute şi întâlnite pe întreg parcursul frontului.

Cu lux de amănunte a descris primirea făcută trupelor germane de către populaţia Ucraineană şi Rusă, care vedea în ei pe eliberatorii lor, poate chiar mai mult, considerându-i ca aliaţi în lupta lor comună. Multe fotografii documentare în felul lor a trimis soţiei sale, unde se putea vedea pe marginea drumurilor prăfuite ale Ucrainei şi Rusiei, Ucraineni şi Ruşi, tineri şi bătrâni, împărţind de-ale gurii, în deosebi fructe, trupelor victorioase. Altădată, binecuvântarea dată de către preoţii locali, împreună cu toată suflarea satului, acelora care le-au adus eliberarea de sub jugul comunist. Toate acestea erau realităţi şi adevăruri care nu se puteau şterge uşor din inima soldaţilor.

— Mă aflam la Lvov (Lemberg), îmi povestea doctorul, într'o misiune specială pe la sfârşitul lunei Octombrie 1941. Tot oraşul era împodobit cu drapelele naţionale ucrainene şi germane. In sinea mea mă bucuram foarte mult de această colaborare între poporul german şi ucrainean, pe care începusem să-l admir şi să-l iubesc, lăsând la o parte ideile rasiale cu care nu eram de acord.

A doua zi, în timp ce mă îndreptam spre Comandatura oraşului, am observat că toate drapelele ucrainene dispăruseră peste noapte şi că grupuri şi grupuri de oameni, civili şi militari, citeau afişele lipite pe zidul caselor şi pe garduri. Mă interesa această schimbare. De aceia la Comandatură mi-am procurat câteva exemplare din aceste afişe. Dar ce conţineau ele?

Era un ordin de zi, semnat de Guvernatorul Rosenberg şi Mareşalul von Witzleben, în care se atrăgea atenţia tuturor

soldaţilor şi ofiţerilor, că ei se afla într'o ţară ocupată, o ţară inamică, din care cauză ei trebuie să-i considere pe civili ca inamici şi nu ca preteni etc. etc. . . .

La 24 de ore după publicarea acestui ordin de zi, primii trei soldaţi germani au fost găsiţi asasinaţi în oraşul Lvov. Era primul semnal al rezistenţei ucrainene şi primul pas pentru începerea teroarei contra populaţiei civile.

Mi-am dat seama de greşeala fatală pe care au făcut-o conducătorii noştri, îşi continuă doctorul povestea, pentru care am scris o scrisoare lungă soţiei mele, unde mă plângeam ei ca soţie şi membră de partid, — scriindu-i printre altele, — Dacă Führeul nostru ar şti ce mare greşeală s'a făcut cu acest ordin de zi!Eu nu cred ca el să fi cunoscut sau să fi dat acest ordin. Iar drept dovadă i-am alăturat un astfel de ordin de zi.

M'am întros la unitatea mea, dar după trei săptămâni comandantul mi-a adus la cunoştinţă că trebuie să mă prezint într'o anumită localitate în faţa tribunal militar de front, pentru a mă apăra în faţa unor învinuiri care îmi sunt aduse.

Personal, şi nici comandantul meu nu cunoştea aceste învinuiri, doar doi cetăţeni din cadrul Gestapoului l-au pus în temă. M'am prezentat şi abia aici am aflat cauza şi acuzarea care mi se aducea. „Trădător al naţiunii Germane“. Era grav, chiar foarte grav! Eu naţional socialist consacrat, eram învinuit pe nedrept, căci scrisoarea pe care o trimesesem soţiei mele nu conţinea nimic altceva decât adevărul asupra situaţiei reale, aşa cum o vedeam eu. Din păcate căzuse în mână cenzurei, care la rândul ei o predase mai departe Gestapoului, care se fălea acum cu marea descoperire, vrând să muşamalizeze adevărul adevărat.

Am protestat faţă de tribunal, susţinând că această problemă este pură politică şi nici de cum militară, iar eu ca activist de partid şi unul dintre primii membri ai Partidului Naţional Socialist cer ca cazul meu să fie desbătut şi să fie judecat de forul superior al partidului.

Tribunalul aprobă punctul meu de vedere şi dosarul meu va fi trimis la Berlin, la direcţia partidului. Dar pentru că sunt militar şi într'o ţară ocupată, conform anumitor articole sunt degradat la gradul de soldat şi pedepsit cu schimbarea unităţii

de la aviaţie la o unitate de luptă terestră. La începutul lunii Decembrie am fost transferat de la acestă unitate la o unitate de refacere în apropierea Berlinului ca simplu soldat.

Soldat Doctor X, vino încoace sau dute în colo, fă cutare şi toată ziua numai de corvoadă. Eram bătaia de joc a întregului corp ofiţeresc şi a micilor gradaţi, care ştiau c'am fost ofiţer, dar nu ştiau dece am fost degradat. Am făcut tot ce mi s'a ordonat şi niciodată nu m'am plâns nimănui dintre superiorii mei de tratamentul care mi se aplica.

Se apropia Crăciunul. Soldaţilor care erau din împrejurimi li s-a dat permisia pentru sărbători, mie mi s'a refuzat. In după amiaza zilei de 24 Dec., ajunul Crăciunului, am fost chemat de ungenţă la biroul unităţii, unde Plutonierul mi-a înmânat un plic din partea Cancelarei Reichului, pentru ziua de 29 Dec. 1941, la o audienţă personala la Führerul Germaniei Adolf Hitler. Toţi ofiţerii erau plecaţi, plutonierul pe propria sa răspundere îmi dădu permisia în baza acestei audienţe, până după Anul Nou. Şi ce linguşitor devenise domnul plutonier acum când ştia că soldatul Doctor X va avea o audienţă personala la Führerul Germaniei! Am petrecut sărbătorile Crăciunului împreună cu soţia, discutând asupra lucrurilor pe care trebuia să le spun şi ne-am decis să spun totul de la A la Z indiferent de consecinţe.

M'am prezentat la audienţă şi am vorbit doua ore şi jumătate, în care timp Hitler nu a scos nicium cuvânt, ci s'a plimbat dintr'o parte în cealaltă a cabinetului, pe când secretarul stenografia tot ceace spuneam. După ce am terminat m'a privit îndelung şi mi-a spus:

— Dacă este adevărat tot ce mi-ai declarat, să ştii că eu nu ştiu nimic de acest ordin de zi semnat de Rosenberg. Or, cu această ocazie ai fost şi degradat? Nu-i aşa soldat X?

— Jawol, mein Führer!

— Te vei întoarce la unitate, în curând vei pleca pe front şi sper că te vei distinge, iar de mine vei mai auzi. Şi după ce-mi dădu mâna, părăsi cabinetul repede după cum şi venise.

— Ai avut noroc, ai prins la el o zi bună, îmi zice secretarul şi îmi dădu hârtia pe care o semnase, pentru a putea părăsi clădirea.

M'am prezentat la unitate pe ziua de trei Ianuarie 1942 şi în momentul când comandantul unităţii primi raportul din partea ofiţerului de servici, s'a citit şi un ordin de zi:

— Din ordin, soldatul Doctor X este înaintat la gradul de sergent. Dar nu s'a menţionat din al cui ordin.

Din 1942 şi până în primele zile ale anului 1945 am luptat pe toate fronturile din Răsărit şi am primit o cască întreagă de dinstincţii şi decoraţii. Am ajuns la gradul de Sublocotenent, în momentul când, din nenorocire, pe frontul din Prusia Orientală, am fost grav rănit şi-am pierdut pentru totdeauna lumina ochilor.

Inainte de a părăsi Feldlazaretul, comandantul unităţii mi-a adus la conoştinţă că a înaintat un raport în care am fost propus de-a fi înaintat la gradul de locotenent şi decorat cu Crucea de Cavaler. Intr'un cuvânt, ajunsesem la gradul din care fusesem degradat, aveam o grămadă de decoraţii iar pe deasupra eram orb po viaţă. In suflet eram însă împă cat şi sunt încă. Am vrut să întorc o foaie din cartea războiului şi s'o retranscriu din nou, îndreptând greşelile făcute unor naţiuni ca Ucraina şi Rusia, care ne erau prietene şi ne considerau ca pe eliberatorii lor de sub jugul comunist.

Târziu, în toamna anului 1945, doctorul orb a fost eliberat şi, împreună cu un alt berlinez, a luat drumul de la Heidelberg la Berlin, spre a se reîntoarce la soţia lui, unde aştepta o mângâiere familiară.

Greşelile se plătesc scump, de multe ori cu viaţă.

Folosind greşeala diplomaţiei germane, Moscova a exploatat inteligent îndărădnicia patriotismului ucrainean, furnizând agenţi şi armament pentru organizarea centrelor de rezistenţă din spatele frontului german. Provocau, înarmau şi pregăteau ciocnirile, dar dispăreau imediat când începea tributul de sânge. Aşa s'au format partizanii. Nu marele patriotism sovietic, ci îndârjirea Ucrainenilor pentru libertate.

Dar tocmai această Ucraină care a sângerat atâta, la revenirea Sovieticilor va da cel mai mare număr de deportaţi, care vor curge neîncetat spre centrale aşezate strategic la porţile Nord-

ului în vederea viitoarei confruntări dintre actualele Mari Puteri Aliate. In Rusia Sovietică de la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, dar mai ales după încheierea păcii, nu exista alt adversar mai mare decât Statele Unite, cu care de fapt înfăptuise împărţirea lumii, concepută de Churchill pentru a putea ieşi basma curată Anglia. Dealtfel majoritatea condamnaţilor, care curg în val neîntrerupt spre viitoarele puncte strategice, sunt suspectaţi pentru legături cu Statele Unite. Statele Unite sunt coşmarul Sovietelor, mai mare decât fusese vreodată veşnicul pericol Mongol.

Pentru viitoarea confruntare politico-economică şi militară, pentru viitorul conflict sovieto-american, Beria şi Stalin au nevoie de timp, de materiale şi braţe de muncă, fără plată, fără nas străin în treburile Nordului.

Stalin este dispus cu orice preţ să se înfrunte cu SUA, iar Beria îi cântă'n strună sau îl asmuţă. Ceva despre asta amintesc şi Limonis şi Peltz, care între alţi copii de somităţi din Cremlin, după cum lăsa ei să se înţeleagă, au avut'o elevă şi pe Svetlana Stalin, actualmente Aleluieva, fugită şi domiciliată peste Ocean. Păcat că Occidentul şi în deosebi SUA i-a acordat azil politic definitiv. Mult mai înţelept ar fi fost ca după o perioadă, să zicem de doi ani, să fi fost repatriată înapoi în Uniunea Sovietică. Mai mult ca sigur că ar fi fost condamnată ca trădătoare de patrie, spioană, etc. etc.... la 25 de ani şi ar fi avut ocazia personală să cunoască fericirea pe care tatăl ei a dat-o popoarelor lumii, dar mai ales popoarelor sovietice. Indiferent unde s'ar fi aflat, în Vladimir sau vreun lagăr din Vorkuta, cu siguranţă că deţinutele ar fi linşat-o în momentul când ar fi aflat a cui odrasla este. Cu borş rusesc, hamsii şi caşă să se fi hrănit, iar ca muncă normată la construcţia de căi ferate. De toate acestea NKVD-ul ar fi avut grijă.

Pentru politica occidentală şi americană, Svetlana Stalin a fost, este şi rămâne un Jolly-Joker, de care au nevoie faţă de Cremlin, dar cine ştie cât timp?

Stalin şi Beria au nevoie de timp şi pentru asta scot din sertarele doctrinei, cu ajutorul sforilor dialecticii materialiste, teoria posibilităţii convieţuirii paşnice între state cu regimuri

sociale diferite şi îngroapă adânc teoria care defineşte violenţa ca singura şansă posibilă a unei sociatăţi vechi, care poartă în pântecul ei o societate nouă. Şi unii şi alţii se prefac convinşi, dar se spionează îndeaproape şi se înarmează pe capete, croindu-şi baza în jurul Polului Nord, drumul cel mai scurt.

Incepe o pălăvrăgeală lungă despre „Lupta pentru Pace", cu conferinţe de filozofi şi scriitori cu reputaţie prin toate părţile lumii şi se decernau premii internaţionale pentru Pace.

Pe dedesupt însă curg arestările pentru vini imaginare şi dirijarea acestor victime spre noile centre ale Nordului, centre strategice.

— „Metodele şi tehnica utilizată la sfârşitul unui război vor fi întotdeauna metoda şi tehnica de început a războiului care va urma" îmi declara acelaş bătrân prieten, Generalui Heine, — iar pe fotografia care mi-au luat-o Ruşii scria: „Treue zu Treue".

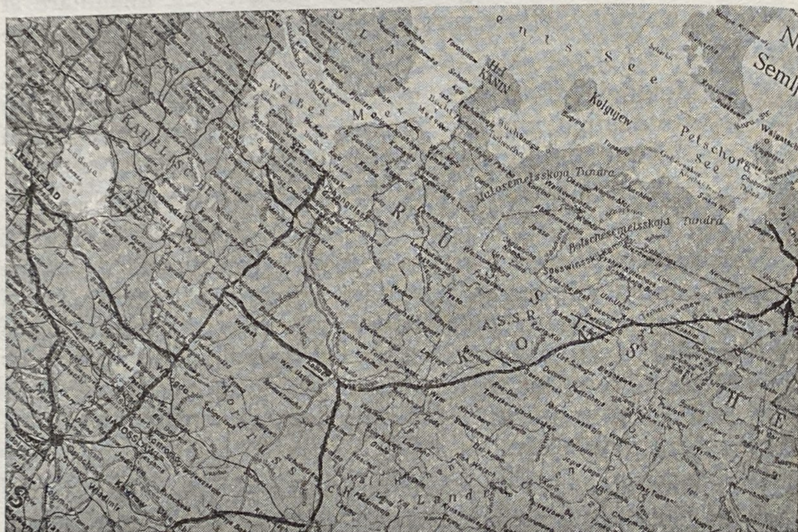
Ruşii ştiu şi ei treaba asta şi-şi fac bazele cele mai strategice plasate pentru asigurarea viitorului armament. Centrele industriale şi economice trebuiesc dispersate strategic, necunoscute duşmanului şi cu puternice surse de energie în imediata lor apropriere. Trebuiesc deci prospectări, descoperiri de surse noi, la Pol, şi construcţii uriaşe siderurgice, uzine electrice, complexuri industriale.

Aşa cum tancurile şi aviaţia de vânătoare şi bombardament, care au constituit armele surpriză şi de sfârşit al primului război mondial, — au fost arme de experimentare în toate revoluţiile şi războiele civile care au urmat. In Spania de exemplu, în ţările latino-americane sau în Abisinia. Cu ele a început cel de-al doilea război mondial. Tot aşa cel de-al treilea război va începe, exact cu armele surpriză cu care s'a încheiat al doilea. Şi Slavă Domnului, sunt destule care au apărut şi se desăvârşesc acum în Coreea, Vietnam, Laos, Israel. Nu-i nevoie să amintesc mai multe decât V-I, V-II, adică rachetele şi bomba atomică. Probabil deci că pentru energia nucleară şi rachete e toată setea de construcţie şi de mână de lucru pentru Nordul în care ne aflăm ! ! !

VORKUTA

Marea Putere Sovietică gândeşte la perspectivă şi nu se interesează de prezent, chiar dacă îşi distruge în mod sigur fondul biologic actual şi rezerva de credit moral şi energii virtuale pentru un viitor problematic.

Dictatorii îşi au logica lor: „După noi potopul"! O personalitate orgolioasă poate fi totuşi mai oarbă ca orice om de rând şi poate face mai mult rău decât o ţară întregă de proşti.

... dela Kotlas la Vorkuta, ţara lagărelor şi-a deţinuţilor ...

Centrele strategice alese de Stalin şi Beria, după recomandările tuturor cercetărilor ţariste şi actuale, sunt la Cercul Polar. Unul dintre ele, situat în afara văii de pe Pecioara, este Vorkuta, oraş situat în ţara Komilor, ţinut aşezat departe în Nordul Europei, unde urechile sunt atente, nu atât la clipocitul apelor oceanului îngheţat de Nord, cât la vuetul sinistru al vijeliilor de zăpadă.

Pe pământul acesta veşnic îngheţat până la o adâncime de 200-300 de metri, fără vegetaţie şi după cum am mai amintit

cu alt prilej, total neospitalier. Aici au fost trimise sutele de mii de mici vinovaţi cu pedepse covârşitor de mari, pentru împlinirea planurilor de viitor ale lui Stalin şi Beria. Aici, încă în timpul războiului sovietic-finlandez, se începuse cu deţinuţi, construcţia căilor ferate care trebuiau să continue de la Moscova-Vologda, spre Kotlas-Inta-Vorkuta, Stând de vorbă cu câţiva dintre pionerii supravieţuitori, rămaşi în continuare de atunci pe aceste ţinuturi, am constatat că în ultimul moment, când trupele germane forţau Leningradul şi porţile Moscovei, că acei care lucrau la această cale ferată, abia atunci aflaseră că începuse războiul.

Ca izolaţii insuliţelor pierdute în Oceanul Pacific! Ei fuseseră primul eşalon de viaţă, în afara locatarilor eschimoşi — Neneţii şi Komii ... Construcţia acestei căi ferate a fost ceva cumplit de distrugător, mai ales că la Sudul Cercului Polar traseul traversa terenuri mlăştinoase, iar dincolo de Cerc îi biciuiau furtunile de zăpadă.

Al doilea eşalon au fost colonialiştii de origine germană din Ucraina, ţările Baltice, Volga, lăsaţi aici în plin întins de zăpadă cu câte trei scânduri de cap de om, cu câte o mână de cuie, un topor, un târnacop, o lopată şi ferăstrău, iar ca hrană alimente pentru două săptămâna. Asta era tot, iar ei trebuiau să-şi facă adăposturi repede, dacă voiau să nu piară de frig, îngropaţi în zăpadă.

Aceste amănunte asupra primilor deportaţi germani, pioneri ai mizeriei şi tratamentului „umanitar" sovietic ne-au fost povestite de un fost pioner, într'una din nopţile lunii Ianuarie 1954 în craterele minei nr. 11 din Vorkuta, în care lucram. Au mai participat la discuţii Loc. Col. Gerhardt Schirmer şi fostul Ministru de război din Grecia din timpul Guvernului Comunist grec Markos în anul 1947, dar al cărui nume îmi scapă.

Aşa dar, la reconstrucţia viitoarelor puncte de susţinere şi bază de înaltă strategie termo-nucleară, lua parte şi un fost ministru grec. Şi încă un ministru comunist, dintr'o mişcare proletară-frăţească, despre care se cuvine să amintim câte ceva.

După refugierea guvernului grec comunist din nordul Greciei în Albania, majoritatea membrilor acestui guvern au fost luaţi

şi duşi la Moscova. Toţi acei care au putut dovedi lui Stalin şi Cominternului loialitatea lor şi au putut arunca vina de eşecul suferit în Grecia asupra altora, au putut scăpa ca prin urechile acului, de pedeapsa Moscovei. Ceilalţi, prin acte şi declaraţii mistificate ale tovarăşilor lor de doctrină, acte compromiţătoare strânse la teşcherea, false câteodată, prin care se dovedea că au vândut monarhiei greceşti sau serviciilor apusene de informaţii şi contrainformaţii cauza comunistă şi care-au provocat prăbuşirea, au fost condamnaţi la diverse pedepse. Majoritatea, ca şi respectivul fost ministru de război, primiseră 25 de ani.

Locotenentul Colonel Gerhardt Schirmer, viitor comandant al primelor unităţi aeropurtate motorizate, care va face după război manevre în Franţa şi pe care îl va înjura toată presa pro-comunistă, îl cunoştea din lagarul nr. 40 unde pregătiseră de comun acord un plan de evadare, al cărui rezultat pozitiv nici acum nu mi l-aşi putea imagina posibil fără ajutorul de afară. Au fost însă trădaţi mai înainte de încercare şi au fost mutaţi în lagărul de pedepsiţi nr. 11, unde i-a întâlnit subsemnatul.

Vorbind despre Schirmer, este cazul să amintesc că prin el am putut lua legătura cu pionerul de origine germană al puşcăriilor din Nord, care ne aducea ştirile din străinătate, prinse prin radio. El ne ţinea la curent cu evoluţia evenimentelor, aşa fel că am putut pune la cale şi îmbunătăţi planul de organizare al luptei deţinuţilor împotriva trădătorilor şi codoşilor din lagărele Vorkutei. Tot cu înlesnirile lui am putut elabora şi un mic plan de acţiune în vederea sabotării căii ferate şi industriei miniere din Nord, lucru petrecut după grevă.

Vorkuta ca oraş, ca şi întreaga regiune ţine de Republica Autonomă Socialista Sovietică Komi, o republica a deţinuţilor deportaţilor şi a robilor moderni din secolul al XX-lea.

Vorkuta este aşezată pe malul râului Vorkuta care, împreună cu râul Ussa şi Kalva, se revarsă lângă localitatea Ust-Ussa, mai sus de localitatea Petschora în râul Petschora, care îşi aduce apele spre Nord şi se revarsă în golful Petschora din Marea Petschora, în direcţia strâmtoarei Kara, care desparte Continentul de insula Novaia-Zemlea. Vorkuta cu lagărele sale este

aşezată la Nord de paralela 68, la Nord de Cercul Polar. Dar lagărele ei trec şi pe teritoriul Autonom Nenzen.

In această ţară cu hotare nemărginite, exista în anii 1939-40 o cale ferată de numai 20 de km. In timpul celui de-al doilea război mondial a fost construită calea ferată Kotlas-Vorkuta cu o lungime de circa 1530 de km. Şoselele sau drumurile erau şi ele ca şi inexistente. Intreaga republică, în 1953, avea numai 230 de km., ceace denotă lipsa completă de comunicaţii rutiere.

Republica Komi are o întindere de 415900 km.² cu o populaţie de 974 de mii de locuitori. In partea vestică se întinde ţinutul regiunii Petschoara (Petschorski Oblast) cu o suprafaţă de 32900km.² şi cu 216 mii de locuitori. In Nord teritoriul Autonom Nenz, cu suprafaţa imensă de 176700 km.² şi cu o populaţie de 37 de mii de locuitori.

Deci un teritoriu de 625500 km.² şi cu 1.227.000 de locuitori, dintre care peste 500 de mii de Volksdeutsche iar alte 20% foşti deţinuţi sau deportaţi, unii din ei încă din timpul Ţarului, uitaţi pe aceste meleaguri.

In acelaş timp pe acestă întindere imensă mai vegetau circa 5 milioane de deţinuţi de diferite categorii de deportaţi, cu domiciliu obligatoriu după eliberarea lor din lagăre, şi foarte puţini prizonieri de război, care mai supravieţuiseră şi acum se aflau ca condamnaţi.

Germanii de origină, care trăesc în Republica Komi, între Kotlas şi Vorkuta, sunt în majoritate concentraţi în coloniile din pădure. Este foarte interesantă şi provenienţa lor. Fac parte din mai multe grupuri etnice-germane, deportate aici de către comuniştii sovietici în diferite perioade postbelice.

Grupele etnice-germane pe care le găsim în Siberia, cum ar fi în Karagadna, Altay sau Novosibirsk, sunt compacte şi în mare majoritate fac parte din germanii de pe Volga sau Volga-Deutsche, cum le mai spune, care odată cu începerea războiului germano-sovietic au fost deportaţi.

Germanii-Komi au însă o istorie cu totul a parte în emigraţia şi deportarea naţionalităţilor din Uniunea Sovietică, ei fiind aduşi din diferite motive şi locuri, în anumite perioade, începând cu anul 1923.

1) O primă grupă sunt supravieţuitorii acelor germani care au luptat de partea „albilor", au fost aduşi în grupuri mici începând cu anul 1923.

2) A doua grupă o putem denumi perioada colectivizării între anii 1929-1934. Majoritatea ţărani agricoli, ca „culaci" provenind de pe Volga şi din Ucraina. Ei au fost stabiliţi la vărsarea râului Petschora cu Ust-Nem, în colhozurile forestiere.

3) O a treia grupă, poate cea mai mică, este formată din intelectualii care au supravieţuit, în aşa zişii ani ai „marii curăţenii" dintre anii 1936-38. Motivul trimiteri lor aici este politic.

4) A patra grupă, cea mai neajutorată şi cea mai oropsită, este aceia a anilor 1941-42, unde au fost aduşi tot ce era german de origine, indiferent de unde erau şi ce erau. Au fost trataţi, din câte mi s'a povestit, cel mai rău.

5) A cincea grupă, foarte oropsită, formată în majoritate din femei bătrâne şi copii, care nu s'au putut retrage cu trupele germane sau nu au dorit din cauză că aceste locuri le erau patria, rămânând pe loc au fost surprinşi de înaintarea sovietică în Ucraina, Rusia albă şi Baltica, în perioada unilor 1943-45.

6) A şasea grupă formată în majoritate din femei, copii şi bătrâni, care aveau copii sau rude încadraţi în trupele armatei germane.

Toţi aceşti germani erau răspândiţi pe întinsul Republicii Komi în regiunea Petschora, precum şi pe teritoriul Autonom Nenz. In aşezările lor vechi sau noi, ei se ocupau cu tăiatul lemnului sau lucrând în intreprinderi industriale, acolo unde începuse să se desvolte, sau în minele de la Vorkuta, Inta, Uhta, Abis, etc., etc . . .

Un lucru este de remarcat: toţi cei amintiţi mai sus, nu aveau nici un fel de drept politic, nici măcar acela de cetăţean. Cea mai bună dovadă este că nu erau în posesia niciunui fel de legitimaţie. Ei erau consideraţi „indivizi" de categoria a doua sau a treia şi urmau mult după puşcăriaşii, criminali eliberaţi, care erau în posesia unei legitimaţii. In afară de aceasta erau obligaţi să se prezinte periodic la organele de miliţie, mai des în timpul războiului, din ce în ce mai rar după 1949. Nu puteau

părăsi sau schimba locul de muncă, ca şi domiciliul, fără o aprobare specială dela organele NKVD.

După greva de la Vorkuta din 1953 toţi cei aflaţi în acestă situaţie, începând cu vara anului 1954 primesc legitimaţii şi nu mai sunt obligaţi să se prezinte la organele de miliţie. Au voie să schimbe locul de muncă şi domiciliul dacă este nevoie. Mai mult, în perioada 1954-55 sunt recrutaţi toţi agricultorii sau cei care se pricep la agricultură şi puşi să semneze un contract de lucru în Kazakstan sau Siberia Orientală.

Această ultimă manipulaţie, specific sovietică, este opera de artă a lui Nichita Hruşciov cu „deştelenitul în Siberia".

Pentru a scăpa de clima polară şi subpolară, majoritatea din ei semnează fără să gândească ce greutăţi îi vor paşte, numai în speranţa de a scăpa de acestă „Republică a morţii", sau „Republica Nemţilor", cum mai era denumită. Şi când te gândeşti că în marea lor majoritate au fost deportaţi şi hărţuiţi ca animalele încă înainte de venirea la putere a lui Hitler, în 1933. Iar toate acestea numai pentrucă erau de origine germană, cunoscuţi ca buni muncitori şi gospodari, dar era şi singura posibilitate de a da puturoşilor şi nepricepuţilor comunişti totul de-a gata, în care ei să se lăfăiască.

Organele NKVD-ului îi amăgeau pe aceşti nenorociţi, spunându-le în momentul când li se dădeau legitimaţiile în 1954, că dacă nu ar fi fost Hitler şi faşciştii, lor nu li s'ar fi întâmplat nimic. Uitau însă de adevărurile istoriei, care nu se puteau şterge cu buterele, că primii deportaţi sosiseră aici cu 10 ani înainte de venirea lui Hitler la putere. Aşa sunt sovieticii, ei sunt autoştiutori iar NKVD-iştii ghicesc până şi viitorul cu zeci de ani înainte . . .

Regiunea Vorkuta este legată de restul lumii printr'o cale ferată care vine de la Moscova şi trece prin localitatea Kotlas. Oraşul Kotlas este foarte important din toate punctele de vedere: comercial, strategic, militar şi civil. De aici ispre Vorkuta, este în fond ţara deportaţilor încă de pe vremea prea slăviţilor Ţari, iar întrega cale ferată, de-alungul ei până la Vorkuta, pe ambele părţi, este susţinută ca un zid chinezesc, de lagăre. Zeci şi sute de localităţi s'au ridicat, obiecte industriale au fost construite de către deţinuţi şi deportaţi, viteza lucrărilor acce-

lerându-se, mai ales după anul 1945. Ținuturile mlăștinoase prin care a fost trecută cale ferată au deslănțuit epidemii care au decimat deținuții cu miile. Dar pe cine interesa acest lucru, din moment ce individul avea o condamnare ca trădător de patrie sau spion american? Kotlas este și ultima localitate pe calea ferată care vine de la Vorkuta în jos. Ca nod de cale ferată aci se unesc drumurile dela Kirov și dela Moscova, care la rândul lor trec prin Vologda, o altă localitate cunoscută prin renumita ei închisoare de tranzit, făcută dintr'o mânăstire, existentă de pe timpul Impărătesei Ecaterina cea Mare. Aci se unesc și drumurile dela Leningrad și Arhangelsk.

Un alt mijloc de transport sau legătură cu Vorkuta este cel aerian, dar mult prea scump pentru deținuți și nerentabil pentru Statul sovietic. Legătura aeriană este la dispoziția NKVD-ului în mare parte și foarte puțin pentru interesele economice ale regiunii. La 50 km. la Sud de Vorkuta calea ferată se desparte în stația Ciun și se îndreaptă înspre Nord-Nord-Est, trecând Uralul în Siberia. Această cale ferată a fost construită după război și este cunoscută în istoria lagărelor sovietice prin răscoala lagărului 408 din 1948 al Vlasoviștilor și Ucrainenilor.

Cu ocazia întrevederilor din ziua de 26 Iulie 1953 între șeful comisiei Guvernamentale Sovietice, Generalul de armată Maslenikov și comitetul de grevă de la mina nr. 7, i-a fost pusă, printre altele, și următoarea întrebare de către șeful comitetului și totodată reprezentantul Rușilor și Ucrainenilor, Ghiurka Levando.

— Cetățene General, puteți să ne spuneți cu ce-ați venit la Vorkuta, D-tră și întrega comisie?

— O parte din comisie a venit cu trenul, iar eu cu ceilalți cu avionul: dar dece întrebați? răspunse Generalul.

— Intrebați pe membrii comisiei care au venit cu trenul dacă au numărat treversele căii ferate de la Kotlas și până la Vorkuta, iar dacă le-au numărat să înmulțească cu 2 și vor afla numărul minim al deținuților politici morți pentru construirea căii ferate Kotlas-Vorkuta, pentru exploatarea cărbunelui și bunăstarea NKVD-iștilor.

*

Odată cu deschiderea bazinului carbonifer Vorkuta trebuia asigurată și mâna de lucru, căci fără ea nici cele mai luminate capete din Moscova nu puteau face ca cărbunele din Nord să ajungă în centrele industriale din Leningrad sau Kirov.

Munca neobositoare a NKVD-iștilor din întreaga Uniune Sovietică și a centrelor NKVD staționate în țările pe care le-au luat sub aripa lor ocrotitoare, au făcut ca mâna de lucru să nu lipsească iar planul anual ordonat de satrapul din Cremlin, să fie executat și îndeplinit fără remușcări, asupra prețului scump plătit cu vieți omenești într'o mizerie de nedescris.

Organele administrative locale din Vorkuta adunaseră o experiență vastă și diferită, căci ei fuseseră selecționați din întregul Imperiu Sovietic, din Kamciatka la Bălți și din Murmansk până la granița chinezească. Cadrele erau specializate și aveau cunoștințe tehnice pentru construirea de lagăre cu regim special. In 1950 fiecare deținut din Vorkuta, care aparținea lagărelor politice, a trebuit să poarte pe brațul stâng litera sovietică R. (P) ceace însemna, „Regim". La sfârșitul anului 1951 un nou sistem de organizare a „lagărelor de regim", este impus, de data asta sub conducerea unui specialist în materie, Generalul Maior Dirivenko. Fiecare deținut este obligat să poarte un număr matricol pictat pe o pânză albă de 30x15 cm.: numărul deținutului. Până în acest moment purtaseră numere numai deținuții din lagărele speciale de Kătărjani (muncă silnică) care erau organizați în lagăre speciale cu regim a parte. Difereau în unele măsuri de celelalte lagăre. Numărul purtat de deținuții Kătărjani, era format numai din cifre. Era cusut și trebuia purtat mereu pe piciorul drept, pe piept, pe spate, precum și pe căciulă.

Odată cu reorganizarea lagărelor și înființarea „lagărelor cu regim special" și pentru deținuții politici, numărul pe care deținutul îl purta avea aceleași dimensiuni, numai că era împărțit în trei: primul era o cifră care arăta prima serie dem alfabetul sovietic, eventual a doua, a treia, a parta serie: al 2-lea erau literele dela A-Z din alfabetul rus: iar al 3-lea de la 1 la 1000. De exemplu numărul cronicarului a fost 1-G-770. Litera „G" trebuie considerată după alfabetul rus, a patra. Experimentarea și primul lagăr din Vorkuta, unde a început numărătoarea, a fost lagărul nr. 2 mina nr. 7.

Primul nou sistem de organizare, noii specialişti aduşi organizară îi aşa fel lucrurile, încât în aceste lagăre cu regim special era un contigent statornic exploatat prin muncă forţată în diferite locuri din subterane la exploatarea cărbunelui sau la suprafaţă la construcţii de noi aşezări care se profilau în apropierea lagărelor şi a minelor, la construcţia căii ferate şi la întreţinerea ei, precum şi la obiectivele industriale, care se construiau pentru viitoarea etapă de industrializare a Nordului sovietic. Planificarea şi localizarea obiectivelor erau făcute pe planuri aduse din interiorul Uniunii Sovietice, poate de la Moscova sau din altă parte, prelucrate desigur după un alt plan, în care erau localizate toate minele ca punct prim şi cota de unde pornea întregul şi vastul plan care prebuia exploatat. Am arătat această situaţie numai pe considerentul că inginerii sau şefii de şantiere nu ştiau nimic până în momentul când li se dădea în mână planul pe care trebuiau să-l execute, dar aveau de multe ori mari greutăţi din cauză că nu se luase în vedere şi aşezarea geografică sau posibilităţile mai bune ale unui astfel de obiectiv. Altceva era construcţia unei clădiri de locuit sau a unui club ori cămin cultural. Constructorului îi era dată suprafaţa în care trebuia să se încadreze şi tipul clădirilor care era prevăzut.

Planurile acestor clădiri însă au fost făcute în majoritate de specialişti din cadrul deţinuţilor politici, până în cele mai mici detalii, dar semnătura era dată de unul dintre specialiştii sovietici, care la rândul lui primea prime grase, iar adevăraţilor meşteri le plătea cu câte o sticlă de votcă sau ceva de mâncare.

Un obicei sovietic era de a schiţa şi desena, în diferitele lor etape de construcţie, toate marile lucrări. De exemplu clubul cultural al coloniei „Octobrâsc". După inagurarea clubului s'a deschis o expoziţie în care s'a arătat marea muncă depusă în orele lor libere de către Consomoliştii Nord-Polari în programul de reconstrucţie a Patriei Sovietice. Un lucru a uitat ei însă, că aceşti consomolişti care erau trecuţi în cartea de aur a Vorkutei, mai ales în cadrul clubului coloniei „Octobrâsc", nici nu erau barem cetăţeni sovietici. Constructorul şef şi ajutorii săi erau aproape zilnic sub influenţa alcolului. De multe ori nici nu se arătau la locul de muncă, pentru că ştiau că lucrarea

era în mâinile sigure şi harnice ale deţinuţilor politici care munceau la aceste obiective. Trebuia ca Vaticanul să trimeata pe francezul Pater Jean Nicolas şi pe germanul Ludwig Volke, care să le facă treaba, pe pictorul Iulius Stürmer şi pe graficianul Schröder John, să le schiţeze diferitele etape ale lucrării, diferitele grafice de muncă, unde se arăta ritmul entuziasmat de lucru, dar mai ales compararea unor mari obiective efectuate în Uniunea Sovietică, cu cele din lumea capitalistă!...

Nu a fost uitată comparaţia canalului „Bela Morr", canalul „Volga-Don", cu canalul Panama şi Suez, comparându-se timpul de construcţie, arătându-se însă părţile tehnice cu milioanele de metri — cubi de pământ deplasaţi, neuitându-se să se dea cifrele oficiale ale morţilor de la canalul Panama şi Suez, dar uitând să se meaţioneze morţii dela canalul Bela Morr şi Volga-Don.

Lui Ivan şi Ivanilor trebuia arătată superioritatea sistemului sovietic faţă de cel capitalist! Toate graficile au fost executate cu îndrumările şefului KVC al lagărului nr. 2, Maior Ziadov.

In regiunea aceasta frigoroasă a Vorkutei, unde erau 10 luni iarnă şi restul vară, Ivan şi Ivanii au timp să înveţe din cele ce vedeau cu ochii proprii şi nu din ceeace citeau în Pravda.

Amalganul naţionalităţilor din toate colţurile lumii, adunate aici în lagărele din Vorkuta, au dus, şi se poate spune pe bună dreptate, cu ajutorul NKVD-ului, la lupte interne şi la desbinări între naţionalităţi. Ucrainenii naţionalişti, aparţinând diferitelor grupări naţionale ucrainene, au fost un timp exploatate cu multă dibăcie de acei care propovăduiau pacea, căci atâta timp cât în lagăre era nelinişte, NKVD-iştii erau siguri de puterea lor de dominare. Dacă însă timpul se scurgea fără incidente, se organizau rapid unele acţiuni de dezordine, prin bătăi sau chiar crime. Victimele lor erau în majoritatea cazurilor deţinutii politici care nu simpatizau de loc cu organele lagărului, dar de care NKVD-iştii aveau teamă şi asupra cărora erau bine informaţi. Aceşti oameni aveau în genere influienţă în anumite cercuri formate şi care nu erau pe placul NKVD-ului.

In regiunea Vorkuta, care era de altfel o regiune cu lagăre de „regim special", se mai găseau și câteva excepții, ca lagăre de „drept comun" sau „Bătăvichi", cum era spre exemplu lagărul care construia podul de peste râul Vorkuta, între lagărul minei nr. 7 și lagărul 29 în perioada anilor 1952-53. Comandantul lui era un maior de NKVD, care luase parte în anul 1940 la masacrul celor 10.000 de ofițeri polonezi, asasinați în pădurile de la Katin. Acest maior sovietic, martor ocular și participant la aceste crime, fiind periculos și pentru ca nu cumva să desvăluie această crimă la care participase, a fost detașat la Vorkuta, departe de orice civilizație, așa cum se face de obicei cu toți cei care cunosc prea multe în Uniunea Sovietică. Maiorul era un alcolic de cea mai înaltă clasă. Rare ori era treaz, pentru că numai în alcol își găsea alinarea și înăbușirea sentimentelor, dacă le mai avea, așa cum se întâmplă cu mulți oameni de acest gen și în aceași sitiație.

In ziua de 19 Iulie 1953, când primul grup de deținuți politici a început greva, iar răsunetul ei a trecut și gardul de sârmă ghimpată al lagărului, ajungând și în lagărul de care am amintit, maiorul în calitatea sa de comandant de lagăr, s'a deplasat imediat la șantierul de lucru al construcției podului și după ce a adunat toți oamenii, sprijinându-se de un stâlp, căci era beat criță, le-a atras atenția că el nu va permite ca'n lagărul său să se producă astfel de incidente.

— Eu n'am să vă las și nici n'am să vă dau posibilitatea de a mai cere vreo comisie de la Moscova. Până la venirea ei v'am înecat de mult în sânge, așa cum i-am înecat și pe domnii Pani, ofițerii polonezi la Katin.

Dar un mucalit de blătnoi îl întrebă, făcând pe prostul în râsul tuturora, mai ales că vedeau ce epavă aveau în fața lor.

— Și cum năcialnic, vrei să spui că-ai fost la Katin?

— Nouă nu ne vine să credem, spune un altul, și ne miră că nu te-a apucat amețeala căzând în groapă odată cu ei, mai ales că te lauzi peste tot că de când te știi, ai putut bea întotdeauna mult. Ține-te bine de stâlp să nu cazi în apă, căci de acolo nu te mai scapă nimeni: de scos nici atât.

Infuriat, Maiorul a ținut o prelegere întreagă despre faptul cum s'a întâmplat asasinarea celor 10.000 de ofițeri și pe care îi blestema cu tot năduful vodcăi pe care o băuse, recunoscând totodată că din cauza lor trebuie el să fie acum aici în îndepărtatele regiuni ale Nordului și să-și tragă ponoasele cu toți bandiții de drept comun. La plecare nu uită să le mai atragă odată atenția, că ei să nu se ia după deținuții politici, căci în fond pentru el este egal dacă la activul lui de la Katin se va mai adăuga unul de la Vorkuta.

Cum în zilele următoare greva de la Vorkuta se întindea peste toate lagărele Nordului, iar svonurile aduceau știrea că o comisie moscovită este așteptată, un grup de oameni a pus la punct un referat asupra declarațiilor făcute de Comandantul lor de lagăr maiorul de NKVD, arătând detailat totul cu ce se fălise maiorul, chiar dacă era beat, în problema Katinului. Rugau comitetul de conducere al grevei deținuților politici, prizonierilor de război și deportaților de la mina nr. 7, ca în memoriul pe care-l vor înainta comisiei așteptate din Moscova, să fie inclus sub o formă sau alta și cererea lor ca astfel de comandanți criminali să fie înlăturați din funcțiile lor. Precizez că niciodată astfel de oameni nu pot fi un exemplu bun, mai ales pentru deținuți. Referatul era semnat sub pseudonimele de Sașa și Petka. Mai târziu, în timpul grevei, acest lagăr de drept comun a dat mult ajutor prin legăturile pe care le avea în toată regiunea, trimițând informații și manifeste peste tot. A fost unul din canalele de legătură care au adus un mare ajutor pentru extinderea grevei generale în Vorkuta și informarea despre ea în toată Uniunea Sovietică. Era primul pas și prima alianță într'o acțiune de mare amploare între lagărele politice și Bătăviki. Comisia moscovită a luat cunoștință de acest material care a fost regrupat în memoriul adresat Guvernului Sovietic, despre crimele săvârșite în lagăre. Ce s'o fi întâmplat cu domnul maior? O fi fost tras la răspundere?

Informațiile procurate de Peltz, după evoluția evenimentelor din Moscova, face ca conducerea grupării ilegale să-și accelereze pregătirile pentru o eventuală înfruntare, neștiindu-se încă forma sau țelul ei.

Experienţa arătase posibilitaţile şi metodele NKVD-ului. Incă din anul 1917 şi până după terminarea celui de-al doilea război mondial, sau anul de graţie şi moarte al satrapului 1953, au un singur sistem, asasinarea tuturor acelora care le-au stat în drum.

OILE SE MIŞCĂ

Incepând cu anul 1951, pe scheletul organizaţiilor individuale aflate în lagăr, ucraineană, baltică, ungară, română, caucaziană, germană, s'a trecut la unificarea acestor organizaţii sub o singură conducere, compusă din reprezentanţii tuturor naţionalităţilor, ele rămânând pentru început totuşi individuale. O unitate europeană de oameni şi gândire.

Cu scurgerea timpului şi îndeplinirea anumitor misiuni, care au dat rezultate foarte bune, s'a ajuns în sfârşit la concluzia că totul trebule reorganizat pe un nou sistem de lanţ, pentru a evita, într'un caz nefericit, prăbuşirea totală. Ochiul de lanţ căzut ar fi putut trage cu el cel mult două, dar rămânea conducerii posibilitatea în cel mai grav caz, de a exclude sau a îndepărta unul dintre aceste ochiuri de lanţ.

Punerea pe picioare a acestei organizaţii a fost făcută sub îndrumările unor oameni de specialitate care se aflau în lagăr, şi care îşi riscau astfel viaţa, pentru că descoperirea unei astfel de reţele ar fi costat pe fiecare capul.

Pentru a se cunoaşte planul inamicului, adică al NKVD-ului, şi aceace ei doreau să afle, li s'au băgat „ace de siguranţă", adică agenţi dubli. Prin asta s'a putut afla ce direcţii şi cine sunt persoanele din lagăr de care NKVD-ul se interesează mai mult, eventual de grupări.

In fiecare baracă s'a format un lanţ de maximum 9 ochiuri, făcând parte şi din diferitele naţionalităţi şi brigăzi. Toate acestea trebuiau făcute pentru ca să se ştie exact pe ce şi pe cine se poate conta în momentul unui eveniment în care trebuia să se acţioneze imediat şi fără pregătiri prea mari. Reţeaua se putea întinde, dar lanţul s'ar fi lungit prea mult iar eventuala descoperire a reţelei ar fi dus la prăbuşirea întregului grup.

O a doua alternativa a fost ca orice ochi de lanţ să-şi repere pentru viitor alţi câţiva oameni, care puteau să ne fie de folos. Insă fără ca aceştia să ştie de ce sunt legaţi.

Nu întotdeauna, sau tot timpul au mers lucrurile strună. Astăzi pot spune şi lămuri un caz despre care s'a vorbit foarte mult în mina nr. 7 şi despre care încă nimeni nu a putut afla adevărul, nici chiar NKVD-ul care bănuia ceva.

*

Comandantul năcialnic da la mina nr. 7 Petrov, a murit într'un accident, o explozie, în momentul când trecea printr'o uşa de ventilaţie în interiorul minei. Odată cu el a fost rănită şi artificiera, care avea în subordine depozitul de explosiv al minei. Zvonul lansat, şi care a prins, a fost că Petrov fusese asasinat din cauză că gelozia ar fi dus la disperare alţi foşti prieteni intimi ai acestei artificiere care era o femeie liberă, şi nu o deţinută. Petrov nu a fost trimis pe lumea cealaltă pentru probleme de gelozie, ci pentru faptul că descoperise în mină, din întâmplare, o parte dintr'un aparat de radio recepţie şi cunoştea sau bănuia numele câtorva oameni care erau amestecaţi în această afacere.

Petrov fusese membru al armatei Generalului Vlasov şi după condamnarea sa de un tribunal sovietic începuse conlucrarea în stil mare cu organele NKVD. Multe lucruri şi informaţii pe care Petrov le-a predat erau cunoscute, dar în majoritate toate aceste lucruri erau mărunte şi nu li se dădeau importanţă prea mare, deşi ele se înglobau bine în jocul întreg al grupării subversive.

Pericolul era ca Petrov să desconspire cele ştiute. In plus bănuiam că el este acela care aflase şi divulgase secretul celor două lăzi de grenade, fabricate în cadrul atelierelor de reparaţii de la mină, şi pentru care au trebuit să răspundă cei doi fochişti de la centrala de încălziri a băii din lagăr, unde fuseseră găsite în 1952. Toate indiciile dădeau că Petrov avusese legătură şi cu această divulgare. Pericolul cel mare era că, în cazul unui

denunț efectuat de Petrov, două căpetenii principale ucrainene, care aveau în mână întreaga rețea din lagărele din Vorkuta și prin care se ținea legătura directă cu grupările din Ucraina, cu armata de eliberare Națională Ucraineană, baltică și cu grupul partizanilor din Basarabia și Bucovina de Nord, să fie descoperite. Totul a fost pus la cale numai în câteva ore. Petrov a fost sfâșiat în bucăți de explosibil în așa fel, încât nici nu s'a mai putut constata cine era.

*

Legăturile și informațiile dintr'un lagăr în altul pe cale sigură se putea face numai prin oameni de încredere și în majoritate totul se făcea numai verbal. Pușcăriașul sau deținutul politic din lagăr care activează sau vrea să se răzbune, lucrează necontenit cu gândurile sale de a găsi noi căi sau metode pentru a atinge țelul propus. Nimic nu-l poate opri: pe el îl interesează numai finalul și ideia supremă.

In Vorkuta existau lagăre pentru bolnavi, sub denumirea de „San Gorodok", unde erau aduși toți cei care aveau nevoie de un tratament mai îndelungat, mai ales TBC-iști. Singurul aparat valoros de Röntgen se afla într'un astfel de lagăr, și el era manipulat de un bun cunoscut al nostru, doctorul în științe Gerhard Rönecke, care nu era doctor în medicină ci Inginer. Dar sovieticii, mai ales NKVD-iștii, nu cunoșteau aceste titulaturi și nici nu făceau diferență între doctor de științe, tehnică, sau doctor în medicină, pentru ei era tot una! Plăsmuirile și petele care apăreau pe radiografii la diferiți bolnavi, erau făcute cu mare iscusință de acest doctor Rönecke.

In acest lagăr spital veneau bolnavi din toate lagărele și odată cu ei știrile. Mari servici în această direcție ne-au adus doi felceri care lucrau la San Gorodok, un ucrainean, iar celălalt nu aşi putea spune din ce țară era. Scurgerea necontenită a informațiilor dintr'un lagăr în altul se efectua și prin oamenii liberi, cândva foști deținuți în aceste lagăre și care acum aveau domiciliu forțat. Cu acești oameni însă problema era cea mai greoaie, din cauza că majoritatea avea frică de a reintra în lagăr, în cazul când erau prinși sau erau egoiști, exploatând

la maxim aceste servicii care se efectuau în cadrul brigăzilor de lucru sau în lagăr.

Incepând cu anul 1951, începutul de acțiune se rezuma la mici sabotaje, care adunate la un loc au șubrezit încetul cu încetul și au stopat evoluția de construcție a sistemului sovietic. Măsurile luate nu erau măsuri pe care individul trebuia să le execute forțat, ci numai din conștiință. Pe cât era posibil, sub o formă sau alta, trebuia să atragă în acest cerc și pe alții. De exemplu: fiecare deținut care lucra la construcții avea sarcina ca să distrugă două cărămizi pe zi, ori de a sparge un geam, să rupă două cozi de lopată sau să distrugă un sac de ciment. Această acțiune luată individual nu era un lucru prea mare, dar ținând seamă de numărul mare de deținuți, se distrugea destul, fiecare în aceste momente grele și inumane de lucru fiind biciuiți de vânturile polare, sabotau pe cât le erau posibil aceste norme. Acelaș lucru se întâmpla și la mină, unde era un grup care adăuga în baia de ulei de la roțile vagoanelor de transport a Căilor Ferate Sovietice, câte-o mână de nisip din care cauză ele puteau circula maximum 80-100 km. rămânând blocate între stația Vorkuta și stația Cium, pe linia liberă. Aceste metode și-au atins nivelul cel mai înalt prin anul 1954, când s'a constatat că grupa pentru aceste misiuni speciale din mina nr, 8, a scos din circulație în luna Mai al acestui an peste 250 de vagoane a câte 60 de tone fiecare. Vagoanele rămânând pe linia liberă și neputând fi dislocată decât după ce s'au descărcat pe traseu întreaga încărcătură de cărbuni. Alții man îndrăzneți tăiau furtunele de aer pentru frânare. Lipsa furtunelor de aer ducea la cercetări îndelungate și pe loc, căci vagonul nu putea părăsi locul din cauza frânelor blocate. Organele NKVD-ului dădeau vina totdeauna pe cei care se ocupau cu fabricarea de cisme, din cauză că aceste furtune de aer puteau fi întrebuințate pentru carâmburi de cismă, foarte căutate în întreaga Uniune Sovietică.

Brigăzile de divijenie (mișcare) sau ventilație îndepărtau de pe unde puteau orice șurub, dar care prin îndepărtarea lui nu periclita viața vre-unui deținut. Aprovizionarea cu șuruburi nu mai putea face față cerințelor din zi în zi mai mari. Nici minerii nu se lăsau mai prejos. Ei care răscoleau măruntaiele

pământului, smulgându-i cărbunele și încărcându-l în vagoane, ei erau aceia care trecând pe lânga vagoanele date în primire, luau câte o bucată de cărbune din vagon și o azvârleau jos. Pentru ajutorarea vreunei brigăzi, care nu reușise să-și realizeze planul și îi era amenințată alimentația, li se încărcau vagonetele pentru îndeplinirea normei, din cărbunele aruncat. Astfel cu aceiaș cantitate de cărbune se făcea două norme iar planul era raportat la Moscova, supra îndeplinit.

Astfel de acțiuni individuale sau organizate pe grupuri, au fost nenumărate. Despre ele s'ar putea scrie tomuri întregi. Iar pentru a avea anumite idei și formule noi, sovieticii ne ajutau singuri, prin lectura care ne era pușa la dispoziție, asupra acțiunilor de partizani sovietici în timpul războiului, contra trupelor germane sau industriei germane. Noi le puteam pune în aplicare conform instrucțiunilor sovietice.

Încă din luna Ianuarie 1953, am primit sarcina de a face toate posibilitățile pentru a ieși la lucru și pentru a organiza anumite acțiuni direct la mină. Mi s'a asigurat munca într'o brigadă de montaj, sub conducerea unui inginer leton, care conducea lucrările la centrala de cazane a minei nr. 7, și de unde puteam să ma învârtesc, ca și cum aș fi avut ceva de reparat, prin toate clădirile din incinta minei.

După moartea lui Stalin, evoluția evenimentelor accelerându-se, se simțea în aer că acestea, cât de curând, ne vor atinge și pe noi. Impreună cu alți camarazi am trecut la acțiuni de lămurile prin consfătuiri, pentru a explica situația internă și internațională, direct la locul de muncă. Numai când deținutul miner muncește din greu și transpiră, poți găsi momentul prielnic să te asculte și să-și dea seama într'adevăr de realitate. Odată schimbul trecut și ajuns în baracă, el nu mai dorea nimic. Dacă știai să-i vorbești din inimă, arătându-i realitatea și situația lui de rob, avea timp în baracă să reflecteze asupra celor spuse și de aici începea răscolirea sufletului și trecerea la acțiune.

Am trecut în brigada 1-a de ventilație a Desertnicului Vasile Grigărciuk. Prin intermediul acestei brigăzi, demontarea tuburilor de ventilație se făcea direct la locul de muncă al minerilor, în galeriile unde îi găseai transpirați, murdari, scuipând și înjurând. Minerii erau obligați să înceteze pentru un moment lucrul, până când se montau tuburile de ventilație. Acum era momentul cel mai prielnic pentru ai lămuri. Toată brigada te asculta de la început până la sfârșit. De multe ori îți puneau întrebări la care trebuia să le răspunzi pe loc, dar în așa fel ca ei să te înțeleagă.

Colegul, ajutat de unul sau doi din brigadă, făcea montajul iar eu le vorbeam despre aceste lucruri care erau prevăzute în acel moment în acțiunile noastre. Niciodată nu s'a făcut agitație pentru vre-o acțiune înarmată, dându-se nenumărate exemple. Toate aceste acțiuni anterioare, efectuate în alte lagăre, au eșuat, plătind foarte scump cu propriul lor sânge. Desigur, acțiune armată era posibilă numai în cazul unui război, sau în cazul unei situații impuse de evenimente. Astfel se dădea de înțeles că fiecare brigadă dacă era unită, putea să acționeze într'o astfel de situație ca și o grupă într'o campanie militară.

De multe ori spiritele se înfierbântau, cerând să treacă la acțiune, însă totdeauna erau temperați, dându-se de înțeles ce ar trebui să facă: să saboteze. Pentru că nu se putea spune direct, ca acțiunea de sabotaj să nu fie divulgată, le propuneam doar să citească cărțile în care aveau nenumărate exemple, din care ei puteau să tragă singuri concluziile.

Așa se face că la un moment dat, serviciile KVC (serviciul cultura) care avea în subordine biblioteca, anunța la una din ședințe, creșterea simțitoare a numărului de cititori din lagărul minei nr. 7, mai ales că aceste cărți de lectură aveau un conținut patriotic, după cum se explica cu mândrie Maiorul Ziadov șeful KVC-ului.

Aceasta evoluție înainta cu pași repezi, nu numai în lagărul nr. 7 dar și în celelalte lagăre, din care ne soseau știri necontenit.

Pe la sfârșitul lunii Aprilie 1953 în depozitele minei artificierilor, nu s'a mai găsit material explosibil. Cu toate că aprovizionarea fusese făcută pentru mai mult timp, se consumase din plin, iar mina nr. 7 își îndeplinea planul peste cotele planificate. Toată lumea era mulțumită, dela soldatul de pază până la comandantul de lagăr și directorul combinatului.

Artificierii uitaseră însă să anunțe că de fiecare dată în ultimele luni ei consumau din ce în ce mai mult explosibil, pe

care totuşi nu-l întrebuinţau, din cauză că aceste pachete dispăreau pe drum sau la locul de muncă. Au mai dispărut şi câteva lăzi direct din depozit.

Dar de fiecare dată ei îşi aduceau aminte de soarta lui Petrov. Nu era loc în mină pe unde treceau artificierii să nu fie scris cu litere mari albe, vizibile numele Petrov, iar acest lucru dădeau multora de gândit.

ACCIDENTUL

13 Mai 1953. Lucram în schimbul 1. Am coborât împreună cu camaradul meu la unul din cele mai adânci puncte de lucru ale minei. Pentru a evita neplăcerile şi surprizele, se discuta întotdeauna în prealabil cu oamenii din brigadă şi se hotăra de către ei, ora când era cel mai prielnic pentru a sta de vorbă. Trebuia amintit că în brigăzile de mineri erau foarte puţini informatori ai NKVD-ului, aceştia aflându-se de obicei în locuri mai calde.

Aveam un singur tub de ventilaţie de montat, al cărui montaj nu dura mai mult de 10 minute. Am coborât singur cele cca. 200 m. de galerie iar colegul meu a rămas la orizontul III, de unde plecasem, spre a ne anunţa în caz de vre-o primejdie. Brigadă la care mă aflam, era o brigadă foarte bine închegată. Era de prevăzut că aveau un cuvânt de spus în viitoarele acţiuni, care se întrevedeau deja. După o despărţire călduroasă şi mulţumitoare din ambele părţi am părăsit locul urcându-mă în „schipul" care transporta cărbunele din galeria de jos, cu toate că aceste transporturi erau interzise pentru oameni. Intârziasem mai mult decât era planificat şi se aştepta ca desertnicul liber să sosească din minut în minut.

Mai aveam circa 20 de metri pentru a ajunge la destinaţie unde trebuia să cobor. In acel moment o bila, de susţinere a galeriei s'a rupt şi un şuvoi de piatră a început că curgă de sus, rostogolindu-se la vale în faţa mea. Am văzut moartea cu ochi şi dacă rămâneam pe loc aş fi fost strivit de piatra care curgea

în şuvoaie. O deplasare în partea dreaptă nu era posibilă din cauza pietrelor care se rostogoleau, iar în partea stângă era numai un loc de circa 60 cm. între perete şi schip. Trebuia să sar în această gaură în timp ce schipul se mişca, dar totodată puteam fi prins de el şi strivit. Era singura soluţie de a mă salva, dar la săritură am fost prins de un colţ al schipului şi rănit grav între picioare, sub ochii îngroziţi ai celor de sus de la Orizont, care nu puteau interveni. Cel mai îngrozit era, după cum mi s'a spus mai târziu, cel care manevra schipul, căci ştia că în cazul în care eu voi muri, el va plăti cu viaţă. Nimeni nu-l va ierta, nici fratele său, dacă ar fi avut unul acolo.

Pentru prima dată în aceste momente groasnice, mi-am văzut „Mama", iar prin faţă mi s'a derulat toată copilăria . . .

Am părăsit locul accidentului cât mai repede, pentru a nu da ocazie la cercetări la faţa locului, mai ales că eu venisem pe transbordorul de cărbune, cu care nu era voie să călătoreşti.

Simţeam cum puterile mă lasă, dar trebuia cu orice preţ să ajung la suprafaţă. A mă reîntoarce la suprafaţă pe scări ar fi fost imposibil. Erau 1050 de trepte şi nu le-aş fi putut face. Deci m'am deplasat la locul unde se scotea din mină vagoneţii cu piatră, până la Orizontul 1. Vre-o 20 de mineri aşteptau la rând să aibe posibilitatea să fie băgaţi în vagoanele goale şi traşi la Orizontul 1.

Omul de serviciu era un ungur, Varga Gyula. După revoluţia din 1956 de la Budapesta, am auzit că lucra ca bucătar la un hotel pe insula Margareta din Budapesta, azi undeva în SUA.

După ce i-am explicat situaţia gravă în care mă aflam, el mi-a promis că cu primul transport voi pleca. In momentul când sosiseră vagonetele goale, cu ele a apărut şi şeful desertnic de la brigadă de mişcare, care îi ordonă să oprească orice transport de oameni spre orizontul superior, pentru a da drumul la vagoneţii cu piatră. Varga încercă să-i explice situaţia mea, dar el văzându-mă că pot sta în picioare, spuse să aştept. M'am apropiat de el, am băgat mână în pantaloni, unde sângele se închegase şi am scos o mână plină azvârlindu-i-o în faţă, în timp ce trei băieţi i-au pus cuţitele în coaste. Numai printr'o minune a scăpat, că nu a fost transportat el în loc de piatră, ceace s'ar fi putut întâmpla foarte uşor şi se mai întâmplase

destul de des, cu astfel de elemente. Ajuns la Orizontul nr. 1 m'am prezentat la cabinetul sanitarului de servici, care era ocupat cu citirea unui roman. Numai în treacăt m'a întrebat ce doresc, şi după ce i-am explicat, mi-a spus să mă desbrac ca să poată vedea rana pe baza căruia putea să-mi elibereze o hârtie pentru a putea părăsi mina prin ascensorul principal. Sângele nu l'a intimidat, numai un scaun în cap din partea băeţilor care mă însoţeau. Am fost mai mult dus pe sus până la puţul principal, unde se afla ascensorul şi ridicat la suprafaţă. Acolo eram deja aşteptat de soldaţii alarmaţii prin telefon de sanitarul care îşi revenise între timp. Dar ei nu-mi făcură nimica când văzură că prin pantalonii vătuiţi curgea sângele. Am fost dus la baie, unde în timp ce eram desbrăcat mi s'a făcut o injecţie. Ca astăzi îmi aduc aminte. In timp ce eram spălat, a venit directorul minei, împreună cu Locotenentul Major Prohurov, care se afla cu siguranţă din întâmplare în mină şi cu încă vre-o doi, trei căţei după el şi m'au întrebat cum s'a întâmplat accidentul. Le-am spus râzând că am căzut pe o piatră ascuţită în timp ce urcam galeria înspre orizontul III. Directorul s'a răstit la mine, ca să spun adevărul şi să nu mint, căci aşa ceva este de necrezut. Simţeam că-mi pierd puterile, dar nu doream să cad în faţa lor, de aceia i-am spus din nou râzând.

— „Dacă aş avea un automat, v'aş împuşca imediat pe toti. Poate va veni timpul, când sângele acesta pierdut de mine mi-l veţi plăti scump".

Au părăsit imediat baia, iar eu am fost urcat într'o căruţă şi dus de urgenţă în lagăr. Aici am fost transportat cu targa, căci nu mai puteam merge, eram prea slăbit, în sala de operaţie a secţiei chirurgie, unde doctorul chirurg Faraksin (tătarul) mă aştepta, pentru a-mi face intervenţia chirurgicală.

Nu trecuseră nici 10 minute de la intrarea mea în lagăr şi internarea în spital, că vestea se şi răspândi ca fulgerul prin tot lagărul, c'am fost dus plin de sânge de la mină. Cauzele accidentului meu erau în multiple forme comentate. Unii spuneau că ştiu din informaţii sigure, că m'am bătut cu unii în mină şi am fost tăiat de cuţitul acestora: alţii că se făcuse un atentat la viaţa mea. Dar nimeni nu ştia ceva precis. In curând se

adunară, după cum mi s'a spus mai târziu, peste 30 de persoane în faţa secţiei chirurgicale, în majoritatea lor Unguri, în frunte cu Ferry Bacsi, care ţinea morţiş să vorbească cu mine, încă înainte de operaţie, spre a afla adevărul. Nu a putut fi înpiedicat de nimeni de-a intra chiar şi în sala de operaţie. Mi-a fost destul de greu să-l fac să înţeleagă că nu este nimeni vinovat de accidentul meu, iar că restul îi voi explica după operaţie. A plecat spunându-mi că este mulţumit de răspunsul meu: totuşi în ochi i se citea de la o poştă că nu mă credea.

APENDICITA

O întâmplare ceva deosebită din viaţa mea de toate zilele, după internarea mea în spital.

In cameră erau patru paturi şi toate ocupate da le stânga la drepta, un rus, eu, un ucrainean şi un leton. La fiecare două paturi câte o noptieră (tumbucică), pentru păstrarea lucrurilor personale şi a alimentelor, dacă erau. Rusul era la perete şi nu se putea da jos din pat: avusese un accident grav la mină. Eu deasemenea eram reţinut în pat pentru cel puţin două săptămâni. Ucraineanul era singurul din camera noastră care se mişca, el având de împărţit noptiera cu letonianul, care fusese în aceiaşi noapte internat, iar în primele ore ale zilei operat de apendicită cronică.

Rusul dormea, eu citeam, ucraineanul era plecat la fumat, iar letonianul dormea încă sub influenţa narcozei.

Cineva bătu în geamul care era în spatele meu şi-mi dădu o bucată de pâine de circa 1 kg. şi într'o hârtie de sac de ciment, o scrumbie sărată destul de mare, pentru ucrainean. Eu le-am pus pe noptieră, unde se mai afla un borcan mare plin cu apă.

După un timp letonianul se trezi, revenindu-şi din narcoză şi văzând bucata de pâine cu scrumbia sărată pe noptieră, întrebă dacă sunt ale lui, dar pentru că nu primi niciun răspuns, se apucă şi le mâncă, iar pe deasupra bău şi borcanul cel mare de apă. De, peştele apă cere! Sosi vizita medicală, Dr. chirurg

„Tătarul" trecu repede prin camera noastră, cunoscându-şi pacienţii. La ieşire spuse sanitarului, un uzbec, să facă o clismă în camera aceasta. Este posibil ca ucraineanul se întâlnise pe coridor cu doctorul şi-l rugase pentru o clismă căci el nu a fost de faţă la vizită.

Felcerul uzbec, Abdukadir se întoarse în cameră şi întrebă, cine primeşte clisma iar singura persoană care îi răspunse a fost letonul nostru proaspăt operat. Eu!

Poate îngândurat sau distrat uzbecul nu mai întrebă, dar se miră că clisma o primea noul pacient, proaspăt operat.

După efectuarea clismei, la vre-o zece minute, letonianul nostru se întoarse pe burtă, băgă capul în pernă şi ridică fundul în sus, trăgând genunchii sub burtă, parcă era un struţ care îşi ascunde capul în nisip.

Felcerul se întoarse în cameră c-am speriat. Işi dăduse seama că făcuse o greşeală. In acelaş timp apare şi ucraineanul, care-l întrebă când îi face clisma.

Totul se lămuri imediat, clisma o primise letonianul, care mâncase şi pâinea şi scrumbia ucraineanului, plus că băuse apa din borcanul cel mare, şi asta numai la scurt timp după operaţie.

O mare panică se produse, trebuia anunţat doctorul şi pacientul cu siguranţă din nou operat. Dar letonianul îi linişti spunând, — aşa fac eu mereu când am dureri de burtă de când eram copil şi-mi treceau, îmi va trece şi acum. Intr'adevăr totul trecu fără incidente şi numai la câteva zile după această întâmplare, când letonianul nostru începu să meargă prin cameră, i-am povestit doctorului păţania. De, şi de la struţ se poate învăţa ceva!

Abia la începutul lunii Junie am fost eliberat din spital la cererea mea, dar de dus la servici nu m'am mai dus.

Agitaţia devenise alarmantă în lagăre şi numai chemarea la „etapă" spre eliberarea unui grup de peste 150 de oameni de diferite naţionalităţi nesovietice, şi numai unul singur cetăţean sovietic, Piotr Yakir, a făcut să se mai liniştească spiritele.

Aprovizionarea cu mână de lucru se împuţina din zi în zi, iar noile transporturi care soseau erau prea mici pentru a

acoperi golurile imense provocate de mizerie, foame şi munci istovitoare. Majoritatea celor care veneau în ultimul timp, erau intelectuali din Moscova sau marile oraşe sovietice, cu care se putea face totul, numai pentru muncă fizică nu erau buni, şi nici prea entuziasmaţi.

RĂSCOALA DIN R.D.G. — BERIA

Joi 18 Iunie 1953, schimbul 3 care venea de la mină, ne aduce vestea pe care o avea de la desertnicii civili, că în Berlin, sectorul de Est şi întreaga Germanie democrată a început răscoala. Acum să-i fi văzut pe atotştiutorii din lagăr, care răspândea paraşele (ştirile) despre situaţia din Berlin şi Germania democratică, mai repede decât toate agenţiile de ştiri din lume.

Abia trecuseră câteva zile de la precarea marelui transport cu străini spre patria lor (cum fusese anunţat). Această plecare adusese multe spreanţe în inimile noastre, dar care la rândul lor au fost năruite de ştirea despre răscoala din Berlin. Toată lumea tăcea, dar în sinea lor deţinuţii se agitau, aşteptând ştirea anunţând intrarea Americanilor în Germania democratică şi Berlinul de Est, pentru a pune capăt masacrului care ar fi început. Dar Americanii nici nu se gândeau la aşa ceva! Washingtonul nu aprobase intervenţia şi tinerii germani trebuiau să moară sau să se lase deportaţi în Uniunea Sovietică, numai pentru faptul că nu mai putuseră suporta teroarea sovietică.

Se mai desbăteau încă în fiecare colţ de baracă sau unghi de mină situaţia din Germania de Est, când o nouă bombă ne încălzi sufletele, cu ştirea transmisă prin radio şi presă, despre arestarea şi înlăturarea de la putere a marelui maestru NKVD-ist, fostul om de încredere a lui Stalin, duşmanul de moarte a lui Jukov, Beria.

Cine putea crede, că va sosi şi ziua în care Beria îşi va primi pedeapsa! . . . O nouă speranţă se înrădăcină în sufletele deţinuţilor. In zilele următoare presa şi radioul sovietic aduceau

la cunoştinţă întregului popor sovietic, deci şi acelora care se aflau în lagăre, că Beria şi cu schijele sale, fusesera găsiţi vinovaţi de nenorocirea a milioanelor de oameni, care muriseră sau sufereau încă în miile de lagăre sovietice.

Deci, pentru prima dată se recunoştea, chiar şi pe căi ocolite cum erau făcute aceste destăinuiri, că în Uniunea Sovietacă se aflau o mulţime de oameni care sufereau şi erau închişi pe nedrept numai din cauza unor oameni ca Beria. Desigur guvernul sovietic şi maeştrii artişti din Cremlin îşi spălau mâinile, vina o avea Beria şi oameni săi. Aceasta fu una din marile greşeli pe care guvernul sovietic le-a făcut, negândindu-se, din lipsă de cunoştinţă, asupra realităţilor din lagăre, la consecinţele care vor urma, după lansarea acestor învinuiri oficiale.

Cine a fost Beria şi ce funcţii a avut? A fost şeful NKVD-ului NGB-ului, a condus întregul aparat al Ministrerului de Interne, etc., etc . . . Mâna dreaptă de execuţie a lui Stalin.

Cine erau schijele lui şi colaboratorii? Toţi membri a Ministerului Afacerilor Interne, NVD — NGB — NKVD, şi toate unităţile şi organizaţiile militare şi civile, legate de ele.

Lagărele erau păzite şi dirijate sub tutela Ministerului de Interne şi a celorlalte organizaţii conduse de marele Beria. Dacă Beria şi cu schijele sale, erau duşmanii poporului, cum declara agenţia TASS, împuternicită de Comitetul Central şi de Guvernul Sovietic, atunci toţi membrii din paza şi conducerea lagărelor erau duşmanii poporului. Prin ei şi NKVD a fost adusă toată nenorocirea pe capul poporului sovietic!

Să vezi şi să nu crezi! Lupii îmbrăcaţi în piele de oaie vărsau lacrimi de crocodil şi începuseră să se sfâşie unul pe altul, pentru aşi apăra nevinovăţia, dar în acelaş timp dând în vileag poporului şi clasei muncitoare pe criminalii poporului.

Toţi aşteptau din minut în minut să se întâmple ceva. Nici cele mai luminate minţi nu întrevăzuseră evenimentele care se scurseseră într'un timp aşa de scurt, peste capetele noastre, ca tăvălugul peste bolovanii de pământ ai unui câmp proaspăt arat. Ce noi experienţe şi ce minciuni vor descoperi inovatorii din Cremlin?

Era începutul lui Iulie 1953 şi primele transporturi de copii şi oameni tineri germani, soseau în lagăre din Germania de Est. Nu trecuseră nici trei săptămâni de la arestarea lor şi ajunseseră pe drumul cel mai scurt, fără întreruperi prea mari, direct la Vorkuta. Oare aceşti oameni tineri, aceşti oameni germani, nu fuseseră arestaţi şi călcaţi în picioare de trupele sovietice şi de NKVD-ul sub directa conducere a Cremlinului, deci a lui Beria şi-a Mareşalului Andrei Gretschko, comandantul suprem al forţelor sovietice din Germania de Est, omul care îneacă „Primăvara Pragheză" 1968 şi viitorul Ministru al apărării. Ba da! Dar atuncea Beria era la putere şi ceace făcuse era pentru apărarea clasei muncitoare, pentru internaţionalismul proletar, sub ciobota Ivanului din NKVD, şi'n orice caz aceşti tineri erau duşmanii clasei muncitoare. Bine înţeles că aceşti rebeli au fost aţâţaţi de către Americani şi de capitaliştii care stau la spatele acestora! . . .

Soseşte un nou transport de circa 300 de oameni, dar aceştia nu sunt veniţi din Germania, ci lupi bătrâni din lagărele siberiene, care tac, dar fac. Pentru grupul acesta este eliberată o baracă mare, unde sunt obligaţi să-şi facă perioada de carantină de 3 săptămâni, aşa cum prevede legea.

Nu trecea zi să nu sosească noi şi noi transporturi, dar aceste grupuri sunt mici, numai de câţiva oameni şi spre mirarea tuturor în marea lor majoritate sunt foşti membri ai NKVD-ului, schijele lui Beria, după cum îi numeşte Moscova.

„Peştele de la cap se înpute", aşa spune un vechi proverb şi aceasta este situaţia în momentul de faţă în Moscova şi în intreaga Uniune Sovietică. „Peştii trebuiau congelaţi la Vorkuta".

Atitudinea întregului personal de lagăr, se schimbă peste noapte cu 180 de grade. Afară de câteva mici excepţii, care nu trebuiau băgate în seamă, căci se contopeau fără de a lăsa urme în marele cazan de ciorbă care fierbea.

Arestarea lui Beria nu fusese prevăzută. De aceia în momentul când arestarea lui este anunţată oficial, în discuţia pe care

am avut-o în grupul conducătorilor „ilegaliști“, s'a hotărât, printre altele, ca eu să nu mai lucrez în brigada de ventilație. Trebuia însă să aștept întrunirea comisiei medicale a lagărului, care trebuia să aibe loc în luna Iulie, și să rămân să fiu schimbat într'o brigadă care lucra în interiorul lagărului sau în cea de invalizi, pentru o perioadă. S'a discutat și cu desertnicul meu, dar acesta a atras atenția că în ultimul timp este mereu controlat și supraveghiat de către ofițerul politic sau oamenii acestuia. Deaceia era de părere ca totuși eu să ies la lucru, chiar dacă nu voi lucra. Trebuia să figurez că lucrez. Dar aceasta nu era posibil, deci trebuia căutat ceva. Dar ce?

Singura ieșire era de-a fi scutit ca bolnav. Un prieten al meu este gata de mă ajuta pirntr'un tratament special, de a-mi provoca un flegmon pe piciorul stâng. După două zile m'am prezentat la ambulatoriu, unde am fost scutit, prima dată, pentru două săptămâni: după aceia iară și iară, și cu aceasta pot să spun că mi-am încheiat activitatea mea de muncitor în cadrul lagărului nr. 2 mina nr. 7. Cu toate stăruințele depuse de medic și felcer, flegmonul nu se vindeca, iar eu puteam să activez nestigherit toată ziua prin lagăr după pofta inimii. Eram cu acte în regulă după cum se spunea.

Umblând toată ziua și dând din colț în colț, am dat brânci inimii și m'am dus și în baraca carantinei, să aud ce mai este nou în îndepărtatele meleaguri de unde aceștia soseau. Karaganda, de acolo veneau, aleși unul și unul, toți Vlasoviști, Banderiști, într'un singur cuvânt, toți aceia care nu doreau să se închine stăpânirii, și care voiau, mai presus de toate, chiar dacă mureau ca robi, să moară odihniți și nu munciți.

De la ei am aflat lucruri foarte interesante, despre viața deținuților din Karaganda. Tot de la ei știu mai amănunțit, cauzele incidentului dintre Blătnoi și Banderiști, pus la cale și provocat de organele de NKVD, unde au trebuit să moară circa 50 de oameni împușcați ca rebeli, direct în lagărul din Esebasturk. Scump plătită această experiență, dar se putea vedea că pentru NKVD-iști orice mijloc le era bun, numai să ajungă la țelul propus. Tot de la ei se mai adaugă la cunoștințele mele câte ceva din marea răscoală a ucrainenilor din Norilsk.

Norilscul este tăiat de lumea exterioară sau se mai poate spune, este mai bine izolat, de aceia foarte greu puteau să transmită știrile.

Din zi în zi am făcut mai multe cunoștințe, cărora la rândul meu le transmiteam știrile aduse de cei noi sosiți și care nu fuseseră băgați în baraca aceasta de carantină în urma evenimentelor din Berlin și Moscova. Toți ne dădeam seama că ceva plutește în aer și cât de curând se va întâmpla ceva. In acest timp de dute vino, am cunoscut și doi camarazi de soartă, un ucrainean-rus și un polonez. Doi oameni două caractere diferite, unul iute dar diplomat, celălalt un diplomat tăcut. Era Ghiurka Levando și Felix Kinzerski. In momentul când ne-am cunoscut, nici prin minte nu-mi trecea, că cu acești doi oameni îmi voi lega soarta pentru viitor.

10 Iulie 1953. Vara polară a sosit și speram cu toții că se va lungi cât mai mult posibil. Ultima iarnă fusese destul de grea, dar acum razele soarelui ne mângâiau obrajii, dându-ne o nouă speranță pentru viitorul nostru, care se contura la orizont. In acestă zi, în baraca 46, „Baraca carantinei“ am fost invitat la un ceai de noii prieteni. Nu mare mi-a fost mirarea, sau poate întâmplarea a făcut, ca la această oră de bârfeală să fie invitat și un alt prieten al meu din lagăr, lituanianul Heinrich Iascunas și câțiva ucraineni cunoscuți în lagărul nostru, pentru cuvântul greu pe care-l avea de spus în cadrul grupărilor de ucrainieni din lagăr. Cu unii din ei conlucram, dar aceasta era o altă mâncare de pește, din care nu oricine trebuia să guste. Mi-am dat seama că se discutase cu ceilalți, fie individual fie în grupuri. Se pregătea ceva. Mi s'a cerut părerea de-a spune, care dintre oamenii din lagăr, cetățeni străini, au un cuvânt de spus în cadrul naționalităților lor și dacă s'ar putea atrage câțiva dintre ei într'o acțiune, care ar putea interveni în vitorul apropiat sau îndepărtat.

In aceiași zi am desbătut aceleași propuneri și acțiuni în cadrul grupului din lagăr la care activam de mult. S'a luat hotărârea ca toți cei care luaseră parte la prima discuție să rămână în contact, dar că este strict interzis de a se desvălui

existenţa vre-unei organizaţii ilegale în lagăr. Organizaţia noastră trebuia ţinută la curent de tot ce se întâmpla.

Cunoscându-se faptul că majoritatea mecanicilor de locomotive care circulau în Vorkuta erau din Kaukaz, a fost atras în această grupare şi Cicenţul Kneaz Anatoli Musaew, despre care se ştia că are mari legături şi posibilităţi de a transmite prin compatrioţii săi, orice informaţie în toate lagărele sau locurile unde era nevoie din regiunea Vorkuta, chiar până la Kotlas.

In jurul zilei de 16-17 Iulie, am fost informat de către Levando şi Kinzerski, că dintr'un ordin superior şi din cauză că lipsea măna de lucru, carantina lor nu va mai dura 21 de zile, cum era legal, cu numai 17 zile, după care toţi cei 300 de oameni, cărora li se împărţise contigentul pe brigăzi, trebuia să ia parte la angrenajul de lucru pentru indeplinirea planului, care fusese lansat de către conducerea minei în cinstea zilei minerului. Aniversarea era periclitată din cauza lipsei de oameni.

Levando şi Kinzerski mi-au spus că întregul grup de 300 de oameni este hotărât să nu iasă la lucru, atâta timp cât carantina nu s'a terminat. Noi nu cunoşteam măsurile pe care administraţia lagărului le va lua, căci de data asta era vorba de un contigent mare de oameni şi nu de un grup mic. Am fost întrebat dacă cei din lagărul mare vor fi gata să-i ajute în acţiunea lor, sau cum văd cei din lagăr această acţiune.

Comisia medicală trimestrială, care trebuia să aibe loc, fusese amânată. Nu ştiu exact cauza. Se zvonea că va avea loc imediat ce doctoriţa şefă se va înapoia din concediu, deoarece doctoriţa Kirilova, care îi ţinea locul, nu putea, sau nu i se permitea să patroneze comisia, din cauza incidentelor neplăcute care avuseseră loc în ultimul timp.

Aveam mult de alergat, de aceia flegmonul nu a mai fost susţinut şi în câteva zile el a fost lichidat complect. Dar de lucru acum nu-mi mai ardea. Eram hotărât să înfrunt orice închisoare, numai de lucrat pentru sovietici nu voi mai lucra.

19 IULIE 1953

Duminică 19 Iulie 1953, năreacicul împreună cu sergentul de serviciu, intrară în baraca carantinei şi citiră listele cu numele oamenilor şi numărul brigăzilor unde fuseseră împărţiţi. Ciobanul „Năreacicul“, dornic să-şi ducă împărţirea oilor (deţinuţilor) la bun afârşit, rămase trăznit când aceştia, adică întregul contigent, fără de excepţie, declară că vor părăsi baraca de carantină numai în ziua în care caratină legală de 21 de zile se va termina.

Năreacicul spuse că va anunţa conducerea lagărului, de hotărârea lor, ei având să decidă ce se va întâmpla. Sergentul, care era de faţă şi auzise, dar nu pricepea cum că deţinuţii nu respectau un ordin dat, mai ales faţă de el, căuta la repezeală doi deţinuţi care se agitaseră mai mult şi mai sonor şi îi invită să-l urmeze, pentru ai închide în Bur şi ai învăţa ca altădată fie respectoşi şi să îndeplinească orice ordin dat, fie şi de altcineva faţă de el. Cei doi aleşi nici nu se gândiră să-l urmeze, cu toate ameninţările pe care sergentul le proorocea, ajungând până la injurii grosolane. Atâta le-a trebuit! Ca un vulcan începură toţi cei 300 de oameni să urle, până ce sergentul părăsi baraca, ameninţând că se va întoarce în curând. N'au trecut nici 10 minute şi sergentul reapăru însoţit de doi soldaţi din pază înterioară şi un plutonier.

S'a dat ordin ca întreg contigent de oameni din carantină să se orânduiască pentru apel în baracă. Toată lumea execută ordinul în cea mai mare disciplină. Parcă nimic nu s'ar fi întâmplat. Intre timp sergentul alerga dintr'un capăt în altul al bărăcii, căutându-şi victimile.

— Aceştia sunt, tovarăşe plutonier, zise el arătând cu degetul înspre cei doi care erau aliniaţi în rândul din faţă şi făceau că nici nu-l bagă în seamă. Plutonierul se apropie de ei, scoase tacticos două perechi de cătuşe „americane“ şi vrând să le pună pe mâinile lor, le spuse:

— Am să vă învăţ eu minte, rebelilor, a nu executa ordinul dat. Iar voi toţi ceilalţi, ca să nu avem vorbe, îmbrăcaţi-vă şi ieşiţi la lucru, aici nu vă ţine ifosele poate că acolo de unde aţi venit.

Greşeală tactică. Ei nu ştiau că acesta era momentul când se declanşa prima parte a grevei generale de la Vorkuta, de care până la urmă Cremlinul personal trebuie să se ocupe şi să facă mari concesiuni, pe care altfel niciodată nu le-ar fi făcut.

Plutonierul, sergentul şi cei doi soldaţi au fost pe scurt fie zis, daţi afară din baracă. Săracul năreacic, de mult se cărase când a văzut că gluma s'a îngroşat.

— Duceţi-vă şi anunţaţi comandantul lagărului despre cele întâmplate şi mai spuneţi-i că dorim să vorbim cu o comisie superioară în funcţia administraţiei lagărului.

In acest timp câteva zeci de oameni se apropiară de sârma ghimpată cu care era înconjurată baraca de carantină, sau se uitau din depărtare, necrezând ochilor de cele ce vedeau, dar încurajându-i prin vorbe sau priviri. Primul pas spre grevă era făcut.

După circa 30 de minute, la faţă locului şi-a făcut apariţia un cortegiu întreg de ofiţeri, dintre care nu lipsea comandantul lagărului, Maiorul Ditrich (Maiorul Malik se afla în concediu) care îi ţinea locul temporar, Locotenentul Major Prohurov, şeful grupei operative, împreună cu alţi câţiva ofiţeri Năicalnici, de subofiţeri şi soldaţi. Doi soldaţi rămaseră ca sentinelă la intrare în zona de carantină, alţi patru, împreună cu doi ofiţeri, cercetară fiecare colţ din această zonă, în timp ce întreaga suită intra în baracă. In zona mare vestea se răspândise ca fulgerul şi o mare parte de curioşi îşi făcură de lucru prin apropiere, pentru a prinde ceva din cele ce se vor întâmpla în carantină.

Intrarea în baracă a comisiei era deja aşteptată. Pentru orice eventualitate, toţi oameni se aliniaseră ca pentru apelul obişnuit iar „Năvalnicul" bărăcii, care nu aparţinea de acest contingent, dădu raportul comandantului de lagăr şi şefului operativ.

— Mi s'a raportat că s'au produs neînţelegeri şi că v'aţi purtat brutal cu tovarăşul plutonier, care se afla aici spre a-şi îndeplini sarcina de serviciu. M'aţi chemat şi eu am venit. De aceia vă rog ca cei care au vre-o plângere sau nu sunt multumiţi de ceva să treacă în faţă şi să raporteze. Fiecare în parte şi

cât mai pe scurt. Dacă bine am înţeles că este adevărat, după cum mi s'a raportat, sunt câţiva dintre voi care vorbesc în numele tuturora. Trebuie să vă atrag atenţia că vă va putea aduce neplăceri, intrarea într'o grupă rebelă organizată. Fapt ce nu l-aş dori spre binele vostru. Ştim că majoritatea dintre voi sunteţi băieţi de treabă, care doresc să muncească cinstit, fiind numai aţâţaţi de câteva elemente rele, care se află printre voi, îşi închie cuvântarea sa scurtă, Locotenetul Major Prohurov.

— Să iasă afară de bună voie şi să se prezinte în faţă tov. Comandant de lagăr, cei doi care m'au insultat pe mine şi pe tov. Nazaratele, spre ai vedea dacă şi acuma mai sunt aşa de curajioşi, spuse plutonierul, unflându-se în pene ca curcanul în ogradă. Locotenentul Major Prohurov trece prin faţa întregului contigent adunat, cântărind din priviri pe fiecare deţinut în parte.

— Da, cei doi deţinuţi care au insultat pe tov. Plutonier şi pe Nazaratele, să treacă în faţă. Vor fi pedepsiţi, ca exemplu, căci în lagărul nostru există o ordine pentru toată lumea, zise Loc. Maj. Prohurov.

Cu surâsul pe buze ca un învingător, plunonierul scoase din buzunarul mantalei alte două perechi de cătuşe, căci pe primele le uitase în fuga sa în baracă, aşteptându-şi acum victimele.

Greşiseră adresa şi tactica, căci de data acesta cătuşele au fost motivul pentru care toţi cei 300 de deţinuţi din carantină, să se deslănţuiască toţi ca anul, aducând injurii şi tot felul de vorbe grele la adresa NKVD-ului, care erau schijele lui Beria şi despre care în ultimul timp se face atâta caz.

Maiorul Ditrich încercă să calmeze spiritele, fără rezultat. Gălăgia continuă într'un vacarm de nedescris. In toiul acesta, în care nu se putea înţelege om cu om, un tânăr deţinut se urcă printr'o săritură ageră pe masa din mijlocul bărăcii şi ridicând mână dreaptă în sus, după ce-şi roti privirea de vultur cu ochii săi scânteetori, zise:

— Fraţilor, linişte! In astfel de condiţii nu vom ajunge la niciun rezultat. Spre a vorbi şi discuta cu conducerea lagărului, trebuie să fie o ordine şi o disciplină, de aceia vă rog să fie

liniște spre a putea aduce plângerile noastre comandantului de lagăr. Ca prin farmec se făcu o liniște ca în mormânt, căci ceace nu putuse ordona comandantul lagărului și politrucul principal, ordonase un deținut și se executase fără șovăire.

— Foarte bine zis, căci numai cu ordine și disciplină se poate ajunge la un rezultat, zise politrucul.

— Aceștia sunt cei doi, tov. Maior, zise plutonierul, arătând spre cei doi deținuți, care îi refuzaseră atât de onorabil de a-l urma, spre a primi din partea lui o lecție de educație.

— Luați-i, ordonă Loc. Major Prohurov. Trebuie să învețe ceace este disciplină în lagărul nostru.

Iadul se deslănțui din nou și în câteva clipe întreaga comisie a fost înconjurată de deținuți iar drumul spre ieșire complet blocat. Tensiunea în baracă creștea din ce în ce. Orice vorbă ne la locul ei din partea comisiei ar fi putut deslănțui furtuna, care ar fi fost urmată spontan de uragan și cine știe ce s'ar fi întâmplat. Fețele ofițerilor își schimbară culoarea. Abia acum își dădea seama de adevărata forță unitară a acestui grup de deținuți.

— Liniște, și fiecare să treacă la locul lui, afară de cei care au blocat ușile, răsună vocea tânărului care se urcase mai devreme pe masă. După care se adresă comandantului de lagăr:

— Cetățeme Maior, în condițiile actuale și sub amenințările și provocările făcute de subalternii D-tră, nu se mai poate sta de vorbă cu administrația lagărului. De aceia cerem să stăm de vorbă cu Comandantul lagărelor din Vorkuta, el fiind singura persoană pe cale erarhică care ne poate asculta și satisface dorințele noastre.

— Din partea cui vorbești D-ta? Sau poate D-ta ești conducătorul acestor rebeli, zise Moc. Maj. Prohurov.

— Din partea noastră, stigară toți într'un cor cei 300 de oameni, de se auzi până hăt departe, în toate colțurile lagărului.

Tânărul care coborâse de pe masă se îndreptă către Loc. Major Prohurov și privindu-l direct în ochi, îi spuse:

— Noi deținuții din lagărele sovietice, nu am avut și nu avem niciun drept până acum. Dar odată cu arestarea fostului D-tră șef suprem, Beria, vom avea și noi posibilitatea de a ne plânge de delictele săvârșite de schijele lui Beria, dintre care

cu siguranță făceați parte și D-tră. Și pentru ca să știți, veți anunța comandantul lagărelor din Vorkuta că noi dorim și ne vom impune punctul nostru de vedere, indiferent de consecințele care vor urma, că nu vom mai discuta cu nimeni, afară de o comisie guvernamentală mascovită, în fața căruia ne vom arăta plângerile moastre.

— Cum te cheamă pe D-ta? îl întrebă Loc. Maj. Prohurov.

— Ghiurka Levando, dacă doriți să știți, cetățene Loc. Major, iar ceace am spus eu nu este numai părerea mea, cu a tuturor oamenilor de aici. Noi nu permitem să fim tratați ca animalele și legați cu braslete americane.

— Vă rog să mențineți disciplina și ordinea, iar eu vă promit că voi anunța imediat administrația lagărelor din Vorkuta, despre dorințele D-tră, zise într'un tom liniștit Maiorul Ditrich, comandantul lagărului.

Într'o liniște și într'o ordine deplină, deținuții permiseră comisiei să părăsească baraca carantinei.

Din acel moment zona și baraca carantinei au fost puse sub paza soldaților din garda interioară. Niciun deținut din lagărul mare nu avea voie de a discuta sau de-a avea legături, indiferent de forma lor, fără aprobarea comandaturii.

Erau orele 11 și jumătate. Al II-lea pas în grevă era făcut.

In uscătoria (sușilca) bărăcii nr. 38 s'au adunat ad-hoc mai mulți deținuți care urmau să hotărască viitoarea comportare a masei deținuților din lagărul mare. Pentru orice eventualitate s'au pregătit instrucțiuni și informații pe care „schimbul 2" trebuia să le scoată în afara lagărului. Pe cât posibil, ele trebuiau să ajungă la destinație în celelalte lagăre, încă în aceiași zi. Unii dintre camarazi mai primiră dispoziție de-a aduce din zona minei anumite lucruri de ordin tehnic, de care ar fi fost mare nevoie în caz că greva generală se va deslănțui și nu va mai fi posibil să se ajungă la ele în timpul grevei. In incinta minei se aflau niște matrițe din lemn de plop, pentru multiplicarea de manifeste mici, precum și unele cerneluri, hârtie și bucăți de scânduri pentru efectuarea de noi matrițe.

In întregul lagăr era o liniște deplină. In jurul orei 14, „schimbul 2" părăsi incinta lagărului fără incidente, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, spre mulțumirea conducerii lagărului.

In jurul orei 15 a sosit Comandantul lagărelor din Vorkuta, Generalul Maior Dirivenko, împreună cu doi ofiţeri superiori. După o convorbire avută cu conducerea lagărului, ei se îndreptară spre baraca carantinei.

Marea speranţă pe care şi-o pusese conducerea lagărului în prezenţa personală a Generalului Maior Dirivenko, spre ai convinge că au greşit în acţiunea lor şi că trebuie să iasă la lucru, a dat greş.

Nici discuţiile cordiale şi nici cele de intimidare, nu aduseră niciun rezultat. Din contră, numai după 20 de minute aceiaşi comisie care intrase în zona de carantină, siguri de reuşită, părăseau zona cu capul plecat, dându-şi seama probabil, că situaţia este mult mai gravă, iar începutul focarului are destulă energie ca să poată deslănţui un foc în toate cele patru colţuri ale lagărului.

Discuţiile avute între Generalul Dirivenko şi tânărul Levando, care vorbea în numele celor 300 de oameni, nu au dus la niciun rezultat. Generalul promite că va anunţa organele centrale din Moscova şi vor face tot posibilul ca acestea să trimită o comisie la faţa locului. Dacă totul rămânea numai la acţiunea celor 300 de oameni, ar fi fost numai apă de ploaie, iar consecinţele pentru viitor de întrevedeau cu înăsprimea regimului, ca prima fază. La părăsirea zonei de carantină. Generalul îl întrebă pe Loc. Major Prohurov, care este situaţia în lagăr şi ce părere are dacă această acţiune se întinde şi asupra contingentului din lagăr. La care acesta răspunse:

— „Nici-o grijă, Tovarăşe General- eu cunosc pe fiecare om în parte şi ştiu că din cauza fricii, nici prin gând nu le trece să se alăture acestei acţiuni". Această discuţie dintre cei doi NKVD-işti a fost auzită şi urmărită de câţiva deţinuţi care se aflau în faţa bărăcilor în apropierea zonei de carantină şi care, pe căi diferite, ne-au adus-o la cunoştinţă.

Cu acestă întrevedere se încheie ziua de 19 Iulie 1953, zi care va rămâne deapururi înscrisă în istoria lagărelor sovietice, ca prima zi de grevă.

La orele 19^{00} era apelul de seară iar după efectuarea acestuia de către Nazaratele, bărăcile erau încuiate cu lacăt până a doua zi de dimineaţă, în jurul orelor 4.

LUNI — 20 IULIE 1953

In cursul acestei zile, comandantul lagărului, Maiorul Ditrich, precum şi Loc. Major Prohurov în calitatea sa de şef al grupei operative, încercară să mai închege contact cu cei din carantină, dându-le să înţeleagă că totul se va da uitării în caz de acceptare de a merge la lucru. Cei doi cetăţeni care trebuie traşi la răspundere vor fi formal condamnaţi la 3 zile de Bur, dar sub forma cea mai uşoară cu ieşire la lucru. Toate acestea numai pentru a arăta contigentului de oameni din lagărul mare, ordinea şi disciplina dela care nu aveau voie să se abată.

Propunerea a fost categoric refuzată. Ba mai mult, toţi deţinuţii din carantină au strigat în gura mare făcând haz de propunerile făcute de către conducerea lagărului. Solidaritatea cu cei din carantină a început să-şi arate roadele. Un sondaj făcut printre deţinuţi, arăta că din ce în ce mai oameni erau de acord să se alăture greviştilor.

Cu sosirea „schimbului 1" de la lucru, ne sosiră şi primele ştiri din alte lagăre, iar cu intrarea brigăzilor care lucru la diferite puncte de lucru, ştirile parvenite se înmulţiră. In majoritatea lagărelor organizaţiile existente ilegale erau de acord de a intra în acţiune, dar nu sub forma în care era propusă. Nu respingeau propunerea, dar nu credeau că forma democratică la care noi doream să apelăm, va avea vreun rezultat. De aceia ei propuneau, cum scria unul dintre conducători în mesajul de răspuns dela mina nr. 6: „Să lăsăm democraţia la o parte şi să punem mână pe topor. Este singurul mijloc de a ne impune voinţa în faţa criminalilor de NKVD-işti". Intregul angrenaj al „grupei de rezistenţă Vorkutană" a început să-şi mărească viteza prin acţiunile sale şi prin măsurile destul de des schimbate din cauza evenimentelor. Dacă până aci acest mare şi complex angrenaj cu roţi mari şi mici, scârţâiau de multe ori în diferite locuri, neavând uleiul de ungere suficient sau calitativ, cu noile evenimente, având ungerea necesară, făceau ca viteza să crească necontenit.

Grupul însărcinat cu propaganda şi informaţiile pregăti şi execută în câteva zeci de exemplare, un apel adresat muncitorilor din industria sovietică, unde erau transportaţi cărbunii din

Vorkuta, spre ai înştiinţa despre evenimentele care aveau loc, cerându-le cel puţin răspândirea acestei ştiri şi ajutorul moral. Leningradul trebuia înştiinţat imediat şi neapărat, căci mai existau în cadrul muncitorilor unele grupări anti-sovietice bine organizate, sub denumirea de „Pisica neagră“ şi „Rusia liberă“.

Cum puteau ajunge aceste manifeste la Leningrad şi care erau mijloacele de a menţine legătura?

In cadrul minei de la „Porusca“ (încărcarea vagoanelor cu cărbune), trebuia să fie expediate şi aceste manifeste şi apeluri. Manifestul sau apelul era prins în interior, într'unul din colţurile vagonului, după care vagonul era umplut prin gura de încărcare cu cărbune. Aplicarea era efectuată în timp ce vagonul era măturat de gunoi, de către un om al grupei. Terminaţia numărului de vagon era efectuată după un anumit cifru. Numai în cazuri excepţional, cum era de acestă dată, trebuiau aplicate şi în alte vagoane. Traseul la Sud de Vorkuta până la Kotlas era înştiinţat prin vagoanele speciale care aduceau lemnul pentru întărirea galeriilor din mină. Aceste vagoane nu părăseau niciodată zona.

Multe te învaţă viaţa, şi bune şi rele! Dar în puşcărie sau în lagăr le înveţi pe toate, căci nevoia te înboldeşte în astfel de situaţii.

In întreaga regiune Vorkuta, toate mijloacele erau exploatate pentru a duce sau a aduce informaţiile necesare. Deocamdată, atâta timp cât mina lucra, iar minerii mergeau la lucru, ne soseau informaţiile nestingherite, şi pe aceiaş cale şi plecau. Oricât şi-ar fi dat silinţa NKVD-iştii şi colaboratorii lor, aceste legături lucrau fără întrerupere, căci organizarea sistemului nu îşi avea începutul în aceste momente critice, ci într'un trecut îndepărtat, despre care ei nu ştiau.

Conducătorii grupului celor 300 care începuseră greva, fuseseră informaţi şi luaseră legătura cu câţiva din conducătorii din umbră ai lagărului, despre care însă niciodată nu am putut afla mai mult, numai atât că ei vor raporta mai departe, fără a se da în vielag cine şi ce. Grupul naţionaliştilor ucraineni şi al balticilor, ne transmit din toate colţurile Vorkutei, că sunt de acord de a trece nemijlocit la acţiuni de revoltă. Sunt sceptici însă în propunerile făcute de noi:

„Vă vom ajuta din toate punctele de vedere iar în cazul unei nereuşite în acţiunea voastră, suntem obligaţi de-a aplica legea forţei. Aceasta însemna că Vorkuta se va elibera de sub dominaţia sovietică şi sperăm că Occidentul va sta de partea noastră. Nu vom lua măsuri sau hotărâri pripite, înainte de a vă informa, numai în cazuri excepţionale şi destul de grave. Toţi cei care vor încerca să ne stea în cale, vor fi îndepărtaţi, evitând însă masacrele din Norilsk“.

Acesta era în mare răspunsul lor la apelul nostru din partea grupului din Vest Vorkuta. Şi ei s'au ţinut de cuvânt. Grupul Vest Vorkuta a fost acela care în timpul grevei generale a transmis, prin toate posibilităţile avute, informaţiile necesare în afara regiunii Vorkuta, până în Ucraina şi mai departe.

Predicatorul Vasile al credincioşilor lui Iehova, a consimţit şi şi-a dat asentimentul, făcând un apel către toţi credincioşii din lagărele din Vorkuta, în care erau rugaţi să se alăture acţiunii contra Anti-Christului, cum îi denumeau ei pe NKVD-işti şi sovietici.

Problema cetăţenilor străini din lagărele din Vorkuta era foarte complexă, din cauză că grupurile erau mici şi nu ştiai cu cine ai deaface. In fiacare lagăr însă erau destui pe care se putea bizui şi care, integraţi în grupul masiv al ucrainenilor şi balticilor, se pierdeau. In grupul german, care se împărţea în mai multe unităţi şi subunităţi, încă din 1954, grupul cel mai activ era acela al foştilor militari care recunoşteau o singură Germanie. Venea apoi „Volks-Deutscher gruppe“, format din Germani de origine, şi poate mai Germani decât mulţi Germani din Germania, care acum, unitari vedeau în revolta ce se pregătea singura posibilitate şi speranţă pentru vitorul lor. Mai ales după ce semnalul libertăţii germane fusese dat chiar de tineretul german la 17 Iunie 1953, în Berlin. Aici în Vorkuta, grupul german trebuia să se unească spre a dovedi lumii că nu numai cei din Berlin ştiu să se sacrifice, dar şi cei din lagărele sovietice. Mândria şi onoarea de a fi german, trebuie dovedită şi nu lăsată să fie trasă prin murdărie chiar de aceşti criminali sovietici, care comandau întreg poporul german pentru lucruri la care ei nu participase direct.

Grupul ungurilor şi al românilor a fost imediat de acord de a se alia acestei acţiuni, ba mai mult, ei erau şi pentru o acţiune de forţă. Polonezii în ideia şi'n acţiune, erau ca şi Ucrainenii. Kaukazienii şi cei din popoarele Asiei erau de mult pentru o acţiune comună. Iar toţi ceilalţi, de diferite naţionalităţi şi din toate colţurile lumii, intrau de la sine înţeles în această acţiune, care se pregătea din oră în oră şi despre care nu se putea spune că va fi a doua zi. Deci un prim pas spre o Europă Naţională unită!

Toate lagărele din prejurul minei nr. 7 îşi dădeau asentimentul necondiţionat, de a participa la grevă: eventual de-a trece la o răscoală armată, cu condiţia că noi cei din lagărul minei nr. 2 mina nr. 7 să începem, acesta fiind semnalul.

In fiecare lagăr se va organiza un comitet de conducere al grevei care va acţiona de sine stătător, în umbră rămânând însă gruparea ilegală. Pentru fiecare om care va intra în comitetul de conducere, vor fi pregătiţi alţi oameni care să le ia locul în caz că vor fi, sub o formă sau alta, împiedicaţi de a-şi exercita misiunea pe care o aveau.

Pentru a duce în eroare conducerea lagărului şi organelor de NKVD odată cu începerea grevei, totul trebuia să arate ca o acţiune instantanee şi nu ca o acţiune dinainte pregătită şi organizată. Gruparea ilegală rămâne în ilegalitate, conducând din umbră întrega acţiune. Activitatea „ochiilor de lanţ", va intra în acţiune în clipa în care se va lua hotărârea de a participa la greva generală, în momentul când aceasta va începe. Pentru a împiedica orice provocaţie din partea NKVD-ului, se vor lua măsuri ca toţi colaboratorii cunoscuţi ai NKVD-ului şi ai organelor din lagăr, să părăsească incinta lagărului fără a li se întâmpla ceva. Pentru evitarea unor astfel de incidente şi pentru bunul mers al acestei acţiuni sunt răspunzători nu numai comitetul de grevă, dar şi comitetul grupului ilegal. Orice maltratare sau alte acţiuni agresive, contra vreunei persoane din lagăr, poate aduce după sine mari neplăceri.

Schimbul 2 şi 3, care ieşiră la lucru în ziua de 20 Iulie, duceau cu ele instrucţiunile de mai sus, aducând în acelaş timp ştiri îmbucurătoare din întrega regiune Vorkuta, asupra acţiunii care se pregătea.

După amiază se aduce la cunoştinţă că cei din carantină, începând cu ziua de 21 Iulie 1953, vor primi ca alimentaţie mâncarea unui deţinute de „Bur", ceace înseamnă 250 g. pâine şi 750 g. ciorbă din categoria cea mai joasă. Ştirea ne-a fost confirmată şi de şeful bucătăriei care primise în acest sens instrucţiuni şi alimentele necesare.

După o consfătuire fulger, se hotărâ ca ştirea să fie transmisă ca zvon în fiecare baracă şi în cel mai scurt timp să ni se aducă informaţii asupra părerilor de contra acţiune a oamenilor din lagăr, dacă e posibil după naţionalităţi.

Rezultatul a fost cel scontat. Toţi deţinuţii lagărului propunea să dea fiecare din propria raţie de pâine câte o felie, care să fie duse celor din carantină. Se vedea clar şi se înţelegea prin aceasta sufletul fiecărui om şi jertfa proprie pentru o acţiune comună.

„Ura trebuie îngropată, arma desgropată şi numai luptând uniţi contra unui duşman comun, vom putea fi biruitori", au fost cuvintele de chemare la greva generală, răspândite din acel moment în întreg lagărul.

Lucru la mină mergea normal. Scutiri medicale nu mai erau în ultimele zile şi chiar şi cei care nu obişnuiau. din anumite motive de a ieşi la lucru, acum se duceau. Conştienţi sau incoştienţi, ei se aliniaseră acţiunii care se întrevedea.

In după amiaza zilei de 20 Iulie, în jurul orei 17, în baraca 41 s'a hotărât infiinţarea „comitetului de grevă" care va fi răspunzător pentru întrega acţiune, precum şi locţiitorii lor în cazuri neprevăzute. S'a desbătut pe larg modul în care trebuia acţionat.

O parte din cei adunaţi au cerut ca acţiunea să înceapă în aceiaş zi cu „schimbul 3", care nu ar mai fi trebuit să iasă la lucru, sau cu „schimbul 1" din ziua de 21 Iulie. Totul a fost respins cu argumente convingătoare, care erau: acţiunea de ajutor a celor din carantina cu o felie de pâine din propria noastră raţie (ceace însemna o zi din viaţa noastră); timpul necesar pentru expedierea informaţiilor, instrucţiunilor de acţiune şi sistemul viitor de legătură, care era foarte important pentru întreaga acţiune care începea. Apoi s'a hotărât şi persoana care trebuia să vorbească în faţa deţinuţilor şi prin ea să se deschidă greva.

Multe religii există în acestă lume și de mii de ani religia a dominat omenirea. De-alungul veacurilor ne sunt cunoscute evenimentele sângeroase de care au fost capabili oamenii, pentru aşi impune unul faţă de celălalt religia şi crezul său. In toate regimurile cu dictatură, s'a căutat întotdeauna micşorarea puterii bisericii, indiferent de denumirea ei.

Cu revoluţia din Octombrie 1917, tot grupul revoluţionar în frunte cu Lenin, ştiau că cei mai înverşunaţi inamici ai lor vor fi Biserica Ortodoxă şi întreg clerul său. Nu vreau să intru în amănuntele istoriei sovietice, dar după povestirile vechilor deţinuţi care au construit canalul „Bela Moor", (Marea Baltică — Marea Albă), care au lucrat cândva în departamentul deţinuţilor din Moscova, numai această mare construcţie a costat pe credincioşii ortodoxi din întrega Rusie, peste 7 milioane şi jumătate de morţi. Ei erau preoţi, călugări, dascăli şi cântăreţi de strană deportaţi, într'un cuvânt tot ce slujea pe Dumnezeu şi beserica Ortodoxă.

Desigur că arestările efectuate de NKVD şi condamnările acestor oameni, n'au fost întotdeauna închişi pentru credinţă sau Biserică: aceşti oameni au fost condamnaţi ca trădători de partie sau duşmani ai clasei muncitoare şi ai ţărănimii. Bisericile au fost transformate în grajduri, magazii sau case de cultură, aşa cum le-au găsit şi trupele germane când au intrat în Uniunea Sovietică.

Odată cu sosirea trupelor germane, oameni au scos din ascunzişuri odăjdiile, icoanele şi steagurile sfinţite pe care le aveau ascunse de frica bolşevismului. Cu toţii, mic şi mare, participau cu convingere la slujbele efectuate de preoţii improvizaţi.

Religia a fost adesea obiect de discuţii şi desbinări politice în decursul istoriei omeneşti: dar de multe ori a fost exploatată pentru interesele proprii, pe care ei le combătuseră la început cu toate mijloacele posibile. Aşa a făcut şi marele Stalin în 1941, când trupele germane se aflau în faţa Moscovei. După revoluţia din Octombrie 1917, popii ortodoxi au fost puşi la respect iar cu construcţia canalului Bela-Moor ei au dat mâna de lucru ieftină unde au fost decimaţi fără scrupule de către noii stăpâni.

Când a început războiul, disperarea celor din Cremlin era mare, căci vedeau cum pierd teren, neavând sprijin din partea ţăranului rus.

In problema construcţiei canalului Bela-Moor, cele mai buna şi detailate informaţii le-ar putea da Generalul U S P E N S K I, responsabilul pentru moartea zecilor de mii de oameni. In 1958-1960 îl găsim în funcţie de şef al combinatului de lemne şi mobilă din Vihorovka, regiunea Iarkusk-Siberia. In acest combinat lucra în acea vreme circa 8000 de muncitori liberi, proveniţi din foştii deţinuţi eliberaţi. Se vorbea de cruzimea lui şi de bestialitatea care şi-o manifesta câteodată faţă de subalterni, încât cei din Cremlin s'au gândit că ar fi mai bine să fie cât mai departe posibil de ei. Mai ceva decât Bela Kun la timpul său în Crimeia. Ce om de valoare ar fi într'un nou Nürenberg!

Nici Stalin nu s'a lăsat mai prejos şi a scos şi el din naftalina lagărelor toţi preoţii care supravieţuiseră şi care acum erau numai umbre de oameni. I-a îmbrăcat în odăjdii sclipitoare şi i-a pus să sfinţească trupele care plecau pe front pentru apărarea Moscovei. 3000 de preoţi au slujit la această reuşită ducere în eroare a bunei credinţe ruseşti, iar poporul a început să creadă într'o nouă minune a Domnului. Degeaba! Totul a fost numai o mascaradă, căci majoritatea dintre aceşti preoţi, oamenii ai Domnului, îi găsim iară băgaţi în lagăre, din cauză că nu acceptaseră condiţiile impuse. La început au crezut într'o întorsătură a regimului, dar au constatat în curând că totul era numai teatru de proastă calitate. Cei rămaşi ca preoţi jucau în acest teatru rolurile care li se cereau.

Diplomaţia Occidentală a fost indusă în eroare, poporul rus păcălit mizerabil, Biserica Ortodoxă rusă compromisă. In ce mai putea crede acum un credincios? In sfaturile date de popii cu carnet de partid şi pistolul în buzunar, agenţi ai NKVD-ului?

Căderea Berlinului şi înfrângerea Germaniei, plus nevoia de noi braţe de muncă, face ca NKVD-ul să înceapă o nouă

mare goană după credincioşi. De aceia în lagărele sovietice se putea găsi printre milioane de deţinuţi închişi. Pentru diferite delicte, şi acei care credeau în Dumnezeu.

Comunismul sovietic nu a luptat numai contra Bisericii Ortodoxe din Rusia, dar şi contra Bisericii Catolice, Protestante sau Musulmane, precum şi contra zecilor de secte religioase, care sunt împrăştiate pe întreg teritoriul sovietic. In lagărele de la Vorkuta de pildă, se găsea în lagărul nr. 2 mina nr. 7 un mare preot budist, în vârstă de peste 90 de ani, închis de sovietici de la începutul anului 1920.

Se găsea printre noi preoţi ortodoxi din România, preoţi catolici, protestanţi din Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, ţările baltice, mai bine zis din toate colţurile lumii. Toţi aceşti oameni, prin influenţa lor clericã au avut în lagăre o comportare bună. Desigur se va spune că au fost şi cazuri rele, dar pădure fără uscături nu există.

Occidentul este injectat de către Sovietici prin declaraţia că exercitarea credinţei în Uniunea Sovietică este liberă, prin miile de scene televizate sau prin delegaţiile preoţeşti din diferitele mânăstiri sau biserici din Uniunea Sovietică trimise în Occident. Ceace nu ştie însă, Occidentul, şi mai ales aceia care tratează cu aceşti slujitori ai Domnului, e că ei în fond sunt agenţi activi ai NKVD-ului, că în buzunarele antiriului poartă carnetul de partid şi să nu vă fie de mirare, au şi câte un pistol. Aceasta este libertatea credinţei în Uniunea Sovietică! „Pe Christos să-l iubeşti cu carnetul de partid şi cu pistolul“, spuneau ateiştii lui Lenin.

Din lipsă de preoţi, în perioada după colectivizarea dintre anii 1932-33, pe întreg teritoriul sovietic s'au format şi s'au dezvoltat foarte repede o mulţime de secte religioase. Cu toate că erau interzise, ele s'au putut dezvolta din cauză că nu aveau nevoie de localuri mari ca bisericile pentru rugăciuni, iar predicatorii cuvântului Domnului nu aveau nevoie de odăjdii. Dacă în timpuri bune omul îl uită pe Dumnezeu, în timpuri grele îşi aduce aminte de El, şi prin rugăciuni fierbinţi se amăgeşte cu speranţa că va veni o zi şi pentru mântuirea lui.

In astfel de situaţii grele, propăvăditorii cuvântului Domnului au ştiut să insufle încredere şi noi speranţe, prin aceasta

atrăgând masele de partea lor. Pentru a atrage credinciosul şi a-l lămuri, trebuie găsit momentul când el are nevoie de acel „ceva“, pe care nu-l vede şi totuşi speră în el.

CREDINCIOŞII LUI IEHOVA

„Credincioşii lui Iehova“, sunt o sectă a cărui evoluţie am putut-o trăi împreună cu toţi cei din lagărul minei nr. 7 de la Vorkuta. In perioada anilor 1951-53, contingentul oamenilor în acest lagăr, primul lagăr în ordinea erarhică cu regim special, era constituit din oameni cu un viel intelectual destul de ridicat, foarte activi în tot ce făceau, dar mai ales foarte, foarte antisovietici. Nu degeaba îi concentrase NKVD-ul la un loc. Într'o „etapă“ sosită în anul 1951 din Moscova, printre alţii erau şi doi oameni de origină din Basarabia de Nord. Pentru că vorbeau româneşte m'am împrietenit cu ei şi au fost acceptaţi în cercul Românilor şi Germanilor din România, aflaţi în acest timp în lagăr. Ambii cu pronumele de Vasile, numele de familie nu-l mai ştiu dar era diferit: am aflat mai târziu că era tată şi fiu. Barba pe care o purtau ca lipovenii (pescari din delta Dunării), o avuseseră şi în libertate, de aceia autorităţile lagărului nu le puteau interzice aceasta. Din discuţiile avute cu ei am aflat dece erau arestaţi: bătrânul pentru agitaţie antisovietică: tânărul pentru refuz de a satisface stagiul militar: ambii erau Iehovişti. Eram prea tânăr ca să pot înţelege, de aceia am cerut mai multe lămuriri, pe care le-am primit însă de fiecare dată în doi peri. Cu scurgerea timpului aceşti doi Vasile, văzând cu siguranţă că nu vor avea rezultatele scontate în cadrul Românilor şi Germanilor din România, au început să se distanţeze şi să se apropie de ceilalţi deţinuţi, înfiltrându-se foarte mult în naţionalităţilor ucrainene şi ruse, aflate în lagăr.

Toţi credincioşii lui Iehova nu satisfac stagiul militar, pentru că după crezul lor, nu au nevoie să pună mâna pe arme. Dar nici nu sunt contra de a se prezenta în faţa încorporării la organele NKVD sau de poliţie, pentru a fi înscrişi. De aceia nu este

de mirare că din toate familiile din acestă sectă să se afle câte un membru pe undeva într'unul din miile de lagăre. Dar și între credincioși, în cadrul acestei secte, sunt diferențe de etică și comportare. De pildă, cei din lagărul nostru, vreau să spun, predicatorul Vasile, aveau circa 430 de sărbători pe an în care nu lucrau, și cum anul are 365 de zile ei nu ieșiau niciodată la lucru. In incinta lagărului lucrau ca năvalnici, dar mai mult nu, având o zicală pe care o repetau mereu în fața oricărei persoane sau în preajma oricărui eveniment.

„Pentru Diavolul Roșu noi nu lucrăm, iar Noul Ierusalim va apare în curând pe pământ".

Atitudinea lor fată de autorități a fost totdeauna de respingere. Nimeni și nimic nu i-a putut convinge sau reeduca, cum spun sovieticii, pe acești credincioși. Mai interesant este faptul că nimic nu-i speria: nici bătaia, nici carcera și nici alte pedepse. Din contră, pentru orice pedeapsă primită, indiferent de la cine sau sub ce formă era, ei le mulțumeau. Nu-ți vine să crezi, dar când îi vezi și trăești cu ei, de multe ori rămâi cu gura căscată.

La început organele administrative ale lagărului nu au luat lucrurile în serios, despre acești doi credincioși. Cazuri mult mai importante erau de cercetat, observat și spionat în lagăr decât acești doi oameni, care nu făceau nimănui niciun rău și care începuseră să adune oameni în grupuri mici vorbind de Dumnezeul lor. Pe zi ce trecea, aceste grupuri se mărea văzând cu ochii, numai că ceilalți noi credincioși își vedeau de munca lor cea de toate zilele ca și până acum. In mrejele acestei credințe a început să fie atrași chiar și oameni cu nivel intelectual destul de ridicat, cum era cazul unui profesor de Litere din Leningrad.

Prin acest profesor am aflat secretul prin care puteau fi recunoscuți și deosebiți credincioșii lui Iehova, de toți ceilalți deținuți. Descoperirea o făcuse un prieten al meu care lucra la laboratorul central de la mină și era prieten cu profesorul din Leningrad, cunoscându-se de ani de zile. Nu se mai văzuseră de mult, ceace era posibil într'un lagăr de circa 4 mii de deținuți, mai ales că se lucra în 3 schimburi. Intâlnindu-se cu profesorul mai sus amintit și întinzându-i mâna acesta refuză.

Totuși convorbirea între ei a fost dusă sub aceiași formă ca și cum și-ar fi dat mâna. Este adevărat că profesorul fusese văzut de mai multe ori în cercurile acestor credincioși, dar nimeni n'ar fi bănuit vreodată ca el însuși să devină un credincios. Prietenul meu a trecut direct la atac, întrebându-l dacă are vre-o boală molipsitoare sau dacă a auzit cumva că vre-o epidemie contagioasă a apărut în lagăr. Acesta răspunse că nu. Atunci de ce nu dai mâna? Îi răspunse celălalt.

Profesorul îl rugă să fie scuzat, dar gruparea credincioasă din care face parte nu admite să dea mâna decât numai credincioșii între ei.

Această descoperire, era de mare valoare pentru a cunoaște forța acestei grupări de care poate într'o zi vom avea nevoie. La sfârșitul anului 1952 politrucii lagărului din cadrul NGB și NKVD-ului își îndreptară privirile speriate către acestă grupare de credincioși. Momentan nu amenința pe nimeni, avea însă posibilitatea ca la un moment dat să-și arate colții, dacă va fi nevoie. S'au încercat diferite metode, dar toate măsurile luate pe diferite căi, contra acestor credincioși a lui Iehova, au dat greș. Le-a fost interzis să se adune în grupuri mari, dar ei tot se întâlneau și cu îndoite puteri încercau să dovedească celor neconvinși de dreptatea lor. Șeful NGB-ului, după cum s'a aflat mai târziu, a fost acela care a dat dispoziție ca cei doi predicatori Vasile „Tatăl și Fiul" să fie despărțiți, iar cel tânăr să fie trimis la etapă. Bătrânul Vasile este scos din funcția sa de năvalnic și dat la o brigadă de construcții din „Stroi-contor", dar el refuză. Avea sărbătoare. Este băgat la Bur, fără rezultat. Prin aceasta dă un exemplu și dovedește că este un martir al credinței sale. Noi adepți se înrolează în „armata Domnului", cum îi ziceau ei.

La 21 Decembrie 1952, ziua de naștere a lui Stalin, ne aflam închiși în Burul lagărului, eu cronicarul rândurilor de față și un grup de circa 20-25 de persoane, pentru o perioadă de 5 zile, fără ieșire la lucru, dar cu alimentația completă. Această măsură preventivă era luată de către organele interne, ori de câte ori era vre-o sărbătoare mai importantă, ori vreun eveniment mai aparte. Toate persoanele erau selectate după califi-

cativul dat în dosar şi comportarea anterioară avută în lagăr. Aveau frică ca la astfel de zile să nu se facă vre-o manifestaţie, indiferent de forma ei, contra interselor Statului Sovietic. Aceste zile erau 1 Mai, ultima Duminica din August „Ziua minerului“, aniversarea revoluţiei din Octombrie, 21 Decembrie şi Anul Nou. au mai fost ani când a intrat şi Paştele şi Crăciunul.

In această zi de 21 Decembrie, a fost readus în „Bur“ bătrânul predicator Vasile, cu o pedeapsă de 7 zile de carceră şi 3 săptămâni de Bur, fără ieşire la lucru. A fost băgat în carcera nr. 6, ceace echivala cu o moarte lentă, îngrozitoare.

In Burul central de la lagărul minei nr. 7, cele mai înspăimântătoare carcere, de care se ferea oricine, chiar şi cei mai eroi dintre eroii lagărului, erau carcerele 5 şi 6. Ambele aşezate una în faţa celeilalte, încheiau coridorul principal al Burului. Fiind camere de colţ erau expuse zi şi noapte frigului din două părţi. Jos era turnat beton şi nu avea niciun fel de pat sau vreun alt mijloc de a se putea aşeza. Carcera era lungă de circa 3 m. pe 1,20 m. lată, o sobă care încălzea tot odată două camere, era singurul mijloc de-a avea un pic de căldură. Această căldură era minimală din cauză că sobele erau încălzite numai de două ori pe zi câte o jumătate de oră, ceace denotă că sobele nici nu aveau timp de a se încălzi bine. De multe ori nici nu se mai făcea foc în ele, fie că deţinutul din carceră era ceva a parte, fie că un ordin superior, ceace se întâmpla de foarte multe ori, era dat în acest sens.

Groaza pe care o provoca aceste două camere era că, ele fiind cu pereţii in bătaia vântului, expuse tot timpul interperiilor de afară, în perioada marilor geruri pereţii interiori erau acoperiţi de ghiaţă, care ajungea câte odată până la o grosime de câţiva centimetri. Această gheaţă se forma din cauza respiraţiei celui închis. Individul era băgat în carceră numai în cămaşă şi ismene, în picioare având bocanci, pâslari dacă avea norocul. Noaptea i se dădea pantaloni, de vată, pufoaica şi căciula. Individul era oligat să se plimbe dintr'un colţ în altul tot timpul, spre a nu îngheţa, dar foarte puţini erau aceia care puteau rezista cele 7 zile sorocite, cât se dădea ca maximum

în aceste camere de odihnă, hotelul de lux al NKVD-ului. Unora dintre deţinuţi li s'a mai turnat în carceră şi câte o găleată de apă, ceace însemna că deţinutul era obligat să facă şi exhibiţii artistice, dacă cumva avea nenorocul ca afară să fie frig tare iar apa aici înăuntru, să îngheţe.

Cine a scris oare despre aceste torturi şi aceşti morţi?! . . .

Alimentaţia se rezuma la o felie de pâine, care ar fi trebuit să aibă 300 g., dar nu avea niciodată, şi o cană de ceai (apă fiartă). Primele 3 zile, iar a 4 trebuia să ţi se dea mâncare completă. De multe ori se întâmpla însă că nacialnicul uita să-ţi dea ce ţi se cuvenea, ori pentru a scăpa de cicăleala individului îi spunea răstit că a primit eri iar astăzi el nu mai poate să-i dea. Atât unul cât şi celălalt ştiu foarte bine că totul era pus la cale de undeva de sus. Dacă erai rezistent puteai avea norocul de-a supravieţui 3-4 zile, dar după a treia zi începeai să te învineţeşti sau să albăstreşti, având culoarea aşa cum o are cerul senin în nopţile polare, când se aşteptau primele jocuri de luminii ale Aurorei Boreale.

Cu intrarea bătrânului predicator în carceră, noi cei închişi în camerele 2, 3, şi 4 trebuia să fim mai atenţi cu fumatul, din cauză că sentinelele controlau foarte des carcera nr. 6 şi puteam şi noi prin aceasta să avem neplăceri. Bătrânul predicator al „Oastei Domnului“ suporta totul cu o tăcere de admirat, nevăicărindu-se de loc, ci rugându-se murmurând tot timpul rugăciunile sale. De multe ori, mai ales noaptea când era linişte, auzindu-l cum murmura rugăciunile sale, gândurile mă duceau cu ani în urmă în timpul şcolii, când citeam despre teroarea şi prigoana creştinilor de către Romani şi Otomani. Toate insultele care îi erau adresate direct sau indirect, se terminau cu ordinul de a ieşi la lucru, dacă vrea să scape de acest iad. Dar bătrânul Vasile refuza categoric, spunând, că el mulţumeşte Domnului că i-a dat posibilitatea de a suferi şi el, aşa cum a suferit Christos pentru omenire. Spre a-i „îndulci viaţa“, sergentul denumit „Siberiacul“ i-a mai turnat o găleată de apă, spre nenorocul predicatorului care era încălţat cu pâslari. Din această cauză a început să simtă umezeala şi frigul de la picioare, mai repede decât ar fi crezut. In ziua de 24 De-

cembrie era ajunul Crăciunului. Un grup de ofiţeri, în frunte cu Loc. Major Prohurov pe care noi îl cunoşteam după glas, se apropie în faţa carcerei. După ce soldatul deschise uşa, bătrânul este somat să se îmbrace cât mai repede şi să iasă la lucru. Intr'adevăr, predicatorul se îmbrăcă, îşi schimbă pâslarii cu o pereche de bocanci pe care năvalnicul Burului îi aduse în baraca sa, la ordinul ofiţerului politic. Dar la ieşirea din Bur el refuză de-a merge înspre poarta cea mare, pe unde se ieşia la lucru, argumentând că este ajunul Naşterii Domnului. Refuză categoric. Scandalul produs a adunat oamenii din lagăr ca la urs. Majoritatea din ei făceau parte din „Credincioşii lui Iehova“ sau „Oastea Domnunului“, şi vedeau predicatorul, „Marele Preot“ maltratat, stând cu capul ridicat nedând nici-o atenţie ameninţărilor şi insultelor aduse de NKVD-işti. Pentru ei era un exemplu de admirat, era „Martirul“.

Spiritele se încălziseră. Politrucii nu puteau suporta şi nici nu suporatră mai departe acest spectacol. Spectatorii au fost împrăştiaţi iar predicatorul dus forţat spre poartă. Când ajunseră însă în dreptul staţionarului TBC, predicatorul se culcă jos şi refuză să meargă mai departe. Siberiacul i-a dat câteva ghionturi, dar văzând că predicatorul, care era un schelet, nu reacţionează şi îi mulţumeşte pentru loviturile primite, îşi desface centura şi-i leagă picioarele târându-l astfel circa 400 m. în afara lagărului pe poarta cea mare. Convoiul, care avea o brigadă de oameni şi aştepta să se mai dea un cetăţean, rămaseră surprinşi de individul adus. Deslegat la picioare ei sperară că acum predicatorul se va ridica şi va merge totuşi la lucru, dar se înşelaseră amarnic. El refuză categoric. Au asmuţit câinele special dresat în astfel de cazuri, care îi sfâşie întregul buşlat, dar fără rezultat. Insfârşit şeful convoiului, un tânăr sergent, enervat de scena care se petrecea în faţa ochilor săi, iar deţinuţii pe care trebuia să-i ducă la lucru îngheţau aici în biciuirea rafalelor de vânt, numai pentru că politrucii lagărului nu erau în stare să convingă un om şi prin alte metode de a merge la lucru, a dat comanda de plecare lăsându-i pe toţi tablou de a-şi încheia spectacolul singuri. Bătrânul este dus înapoi şi băgat în aceiaşi carceră, dar de data asta aşa cum era îmbrăcat. Intrând în carceră îşi reîncepu rugăciunile de mulţumire,

de data mai tare decât era permis. Dar nici soldaţii nu-l mai deranjară, făcând haz de necaz, spunând că moşul a înebunit. Dar nu era adevărat! Ei nici nu ştiau ce îi aştepta în acestă noapte şi că închisoarea lagărului minei nr. 7 va primi aşa de mulţi deţinuţi încât nu va avea loc de-ai cazarma.

O RAMURĂ DE BRAD

Intre Kotlas şi Vorkuta, de-a lungul întregei căi ferate pe dreapta şi pe stânga, sunt înşirate zeci şi sute de lagăre de diferite timpuri, precum şi colonii, cătune, sate sau chiar oraşe, toate însă cu o populaţie din care 80% sunt deportaţi sau cu dimiciliu forţat. Prin aceste locuri se aduceau deţinuţi, spre a fi reţinuţi cu domiciliu forţat, încă de pe vremea Ţarilor. Pe Cercul Polar sunt aşezate două localităţi mai importante, Abis şi Uhta, două localităţi care îşi au şi ele partea lor în istoria lagărelor şi a martirilor morţi şi îngropaţi pe aceste meleaguri, departe de locurile natale. Cum am mai spus, singura legătură cu acest lagăre erau numai fochiştii de la locomotivele care făceau aceste navete. Marea lor majoritate erau oameni care îşi făcuseră datoria obştească către patria sovietică, cu o detenţiune până la 10 ani. Monopolul acestor funcţii, care erau bine cotate în aceste regiuni, pentru motive de ordin tehnic, cultural, dar mai ales pentru posibilitatea de-a avea venituri suplimentare. Un pic de contrabandă şi altceva de acest gen.

Gruzinii erau aceia care aveau acest monopol în mână şi de aceia în majoritate toţi fochiştii şi maşiniştii erau de prin părţile Kaukazului. Toţi ceilalţi muritori de alte naţionalităţi, care avuseseră norocul de a intra în rândurile acestor oameni, trebuiau de fiecare dată când era nevoie să fie de acord cu executarea a ceace li se cerea. Oricât au căutat organele NKVD-ului şi chiar cele afiliate pentru paza trenurilor şi controlul pe căile ferate, nu au descoperit nimic. Şi atunci închideau ochii,

astfel având posibilitatea de a trăi. Altfel li se întâmpla câteodată un mic accident, dacă erau prea operativi.

In luna August 1952, prin intermediul unor baltici care lucrau în cadrul serviciului sanitar şi care îngrijiseră un şef mai mic, din conducerea transpoartelor, s'a putut lua legătura cu cei din corpurile sanitare ale lagărelor, dela staţia Cium la Sud de Vorkuta şi până la Kotlas. Trebuie spus că în direcţia aceasta a Nordului o mare parte din personalul sanitar al lagărelor „politice“, erau din cele trei ţări Baltice. Odată legătura luată s'a înteţit şi corespondenţa cu privire la schimbul de informaţii locale, precum şi înţelegerea de-a organiza grupări, la început naţionale, după care s'a trecut la multi-naţionale. Din Kotlas, Uhta, Inta şi Abis se încărca şi lemnul trebuitor pentru întărirea galeriilor din minele de la Vorkuta.

Intr'una din scrisorile cu conţinut informativ local s'a pus problema ca, începând cu luna Noembrie, în toate vagoanele dirijate cu lemne spre Vorkuta, să se bage şi crăci de brad, cu toate că era stricit interzis. A a doua circulară, de această dată răspândită prin grupul ucrainenilor, care aveau un mijloc al lor particular de a transmite şi primi informaţii în orice colţ al regiunii Vorkuta, precizează că aceste crăci de brad să fie adunate când se găsesc şi depozitate undeva sub zăpadă.

Cu mult înainte de sărbătorile Crăciunului, deţinuţii au început să aducă în lagăr mici ramuri de brad, care nu erau bătătoare la ochi la controlul care se efectua la intrarea în lagăr. Astfel, datorită deţinuţilor din lagărele de pe Cercul Polar între Abis, Inta şi Uhta, s'a făcut ca în ajunul Crăciunului 1952, pentru prima dată deţinuţii aveau în această seară sfântă, când întreaga omenire serbează Naşterea Mântuitorului, o ramură de brad.

Ca'n fiecare an, deţinuţii îşi economisiseră din timp o porţie de zahăr şi una sau două de pâine, spre a putea fi fericiţi în sinea lor. Erau siguri că şi cei de acasă, stând în jurul unui pom de brad, se vor gândi la ei, povestind de clipele fericite când cu ani în urmă la această sărbătoare erau cu toţii adunaţi, cu mic cu mare.

In această seară de ajunul Crăciunului, după ce s'a sunat stingerea ca de obicei la orele 19.00 şi bărăcile au fost încuiate,

foarte puţini au fost aceia care s'au culcat. Intr'o astfel de seară nu se poate dormi. Era o seară a amintirilor şi-a bucuriilor din trecut, răpite de comunişti prin intermediul NKVD-ului. Străinii, în deosebi germanii, erau aceia care sufereau cel mai mult, pentru că ramura de brad are simbolul pe care numai acei oameni îl pot înţelege care sunt crescuţi în aceste mituri şi datini. Mici grupuri de câte 3-4 oameni sărbătoreau Naşterea Domnului. O noptieră (tumbucică) acoperită cu o cârpă albă, cine ştie de unde o fi avut-o, ţinea loc de faţă de masă. Se puteau vedea borcane cu chipitoc (apă fieartă în loc de ceai) o porţie de pâine, iar pe masă împrăştiate câteva ramuri mici de brad. Unii mai iscusiţi şi mai întreprinzători aveau şi lumânări, pe care cu siguranţă şi le fabricaseră singuri din parafină pe care o procuraseră, numai ei ştiu cum. Ruşii şi celelalte naţionalităţi care nu cunoşteau aceste obiceiuri, se uitau cu luare aminte şi parcă şi ei ar fi dorit să participe mai profund la această sărbătoare. Ştiu însă sigur că ai lor de acasă, nu se aflau acum în faţa unui pom de Crăciun şi poate nu aveau nici timp să se gândească la ei. Sovieticii cu sistemul lor de mult au desrădăcinat aceste datini străvechi pe care şi poporul rus le sărbătorea şi ţinea odată în mare cinste. Sovieticii au schimbat şi denumirea lui Moş Crăciun, cel care este atât de mult iubit şi aşteptat de copii, cu Moş Gerilă care vine însă de Anul Nou.

Prin anul 1967, într'o şcoală din Bucureşti în timpul orei de dirigenţie, un copil se ridică şi roagă profesorul să-i de-a voie să pună o întrebare:

— Care este diferenţa între Moş Crăciun şi Moş Gerilă? Atât dirigintele clasei cât şi ceilalţi elevi nu au putut da răspunsul cuvenit, de aceia tot el a dat răspunsul:

— „Moş Crăciun este particular, iar Moş Gerilă e de Stat“!

Fără comentariu, căci aşa judecă tineretul crescut de ei.

Cu cât ora înainta, cu atât creştea atmosfera sărbătorească în faţa unui borcan de ceai, o ramură de brad şi ici colo o lumânare. Apoi a început să se audă murmurul cântecului atât de bine cunoscut în întreaga lume, „O brad frumos“. Şi cei mai hapsâni dintre deţinuţi nu ziceau nimic, nu protestau: în cel mai rău caz, se întorceau pe partea cealaltă şi-şi acopereau capul

cu pufoaica. Erau destul de înţelegători pentru a nu distruge farmecul acestor clipe.

In jurul orei 21,30 în lagăr a început un mare dute vino, bărăcile erau descuiate, soldaţii năvăleau în bărăci şi toţi cei care erau găşiţi că sărbătoreau Crăciunul, erau imediat arestaţi, luaţi şi duşi aşa cum erau îmbrăcaţi, direct în închisoarea lagărului, în Bur. Desigur majoritatea nu au fost prinşi, căci până se descuia uşa, totul dispărea ca prin farmec, iar oamenii erau culcaţi în paturile lor. Numai cei care nu avuseseră timp suficient şi perspicacitate, căzură victime. In aceasta seară au fost închişi între 50 şi 60 de persoane, care au continuat chiar şi'n aceste înprejurări odioase şi neomeneşti să sărbătorească mai departe Crăciunul.

Pe la ora 22,30, când „schimbul 3" se ducea la lucru şi oamenii hăituiţi din spate de brigadier sau de ajutorul acestuia, îşi îndesau capetele între umeri, ferindu-se astfel de bătaia viforniţei care începuse (purgaua). Deodată din incintra Burului răsună cântecul murmurat „O brad frumos", dus pe undele furtunii polare, departe în toate colţurile lagărului şi chiar în afara lui în Tundră, care poate pentru prima dată asculta această melodie! Păcat să această scenă şi aceste momente n'au putut fi imortalizate în întregime! Ar fi fost un document de mare valoare istorică. Totuşi s'a găsit cineva, care prin talentul său a fixat câteva din aceste scene pe hârtie în schiţe şi a promis că, dacă va da Dumnezeu să scape din acest infern sovietic, le va picta. Acest maestru al paletei şi pensulei este pictorul Iulius Stürmer, german originar din România, cu care am fost împreună la Vorkuta, printre celelalte relatări mi-a transmis şi o veste care a răvăşit totul în mine, reînprospătându-mi amintirile şi mai ales noaptea de Crăciun 1952. Iulius Stürmer reuşise să-şi scoată schiţele, iar acum le imortalizase pe pânză spre amintirea veşnică a acestei sărbători.

A doua zi în zori, toţi cei arestaţi de cu seară au fost eliberaţi în aşa chip încât să poată ieşi la lucru. Pe bună seamă, conducerea lagărului nu avea niciun motiv de ai reţine mai mult. In plus avea nevoie de braţe de muncă şi de benificiul adus de ei.

Predicatorul Vasile a fost reţinut în Bur la sfârşitul lunei Ianuarie 1953, când după nesfârşite şi repetate chemări în faţa politrucului, i s'a pus în vedere de-a nu mai predica, iar ca serviciu i s'a dat postul de năvalnic în baraca 38. Serviciul şi-l făcea conştiincios, dar de predicat tot nu s'a lăsat. Chiar dacă nu mai făcea adunări publice şi în grupuri mari.

Odată cu începerea grevei în lagărul nr. 2 mina nr. 7, bătrânul predicator, văzând că şi eu fac parte din conducerea grevei, sau cel puţin din cei care o organizaseră, veni la mine şi îmi ceru sfatul cum şi ce trebuie să facă el şi mai ales fraţii din „Oastea Domnului".

Greva generală încă nu începuse. Se declarase în grevă numai un grup de sacrificiu format din 300 de oameni. In lagăr se aflau în acel moment circa 3800 de oameni, dintre care peste 600 erau mai mult sau mai puţin simpatizaţi ai predicatorului Vasile. Deaceia ar fi fost greşit dacă nu am fi exploatat şi această uliţă, care ducea spre centrul acţiunii noastre: „Prima grevă politică într'un lagăr din Uniunea Sovietică".

In timpul grevei predicatorul Vasile era aşa de însufleţit de această acţiune unitară, a tuturor naţionalităţilor din lagăr, încât încerca totdeuna să se apropie de unul din noi şi de fiecare dată zicea cu lacrimi în ochi.

„Scaraoschi, Diavolul cel mare a murit (Stalin), iar cei mici şi urmaşii săi nu mai au nici ei mult. Prin această acţiune comună le vom distruge mitul de neînvins iar faptele lor de ucigaşi vor fi răspândite în toate cele patru colţuri ale lumii".

In ziua când greva luă sfârşit iar eu arestat şi dus prin faţa zecilor de grupuri de oameni, sub excorta câtorva ofiţeri de NKVD, bătrânul îmi strigă fără a se mai gândi la consecinţele pe care le-ar putea avea, însă în româneşte, pentru a nu putea fi înţeleşi de cei din faţă: „Capul sus băeţi, să fiţi binecuvântaţi şi-o să ne rugăm pentru voi". Am dat din cap c'am înţeles, prin aceasta mulţumindu-i în numele tuturor pentru binecuvântarea pe care ne-o dăduse.

Ei şi ai lui au strâns din puţinul pe care-l aveau şi-au adăugat peste 1000 de ruble la suma de peste 3600 cât mi-a fost înmânată

în prima zi a procesului de către omul de legătură care era martor la proces, şi asupra căruia voi reveni.

Cât priveşte pe pictorul Iuluis Stürmer, ca şi toţi ceilalţi pictori care se aflau în lagărele cu regim special din Vorkuta, problema operelor de artă, mai mult sau mai puţin valoroase pe care ei le executară pentru ofiţerii din cadrul NKVD-ului, în frunte cu Generalul Maior Dirivenko, a fost desbătută pe larg în cadrul procesului de grevă. S'au adus dovezi concrete, că ofiţerii de NKVD şi mai ales comandantul lor Generalul Dirivenko, au comandat şi li s'a executat în fiecare lagăr zeci şi zeci de tablouri în ulei, aquarelă, tempera, creion şi cărbune, pe care în mare parte le-au comercializat pe diferite pieţe în Uniunea Sovietică. S'a dovedit deasemenea că o mare parte din tablouri, copii după renumiţi pictori internaţionali, au fost vândute la bazarul din Leningrad. Toate aceste tablouri însuşite de ofiţerii NKVD-ului în frunte cu şefii lor, nu erau plătite. Mai mult chiar, nici materialul nu era plătit din buzunarul lor, ci din fondul lagărelor, secţia K.V.C. „Cultură şi Artă". Pe scurt zis, furau din două părţi: una de la deţinuţi, a doua din avutul Statului şi se mai băteau cu pumnii în piept că sunt comunişti cinstiţi!

Statul Major al organizaţiei ilegale luă hotărârea ca în ziua de 22 Iulie 1953 să se treacă la acţiune. Oamenii din „schimbul 1" vor fi aceia care, prin neprezentarea lor la ieşirea din lagăr, vor da semnalui şi tot ei vor fi aceia asupra cărora se vor revărsa primele necazuri. Brigada de mişcare şi cea de ventilaţie, erau cele două grupuri care trebuiau să se prezinte la poarta principală spre a ieşi la lucru.

S'a hotărât ca în ziua de 21 Iulie, între orele 18,30 şi 19, să se lanseze zvonul de începere a grevei. La iniţiativa unuia dintre reprezentanţii Ucrainei, s'a hotărât ca în după amiaza zilei de 21, să se organizeze un meci de fotbal, prevăzându-se adunarea la un loc, ca spectatori, a unui număr mare de deţinuţi. Includerea unui încident în timpul meciului trebuia aranjat sub o formă oarecare, iar zvonul despre începerea grevei generale trebuia lansat după acest incident, încheind ziua de lucru.

21 IULIE 1953

Marţi 21 Iulie 1953. O zi foarte grea pentru întreg contigentul de deţinuţi. Nimeni nu ştia ceva exact, dar fiecare în parte simţea că a sosit ziua în care i se va hotărâ soarta, de data asta însă, numai de propria activitate depinzând reuşita acţiunii comune.

Toate trebuiau date uitării. Chiar şi vrăjbile personale sau naţionale ale fiecărui grup, trebuiau şterse din inima şi mintea fiecăruia, dacă nu mai mult dar măcar pentru această acţiune. Convingerea personală a fiecărui deţinut era pusă din acest moment la grea încercare. Pentru prima dată nu se mai striga „Slavă lui Stalin", ci se va spune direct „Stalin şi Beria, cu toţi colaboratorii lor au fost, sunt şi vor rămâne pentru omenire nişte criminali ordinari". Nu ştiam ce ne va aduce soarta, dar trebuia să se termine odată cu acest regim de teroare poliţienească, care distruge viaţa nedăruită de ei, exploatând-o în folosul unei societăţi de criminali.

Nu a fost unul care să nu se fi gândit la consecinţele pe care le va avea de îndurat întregul contigent de deţinuţi (la ei nu se mai gândeau căci ei erau dinainte condamnaţi) dacă acţiunea nu va reuşi. Din toate lagărele ne sosea adeziunea de solidaritate sută la sută, dar de fiacare dată era un „Dar", numai dacă noi facem primul pas, ca exemplu. Or noi eram hotărâţi să-l facem!

In primele ore ale dimineţii, când brigăzile primiră raţiile de pâine, niciunul dintre deţinuţi nu se grăbi să-şi ia ceiace i se cuvenea. Aştepta îngândurat, dar hotărât, să jertfească o felie de pâine din propria sa raţie pentru cei din carantină. Nu s'a ţinut discursuri, nici defilări cu lozinci interminabile. Propria conştiinţă dicta ce avea fiecare de făcut. Să-i fi văzut cum, grupuri întregi de oameni, care ştiau să preţuiască ceace este o felie de pâine jertfită din raţia zilnică, se duceau voioşi spre baraca carantinei, de parcă nu ar fi existat nici un obstacol. Mergea fiecare cu bucata de pâine pentru a-şi ajuta fratele, căci îi era frate de robie. 95% din contigentul lagărului au luat parte la acestă acţiune. Ceilalţi erau dintre aceia care nu ştiu de care parte să stea. La început soldaţii de pază încercară să interzică acest lucru, dar nu le-a reuşit. La un colţ opus al

zonei de carantină se incinsese chiar o bătaie. Soldaţii de pază se adunaseră să-i despartă, lăsând astfel loc mai mult pentru ca ceilalţi să poată oferi celor din carantină darurile de pâine, fără a mai fi stingheriţi. Bătaia începută se termină până la urmă cu o glumă nesărată între cele două părţi. Soldaţi lăsară totul baltă, nici nu încercaseră să se mai opună din moment ce-şi dăduseră seama c'au fost înşelaţi. Din contră admiseră ajutorarea cu alimente, numai ofiţerii să nu vadă. Deci strategia NKVD-ului începea să se năruie de îndată ce se izbea de pilonii de oţel ai deţinuţilor. Instrucţiuni precise fuseseră date, de-a nu provoca pe deţinuţi. Aceasta era urmarea la care nu se aşteptaseră NKVD-iştii.

La masa de prânz, mai multe brigăzi înţelese între ele, şi-au dat jumătate din raţia lor de „Caşă", pentru cei din carantină, ei mâncând câte o porţie. Asta din fraternitate şi solidaritate între popoare! Aici se putea vedea cum ar fi trebuit să fie comunismul, nu acela pe care-l trâmbiţau cei din Cremlin şi căţeii lor din toate colţurile lumii.

Inceputul bătaliei era câştigat. Siguranţa şi bucuria de a-i putea umili pe NKVD-işti până la cea mai joasă treaptă, a făcut ca fiecare să se bucure în sine de reuşită şi să ia hotărârea de a fi gata să intre în acţiune când se va cere. Acum venea momentul principal, când trebuia demonstrat tutulor NKVD-iştilor, şi mai ales familiilor acestora, că deţinuţi politici din lagărele sovietice, nu sunt criminali de rând, ci oameni cu un nivel de cultură şi civilizaţie mult superior „Rinocerilor", care alerga din colţ în colţ pe întinsele stepe ale Răsăritului.

Ar trebui să dau multe nume de oameni, în marea lor majoritate atunci foarte tineri, care-au luat parte activ la această acţiune, dar NKVD-ul ar fi în stare să-i scoată şi din mormânt, dacă ar fi nevoie. De aceia mă abţin.

Conducerea administrativă ordonă înfinţarea de patrule în incinta lagărului, spre a observa activitatea care se desfăşura între noi. Veştile şi informaţiile plecau şi veneau cu fiecare brigadă care ieşea sau sosea în lagăr. In cursul dimineţii, un mare transport de instrucţiuni şi afişe au fost scoase afară din lagăr şi duse la mină sau în colonia care era ataşată minei nr 7. Aici locuiau câţiva foşti deţinuţi care căzuseră de acord de

a ne ajuta în măsura posibilităţilor lor şi pe viitor. Incă în cursul aceleaşi zile le-au fost procurate circa 20 de pachete de hârtie albă pentru scris la maşină, care era o raritate şi care au fost strecurate cu brigăzlie din „Stroi-contor" în lagăr. Aceste foi de hârtie intrau într'o acţiune care era prevăzută în marele plan al grevei.

Eu am primit sarcina de-a organiza, aşa cum fusese planificat, un meci de fotbal. Prin intermediul lui Nagy Sandor, care era căpitanul echipei de fotbal „Stroi-contor 1", trebuia să se ceară aprobarea oficialitaţilor din lagăr. Suleyko şi Hasan, doi gruzini, înjghebară la repezeală echipa „Stroi-contor II", iar confruntarea a fost aranjată pentru orele 16,45.

La intrarea în lagăr pe ambele părţi au fost prinse două pancarde mari prin care erau chemaţi toţi oamenii din lagăr să asiste la marele meci de fotbal, între echipa Stroi-contor I, multi-campioană a lagărului, câştigătoarea de nenumărate ori a cupei lagărului şi Stroi-contor II, o echipă abia născută, improvizată la repezeală de cei doi gruzini. Taurul în luptă pentru mingie cu viţelul, erau caricaturile care făcură mult haz şi era pe placul comandaturii, ele fiind concepute de prietenul nostru pictorul Iulius Stürmer, din clubul lagărului.

Vestea meciului de fotbal deveni problema principală a discuţiilor, iar greva celor din carantină trecu pe locul doi. Locotenentul Major Prohurov era tare mulţimit. Il felicită pe Nagy Sandor pentru iniţiativa pe care a avut-o, dar el habar nu avea ce însemnătate avea şi ce joc de culise ascundea acest meci de fotbal. Pe la ora 15, în baraca 37 unde năvalnic era Lazăr Moiseevici, ovreiul din Moscova, s'au adunat circa 30 de persoane de diferite naţionalităţi, aşezându-se la cele trei mese mari ale bărăcii. Pentru orice privire iscoditoare care s'ar fi ivit, jucau Domino. Acestora le-a fost împărtăşit felul acţiunii la care trebuiau să ia parte, momentul şi consecinţele pe care le vor avea cu toţii în caz de nereuşită. Vârsta acestor oameni era diferită, ca şi experienţa vieţii pe care fiecare dintre ei o aveau. Acum un singur lucru îi unea, acela de-a acţiona în comun sub o nouă formă contra duşmanului comun, al lor şi al întregii omeniri.

In jurul orei 15,30, după ce se termină convorbirea din baraca 37, în suşilca (uscătoria) spitalului T.B.C. năvalnic fiind Ferry Bacsi, despre care am mai vorbit, avu loc o nouă consfătuire, unde a fost decisă formarea comitetului de acţiune şi conducere a grevei. Securitatea oamenilor care luau parte la această întrunire, a fost asigurată de un grup format din ucraineni în majoritate, unguri şi câţiva din ţările baltice sub conducerea lui Ferry Bacsi şi a unui ucrainean cunoscut sub pleudonimul de Taras Bulba.

Plecând din baraca 37, m'am întâlnit cu Fritz Cloos, care-mi era bun prieten, dar în acelaş timp şi un bun sfătuitor prin experienţa vieţii pe care o avea. El a fost şi a rămas unul dintre oamenii care m'au înţeles totdeauna cel mai bine şi care a încercat mereu să mă ţină pe linia de plutire, ca pe un vas care se scufundă într'o mare fără de fund. „Socrul", după cum îl poreclisem, văzându-mă destul de agitat, mă întrebă.

— Puştule, care-i situaţia? Şi ce aţi hotărât?

El era singurul dintre prietenii intimi cu care mă sfătuiam şi-i ceream părerea asupra intenţiei noastre. Bun cunoscător al sitemelor de organizare şi acţiune în care activase o viaţă întregă, nu a vrut să piardă ocazia de a cunoşte cu o clipă mai înainte evenimentul care se apropia. O fiinţă şi totdeauna bine dispus, care îţi insufla încredere când îl ascultai. Dar mai ales, el fusese acela care mă băgase şi pe mine în „cercul ilegaliştilor" sau în „gruparea de antiacţiune sovietică", cum i se mai spunea în lagăr.

— Inainte de a începe meciul, am să-ţi spun ce s'a hotărât. Fă bine te rog şi ai grijă să ai oamenii tăi de încredere, cât mai aproape. Dute în baracă la mine, acolo îl vei găsi pe Rotaru şi el să-ţi dea un pachet de hârtie pentru care vei răspunde ca şi pentru ochii din cap. Stai pe aici prin apropiere şi aşteaptă-mă, îi spusei eu.

— Ce vrei să fac cu hârtia? N'oi vrea oare să scriu vre-o plângere lui Malenkov şi să protestezi că l-au arestat pe Beria şi l-au asasinat pe Stalin! zice el râzând. Dar am să te aştept şi ai grijă despre tot ce-am vorbit.

In ultimele zile m'am sfătuit cu el asupra punctelor pe care trebuia să le susţin în cadrul desbaterilor din comitetul de

acţiune în care se pregătea greva. Trebuia să susţin problema cetăţenilor străini şi să arăt importanţa fundamentală pe care o are problema cetăţenilor străini în lagărele sovietice. In primul rând problema cetăţenilor străini, trebuia adusă în faţa unei comisii guvernamentale moscovite, conform dreptului internaţional, pe care trebuia să ne bazăm, mai ales după desbaterea procesului de la Nürnberg din 1946. Noi ştim că în Occident problema deţinuţilor politici din lagărele sovietice era cunoscută sub forma că aceşti deţinuţi sunt cetăţeni sovietici, adică trădători de partie sau criminali. Cât despre cetăţenii străini, aceştia fiind declaraţi un număr foarte redus şi erau consideraţi criminali de război. Noi trebuie să facem cunoscut lumii întregi, prin acţiunea noastră comună şi unică în felul ei în istoria sovietică, că milione de deţinuţi, în marea lor majoritate sunt deţinui politici în toată puterea cuvântului, şi nu criminali cum sunt denumiţi sau ştampilaţi de sovietici.

In procesul dela Nürnberg s'a desbătut şi problema deportărilor. Dar acuzatorul sovietic R. A. Rudenko a formulat printre altele, că toţi cetăţenii sovietici care acţionaseră armaţi ca civili contra armatei germane, aveau o ideologie politică: de aceia trebuiau consideraţi ca prizonieri politici, partizani contra Germaniei hitleriste. Dacă sovieticii şi-au împus cuvântul la Nürenberg, de ce oare oamenii din Ucraina, ţările Baltice sau alte colţuri din Uniunea Sovietică, care luptaseră contra Axei, iar mai târziu şi-au reluat lupta contra sovietelor, pentru eliberarea naţională, nu erau acuma consideraţi şi recunoscuţi şi ei ca deţinuţi politici? Era o simplă problemă internă, insistau sovietici. Contra acestui punct puteau avea multe argumente, dar în problema străinilor intraseră în mijlocul focului.

Sosise ceasul când trebuia să plătească oalele sparte şi când nu mai puteau susţine sus şi tare, că cetăţenii străini din lagărele soviecite erau criminali de război. Marea lor majoritate nici nu făcuseră războiul, pentru că fuseseră prea tineri, sau din alte cauze. In lagărele sovietice nu se aflau numai cetăţeni ai ţărilor care luptaseră împreună cu Germania hitleristă, ci se aflau foarte mulţi cetăţeni din ţările neutre sau chiar din câmpul aliaţilor. Interesant este faptul că peste 90% dintre aceştia fuseseră aduşi în lagăr după 1945, ei neavând dreptul

de a purta corespondenţă cu familiile lor care se aflau în străinătate, sau de a primi pachete, aşa după cum aveau dreptul toţi cei care erau consideraţi cetăţeni sovietici, chiar dacă scriau numai două scrisori pe an. Acesta era un argument de bază, de la care trebuia să plece ideia noastră de atac în viitoarea acţiune. Cu ce preţ trebuia să ajungem în situaţia de a forţa autorităţile sovietice de a aduce la cunoştinţă în mod oficial Vestului, că în lagărele sovietice se află foarte mulţi cetăţeni străini închişi.

Dacă organele serviciilor secrete Occidentale cunoşteau numărul şi situaţia deţinuţilor politici, deţinuţilor de drept comun şi a deportaţilor din întreaga Uniune Sovietică, probabil păstrau pentru ele aceste date şi nu le dădeau spre publicitatea presei, aşa după cum ar fi fost omenesc. Presa, la rândul ei mai prindea din zbor câte o mică informaţie pe care o strecurau apoi printre rânduri. Dar ce putea fi o picătură în marele ocean al omenirii!

Acum era timpul şi acum trebuia acţionat. Oamenii din lumea întreagă, şi nu numai serviciile secrete, trebuiau să cunoască adevărul, să-l publice, susţinând dreptul omului, dreptul la viaţă şi libertate, condamnând pe criminalii sovietici, aşa cum au fost condamnaţi şi cei din al III-lea Reich.

FORMAREA COMITETULUI DE GREVA

Pentru prima dată se întâlneau oameni din diferite colţuri ale lumii, riscându-şi viaţa, complotând contra tiraniei şi omuciderii la care erau destinaţi. Mulţi dintre ei se cunoşteau, despre unii se auziseră multe în privinţa ilegalităţii, iar alţii erau buni prieteni, dar abia acum aflaseră că fac parte din acelaş cerc de acţiune în care activau de foarte mult timp. Nu era timpul de strângeri de mână sau felicitări. Trebuia trecut la acţiune, viaţa fiecăruia dintre noi fiind pecetluită dacă s'ar fi aflat.

Părerile fiind unanime asupra modului de acţiune, se hotărâ alegerea unui „comitet de grevă", care va apare oficial în faţa administraţiei sovietice, asumându-şi răspunderea completă a grevei. Un al II-lea „comitet de rezervă", în caz că primul va fi înlăturat cu forţa, a fost ales. El rămânea însă în umbră atâta timp cât totul decurge normal. A existat şi un al III-lea comitet, care trebuia să intre în acţiune numai în cazul extrem, când greva ar fi fost înăbuşită în sânge de către sovietici. Acest comitet avea misiunea să provoace o revoltă generală care ar fi avut cu siguranţă aceiaşi soartă ca şi zecile de revolte din lagărele sovietice, mai mici sau mai mari, cum fuseseră în ultimul timp cea din lagărul 408 în 1948, Norilsk in Februarie-Martie 1953, sau cea a Vlasoviştilor din Novosibirsk din 1947.

Din momentul când a început greva celor 300 din carantină, în tot lagărul nostru s'a lansat zvonul că conducătorul acestei greve ar fi un „Colonel". Nu ştiu nici astăzi cine a lansat acest zvon, dar niciodată niciunul din noi nu a încercat să desmintă această ştire. Era importantă, mai ales din punct de vedere psihic şi am să explic dece.

Noi care activam în acest cerc restrâns, eram în majoritate foarte tineri, iar dacă printre noi se aflau şi unii mai în etate, aceia erau căliţi dintr'un oţel foarte dur. Este adevărat că fiecare avea sfătuitorii lui, oameni mai în etate cu experienţă, dar care nu mai aveau curajul acţiunii deschise, din anumite considernete personale. Aceştia erau gata să te îndrumeze pe drumul cel bun, considerându-te pe tine braţul lor, care acţioneară aşa cum ar fi acţionat ei, şi se simţeau tare mulţumiţi.

Fantezia şi gigantismul trebuiesc de multe ori unite în viaţă, căci numai aşa poţi să-i atragi într'o acţiune comună, de un nou gen, pe toţi acei care trebuesc să ia parte, şi care din robi ce erau, să devină iarăşi oameni liberi şi de sine stătători, oameni ca toţi oamenii.

Marii conducători de răscoale cunoscuţi în istorie au fost totdeuna întruchipaţi de admiratorii lor sub forma unui om excepţional. Deaceia, în momentul când s'a lansat zvonul că conducătorul celor 300 este un „Colonel" şi că el rămâne în umbră deocamdată, noi am rămas surprinşi. Cunoşteam foarte bine mentalitatea deţinutului din lagărele sovietice, momentul

psihic de care se crampona pentru a-şi salva viaţa şi de aceia nu trebuia să fie decepţionat, trezindu-l din visul pe care singur şi-l făurise ca fiind adevărat. Conducătorul trebuia să fie un om mare, şi un Colonel era potrivit, căci acţiunea care se întrevedea, nu putea fi lăsată pe mâna unor tineri care nu aveau experienţa vieţii. Deci un „Colonel" era acela care ne va duce şi ne va conduce în lupta noastră de eliberare cu organele Statului Sovietic. In tot lagărul minei nr. 7, ca şi în întreaga regiune Vorkuta, zvonul se dusese că conducătorul este un „Colonel" şi toţi erau mulţumiţi, gata pentru acţiune.

S'a hotărât ca comitetul să fie format din 5 persoane, care vor reprezenta, în măsura posibilităţilor, toate naţiunile prezente îi lagărele sovietice.

Preşedintele comitetului de grevă, reprezentantul Ucrainenilor şi Ruşilor, Ghiurka LEWANDO, născut în 1924 în comuna Şirosvna Uniunea Sovietică, cetăţean sovietic de naţionalitate ucraineană.

Reprezentantul ţărilor Baltice, Heinrich IASCUNAS, năs. 1927 în Papivene Lituania, cetăţean sovietic de naţionalitate lituaniană.

Reprezentantul Caucazului şi popoarelor asiatice din Uniunea Sovietică, Kneaz Anatoli MUSAEW năs. 1923 Irkutska, de naţionalitate Cicenţ, cetăţean sovietic.

Reprezentantul Poloniei şi cetăţenilor fără cetăţenie- Felix Felixovici KINZERSKI năs. 1912 în Nuraroivka, Uniunea Sovietică, de naţionalitate polonez, fără cetăţenie. (Colonelul).

Reprezentantul cetăţenilor străini din Uniunea Sovietică, Johann URWICH (Ferry) năs. 1926 în Moreni, România, cetăţean german.

In timpul şedinţei ne-a sosit o veste înbucurătoare. Eram anunţaţi că conducerea comitetului din lagărul minei 12/14/16. a hotărât că vor incepe greva la câteva ore după ce noi vom declara greva generală. Prin aceasta ne-au crescut toate acţiunile.

A fost luată decizia ca fiecare membru din comitet să-i fie asigurată viaţa printr'o gardă zi şi noapte, care trebuia să rămână în preajma fiecărui membru.

Sarcini suplimentare au mai fost împărţite astfel: Ordinea în lagăr, disciplina, distribuirea corectă a alimentelor la bucătărie, pâine, serviciu sanitar, de care răspundeau Musaew şi Urwich.

Partea culturală şi propaganda o avea Iascunas.

Propaganda şi lămuriri politice, Levando şi Kinzerski.

Intreaga adunare a hotărât ca, pentru buna funcţionare şi îndeplinirea hotărârii luată de comun acord, fiecare baracă să ia măsuri pentru a împiedica orice provocaţie din partea unor anumite elemente care lucrau în favoarea administraţiei lagărului. Este interzis oricărui deţinut din lagăr de a-şi face singur dreptate, de-a aduce injurii vreunui alt deţinut, conducătorilor sau administraţiei lagărului. Toţi colaboratorii NKVD-ului cunoscuţi în lagăr, vor fi obligaţi, sub o formă de politeţe, de-a părăsi lagărul. Se va garanta ieşirea lor fără incidente. Toţi cei care se aflau în Bur sau Izolator, având o pedeapsă administrativă, vor rămâne mai departe acolo, însă vor primi alimentaţie completă, ca şi saltea şi pătură. Serviciul sanitar va funcţiona nestingherit, iar medicii sau membri sanitari, care nu se vor solidariza cu greviştii, vor părăsi lagărul. Locul lor va fi luat de alţi medici, aflaţi în lagăr ca deţinuţi. Baraca de ambulatoriu, precum şi sala de operaţie vor fi puse sub pază, pentru a se evita din partea blătnoilor din gardă sustragerea de medicamente, spirt şi instrumente medicale. Comitetul de grevă trebuia să ia toate măsurile ca administraţia lagărului şi serviciul sanitar, să nu scoată din lagăr instrumentele de operaţie şi medicamentele. Era însă interzis de a se întrebuinţa forţa. Disciplina, ordinea, curăţenia şi mai ales amabilitatea faţă de soldaţi şi ofiţeri, ca şi de civili, trebuie să fie exemplară.

Consfătuirea se închee cu speranţe noi într'un viitor nesigur. învăluit încă în ceaţă.

M'am întors la baraca mea unde Fritz Cloos mă aştepta cu înfrigurare. Era foarte agitat. Cu siguranţă, ultimele zvonuri care le prinsese din zbor, îl alarmaseră. Avea o experienţă veche şi-şi dădea seama de jocul periculos şi urmările grave pe care puteam să le avem cu toţii în urma acestei acţiuni. In câteva cuvinte i-am explicat totul, în timp ce mă schimbam, îmbrăcându-mă pentru meciul de fotbal, căci şi eu activam, ca

apărător, în echipa Stroi-contor I, cu Gheorghe Gruzdov. Inainte să plec spre terenul de fotbal, „socrul“, se apropie de mine şi-mi spuse:

— Ferry (pentru prima dată nu-mi spunea puştule), dacă toţi deţinuţi lagărului vor participa, atunci va ieşi o ciorbă bună: de nu, Dumnezeu să ne ajute! Eu am să fac tot posibilul să lămuresc pe cei nelămuriţi, iar restul îl voi vedea pe parcurs.

La ora 16,45 a început meciul de fotbal între cele două echipe, cu o asistenţă de peste 2500 de spectatori, împreună cu întreaga conducere a lagărului în frunte cu şeful NKVD-ului Loc. Major Prohurov.

Prima repriză se termină. Stroi-contor I conducea cu 2-o, prin golurile marcate de Nagy Sandor, despre care am mai vorbit şi Bobrow, un arhitect german din Mecklenburg, care juca centru inaintaş. Pentru odihnă, în timpul pauzei, ne-am retras în baraca Desertincilor (până acum o lună aci îşi făcea serviciul de năvalnic Moş Verdeş). Cu toţii eram multumiţi, mai ales Loc. Major Prohurov, care a venit să ne felicite. Bine dispus ne destăinui că a făcut un pariu cu Mariorul Ziadov, şeful serviciului cultural al lagărului, iar dacă noi vom câştiga, fiecare va primi câte o cutie de „papiros“.

TAURUL ŞI VITELUL

Intre timp omul de legătură mi-a şoptit că totul merge mai bine decât ne aşteptam şi că trebuie să pun planul în aplicare în momentul când mi se va face semn. La ieşire pe teren i-am spus lui Ferry Bacsi să atragă atenţia lui Nagy Sandor şi să-l ia în primire imediat cum îi vom face semn. Pentru buna reuşită, portarul nostru a fost schimbat din cauza unui imaginar accident. Locul său în portă a fost luat de un grec, fost Căpitan în trupele lui Nicolas Zachariades, conducătorul răscoalei comuniste din Grecia din 1946-1947, fost comunist înfocat, acum întors cu 180 de grade şi condamnat la 25 de ani pentru spionaj, tot în favoarea Americanilor, ca mai toţi din lagăr.

Noi mai avuseserăm neplăceri într'un meci, când din 8 şuturi la poartă 7 au fost goluri, dar acum trebuia să fie şi un pic de caragaţă. Jucam după vechiul sistem 1-2 — 3-5. In apărare erau 2 jucători originari din România, numai că unul fusese făcut din oficiu cetăţean sovietic, Gheorghe Gruzdov, originar din Ismail, Basarabia, cu o condamnare de 20 de ani ca trădător de patrie, pentru că făcuse stagiul militar în armata română, la biroul -II- fost legionar, nerecunoscându-i-se că era român. După 20 de minute de joc în repriza 2-a scorul se majorase: 3-0. In tumultul care se deslănţui la marcarea ultimului gol, de pe marginea terenului mi se făcu semn că pot trece la acţiune.

După cum aranjasem înainte, pentru a ridica moralul imediat cum atacanţii echipei adverse avură mingia, noi apărătorii ne-am încurcat, spre hazul tuturora, iar ei au putut marca nestingheriţi. Numai în 5 minute scorul ajunsese de 3-3. Ba mai mult, un nou atac şi atacantul advers, dintr'o poziţie de ofsait marchează al 4-lea gol, pentru echipa „Viţelul“. Arbitrul admise golul, dar echipa noastră contesta, împreună cu o parte din public. Fiind întrebat de arbitru dacă a fost ofsait sau nu, eu am răspuns că nu, iar golul era valabil.

De aici a început scandalul. Echipa noastra părăseşte terenul. Spectatorii se despart în două tabere şi discută înfocaţi despre al 4-lea gol. Dar cine se mai gândea la grevă? Toţi informatorii erau ocupaţi de a desbate adevărul şi-şi uitaseră misiunea de a trage cu urechea. Intraţi în baracă ne descălţaserăm. Nagy Sandor mă înfruntase pe ungureşte, dar acum era liniştit, neştiind ce să mai spună, după ce Ferry Bacsi în şopti ceva la ureche. Suleyko şi Hasan în culmea fericirii veniseră şi ne făceau semn că nu avem obraz, dacă nu vrem să continuăm jocul. In acest timp câţiva fanatici aduseseră cele două pancarde cu Taurul şi Viţelul de la poartă, iar alţi fluerau o arie din opera „Carmen“.

Apăru şi Prohurov. Ne convinse să continuăm jocul, dar când ajunserăm pe teren, lipsea echipa adversă. Cu cine să jucăm?

Suleyko şi Hasan fuseseră lămuriţi de Ahmed Musaew şi Armand Maloumian.

Până la urmă o lăsaserăm baltă și plecarăm la baie să ne spălăm. Era în jurul orei 18,30. La ora 19 se făcea numărătoarea și se încuiau bărăcile pentru noapte. Cele 15 minute furate din joc, măriră timpul de acțiune și micșorară în acelaș timp, posibilitățile de informare ale informatorilor din lagăr. Ce se întâmplase în acest timp!

In momentul în care începuse scandalul pe teren, iar echipa noastră în semn de protest îl părăsea, spectatorii se formară în grupuri, care discutau despre cele petrecute. Acesta era momentul pe care noi ni-l pregătisem. Omul din umbră care conducea această acțiune dădu ordin celor inițiați de-a trece la acțiune. Ca un roi de albine acest grup se împrăștie în toate colțurile lagărului. Fiecare grupă de oameni, mică sau mare, era purtătoarea deciziei. „Mâine începe greva". Trompeta lagărului anunță numărătoarea de seară și fiecare deținut trebuia să se grăbească de-a ajunge în baraca sa, înainte ca năzăratele să fi intrat: astfel ar fi fost pedepsit. 90% din contigentul lagărului auziseră parola, dar nimeni nu știa precis. Informatorii, mai mult sau mai putin, auziseră și ei vestea cea nouă, dar nu mai avau posibilitate și timp să afle, bazați pe fapte, de unde vine și cine a dat parola spre a fi transmisă politrucului. Era ora 19,00. Numărătoarea se făcuse, iar bărăcile erau zăvorâte, dând posibilitate de odihnă deținuților. Dar cine să se culce? Desbaterille abia acum începeau. Grupurile „lanț" intrau în acțiune și clarificau, fiecare pe limba lui, ce trebuie făcut și cum se va desfășura greva.

Este știut că câțiva informatori au avut totuși posibilitatea, cum nu se știe și nu mai avea nici-o importanță, de-a anunța comandatura de începerea grevei. Toți au anunțat că „schimbul 3" nu va mai ieși la lucru, întregul corp de ofițeri din conducerea lagărului erau prezenți la poartă. Toate brigăzile erau complete, nimeni nu lipsea, iar deținuții erau foarte liniștiți. Actorii știau să-și joace golul pe scena deschisă a lagărului minei nr. 7, având ca decor cerul polar.

— Așa cum v'am spus eu, a fost numai o alarmă falsă, informația pe care am primit-o. Dacă era ceva serios o aflam înainte de provercă (numărătoare), zise atotștiitorul NKVD-ului, Loc. Major Prohurov.

In noaptea aceasta eu nu am mai dormit pe locul meu, el fiindu-mi luat, spre mirarea lui, de prietenul meu Ion Rotaru. Nici unul din membrii comitetului nu aveau voie să doarmă pe locurile lor. In timp ce noi dormeam, alții făceau de strajă discret, asigurându-ne odihna de care aveam nevoie de acum înainte.

GREVA GENERALĂ

Miercuri 22 Iulie 1953. In jurul orei 3,30, ultimii oameni din „schimbul 2" reîntorși de la lucru, se îndreptau spre bărăcile lor. Nazarații, spre ași ușura munca, deschiseseră toate bărăcile. In timp ce nazarații se rătrăgeau spre comandatură, în bărăcile abia deschise se împrăștiara manifeste, care chemau întregul contigent al lagărului la greva generală.

Pe la ora 4 în baraca 26 intrară un grup de circa 20 de persoane, printre care se alfa și Heinrich Iascunas. Locatarii bărăcii ascultară pentru prima dată chemarea oficială, deschisă și necamuflată, la greva generală. Vorbitorul se urcase pe masa din mijlocul bărăcii și de aici s'a adresat deținuților. Buimăciți de somn, unii încă adormiți, alții înfricoșați de ceace se va întâmpla, dar totuși toți atenți la vorbitorul care se urcase pe masă. Numeni nu putea părăsi baraca. Din grupul cu care venise Iascunas, cu o gardă personală, câțiva se instalaseră la intrare, atât afară cât și în interior. Ceilalți erau împrăștiați în toată baraca, gata pentru a proteja vorbitorul în caz de nevoie. Dacă cineva ar fi îndrăznit să întrerupă cu forța pe vorbitor, cu siguranță că i-ar fi fost ultima zi din viața lui. Pentru asta erau cu toții hotărâți.

Discursul a durat circa 10 minute, după care s'a încheiat cu aplauze tare lungi și cu scandarea cuvintelor, „Mai bine morți, decât robi la sovietici". Nu mai pot repeta în întregime întregul discurs, dar am să încerc să-l redau în câteva cuvinte:

— Fraților! Indiferent de naționalitatea pe care o aveți, astăzi se hotărăște soarta noastră, dacă vom putea avea speranța

în viitorul nostru de a ne mai reîntoarce la familiile şi casele noastre. Suntem sclavi! Suntem robii comunismului sovietic, condus nu până de mult de Stalin şi oamenii lui de încredere, cum a fost Beria, pe care de curând l-au arestat. In luna Martie, Stalin a murit, a fost înlăturat sau l-au asasinat! Intrebarea rămâne deschisă însă pentru istorie. Nu noi suntem aceia care trebuie să dăm răspunsul. Dar noi facem parte din istoria lui Stalin şi ai lui Beria, căci prin sângele nostru, al deţinuţilor politici, deportaţilor şi prizonierilor de război de toate naţionalităţile, prin sângele nostru s'a scris istoria sovietică şi se scrie. In presa sovietică nu este zi în care să nu se pomenească de crimele care s'au comis sau care se comit în diferite ţări ale lumii. Dar niciodată nu se pomeneşte de crimele şi de lagărele de exterminare cu regim special din întreaga Uniuna Sovietică.

După cum fiecare din voi ştie, că un grup de oameni de circa 300 care se aflau în carantină au hotărât acum 3 zile să intre în grevă şi prin aceasta să demonstreze că puterea sovietică se poate înfrunta şi îngenuchia nu numai prin forţă, dar şi printr'o grevă generală bine organizată. Ieri am dat exemplu de solidaritate cu cei din grevă, sacrificându-ne fiecare dintre noi, fără excepţie, câte o felie de pâine, în sprijinul acelora care îşi sacrificau viaţa pentru interesul nostru general. Ce au făcut autorităţile lagărului şi ce măsuri au vrut să ia? Brăţările americane şi cămăşile de forţă, este singurul lucru şi primul la care au apelat.

De când cu arestarea lui Beria, Guvernul Sovietic şi Comitetul Central al Partidului Comunist al URSS-ului, anunţă pe toate căile, pe toţi oameni din marele imperiu, să aibă încredere în ei, iar nu în Beria şi oameni săi. Dar cine e şi ce a fost Beria? El este acela care a fost găsit vinovat pentru nenorocirea a milioane de oameni aflaţi acum în lagărele sovietice, sau deportaţi. El este şeful NKVD-ului, şeful acelora care ne-au arestat, care ne-au schingiuit şi maltratat, care ne păzesc şi ne exploatează până la sânge în condiţiile cele mai neomeneşti care au existat vreodată.

Tot timpul se vorbeşte şi se scrie despre lagărele morţii, de cuptoarele unde au fost arşi deţinuţii în lagărele germane. Dar cei vinovaţi pentru aceste fapte au fost condamnaţi şi executaţi

fără remuşcări. Aici la noi în Vorkuta, unde suntem exploataţi la maximum, nu au nevoie de cuptoare. Clima aspră a ţinutului polar este aceia care ne îngroapă de vii, gata congelaţi!

Fraţilor! In lagărul nostru s'a constituit un comitet de grevă care a luat hotărârea de a se solidariza cu grupul greviştilor din carantină. Vă mai pot aduce la cunoştinţă că o chemare în scopul acesta este deja împărţită în toate lagărele din Vorkuta, iar unele sunt pe drum spre lagărele din Sud. Clasa muncitoare din Uniunea Sovietică este şi ea înştiinţată. Amănunte şi detalii nu pot da însă acum, pentru că nu este încă timpul.

Comitetul de grevă a hotărât ca toţi detinuţii lagărului nr. 2, mina nr. 7, să se solidarizeze cu cei din carantină şi cu ziua de astăzi să se intre în grevă. Toţi deţinuţii sunt chemaţi de a se alătura acestei chemări, iar cei care nu vor să participe să fie buni şi să părăsească lagărul. Numai aşa se va putea vedea cine luptă şi vrea să-şi mai revadă vre-o dată familia şi meleagurile natale, şi cine sunt aceia care ling cismele NKVD-iştilor, înşelându-se pe ei însăşi, sperând în ceva care nu este sigur.

In întreaga istorie a Uniunii Sovietice, după cum fiecare din voi ştie, au fost foarte multe răscoale, dar ele au fost înecate cu o nemaipomenită cruzime, în sânge. NKVD-iştii, aveau motive şi argumente pentru a demonstra opiniei publice mondiale că ei erau în legitimă apărare, protejând interesele Statului Sovietic: de aceia recurgeau la forţă.

Declararea grevei generale şi neprezentarea la lucru, fără de a întrebuinţa forţa, e rezultatul faptului că nu mai avem încredere în NKVD-işti, după cum bine spuneau şi ne atrăgeau atenţia comentariile Guvernului Sovietic. De aceia noi vrem să ne adresăm Guvernului Sovietic şi Comitetului Central al Partidului Comunist din URSS, cărora să le putem aduce la cunoştinţă doleanţele noastre.

Nu dorim şi nu vom duce niciun fel de tratative cu administraţia lagărului şi nici cu şefii Comandamentului Central pentru Vorkuta.

Fraţilor, Comitetul de grevă vă roagă să vă comportaţi disciplinat faţă de autorităţile lagărului, indiferent care sunt. Să nu se recurgă la forţă sub nicio formă, nici chiar contra

unora dintre noi, care au lucrat şi lucrează cu organele NKVD-ului.

De azi înainte nimeni nu mai iese la lucru. Prin aceasta declarăm „greva generală", prima grevă a deţinuţilor politici şi a deportaţilor, în istoria lagărelor din Uniunea Sovietică. Pe parcurs veţi fi informaţi şi ţinuţi la curent cu toate evenimentele.

Vă mulţumesc!

In cele câteva minute în care Iascunas şi-a ţinut cuvântarea şi cei mai somnoroşi dintre somnoroşi s'au trezit. Acţiunea care le era cunoscută încă din ajun, când se umblase de la om la om cu „paraşa", era acum realitate. Pentru prima dată un om avea curajul să se ridice din mijlocul deţinuţilor şi să atace întregul sistem de exploatare şi robie sovietică. Lucrul cel mai important care a lăsat urme odânci în sufletul deţinuţilor, a fost atacarea directă a satrapului din Cremlin, Stalin, care nu demult murise sau fusese înlăturat de oamenii lui, de cercul lui de prieteni, din aceia pe care el îi crescuse şi dădăcise cu atâta grijă.

Baraca 26 era locuită de brigăzile de ventilaţie, care împreună cu brigăzile de mişcare (divijenia) unde lucra şi Iascunas, erau primele două grupuri care părăseau lagărul. Ele erau acelea care dădeau tonul.

Inainte de a părăsi baraca, după ce a strâns mâinile întinse a zeci de deţinuţi, mulţi dintre ei cu lacrimi în ochi şi care vedeau în el o nouă speranţă. El se apropie de mine şi îmi spuse: Acum e rândul tău". Şi grăbit părăsi baraca, fiindcă mai avea de ţinut câteva discursuri de acelaşi fel în alte bărăci, ai căror locatari trebuiau să iasă la lucru în primele ore ale dimineţii.

Ion, prietenul care dormise în locul meu în ultima noapte şi auzise ce îmi spusese Iascunas, după ce acesta plecă mi se adresă: „Nu e lucru curat cu tine! Nu degeaba ai schimbat tu locul de dormit şi cred, mai bine zis sunt sigur, că tu ai ştiut de cele ce se vor întâmpla".

Desertnicul, şeful ventilaţiei era un ucrainean din Bucovina Grigărciuk Vasile, care apropriindu-se de mine mă întrebă care îmi este părerea, în aşa fel încât toţi ceilalţi să audă.

„Ce să mai întrebăm! Nu ieşim la lucru până nu vine o comisie de la Moscova", este răspunsul dat de ceilalţi care erau în jurul meu. Entuziasmul era mare pentru această acţiune, care nu venea deloc neaştetată şi pe care o rumegaseră toată noaptea, fiecare ştiind ce trebuie să facă şi cum să acţioneze. Desertnicul era muţumit, chiar foarte mulţumit că răspunsul dorit de el nu venea din partea mea, ci din partea celorlalţi. Mai ales că în orele următoare eu singur trebuia să intru pe scena cea mare a grevei.

In timpul cel mai scurt, toţi oamenii din baracă, indiferent dacă trebuia să plece la lucru sau nu, erau spălaţi şi îmbrăcaţi, trecând repede în sala de mese înainte de a se aglomera. Apoi îmbrăcaţi, sătui, cu o zi frumoasă de vară polară, fiecare deţinut se reîntoarse în baraca sa, aşteptând desfăşurarea evenimentelor.

Sunetul goarnei, care chema brigăzile să se prezinte la poartă cea mare pentru a se duce la lucru, trezi pe fiecare deţinut din gândurile sale, aducându-l la realitatea zilei în care trăia. Oare tot ce se vorbise era numai un vis sau o realitate!... Tot lagărul ca unul ieşi în faţa brărăcilor, îndreptându-şi privirile spre locul de unde trebuia să plece la lucru cele două brigăzi: Brigada mişcării şi brigada ventilaţiei. In ele stătea reuşita acţiunii. Dar nimeni nu se mişcă. Sunetul goarnei se repetă, dar nici de data aceasta nu se găsi vre-o brigadă care să răspundă la chemare. După circa 20 de minute de aşteptare, goarna sună din nou. De data asta însă anunţând prin tonurile ei „proverca", adică numărătoarea, care se făcea de obicei în jurul orei 9 dimineaţa şi orele 19 după amiază.

Intr'o ordine şi-o disciplină exemplară, toţi deţinuţii s'au orânduit în faţă bărăcilor pentru apel. Intre timp, în lagăr au fost aduşi toţi nazaraţii care-au putut fi adunaţi, indiferent dacă erau sau nu de servici, dar pentru a lua parte la primele contra măsuri prevăzute de administraţia lagărului.

In momentul când doi nazaraţi se apropiară de baraca 26 şi şeful bărăcii raportă că deţinuţii sunt orânduiţi pentru apel, unul din ei spuse: „Apelul se va face în baracă şi nu afară". Prin această se vedea clar că administraţia lagărullui dăduse ordin ca după apel toate bărăcile să fie încuiate. Prin aceasta se suprima posibilitatea unei acţiuni în comun. Ruperea legă-

turilor şi eventuala şantajare a fiecărei bărăci în parte, însemna scoaterea de sub influenţa Comitetului de grevă şi înecarea în faşă a acţiunii.

Ei greşeau însă. Totul fusese mult mai bine organizat decât credeau iar deţinuţii erau prea sătui de minciunile lor, aşa încât rămaseră pe loc şi nu intrară în baracă. Unii dintre deţinuţi mai glumeţi, adresându-se năzăraţilor le spuseseră că doresc să stea şi ei un pic în bătaia soarelui spre a se bronza şi înegri, că destul s'au înegrit ei până acum în adâncurile minei din cauza cărbunelui. Alţii îl întrebară de sănatate, unul mai mucalit, ce-i face nevasta! Iar altul, dacă nu s'a fi supărat că şefii l-au sculat din pat, ştiind că acesta avea zi liberă.

Nazaraţii rămaseră cu gura căscată. Se aşteptau la proteste, la înjurături şi la jicniri, de multe ori personale. Dar acum nu era cazul: din contră, totul era altfel decât se aşteptau. Aceşti criminali, bandiţi, partizani, trădători de patrie, spioni şi nu mai ştiu cum le mai spuneau, îşi schimbară peste noapte întreaga atitudine. Vorbeau cu ei nazaraţii, ca şi cum ar fi vorbit nişte prieteni, fără ură şi fără duşmănie.

In tot lagărul apelul se efectuă în bărăci, după care nazaraţii se retraseră la comandatură pentru a da raportul. La câtva timp după aceea nazaraţii apărură din nou, venind special la bărăci pentru a sta de vorbă cu deţinuţii individual, spre a afla motivele pentru care aceştia nu se duc la lucru. Incercând să întrebe separat pe vreunul de motivul care l-a determinat să nu meargă la lucru, acesta se eschiva de la un răspuns direct, tergiversând subiectul şi adunând în jurul său alţi deţinuţi, rămânând totdeauna dator soldatului cu un răspuns concret. Intrebând pe şeful ventilaţiei de ce nu a ieşit la lucru cu brigada sa, acesta îi răspunse că singur nu poate lucra, iar nazaratele să nu uite că şi el este deţinut ca şi ceilalţi. Apropiindu-se de mine ambi nazaraţi, mă întrebă cam în glumă: Ei fotbalistule! Tu de ce nu ieşi la lucru? Poate eşti supărat că aţi pierdut ieri meciul?

— Nu, nu! Răspunsei eu, aştept ca toţi ceilalţi clarificarea situaţiei noastre de deţinuţi şi robi ce suntem.

Ambi nazaraţi au apărut mai târziu ca martori în procesul grevei unde redau acest dialog în faţa tribunalului.

Menţionez un lucru foarte important şi interesant: in această perioadă critică nu a fost văzut niciun ofiţer din cadrul administraţiei lagărului, care să intervină direct la clarificarea acestei stări excepţionale, ei trimeţând spre informare numai soldaţii.

Conducerea lagărului îşi dădea seama de marea greşeală făcută, încrezându-se în serviciul ei de informaţii intern şi bazându-se pe influenţa lor dominatoare asupra deţinuţilor. Era ingrijorată de paşii care urma să-i facă, călcând în propriile ei străchini sparte. Fără nici-o ezitare s'a anunţat Comandamentul central al lagărelor din Vorkuta.

Intre timp s'a sunat stingerea apelului. Increderea în sine creştea din moment în moment şi fiecare deţinut se bucura de timpul călduros, cu care era hărăsită prima zi de grevă.

Era prima zi de concediu pentru toţi deţinuţii, pe care nu-l avuseseră de mulţi ani.

Cu o întârziere de peste o oră, reintrau în lagăr toţi deţinuţii din „schimbul III". La rândul lor, de îndată ce intrară în lagăr ridicară mâinile în sus în semn de „V" adică victorie, şi se alăturară greviştilor, chiar în faţa ofiţerilor care erau la intrare. Percheziţia la poartă fusese formală, poate pentru a evita unele neplăceri din partea celor câteva sute de deţinuţi, care se adunaseră în incinta lagărului aproape de intrare. Oamenii noştri din schimbul de noapte ne-au adus foarte multe informaţii, sosite din celelalte lagăre care aşteptau cu sufletul la gură, începerea acţiunii de către noi. Dacă acţiunea era importantă sau nu, asta rămânea de văzut. In principiu trebuia să treacă la acţiune întreaga Vorkută.

Cu sosirea ştirilor comitetul de grevă se întruni pentru a lua în discuţii măsurile ce trebuiau luate în viitor. Serviciul de informaţii şi contra informaţii din lagăr, condus de grupul ucrainean, îi revenea sarcina de a supraveghea toată zona păzită a lagărului, precum şi punctele strategice importante din lagăr.

Paza acestor puncte importante ca de exemplu: magazia de alimente, magazia de îmbrăcăminte. magazia serviciului sanitar, etc. . . . etc. . . ., erau numai pentru a evita eventuala încercare de provocare de către administraţie prin oameni lor din lagăr şi de a da vina pe grevişti. S'a hotărât ca în tot cursul

zilei un membru din comitetul de grevă să se afle undeva în apropiere de intrarea principală a lagărului, pentru a lua în primire orice comisie străină de lagăr, care dorea să vorbească cu deţinuţii.

In acest moment în lagăr se aflau două Bururi sau izolatoare. Primul, cel vechi, aproape în centrul lagărului: al doilea, cel nou, terminat recent, se afla imediat la intrarea în lagăr, pe partea stângă. Ambele Bururi erau pline de deţinuţi. In momentul când s'a răspândit vestea oficială de declanşarea grevei, o panică a cuprins pentru un moment pe toţi nazaraţii din lagăr. Cauzele erau ultimele zvonuri parvenite în Vorkuta, despre răscoala din Norilsk, unde nazaraţii în majoritate au muşcat pământul tundrei împreună cu familiile lor. Deci în situaţia de acum, ei se puteau aştepta la acelaş lucru.

Sergentul de serviciu din Burul vechi, în momentul când a fost anunţat că în lagăr a început greva generală, în zăpăciala lui a părăsit Burul, ducându-se acasă, spre a-şi înştiinţa soţia, care locuia numai la câtiva paşi de lagăr.

In acest timp doi tineri ucraineni, sub 18 ani, ambii cu câte o condamnare de 25 de ani, pentru că fuseseră partizani, luptători pentru o Ucraină liberă (numele lor nu se poate da publicităţii din cauză că sovieticii ar fi în stare să-i caute în întregul imperiu, spre ai rejudeca pentru fapta care urmează), au intrat în Bur.

Cei doi fuseseră însărcinaţi să ţie sub observaţie, din baraca în care locuiau în apropierea Burului, orice mişcare se întâmplă acolo. In momentul când au văzut că sergentul a părăsit Burul şi ştiind că este singura persoană militară aflată acolo, fără de a avea aprobarea comitetului de grevă, unul din ei a pătruns în Bur, iar celălalt a ţinut tira. Intrând în camera de gardă, acesta a deschis dulapul şi spre surprinderea lui a văzut acolo un treanc de câteva perechi de braslete americane şi două cămăşi de forţa care se aplicau anumitor deţinuţi recalcitranţi. Luând comoara găsită, a părăsit pe acelaş drum incinta Burului întorcându-se în baraca sa. Nervozitatea din lagăr, drumul scurt între Bur şi baraca lor, iuţeala acţiunii, a făcut ca acest incident să rămână neobservat. Repet, nu a făcut-o din ordinul comitetului de grevă, ci din iniţiativă proprie.

Două zile mai târziu aceste lucruri au fost predate comitetului de grevă, care s'a bucurat foarte mult pentru dovezile astea sosite pe neaşteptate, şi pe care le va putea prezenta înaintea comisiei guvernamentale şi a Comitetului Central din Moscova, care fuseseră anunţaţi.

In jurul orei 9 am fost informat de unul din curierii noştri, că la intrarea lagărului şi-au făcut apariţia un grup de ofiţeri de NKVD în frunte cu un Colonel, loctiitorul Generalului Maior Dirivenko, comandantul lagărului din Vorkuta. Imediat ce au intrat în lagăr, Colonelul a încercat să ia direct contact cu deţinuţii lagărului, sperând că-i va impresiona prin gradul şi funcţia pe care o avea. Greşise! El nu mai putea impresiona pe nimeni şi spre mirarea lui, nimeni nu dorea să stea de vorbă cu el. Totuşi toţi erau foarte politicoşi, onorând întreaga comisie cu saluturi respectoase.

După ce parcurseseră o parte din drum pe artera principală a lagărului şi ajunseseră în faţa bărăcii nr. 41, baraca Brigăzii de Mişcare, spre surprinderea lor au fost invitaţi de a intra în baracă spre a discuta cu deţinuţii. Discuţiile începură. Fiecare ofiţer îşi scoase carnetul de notiţe şi începu să-şi noteze doleanţele care li se aduceau la cunoştinţă. Şi ele erau multe, multe de tot, începând descrierea vieţii sclavagiste şi a tratamentului din lagăr, legăturile cu familia, numerele pe care fiecare deţinut era obligat să le poarte, închiderea bărăcilor în timpul nopţii şi zăbrelele de la geamuri, precum şi pierderea oricărei speranţe de a supravieţui climatului şi marei condamnări pe care o aveau majoritatea din ei, etc.... etc....

Dar bomba explodă atunci când Colonelul, după ce auzi o parte din plângerile spicuite din partea deţinuţilor, spuse că el este în măsură să ne aducă la cunoştinţă o mare bucurie: un decret în favoarea deţinuţilor, dat de către Comandantul Suprem al Gulagului din Moscova. Din păcate, prin neglijenţa unui ofiţer, care desigur va fi tras la răspundere şi va fi pedepsit exemplar, acest decret nu a fost adus la cunoştinţă deţinuţilor şi nici comandanţilor de lagăr, circulară rămânând închisă în biroul său. Pentru a arăta ataşamentul faţă de deţinuţi, Generalul Maior Dirivenko i-a ordonat să aducă la cunoştinţă verbal acest fapt încă înainte de a ajunge circulara scrisă. De altfel

el, Colonelul locţiitor al Generalului, s'a deplasat de urgenţă în acest lagăr spre a aduce înbucurătoarea veste. Desigur, atât el cât şi comandantul lagărului înţeleg desnădejdea, şi mai ales slăbiciunea pe care au exploatat-o câţiva aventurieri, instigându-i la rebeliune contra Statului Sovietic. Deaceea nimeni nu a mai avut timp să se gândească la gravele urmări pe care le vor avea. Decretul dat, lucru pe care încă nu vi l-am spus, îşi pierde valabilitatea în momentul când nu mergeţi la lucru şi vă asociaţi rebeliunii. Trebuie deci ca fiecare să-şi reia lucrul imediat. Comandatura promite da a da uitării acest incident, fără de represalii, văzându-şi propria greşeală, şi însuşindu-şi critica de a nu fi publicat decretul mai sus amintit.

— Cetăţene Colonel, care-i v-a fi pedeapsa dată ofiţerului care prin neglijenţă, după cum spuneţi, a uitat să dea curs unui decret care este legat de soarta a milioane de oameni?

Eu personal, am executat un ordin primit de la superiorul meu şi nimic mai mult, pentru care am fost condamnat la 25 de ani, căci cel care îmi dăduse ordinul între timp murise şi nu mai putea fi tras la răspundere. Dar cum un ţap ispăşitor trebuia găsit, m'au găsit pe mine, spuse un deţinut, rus de origină, sub o formă mucalită.

Toată lumea râdea, dar imediat se aşternu linişte spre a se asculta răspunsul cetăţeanului Colonel.

— Cât va primi, nu ştiu. Nu este de resortul meu. Dar va fi exemplar pedepsit, asta e sigur.

— Ar fi bine dacă l-aţi cerceta personal. Aşa am avea speranţă că în curând să-l luăm în brigada noastră, că tot avem nevoie de oameni, zise un altul, la care toţi începură să râdă din nou.

— Se poate, se poate. Voi ştiţi foarte bine, legea sovietică e dreptă şi nu iartă pe nimeni dacă este vinovat.

Un murmur prelungit se auzi din partea deţinuţilor.

Baraca se umpluse de deţinuţi, iar arena în mijloc se strângea din ce în ce. Ascultasem cu atenţie tot ce se vorbise până acum şi din ce se vorbea mai mult, de aceea noi pierdeam teren prin banalitatea discuţiilor. Acum fiecare începuse a se plânge de propria-i soartă şi de o problemă care era generală.

Am cerut voie Colonelului să vorbesc şi eu şi cum până atuncea nu observase la mine nici-o reacţie pro sau contra, îmi aprobă.

I-am explicat că nu sunt cetăţean sovietic şi că acuma, prin hotărârea luată de noi nu este vorba de a fi desbătut probleme individuale, ci aici trebuie desbătută problema generală.

— Cetăţene Colonel, în procesul dela Nürnberg acuzaţii au fost condamnaţi pentru faptele săvârşite contra umanităţii. Unul din capetele de acuzare ale acuzatorului sovietic, contra conducătorilor Reich-ului german a fost acela de „deportări de cetăţeni“ din anumite ţări aduşi cu forţa în Germania, puşi la muncă forţată, din care cauză o mare parte au fost distruşi în lagărele de concentrare. Aţi putea să ne spuneţi nouă în ce regim ne găsim sau care este forma regimului în ziua de azi 22 Iulie 1953, în Uniunea Sovietică?

Colonelul nu înţelegea bine întrebarea, dar totuşi după câte a priceput a dat un răspuns în doi peri:

— Dacă este vorba de procesul de la Nürnberg acolo au fost condamnaţi conducătorii faşcişti, nu numai de tribunalul sovietic ci şi de un tribunal internaţional. Dacă vreunul din voi crede că este nevinovat închis, să scrie autorităţilor în drept iar ele vor cerceta cazul a parte spre a-i da satisfacţie. Astăzi 22 Iulie 1953 noi ne aflam în Marea Uniune Sovietică primul Stat socialist din lume. Eşti mulţumit?

— Nu, Domnule Colonel! Pentru prima şi-a doua parte din problemă se poate discuta la infinit şi noi nu putem fi aceia care să dăm o sentinţă obiectivă. Lăsăm ca aceasta să fie făcută de oamenii competenţi, dar mai ales de istorie. In ceace priveşte a treia chestiune, trebuie să ştiţi că noi aici trăim ca în timpul ţarismului rus.

— Cum aşa! Ce vrei să spui cu asta?

— Acum două săptămâni, în clubul lagărului nostru a fost prezentat filmul sovietic „Copilăria lui Gorki“. D-tră l-aţi văzut?

— Desigur, şi este unul din cele mai reuşite filme sovietice.

— Atunci D-tră trebuie să fi văzut şi uniforma pe care o purta învăţătorul lui Gorki, la despărţire de acesta. Mai ales erau bătătoare la ochi numerele şi locul unde acestea erau

aplicate. Dacă nu mă înșel erau le fel ca ale noastre. Priviți-ne pe toți și spuneți-ne acum sub ce regim trăim? Țarist sau socialist? . . .

Cu sosirea mea în 1950 în lagărul nr. 2, am cunoscut un medic în vârstă de peste 70 de ani (rus de origine și bun prieten cu John Schröder graficianul). Se spunea că ar fi închis din cauză că ar fi asasinat (otrăvit) pe marele scriitor rus Maxim Gorki, și că ar fi conlucrat cu Jagoda, șef de poliție al lui Stalin. Unde este adevărul nu știu dar asta poate să ajute le vre-o mică informare pentru cei care se vor interesa vreodată.

Toți dețiuții de față aprobară această întrebare pusă Colonelului și eu mi-am urmat întrebările mai departe.

— Dece oare avem aceleași drepturi de muncă, dar nu aceleași drepturi la viață?

— Ce vrei să spui D-ta? Aici în lagăr toată lumea este la fel, nu există deosebire sau ură de rasă!

— Ba da, Domnule Colonel! Pe când cetățenilor sovietici li se dau voie să aibă legături cu familiile lor, pot scrie, chiar dacă numai de două ori pe an, sau pot primi pachete, noi, cetățenii străini de toate naționalitățile, care lucrăm în aceleași locuri de muncă și suntem obligați a ne împlini normele și a respecta toate legile sovietice de la A la Z, nu avem aceleași drepturi. Familiile noastre nu mai știu de noi de ani de zile. Nu avem dreptul de a lua legătura nici cu Crucea Roșie Internaițonală, și nici de-a primi vreun ajutor prin colete dela această instituție. Obligațiile sunt aceleași, însă alte drepturi.

— Dar nu mi-ați dat voie să vă explic! Problema aceasta este de mult rezolvată. Vouă cetățenilor străini vi s'au făcut, prin grija Guvernului și a Partidului, unele înlesniri la fel ca și cetățenilor sovietici, la care nici nu vă gândiți. Noi știm și am avut în vedere această deosebire între deținuții sovietici și deținuții străini.

— Ați greșit adresa, D-le Colonel! Această problemă era valabilă ieri. Astăzi nu mai e. In momentul acesta în lagăr există o singură naționalitate și rasă de oameni: este deținutul politic D-le Colonel. Și aceasta o puteți raporta superiorilor D-tră. La noi în lagăr nu mai există diferență de rasă sau naționalitate. Cu toții suntem sclavii moderni ai veacului al XX-lea.

Cei de față, prin strigăte de aprobare își dădură asentimentul. Pentru prima dată se vorbea deschis de unitatea deținuților în lagăr, dovedită îi primele ore ale dimineții din ziua de 22 Iulie 1953, care va rămâne adânc întipărită în sufletul fiecărui deținut politic din Vorkuta, ba chiar în întreaga Uniune Sovietică.

— Un moment, vă rog liniște și ascultați-mă, iar d-ta tinere, nu te înfierbânta. Pe D-tră pe toți v'aș ruga, tovarăși (pentru prima dată de când eram în lagărele sovietice un năcialnic ni se adresa cu tovarăș), să mă ascultați ca să vă pot aduce la cunoștință pentru ce am venit. Am fost trimis special de către Comandantul Suprem al lagărelor din Vorkuta, ca să vă aduc la conuștință o înbucurătoare veste verbală. Dați-mi voie, zise el ștergându-și sudoarea de pe frunte și în același timp rotindu-și privirea să vadă reacția în ochii vulturilor, care-l puteau sfâșia în orice moment.

— Să ascultăm fraților ce vrea să spună, se auzi vocea unuia dintre oameni.

După ce își puse chipiul militar pe masă și-și frecă mâinile bucuros că făcuse un pas înainte în misiunea sa, sperând cu toată încrederea în oprirea evenimentelor de față și reîntoarcerea oamenilor de pe drumul pornit, își începu pledoria. Cu o voce joasă la început, ridicând-o din ce în ce, începu a depăna fiecare punct în parte. In acelaș timp căută privirile deținuților, vrând să vadă impresiile pe care le aduceau noile dispoziții date, după cum repeta mereu, direct de către conducerea lagărelor din Moscova.

— Imi permiteți să încep direct cu aprobarea pentru toți deținuții de a purta corespondență cu familiile lor. Cetățenii sovietici au dreptul din acest moment să scrie cât și cum doresc. Cetățenii străini la fel, dacă este posibil. Și asta ei vor înțelege, că e din cauza greutăților care se impun în astfel de situații. Dar un lucru este sigur, că cel puțin odată pe lună are voie să scrie fiecare, indiferent în ce țară va dori, chiar și în America. Pachete se vor primi fără limită.

O altă veste înbucurătoare: orice muncitor fruntaș are dreptul de a primi vizita soției sale și a sta cu ea împreună până la 3 zile. Deocamdată de două ori pe an. Poate, cu timpul,

șefii de sus vor aproba mai mult. In acest sens fiecare lagăr este obligat de a avea, în afara zonei lagărului, câteva camere de oaspeți, unde deținuții vor putea sta de vorbă nestingheriți cu soțiile sau logodnicele lor. Din acest moment nici-un deținut nu va mai purta numere, iar gratiile de la ferestre vor fi date jos. In acelaș timp bărăcile rămân în permanență deschise, etc. . . .

Toate aceste vești înbucurătoare pe care vi le-am adus la cunoștință, intră în vigoare imediat, cu condiția de a ieși imediat la lucru. Pot să vă spun că aceste vești bune nu sunt toate. Vă veți încredința singuri în momentul când ele vor fi afișate oficial în circularele pe care le aștept din moment în moment să sosească de la Cetrală. Eu nu pot să-mi amintesc toate circularele. V'am adus la cunoștință numai esențialul. Ei ce zice-ți băeți, nu așa că sunt vești bune?

— Da D-le Colonel (zise ucraineanul Vasca, fotbalistul, cum i se spunea, membru în brigada divijenia și centru atacant în echipa de fotbal al minerilor nr. 1 al lagărului), într'adevăr sunt vești înbucurătoare și noi vă mulțumim. Dar dacă aceste vești ni le aduceați la cunoștință ieri, era altceva. Astăzi noi nu ne mulțumim cu noutățile pe care ni le aduceți și dorim mai mult.

— Dar ce mai vreți? zise Colonelul întorcându-se brusc către el.

— Generalul! se auzi vocea unui deținut care anunța că Generalul Maior Dirivenko, comandantul lagărelor din Vorkuta se află în fața bărăcii, dorind să stea de vorbă cu deținuții. Era însoțit de circa 6 persoane, printre care și un civil.

— Toată lumea afară, se auzi o altă voce. Este mai mult loc și toată lumea trebuie să afle despre ce se vorbește.

In fața bărăcii se adunaseră sute de oameni și încă mai veneau din toate colțurile lagărului. Generalul, precum și însoțitorii săi, primiră bănci pentru a sta pe ele, apoi a fost adusă și o masă. In mijlocul marelui cerc care se făurise se afla șeful suprem al lagărelor din Vorkuta, omul în mâinile căruia se afla soarta a zeci de mii de oameni.

In timp ce vestea despre noile propuneri făcute de către Colonelul de NKVD în baracă, erau răstălmăcite celor care nu

le auziseră, Colonelul, apropiindu-se de General, îi raportă în câteva fraze scurte, desbaterile pe care le avusese cu deținuții precum și rezultatul. Ambii păreau mulțumiți, sperând că momeala asvârlită a fost înșfăcată de știucile acestea flămânde, mai repede decât se așteptau. La un moment dat, Colonelul se ridică în picioare și adresându-se deținuților, le spuse:

— Acum câteva minute, în timp ce eram în baracă, am adus la cunoștință noile dispoziții date de Moscova și care intră în vigoare imediat chiar din acest moment. Tovarășul General ar dori personal să audă de la D-tră plângerile pe care le aveți de făcut. Și chiar vă roagă să-i aduceți la cunoștință orice și să criticați pe oricine dacă este vinovat, indiferent cine este și ce funcție are.

— Și pe Locotenentul Prohurov? se auzi o voce din mulțime.

— Desigur și pe el și pe mine, dacă am greșit cu ceva. D-tră știți, în Uiunea Sovietică omul este liber și poate critica pe oricine, dacă este în drept.

„Ohoooo . . .“ răsună din toate colțurile, dar se făcu imediat liniște. Doi, trei ridicară mâna, semn că voiau să ia cuvântul. Intrebările erau aceleași pe care alții înaintea lor le puseseră Colonelului și primiseră de mult răspunsul. Comisia ascultă foarte atentă și notă întrebările puse.

In timpul acesta marea majoritate a comitetului de conducere al grevei își făcuseră apariția. După ce aflaseră de la mine în câteva cuvinte despre ce este vorba și ce se vorbise în baracă, se împrăștiară, ramânând numai Iascunas. După ce își roti privirile împrejur și văzu că totul este în ordine, ridică mâna și ceru voie să vorbească.

— Cetățene General, Cetățeni ofițeri și Cetățene civil (între timp cetățeanul în civil fusese recomandat ca prim secretar de partid al Republicii Komi), care reprezentați Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, mă adresez D-tră în calitate de comandant al lagărelor din Vorkuta. Vă spunem deschis, că noile directive aduse la cunoștință de către cetățeanul Colonel nu sunt de lepădat, dar după părerea noastră, cei care au dat decretul au greșit! Și au greșit din cauză că aceste măsuri trebuiau luate nu acuma, în ceasul al 12-lea, ci cu luni și ani în urmă. Astăzi în situația care ne aflăm, când cuțitul ne-a sjuns la os, nu ne

mai poate bucura şi nu putem da crezare unor astfel de ordine şi dispoziţii. Până'n prezent ele nu au fost nici măcar afişate oficial. Noi, deţinuţii, care am fost spălaţi cu toate apele, credem numai ceace este negru pe alb, ceace vedem cu ochii noştri şi simţim pe pielea noastră.

In timp ce Iascunas vorbea, se apropie de mine un rus, pe care-l cunoşteam mai mult din vedere, şi îmi spuse.

— Ferry, civilistul care stă lângă General, nu este secretarul de partid al Republicii Komi (şi-mi spuse numele pe care nu-l mai reţin), ci un Locotenent Major de NKVD din cadrul transporturilor feroviare din oraş (se menţiona oraşul Vorkuta). Este un beţiv de clasă I-a şi un nemernic în putearea cuvântului. Acum un an lucram ca contabil în oraş, la depozitul central, şi de acolo îl cunosc. Dacă va susţine că nu este adevărat, eu am să i-o spun în faţă.

Intre timp Iascunas, care nu putea vorbi stând locului, mergea dintr'o parte în alta a cercului vorbind, dar în acelaş timp gesticulând cu mâinile, după obiceiul rus, I-am făcut semn să se apropie de mine şi i-am explicat în detaliu tot ce aflasem despre presupusul secretar de partid. Apoi arătându-i şi omul care era încă lângă mine, i-am sugerat ideia de a lămuri imediat acest punct vital pentru problema noastră generală.

Iascunas schimbă feţe, feţe şi întorcându-se către civil i se adresă direct şi fără ocolişuri, când nici nu se aştepta:

— D-tră ce hram purtaţi? Sau ce misiune vi s'a dat de aţi venit aici pentru a ne spiona. Apoi întorcându-se către mulţime şi arătându-l cu degetul, spuse tare toată biografia acestui presupus secretar de partid de Republică. Se poate închipui ce haos a ieşit. Inculpatul se făcuse alb ca varul. Scandalul cu siguranţă ar fi continuat dacă Generalul nu se ridica în picioare, făcând semn cu mâna să se facă linişte, pentru că vrea să ia cuvântul.

— Eu însă nu am terminat, Cetăţene General, i se adresă Iascunas foarte cuviincios.

— Nici nu mai ai ce spune. Eşti un provocator! spuse Generalul crezând şi sperând că astfel se va impune. Haosul începu din nou. Iascunas ridică şi el mâna şi ca prin farmec s'a făcut o linişte ca în mormânt.

— Fraţilor, în faţa ochilor voştri s'a văzut cum lupii îmbrăcaţi în piele de oaie, încearcă să fie linguşitori, aşteptând momentul prielnic de-a ne îneca în sânge. Priviţi-i! (şi arătând cu degetul spre General). Demascarea nu le-a plăcut! Nu se aşteptau la aşa ceva. Şi doresc ca noi să mai tratăm cu ei... Ce încredere putem avea în cuvântul lor, când acum, aici, faţă de noi, vin îmbrăcaţi în haine de mari demnitari, oameni de răspundere, dar iese la iveală că sunt nişte netrebnici, nişte cozi de topor ale NKVD-ului, elevii şi uneltele lui Beria.

Generalul enervat, se ridică în picioare şi răstit i se adresă lui Iascunas.

— Termină odată! Dar n'apucă să spuie mai mult. Fulgerător Iascunas se întoarse spre le şi privirile lor se încrucişară ca la două fiare sălbatice, gata să se sfâşie.

— Da, Cetăţene General, am terminat. Dar să ştiţi un lucru, ultimul cuvânt încă nu s'a spus. Aduceţi la cunoştinţă superiorilor D-tră de la Moscova, că noi nu vom mai discuta cu nimeni, afară de o comisie a Guvernului şi a Partidului Comunist din Uniunea Sovietică, venită aici cu împuternicire scrisă şi legalizată de către Guvern. Iar până atunci nu vom ieşi la lucru şi nu avem ce să mai discutăm cu D-tră. Apoi întorcându-se către deţinuţi, spuse.

— Fraţilor, fiecare să plece în baraca lui. Noi ne-am lămurit. Vom discuta numai cu cei din Moscova.

In câteva clipe toţi oamenii se împrăştiară ca potârnichile iar locul rămase pustiu, parcă nu ar fi fost nimic. Degeaba a vrut Generalul, dar mai ales Colonelul şi ceilalţi ofiţeri, să scuze nervozitatea din ambele părţi, încercând să încropească noi discuţii, au fost fără rezultat.

Comisia se îndreptă spre ieşirea lagărului, mergând ca nişte curci plouate, dar când ajunse în faţa ambulatoriului, cineva le strigă.

— „Salve Generale, robii te salută". Nu ştiu dacă au înţeles sensul cuvintelor şi nici nu ştiu cine le-a spus.

Toată administraţia lagărului aştepta pe General la poarta sa de ieşire, sperând că prin prezenţa lui să se fi ajuns la o modalitate de-a se ieşi din impas. Dar când îl văzură cât era de plouat, îşi dăduseră seama că pierduseră partida.

Astfel se termină şi această fază, al doilea pas mare în îndeplinirea hotărârii pe care cu toţii o luaserăm.

In aceiaşi zi se aduce la cunoştinţă tuturora hotărârea comitetului de grevă, că orice deţinut care nu vrea sau nu doreşte să rămână mai departe în incinta lagărului, poate să-şi ia lucrurile şi, fără a fi stingherit sau insultat de vreun alt deţinut, să părăsească lagărul.

O bucurie de nedescris pusese stăpânire pe întregul contigent al lagărului nostru. Tineri şi bătrâni, fără diferenţă de rasă sau naţionalitate, uniţi şi hotărâţi, au arătat în acest momet, prin acţiunea lor bine gândită şi executată, că puterea sovietică este mult mai slabă decât s'ar crede. Insăşi ei sovieticii, au trebuit să se închine în faţa acestei acţiuni, contra căruia, cu toate şiretlicurile cunoscute şi necunoscute ale NKVD-ului, nu puteau acţiona, uriaşul cu picioare de lut se clătina!

La circa o oră după plecarea Generalului, o nouă veste zgudui nervii deţinuţilor din Vorkuta. Lagărul 12/14/16, fost lagăr de Cătărjani (muncă forţată) vecin cu lagărul nostru se solidariza în întregime cu noi, neieşind la lucru, cerând pentru reglementarea unor probleme de ordin general, o comisie împuternicită de Guvernul Sovietic şi de Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Abia acuma se vedea cât bine lucra serviciul nostru de legături şi informaţii. De acum în colo aşteptam să ni se aducă noi veşti despre intrarea în grevă şi a altor lagăre.

Unul din canalele de legătură cu lagărul 12/14/16, era prin serviciul medical. O soră de la ambulatoriul lagărului ne făcea acest serviciu. Şeful grupului ilegal era un medic polonez, mai târziu membru în comitetul de grevă. Omul intermediar a fost Schüller Friederich, german originar din România, născ. la 17 Sep. 1923 în Petersdorf/Sibiu, fost ofiţer în armata germană: acum lucra ca felcer în ambulatoriul lagărului.

Dacă până în acest moment existau unele îndoieli în reuşita acestei greve, din acest moment însă totul se spulberase şi fiecare din noi era încredinţat că vom reuşi.

Comitetul de grevă se întâlni într'o şedinţă lărgită. După ce au desbătut evenimentele care se scurseseră dela începutul grevei hotărâră, pentru evitarea de incidente şi provocaţii din

partea NKVD-ului sau oamenilor lor de bază, să se aducă la cunoştinţă fiecărui deţinut îndatoririle sale pe timpul grevei şi-n special disciplina la care era obligat să se supună din acest moment. Poate nu este de crezut, dar numai în două zile în lagărul nostru, unde limba rusă era principală, nu s'a mai auzit un cuvânt de înjurătură. Este unicul caz, după câte ştiu în istoria răscoalelor din URSS.

Naţionalităţile s'au adunat şi au discutat în limba lor maternă situaţia şi evenimentele la care luau parte, spălându-şi în cercul lor rufele murdare care erau de spălat. In lagăr se cunoştea bine, în marea lor majoritate, toţi oamenii care conlucrau în mai mică sau în mai mare măsură, cu autorităţile lagărului şi care, voit sau nevoit, forţaţi de împrejurări, se făcură vinovaţi. Nu s'a cerut nimănui a se devinovăţi iar trecutul lui, oricât de sumbru ar fi fost, se ştergea cu buretele. Obligaţia oricărui deţinut era, că începând în momemntul de faţă, să combată toate încercările de provocaţie ale NKVD-ului, indiferent pe ce linie de ordine ar veni, demascând public aceste intenţii. Toţi cei care nu erau de acord şi credeau că nu vor putea pe viitor să se sustragă din această horă, trebuiau să părăsească lagărul, fără ca cineva din lagăr să le reproşeze sau să-i insulte.

Câteva persoane mânjite pe mâini de sudoarea şi sângele nevinovat al camarazilor lor de soartă, au fost rugate, pentru a evita o eventuală răzbunare din partea vreunei foste victime, să părăsească lagărul. Sub ocrotirea unor deţinuţi care erau la dispoziţia Comitetului de grevă, au fost duşi împreună cu bagajele lor şi predaţi ofiţerului de serviciu, care la rândul lui, pentru mai multă siguranţă, i-a închis în Burul cel nou de la intrarea lagărului.

Deţinuţii primeau alimentaţie după îndeplinirea normelor. Existau de altfel diferite calităţi de mâncare, care puteau duce la diferite situaţii.

Grupul celor 300 din carantină intrau cu data de 23 Iulie într'o categorie de alimentaţie de pedepsiţi, care se compunea din 300 g. pâine, de două ori pe zi câte 750 g. ciorbă şi de două ori câte 150 g. de caşă pe zi. Din aceste motive mi s'a dat sarcina

de a mă duce la bucătărie şi a discuta cu responsabilul bucătăriei, Alexei Nicolaev (baronul), pentru a găsi o soluţie în această problemă. Trebuia ca din raţia de alimente pentru toate categoriile prevăzute pentru a doua zi, să fie făcută numai un fel de ciorbă şi un fel de caşă, pentru toată lumea.

Punctele principale din lagăr, precum şi toate posturile fixe ale sentinelelor, intrarea principală a lagărului, ofiţerii şi

„Document" formular (ambele feţe) pentru încadrarea categoriei de hrană la deţituţii sau civili, diferenţă nu există ... din anii 195.... şi până azi

soldaţii care se perindau prin lagăr, erau sub observaţie. In fiecare baracă un grup de oameni făceau de gardă, nepărăsind baraca şi schimbându-se după un grafic întocmit de şeful bărăcii.

In timpul după amiezii au fost adunaţi la un loc circa 20 de persoane, care nu aparţineau comitetului sau subcomitetului de grevă, dar care datorită funcţiilor deţinute în libertate, şi care cunoşteau Dreptul Internaţional precum şi în limita posibilităţilor avute în lagăr, directivele sau dispoziţiile, metodele, acţiunile şi contra-acţiunile pe care le puteau lua organele NKVD-ului. Acest grup a fost adunat, ca prin el să se întocmească Memorandul care trebuia bine fondat şi fără greşeli pentru a fi înaintat comisiei guvernamentale sovietice, care era aşteptată.

După ce li s'a indicat linia de orientare şi atitudine, pe care comitetul de grevă o lua faţă de guvernul sovietic, li s'a dat mână liberă pentru al întocmi. Proiectul acesta trebuia executat cât mai repede.

La propunerea unuia din acest grup (rus şi avocat de meserie) s'a făcut o listă de articole cu definiţia exactă a cazurilor care se puteau găsi în lagăr. Fiecare paragraf a fost numerotat, pentru a avea o viziune mai clară şi rapidă asupra punctului despre care era vorba. Această listă a fost multiplicată şi împărţită tuturor comandanţilor de baracă, care trebuiau să o aducă la cunoştinţă deţinuţilor respectivi, şi să fie vizibil afişată în acelaş timp. După terminarea acţiunii, lista trebuia predată comitetului.

Comandantul bărăcii era răspunzător, ca nici un exemplar original să nu cadă în mâna NKVD-ului. Orice soldat sau ofiţer îl putea citi şi lua cunoştinţă de conţinut, însă nu avea voie să ia vre-o copie. In acelaş timp s'a împărţit comandanţilor de baracă hârtie de scris, circa 4300 de foi. Fiecare deţinut aşternu pe hârtie cererea către Sovietul Suprem, de ai verifica şi revizui dosarul, împuternicind prin această declaraţie Comitetul de grevă de-a acţiona nelimitat în problema sa. Fiecare cerere în colţul drept de sus purta numărul de ordine cu care paragraful său fusese numerotat pe lista arătată mai înainte. Acest număr distinctiv mai avea şi proprietatea ca la selecţionarea ulterioară, cererea să fie ataşată dosarului (paragrafului) despre care era vorba, fără a se mai citi întreaga declaraţie. Prin asta fiecare deţinut era mai încrezător în soarta sa şi sigur că cererea îi va fi luată în consideraţie.

Comitetul de grevă avea deasemenea împuternicirea deplină a întregului contigent de deţinuţi, pe care îl reprezenta şi în numele cărora putea trata direct sau indirect cu reprezentanţi Guvernului Sovietic.

Nu aş putea da exact datele acestui aşa zis recensământ, dar toţi cei care se aflau în acel moment în lagăr, aveau ca principalul paragraf pe-58- „paragraful negrul", cum i se mai spunea.

Diferenţa între deţinuţi era numai aceea a articolelor şi-a aliniatelor. 60% din contigentul lagărului aveau paragraful

58/1.a. 58/1.b. considerați trădători de patrie, la care erau incluși și partizanii, într'un cuvânt, tot ce era antisovietic. 58/6.1. avea numai 30% din deținuți: aceștia erau considerați spioni, în primul rând al americanilor, apoi al englejilor, francezilor, germanilor, japonezilor... Numai 10% aveau alte paragrafe.

Din totalul deținuților exista un procentaj de 70% care aveau în afară de paragraful principal și un al doilea, -58/11/14.- ca codiță: este paragraful pentru organizație în grupă. Foarte puțini erau aceia care în afară de-58- mai aveau și câte un paragraf „De drept comun".

Toate cererile (declarațiile) au fost scrise în numai câteva ore de la aducerea la cunoștință, adunate de șeful bărăcii și predate Comitetului de grevă. După trierea efectuată s'a putut avea o imagine clară a situației din lagăr. Nu a fost niciun ins care să nu fi scris această cerere, afară de cei ce-au părăsit lagărul, așa încât, din acest moment, comitetul de grevă avea împuterniciri depline, legalizate în formă democratică, de a menține și susține cauza greviștilor.

Mișcarea nervoasă din lagăr și acest dute-vino dintr'o baracă în alta, sau de la o grupă la alta, nu a rămas neobservată patrulelor NKVD-iste, care circulau în incinta lagărului doi câte doi la o distanță de circa 100 de metri unii de alții. Toate încercările de a afla dedesupturile acestei nervozități, nu dădură rezultatul scontat. Iar întrebările puse, aceleași întrebări mereu, făcură ca o parte din deținuți să vie să se plângă comitetului de grevă, și vizau izolarea acestor patrule.

Ideile și propunerile au fost nenumărate, dar numai una din ele a fost într'adevăr genială și aplicată imediat din zorii zilei de 23 Iulie 1953. Iat-o:

„Indiferent ce grad avea, sau ce funcție administrativă, deținutul era obligat să salute și să fie respectuoși față de năcialnici".

Au fost cazuri când deținuții au primit sancțiuni pe cale administrativă, cu Bur (închisoarea lagărului) pentru nesupunere sau nerespectarea și neonorarea năcialnicului. La apropierea vreunui năcialnic, ca și la armată, câțiva pași înainte și câțiva după, trebuia să treci cu capul descoperit. Când stăteai de vorbă, trebuia să iei o poziție de drepți, o poziție militară, cum i se spunea.

Se vorbise mult de rău despre deținuți, în ședințele lor de partid și militare. Acum trebuia să le arătăm contrariul în așa fel, încât ei singuri să se sature și să refuze atenția onorabilă pe care le-o arătam.

Timpul fiind foarte călduros pentru regiunea Nord-Polară, cu un plus de peste 15 grade, deținuții ieșiseră la soare în fața bărăcilor, admirând defilarea soldaților în patrulă, care se perindau prin lagăr.

Fără a se face cunoscut dedesuptul acestei acțiuni, s'a adus la cunoștință tuturora că sunt obligați de-a saluta pe toți năcialnicii de câte ori îi văd, cerând însă ca aceștia să le răspundă la salut. De nu, să li se atragă atenția asupra educației pe care Partidul Comunist Sovietic le-a dat-o și nu și-au însușit-o.

Oricine își poate închipui rezultatul, punându-se în situația năcialnicului de-a răspunde fiecăruia la salut, începând din dreapta spre stânga și invers, pentru că trebuia să răspundă la salutul fiecăruia. „Bună ziua năcialnic", era primul salut de cum intra în lagăr. „Bună ziua" era răspunsul, dar în acel moment un alt salut se auzea din partea opusă și la acesta trebuia să răspundă, și așa mai departe, până își făcea rondul într'un lagăr cu peste 4000 de deținuți. La terminarea rondului năcialnicul era amețit, avea spune la gură și febră musculară în ceafă de atâta antrenament forțat. Cu cât au prins deținuții slăbiciunea năcialnicilor, cu atât mai mult îi salutau. Se întâmplă ca unii năcialnici încercară să nu răspundă salutului: dar își găsiră beleaua!

Deținutul îl întreba respectuos, dacă așa a fost educat să nu răspundă la salut, mai ales că el, deținutul politic, îl salută cordial, și toate astea în hohotul de râs al acelor din prejur. Ei se scuzau, încercau să ia totul în glumă, dar se vedea până departe că erau conștienți, chiar foarte conștienți, de superioritatea noastră și slăbiciunea lor. Știu sigur că acest lucru a fost adus la cunoștință cadrelor superioare. Acestea au hotărât să retragă patrulele organizate, lasând în lagăr numai ici colo câteva grupe de câte doi soldați, care se făceau că-și pierd timpul prin lagăr, încercând să intre în vorbă cu deținuții.

Prea mari speranțe nu aveau, dar trebuiau să-și facă serviciul și să execute ordinele primite.

La ora 19,00 se efectuă numărătoarea, dar toate bărăcile rămaseră deschise.

Prima noapte de grevă, prima noapte de grevă polară sub razele strălucitoare ale soarelui, care se poate vedea în acest anotimp 24 din 24 de ore.

JOI 23 IULIE 1953

Prima noapte de grevă se scursese foarte repede și fără incidente. O mică agitație internă se putea citi pe fața fiecărui deținut, căci nu era gluma situația încordată în care ne aflam. Cred că majoritatea dintre ei nu au putut dormi, gândindu-se cu speranță la viitorul care le era scris fiecăruia în cartea soartei.

Patrulele patrulară în tot timpul nopții, încercând să înjghebeze discuții cu oamenii care făceau de planton în fața bărăcilor lor. Da! deținuții discutau cu ei și erau foarte amabili. Temele erau diferite, dar când venea vorba despre cauzele grevei sau cererile și speranțele pe care deținuții le aveau, totul se înmormântă într'o tăcere deplină. S'a întâmplat în unele cazuri ca deținuții să se scoale și să plece evitând asmenea discuții. Năzărații nu puteau pricepe, cum era posibil ca acești obidiți care până eri se trăda unul pe latul, se omorau, se ploconeau și se înjoseau până la desgustare astăzi erau reci și calculați, disciplinați mai mult decât cunoșteau ei din armată și afară de astea aveau o încredere oarbă în conducătorii lor. Spre surprinderea năzăraților, greva luase proporții mai mari decât crezuseră ei, mai ales că vestea era adusă din gură în gură, chiar de năzărații și familiile acestora. Disciplina și cererile corecte pe care greviștii le aduseseră la cunoștința conducerii superioare erau linia lor de conduită iar nu setea de răzbunare, asasinate . . . etc . . . etc . . . cum erau încadrați acești „tradători de patrie și spioni".

Populația civilă își dădea ea însăși seama cât de amar fusese înșelată de către politruci, asupra acestor oameni. Uite-i aici, în fața lor, făcând grevă și cerându-și drepturile, hotărâți și uniți, indiferent de viitorul soartei care-i așteaptă.

In primele ore ale dimineții, marea majoritate a deținuților, după ce-și făcură toaleta și luaseră masa, egală pentru toți, se adunaseră în grupuri și discutau febril situația zilei. Parașele (informațiile) erau multe. Fiecare știa ceva nou din „sursă sigură" și o spunea prietenului, cu condiția ca acesta să nu o difuzeze mai departe. Fantezia era mare și te puteai mira de unde până unde dintr'o vorbă lansată într'un cap al lagărului, în numai două ore ieșia o bombă la celălalt capăt.

In privința acestor lucruri se aduse la cunoștință tuturora că toate știrile pe care comitetul le are sau le va primi, le va face cunoscut pe cale oficială. Parașele și zvonurile trebuiesc imediat întrerupte, căci ele ar putea fi făcute intenționat de către organele NKVD-ului și colaboratorii lor.

Toată lumea era mulțumită de Conducerea Comitetului de grevă, pentru decurgerea evenimentelor și a știrilor care ne soseau din ce în ce mai numeroase și mai bune.

Ofițerii din administrația lagărului aproape că nu se vedeau, dar în primele ore ale dimineții își făcură apariția doi procurori de la procuratura orașului Vorkuta. Unul din ei, al cărui nume nu-l cunosc, era originar din Minsk și avea ca un semn dinstictiv toată fața ciupită de vărsat: despre el vom mai vorbi.

Intrară în bărăci, se atașară diferitelor grupuri și încercară să discute cu oamenii, dar cred că nu au ajuns la țelul scontat de ei. Se putea citi pe fața lor cât le era de penibil că nimeni nu-i bagă în seamă și nici nu doreau să le pună vre-o întrebare. Din contră, deținuții îi evitau, iar dacă totuși începeau o conversație cu ei, discutau despre sport mai ales despre fotbal. Erau întrebați ce-au făcut procurorii din Moscova cu echipa olimpică a URSS-ului, care participase la Olimpiada din 1952 la Helsinki, în Finlanda. Se spunea că după ce echipa URSS-ului contra Iugoslaviei, de la 1-3 la pauză, 3-3 în finală iar după prelungiri 4-4, a ajuns după 48 de ore de joc, să piardă cu 3-1. A fost tradare de patrie? Căci după sosirea lor pe aeroportu-l

în apropierea Leningradului au fost luați în primire de către organele NKVD-ului și cercetați.

Zvonurile sosite la Vorkuta din Moscova, spuneau că o parte din ei ar fi fost chiar condamnați, iar altele, că după moartea satrapului ar fi fost reabilitați. Cât adevăr este la mijloc, nu știu, dar ceva tot a fost.

Un răspuns concret nu dădeau, îl evitau, dar un lucru le-a scăpat totuși de care deținuții s'au agățat ca și înecatul de un fir de pai când se duce la fund. Poate că s'a întâmplat, — spuneau ei, — dar după cercetări amănunțite dreptatea a ieșit la iveală și au fost puși în libertate.

Grupul special de juriști, diplomați, ofițeri și intelectuali lucrau de zor la pregătirea Memorandului, de care aveam mare nevoie în momentul când ar fi apărut comisia guvernamentală.

Intre timp cărbunele pierdut le aducea mari pagube, iar extinderea grevei, care devenise ca o molimă, putea să-i ducă la dezastru. Noi știam deci că ei trebuie să vină.

In primele ore ale dimineții mi s'a dus la cunoștință de unul dintre români că Tănase Rădulescu (Radu) a fost internat de urgență la spital, având o criză acută de apendicită. „Soacra Românilor", așa cum îl poreclisem noi, căci pentru fiecare avea ceva de sfătuit, fiind bun la inimă, era originar din comuna Fântânele jud. Prahova România, având o condamnare de 20 de ani. Sentința lui suna cam așa:

„Dacă ar fi liber ar fi periculos Statului Sovietic". Pentru asta primise cei 20 de ani. Tănase Rădulescu, legionar în tinerețe, fusese președintele studenților prahoveni. In 1940, în guvernul Horia Sima, a fost șef de cabinet și membru în comisia de constatare a asasinării lui Corneliu Zelea Codreanu, fostul comandant al Mișcării Legionare din România.

Intâmplarea face ca în Ianuarie 1941, în timpul loviturii de Stat a Generalului Antonescu, se găsea în spital din cauza unui accident pe care îl suferise cu câteva zile înainte. In Martie 1945 a fost arestat în București de către sovietici, împreună cu Fritz Cloos, anchetat și condamnat tot de sovietici, la Moscova. Comportarea lui ca om a fost exemplară și totdeauna a căutat, ca toți cei originari din România, indiferent de naționalitate, sau păreri politice, să fie uniți. Prin comportarea sa era foarte stimat, mai ales de Ucraineni și de cei din țările Baltice.

Știind că a fost internat la secția chirurgie, mi-am amânat vizita pentru că eram foarte ocupat și știam foarte bine că Tănase era prieten intim cu Doctorul chirurg Faraskin, de origine tătar din Crimeia, care trebuia să-l opereze.

In timp ce luam parte la o consfătuire a Comitetului de grevă, împreună cu cei care lucrau la Memorandum, am fost chemat de urgență afară, unde mi s'a înmânat un bilet din partea doctorului Faraskin, în care mă ruga să mă prezint de urgență la spital, căci s'a întâmplat ceva neplăcut. Aducătorul biletului era francezul Raymond Souaillat, care făcea parte oarecum din grupul de curieri ai mei, împreună cu germanul Erich Mörchel. Pe drum îmi spuse că aflase de la doctorul chirurg că doctorița șefă Kirilova (Cabila) a dat dispoziție ca toate instrumentele medicale să fie adunate de prin toate secțiile și predate la ambulatoriu, urmând ca ele să fie scoase în afara zonei lagărului. Din această cauză doctorul era foarte îngrijorat că nu-l mai putea opera pe compatriotul meu și prietenul său. Știind că sunt membru în Comitetul de grevă, apelă la mine să-l ajut. In câteva cuvinte am transmis informația lui Levando, președintele comitetului de grevă, rugându-l ca în timp ce eu voi discuta direct cu șefa doctoriță, el să ia măsurile necesare pe care le crede de cuviință.

In câteva cuvinte am fost lămurit de doctor asupra situației. Imi dădeam seama că nu mai era timp de pierdut. El nu predase încă instrumentele, de aceea l-am rugat să înceapă imediat operația, asigurându-l că nu va fi deranjat de nimeni în timpul ei și că eu personal îmi asum răspunderea față de orișicine. El acceptă și dădu dispoziție ca bolnavul să fie adus în sala de operație. Era și timpul!

Un grup de circa 40 până la 50 de deținuți s'au postat în grupuri ca și când discutau, dar nu dădeau voie la nimeni să intre în aripa bărăcii unde se afla sala de operație.

M'am prezentat la ambulatoriu și fără mari formalități am intrat în biroul unde se afla doctorița șefă (Cabila).

In birou se mai afla doctorița dentistă Nina, împreună cu câțiva medici deținuți, în frunte cu doctorul Karol. Eu eram

urmat în birou de 10 deţinuţi. In mine fierbea ura, dar trebuia să mă stăpânesc, mai ales în momentele acestea.

După ce am salutat, am întrebat-o pe doctora Kirilova.

— Cetăţeană doctoriţă, d-ta ai dat dispoziţie ca toate instrumentele medicale să fie strânse şi predate, ceeace înseamnă că d-ta ai intenţia să le scoţi din lagăr. In acelaşi timp ai interzis de a se opera un caz grav de apendicită cronică.

— Da, eu! Dar cine eşti d-ta, şi să ieşi imediat afară de aici!

După ce m'am balansat după un picior pe altul, în timp ce înghiţeam năduful, i-am zis.

— Sunt unul dintre conducătorii grevei. In al doilea rând, sunt acela care în ziua de 13 Mai anul acesta, în timp ce mă aflam pe masa de operaţie, după accidentul avut în mină, v'am spus să părăsiţi sala că nu vreau să fiu operat de D-ta şi să mor ca germanul Peterson.

Albă ca varul privi pe toţi cei din jur, şi pe cei care se aflau în spatele meu, după care îmi zise.

— Eu nu pot răspunde dacă se întâmplă ceva în situaţia în care se află lagărul şi de aceea voi scoate toate instrumentele.

Cred că m'am schimbat la faţă în aşa fel încât doctorul Karol s'a ridicat, m'a apucat de mână prieteneşte şi mi-a şoptit în limba germană:

— Nu te enerva, nu are rost, dar fă cum crezi.

— Deocamdată pentru ordinea interioară a lagărului, răspund eu, şi eu voi da dispoziţie ca fiecare spital să fie păzit zi şi noapte ca să nu se întâmple nimica. Instrumentele medicale rămân în lagăr, iar d-ta care ţii locul adevăratei şefe a serviciului sanitar din lagărul nostru, doctoriţei Grişkina, împreună cu toţi ceilalţi năcialnici din serviciul sanitar, veţi putea intra şi ieşi din lagăr când veţi dori. Dar vă atrag atenţia să nu faceţi vre-o provocaţie sau să daţi dispoziţie care ar duce la neplăceri în cadrul serviciului sanitar.

Intorcându-mă către doctorul Karol şi către ceilalţi medici continuai:

— Domnilor doctori, răspundeţi cu capul pentru fiecare bolnav şi pentru ordinea şi curăţenia care trebuie să existe în spitale precum şi de tratamentul ambulatoriului pe care-l

faceţi. Celor care dintre d-tră din cadrul serviciului sanitar, nu le convin măsurile luate de noi, îi rog imediat să-şi ia bagajele şi să părăsească lagărul. Medicina nu trebuie băgată în politică, iar d-tră ca medici, indiferent dacă sunteţi liberi sau deţinuţi, trebuie să vă interesaţi de soarta bolnavilor. Dacă nu sunt medicamente suficiente, vă rog să-mi spuneţi. Eu voi aduce acest lucru la conoştinţă comitetului de grevă, iar acesta la rândul său va şti unde să se adreseze.

Bucătăria bolnavilor va fi pusă sub control, iar serviciul sanitar va lua masa în sala de mese a lagărului cu ceilalţi deţinuţi. Şi cu asta am terminat.

— Am să mă plâng comandantului de lagăr, spuse doctoriţa Kirilova, vrând să facă impresie.

— N'a putut să ne lămurească Generalul Dirivenko şi credeţi oare că în problema aceasta care este dreptul nostru, vă poate ajuta politrucul sau comandantul de lagăr? Feriţi-vă de a ne face necazuri, sau mai bine să nu mai veniţi în lagăr.

Şi cu asta părăsii cabinetul medical. La ieşire îl întâlnii pe Levando şi pe Iascunas, care voiau să intre în ambulatoriu, pentru a lua parte la discuţii. Intre timp ambulatoriul fusese înconjurat, din ordinul lor, de peste 100 de oameni. In timp ce discutam, doctoriţa Kirilova, trecând pe lângă noi, răspunse la salutul nostru cu o privire de viperă gata să muşte şi se îndreptă spre poarta principală părăsind lagărul.

Operaţia a fost efectuată, iar prietenul nostru salvat în ultimul moment, după cum îmi spuse doctorul Faraskin.

Doctoriţa Kirilova nu mai încercă să intervină cu vre-o hotărâre în cadrul serviciului sanitar, până la arestarea noastră.

Din toate colţurile lagărului lumea se grăbea spre poarta principală. Ni s'a spus că unul dintre soldaţi a desvăluit taina: In jurul orei 10,30 toţi cei care erau izolaţi de noi şi închişi în închisoarea lagărului, vor părăsi lagărul, duşi la mină forţat, pentru a îngriji ca mina să nu fie inundată. Spre surprinderea noastră o mare parte de femei şi copii, în majoritatea lor soţii de soldaţi şi ofiţeri reangajaţi, precum şi de deportaţi, domiciliaţi în colonia din apropierea (Păsiolok), erau curioşi să vadă care sunt trădătorii greviştilor. Comportarea noastră

și disciplina îi impresionaseră și se dusese vestea departe. Dar aceste lichele care ne trădau într'o grea cumpănă, erau aceia care, dacă ei ar fi efectuat o grevă sau revoltă, nu s'ar fi dat înapoi dela nimic, nici chiar de la crimă.

După ce au fost scoși din Bur, 147 de oameni au părăsit lagărul. Dar nu erau 147 de trădători! Printre ei se aflau circa 35 de deținuți, cărora în cel mult 1 sau 2 ani li se expira condamnarea. Ei ne rugară, pe unii chiar noi îi îndemnarăm, să părăsească lagărul, căci NKVD-iștii ar fi fost în stare să le aplice o nouă condamnare pe motiv că s'au asociat cu greviștii. Noi aveam interesul ca unii din ei, care ne erau prieteni, să ne poată da informații. Poate cândva ne vor fi de folos.

Ceilalți erau, în marea lor majoritate, toate lichelele lagărului despre care nici nu merită să discutăm. Acum își dădeau arama pe față și fiecare din noi știa cine îi este prieten și cine dușman. In momentul când coloana părăsi lagărul și se îndrepta spre drumul care ducea la mina nr. 7, din rândul celor câteva zeci de civili adunați, se auziră strigăte de „trădători" și înjurături adresate celor din coloană. Ba mai mult, niște copii, cu siguranță la îndemnul celor mari, aruncară cu pietre în coloană. Niciun soldat din paza coloanei nu încercă să ia vre-o măsură de apărare, iar cei din lagăr fluerau și le strigau în gura mare, că sunt trădători.

Astfel se alese neghina din bobul cel bun. Ajungând la mină au fost puși la muncă. Dar ei nu erau învățați și în plus fiacare dorea să fie șef. Lupta între foștii șefi și lupi începu prin trădarea oricărui fleac în fața ofițerului politic. Dar acesta de mult îi disprețiua, deoarece nu fuseseră în stare să afle când trebuia să înceapă această nenorocită belea, „greva", care dădea acuma atâta bătaie de cap.

Plecarea celor 147 de deținuți din rândurile noastre era motivul desbaterilor la fiecare colț de baracă în diferite grupuri, dar toate astea nu pentru mult timp.

*

Impușcăturile în lagărul 12/14/16! Se trag focuri de armă! Dar ce s'a întâmplat?

Din colțul căminului cultural (club) se poate bine vedea o mare parte din lagărul nostru vecin. Batalionul de pază în mare alarmă iese din bucătăria de cazarmare. Cu armele pregătite ca pentru atac, înconjură lagărul. Câteva gloanțe rătăcite lovesc și în două din bărăcile lagărului nostru. Poate o provocație!

Spiritele se înfierbântară și cu toții mic și mare, tânăr sau bătrân se îndreptă spre gardul de sârmă ghimpată de unde se putea observa nestingherit desfășurarea evenimentelor din lagărul vecin, unde dracul și-a băgat coada. Se vede foarte bine agitația ofițerilor de la poarta principală a lagărului, dar mai ales întărirea și dublarea posturilor în turelele de observație ale coridorului care leagă zona de lucru a minelor.

In scurt timp și posturile lagărului nostru au fost dublate.

Ofițerul din cadrul trupelor de pază, după ce dublară posturile și inspectară gardul de sârmă ghimpată, atraseră atenția celor din lagăr, să nu se apropie prea mult de sârma ghimpată, căci se va face uz de arme, fără avertizare. La auzul acestor dispoziții, deținuții începură să râdă cu hohote alăturându-li-se și soldații din turnul de observație-, iar un șmecher îi răspunse așa într'o doară:

— Năcialnic, ai fost aici în lagăr și nu-ți s'a întâmplat nimic. Acum ești tare că te-ai blindat cu sârmă ghimpată?

Ofițerul se făcu că nu bagă se seamă și plecă, lăsând capul în jos.

Subofițerii care patrulau în afara zonei, ne aduseră știri despre cele petrecute în lagărul vecin.

Intre timp vuia văzduhul de strigătele deținuților și până la noi se putea auzi deslușit cuvântul de asasin. In mijlocul lagărului era o adunare iar ofițerii sovietici se puteau vedea cum părăseau lagărul, forțați de către deținuți. O jumătate de oră mai târziu un cordon în interiorul lagărului, format din deținuți ca o centură de siguranță, erau gata să-și apere „independența" câștigată, chiar și cu mâinile goale, față de soldații înarmați până'n dinți, de care îi despărțea numai sârma ghimpată.

Parașele începură să facă ocol lagărului, dar fiecare aștepta să afle ceva oficial. Un căpitan de marină și cu câțiva foști

marinari, toţi asiguraţi pe câte 25 de ani, ne cerură aprobarea de a încerca prin semnalizarea cu oglinda sau cu fanioane, ca la marină, să ia legătura cu celălalt lagăr. Riscul era mare, dar cu un pic de precauţie s'ar fi putut ajunge la o înţelegere mai rapidă decât pe drumul legăturilor noastre, care durau cel puţin câteva ore, cu toate că eram despărţiţi de numai câteva sute de metri. Spre bucuria noastră am fost înştiinţaţi că după mai multe încercări totul a reuşit iar legătura s'a stabilit şi va rămâne pe mai departe. Intre timp alarma a fost întreruptă, posturile dublate retrase de la lagărul nostru cât şi de la lagărul vecin, totul intrând în normal.

Trei maşini cu ofiţeri de la centrala oraşului îşi făcură apariţia la porţile lagărului vecin, unde începură să ducă tratatave cu deţinuţii. Numai o parte din ei au fost lăsaţi să intre în lagăr. Un nazarate ne desvălui pe scurt cele întâmplate.

In incinta lagărului 12/14/16, spitalele erau izolate de restul lagărului printr'un gard de sârmă ghimpată. Trei bolnavi, trei tineri sub 20 de ani, ne vrând să piardă momentul de-a participa la evenimentele care se desfăşurau în zona lagărului, au încercat să părăsească spitalul, dorind să treacă în zona mare. Poarta de trecere era închisă, iar ei nemai având răbdare să aştepte venirea responsabilului sau năcialnicul cu cheia, au vrut să sară gardul de sârmă ghimpată. Acest gard, fiind în interiorul lagărului şi neavând nimic comun cu gardul de sârmă ghimpată care delimita teritoriul întregului lagăr, nu era mai mult decât o porţiune între bărăcile bolnavilor şi lagărul mare. Soldatul care era de pază în turela apropiată, văzând intenţia celor trei, le-a strigat să nu sară gardul, la care unul dintre ei iar fi răspuns: „Lasă şefule, veziţi de treba ta, aici la noi nu mai aveţi nimic de spus". Soldatul simţindu-se jignit sau ofensat, nu a putut să-şi stăpânească nervii şi în timp ce primii doi erau cocoţaţi în vârful gardului, a tras primele focuri. Concluzia şi finalul, doi morţi şi un rănit grav.

Intrebarea este: s'a tras focul de avertizare sau nu?

Soldatul spune că da: deţinuţii, martorii oculari care au privit şi au luat parte la această tragedie, spun că nu şi că soldatul a tras direct.

Focul de armă a alarmat toate sentinelele şi poate de frică sau pentru a băga frica în oameni, soldaţii au început să tragă în aer şi'n toate direcţiile. De aici şi cele câteva gloanţe rătăcite ajunse până în lagărul nostru.

Fostul căpitan de marină ne aduse confirmarea ştirei şi multe altele pe care le aflase prin serviciul său de semnalizare: ne spuse râzând. — Chiar şi la Polul Nord, noi marinarii de apă dulce şi sărată, ajunşi şobolani de uscat, cum ni se mai spune, suntem mândri că suntem şi noi buni la ceva în momentul de faţă, când ne dirijăm corabia soartei cu pânzele umflate spre viitorul de mâine.

Se punea însă o problemă serioasă.

Ce trebuia să facem noi, comitetul de grevă, şi cum trebuia să acţionăm într'un astfel de moment şi-o astfel de situaţie, care nu fusese socotită de loc în calculele noastre. Totul trebuia bine gândit, căci cea mai mică greşeală putea să ne coste mult. Intâmplarea actuală era cea mai bună ocazie pentru a ne arăta solidaritatea cu cauza lor şi tristul eveniment. Deci hotărârăm ca pe clădirea cea mai înaltă din lagărul nostru să fie abordat un drapel de doliu negru, pentru a fi vizibil cât mai departe. Sarcina procurării materialului şi împlinirii misiuni ca drapelul să fie abordat pe clădirea băii lagărului, mi s'a dat mie şi lui Iascunas.

Prietenul meu Iulius Stürmer, care lucra la KVC, era acela care avea cheia de la magazia de materiale ale KVC-ului. L-am rugat deci să mă servească cu un material negru, pentru a face un drapel, . . . etc . . . şi el m'a înţeles imediat. Dar ce căuta el la Vorkuta? El, un artist, aici la Nord de Cercul Polar! Venise oare atras de luminile aurorei boreale? Nu cred, dar să vedem, căci de obicei artiştii nu prea fac politică.

*

German, şvab din Banatul românesc, aici în lagăr se afla ca „cetăţean fără cetăţenie". Aşa-l trecuseră cei din Constanţa unde îşi făcuse prima perioadă de cercetări, în centrala NKVD-ului din „închisoarea turcească", după cum i se spunea pe vremuri. Majoritatea celor arestaţi în România de către sovietici

au trecut prin această casă a morţii. El este cel care va reprezenta interesele cetăţenilor fără cetăţenie din ţările socialiste în propunerile şi interpretările memorandului către comisia moscovită, al cărui reprezentant era F. F. Kinzerski.

Făcând parte din intelectualitatea şvabilor din Banat, odată cu apropierea armatei roşii şi mai târziu cu prezenţa ei ca ocupanţi, s'a gândit la o acţiune paralelă cu cea a doctorului Sauer, despre care am mai vorbit, ca să salveze averile şvabilor din România, prin donarea acestora de bună voie Statului american. Odată donate, ele nu mai puteau fi confiscate sau luate şi încadrate în colectivele socialiste, care eventual se vor înfiinţa pe teritoriul Banatului românesc.

Iulius Stürmer este acela care a luat contact chiar cu americanii prin ambasada acestora din Bucureşti. Au avut loc mai multe consultări dar diplomaţia americană s'a tot întins la nesfârşit prin conferinţe şi cercetări, până când NKVD-ul a intervenit şi i-a arestat pe toţi condamnându-i la câte 20 de ani. Mulţi din ei au murit în lagăre, unii nu au putut supravieţui nici chiar zilelor din Constanţa. Se poate că nu le-a priit aerul Mării Negre, după cum ziceau anchetatorii sovietici . . .

Drumul de la Constanţa la Vorkuta i-a fost de învăţătură, apoi aurora boreală, coloritul şi frumuseţile pământeşti de care trebuia să se bucure omul artă, greva de la Vorkuta prin implicaţiile ei politice, preţuirea omului . . . etc . . .

*

Am plecat de la el cu o bucată de pânză de vre-o 5 metri lungime iar Hans Liberum, Horst Schareika, Grapenthin Rudi, procuraseră între timp un drapel, pentru ai întrebuinţa lemnul în scopul nostru. Doi Ucraineni primiseră sarcina de a intra în incinta băii, de acolo în podul clădirii unde trebuia abordat drapelul. In acest timp eu împreună cu Iascunas an organizat mai multe grupuri care s'au împrăştiat imediat în lagăr şi-au luat în primire patrulele din interior, stând de vorbă cu ei în în aşa fel, încât soldaţii erau obligaţi să stea cu spatele înspre clădirea băii. Soldaţii acceptară bucuroşi conversaţia cu deţinuţii, pentru că era pentru prima dată când aceştia încercau să lege o conversaţie cu soldaţii, de la începutul grevei.

In momentul când am fost anunţat că toate patrulele erau deja angajate în convorbiri şi voiam să părăsesc baraca spre a ajunge pe drumul cel mai scurt la clădirea băii, am fost anunţat să opresc acţiunea un moment şi să mă prezint într'o anumită baracă. Nu înţelegeam cauza acestei opriri brusce, dar am aflat-o repede. Prin această hotărâre am fost salvaţi de a săvârşi o greşeală fatală, care ar fi costat viaţa a mii de oameni. Cât de important este să cunoşti legile sovietice până în cel mai mic amănunt: o virgulă numai îţi poate schimba sentinţa de moarte!

Unul din cei 16 deţinuţi care lua parte la pregătirea redactării memorandului, înainte de a fi deţinut avusese o mare funcţie de răspundere în cadrul Ministerului de Interne din Moscova, secţia „Gulag", de unde cunoştea şi toate ordinile secrete existente, începând cu decretul dat la 15 Aprilie 1919 de Preşedintele Kalinin şi valabil până în ziua de azi.

El şi un prietaen al lui care se afla deasemenea în lagăr, avusese la dispoziţie întreaga cartotecă a deţinuţilor, deportaţilor şi prizonierilor de război. Deasemenea şi datele exacte asupra amplasării fiecărui lagăr pe întreg teritoriul Uniunii Sovietice. La sfârşitul anului 1950, toate informaţiile avute le-au plasat unor agenţi Occidentali (americani-englezi) fără niciun benificiu material, numai din conştiinţa de a desvălui Occidentului adevărata faţă a sistemului sovietic şi ca aceste date să dea bine de gândit întregii diplomaţii Occidentale. Sunt convins că unele din aceste date au fost exploatate de către Occident la conferinţa de nivel înalt de la Geneva din 1954.

Ambii au fost arestaţi ulterior şi condamnaţi la câte 25 de ani ca trădători de patrie. Ei însă se considerau ca doi ruşi idealişti şi tot ce făcuseră fusese numai pentru Rusia şi poporul rus. Trădători erau în sensul că trădaseră sistemul sovietic, exploatatorul poporului sovietic şi al naţiunilor subjugate, cel care pregăteşte ca această dictatură sângeroasă să fie impusă omenirei întregi. Prin fapta lor ei avertizaseră Occidentul, dar nu trădaseră naţiunea şi poporul rus şi erau foarte mândri pentru acest fapt.

De la revoluția din Octombrie, doctrinarii sovietici au găsit că acei care sunt contra regimului să fie declarați contra-revoluționari, deoarece ei erau revoluționarii. In timpul luptelor între Albi și Roșii, unele grupări au avut ca dinsticție drapelul negru, în semn de doliu pentru morții care se jertfiseră întru apărarea Rusiei, din care cauză ei au fost declarați contra-revoluționari, ca și drapelul negru de doliu. Acesta este motivul pentru care, atât în Uniunea Sovietică cât și în alte țări socialiste, nu se pun drapele negre de doliu. Negru a fost și a rămas, cu toate încercările lor, simbolul și respectul față de morți. De aceia ei adaugă la drapelul național câte o panglică neagră, sau le înramează în negru. Dar nu este admis să fie pus un drapel complet negru, căci asta ar însemna contra-revoluție.

„Contra-revoluția", era cuvântul care oprise acțiunea începută. Or contra acelora care se puteau dovedi că acționaseră în sensul contra-revoluției, organele NKVD-ului aveau dreptul de a interveni armat și cu forță, fără a mai cere în prealabil autorizație organelor din Moscova.

Noi doream să ridicăm drapelul în semn de solidaritate cu greviștii și cu morții care își jertfiseră viața în entuziasmul lor pentru grevă. Dar noi nu știam în ce baie de sânge am fi fost înecați „poate", arborând drapelul negru, dacă salvarea nu ar fi venit din partea celor doi foști NKVD-iști, care cunoșteau aceste mici dedesupturi.

Pentru a nu da prilej la neînțelegeri și alte greșeli, care ne-ar fi costat scump, hotărârăm să fie abordat drapelul sovietic pe care-l aveam imediat la îndemână și astfel trecurăm la execuție.

In timp ce patrulele continuau conversația și în jurul fiecăreia se formase un grup destul de mare de deținuți, oamenii noștri ajunseră nestingheriți în clădirea băii centrale care se putea vedea și recunoaște până la mari depărtări. Grupul care abordase drapelul, la întoarcere înlăturară toate posibilitățile, ca printr'o contra acțiune rapidă din partea autorităților lagărului, cineva să ajungă în podul sau pe acoperișul clădirii și să dea jos drapelul. Un vânt ușor ne ajută ca drapelul să se întindă fâlfâind în toată mărimea sa. Acest moment a fost

aplaudat de toți deținuții lagărului, care își îndreptară privirile înspre acest drapel.

Spre surprinderea noastră dar și spre bucurie, din lagărul vecin răsunară urale de bucurie, semn c'au înțeles arboarea drapelului. Numai acum s'au desmeticit patrulele, întrerupând orice discuție ca șacalii s'au îndreptat către clădirea băii. Dar aici toate intrările era încuiate și nimeni nu se afla în incinta clădirii. Degeaba încercară ei să afle cum s'a întâmplat toate acestea, nimeni nu le-a putut da vreun răspuns. Dar faptul înplinit era sub privirile lor.

Alarmă! Un batalion întreg neînarmat intră pe poarta principală în lagăr în pas de maraton și înconjurară baia. In jurul băii însă se adunaseră și deținuții, circa două mii, astfel că greutatea în cazul unei acțiuni forțate era de partea lor.

Un ofițer ordonă unui sergent să se urce pe acoperișul clădirii, după ce i se adusese la cunoștință că toate intrările sunt încuiate. Urcarea pe acoperiș era îngreunată din cauza formei ascuțite de construcție.

Sergentul începu escaladarea pe acoperișul de șindrilă, dar numai după primii metri se opri, căci nu mai putea înainta. Unul dintre mucaliții lagărului îi strigă în așa fel încât să fie auzit de toți, și de deținuți și de soldați și ofițeri:

— Năcialnic sergent, vezi dacă ai să cazi de acolo și o să-ți rupi gâtul, n'o să ți se ridice niciun monument, ofițerul însă va primi o decorație, c'așa este viața, pe cei mici îi spânzură, celor mari le dă drumul! Și întorcându-se către ofițer continuă. Nu-i așa Năcialnic?

Cu toții începurăm să râdem iar mucalitul întorcându-se către deținuți li se adresă.

— Băieți, plecați de acolo, căci dacă cade năcialnicul sergent și moare, vor spune că noi l-am omorât! Și așa spun ei peste tot că noi suntem criminali, deși noi le-am dovedit contrariul.

Intre timp Loc. Major Prohurov, care fusese înștințat de cele întâmplate, își făcuse apariția și asistase involuntar, cum sergentul alb ca varul (poate își făcuseră efectul spusele mucalitului) și la îndemnul camarazilor săi coborî de pe acoperiș.

Prohurov îl văzu pe Levando, președintele comitetului de grevă, și îi spuse.

— Levando, cine a dat voie să arborați drapelul? Dă ordin imediat să fie dat jos, zise el într'un ton destul de afectuos, spre a lăsa impresie de importanța funcției sale, cel puțin față de soldați. Dar Levando îi răspunse foarte calm și rece.

— Cetățene Loc. Major, eu nu am abordat drapelul și nici nu am să spun să-l de-a jos. Căci cei care au făcut acestă faptă au făcut'o bine, căci drapelul este sus, spre a demonstra solidaritatea cu morții pe care schijele lui Beria i-au asasinat în lagărul vecin. Cetățene năcialnic, dacă cuiva dintre D-tră nu-i place drapelul sovietic, atunci să-l de-a jos dacă vrea, și cu asta cred că am spus totul.

Noi părăsirăm cu toții locul acțiunii, dar ei mai rămaseră și după încercări îndelungate, au coborât drapelul, dar nu fără a auzi din rândurile deținuților din bărăcile apropiate, că în curând vor primi și ei câte 25 de ani, ca trădători de patrie, pentru că au îndreptat drapelul sovietic.

— „DENTE LUPUS, CORNU TAURUS PETIT" — (lat.) „Lupul atacă cu colții, taurul cu coarnele".

REPREZENTANTUL RUSILOR ȘI UCRAINENILOR

Președintele Comitetului de Grevă, Ghiurka Levando reprezentantul Rușilor și Ucrainenilor, născut în 1924 în localitatea Sirosvna, dintr'o familie de învățători, își petrece primii ani ai copilăriei în orașul Kiev. Sentimentele naționale erau prea puțin desvoltate în el pentru a putea zice că era rus sau ucrainean: în casă se vorbea atât rusa cât și limba ucraineană. Inceputul războiului îl surprinsese ca elev al unei școli din Kiev. Spre dezamăgirea lui, vede cum armata sovietică este distrusă pe toate fronturile, iar inamicul înaintează vertiginos în interiorul țării. Ucrainenii sunt primii care se organizează și își strâng rândurile în lupta comună contra ocupantului, pe care îl luaseră la început drept eliberator.

El se alătură organizației ucrainene de tineret și primește misiunea de a intra în rândurile organizațiilor care conlucrau

cu ocupanții germani. Având o educație superioară față de majoritatea tineretului din organizație, și fiind un bun organizator, ajunge unul dintre oamenii de încredere ai ucrainenilor care conlucrau cu trupele germane. Din această poziție putea da informațiile necesare partizanilor ucraineni, despre activitatea poliției și subunitățile acestuia în acțiunile ei. In momentul în care soarta frontului se schimbă și trupele sovietice reintră pe teritoriul ucrainean, el nu se retrage, ci rămâne la sovietici, cu conștiința împăcată că el și-a făcut datoria pentru Ucraina și Rusia. NKVD-iștii însă sunt de altă părere: este arestat și condamnat la moarte. Numai norocul la salvat de a nu fi executat, prin mărturia unui ofițer superior de NKVD, fost partizan și curier între cei care conlucrau cu trupele germane și partizanii ucraineni-ruși. Sentința îi este ridicată, sau mai bine zis anulată și este eliberat. Dar NKVD-iștii doresc ca el să lucreze pentru ei și să le aducă informații din cadrul partizanilor ucraineni, care acum începuseră să lupte contra trupelor sovietice.

Timpul de anchetă și bătaia pe care o primise de la NKVD, dar mai ales discuțiile purtate cu ceilalți arestați, care nu aveau nici în clin nici în mânecă cu politica, învinuiți de înaltă trădare numai pentru că nu își părăsiseră bordeiul de care erau legați de generații, îl determinară să rămână pe poziție naționalismului ucrainean.

— Cunoșteam durerea poporului rus și ucrainean, dar nu știam cât de bestiali pot deveni oamenii în unele momente! Imi povesti el odată. Asta m-a îndemnat să lupt cu toate forțele și posibilitățile mele, pentru o Ucraină liberă și contra dominației sovietice în frunte cu NKVD-ul.

La începutul anului 1947, este din nou prins într'o ambuscadă făcută de către sovietici, anchetat și condamnat la moarte de același tribunal și în același loc ca și prima dată. Numai decretul din Mai 1947 îl salvează de la executarea sentinței, iar pedeapsa îi este comutată în 25 de ani de lagăr.

Cu 23 de ani în cârcă, două pedepse cu moartea și una de 25 de ani, ce speranța mai putea avea el în viitorul său?! Soarta l-a dus în lagărele din Asia Centrală iar după răscoala din 1952 din Esebasturk, împreună cu alți 300 de răsvrătiți, a ajuns în lagărul nr. 2 mina nr. 7 din Vorkuta.

Acesta este omul care luase în mâinile sale soarta a mii de oameni, jertfind-o pe a sa proprie în acelaşi timp!

REPREZENTANTUL TARILOR BALTICE

Heinrich IASCUNAS,reprezentantul ţărilor Baltice, născut în 1927 în Papivene Lituania, este fiul unui cismar destul de sărac şi care trebuia să muncească din zori până'n noapte pentru a-şi câştiga traiul şi hrana de toate zilele pentru familia sa. In atelierul tatălui său a luat prima dată cunoştinţă de socialism şi de marile perspective pe care aceasta le-ar adus omenirii, deci şi lor, dacă ar fi fost instaurat şi în Lituania.

Tatăl său a făcut tot posibilul şi a trecut peste toate greutăţile, numai pentru a-l ţine la şcoală şi de a-i da o educaţie, ca fiul său să nu ajungă un simplu muncitor. Socialismul imaginat de el avea nevoie de cadre iar fiul său trebuia să fie unul dintre aceste cadre. In această direcţie s'a străduit să-i îndrumeze educaţia. Scurta perioadă a ocupării Lituaniei de către bolşevici şi începerea războiului între Germania şi Uniunea Sovietică nu a fost suficiantă pentru a vedea toate dedesupturile socialismului sovietic.

Germanii se retrag şi sovieticii revin. Tânărul Iascunas, care era bine pregătit şi care în timpul ocupaţiei germane, îndeplinise misiunea de curier sau de împărţitor de manifeste, intră imediat în rândurile trupelor sovietice de NKVD, pentru care se făceau mari recrutări.

Datorită activităţii tatălui său ca „ilegalist" şi după ce îşi termină anumite cursuri militare, este detaşat direct la comandamentul suprem al NKVD-ului din Vilnius, în calitate de sublocotenent în preajma generalului, şeful NKVD-ului din Lituania. Aici are posibilitatea de a vedea cu proprii ochi cum erau anchetaţi colaboratorii Lituaniei cu trupele germane. Afară de aceştia, mai întâlneşte aici şi lituanieni care luptaseră sau acţionasera contra trupelor germane iar acum acţionau contra trupelor sovietice, luptând pentru o Lituanie liberă.

De multe ori a trebuit şă-şi pună întrebarea dacă este bine ce face, dacă locul său în cadrul trupelor NKVD nu aduce numai nenorocire compatrioţilor săi.

Intr'o zi, intrând într'un birou de anchetă, este martor ocular când arestatul care este anchetat divulgă o adresă conspirativă dintr'un cartier pe care îl cunoştea foarte bine încă din copilărie. Iascunas preveni pe complotişti, dându-le instrucţiuni şi semnându-se „Mâna Roşie".

NKVD-iştii dau în gol şi de acum înainte din ce în ce mai des. Ba chiar unele transporturi de lituanieni, care erau deportaţi înspre îndepărtate Siberie, au fost atacate şi oamenii eliberaţi de grupa partizană, „Mâna Roşie" trei ani de zile a condus Iascunas această grupă de partizani, fără ca aceştia să-l cunoască, totul fiind dirijat numai din umbră. Dar a venit şi ziua când ulciorul dus de multe ori la apă s'a spart. Astfel a fost arestat şi condamnat la 25 de ani. In 1950 Iascunas se află în lagărul nr. 2 mina nr. 7 din Vorkuta şi lucrează la brigada 1-a de mişcare (divijenia) din cadrul minei.

Iascunas este foarte bine văzut în cadrul compatrioţilor săi şi respectat de toţi colegii săi de lucru. O întâmplare din viaţa lui Iascunas, care s'a pretrecut în această perioadă merită să fie povestită.

La începutul anului 1952, Iascunas a fost schimbat de la locul său de muncă şi chiar din brigadă şi înlocuit cu un rus. Toată această mişcare a fost efectuată fără ştirea brigadierului şi a desernicului, de către noul comandant de mină Petka, fost ofiţer sovietic mai întâi şi apoi fost ofiţer în armata lui Vlasov. In lagăr fusese un timp îndelungat şef năcialnic, răspunzător cu ieşirea deţinuţilor la lucru. După moartea comandantului Petrov, de care am amintit, lui Petka i s'a dat comanda supremă la mină. Era cunoscut ca o jigodie şi un colaborator al NKVD-ului, în acelaşi timp mişel şi josnic.

Iascunas refuzase de a lucra la brigada nr. 1 de mineri. El dorea să rămână mai departe în aceiaş brigadă unde lucra de ani de zile. Comandantul Petka, care trebuia să ştie de acest refuz, l-a chemat la comandatura minei şi în faţa soldaţilor, după ce i-a făcut mizerie şi l-a înjosit ca pe un neom, l-a pălmuit. Acesta era foarte răbdător, dar în momentul când a fost

pălmuit şi-a plătit imediat datoriile cu dobândă de sută la sută, înainte ca soldaţii să poată interveni. I s'a pus brăţări americane de mână şi Petka l-a lovit iară, dar Iascunas printr'un efort herculan şi-a rupt cătuşele şi l-a bătut din nou pe „comandant“.

Trebuie menţionat că la acest tânăr lituanian, chiar dacă era slab, toţi muşchii pe el erau aşezaţi cu numai la un atlet de mare clasă se poate vedea: de aceia şi această forţă uriaşă. A fost legat cu sârmă de telefon, ca un balot. Abia atunci comandantul Pekta, fost ofiţer în armata lui Vlasov înainte, trădător de partie acum, dori să-şi arate loialitatea faţă de sistemul sovietic, prin bătaia pe care o aplica acestui balot de carne, fără de nici-o apărare. Soldaţii au povestit că după mai multe găleţi de apă pe care le azvârliseră asupra lui Iascunas pentru aşi reveni din leşin, au trebuit să intervină pentru că începuse să le fie milă de acest încăpăţânat de baltic. A se opune unei astfel de acţiuni era o îndrăzneală. Soldaţii aveau frică de Petka, cu toate că era deţinut, pentru că el era mai repede crezut de ofiţerul politic decât ei.

Trei luni de zile a stat Iascunas în Burul lagărului, trei luni de zile, iar cu orice prilej, îi trimeteam câte ceva de mâncare. De fumat nu avea nevoie că nu era fumător. După ieşirea sa din Bur a trecut la vechiul său loc de muncă, căci brigada lui anunţase că se vor ivi neplăceri dacă lituanianul nu se reîntoarce de unde a fost luat, după terminarea pedepsei.

Organizaţia rezistenţei din lagăr şi-a dat seama că el este un om pe care se poate baza. De aceia în ziua când a fost propusă componenţa „Comitetului de grevă“, el a fost susţinut de toţi cei din rezistenţă, cu toate că nu aparţinea ei. Cazul lui a fost inclus în Memorandul nr. 2, asupra maltratării deţinuţilor de către organele NKVD-ului şi a colaboratorilor acestora, predat comisiei guvernamentale, de care voi mai vorbi.

*

Problema străinilor, era cea mai grea problemă a lagărului. Erau foarte multe naţionalităţi şi trebuia luat în vedere caracterul şi mentalitatea fiecăruia. Dar cine erau acei reprezentau naţiunile lor.

Grupa I. Reprezentantul Rusiei şi Ucrainei.

Ghiurka Levando

Subcomitetul format din două sau trei persoane.
Rusia, Ucraina, Belorusia, Ucraina sub Carpatică, Mordvină, Komi, Karelia, Siberia.

Grupa II. Reprezentantul popoarelor caucaziene şi indo-turcmene.

Kneaz Anatoli Musaew (Ahmed)

Subcomitetul format din una sau două persoane.
Gruzia, Turkmenia, Tadjika, Baskira, Dagnestan, Abhaza, Turcia, Armenia, Bureata, Uzbecă, Kirghiză, Karakalpaka, Tătară, Ceceno-Inguşă, Gorno-Altanskă, Iran, Aserbaidjan, Kazahă, Ciuvaşă, Tuvină, Kalmâcă, Kabardino-Balkară, Mongolă, Afaghistan, India.

Grupa III. Reprezentantul ţărilor Baltice.

Heinrich Iascunas

Subcomitetul format din două persoane.

Lituania	Letoni	Estonia
Pater Wunderlickas	Metnis	Tarant
Pater Sisckewicius	Alfons Berzinis	Murazalo

Grupa IV. Reprezentantul Poliniei şi celor fără cetăţenie.

Felix Felixovici Kinzerski

Subcomitetul format din câte o persoană.

Polonia	Cetăţeni fără cetăţenie din URSS
Klomski	F. F. Kinzerski

Cetăţeni fără cetăţenie din ţările socialiste.
Iulius Stürmer

Cetăţeni fără cetăţenie din ţările occidentale.
Paul Iliatzef.

Grupa V. Reprezentantul cetățenilor străini din URSS.
Johann Urwich (Ferry)

Subcomitetul format din una, două sau trei persoane.
Germania, Ungaria, România, Franța, Flandra-Valonia-Olanda, Israel, Grecia, China națională, China-Mao, America, Italia, Spania, Egipt, Corea de Nord, Corea de Sud, Anglia, Bulgaria, Suedia, Argentina, Ceho-Slovacia, Vietnam, Iugoslavia, Norvedia, Finlanda, Albania, Danemarca, Japonia.
Din grupul cetățenilor străini.

Germania

Diplomatul Cristian Zinsser, fost membru al mai multor ambasade în Extremul Orient, după 1957 Consul general al Republicii Federale Germane, în Porto Alegre Brazilia. Era omul care cunoștea legile internaționale, dar nu era un om de acțiune.

Friedrich Cloos, născut la 1 Mai 1909, originar din Brașov, România, reprezenta grupul minorități germane Volksdeutscher), care erau foarte numeroși. Fusese șef al muncitorimii germane din România și ultimul loctiitor al lui Andreas Schmidt, fostul conducător al Grupului Etnic German din România. Avea cunoștințe vaste în organizare și șiretlicuri politice. Era un om care lucra foarte bine din umbră și avea mare influență în cadrul germanilor. Era omul care pusese cărămida de bază între grupurile ucrainene și celelalte naționalități din lagăr în cadrul rezistenței din întrega Vorkută. In colaborare cu el s'a desvoltat și serviciul de informații al rezistenței.

Foto — Berlin 1955

... ce fericire pe ei, întreaga familie Cristian Zinsser a supraviețuit lagărele politice sovietice ... și cu ce sacrificii ... copilul care își vede pentru prima oară părinții ... o altă poveste pe capul nostru ...
... Cristian Zinsser, reprezentantul cetățenilor germani civili în subcomitetul de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7 din Vorkuta, Iulie 1953 este unul din cei 16 experți ai comitetului de grevă

Foto — Brașov 1956

... Friederich Cloos (Socrul) cu soția după elierarea din lagărele sovietice și din închisorile comuniste românești, în toamna anului 1956 ... Friederich Cloos, reprezentantul minorităților germane în subcomitetul de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7, din Vorkuta, Iulie 1953

A fost și înainte și în timpul grevei unul dintre sfătuitorii mei principali.

Maiorul Mihailowscki Konrad născut 24. 04. 1917, fost ofițer activ îm armata germană, avea o oarecare greutate în cadrul Reichsdeutscherilor, pentru că trebuie avut în vedere caracterul germanilor. Ei țin foarte mult la titluri și grade, mai mult decât la unul care activează dar care nu are titluri. Mihailowscki avea și unele neajunsuri care m'au șocat foarte mult, nu numai pe mine dar și pe ceilalți din comitet, dar am vrut să evităm discordia.

Incă înainte de începerea grevei, Mihailowscki lucra în cadrul grupei operative a NKVD-ului din lagăr, sub comanda directă a Loc. Major Prohurov. In seara zilei de 21 Julie 1953 i-a fost transmis de doi germani din partea mea şi-a comitetului de grevă propunerea da a activa mai strâns cu noi în cazul unei greve generale. El, ca ofiţer superior german, putea să ne ajute eventual în planurile noastre. Răspunsul lui a fost, repet:

— „Ce sunt nebun. Pentru aceşti germani niciodată n'am să-mi bag mâna'n foc!"

Pe ziua de 22 şi 23 Iulie, deşi toată lumea din lagăr se afla în grevă, el era singurul care mai rămăsese curier al Loc. Major Prohurov. De aceia nu era văzut cu ochi buni de nimeni.

La întrebarea mea făcută grupului german în faţa bărăcii din faţa băii, de ce Mihailowscki mai lucrează, prietenii lui,

Foto — 1956

...Pictorul Julius Stürmer, reprezentantul cetăţenilor fără cetăţenie de origină din ţările socialiste, în subcomitetul de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7, din Vorkuta, Iulie 1953

şi în acelaşi timp şi ai mei, mi-au spus că este mai bine aşa. Astfel vom putea afla câte ceva din tabăra NKVD-ului, la care eu am fost de acord, dar nu prea convins. Cu atât mai mult cu cât Mihailowscki era prieten bun al studentului în medicină Hans Merk, despre care am mai vorbit şi care era un colaborator al NKVD-ului.

In ziua de 24 Iulie Mihailowscki nu s'a mai prezentat la servici şi culmea, de data asta a găsit de cuvinţă să comunice unui grup de germani în baraca 36, cuvintele următoare, transmise mie:

— „Dacă cineva are ceva de spus şi reprezenta pe Germanii din acest lagăr, acela sunt eu". Dar nimeni nu-l credea. Cu toate astea a fost atras de către Cloos şi Zinsser în unele discuţii pentru problema germană.

De ce oare nu meritau Germanii nimic din partea lui? Poate că majoritatea din ei erau prea tineri şi nu corespundeau felului lui de viaţă?! S'a gândit el vreodată că majoritatea acestor tineri asvârliţi dintr'un colţ în altul al Germaniei, dintr'o zonă în alta, fuseseră arestaţi pentru nimica şi condamnaţi la 25 de ani, cu mult mai mult decât aveau ei ca etate la această dată? Cum se face oare că el care conlucra cu Loc. Major Prohurov, dintr'o dată pe ziua de 24 Iulie, se consideră acela care avea dreptul să vorbească în numele Germanilor? Ştiu, nu i-a convenit că un „Volksdeutscher" ca mine să aibă ceva de spus în comitetul de grevă. El şi cu prietenul său Merk pot să mulţumească lui Cristian Zinsser, Fritz Cloos şi Sam Liebhard, că nu le-am impus să-şi adune lucrurile şi să părăsească lagărul cu ceilalţi 147 de oameni plecaţi la mină. Toate astea pentru a nu păta naţiunea germană, dar mai ales cetăţenii străini, deoarece între cei plecaţi nu se afla niciunul de cetăţenie străină, ci numai cetăţeni sovietici.

Ungaria

Barasics Ferenz, originar din Bacska, fost maior în armata ungară, unul dintre conducătorii minorităţii ungare din Bacska. Un prieten admirabil, bun camarad şi la bine şi la rău. Unul dintre sfătuitorii mei, înainte şi în timpul grevei. Avea bune relaţii la ucrainenii din Galiţia.

April Ferenz, un tânăr ofiţer ungur, foarte maghiar dar şi conştient că numai unitatea poate fi de folos cauzei comune. Avea bune relaţii în grupul tinerilor maghiari, fusese deasemenea după război arestat.

Kopacsi Zoltan, fost ofiţer, purtător de cuvânt al ungurilor şi foarte diplomat, cult, căutând totdeauna de a împăca toate certurile ivite fără ajutorul din afară. Impreună cu Aprili lucra la brigada de „mişcare" (divijenia). Arestat după război în Ungaria.

România

Victor Ţibuleac, originar din Iaşi, ofiţer activ în armata română. In timpul războiului a lucrat la serviciul biroului 2, vorbea perfect rusa şi ucraineana. A fost arestat în Ploeşti în 1946, unde locuia cu familia şi lucra ca advocat la tribunal. Avea Dreptul făcut. Era bolnav de plămâni, activa în lagăr ca artist amator şi cântăreţ. Impreună cu Zinsser reprezintă pe

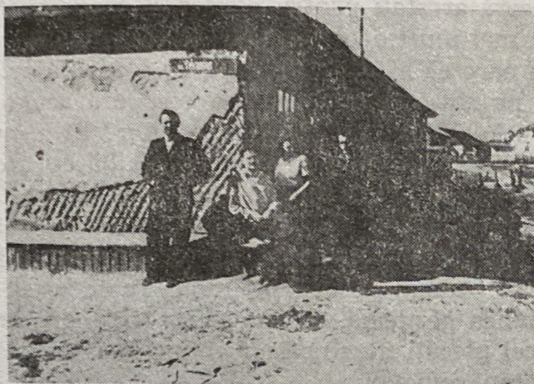

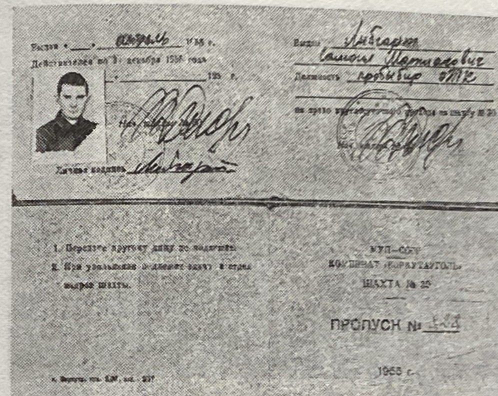
Foto — Vorkuta 1955

... un grup de români cu domiciliul forţat în Vorkuta, dela s. la d. Avocatul Victor Ţibuleac, unul din cei 16 experţi ai comitetului de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7, din Vorkuta, Iulie 1953. Căpitanul Sergiu Glavcea, din Sibiu-Avocata Valerica Bărbulescu, din Constanţa şi un evreu-român din Basarabia. Uliţa Trudăvoia este o arteră rpincipală în oraşul Vorkuta. Clădirile sunt de o construcţie superioară sovietică.

străini în grupa de 16, care pregătesc „Memorandul de la Vorkuta". Pentru scrisul frumos caligrafic el este acel care scrie ambele memoranduri şi copiile memorandului, fiind ales dintr'un grup mare de scribi.

Samule Liebhard, original din Ardeal, fost ofiţer german, arestat în România după terminarea războiului. Inclocuieşte şi reprezintă pe Tănase Radu Rădulescu, unul din conducătorii

rezistenţei române contra sovieticilor şi care fusese arestat în Bucureşti, Martie 1945. In a doua zi a grevei internat de urgenţă în spital şi operat de apendicită cronică. Rădulescu avea legături

ПРОПУСК №

1955 г.

Document-Legitimaţia Vorkuta 1955

Legitimaţia de ieşire din lagăr a deţinutului-politic Sam Libhart, german originar din România ... astfel de legitimaţii au fost date începând cu anul 1954, după greva — politică din 1953

Sam Libhart, a fost şi reprezentantul românilor în subcomitetul de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7, din Vorkuta, înlocuind automat pe Tănase Radu (Rădulescu) îmbolnăvit în primele zile de grevă ...

mari în afara lagărului şi care îi erau cunoscute şi lui Liebharat. Ambii foarte bine văzuţi în rândurile străinilor, ucrainenilor şi balticilor precum şi în cercul intelectual rus, amândoi lucrau la mină.

Franţa

Armand Maloumian, reprezenta Franţa dar şi pe toţi Armenii fără cetăţenie, originari din afara graniţelor sovietice. Avea legături vaste în rândul caucazienilor din lagăr şi cunoscut pentru comportarea sa corectă şi activa ca artist la clubul la-

gărului. Foarte iubit pentru dansul „Madame la marquise“ Vorbea mai multe limbi, foarte întreprinzător şi gata pentru orice acţiune.

Foto — Dijon 1963

... dela dreapta la stânga: Armand Maloumian, reprezentantul francezilor şi-a armenilor originari din afara teritoriului sovietic, în subcomitetul de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7 din Vorkuta, Iulie 1953, Pater Jean Nicolas şi Sergiu Maloumian cu Helicopterele lui ...

Raymond Souaillat, fost membru într'o comisie de Crucea Roşie Franceză pentru repatrierea cetăţenilor francezi din zona de ocupaţie sovietică din Germania. Un om simplu dar cu mare inimă de francez, aşa cum sunt ei cu adevărat. Foarte activ în orice misiune, avea trecere la toate naţionalităţile pentru stilul său fraternital şi încrederea pe care o transmitea şi altora.

Ţările de jos

Philippe Dejagher, specialist chimist, membru în comisia de Crucea Roşie Belgiană pentru repatrierea cetăţenilor belgieni din zona de ocupaţie sovietică din Germania. Reprezenta o parte pe Valoni, iar pe cealaltă parte pe Flamanzi şi Olandezi, căci nici unii nici alţii nu doreau să fie reprezentaţi

Foto — Paris 1963

...Philippe Dejagher, reprezentantul „Ţărilor de Jos“ Valonilor, Flamanzilor şi Holandezilor în subcomitetul de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7 din Vorkuta, Iulie 1953

ca Belgieni. Un bun camarad, cu mare influenţă bună asupra tineretului, căruia îi ţinea prelegeri asupra importanţei de a vedea chimia în epoca noastră.

Israel

Ing. Fitermann, despre care am mai vorbit, reprezenta intelectualitatea.

Lazăr Moise Moiseievici, reprezenta marea masă a evreilor. După mine avea cele mai bune legături de informare cu exteriorul şi cu Moscova. Prin el eram informaţi la zi. Era unul din puţinii evrei care era simpatizat de majoritatea naţionalităţilor. La nevoie dădea şi ultima bucată de pâine, chiar dacă nu erai evreu.

Grecia

Căpitanul Christus, fost ofiţer în armata greacă, trece în rândurile armatei condusă de Guvernul Markos. Refugiat în Albania, de unde împreună cu mulţii ajunge în Moscova. Tras

la răspundere despre eşecurile suferite împreună cu Ministru de Război cu care este condamnat, ca şi alţii, la 25 de ani. Bun camarad, dar egoist şi prea încrezut, totdeauna atotştiitor. Indignat de a fi luptat de partea comuniştilor se revolta la cea mai mică tatonare a acestui subiect. Bun povestitor şi cunoscător al istoriei antice.

China naţională. Wanya.
China Mao. Saşa.

Ambii fusese ofiţeri în armata chineză, acum în lagăr aveau diferite orientări politice, rămânând în primul rând chinezi, un cerc a parte numai de asiatici, în care era greu de intrat din cauza limbii încâlcite pe care o vorbeau. Erau întotdeauna bănuitori.

America

Roman Livinston, 1-E-185, născut dintr'o căsătorie mixtă, cetăţean american născut la Shanghai. Vorbea foarte bine chineza, japoneza, rusa plus mai multe dialecte din Asia de Răsărit.

Foto — Vorkuta 1954

... Roman Livinston, reprezentantul cetăţenilor americani în subcomitetul de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7, din Vorkuta, Iulie 1953

De multe ori a făcut pe translatorul pentru noi când era nevoie. Fusese arestat în 1945 în Manciuria, unde lucrase în interesele SUA. Bolnăvicios, activează însă cu mare pasiune în orchestra lagărului de artişti amatori, cânta la trombon. Avea relaţii excelente la poate naţionalităţile asiatice, dar cel mai de preţ era că avea ceva de spus în rândurile foştilor membri ai armatei Albe Ruse din Manciuria.

TRUSIKI

Intr'o zi a anului 1951, un grup de circa 150 de oameni din lagărul nostru au trebuit să se prezinte cu toate lucrurile, pentru a pleca într'o etapă. Drumul a fost scurt, nici 1 km. şi şeful convoiului ne-a predat în lagărul minei nr. 12-14-16, care era vecin cu fostul nostru lagăr al minei nr. 7. După două săptămâni, aceiaşi oameni au fost strânşi din nou cu toate lucrurile şi trimişi în altă etapă, şeful transportului fiind acelaşi care ne aduse-se cu două săptămâni în urmă. Acum ne predă în lagărul minei nr. 7 de unde plecasem.

In lagărul 12-14-16, nu am lucrat de loc, fiind cu toţii în carantină. De ce oare ne-au dus şi readus, n'am înţeles niciodată, dar acesta era hausul sovietic de la un capăt la altul marelui imperiu.

In acest lagăr am avut ocazia să-l cunosc pe Generalul de Cavalerie, ultimul comandant de apărare al Königsbergului. Nu-i mai reţin numele. Aci lucra ca grăjdar de cai, fiind deţinut cu o condamnare de 25 de ani pentru că şi-a apărat patria ! ! !

In scurta noastră şedere în acest lagăr am luat parte, fără să vreau, la o întâmplare destul se haslie, care poate arăta nivelul intelecutal al acelora care ne „reeducau", după cum băteau în toba lor de propagandă.

Cu câteva săptămâni înainte, întregul contigent de deţinuţi, mineri în lagăr, au primit din partea direcţiei minelor câte o pereche de chiloţi scurţi (trusini) şi câte un maiou de diferite culori.

Comandantul unei bărăci, nu știu prin ce împrejurare, își făcuse rost de doi iepuri de casă, cărora le amenajase un loc sigur, chiar și pentru eventualele percheziții, într'un colț al bărăcii sub podea. Unul dintre „prietenii binevoitori“ a adus la cunoștință ofițerului politic, care era ucrainean de origine, existența iepurilor în lagăr.

Comandanții de baracă dacă nu erau invalizi, erau în marea lor majoritate colaboratori ai administrației lagărului. Politrucul chemă un nazaratele (rus de origine) și-i spuse:

— Du-te imediat și adu-mi din baracă toți „trusichi“.

— Am înțeles tov. . . . Și plecă.

Vreau să menționez că în limba ucraineană populară iepurelui i se mai spune și trusic, adică cel care tremură.

Sosit în baracă, nazaratele chemă pe comandantul de baracă și-i spuse.

— Din ordinul politrucului, îmi aduni toți trusichii, pe care trebuie să-i predau.

Comandantul bărăcii și-a dat seama că nazaratele face confuzie între trusii (iepuri) și trusichi (chiloți), de aceia îl întrebă râzând în gura mare:

— Năcialnic, să strâng și maiourile?

După ce se gândi un timp și se scărpină după ceafă, spuse.

— Nu am primit ordin și pentru maiouri, dar ca să nu mai fac de două ori drumul, adună-le și pe alea.

Scandal nu avea rost să facă, ordinul trebuia executat de toți deținuții bărăcii.

Comandantul bărăcii legă într'o pătură trusichi (chiloții) și în alta maiourile, cu care împreună cu nazaratele, care era mulțumit de inițiativa de a lua și maiourile, intră la comandatură. Deschizând ușa biroului, raportă politrucului.

— Tovarășe năcialnic, am adus trusichi, dar pentru orice eventualitate și cred că nu am făcut rău, am adus și maiourile.

Când comandantul bărăci îi desfăcu pătura și văzu chiloții (trusichi) în loc de iepuri, iar pe deasupra și maiourile, se întoarse furios către soldat:

— Zaiț (iepuri), am vrut să-mi aduci. N'am crezut că ești așa de prost!

Iepurii n'au fost găsiți, cu toate c'au răsturnat lagărul pe dos, fiecare deținut întreba pe celălalt, așa ca să audă și cei ce făceau percheziție, — dacă afară de trusii să dea și miourile.

Cine a fost prost, nu știu, dar ambii s'au făcut de râs.

FITILUL ARDE

La numai o jumătate de oră după incidentul cu drapelul de solidaritate apărură brusc o grămadă de ofițeri, mai ales procurorii care-și făceau de lucru prin lagăr. Se vede treaba că incidentul din lagărul vecin nu le era pe plac, iar reacția noastră instantanee, cu abordarea drapelului trebuie că le-au dat de gândit. Incercară să intre în vorbă cu deținuții, dar în loc să li se răspundă la întrebări, deținuții erau aceia care acum întrebau despre asasinatul din lagărul vecin. Iar dacă nu li se dădea răspunsul deschis și fără de ocolișuri, atunci îi părăseau zicându-le: „Și D-tră cetățeni năcialnici faceți parte din schijele lui Beria, despre care ne atrage atenția prin presă și posturile de radio guvernul sovietic? Cu un cuvânt li se tăia craca de sub picioare imediat ca îndrăsneau numai să intre în vorbă.

Timpul era minunat, într'adevăr un concediu care merita să fie trăit, chiar și sub această presiune morală, cu gândul ce va fi cu mine mâine?

Nu numai ofițerii de NKVD și procurorii își făceau griji, dar și comitetul de grevă și mai ales cadrele răspunzătoare din conducerea luptei de rezistență a deținuților politici din Vorkuta.

Butoiul cu pulbere era gata să explodeze, fitilul ardea fumegând. Poate era umed și acesta era faptul care întârzia explozia, iar noi trebuia s'o preîntâmpinăm.

Intr'una din bărăci s'a întâlnit conducerea rezistenței. Printre altele se ceru accelerarea pregătirii celor două memorande și împărțirea lor prin toate lagărele din Vorkuta. Eventual expedierea câtorva exemplare spre Sud, în lagărele în care aveam legături, până'n Kotlas. Pentru seara aceleiași zile rezistența aștepta unele informații foarte importante, care veneau de la

celelalte grupări principale din orașul Vorkuta, și dela lagărele din împrejurimi.

Rezistența nu se putea baza pe humanitatea și cuvântul NKVD-ului. Cea mai bună dovadă am avut-o în lagărul vecin.

Foto — Vorkuta 1. Mai 1955

...vedere parțială a lagărului istoric nr. 2, mina nr. 7, din Vorkuta colonia „Octombrie"

...din acest lagăr a pornit lupta unită a deținuților-politici pentru drepturile omului în URSS, prima grevă politică din istoria Statului Sovietic

...calea ferată dela Vorkuta până la Oceanul Inghețat de Nord, trece pe lângă mina nr. 29...

...în stânga, cantonamentele de cazare ale batalionului de pază NKVD, pentru lagărul minelor 12, 14, 16. La orizont malurile râului Vorkuta...

Ei și acum susțineau trecerea directă la o rebeliune armată, punând stăpânire pe toate obiectivele administrative, civile și militare, întinzând rebeliunea spre Sud prin toate lagărele până la Kotlas.

Aeroportul din Vorkuta trebuia să servească imediat ca bază de aprovizionare cu alimente și armament, care ar fi trebuit

să sosească din Vest, într'o astfel de situație. Conducerea rezistenței găsea logic, ca după ocuparea aeroportului, comanda să fie dată fostului Colonel de aviație sovietic Boris Mekhtievitch Mekhtiev rus și antisovietic sută la sută. Deasemenea trebuia pregătită și o comisie care să poată ajunge în Vest pe calea aerului și lua legătura cu guvernele țărilor occidentale, cerând ajutor și arătându-le situația reală de la fața locului. Piloții, precum și întregul echipaj navigator puteau fi completați pentru această misiune din lagărul nostru de deținuți, unde erau destui. Din acest achipaj ar fi făcut parte:

Locotenentul Major Vasca, fost pilot în Forțele Aeriene Sovietice. Armand Maloumian, fost tanchist armean-francez de origine- vorbea la perfecție, printre alte limbi și limba engleză, de care aveam foarte multă nevoie, precum și de relațiile sale din Paris. Un pilot german al cărui nume nu mi-l mai reamintesc, precum și un telegrafist de meserie, un vechi colaborator al Doctorului Gerhard Rönecke.

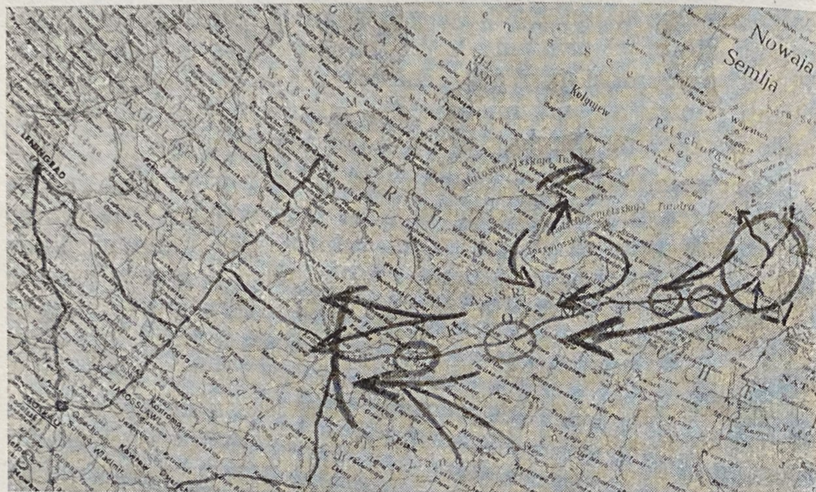
Comisia ar fi fost reprezentată de unul sau de doi membri din comitetul de grevă, doi membri din conducerea grupei din rezistență din Vorkuta, aflați în lagărul nostru, precum și de un diplomat german Cristian Zinsser. Se prevedea încă 5 persoane din partea grupului de rezistență din alte lagăre și orașe și de trei prizonieri care trebuiau aleși din rândul cadrelor conducătoare ale lagărelor din Vorkuta și cele politruce administrative civile.

Trebuie să menționez că toate aceste persoane mai sus amintite, nu erau înștiințate asupra acestui plan, dar se știa foarte bine că își vor da imediat tot aportul, în momentul când li se va cere. Din grupul acestor delegați 60% din ei trebuiau să se reîntoarcă, ceilalți rămânând în Vest, ca oameni de legătură pentru viitor.

„Armata de eliberare Nord Polară", era denumirea pe care ar fi primit-o această armată ce se forma pe scheletul deținuților politici, contra dominației sovietice din Cremlin.

„Mai bine mort ca erou, decât rob 25 de ani", era lozinca după care trebuia să se conducă fiecare deținut și foștii deținuți sovietici.

In Stalele Unite ale Americii era Preşedinte Eisenhover, vicepreşedinte era Richard Nixon, în Anglia dirija Winston Churchill, în Franţa Generalul De Gaule, iar în Republica Federală Germană Cancelarul Kondrad Adenauer. Toţi oameni

... dacă Vestul înţelegea sacrificiul oferit ... ce tăvălug se rostogolea din Nord spre Moscova ... iar dacă numai 10% din deţinuţii şi deportaţii din această regiune, la o chemare erau prezenţi, nici gerul ci numai libertatea sau moartea îi mai putea oprii ..
O Vestule ce scump ai să mai plăteşti îngânfarea şi prostia ta

cunoscuţi pe plan intern şi internaţional, în care aceşti deţinuţi, robi al veacului XX-lea îşi puseseră mare speranţă. Se gândiseră oare bine cu toţii la această acţiune? Meritau oare aceşti conducători încrederea care li se arăta şi jertfele care ar fi urmat? Poate că da, poate că nu! Viitorul o va arăta! Momentul era prielnic. Niciodată situaţia internă din Uniunea Sovietică nu fusese aşa de şubredă şi putrezită ca în aceste zile ! ! !

Fără a avea cunoştinţă, sau a bănui măcar cele discutate în conducerea rezistenţei, Comitetul de grevă, împreună cu cei 16 specialişti ai memorandului, se întruni în baraca carantinei, unde pentru prima dată s'a dat citire proectului memorandului

finalizat. Conceptul era foarte bine pus la punct, dar în unele locuri poziţia „Comitetului de Grevă", nu era destul de clară şi impunătoare. Rectificările şi modificările au fost făcute imediat. Au fost adunaţi 20 de scribi, spre a transcrie toate punctele principale care erau prevăzute în acest memorandum, afară de comentariul dezvoltat care era ataşat memorandului. In numai două ore au fost gata pentru a fi expediate câteva zeci de exemplare, care în aceiaşi noapte au fost expediate din lagăr şi distribuite prin curierii grupului de rezistenţă, în toate lagărele din Vorkuta, iar unele din ele au fost expediate în Sud înspre lagărele din Abis, Uhta, Inta-Kotlas şi pe Valea Petschorei.

Vineri 24 Iulie 1953.

Viaţă în lagăr decurgea normal. Până'n prezent nu s'a produs nici un fel de incident între deţinuţi şi nici între deţinuţi şi soldaţi. In cursul nopţii am primit câteva informaţii din diferite lagăre, care ne cereau permisiunea de a intra în grevă şi a ni se alătura. Acestea erau lagărele nr. 3, 4 Kapitalnîia, 9-10, lagărul 8, precum şi lagărul T.E.Z. I şi II, şi altele.

Vedere generală a Vorkutei

1) lagărul şi mina nr. 9/10, 2) lagărul şi mina nr. 1 — Kapitalnîi, 3) lagărul nr. 11, 4) lagăre „Bătavaki" (criminali), 5) lagărul San Gorodok 9/10, 6) închisoarea centrală NKVD din Vorkuta, 7) Aeroportul din Vorkuta, 8) gara din Vorkuta, 9) atelierele de reparaţii-locomotive, 10) lagărul de carantenă, 11) râul Vorkuta ... în stânga lagăre peste lagăre cât vezi cu ochii ...

Acum pot desvălui cauzele care au determinat conducerea grevei și conducerea rezistenței să nu permită intrarea tuturor lagărelor în grevă, adică a lagărelor mai sus amintite.

Pentru planurile viitoare ale rezistenței, comitetul de grevă trebuia să execute, până în cele mai mici amănunte, indicațiile care le primea. Lagărele erau construite în jurul unor puncte strategice din orașul Vorkuta, unde o mare parte dintre deținuți lucrau. In raza lor de acțiune intra gara principală, aeroportul, centrala electrică, T.E.Z. I și T.E.Z. II, două căzărmi militare, poșta și centrala telefeonică, Holodilnik, depozitele de alimente, centrala NKVD-ului unde se afla toată documentația de care eram interesați și'n apropierea căruia la unele obiective lucrau cei din lagărul 4 . . . etc . . . etc . . .

Iată deci cauza că aceste lagăre ca și lagărele din Vestul Vorkutei, nu au intrat în grevă generală, ele ieșind la lucru, dar nelucrând, fiind gata oricând pentru a pune stăpânire pe obiectivele care le erau indicate și prevăzute în cazul acțiunei X. Comandanții de lagăr și ofițerii politici ai acestor lagăre nu au anunțat conducerea supremă a NKVD-ului și nici comisia guvernamentală moscovită, că aceste lagăre nu-și îndeplieau normele de lucru, părăsind lagărul fără de incidente, neștiind însă care era de fapt rolul pe care lagărele acestea le aveau de jucat.

*

O informație demnă de amintit, anunțată din toate lagărele din Vorkuta: pe ziua de 23 Iulie a fost afișată o circulară prinzând noile dispoziții și directive care intrau în vigoare imediat în favoarea deținuților. Principalele puncte erau:

1) Toți deținuți din lagărul Vorkuta cu regim special din momentul de față nu vor mai purta numerele distinctive pe îmbrăcăminte.

2) Din momentul de față nici-o baracă de locuit nu va mai fi închisă atât noaptea cât și ziua.

3) Din momentul de față vor fi îndepărtate de la ferestrele bărăcilor de locuit toate grilajele.

4) Din momentul de față toți deținuții de cetățenie sovietică au dreptul să scrie acasă, fără limită (nu ca până acum numai două scrisori pe an).

5) Din momentul de față toți deținuții politici de cetățenie străină (nesovietică) au dreptul să scrie 12 scrisori pe an prin intermediul Crucii Roșii Internaționale (până în prezent neavând dreptul să scrie absolut de loc).

6) Din momentul de față toți deținuții pot primi pachete nelimitate. (Până'n prezent numai cetațenii sovietici aveau dreptul de a primi pachete, cetățenii străini nu).

7) Din momentul de față toți deținuții fruntași în producție au dreptul de a primi vizita soției, copiilor, părinților, precum și a logodnicilor. Pentru aceasta comandamentul lagărelor din Vorkuta dă dispoziție ca fiecare comandant de lagăr să ia măsurile necesare, pentru a pregăti câteva camera de oaspeți în afara lagărului.

8) Din momentul de față toți deținuții au dreptul de a care revizuirea dosarului lor de către organele sovietice. Memoriul putea fi predat la comandatura lagărului sau oricărui ofițer sau soldat sovietic în incinta lagărului sau în zonele de lucru.

In circulară se mai aducea la cunoștință că o comisie specială lucrează lu unele proiecte de ordin interior, pentru lagăre și care vor fi aplicate imediat ce vor fi gata aprobate. Se amintea îmbunătățirea renumerației la toate categoriile și locurile de muncă, înbunătățirea aprovizionării la „Lariocurile" (magazinele cu plată din lagăr, deschise la începutul anului 1952 când a început și renumerația fiecărui deținut). Aprovizionarea cu filme, organizarea mai deasă a serilor culturale și festivităților sportive, înbunătățirea aprovizionării cu îmbrăcăminte, încălțăminte și hrană.

In toate lagărele unde aceste circulare au fost afișate, se aflau ofițeri sau soldați din administrația lagărului respectiv, care dădeau sau încercau să dea răspuns la eventualele întrebări puse de deținuți.

O mare bucurie și noi speranțe se iviră în inimile deținuților. Cu această circulară organele NKVD-ului, în frunte cu Generalul Maior Dirivenko, sperau să prindă două muște deodată. Prima, se arăta în văzul lumii marea grijă părintească a NKVD-ului (organele de Stat sovietice) și-a Moscovei față de deținuți: a doua, înăbușirea grevei. Astfel aveau posibilitatea de a acuza Comitetul de grevă principal, ca și comitetele din celelalte

lagăre, de rebeliune contra orânduirii de Stat sovietice, dând posibilitate de înăbuşirea climatului.

*

Soiveticii nu erau proşti când dădură această circulară! Numai că ei întârziaseră cu 5 minute. Dădeau această circulară cu 24 de ore mai târziu de când aceste puncte mai sus amintite fuseseră aduse în discuţie ca probleme auxiliare ale deţinuţilor şi nu ca probleme principale, pentru care începuse greva generală. In fiecare lagăr din întreaga regiune Vorkuta se ştiau cuzele şi dedesupturile acestei circulare. Fiecare deţinut era conştient şi vedea totul ca în palmă, mârşăvia organelor sovietice şi slăbiciunile lor. Cu atât mai mult fiecare deţinut, chiar şi acela care până'n momentul de faţă fusese inactiv, dorea să participe prin prezenţa sa la îngenuncherea administraţiei sovietice cu propriile ei arme şi sentimente, căci toţi terminaseră de acum şi studiaseră în Universitaţile prea învăţatului Makarenko.

Din informaţiile care ne mai sosiseră, aproape toate lagărele din Nordul şi Nord-Estul lagărelor de regim intraseră în grevă. Afară de unele în care cei care trebuiau să ia în mâinile lor frâurile conducerii nu erau încă hotărâţi, sau între conducerea grupului de rezistenţă şi a viitorului comitet de grevă nu se găsea o linie apropiată, cu toate că şi unii şi alţii primiseră în acest sens instrucţiuni exacte. Dacă organizaţia de rezistenţă din lagăr nu era bine alcătuită, iar comitetul de grevă se baza pe diferitele grupări separatiste şi naţionale, era normal ca să se întâmple multe neînţelegeri, cu toate instrucţiunile primite şi să se tergiverseze intrarea în acţiune aşa după cum era planificată.

Voi menţiona aici cazul minei nr 29, care se afla numai la câţiva km. de lagărul nostru, mai la Nord şi care ar fi trebuit să intre în grevă pe data de 24 Iulie 1953. Dar ei au intrat abia pe ziua de 26 Iulie, după ce au schimbat comitetul de conducere al grevei cu puţinele excepţii, de cel puţin de 3 ori: dar despre asta vom mai vorbi.

*

Dar ce se întâmplase în lagărul 12-14-16 cu cei doi morţi? Şi care erau urmările? Acest lucru interesa pe toată lumea, dar mai ales pe noi cei din comitetul central al grevei, căci şi noi puteam avea astfel de surprize. Ar fi păcat de oameni şi de Dumnezeu, dacă nu aşi aminti evenimentele din acest lagăr, aşa după cum au fost, şi aşi trece peste aceste momente în goana timpului, fără a le menţiona.

Ca şi în lagărul nostru şi'n alte lagăre toţi „serviabili" NKVD-ului se dezasociară de grevişti, părăsind lagărul de locuit. Bine înţeles că autorităţile le-au găsit imediat de lucru şi cazare la minele care le erau ataşate. Majoritatea din ei nu munciseră aproape niciodată, trăiseră ca lipitorile pe spinarea celorlalţi. Acum nu mai era niciunul şef, ci numai muncitori. Iar pentru a avea un post de şef, trebuia să fii la toartă cu ofiţerul NKVD-ist. Sosiseră vremea când lupii care sfâşiase până acum oile, fuseseră alungaţi de oi. Lupii însă trebuiau să sfâşie pe cineva, căci aşa erau învaţaţi şi educaţi de Makarenkul NKVD-ului. Dar nu mai aveau oi şi acum începuseră să se sfâşie între ei.

Nu trecuseră nici 24 de ore de la începutul grevei şi de la părăsirea lagărului de locuit, când între cei fugiţi a şi început discordia, care a ajuns la bătaie chiar şi aproape de crimă. Doi dintre şefi (năreacici) şi informatori ai NKVD-ului, foşti nobilii lagărului, acum erau puşi în faţa unui fapt împlinit, căci deveniseră proletari de rând ca toţi ceilalţi muritori, fără drepturi ci numai obligaţii. Ei cunoşteau drumul! Urcuşul era greu şi ei ajunseseră odată tocmai acolo sus pe vârful dealului: dar de acolo căzuseră din nou în locul de unde plecaseră, şi toate astea din cauza acestor nesăbuiţi de grevişti. Ei nu erau oameni care să rămână mici, deaceia încercară să urce din nou dealul spre a ajunge în vârful lui.

Dacă în trecut, pentru fiecare pas pe care-l făceau pentru a ajunge în vârf, trebuiau să treacă peste un frate de-al lor din marea clasă a deţinuţilor, acum trebuiau să treacă direct peste cei de-o seamă, lipitori nesăţioase şi unelte ale NKVD-ului.

Nici nu au ajuns bine în zona de lucru şi s'au prezentat imediat ofiţerului politic, informându-l asupra tuturor fleacu-

rilor ce circulau între foştii lupi. Dar NKVD-istul nu avea nevoie acum de informaţiile acestea mărunte. Ii trimise direct la muncă, dându-i pe mâna unui alt lup, care fusese mai bine inspirat decât ei şi mai ales înaintea lor. Lupii se revolatră, se luară la bătaie, dar înainte ca să fie sfâşiaţi, cei doi foşti şefi (năreacici) luară drumul lagărului de unde fugiseră prin coridorul de sârmă ghimpată care lega zona de locuit a lagărului cu zona de lucru a minelor, care era lung de circa 800 de metri. Fugeau urmăriţi din spate, urmăriţi de lupii setoşi de răzbunare! Nimeni nu le luară apărarea, nici soldaţii din turnurile de pază şi cu atât mai puţin fostul lor şef direct, ofiţerul NKVD-ist. Spre a-şi salva pielea dădură năvală cu sufletul la gură în lagărul pe care numai cu o zi înainte în părăsiseră, nevrând să se lase înjugaţi, ca foşti lupi şi conducători de haită, în rândul oilor greviste.

Comitetul de grevă al lagărului 12-14-16, care se afla în faţa unui fapt împlinit şi cu un prim rezultat de doi morţi şi un rănit, găsi de cuviinţă să se organizeze el însuşi mai departe. Nici-un ofiţer şi nici-un soldat sovietic sau civil nu avea voie să intre în incinta lagărului fără aprobarea comitetului de grevă şi fără însoţitori.

Comitetul lor de grevă era format din toate naţionalităţile existente în lagăr şi condus de un fost ofiţer, mi se pare că un Loc. Colonel al armatei sovietice, condamnat şi el la 25 de ani, ca trădător de patrie. După ce luase parte de la început până la sfârşitul războiului, ajunsese la Berlin şi trebuia să se reîntoarcă victorios în patria sovietică. Pe unde a fost şi pe unde a trecut văzuse starea reală a lucrurilor, nu aşa cum îi fusese lui explicate în lecţiile politice. El nu era unicul caz, ci unul din milioanele de foşti soldaţi sau ofiţeri victorioşi care deschiseseră ochii şi vedeau realitatea aşa cum era. Un astfel de om era Preşedintele Comitetului de grevă al lagărului mai sus amintit şi care trebuia să hotărască, împreună cu ceilalţi, soarta celor doi morţi.

In atelierul lagărului au fost executate în cel mai scurt timp trei coşciuge, două pentru cei înpuşcaţi, iar al treilea pentru unul care murise, să zicem de moarte bună, iar pentru ca toată

lumea să-i vadă, au fost scoase din sala bucătăriei în mijlocul lagărului, două mese pe care au fost depuse cele trei scrie în care se aflau primii morţi ai primei greve politice din istoria Statului Sovietic. Toate florile care s-au găsit în lagăr au fost aduse şi au înpodobit catafalcul celor trei eroi. In faţa întregului contigent de deţinuţi un grup de preoţi de diferite religii au ţinut o slujbă, după care Preşedintele comitetului de grevă a rostit un discurs. Fiecare deţinut trebuia să treacă prin faţa catafalcului, să pună mâna pe catafalc şi să jure: „Frate, jur că nu te voi uita niciodată şi am să te răzbun".

Administraţia lagărului privea cu îngrijorare acest cortegiu funebru de dinafara gardului de sârmă ghimpată, neîndrăznind să intervină, în astfel de momente. Comitetul hotărâse ca cei trei morţi sa fie înmormântaţi în incinta lagărului. După ce se termină toată ceremonia, pentru efectuarea acestei gropi, fiecare deţinut din lagăr trebuia să scoată cel puţin o lopată de pământ din groapă. Trecuse mai mult de jumătate din contigentul lagărului prin faţa catafalcului, când o întâmplare neprevăzută opri tot bunul mers al cortegiului funebru. Ce se întâmplase?

In lagăr apăru deodată cei doi foşti năreacici, lupii, cum le-am spus noi, goniţi din urmă, şi care îşi căutaseră scăparea aci în lagăr şi nimeriseră tocmai în aceste momente tragice. Unul din posturile pe pază puse din partea deţinuţilor din înprejurul lagărului în interior, a pus mâna pe ei şi i-a adus în faţa Preşedintelui comitetului de grevă, care se afla lângă catafalcul din mijlocul lagărului. Deţinuţii începuseră să strige in gura mare, orbiţi de mânie şi mânaţi de instinctul animalic de răzbunare, ca ei să fie linşaţi aci în faţa celor trei victime.

Comandamantul lagărului abia aştepta un astfel de incident. Cu toate că după aceea mulţi au spus că acest lucru fusese organizat ca provocaţie de însăşi NKVD, pot spune, după investigaţiile făcute ulterior de către cei din rezistenţă, că totul a fost numai o întâmpalare. Fapt este că numai aşa NKVD-iştii ar fi putut interveni armat, în numele legii, contra unor revoluţionari. Dar această satisfacţie nu le-a fost dată.

Inspăimântaţi, cei doi lupi se făcură miei şi cereau cu lacrimi în ochi iertare şi drept dovadă doreau să desvăluie pe toţi aceia pe care-i cunoşteau că lucraseră ca informatori pentru organele

NKVD-ului. Numai să nu li se întâmple nimica şi să li se lase viaţa. Viaţa care, prin acţiunile lor, ei o luaseră multor deţinuţi!

După ce i-a ascultat, Preşedintele comitetului de grevă Pawlenko, şi-a spus părerea şi hotărârea sa faţă de toţi deţinuţii, cerându-le aprobarea şi toţi în unanimitate şi-au dat-o.

El ceruse ca cei doi foşti năreacici să mănânce pământ din faţa catafalcului unde se aflau cei trei morţi, până ce oamenii vor crede de cuvinţă că ajunge. Şi au mâncat, chiar cu poftă foştii lupi, cu ochii plini de lacrimi de crocodil, numai pentru a-şi salva viaţa. După ce oamenii de faţă s'au scârbit de atâta laşitate, au spus că ajunge, fiind desgustaţi.

La acest ceremonial i s'a permis comandantului de lagăr de a intra şi asista la toate ce se întâmplă, ca să fie un martor ocular, pentru autorităţi, că nimic nu s'a întâmplat cu forţa.

Din locul unde se aflau şi până la poartă care ducea spre coridorul care lega lagărul de mină, s'a format un cordon din deţinuţi. Lupii aveau voie să părăsească fosta lor turmă, fără a fi înbrânciţi sau loviţi. Singurul lucru care a fost permis celor care au vrut a fost să-i scuipe. Aşa s'au putut retrage lupii din lagărul oilor.

Două zile şi două nopţi au mai fost ţinuţi sub cerul liber în acest coridor cei doi lupi, după care au fost luaţi de către NKVD şi duşi, Dumnezeu ştie unde. In lagărul respectiv nu se mai puteau întoarce iar în zona de lucru ceilalţi lupi i-ar fi sfâşiat, iar soldaţii de pază îi dispreţuiau.

După acest incident Comitetul de grevă şi-a dat seama c'ar fi o greşeală ca morţii să fie înmormântaţi în lagăr, căci după terminarea grevei, indiferent când, autorităţile NKVD-ului i-ar fi desgropat şi reîngropat în cimitir, ca să nu de-a ocazie la un loc de pelerinaj. Ocazia se ivise, Comandantul de lagăr asistase la cele petrecute şi i se ceru aprobarea ca cei trei morţi să fie înmormântaţi în cimitirul din spatele lagărului nr. 2. O sută de oameni vor conduce la locul de veci pe cei trei, iar întregul contigent al lagărului va forma un cerc în faţa gardului de sârmă ghimpată, unde vor aştepta reîntoarcerea celor o sută de oameni, în caz contrariu toţi vor intra în sârma ghimpată. Astfel se termină acest episod tragic.

REPREZENTATUL CAUCAZULUI ŞI INDO-TURCMENE

Kneaz Anatoli Musaew Ahmed, născut în 1923 în Irkusk-Siberia, de naţionalitate şi origine Cicenz, cetăţean sovietic.

Cicenzii sunt de origine indo-turcmenă şi se găsesc în primele zile ale revoluţiei din Octombrie 1917 în părţile muntoase ale Caucazului, adunaţi într'un trib puţin numeros, dar mari iubitori de libertate şi independenţă, din care cauză au şi putut supravieţui secole întregi diferiţilor ocupanţi. Păstori şi negustori, ei nu s'au supus de bunăvoie organelor sovietice, din care pricină au fost decimaţi sau deportaţi departe de locurile lor natale. In ultimul război mondial, cu apropierea trupelor germane de Caucaz şi formarea unor unităţi militare de voluntari din popoarele caucaziene, în deosebi Georgieni, aci s'au găsit foarte mulţi voluntari cicenzi, care sperau în eliberarea teritoriilor lor natale şi independenţa tribului lor. Supravieţuirea sub teroarea sovietică s'a făcut prin camumflarea originii şi renegarea naţionalităţii, înglobându-se fiecare acelor naţionalităţi mai apropiate în limba şi obiceiuri. La începutul revoluţiei o parte din ei şi-au căutat salvarea camumflându-se în oraşele care se aflau de-alungul căii ferate trans-siberiane.

Părinţii lui Musaew se stabiliseră în oraşul Irkusk ca negustori de origine georgiană. In 1926, după un val de teroare deslănţuită de către G.P.U., părinţii lui Musaew sunt arestaţi şi nimeni nu a mai aflat niciodată ceva despre ei. Kneaz este crescut într'un orfelinat, unde a fost dus de nişte prieteni ai părinţilor săi. Educaţia şi-a primit-o în acel orfelinat iar mai târziu în şcoli speciale pentru copii fără părinţi. In anul 1941, cu începerea războiului germano-sovietic, se angajează voluntar pentru apărarea patriei sale sovietice, care l-a crescut şi educat. In 1945, odată cu sfârşirea războiului, în calitate de Căpitan, face parte din trupele de ocupaţie, pentru puţină vreme în Germania, iar mai târziu în Cehoslovacia. Aci este ataşat unei Comisii Militare sovietice care selecţionează prizonierii de război pe naţionalităţi, mai ales pe cei din trupele Generalului Vlasov.

Intr'una din permisiile sale în timpul războiului, în oraşul său natal din Siberia, auzi pentru prima dată despre soarta

părinţilor săi şi-a poporului din care se trăgea cu adevărat, de la nişte bătrâni, şi ei Cicenzi, vechi prieteni ai părinţilor săi. Din această zi el a încercat să descopere adevărul asupra soartei neamului său.

Aci în Cehoslovacia, în acest lagăr de triere, găseşte compatrioţi trataţi ca trădători de patrie şi care aşteptau acum, fără a-şi deplânge soarta sau pasul făcut, hotărârea tribunalului militar care se înjghebase şi care lucra cu mare sârguinţă, 24 din 24 de ore, dând sentinţe de moarte pe capete.

Căpitanul Kneaz Anatoli Musaew încercă să-şi salveze compatrioţii printr'o evadare înscenată, dar cu toţii dau greş. O parte din ei sunt prinşi imediat, alţii se îndreaptă spre Caucaz, unde sperau să găsească ajutor în rândurile compatrioţilor. De ce nu s'au dus înspre Vest? Nici nu mai trebuie pusă problema! Ar fi fost din nou predaţi sovieticilor de către Americani şi Englezi, după cum făcuseră şi prima dată.

In 1947 Musaew este arestat şi condamnat la 25 de ani ca dezertor şi trădător de patrie, dar de naţionalitate cicenz şi nu georgian, cum era trecut până în acel moment în toate actele. Din anul 1950 se afla în lagăre cu regim special din Vorkuta, iar acum în 1953, ca membru în comitetul de grevă în lagărul nr. 2 mina nr. 7, era mândru de a-şi reprezenta neamul său, chiar şi dacă acesta era pe cale de dispariţie în Uniunea Sovietică.

REPREZETANTUL POLONEI ŞI CELOR FĂRĂ CETĂŢENIE

Felix Felixovici Kinzerski reprezentatul Poloniei şi a celor fără cetăţenie, născut în 1912 în Nurarovka, Uniunea Sovietică, de naţionalitate Polonez, fără cetăţenie. (Colonelul).

Kinzerski se trage dintr'o familie de Polonezi, tatăl său fost ofiţer în armata ţaristă rusă. După primul război mondial

întreaga familie se stabileşte în Polonia în apropierea Vorşoviei, de unde era de origine.

După terminarea şcolii primare el intră în şcoală de ofiţeri, iar în Septembrie 1939 se află împreună cu superiorii săi la Moscova.

Internat în lagăre de prizonieri, nu este repatriat din cauză că tatăl său slujise în armata ţairstă. Are însă posibilitatea de-a intra în rândul trupelor poloneze, care luptă de partea Uniunii Sovietice contra Germaniei. In 1944 în faţa Varşoviei este înaintat la gradul de Căpitan, dar numai la câteva săptămâni după aceea este degradat şi condamnat ca trădător de patrie, la 25 de ani de închisoare.

Motivul pentru care Kinzerski a fost condamnat: a protestat faţa de comandantul armatei sovietice, pentru neintervenţia la timp şi neajutorarea populaţiei civile în răscoalei din Varşovia, prin aceasta dând posibilitate trupelor germane, care evacuaseră deja Varşovia, de a reveni şi a se răzbuna pentru înfrângerea suferită. Mai mult de doi ani Kinzerski a fost cercetat în diferite centre ale NKVD-ului, mai ales în cel din Moscova. Nerecunoscându-l ca cataţean polonez, după multe, chiar foarte multe neplăceri, sovieticii îl trec în categoria celor „fără cetăţenie". Până'n 1953 Kinzerski se află în lagărele din Siberia, în ultimul timp în Karaganda. In 1952, luând parte la o răscoală a Ucrainenilor contra Blătnoilor, care a costat viaţa mai multor zeci de oameni, totul fiind pus la cale de către organele NKVD-ului local, el este transferat împreună cu alţi 300 de rebeli, cum li se spunea, în lagărele cu regim special din Vorkuta, unde ajung la începutul lunii Iulie 1953. Sunt dirijaţi direct în lagărul nr. 2 mina nr. 7. Căpitanul Felix Kinzerski este acela care în timpul grevei este denumit şi „Colonelul". Repet, el a fost Căpitan şi nu Colonel: pseudonimul primit i-a fost dat fără intenţie, nu din partea comitetului de grevă şi fără ştirea lui, ci de către deţinuţii din lagăr.

In timpul grevei susţin şi apără problema deţinuţilor politici, prizonierilor şi deportaţilor „fără cetăţenie", aflaţi în Uniunea Sovietică. Apoi în calitate de fost ofiţer polonez şi polonez de origine, reprezintă deasemenea interesele lor.

REPREZENTATUL CETĂŢENILOR STRĂINI

Urwich Iohann (Ferry) Născut la 29 Mai 1926, în Moreni, România, cetăţean german. Autorul acestor rânduri.

Foto — 13. Sep. 1943 Vorkuta

Ferry... repreztantul cetăţenilor străini în Comitetul de grevă de cinci, al lagărului nr. 2, mina nr. 7 şi Vorkuta, Iulie 1953... fotografiat în timpul procesului din Vorkuta între 13 şi 18 Septembrie 1953

CONTRASTE

Ziua de 24 Iulie 1953 va intra în istoria grevei din Vorkuta ca şi zuia în care pentru prima dată, în timpul grevei, au fost arestaţi primii doi soldaţi din contigentul trupelor de pază exterioară, pentru refuzul de a îndeplini ordinul primit de la superiorii lor.

Cum s'au petrecut lucrurile şi cum a fost posibil ca doi soldaţi care-şi îndeplineau serviciul militar să refuze ordinul primit de la ofiţeri? Pentru a avea o imagine mai clară mă voi referi la viaţa anterioară a soldatului sovietic, care îşi făcea serviciul militar ca „pază" a detinuţilor politici.

Şedinţele politice în cadrul armatei sovietice sunt ţinute foarte des de către ofiţerii politici. In aceste şedinţe totul este legat de viaţa anterioară a deţinuţilor politici închişi în lagăre şi pe care ei trebuiau să-i păzească. Existau însă şi şedinţe în care se desbăteau situaţia internaţională şi participarea la politica internaţională a guvernului sovietic. De foarte multe ori se întâmpla ca soldaţi, după astfel de şedinţe politice, pe care nu le înţeleseseră, să încerce pe diferite căi să afle adevărul (cu toate că astfel de lucruri erau strict interzise) de la deţinuţii politici, în deosebi cetăţeni străini. Am să amintesc o întâmplare petrecută în anul 1952.

Ieşiam cu o brigadă la lucru în schimbul de noapte, pentru a descărca camioane şi încărcă vagoane cu balast de pietriş, într'o zonă special închisă a Căilor Ferate, lângă staţia Coloniei Octobrâscîia, care aparţinea de mina nr. 7. Balastul era adus în camioane din carierele de piatră de pe malul râului Vorkuta, unde lucrau deţinuţii din lagărul 12-14-16. Pentru că în momentul sosirii noastre nu erau nici vagoane de încărcat şi nici maşini de descărcat, deţinuţii aprinseră un foc mare la care îşi încălzeau oasele. Şeful convoiului nostru era um sergent de origine rus de pe Volga, un băiat foarte simpatic şi descurcăreţ. Cu acest sergent ca comandant de pază mai fuseserăm la descărcat vagoane pentru baza principală, mai ales de cartofi. Este adevărat că la orice operaţie de descărcare, dacă erau alimente se furau de către deţinuţi şi se vindeau prin intermediul soldaţilor, sau cu ştirea lor, civililor, iar prada se împărţea. Scăzământul se făcea totdeauna prin acte în regulă, aşa că nimeni nu era în pierdere, nici însoţitorul sau însoţitorii vagoanelor, dar nici primitorii. Actele vorbeau.

Cu câteva luni înainte s'au descărcat 6 vagoane de câte 60 de tone cu lăzi, a 40 de sticle fiecare de câte o jumătate de litru de votcă. Brigada era de 40 de oameni, paza de 10, şeful depozitului cu ajutoarele sale 3. S'au furat în total peste 10 mii de sticle de votcă, împărţindu-se frăţeşte. Şeful depozitului lua jumătate din cantitate, drept preţ pentru efectuarea actelor, muşamalizarea afacerii şi punerea la dispoziţie de sticle sparte, băgate în lăzile din care erau sustrase cele pline. Peste aceste cioburi se turna câte o sticlă de votcă, pentru ca sustragerea

să fie mai reală. Din partea noastră au fost vândute circa 3000 de sticle, tot şefului de depozit, contra bani şi alimente, dar la un preţ a numai 30 de ruble litru şi nu 42 cât era preţul oficial. Câteva zeci de sticle erau date gardienilor, care la rândul lor şi le puneau bine la prietenii sau prietenele din coloniea amintită, pentru zile negre. Restul de sticle rămâneau în custodie la şeful depozitului care răspundea de ele, ori efectua tranzacţiile pentru obiectele de care avea nevoie. El este acela care ne-a făcut rost şi de hârtie de scris.

Cetăţeanul fusese un condamnat politic, originar din Nordul Bucovinei şi vorbea foarte bine româneşte, cu toate că nu era român de origine. Alimente ne-au fost procurate cât aveam nevoie şi cât am fi putut strecura în lagăr, fără a da de bănuit. Menţionez că nu fiecare deţinut care participa la descărcare cunoştea şi dedesupturile acestea. Pe ei îi interesau mai întâi de toate alimentele şi ceva de băutură, căci de a risca nu dorea niciunul. Sumele de bani adunate erau date grupului de rezistenţă, care lucra pe întreg teritoriul Vorkutei, ba chiar mai mult, legăturile ajungeau până departe în Ucraine sau în Caucaz. Soldaţii care ne păzeau erau deasemenea mulţumiţi: fiecare primea de mâncat şi de băut pe săturate şi-i mai rămânea şi ceva pentru zile negre. Restul combinaţiei nu trebuiau să-l ştie.

La terminarea lucrului, controlaţi pe loc de mai mulţi politruci din lagărul nostru, care desigur plecau fiecare cu servieta plină de votcă şi alimente, pe un întuneric şi o vifornită neastâmpărată, ne-am întors în lagăr. Soldaţi erau aşa de beţi încât deţinuţii le-au luat armele, până aproape de intrarea în lagăr. Şeful convoiului, după ce ne-a mulţumit şi ne-a promis că şi data viitoare va merge cu noi, — că suntem băeţi de trebă, — ne-a predat nazaratelui de serviciu pentru a ne face controlui. Intre timp 25 de sticle fuseseră depuse în şanţul drumului în zăpadă. Nazaratele ne-a întrebat de unde venim. Unul i-a spus că mai bine s'ar uita în şanţul drumului şi să ne lase să intrăm mai repede, că am îngheţat. El trecu printre noi numai de formă şi întorcându-se anunţă, — gata, — dar nu uită să spună că preţul putea fi ceva mai mare, aşa că, data viitoare să avem grijă!

Cu acelaş convoi, altă dată, ne-am dus la descărcat cartofi. S'au furat peste 10 tone şi s'au vândut, nimeni neştiind nimic, iar actele erau mereu în regulă.

„Dacă vrei să trăeşti, lasă şi pe alţii să trăiască", este o zicală foarte răspândită în întrega Uniune Sovietică, mai ales în lagărele ei.

Aşa dar şeful convoiului, sergentul, apropiindu-se de unul dintre deţinuţi pe care îl cunoştea mai deaproape şi cu care avusese nenumărate discuţii, îl întrebă, dacă este adevărat că soldaţii americani sunt foarte laşi, deoarece, după cum le-a spus ofiţerul politic la şedinţa avută: numai un singur semn făcut de tătuca Stalin şi întreaga armată eroică sovietică, dacă şi-ar azvârli căciula înspre Vest, americanii ar fi primii care s'ar îneca în Oceanul Atlantic. Tătuca Stalin nu vrea război şi nici vărsare de sânge. Imperialiştii şi capitaliştii din Vest vor fi singuri distruşi de către proletaratul clasei muncitoare din aceste ţări, după care vor cere să li se permită de a se încadra în marele Stat Socialist al Uniunii Sovietice... etc... etc...

Deţinutul rus, un fost membru al armatei Generalului Vlasov, care nu cunoştea prea bine ci numai din auzite, capacitatea de luptă a soldatului american, îl îndreptă spre mine, pentru că eram unica persoană în această brigadă care putea da răspunsurile exacte, fără a nedreptăţi vre-o parte. Toţi ştiau că făcusem parte din armata germană şi fusesem numai pe frontul de Vest, că cunoşteam majoritatea ţărilor Occidentale, iar după război lucrasem la americani iar mai târziu la francezi ca translator. Chiar dacă negam că sunt spion american tot nu mă credea nimenea, de aceea îi lăsam în voia soartei. Nu de puţine ori le povesteam diferite filme sau romane, chiar şi aventuri amoroase ale Parisului şi dacă de multe ori erau imaginare, principalul era că soldaţii erau distraţi şi lăsau brigada în pace, iar la fârşitul lucrului primeam din partea responsabilului „documentul" că ne-am îndeplinit norma cu cel puţin 110%.

— Hei, fascistule, ia spune adevărul! — îmi zice sergentul după ce îmi povesti tot ce le spusese politrucul la şedinţă.

Eram numai noi doi, fostul vlasovist se retrăsese, aşa cerea legea lagărului, cât mai puţini martori dacă este posibil. Şi eu i-am spus.

— Să fiu sincer năcialnic şi n'ai să te superi sau să te simţi jignit din ce-am să-ţi spun.

— Nu, nu, vorbeşte deschis, căci nici eu nu prea cred la toate balivernele care ni le povestesc, zise el.

Am început cu perioada dinnainte de război, intrarea în război a SUA contra Germaniei, potenţialul în rapidă creştere a materialului de război şi-a calităţii sale, tehnica şi tactica de luptă a soldatului american, evitarea jertfelor inutile de către ofiţeri şi comandant, alimentaţia, îmbrăcămintea şi solda soldatului american, toate câte le ştiam eu din timpul războiului şi după război.

Cea mai bună dovadă i-am dat-o imediat, spre a-l convinge, căci pe Ivan poţi să-l convingi numai cu faptele pe care el le vede şi eventual poate să le pipăe.

Aveţi aici în îndepărtatul Nord unde ne aflăm o mulţime de automobile, dar mai ales camioane de mare tonaj de fabricaţie americană, care sunt aduse din Uniunea Sovietică încă din timpul războiului, după anul 1942 în deosebi, şi toate merg ca ceasul, rezistând şi interperiilor şi climei. Uită-te la camioanele voastre după numai doi ani le daţi la fier vechi. Ce pot să-ţi dau eu mai bună dovadă decât acest lucru? Despre îmbrăcăminte ai văzut zilele trecute când ai făcut singur pe intermediarul între neamţul acela şi prietenul tău sergentul, care a cumpărat cămaşa aceia americană. Era o cămaşă pe care o purtau soldaţi ca şi ofiţerii, nu ca la voi că sunteţi în zdrenţe. Numai atuncea sunteţi îmbrăcaţi când vă duce la paradă sau în străinătate.

— Ai dreptate! Americanii ăştia trebuie să fie tare bogaţi şi cine s'a dus în America şi a muncit, toţi şi-au făcut avere. Mai mulţi oameni de la noi din sat, după cum îmi spunea tata, fuseseră în America ca simpli muncitori şi după câţiva ani s'au reîntors şi-au cumpărat casă, pământ şi şi-au făcut gospodărie mare. Numai colectivizarea le-a luat totul, iar pe ei i-au deportat.

Măi fascistule! Ruşii nu au frică de Americani, după cum n'au avut frică nici de Nemţi la început, crezând c'au venit ca eliberatori şi că le vor da pământ, dar nici pământ nu le-au dat ţăranilor cum s'au aşteptat. Dar Americani nu au nevoie de pământul nostru, ci din contră ei sunt bogaţi şi ne vor ajuta, desigur că o să trebuiască să le plătim, dar nu ca vouă Nemţilor.

Din această zi de câte ori ieşiam la lucru şi aveam posibilitatea de a sta lângă un foc de lemne (căstior), trebuia să povestesc de anumite întâmplări din timpul războiului, mai ales de debarcarea aliaţilor în Franţa, în vara anului 1944. Cu lux de amănunte le-am povesit şi astăzi sunt sigur că cei ce-au ascultat şi-au putut da seama de cele două extreme: deoparte politrucul: de partea cealaltă un duşman al lor şi al americanilor.

In ce ne priveşte pe noi, deţinuţii politici, politrucii de fiecare dată le arătau soldaţilor cât de periculoşi am fost şi cât de periculoşi vom fi în cazul când ne-am revolta sau am fi eliberaţi printr'un război, Deci drept criminali, asasini, spioni şi răzbunători eram pecetluiţi în toate şedinţele. Dar soldaţii cu timpul îşi dădeau seama, chiar dacă la început crezuseră, că nu suntem cei descrişi.

Inceperea grevei, ordinea şi disciplina din lagăr, comportarea fiecărui deţinut faţă de toţi soldaţii şi ofiţerii, au avut un răsunet aşa de mare în cercul armatei care ne păzea, cât şi în rândurile familiilor lor sau al civililor care nu fuseseră deţinuţi, încât fiecare ne respectau mai mult decât pe NKVD-iştii lor.

Intram în a treia zi de grevă generală. După incidentul din lagărul 12-14-16, posturile fuseseră dublate iar în afara lagărului şi-au reînceput activitatea patrulele. Cu noile întăriri sosite la batalionul de pază, au sosit şi câţiva ofiţeri noi. In jurul orei 10 dimineaţa, căpitanul care însoţea sentinelele de schimb, când ajunse la turnul de pază din colţul lagărului, lângă morgă, se adresă ambilor soldaţi din turelă, ca să fie auzit şi de deţinuţii care eram prin apropiere şi luau o porţie de gură cască: „Fiecare soldat la postul său de sentinelă va face uz de armă fără somaţie şi va trage în orice individ care se apropie mai puţin de trei paşi de gardul de sârmă ghimpată", — aţi înţeles?

Soldații din turelă începuseră să râdă și se adresară căpitanului, dar și aceștia ca să fie auziți de deținuți.

— Tovarășe Căpitan! Nu trebuie să aveți nici-o grijă, uz de arme nu trebuie să facem, căci nimeni nu se gândește să treacă gardul de sârmă ghimpată. Dacă ar fi vrut s'o facă o puteau face dela început. In ceace privește cei trei metri pe care D-tră îi dați ca limită, nu se poate menține. Uitați-va la unele bărăci: distanța până la sârma ghimpată este de aproape un metru. Tovarășe Căpitan, oamenii aceștia nu doresc decât drepturile lor și nu de la noi sau de la D-tră, ci de la năcialnicii mai mari din Moscova. De tras noi nu vom trage, căci nu vrem să fim numiți criminali ca cei din lagărul vecin.

După o jumătate de oră cele două sentinele au fost schimbate și băgate la arest, iar a doua zi au fost transferate la închisoarea centrală din orașul Vorkuta, pentru cercetări.

Cam asta era atmosfera în rândurile soldaților de pază de la începutul grevei și până în ziua de 31 Iulie 1953. Peste 200 de soldați și ofițeri au fost arestați, condamnați sau transferați disciplinar din regiune Vorkuta, pentru astfel de incidente sau faptul de a avea contact cu deținuții politici, mai ales cu aceia din lagărele care intraseră în greva generală. O mare parte din ei au fost închiși în închisoarea centrală din Vorkuta, unde i-am găsit în jurul datei de 15 August și de unde au fost transferați pentru eliberarea celulelor de care aveau nevoie, din cauza noilor arestați după terminarea grevei. Un lucru concret este că organele NKVD-ului din Moscova, ca și din Vorkuta, nu s'au mai bizuit pe buna credință a trupelor de pază. Cea mai bună dovadă este că la masacrul efectuat la 1 August 1953 în lagărul minei nr. 29, nu a participat nici un soldat din cadrul vechilor trupe din Vorkuta.

Sâmbătă 25 Iulie 1953

Viața în lagăr decurgea normal, iar ultimele informații sosite din celelalte lagăre ne înștiințau că mai toate lagărele din Nord și Nord-Vest, intraseră în grevă. Cât privește lagărele care se aflau în apropierea orașului și a punctelor strategice amintite, ieșiau la lucru dar fără de a da vreun randament.

Nici oficialitățile lagărelor respective nu încercau a le face vre-o observație de teama incetării lucrului și a neplăcerilor care ar fi urmat.

In concluzie, conducerea NKVD-ului conoștea bine locul de inițiere a grevei. De aceea își concentră cele mai inteligente și luminoase capete spre lagărul minei nr. 7. Sperau, dar ce sperau nici ei nu știau!

Provocațiile încercate nu-și făcuseră efectul și se vedea treaba că fiecare Cechist își frământa creerii pentru o găsi ceva nou, care să destrame această unitate a deținuților.

Unul dintre cei care a încercat o astfel de manevră, sub o formă tipică de provocare sovietică, a fost și procurorul dela procuratura orașului Vorkuta, al cărui nume nu mi-l amintesc. Știu că era de origine din Minsk și era singurul dintre toți procurorii ciupit de vărsat. Ce a încercat el și cum?

In primele ore ale zilei a intrat în lagăr singur și cu mare intimitate se apropia de orice grup întâlnea și încerca să intre în discuție, discuție de ordin general și nici de cum de ordin politic sau în legătură cu greva. Aflându-se în fața bărăcii 28, unde rămăsese mai mult timp, ascultând la discuțiile care se înfiripaseră, la un moment dat s'a adresat, așa într'o doară, cuiva și nimănui, zicând:

— Acum știu eu de ce nu vă duceți la lucru! Și dădu să plece.

— De ce năcialnic Procuror? Il întrebă unul din deținuții greviști, care prinsese momeala procurorului.

— Simplu ca bună ziua! L-au arestat pe Beria al vostru și voi vreți să încercați prin acțiunea voastră să-l eliberați.

La toate se așteptaseră, dar la o așa provocație directă, murdară și perversă, la asta nu se gândise încă nimeni. Toți rămăseseră cu gura căscată și nimeni nu știa ce să-i răspundă. Gogornița era așa de mare, încât nu se putea înghiți. Procurorul își dădu seama că a pus punctul pe i și a găsit o mică crăpătură de unde se putea trece la acțiune. Dar în momentul când a vrut să plece a fost oprit de deținuți, iar unul i s'a adresat direct.

— Prea bine ați spus — năcialnic procuror —, din cauză că a fost arestat Beria facem noi grevă. Il deplângem de marele bine pe care n-i l-a făcut, nu-i așa? Asta ați vrut să spuneți!

— Da! Da! Ce vrei să spui că nu-i aşa? Uitaţi-vă câtă pagubă se aduce Statului Sovietic, din cauză că ascultaţi unele capete înfierbântate, mai bine v'aţi duce la lucru.

— Imi veţi permite, năcialnic procuror, ca, cu voia D-tră, să desbatem teza pe care aţi susţinut-o, cum că noi facem grevă din cauza arestării lui Beria. Şi toate astea le vom discuta acuma aici, faţă de toată lumea, căci să ştiţi un lucru, la noi în lagăr nu există secrete, dar nu admitem nici un fel de provocaţie, nici atunci când este făcută de persoana unui procuror. Ei bine, hai să vedem al cui a fost Beria, al nostru deţinuţii, sau al D-tră Cechiştii?

— Beria, nouă ne-a dat muncă silnică, deportări şi moarte sigură în lagărele sale.

Beria v'a dat vouă un trai bun, fără muncă şi uniforme frumoase.

— Beria ne-a donat câte 25 de ani şi numerele pe care le avem.

Beria, v'a dat onoruri şi decoraţii.

— Beria, ne-a luat tinereţea şi ne-a făcut sclavi.

Beria, v'a dat putere şi v'a făcut şefi.

Al cui este Beria, cetăţene procuror? Poate puteţi să ne lămuriţi acum, al deţinuţilor şi deportaţilor, sau al NKVD-iştilor? Foarte bine s'a scris în ziare şi s'a spus la radio, că schijele lui Beria se plimbă libere prin ţara sovietică, provocând, cam în acelaşi fel cum faceţi D-tră acum, aici cu noi.

Procurorul îşi dădu seama că greşise, sau că se bucurase prea devreme. Nu spuse nimic fixându-l pe cel care pusese întrebările, spre a-l avea în evidenţă. Dar acesta observând privirea îi spuse direct.

— Mă chiamă Ghiurka Levando, fac parte din comitetul de grevă şi reprezint pe Ucraineni şi Ruşi. Asta numai ca să ştiţi ce să scrieţi în raportul pe care-l veţi face. Un hohot de râs ieşi din pieptul celor câtorva sute de deţinuţi care se adunaseră. Procurorul dădu să plece, dar un alt deţinut, mărunţel de statură, i se aşeză înainte şi întrebă:

— Grajdanin Nacialnic, D-tră sunteţi cetăţean sovietic şi aici în lagăr majoritatea sunt cetăţeni sovietici. Pe bună dreptate vi s'a făcut dovadă că Beria, care era cetăţean sovietic,

era al D-tră! Eu sunt francez şi mă chiamă Reymond Souaillat, cum puteţi să-mi explicaţi că eu nu mai lucrez pentru că Beria este al meu? Doar Beria nu e francez. Un lucru să-l ştiţi, Grăjdănin procuror, eu am fost şi rămân francez, iar dacă voi muri aci în lagărele D-tră, voi muri pentru tricolorul Franţei şi nici decum pentru Beria sau schijele sale, iar salutul unui Francez din lagărele sovietice este „Vive la France“.

In timp ce lumea aplauda pe colegul lor Francez, procurorul părăsi lagărul cât mai repede posibil, pentru a nu mai avea cineva posibilitatea de a-l lua la întrebări. Partida o pierduse!

Un fapt ne neliniştea. Unul din lagărele cheie la Nord de noi şi care trebuia să intre în grevă încă în cursul zilei de ieri, nu intrase în acţiune. Era vorba de lagărul 29, dar nu pentru că ei nu s'ar fi asociat grevei generale, ci numai din cauză că formarea comitetului de grevă se efectuase până'n momentul de faţă, de peste trei ori, iar unii extremişti din grupul de rezistenţă nu erau de acord nici în ruptul capului cu grevă, ci numai cu răscoală şi majoritatea dintre ei erau Ucraineni. In cursul zilei s'a trimis o notă informativă centralei de rezistenţă din oraş, care la rândul ei să inpună grupului extremist ucrainean din lagărul 29 de a se abţine şi de a numai interveni în organizarea comitetului de grevă a cărui conducere să fie lăsată grupului polonez. Marea ură dintre Ucraineni şi Polonezi, ură care ţinea de veacuri, nu putuse nici aici, pe aceste meleaguri îndepărtate ale Nordului, să facă ca securea de război să fie îngropată, iar pipa păcii să fie fumată pentru o alianţă în lupta comună contra sovieticilor. Intrarea în grevă trebuia efectuată numaidecât, fără ezitări.

In cursul după amiezii ne-a sosit răspunsul din partea centralei de rezistenţă din oraş, care ne aducea la cunoştinţă că s'au luat toate măsurile ca deţinuţii din mina 29 să înceapă greva în cursul zilei următoare. Intr'adevăr, în ziua de 26 Iulie 1953, lagărul minei 29 a intrat şi el în greva generală, solidarizându-se cu celelalte lagăre din regiunea Vorkuta. Ultimul lagăr nordic îşi ocupă locul de cinste acolo unde trebuia. Comisia guvernamentală şi politică a Statului Sovietic îşi putea face apariţia. Totul era pregătit pentru întâmpinarea ei.

Occidentului şi Statelor Unite ale Americii li se dădea încă odată dovada slăbiciunii şi putregaiului Statului Sovietic, posibilitatea unică de a vedea realitatea şi cea mai bună informare asupra situaţiei, fără cheltuieli cu agenţii plătiţi, ci cu faptele concrete şi jertfele care li se ofereau prin această acţiune de mare amploare. Era rândul strategilor, al militarilor, dar mai ales al diplomaţilor, de a lua hotărârea pentru salvarea omenirii. Popoarele înrobite din Uniunea Sovietică, prin răscoala care ar fi început imediat la cel mai mic semn, ar fi deschis un al doilea front, direct în coasta Cremlinului, la numai 500 de km. de Moscova. S'ar fi luptat fiecare pe viaţă şi pe moarte, căci în joc îi era propria libertate şi recăpătarea onoarei care îi fusese luată de către sovietici.

In cursul după amezii, în baraca 28 s'a întrunit comitetul grevă dela mina nr. 7 cu cei 16 membri ai grupului care pusese la punct memorandul ce trebuia adresat sau predat Guvernului Sovietic, precum şi alte persoane de diferite naţionalităţi, unii dintre ei membrii ai rezistenţei. Intr'un cuvânt, toţi oamenii în mâna cărora stătea soarta grevei declanşate.

Au fost scrise două memorande în dublu exemplar şi toate în lumba rusă. In comitetul de redactare a memorandului se aflau doi oameni de cetăţenie străină. Primul diplomatul german Cristian Zinsser şi advocatul român Victor Ţibuleac, originar din Iaşi, ceilalţi 14 erau de diferite naţionalităţi şi de diferite meserii, dar cu toţii cetăţeni sovietce. Unul dntre cei 14 era şi un fost redactor şef al ziarului Pravda, care fusese arestat în anii 1936-37 în timpul epurării făcute de Stalin în cadrul armatei şi cadrelor de conducere din partid.

Memorandul politic al deţinuţilor, prizonierilor şi deportaţirol din lagărul nr. 2 mina nr. 7, înainta guvernului sovietic cele 16 puncte în care se arătau cererile lor în numele umanităţii şi a tutror oamenilor din aceiaşi situaţie cu ei, fără de deosebire de naţionalitate, religie sau rasă.

Al doilea memorand era o acuzare contra autorităţilor NKVD-ului din diferite lagăre sovietice, cu 10 exemple concrete în nume şi date.

Cele 16 puncte din primul memorandum fuseseră expediate ca titluri de orientare în toate lagărele din Vorkuta şi din Sudul

ei. Desvoltarea fiecărui punct în parte rămânea la aprecierea comitetului de grevă sau al rezistenţei locale.

Aşa se face că în toate lagărele din Vorkuta, pe unde a trecut mai târziu Comisia guvernamentală sovietică, a primit câte un memoriu compus din 16 puncte, care în fond avea aceleaşi cereri şi puncte de vedere unitare, cu toate că se aflau la distanţe de zeci de km. unele de altele.

După citirea celor două documente, Preşedintele comitetului de grevă Levando, a luat cuvântul adresându-se tuturor celor de faţă. După ce a arătat bunul început al acţiunii noastre şi marele ajutor primit din partea fiecărui deţinut, prin buna sa înţelegere a acţiunii, şi a cerut ca fiecare dintre noi să strângă rândurile pentru a putea face faţă ultimului obstacol care ne aşteaptă. Predarea acestor două documente comisiei guvernamentale sovietice, care ne fusese anunţată de către conducerea lagărului. Toată lumea era mulţumită de redactarea documentului, mai ales că el fusese redactat numai în limba rusă şi nu în limba germană cum fusese la început propus. Prin această hotărâre se făcea strângerea rândurilor între deţinuţi şi nu ruperea lor, cum ar fi fost cazul dacă documentul ar fi fost scris în două limbi, între cetăţenii străini şi cetăţenii sovietici. Astăzi toată lumea era „deţinut fără naţionalitate".

Acum se putea pregăti primirea oficială a comisiei mult aşteptată din Moscova.

In această privinţă s'au ascultat toate propunerile făcute şi posibilităţile reale pe care le aveam în lagăr, de a demonstra comisiei din Moscova că nu suntem o bandă de răzvrătiţi şi că ştim să cerem ceace vrem. Disciplina trebuie să fie obiectul prim care să demonstreze comisiei moscovite că într'adevăr putem să ne conducem noi înşine, mai bine decât eram conduşi de către NKVD-işti şi că realizările noastre numai în câteva zile, au fost mai eficace şi mai educative decât toate încercările de reeducare făcute de către guvernul sovietic în ultimi 36 de ani. S'a hotărât ordinea în care se vor citi cele două memoranduri şi persoanele care aveau voie de a pune întrebări comisiei moscovite, sau de a răspunde la întrebările acesteia. Prin unele informaţii neoficiale primite din oraşul Vorkuta, fuseserăm înştiinţaţi că din pregătirile care se efectuau la diferite centre

politice și militare din oraș, comisia moscovită era așteaptată să sosească din moment în moment. Confruntarea trebuia să aibă loc deci, după cum era anunțați, în viitoarele 24 de ore. Eram rugați din toate părțile de a ne menține tari pe poziție, pentru că spre noi erau ațintite privirile și inimile tuturor oamenilor din Uniunea Sovietică și Occident.

Din Uniunea Sovietică pentru deținuți erau rudele acestora, pentru organele de administrație și militare erau toți ceilalți cetățeni sovietici, care vedeau în greva de la Vorkuta începutul unei răscoale cu multe victime, ca după un cutremur sau uragan care să distrugă până'n temelie toate palatele cărților de joc ale propagandei sovietice.

Occidentul căpăta uimitoarea imformație despre miracolul sovietic, de existența într'adevăr a sutelor și miilor de lagăre ale morții, care erau luate drept fanteziste și ca propagandă antisovietică, iar multe familii primiseră din nou speranța că vreunul din cunoscuții dispăruți și dați uitării își va face apariția într'o bună zi, revenind în sânul familiei, cum a fost cazul mai târziu.

In colonia „Octoabrâscîia" (păsiolog) din jurul minei nr. 7 și din împrejurimi, s'a lăsat zvonul de la om la om, că în momentul când comisia moscovită își ca face apariția în lagărul minei nr. 7, cât mai mulți oameni liberi să se ducă în apropierea lagărului pentru a putea afla cât mai multe despre tratativele duse de greviști cu comisia guvernamentală sovietică.

In lagăr ordinea și curățenia trebuia ținută și fiecare șef de baracă era răspunzător pentru ea. S'a făcut o listă completă asupra întregului contigent de deținuți, care la arestarea lor nu împlinise vârsta de 18 ani și deci erau minori (în Occident 21 de ani majoratul) și fuseseră condamnați în marea lor majoritate la câte 25 de ani. Numărul lor s'a ridicat la circa 160 de persoane. Unii dintre aceștia avuseseră vârsta de 10-11 ani la arestate și câte o condamnare de 15-20-25 deani.

Pentru orice eventualitate s'au luat și măsuri de securitate pentru evitarea unor eventuale provocări din partea NKVD-iștilor.

După terminarea acestor discuții toată lumea a părăsit ședința mulțumită de cele auzite și de măsurile luate pentru viitor.

Intr'o altă baracă au fost adunați comandanții de bărăci și li s'a stabilit locul și ordinea în care trebuia să se adune, împreună cu oamenii din baraca lor, în momentul când vor fi anunțați de sosirea comisiei.

O ultimă informație sosită din oraș și care ne-a dat de gândit a fost aceea că în cursul după amiezii sosiseră câteva avioane de vânătoare pe aeroportul orașului Vorkuta. Informarea mai precisă era că aviatorii fuseseră cazați într'o clădire a aeroportului, pentru a fi mai aproape de avioanele lor, dar că această clădire putea fi foarte repede izolată și pusă sub paza rezistenței, dacă ar fi fost cazul, fără ca aviatorii să aibă posibilitatea de a ajunge la mașinile lor.

Oamenii din lagăr erau liniștiți, având încredere în comitetul de grevă și astfel se termină și această zi grea.

DUMINICĂ 26 IULIE 1953 — COMISIA MOSCOVITĂ

In sfârșit, după lungi tergiversări, mina nr. 29 intra în grevă, dar numai după ce conducerea rezistenței din Vorkuta făcuse presiuni asupra grupărilor, în deosebi ucrainene, care nu acceptau o grevă, ci numai o răscoală. Comitetul de grevă era format în marea lor majoritate de polonezi, dar nu lipseau nici reprezentanții balticilor, ucrainilor și rușilor. Afară de asta comitetul de grevă este lărgit pe diferite resorturi de activitate interioară a lagărului.

Se ajunsese la un compromis sub forma că niciun ofițer, soldat sau civil din administrația lagărului nu putea intra sau părăsi lagărul, fără aprobarea comitetului de grevă. Linia aceasta fusese acceptată, cu toate că ei erau unii dintre cei care primiseră cele mai multe directive și informații amănunțite. Insă din cauza contraverselor, conducătorii comitetului de grevă care își asumaseră această răspundere, acceptară totuși propunerile grupului ucrainean. Pe de altă parte impuseră punctul lor de vedere de a împodobi lagărul cu diferite lozinci sau pla-

carde pentru a contrabalansa, barem pentru un moment, nervozitatea deținuților.

Pentru noi, cei din mina nr. 7, pricipalul era deocamdată ca și ultimul lagăr din Nord, inclus ca punct strategic în planurile prelucrate de rezistență, să se alăture sub forma grevei și nu sub forma unei revolte, cum erau ei de acord cu toții de la bun început.

Incă din primele ore ale dimineții ne-a fost adus la cunoștință că soldații din paza interioară au povestit că mulți prieteni și cunoscuți din așezările înconjurătoare și-au anunțat vizitele în cursul zilei. Zvonul că va sosi o comisie de la Moscova și fiecare era curios de a vedea pe marii năcialnici care soseau cu siguranță în număr mai mare pentru prima dată pe aceste meleaguri nord-polare.

După efectuarea unui plan al terenului de apel, care totodată era și terenul de fotbal al lagărului și unde s'au făcut amplasările tuturor bărăcilor în forma literei L, fiecare comandant de baracă luă cunoștință de locul care îi era rezervat. Impreună cu Kneaz Musaew și Iascunas își marcară locul direct pe teren pentru ca să nu fie obiecțiuni sau neplăceri mai târziu. Mărimea fiecărui loc pus la dispoziția comandantului de baracă era după contigentul de oameni pe care îl avea. Pentru ca fiecare om să poată participa activ și vizual la întreaga discuție, s'au hotărât următoarele: Oamenii se vor aduna în formă de treaptă, trei rânduri în fată vor sta jos, alte două sau trei rânduri vor sta pe bănci sau taburete iar restul de oameni vor sta în picioare. Astfel fiecare avea posibilitatea perfectă de-a vedea și auzi totul și nimeni să nu poată să spună că nu a văzut sau n'a înțeles.

Pentru ca și populația civilă și militară, din afara lagărului, să poată lua la cunoștință de cele ce se discută, pentru că în mare se discuta și soarta multora din acei care erau în afara sârmei ghimpate, se hotărâse ca adunarea să aibă loc în careul literei L. Talpa mică a L-ului se întindea de-a latul întregului teren de apel până lângă baraca nr. 1 și baia centrală iar apoi până aproape de sala de mese a bucătăriei. Dacă careul ar fi avut litera U, auditorii din afara lagărului, ca martori oficial ai acestor evenimente, nu ar fi avut posibilitatea de a vedea și auzi cele ce se petrec în lagăr.

Noi, comitetul de grevă, în bună înțelegere cu cei din rezistență, care își trimeteau observatorii lor și care informa toate lagărele din Vorkuta, încă înainte de a o fi putut face noi, eram personal interesați de a contracara toate informațiile false lansate sau propagandate de organele NKVD-ului contra noastră. Măsura luată de noi s'a dovedit mai târziu ca una din cele mai bune inițiative, iar toți cei care au participat din afara lagărului, civilii și soldați ne-au făcut propaganda și reclama necesară, mai mult decât am fi putut-o face noi prin mijloacele noastre simple.

In jurul orei 12, Comandantul de lagăr Maiorul Ditrich a anunțat comitetul de grevă că dorește să stea de vorbă cu el, spre ai aduce la cunoștință unele informații foarte importante. Din cauză că membri comitetului de grevă nu ar fi intrat în biroul comandaturii, iar o baracă în care să aibă sediul comandamentul grevei nu exista, s'a hotărât ca întâlnirea să aibă lor pe terenul de apel în dreptul băii, iar informațiile transmise cu această ocazie să poată fi auzite de cât mai multe persoane.

Intâlnirea a avut loc în cel mai scurt timp. Comandantul de lagăr a adus la cunoștință că i s'a telefonat din oraș, de la centrala lagărelor, direct de către Generalul Maior Dirivenko, că comisia din Moscova a sosit și la orele 15,00 va fi în lagăr spre a lua contact cu oamenii. Maiorul Ditrich discută cu noi în mare unde credem de cuviință să aibă loc întâlnirea și întreaga organizare a acestei întruniri o lăsă pe seama noastră, fiind încredințat de ordinea și disciplina cu care va fi efectuată.

Ora cea mare sosise! Dacă până'n momentul de față tot contigentul lagărului nu-și manifestase nervozitate și fiecare căuta să fie cât mai calm posibil, din momentul când s'a adus la cunoștință că la orele 15.00 comisia cerută de noi Guvernului Sovietic se va afla aici pentru a ne asculta doleanțele, o mare parte dintre oameni își pierdură pentru un moment nervii.

Am văzut oameni mai în etate plângând, iar dacă i-am întrebat de ce plâng, mi-au răspuns că astăzi pentru prima dată în viața lor știu că li se va hotărî soarta de a-și mai vedea vreodată familia sau nu. Alții râdeau făcând glume, spunând că s'a întors proverbul „Nu numai sluga se duce la stăpân, dar și stăpânul vine la slugă".

Pentru a evita informarea greşită a oamenilor, a dezinforma paraşele (tineta) care putea să aibă loc cu această ocazie, curieri speciali plecară din baracă în baracă, citind tuturor acelaşi text de informate şi de ordinele care trebuiau executate în general şi individual. S'a dat un termen ca până la ora 14,00 toată lumea să ia masa la bucătărie, iar curăţenia generală în lagăr şi în bărăci să fie terminată. După ora 14.00 fiecare om va rămâne în jurul bărăci sale, unde va aştepta ordinele care se vor transmite prin curieri.

In timp ce în lagăr toată lumea lucra, punând la punct ordinea şi cu toţii se pregăteau moraliceşte de a lua parte la marele eveniment, unic în felul său în istoria lagărelor sovietice, comitetul de grevă găsi de cuvinţă să pună la punct, până'n cele mai mici amănunte, primirea Comisiei moscovite. La această adunare au luat parte circa 30-40 de persoane din toate naţionalităţile şi grupările care existau în lagăr.

In jurul orei 14.45, unul dintre curierii noştri care se afla la poarta principală, ne-a adus ştirea că comisia mult aşteptată din Moscova sosise, şi că din partea comandantului de lagăr Maiorul Ditrich, ne roagă să adunăm oamenii. Curierul a dus vestea înapoi comandantului de lagăr, că în jurul orei 15.00 poate să invite comisia pe locul de apel, căci totul va fi în ordine. Alt rând de curieri alergă din baracă în baracă şi dădură semnalul de ieşire. Intr'un timp record de numai 15 minute s'au adunat pe terenul de apel peste 4000 de oameni, într'o ordine şi disciplină cum poate numai în armată, la trupe speciale se mai poate găsi aşa ceva. Fiecare îşi ştia locul, fiecare îşi cunoştea vecinul din dreapta şi din stânga, din faţă şi din spate. După cum am aflat mai târziu, comandanţii de baracă care răspundeau pentru ordine şi disciplină, exersaseră din timp în interiorul bărăci, iar acum fiind totul pus la punct mergea strună.

Un careu mare în formă de L. Primele trei rânduri stau jos, vin apoi trei rânduri pe bănci sau taburete, iar restul în spatele lor. Totul a fost executat aşa cum fusese planificat. In rândurile din faţă a fost intenţionat aşezat tineretul. Pentru comisie au fost pregătite două mese mari aduse de la bucătărie şi acoperite cu pânză roşie. Nu au lipsit nici florile, două ghiveciuri de flori, procurate la repezeală de undeva din vreun birou. Circa 20 de

scaune care mai puteau fi adunate au fost puse la dispoziţia pentru membrii comisiei.

In bărăci nu rămăseseră nimeni, afară de câte un paznic care răspundea de baracă. A trebuit să se tragă la sorţi cine rămâne, pentru că toţi doreau să audă cu propriile lor urechi ce se va vorbi. De jur împurejurul lagărului în interior, au fost puşi cu posturi fixe, oameni care trebuiau să vadă orice mişcare a autorităţilor din afara lagărului, pentru a se evita vre-o provocaţie din partea lor. Toţi aceşti oameni se anunţaseră voluntari, spre a îndeplini această misiune. Trebuie să amintesc că în majoritatea lor erau oameni tineri.

Drumurile din incinta lagărului erau pustii, dar în afara sârmelor ghimpate în partea de unde se putea vedea şi auzi totul, oamenii liberi cu femei şi copii, soldaţi şi ofiţeri se adunaseră, ba unii din ei se urcaseră şi pe bărăcile din apropiere, spre a putea vedea mai bine. Numai bolnavii care nu se puteau mişca n'au părăsit patul, rămânând în spitale.

La ora 15.00 îşi făcu apariţia mult aşteptata comisie anunţată. Comisia în sine era formată de circa 20 de persoane, însoţită de încă un grup de alţii 30 de inşi din organele administrative centrale ale NKVD-ului din Vorkuta şi membri administraţiei interioare a lagărului nostru. Intregul grup era condus de Generalul Maior Dirivenko, comandantul lagărelor cu regim special din Vorkuta. După ce comisia militarilor şi-a civililor, în care se înglobaseră ei, luă loc, Generalul Maior Dirivenko trecu în faţa grupului şi se adresă oamenilor din careu.

— Bună ziua cetăţeni! Trebuie să menţionez că ni se adresa cu cuvântul de „cetăţeni" şi nu de „deţinuţi", cum era obiceiul. Prin aceasta fiecare îşi putea da seama că Generalul o luase pe drumul cel bun. La un semn toată lumea s'a ridicat în picioare şi s'a răspuns.

— Bună ziua, cetăţene General! Apoi fiecare s'a aşezat la locul lui. După ce-şi roti privirea peste oameni, el se adresă din nou:

— Cetăţeni! Dumneavoastră a-ţi dorit şi aţi cerut o comisie guvernamentală direct din Moscova. Eu am adus cererea D-tră la cunoştinţă Guvernului Sovietic, care la rândul lui a aprobat-o trimeţindu-ne una în frunte cu şeful ei, şi-mi permiteţi ca să

vi-l prezint, General de armată Maslenikov, locţiitorul Ministrului de Interne, membru supleant în Comitetul Central şi reprezentantul direct al Comitetului Central al Uniunii Sovietice şi-al Sovietului Suprem. Apoi locţitorul său, Procororul General al Uniunii Sovietice R. A. Rudenko, reprezentantul Guvernului Sovietic, împreună cu alţi 18 înalţi ofiţeri din cadrul Ministerului de Interne, ca experţi. După cum D-tră aţi cerut,

Procurorul General al Uniuni Sovietice R. A. Rudenko . . . Acuzatorul Sovietic dela Nürenberg 1946 . . . Reprezentantul Guvernului Sovietic in tratativele cu Comitetul de grevă al lagărului nr. 2, mina nr. 7, din Vorkuta pe ziua de grevă din lagărele participante la grevă generală. Asasinul dela mina lagărului nr. 29 din Vorkuta la 1. August 1953 . . .

ca această comisie să aibă şi o înputernicire scrisă din partea Guvernului sau a Sovietului Suprem, pot să vă aduc la cunoştinţă că comisia are această inputernicire pe care pot să v-o arăt.

Un ofiţer din grupul comisiei se apropie de General şi îi înmână înputernicirea. Acesta o luă în mână şi ridicând-o deasupra capului, o flutură zicând.

— Acesta este documentul cerut de D-tră!

— Vrem să-l vedem, se auziră glasuri din rândurile oamenilor. Atunci Generalul întinse foaia în direcţia în care deducea el că se află comitetul de grevă şi spuse.

— Poftim, să vie cineva şi să se încredinţeze de autenticitatea acestui document, pentru că şi aşa sunteţi D-tră foarte

neîncrezători, zise el râzând, la care tot contigentul lagărului începu să râdă. Cu siguranţă dorau să lase o bună impresie. Preşedintele comitetului de grevă, împreună cu reprezentantul balticilor şi cu ce al cetăţenilor străini, se prezentară înaintea Generalului, care le înmână documentul. Imputernicirea era scrisă pe o foaie de hârtie cu antetul Sovietului Suprem al Uniuni Sovietice, în care se arăta numele înputernicitului pentru ascultarea plângerilor şi era semnată de. Preşedintele Sovietului Suprem K. E. Voroşilov, iar ca secretar era semnat Pegov.

— Ei! zise Generalul, sunteţi mulţumiţi de autenticitatea acestui document X?

— Cetăţene General, ne permiteţi de a ne consulta în probleme acestui document şi cu experţii noştri. Vă rugăm să nu ne-o luaţi în nume de rău! Numai după aceea vom da citire acestui document?

Dând din cap, Generalul se întoarse şi se îndreptă făcând câţiva paşi spre comisie, unde le raportă cele discutate şi cererea noastră. Generalul de armată Maslenikov devenise nervos şi gesticula cu mâinile. Cu siguranţă nu-i plăcea sau nu era de acord cu aceste metode şi cred că a dat ordin de a se scurta aceste întreruperi şi a se trece direct la fapte concrete. Incă înainte ca Generalul Dirivenko să revină, noi cu documentul în mână, ne apropiasem de grupul nostru unde îl dădurăm pentru a fi examinat şi verificat, dacă este autentic iar semnăturile adevărate. Expertul nostru era un fost ofiţer sovietic, care lucrase mulţi ani în cadrul experţilor din Cremlin şi cunoştea semnăturile majorităţii lor, dar mai ales pe aceia a secretarului Pegov, cu care lucrase ani îndelungaţi.

Preşedintele comitetului de grevă a luat documentul, s'a dus lângă Generalul Dirivenko şi a citit cu voce tare împuternicirea comisiei din Moscova. Pentru o mai bună demonstrare a autenticităţii documentului, acesta a fost ridicat sus de ceilalţi membri ai comitetului de grevă, pentru a putea fi zărit de toţi. După aceea a fost predat înapoi Generalului. Doar unul din membri comitetului de grevă lipsea, F. F. Kinzerski.

— Va lua cuvântul Generalul de Armată Maslenikov, zise Generalul Dirivenko.

Generalul de armată Maslenikov era de o înălţime mijlocie şi o vârstă de peste 50 de ani. Avea un cap foarte mare şi prin prezenţa lui nu se putea spune că va lăsa vre-o impresie asupra noastră. Altă prezentare, ca militar şi personalitate o avea Procurorul General al Uniuni Sovietice, R. A. Rudenko şi chiar şi Generalul Maior Dirivenko.

— Bună ziua cetăţeni! zise Generalul Maslenikov, după ce luase o poziţie comandant înaintea trupelor sale.

— Bună ziua cetăţene General! a fost răspunsul a peste 4000 de oameni.

— D-tră aţi cerut ca Guvernul Sovietic să vă trimeată o comisie pentru a vă asculta plângerile, dar totodată D-tră faceţi şi o greşeală că ascultaţi şi îndepliniţi ordinile pe care nişte neisprăviţi vi le dau şi care v'au îndemnat să nu mai lucraţi. Este o mare greşeală pe care o faceţi.

Cu mâinile la spate Generalul trecuse în acest timp prin faţa frontului, de la un capăt la altul, observând feţele oamenilor, care se uitau la el ca la o altă minune, ştiind că soarta lor este legată de acest om.

Mai bine era, continuă Generalul, dacă D-tră vă scriaţi plângerile către organele de Stat respective şi nu deveneaţi în felul acesta „rebeli". Guvernul Sovietic este mărinimos şi dă uitării greşelile pe care le-aţi făcut şi le faceţi, numai că voi trebuie să ieşiţi imediat la lucru. Iar fiecare dintre voi, care crede că este pe nedrept pedepsit, să scrie cererea sau s'o prezinte în faţa comisiei, care va sta la dispoziţia voastră aici în lagăr câteva zile. Repet, condiţia este de a ieşi imediat la lucru şi da a nu mai da ascultare celor care v'au provocat. Pentru că tot sunt aici, vreau să ascult plângarile unora dintre voi, desigur în ordine şi disciplină. Ei, care este primul, sau care are ceva de spus?

Forma de exprimare a Generalului, accentuarea anumitor fraze lăsa impresia că el ori nu era bine informat asupra situaţiei exacte, ori încerca de la bun început să menţină punctul său de vedere. Dar el greşea! Oamenii din lagărul nostru nu jucaseră cartea cea mare numai de dragul comisiei moscovite. Ei ştiau că vor trebui să câştige, având toate atuurile în mâinile lor.

Toate privirile se îndreptară spre locul unde se afla comitetul de grevă. Se aştepta din partea acestuia să dea răspunsul cuvenit cetăţeanului General, şi să-l pună la punct aşa cum au fost puşi toţi acei care nu au ştiut să stimeze şi să dea importanţă acestui eveniment politic.

— Eu, zise preşedintele comitetului de grevă Ghiurka Levando, înainte de a vorbi aş avea câteva obiecţiuni.

— Cine eşti D-tale şi în numele cui vorbeşti? zise generalul cam enervat.

— Sunt Preşedintele comitetului de grevă şi mă chiamă Ghiurka Levando.

— Notaţi numele, zise el adresându-se membrilor comisiei cu care venise. Iar D-ta tinere, să-ţi bagi minţile în cap şi să nu mai faci provocaţie contra Statului Sovietic, căci vei avea de a face cu mine. Eu nu accept ca între comisia Comitetului Central şi a Guvernului Sovietic şi voi deţinuţii să mai existe o a treia putere.

Generalul uitase cuvântul de „cetăţeni" cu care ne salutase la început. Rămânea de văzut dacă aceasta era o greşeală întâmplătoare, sau intenţionat revenise la vechea formă de-a se adresa oamenilor din lagărele sovietice.

— Vor vorbi numai trei cetăţeni, cetăţene General, zise liniştit preşedintele.

— Eu poate vreau să vorbesc cu 10, sau cu mai mulţi, zise Generalul, rotindu-şi privirea de jur împrejur.

— Numai trei, cetăţene General, şi asta după ce ne veţi satisface anumite condiţii pe care noi avem să le punem.

— Asta e acum! Dumnealor mai pun şi condiţii! Eu am spus şi repet, nu stau de vorbă cu provocatorii şi intermediarii între oameni.

— Cetăţene General! Onorată comisie! Dacă D-tră nu doriţi să staţi de vorbă cu noi sub forma propusă, noi nu avem ce discuta cu D-tră şi vă rugăm să anunţaţi Guvernul Sovietic că vom discuta problemele noastre arzătoare numai cu o comisie care ne va asculta plângerile noastre şi va lua cunoştinţă de ele, aşa cum noi le propunem. Ne pare rău, dar în situaţia actuală noi nu mai avem ce discuta cu D-tră, zise preşedintele comitetului de grevă.

Intorcându-se către oameni continuă: după cum aţi auzit, comisia de faţă nu doreşte să ne asculte, de aceea cred că nici noi nu avem ce discuta cu ea sub această formă. Toată lumea să se reîntoarcă, după cum a venit, în bărăcile lor.

O tăcere de mormânt, şi cele trei grupuri mari aşteptau cu sufletul la gură să vadă care va fi reacţia unuia sau altuia. Am spus trei, pentru că una era comisia, a doua deţinuţii, a treia grupul de soldaţi şi civili, din afara sârmei ghimpate, martori ai evenimentelor şi care vor răspândi cele văzute şi auzite în întrega Uniune Sovietică.

Oamenii, fără ce a mai mică obiecţiune, s'au sculat şi întorcând spatele comisiei au dat să se îndrepte către bărăcile lor, în timp ce Generalul cu întreaga suită rămăseseră cu gura căscată. Era pentru prima dată când li se demonstra forţa acestor oameni când erau uniţi. Membri comitetului de grevă au fost ultimii care au întors spatele comisiei.

— Staţi, strigă Preşedintele comisiei moscovite, într'un moment de disperare. Numai acuma poate îşi dădea seama de realitatea evenimentelor şi de importanţa lor, de forţa unităţii.

Generalul Maior Dirivenko avu o tresărire de bucurie în acel moment, când văzu că chiar şi cei veniţi de la Moscova au fost înfrânţi, din cauză că erau prea încrezători în puterea lor. Aci la Vorkuta bătea un alt vânt.

Toată lumea s'a oprit, întorcându-se cu faţa spre comisie pentru a asculta dialogul care se relua de la început.

— Cetăţeni, eu v'am cerut disciplină. Cred că D-tră nu aţi înţeles felul meu de exprimare. Din contră, eu sunt venit aici pentru a vă asculta, a nota şi a informa Guvernul Sovietic de plângerile D-tră. Deci, cel mai bun lucru e să trecem direct la discuţii.

Toată lumea se reîntoarse pe locurile lor şi întregul contigent al lagărului aplaudă îndelung hotărârea luată. Spre uimirea tuturor la aceste aplauze se alăturară şi membrii comisiei moscovite, precum şi cei din comisia lagărului din Vorkuta, ca şi civili şi soldaţii din afara lagărului.

Era 1-0 pentru noi.

— Ascult propunerile D-tră, zise Generalul Maslenikov, după o mică consfătuire cu procurorul general Rudenko.

— Cetăţene General noi vom sta de vorbă cu D-tră şi cu întreaga comisie sosita din Moscova, cu condiţia ca: nimeni, nici-o persoană din cadrul administraţiei lagărelor din Vorkuta sau de partid să asiste la această întrevederi. De aceea vă rugăm ca toate persoanele străine de comisia delegată de către Guvernul sovietic pe care cu onoare o conduceţi, să părăsească incinta lagărului.

— Ce-aţi spus? Poate nu am auzit bine! D-tră doriţi ca eu să dau afară din incinta lagărului pe aceşti ofiţeri sovietici în frunte cu Generalul Maior Dirivenko? Acest lucru nu se poate şi nu-l accept, zise el de data asta foarte enervat.

— Acesta este purul adevăr! Vom discuta mai departe numai în momentul când ne veţi îndeplini condiţia, zise Levando.

Generalul îşi scoase batista din buzunar, ştergându-şi fruntea transpirată. Nu putea înţelege acest lucru. Era un şantaj curat pentru el. Culmea, toţi deţinuţii îl priveau şi nici unul nu scoase o vorbă. Parcă intrase moartea în ei. Nu! acest lucru nu-l putea hotărâ singur. Făcu stânga împrejur, ducându-se pentru a se sfătui cu procurorul R. A. Rudenko. Singur nu era în stare să ia o hotărâre. La un semn, li se mai alăturără câţiva ofiţeri din cadrul comisiei. Se putea observa, dar nu şi auzi, discuţiile prin aprobări cu capul sau negări. Insfârşit, Generalul Maslenikov se întoarse către Generalul Maior Dirivenko şi-i ordonă să părăsească lagărul împreună cu întregul său corp de ofiţeri şi civili.

2-0 pentru noi.

In momentul când Generalul ordonă părăsirea lagărului, din piepturile miilor de deţinuţi răsună urale de bucurie. Dar, în momentul următor, ele se stinseră într'o tăcere bruscă, demostrând disciplina şi unitatea în acelaşi timp.

Generalul Maior Dirivenko îşi salută superiorul. Cred că era mulţumit în sinea lui că scapă de această grea povară şi răspundere, dar îi părea rău, cu siguranţă, că nu putea să asiste mai departe la umilinţele la care era supus trimisul Moscovei, toate fiind condiţionate de situaţia creată. In pas de gâscă, membri administraţiei din Vorkuta, făloşii NKVD-iştii de ieri, părăseau umiliţi incinta lagărului. In capul coloanei Generalul

Maior Dirivenko, urmat de Loc. Colonel de NGB, Vodopiakov, Maiorul Ditrich, comandantul lagărului nr. 2 şi alţi înalţi ofiţeri ca Maiorul Zviadov, şeful KVC-ului, ofiţeri de NKVD şi NGB, precum şi „civilişti" de la organizaţia de partid din oraş. Se încheia, spre râsul tuturor, la care nu putură să se abţină nici deţinuţii, cu un nazaratele din paza interioară a lagărului, schiop de un picior, în urma unei răni primite în timpul războiului, schiopătând încheia convoiul.

O emoţie unanimă cuprinse întregul contigent al lagărului care puteau privi şi asculta nestingheriţi convorbirile dintre membrii comitetului de grevă şi comisia. Fiecare şi-a dat seama în acel moment că numai dârzenia noastră şi unitatea au făcut ca comisia moscovită să cedeze teren, chiar mult teren, faţă de îngânfarea cu care se prezentase la început.

In momentul când nazaratele schiop dădu colţul bucătăriei, ducând cu el trecutul, Generalul Maslenikov, roşu ca un rac la faţă se adresă direct Preşedintelui comitetului de grevă:

— V'am satisfăcut dorinţa, mulţumiţi? Asta nu pentru că era ultima soliţie, dar pentru a vă arăta câtă înţelegere are Guvernul Sovietic faţă de cetăţenii săi. De aceea vă rog să începem discuţiile. Acum puteţi vorbi deschis, căci suntem numai între noi.

— Cetăţene General, onorată comisie, deţinuţii politici din lagărul nr. 2 mina nr. 7 din Vorkuta, transmit pe această cale Comitetului Central al Uniunii Sovietice, Sovietului Suprem şi Guvernului Sovietic mulţumirile lor pentru că a ascultat rugămintele miilor de deţinuţi, a zecilor de mii de deportaţi şi a trimis această comisie specială de constatare la faţa locului, pe care cu onoare D-tră o conduceţi.

„Cetăţene General, Cetăţene Procuror General şi onorată comisie, deţinuţii lagărului nr. 2 mina nr. 7 vă garantează pe tot timpul cât comisia guvernamentală se va afla în incinta lagărului nostru, securitatea totală şi garantează că comisia va putea părăsi lagărul ori când doreşte, fără de a avea neplăceri".

— Ce vreţi să spuneţi cu aceasta? Voi ne garantaţi viaţa noastră? Aceasta este de râsul lumii! Eu, Generalul de armată Maslenikov locţiitorul Ministrului de Interne şi întreaga comisie,

putem să vă garantăm viaţa voastră, dar în niciun caz voi pe a noastră!

In acest moment îşi îndreptă privirile înspre partea lagărului unde se putea vedea mulţimea de civili şi militari, care ascultau încordaţi la ceace se vorbea. Printre ei se putea distinge şi comandantul lagărelor Generalul Maior Dirivenko.

— Nu, Cetăţene General de armată şi locţiitor al Ministrului de Interne! Noi vă asigurăm viaţa, noi deţinuţii din acest lagăr vă dăm securitatea deplină, atâta timp cât sunteţi în lagărul nostru. Nu ştim cum suntem cu toţii ştampilaţi în actele noastre de către organele NKVD-ului, NGB-ului sau cum le mai spune: criminali ordinari, asasini, spioni americani, reacţionari, trădători . . . etc . . . etc . . . dar noi vrem să vă demonstrăm, precum v'am mai demonstrat până acum D-tră, Procurorului şi întregii comisii, că noi nu suntem ceace ne-au măsluit schijele lui Lavrenty Beria şi toţi lingăii lui în procesele care ne-au fost înscenate şi în baza cărora am fost condamnaţi. (prin aceasta erau şi D-lor atinşi). Urale din piepturile deţinuţilor.

— Bine, bine, răspunse Generalul, acum am înţeles despre ce este vorba. Dar răspunsul îl dădu după ce se sfătui cu Procurorul general Rudenko. Se vede treaba că nu avea curajul să-şi asume întreaga răspundere singur.

— Cetăţene General de armată, Cetăţene Procuror şi onorată comisie, noi dorim ca convorbirea noastră să fie înscrisă într'un proces verbal de secretarul comisiei şi să se menţioneze întreaga discuţie ce va avea loc între comisia guvernamentală şi noi deţinuţii lagărului nr. 2.

— De acord! Mai departe, răspunse Generalul. Dar şi de data asta ceru asentimentul însoţitorului său printr'o înclinare a capului.

— Cetăţene General de armată, cetăţene Procuror General şi onorată comisie, din partea deţinuţilor lagărului nr. 2 vor lua cuvântul înainta D-tră numai trei persoane.

— Nu sunt de acord! Poate eu doresc să vorbesc cu mai mulţi, zise Generalul cu glas răspicat şi poruncitor, ca să fie auzit şi de cei din afara sârmei ghimpate, poate ca să le facă impresie.

— Numai trei! ziseră într'un singur glas toţi cei peste 4000 de deţinuţi politici.

— Bine, bine, zise el ridicând mâinile în sus, făcând semn ca oameni să se liniştească. Dar aceştia de mult tăceau. Aşa ceva nu i se mai întâmplase cu siguranţă. Se întoarse, se apropie de comisie şi discută cu ea îndelung. După anumite aprobări, care se putea vedea din partea Procurorului general, dând din cap, se întoarse la locul său şi zise: Mai departe!

— Cetăţene General, vă aducem la cunoştinţă că noi avem două memoranduri, pe care le vom preda comisiei. In ele sunt adunate toate cererile şi doleanţele noastre. Dorim ca D-tră să ne daţi garanţie că aceste două memoranduri vor fi predate, nemodificate, Comitetului Central al Partidului Cominist al Uniunii Sovietice, Sovietului Suprem şi Guvernului Sovietic. D-tră în calitate de şef al comisiei şi cetăţeanul Procuror General, ne veţi da cuvântul de onoare, de-a îndeplini cererea noastră şi veţi semna de primire pe copiile acestor memoranduri.

— Va să zică, dacă am înţeles bine, toate doleanţele voastre le aveţi scrise? Asta este foarte bine. Daţi-le încoace. Nu mai trebuiesc citite. Voi ştiţi ce aţi scris în ele şi eu vă garantez că ele vor ajunge acolo unde trebuie, iar drept garanţie vă dau cuvântul meu de ofiţer.

— Vă mulţumesc cetăţene General de armată, zice Levando ceva cam ironic, dar noi nu vom da memorandurile înainte ca ele să fie citite aici, în faţa întregului contigent de deţinuţi politici al acestui lagăr, pentru ca fiecare din ei să ştie ceace s'a cerut. In ce priveşte cuvântul de onoare, noi am cerut cuvântul de onoare de om, Cetăţene General, şi acum îmi veţi permite de-a da citire primului memorandum.

Generalul se duse iară să ia asentimentul întregii comisii. In acest moment posturile noastre de supraveghere ne aduceau la cunoştinţă că în toate colţurile lagărului s'au adunat civili şi militari care stau de vorbă cu sentinelele sau cu unii deţinuţi care fac parte din punctele noastre fixe de informare.

In cursul zilelor de grevă trenurile care treceau pe lângă lagărul nostru aveau scrise pe vagoanele lor, la unele şterse dar totuşi se mai putea citi, ataşamentul celorlalte lagăre la acţiunea noastră. In acest moment un tren se apropie de partea opusă a lagărului şi din depărtare fochistul dădea semnale prin fluerături îndelungate. In momentul când locomotiva s'a apropiat de colţul lagărului, unde se afla clubul lagărului 2, fochistul încetini mersul trenului şi dădu drumul la presiunea de abur pe o întindere mai mare, aşa încât tot acest colţ de lagăr se învălui într'un nor de abur şi trei pietre fură asvârlite de unul dintre mecanicii locomotivei, în lagăr, fără a putea fi văzut de santinela care se afla în turele de observaţie, orbit de norul de abur. Aci era locul pe unde noi primeam informaţiile, una din posibilităţile de a le primi mai rapid. Omul nostru le luă şi ni le aduse, predându-le celui care era legat de această misiune în lagăr.

In acest moment însă începuse citirea primului memorandum. Generalul se sfătuise îndelung cu cellalţi membri ai comisiei, şi satisfăcut cu siguranţă de cele ce discutaseră, adresându-se întregului contigent, zise flegmatic: Hai, daţi-i drumul! Vrem să ascultăm ce doleanţe aveaţi D-tră faţă de Statul Sovietic. Poftiţi, daţi-i drumul.

Preşedintele comitetului de grevă, Ghiurka Levando îşi luă caetul în care erau scrise negru pe alb doleanţele şi cererile miilor de deţinuţi politici, deportaţi şi prizonieri de război, cereri, care nu se mărgineau numai la cei peste 4200 din lagărul nr. 2, ci la toţi deţinuţii politici, deportaţii şi prizonierii de război aflaţi în miile de lagăre din Uniunea Sovietică.

Astăzi în faţa acestei comisii se pune problema generală a tuturor deţinuţilor, lucru pe care comisia guvernamentală sovietică de faţă o înţelese foarte bine, chiar de la început. Pentru orice eventualitate memorandul era scris în două exemplare, unul pentru autorităţile guvernului sovietic, al doilea ca document autentic al nostru.

Preşedintele comitetului de grevă se apropie de locul unde putea fi văzut şi auzit de toată lumea, mai ales de cei din afara lagărului şi după ce îşi drese glasul, începu a da citire memorandului.

*

— Memorandul adresat Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice şi Guvernului Uniunii Sovietice de către deţinuţii

politici, deportaţi şi prizonieri de război, ai lagărului nr. 2 mina nr. 7 din lagărele cu regim special Vorkuta, azi 26 Iulie 1953.

1) Revizuirea generală a tuturor dosarelor şi a condamnărilor, indiferent de forma tribunalelor, civil, militar, sau O.S. de acuzare, articol, paragraf sau alineat.

2) Să fie eliberate imediat toate femeile condamnate, indiferent de vârstă, acuzare, articol, paragraf sau alineat, care au mai mult de 3 copii şi sunt închise mai mult de 3 ani, indiferent dacă sentinţa este dată de un tribunal de judecată civil, militar sau O.S.

3) Să fie eliberaţi toţi bărbaţii şi femeile, indiferent de acuzare, condamnare, articol, paragraf sau alineat, care au excutat din pedeapsă mai mult de 5 ani, şi-au împlinit vărsta de 55 de ani bărbaţii, şi 50 de ani femeile, indiferent dacă sentinţa este dată de un tribunal de judecată civil, militar, sau O.S.

4) Să fie eliberaţi imediat toţi bărbaţii şi femeile, indiferent de acuzare, condamnare, articol, paragraf sau alineat, care la data arestării sau la data infracţiunii comise, pentru care au fost condamnaţi, erau minori, adică nu împliniseră vîrsta de 18 ani, indiferent dacă sentinţa este dată de un tribunal de judecată civil, militar sau O.S.

Dacă după fiecare punct citit întreaga asistenţă aplauda, odată cu citirea punctului 4 aceste aplauze se prelungiră îndelung, iar vorbitorul a fost întrerupt mai mult timp. Da data asta s-a inclus şi Generalul Maslenikov, ridicând mână în sus şi spunând:

— Stai, aceasta este o provocaţie la adresa organelor sovietice. Iar eu, în calitatea mea de ofiţer sovietic şi locţiitorul Ministrului de Interne, nu accept acuzarea adusă organelor de Stat sovietice, cum că aceastea au arestat şi închis pentru delicte politice minori. Nu este adevărat şi de aceea vă rog să nu începeţi cu provocaţii. In acest moment se apropie şi Procurorul General Rudenko:

— După codul penal sovietic, toţi aceia care comit o infracţiune, indiferent dacă este politică sau criminală şi sunt minori în momentul comiterii acestei infracţiuni sau la data arestării, nu sunt băgaţi în lagăre cu regim special, ci numai în lagăre speciale de reeducare pentru tineret. Metodele sunt cunoscute

şi au dat bune rezultate. Sunt ale lui Makarenko. De aceea pot spune că aceasta este o provocaţie intenţionată şi subtilă, pusă la cale de acei care au scris acest memorandum, îşi închee cuvintele Procurorul General Rudenko.

— Huuuuuooooo, răsună prelung din piepturile deţinuţilor.

— Cetăţene General şi cetăţene Procuror General, se vede foarte bine şi clar că D-tră sunteţi fals informaţi asupra situaţiei reale din lagărele cu deţinuţi politici şi mai ales din acelea cu regim special, ca acesta din Vorkuta. Noi nu intenţionăm să facem provocaţie, aşa cum unele organe administrative sovietice au făcut cu mulţi dintre noi şi pentru a căror provocaţie ne aflăm astăzi închişi. Noi ne bazăm numai pe fapte concrete şi iată exemplu, şi întorcându-se către deţinuţi, zise: toţi acei care la comiterea infracţiunii, pentru care au fost condamnaţi sau în ziua arestării nu împliniseră vârsta de 16 ani şi nu 18, care era majoratul în Uniunea Sovietică, să facă 3 paşi înainte.

Peste 145 de persoane făcură cei trei paşi, spulberând afirmaţiile Generalului Maslenikov şi a Procurorului General Rudenko. Intinzând mâna către ei Levando continuă: priviţi, onoraţi delegaţi ai Moscovei şi întrebaţi-i, convingeţi-vă singuri dacă acest lucru este o provocaţie sau o realitate tragică.

Ducându-se către acest grup Levando întrebă pe primul găsit. Numele şi câţi ani ai avut când ai fost arestat?

— Naghy Sandor, cetăţean ungur, la arestare 10 ani şi jumătate, condamnat la 20 de ani.

Următorul zise Levando.

— Ucrainean de naţionalitate, 13 ani la arestare, 25 de ani condamnare.

Şi aşa urmă mai multe exemple, la care comisia nu mai putea contesta, faptele erau prea clare.

— Vom cerceta aceste cazuri aparte şi vă promit că vom lua măsurile necesare. Astfel de lucruri nu ne sunt cunoscute. Mai departe vă rog, zise Generalul.

Comisia din Moscova îşi dădea foarte bine seama despre cele întâmplate până în prezent, că aici în lagăr avea deaface cu oameni foarte hotărâţi, bine pregătiţi şi bine documentaţi. De aceia, simţea că ar fi mai bine ca această întrevedere să se încheie cât mai grabnic, înainte ca comisia să fie obligată de

către acești spioni, trădatori de patrie, contra-revoluționari de toate vârstele și profesiile, să-și recunoască propriile greșeli sau cele ale Statului Sovietic și culmea să fie obligați să le condamne. O astfel de condamnare oficială, chiar documentată pe fapte concrete, putea să-i coste capul.

După ultimul incident și urale de victorie, oamenii se liniștiseră, iar Levando continuă să citească memorandul de unde se oprise:

5) Să fie eliberați imediat toți bărbații și femeile de cetățenie străină, indiferent de acuzare, condamnare, articol, paragraf sau alineat, dacă infracțiunea a fost comisă în afara granițelor Statului URSS și după data de 8 Mai 1945, indiferent dacă condamnarea a fost pronunțată de un tribunal civil, militar sau O.S.

Uraaaa, răsună strigătul de bucurie al miilor de deținuți ca o acceptare a punctului 5. La un semn a lui Levando, totul se liniști iar acesta continuă.

6) Eliberarea deținuților de cetățenie străină din lagărele sovietice, indiferent de acuzare, condamnare, articol, paragraf sau alineat, și indiferent de tribunalul care a pronunțat sentința, civil, militar sau O.S. Să fie efectuată imediat ca început și maximum până la un an de la predarea memorandului de față, pe etape, pentru a da posibilitate și timp necesar autorităților de Stat Sovietice, de-a lua legături diplomatice cu țările respective, pentru efectuarea transporturilor, după cum urmează:

a) In prima etapă vor pleca femeile, indiferent de vârstă și toți bărbații care sunt bolnavi sau invalizi, indiferent de vârstă, dar apți de transport, indiferent de condamnare, acuzare, articol, paragraf sau alineat sau timpul efectuat din condamnare, precum și toți aceia care au familii cu mai mult de 3 copii. (uralele au fost îndelungate și cu greu s'a efectuat liniștea sau disciplina).

b) In etapa secundă, vor pleca toți acei care au familii, indiferent de condamnare, acuzare, paragraf sau alineat și toți cei care au efectuat mai mult de 5 ani din condamnare.

c) In ultima etapă vor fi eliberați toți deținuții de cetățenie străină, indiferent de condamnare, acuzare, articol, paragraf sau alineat și cât a efectuat din condamnarea avută. (urale).

d) La punctul 6, aliniatelor a, b, c, se încadrază sub aceiași formă și regulă, toți cetățenii fără cetățenie, indiferent de naționalitate condamnare, acuzare, articol, paragraf sau alineat și cât au efectuat din pedeapsă, indiferent de forma tribunalului care a dat sentința, civil, militar, sau O.S. (aplauze îndelungate).

7) Să fie eliberați toți deținuții de cetățenie străină ale căror infracțiuni au avut loc în timpul războiului, până la data de 8 Mai 1945 și parvin din cadrul armatelor în care și-au efectuat serviciul militar sau din lagărele de prizonieri de război, indiferent dacă sentința a fost pronunțată de un tribunal civil, militar sau O.S. și indiferent de condamnare, acuzare, articol, paragraf sau alineat și cât a efectuat din condamnare.

a) Organele de revizuire trebuie să ție seamă că majoritatea acestor oameni au efectuat ordinele primite iar marea majoritate din cadrele conducătoare și responsabili de ordinile date, au fost executați prin sentințe de tribunalele militare Aliate.

b) Organele de revizuire trebuie să țină seamă deasemenea de regiunile climaterice în care au lucrat acești oameni și că de la sfârșitul războiului au trecut peste 8 ani.

c) Organele Sovietice trebuie să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a supraveghia medical pe toți cei eliberați și trecerea lor prin diferite zone climaterice. Trecerile brusce pot fi fatale sau pot avea repercursiuni asupra sănătății oamenilor. Astfel se vor evita jertfe inutile. (aplauze).

8) Autoritățile și organele sovietice vor permite imediat ca toți deținuții de cetățenie străină sau fără cetățenie să ia legătură cu familiile lor, indiferent dacă acestea se află pe teritoriul URSS-ului sau în alte țări și să fie puși sub protecția directă a Organizației Crucii Roșii Internaționale. (aplauze îndelungate).

a) Toți deținuții, indiferent de cetățenie, acuzare, condamnare, articol, paragraf sau alineat, indiferent de tribunalul care a dat sentința, civil, militar sau O.S. și au rude apropiate de gradul I sau II în toate lagărele vecine, să aibă posibilitatea de a le vizita. (uralele se prelungiră, fiecare vedea în aceasta o nouă speranță pentru viitorul său).

9) Toți deținuții de cetățenie străină sau fără cetățenie, indiferent de condamnare, acuzare, articol, paragraf sau alineat

sau locul unde a fost arestat, să poată pleca şi stabili unde doresc. Să nu fie obligaţi de a se duce unde s'au născut sau unde au fost la data de 1 Septembrie 1939.

10) Eliberarea deţinuţilor de cetăţenie sovietică, indiferent de condamnare, acuzare, articol, paragraf, alineat sau locul de infracţiunii, să se efectueze pe etape ca şi la deţinuţii de cetăţenie străină sau fără cetăţenie, cu posibilitatea de a se deplasa şi stabili unde doresc pe teritoriul Statului Sovietic, fără a avea neplăceri în urma fostei condamnări, indiferent dacă fosta condamnare a fost dată de un tribunal civil, militar, sau O.S. (aplauze îndelungate de astă dată vizibile şi din partea celor din afara sârmei ghimpate).

11) Toţi cetăţenii de cetăţenie străină şi fără de cetăţenie şi cetăţenii sovietici, care sunt deportaţi sau au domiciliu forţat, chiar şi aceia care provin din foştii deţinuţi politici eliberaţi, indiferent dacă această măsură a fost luată printr'o hotărâre judecătoarească a unui tribunal civil, militar sau O.S. sau administrativă, să poată hotărî singuri dacă vor să rămână în acel loc sau să se deplaseze nestingheriţi unde doresc. (manifestaţiile de bucurie erau de data aceasta mai mari în afara lagărului, căci despre ei era vorba în marea lor majoritate).

12) Religia să fie liberă, credincioşii să nu mai fie urmăriţi, indiferent de credinţa pe care o au, ortodoxă, catolică, protestantă, mahomedană, ebraică, iehovistă, budistă, . . . etc . . . etc . . . Să li se dea posibilitatea de a-şi face locaşuri de închinăciune, eventual Guvernul Sovietic să-i ajute la clădirea unor astfel de locaşuri. (aplauzele au fost prelungite în timp ce majoritatea îşi făcea semnul crucii, a trebuit să se intervină din partea comitetului de grevă, pentru linişte, din cauză că Iehoviştii începuseră să cânte în cor un cântec de rugăciune, ceace ar fi dus la dezordine şi indisciplină).

13) Toţi deţinuţii şi deportaţii de cetăţenie sovietică, care se încadrează în punctele 2, -3, -4,- şi 11,- îşi iau angajamentul faţă de conducerea Statului Sovietic, de a semna contracte de muncă pe locul de muncă actual pe termen de un an de la eliberare, având toate drepturile materiale, ca toţi civilii care lucrează la aceleaşi locuri de muncă.

14) Paza şi administraţia lagărelor şi a locurilor de muncă forţată să fie dizolvată, fiecare lagăr şi loc de muncă să se administreze singur. (aplauze).

15) Toate elementele criminale, mai ales aceia care au săvârşit crime în lagăre şi au şi alte articole şi paragrafe, în afara celui politic -„58"- să fie transferaţi din regiune în lagăre de drept comun. Asupra lor nu se ia nicio o răspundere de către nimeni dintre cei din fostele lagăre politice, dacă vor rămâne pe loc.

16) Comitetul de grevă îşi asumă răspunderea de ordine, administrarea lagărului şi a obiectivelor de lucru, cu forţe proprii. Garantează îndeplinirea planului de muncă în toate domeniile, în deosebi în extracţia de cărbune şi minereuri, după planul de muncă normată de Statul Sovietic. Pierderile avute de către Statul Sovietic prin grevă efectuată, vor fi recuperate în cel mai scurt timp, prin muncă voluntară şi fără renumeraţie, sub conducerea directă a comitetului de grevă.

a) Tuturor foştilor deţinuţi şi deportaţi, la eliberare, organele de Stat le vor da acte care să dovedească vechimea în câmpul muncii, de care au nevoie la pensionare şi pentru calcularea drepturilor speciale pentru clima Nord-polară în care au lucrat.

b) Comitetul de grevă se dizolvă automat cu eliberarea ultimului deţinut politic. (aplauze din toate părţile).

Comitetul de grevă roagă preşedintele Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice, conducerea Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, să ia măsurile necesare şi să dea un răspuns cât mai concret şi urgent la acest memorandum.

Acest memorandum, scris în două exemplare, este semnat de cei 5 membri ai comitetului de grevă din lagărul nr. 2 mina nr. 7 din Vorkuta, care îşi asumă prin aceasta întrega răspundere a acestei acţiuni de protest a deţinuţilor politici.

Reprezentantul Ruşilor şi Ucrainenilor, Ghiurka Levando născut în 1924.

Reprezentantul Statelor Baltice, Heinrich Iascunas, născut în 1927.

Reprezentantul popoarelor caucaziene şi indo-turkmene, Kneaz Anatoli Musaew, născut în 1923.

Reprezentantul Poloniei şi a cetăţenilor fără cetăţenie, Felix Felixovici Kinzerski, născut în 1912.

Reprezentantul cetăţenilor străini, Johann Urwich născut în 1926.

Memorandul scris în limba rusă, este predat comisiei Guvernamentale Sovietice din Mascova, condusă de Generalul de armată Maslenikov, locţiitorul Ministrului de Interne, reprezentantul direct al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, şi al Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice şi Procurorului General al Uniunii Sovietice, reprezentantul direct al Guvernului Sovietic, R. A. Rudenko.

Comisia Guvernamentală Sovietică îşi asumă răspunderea pentru a preda acest memorandum, complet şi nemodificat, Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Sovietului Suprem al Uniuni Sovietice şi Guvernului Sovietic. Semnăturile au fost date de bună voie după citirea memorandului, faţă de toţi deţinuţii şi de delegaţie, în limba rusă.

Vorkuta, lagărul nr. 2 mina nr. 7 la data de 26 Iulie 1953.

*

După semnarea memorandului de către membri comisiei pe ambele exemplare, ca dintr'un vulcan răsunară urale de bucurie, urmate de îmbrăţişări şi lacrimi între deţinuţi, dar şi de marea majoritate a celor de faţă, care erau îngrămădiţi ca ciorile, pe lângă cantonamentele civiliştilor din afara lagărului.

Pentru prima dată în istoria sovietică se punea problema directă şi a acelora din afara lagărelor. Comisia era înmărmurită de cele ce auzise şi văzuse până'n acel moment, poate pentru prima oară unii din ei vedeau cu ochii lor proprii realitatea lagărelor sovietice.

Urmară consultări îndelungate între cei doi şefi şi delegaţie. Până la urmă şeful delegaţiei se întoarse către comitetul de grevă şi adresându-se direct lui Levando, îi zise:

— Asta este totul, sau mai aveţi ceva?

— Da! zise acesta. Un memorand al atrocităţilor comise în lagărele sovietice şi care va fi citit de Kneaz Anatoli Musaew.

— Vă rog daţ-i drumul!

In acest timp se apropie de noi unul din oamenii care ne-au dat multe sfaturi în vederea redactării memorandului. Era unul dintre foştii redactori principali ai ziarului „Pravda", şi care fusese arestat în timpul epurării din 1936-37 de către Stalin şi oamenii săi, sub acuzarea de „contra-revoluţionar-reformator" şi condamnat la 20 de ani de lagăr. Acuzarea şi condamnarea o putea mulţumi actualului Ministru de Externe, care îi luase postul de redactor, drept răsplată, după care tânjise atât de mult timp.

— Odată cu publicarea oficială a noului cabinet Malenkov în care D. T. Sepilov apărea ca Ministru de Externe, unii oameni i-au cerut părerea personală acestui fost jurnalist sovietic, la care el a dat următorul răspuns.

— Prin noul guvern poate că se vor schimba multe în politica internă sovietică. Nu prea multe în cadrul Ministerului de Interne, atâta timp cât Beria va rămâne la putere. Portofoliul Ministrului de Externe a fost dat lui Sepilov, care nu este mai mult decât un provocator, denunţător şi un vechi agent al GPU-ului, pe care NKVD-ul l-a preluat pentru serviciile sale. Acum i-au dat drept răsplată postul de Ministru de Externe. Dacă Malenkov a adus lângă el pe prietenul său Jukov, Beria la rândul lui şi-a adus omul său pe Sepilov. Din experienţă precizez că în cel mai scurt timp Sepilov va fi demascat şi va fi înlăturat din postul pe care-l are. Singura persoană pe care eu o văd capabilă să îndeplinească această funcţie diplomatică este Gromiko, un om bine pregătit din toate punctele de vedere, şi nu ştiu că ar fi fost informator.

Toate acestea se discutaseră în jurul datei de 15 Martie 1953, după moartea lui Stalin.

Acum dorea să ne vorbească din nou acest fost redactor. Oare era timpul potrivit? De ce nu discutase cu noi înainte? De ce nu aştepta să se termine totul? Dar el insista cu încăpăţânare că este de mare importanţă problema pe care vrea s'o discute cu noi. Toţi ceilalţi din comitet erau ocupaţi, de aceea Levando mă rugă să-l ascult eu pe acest încăpăţânat de redactor. Dar nu am putut lua singur o hotărâre. De aceea chemai pe Levando şi Kinzerski ca să hotărască ei asupra celor spuse.

Toţi căzură de acord că după citirea memorandului nr. 2 asupra atrocităţilor din lagărele sovietice, citit de Kneaz Anatoli Musaew, a treia persoană care va lua cuvântul va fi un fost Colonel al armatei sovietice, un bun cunoscut al Generalului de armată Maslenikov, reprezentantul Statului Sovietic.

Reprezentantul popoarelor caucaziene şi indo-turkmene se apropie tacticos de locul unde vorbise înainte Levando şi după ce se uită de jur împrejur, arătând tuturora caietul în care era scris memorandul nr. 2 îl deschise şi începu să citească cu glas tare şi rar, pentru a fi înţeles de toată lumea:

— Memorandul adresat Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Sovietului Suprem şi Guvernului Uniunii Sovietice, din partea deţinuţilor poltici, deportaţilor şi prizonierilor de război al lagărului nr. 2 mina 7 din lagărele cu regim special din Vorkuta şi întreaga Uniune Sovietică.

Conducerii Statului Sovietic i se aduce pe această cale oficială la cunoştinţă, zece fapte concrete asupra atrocităţilor comise de către organele NKVD-ului în timpul cercetărilor sau în lagărele sovietice. Aceste 10 cazuri formează o infimă parte din miile de cazuri asemănătoare, comise de autorităţile NKVD-ului şi care pot fi aduse la cunoştinţă. Persoanele direct implicate vă stau oricând la dispoziţie ca martori, spre a se cerceta aceste cazuri şi a da mărturiile necesare.

Cazur nr. 1.

S A L C I U S, Lituanian de naţionalitate, aflat în momentul de faţă în lagărul nr. 2 mina nr. 7 cu regim special din Vorkuta, cu o condamnare de 20 de ani, în baza articolului 58/1-B.

Deţinutul Salcius a fost arestat în Lituania de către organele NKVD-ului la vârsta de 16 ani, fiind acuzat de participare contra trupelor sovietice, în cadrul trupelor de partizani lituanieni. Modul şi felul de anchetare al organelor NKVD, pentru a ajunge la rezultatele dorite de ei, adică deţinutul Salcius să iscălească toate declaraţiile care i-au fost puse înainte, ca şi acuzarea adusă contra a peste 170 de persoane ca participanţi la trupele de partizani antisovietici lituanieni, el a fost maltratat, bătut, schingiuit şi terorizat la maximum, rămânând pentru întreaga viaţă surdo-mut. Atât Salcius, cât şi ceilalţi 170 de cunoscuţi ai acestuia numai pentru faptul că erau bănuiţi de partizanat şi de acţiuni anti-sovietice, au fost arestaţi şi condamnaţi între 10 şi 25 de ani. Unde este liberatea omului şi dreptul de apărare în faţa instanţelor sovietice? Căci toţi au fost judecaţi de către tribunale militare sau civile, fără a li se permite a se apăra şi a-şi dovedi nevinovăţia.

Cazul nr. 2.

In lagărele sovietice, anumiţi conducători sau comandanţi de lagăre sunt foşti criminali. Comandantul de lagăr al lagărului de Bătăviki, care lucrează la construcţia podului de peste râul Vorkuta, între lagărul minei nr. 7 şi lagărul minei 29, este un Maior (numele nu-l mai ştiu), care după spusele sale personale în faţa deţinuţilor de drept comun, în ziua de 19 Iulie 1953, a declarat fără a fi forţat, că în anul 1940 a participat activ la masacrul celor 10 mii de ofiţeri polonezi, asasinaţi în pădurile de la Katin.

Un astfel de criminal, şi încă în uniforma unui ofiţer sovietic, nu poate fi un bun exemplu într'un lagăr de reeducare unde se află condamnaţi de drept comun. Maiorul sus amintit se află încă în momentul de faţă, în calitate de comandant al acestui lagăr, la numai câteva sute de metri de lagărul nostru.

Cazul nr. 3.

In închisoarea centrală din oraşul Vorkuta, lângă lagărul „Kapitalnîi“, în anul 1951 a murit un deţinut de atac de inimă, după atestatul medical şi declaraţia semnată de colegul său de cameră, un alt deţinut. Comandantul închisorii, un sublocotenent, a depus acest act medical şi declaraţia deţinutului la actele de deces ale acestuia. Deţinutul care a dat declaraţia că colegul său de cameră a murit de atac de inimă, a fost eliberat la scurt timp din închisoarea centrală şi transferat în lagăr de muncă normală. Comandantul închisorii a făcut o intervenţie

specială în acest sens la comandantul lagărelor cu regim special din Vorkuta, cu toate că deţinutul nu îşi ispăşise pedeapsa administrativă pe care o primise, iar comportarea sa în închisoare lăsase de dorit.

Martorul în cauză stă la dispoziţia autorităţilor sovietice şi declară că fostul său coleg de cameră a fost omorât în bătaie, chiar de comandantul închisorii centrale. Acesta fiind în stare de ebrietate, a vrut să se răzbune pe deţinut, din cauza unor insulte aduse de acesta cu mult timp înainte. Deţinutul mort făcea parte dintr'o grupare de „Blătnoi".

Conducerea Statului Sovietic este rugată de a cerceta acest caz special iar pentru viitor, comandanţii de închisori să nu poată încheia dosarele morţilor din incinta închisorii, fără o comisie medico-legală.

Cazul nr. 4.

In lagărele sovietice şi în închisorile din incinta acestor lagăre, autorităţile de pază internă întrebuinţează metode şi unelte pentru maltratarea deţinuţilor, ca şi acelea descrise că au fost întrebuinţate în lagărele „naziste". Bătaia cu vâna de bou, bastonul de cauciuc, brăţări americane, cămăşi de forţă . . . etc . . .

— Stai, aceasta este o provocaţie neruşinată! Cum puteţi compara lagărele sovietice cu lagărele naziste şi tratamentul acestora, zise foarte enervat Generalul Maslenikov.

— Personal voi cerceta pe toţi acei care s'au organizat în a provoca şi a aduce insulte Statului Sovietic pe această cale şi îl voi trage la răspundere, zise foarte enervat Procurorul general Rudenko. In lagărele sovietice nu se întrebuinţează bătaia, iar brăţările americane numai în cazuri speciale pentru criminali. Cu atât mai puţin cămaşa de forţă.

— Noi vă vom dovedi contrariul, cetăţene General, cetăţene Procuror general şi onorată comisie, zise Musaew. Şi întorcându-se către deţinuţi, bătu de două ori din palme, ca şi un „Paşă" din poveştile orientale. Din mijlocul deţinuţilor ieşi un tânăr care avea în mână o tavă de servit, pe care se aflau două cămăşi de forţă şi două brăţări americane, precum şi un baston de cauciuc. făcut din mai multe furtunuri trase unele peste altele, şi predă tava comisiei cu corpurile delicte.

— Aceasta este culmea provocaţiei, la care nici nu m'am aşteptat din partea vostră, zise Generalul Maslenikov. De unde le-aţi mai procurat şi pe astea? Dar să fiţi sinceri, aşa cum sunt şi eu cu voi.

Situaţia se încordase, iar pentru orice eventualitate Musaew chemă la sine doi deţinuţi, care îşi desgoliră piepturile.

— Onorată comisie, priviţi aceşti oameni tineri care au fost arestaţi ca copii, iar ca ei sunt mulţi de faţă. Vă rog să număraţi câte tăieturi au pe stomacul lor, sau întrebaţii câte operaţii au avut până în prezent. Pentru a trăi, pentru a supravieţui, având frică de moartea care ne pândeşte în fiecare colţ al minei, aceşti oameni tineri au refuzat să se ducă la lucru. Nu din cauza muncii, ci de frica morţii! Au înghiţit obiecte metalice ca lingură, coadă de lingură, şeibi, după care au fost internaţi în spital şi operaţi. Credeţi că ei se lăsau tăiaţi, onorată comisie, numai de dragul operaţiei?

Nu! Din disperare au făcut acest lucru, încercând să-şi prelungească viaţa prin astfel de metode, încheie Musaew.

Unul din ofiţerii comisiei se apropie de cei doi şi le notă numele.

— Cetăţene General de Armată, D-tră ne-ţi rugat să fim sinceri cu D-tră şi să avem încredere la fel cum ne-aţi arătat şi D-tră nouă. Spre dezamăgirea mea şi cred că va fi a tuturor, trebuie să vă spun că sinceritatea noastră, speranţele care le-am avut şi marea încredere cu care aţi fost primiţi, nu mai corespund realităţii. Prin comportarea noastră disciplinată, noi v'am dovedit că nu suntem acei oameni aşa cum suntem ştampilaţi în dosarele de care faceţi mereu caz. Noi v'am adus şi vă aducem la cunoştinţă durerile noastre şi v'am dat propunerile noastre, ca prin aceasta să se poată vedea diferenţa între cele ce vă este cunoscut D-tră şi realitate. Noi nu avem nevoie de trupe de pază. Noi putem fi disciplinaţi şi fără de a fi forţaţi, v'am demonstrat-o şi dovedit-o. Dar ce faceţi D-tră Cetăţene General? Vreţi să ne înecaţi în sânge şi să se spună că suntem răsvrătiţi contra Statului Sovietic, zise Levando.

Atât comisia, întregul contigent de deţinuţi şi civiliştii care ascultau din afara lagărului îşi ascuţiră urechile.

— Dar asta ce mai este? Ce vrei să spui cu asta? zise Generalul.

— Am spus tare şi răspicat, ca toată lumea să afle ceace se petrece în momentul de faţă. In timp ce comisia guvernamentală sovietică se află în lagărul nostru, am primit informaţia că la gara centrală din Vorkuta sunt descărcate trupe noi de soldaţi din cadrul trupelor speciale NKVD „Gvardia", aduse din ordinul Generalului de armată Maslenikov. Oare comportarea noastră disciplinată mai are nevoie de o pază suplimentară? Au fost ele aduse pentru ţeluri paşnice sau pentru a ne intimida cu forţa şi a provoca vărsare de sânge, aşa cum s'a întâmplat şi în alte lagăre? Sunt două divizii Cetăţene General, pe care le-aţi adus la Vorkuta. Aceasta este sinceritatea şi încrederea de care ne tot vorbiţi?

Aceasta era informaţia pe care o primise de la mecanicul de locomotivă şi care explodă ca o bombă.

— Nu este adevărat! Eu nu am adus armată suplimentară la Vorkuta. Dar de unde aveţi informaţia aceasta mincinoasă!

— Nu este o informaţie mincinoasă. Cetăţene General, ci este purul adevăr. In Vorkuta la gara principală se descarcă un contigent de circa două divizii de NKVD-iştii. Se vede că nu aţi uitat metodele lui Beria.

— Huuuuăăăă, răsună un stragăt al deţinuţilor.

Musaew văzând că nu poate citi mai departe, se duse direct la comisie, lăsă să i se contrasemneze şi predă memorandul nr. 2, cu toate că celelalte puncte erau mai interesante. Se porni o mică agitaţie, un fel de nelinişte, în rândurile deţinuţilor. Generalul crezu că va prinde momentul prielnic pentru sine şi întorcându-se către deţinuţi, zise:

— Cetăţeni, v'am ascultat părerile voastre şi vă promit că am să le înaintez conducerii Statului Sovietic. Dar voi trebuie să ieşiţi la lucru, imediat, altfel nu facem nicio înţelegere. Dar nu primi niciun răspuns.

— Mai are cineva ceva de spus? Să vorbească şi alţii, nu numai cei din grupul de organizare. Despre ei mi-am dat seama.

— Eu, Cetăţene General, cu permisiunea D-tră, zise deţinutul, fostul Colonel al armatei sovietice, prietenul fostului redactor de la Pravda sau Isvestia.

— Poftim, zise Generalul foarte încântat că are posibilitatea de a discuta cu unul, care se vede treaba că nu aparţine de comitet.

— Cetăţene General, vă mai aduceţi aminte de mine? zise acesta pe un ton foarte calm.

— Nu! răspunse Generalul, dar cine eşti D-ta şi ce doreşti?

— Permiteţi-mi să raportez, sunt fostul Colonel (numele nu-l mai ştiu din cauză că cetăţeanul era de foarte scurt timp la noi în lagăr, iar după aceasta nu l-am mai văzut), şeful grupului de cercetări în cadrul armatei, pe care D-tră aţi condus-o în luptele de la Orel. Poate vă puteţi acum aduce aminte de mine, Cetăţene General!

— Nu, nu! zice acesta (sau poate nu dorea să-şi aducă aminte).

— Am să vă aduc eu aminte. In luptele de la Orel, înainte de a avea confruntarea cu trupele germane, toţi ofiţerii de Stat Major au fost chemaţi la raport. Aţi ascultat pe fiecare comandant în parte şi alţi dat dispoziţie ca să ne pregătim de atac. Informaţiile mele asupra situaţiei trupelor germane, superioritatea lor în oameni şi armament v'au lăsat rece. V'am spus atunci că este o bătălie dinainte pierdută, şi că jertfele vor fi inutile. D-tră ne-aţi ameninţat că în caz de refuz ne daţi pe mâna tribunalului militar. Am executat ordinul, dar învingătoare au ieşit trupele germane. Luptele încă nu se sfârşiseră când D-tră aţi părăsit frontul, plecând cu un avion special la Moscova, unde aţi fost decorat, după cum am aflat mai târziu, cu decoraţia pe care o purtaţi pe piept: „Erou al Uniunii Sovietice".

Personal mi-am făcut datoria până'n momentul când am fost grav rănit şi am căzut prizonier la trupele germane. Am fost internat într'un spital de răniţi pentru prizonieri, după care am luat drumul lagărelor de prizonieri sovietici din Germania. Mi-a fost propus de multe ori de a intra în rândurile armatei Generalului Vlasov, dar am refuzat categoric, fiind un comunist convins şi conştient de cauza noastră dreaptă. Am fost eliberat

de trupele sovietice şi cu lacrimi în ochi am sperat că a sosit ziua în care pot să intru în rândul acelora care vor face reconstrucţia Statului nostru. Nu am ajuns acasă! Am fost învinuit ca „trădător de patrie“ şi condamnat la 25 de ani, iar astăzi mă aflu aici în faţa fostului meu şef, vinovat de moartea miilor de soldaţi şi ofiţeri, căzuţi pe frontul de la Orel, şi pentru care a primit înalta dinstincţie de „Erou al Uniunii Sovietice“.

Cetăţene General, Cetăţene Procuror General, astăzi prin comitetul de grevă vi s'au cerut câteva lucruri omeneşti, de care trebuie să ţineţi seamă. Cât despre mine cetăţene General să ştiţi un lucru, sunt gata de a-mi jertfi viaţa mai bine cu toţi camarazii mei de aici, decât să port o decoraţie care este mânjită de sânge. Mulţumesc.

O tăcere deplină se aşternu asupra lagărului, toţi aşteptând răspunsul învinuirii aduse, din partea Generalului. Nici el nu se afla în apele lui şi nici la o astfel de confruntare nu se aşteptase. El, omul legii, era învinuit public de moartea a mii de soldaţi şi ofiţeri sovietici. Decoraţia de „Erou al Uniunii Sovietice“, începuse cu siguranţa să-l ardă, căci îşi ştergea necontenit sudoarea de pe frunte. Se întoarse către fostul său subaltern, spre a-i da un răspuns la învinuirea adusă şi totodată pentru a nu-şi pierde cumpătul în astfel de momente.

— Tovarăşe Colonel, cred că mă învinuiţi degeaba.

— Sunt deţinutul cu nr. X.Y. şi nu Colonel. Dar nici tovarăş, căci tovarăşi sunt numai membri de partid, eu însă Z.K. (prescurtare pentru deţinut) cu 25 de ani închisoare!

— Imi pare rău că ne întâlnim într'o astfel de situaţie nefericită, dar voi lua notă şi am să-ţi cercetez cazul personal. S'au făcut multe greşeli pe care cei din Comitetul Central al Partidului doresc chiar şi în ceasul al 12-lea să le înlăture. De aceea suntem noi aici întreaga comisie, şi arătă cu mâna spre comisie. Aşteptăm din partea D-tră a tuturora să ne ajutaţi să clarificăm situaţia cât mai repede, căci aceasta este şi în asentimentul D-tră, zise el sigur de sine, recăpătându-şi încrederea pe care o pierduse.

Vrând să se adreseze din nou fostului său subaltern, observă că aceasta nu mai era la locul său. Plecase, spre a nu permite o discuţie personală şi nu generală, pentru care ne aflam cu

toţii aici. Efectul convorbirii şi învinuirii aduse fusese mai mare decât cel scontat, de aceia noi cu toţii eram mulţumiţi. Pentru a încheia discuţiile, Preşedintele comitetului de grevă se adresă din nou Generalului.

— Cetăţene General, pentru ca să vă daţi seama de situaţia reală a deţinuţilor din lagărele cu regim special din Vorkuta şi întreaga Uniunie Sovietică, mi-aşi permite să mai pun o întrebare, D-tră şi onoratei comisii.

— Cu ce mijloace de călătorie aţi venit la Vorkuta? Cu trenul sau cu avionul?

Generalul rămase surprins de întrebare, iar membrii comisiei începută a şoşoti între ei, căci nimeni nu înţelegea rostul acestei întrebări.

— O parte din comisie împreună cu mine am sosit cu avionul, ceilalţi cu trenul. Dar ce rost are această întrebare?

— Intrebaţi vă rog pe cei care au venit cu trenul, dacă cumva careva dintre ei, din curiozitate a numărat traversele căii ferate pe care a călătorit, începând de la Kotlas şi până la Vorkuta. Cunoscând această cifră va putea s'o înmulţească cu 2 şi va afla numărul minimal morţilor la construirea acestei căi ferate.

Da, da! onorată comisie şi cetăţene General, fiecare cap de traversă se sprijină pe capul şi osemintele unui deţinut mort pentru construirea căii ferate.

— Aceasta este o nouă provocaţie, zise Generalul. Trebuie să aveţi şi o secţie documentară, căci prea multe date aveţi la îndemână, dar toate sunt prea exagerate şi toate astea vă pot aduce numai neplăceri.

— Cetăţene General, informaţiile noastre sunt bune şi din surse sigure. Multe servicii secrete ar cheltui averi pentru a le poseda. Noi avem oameni care au lucrat cu ele, deaceia suntem aşa de bine informaţi. La data de 6 Martie 1953. Sub şefia directă a lui Beria, pe care toată lumea prin toate mijloacele îl acuză de crimele şi de sufletele milioanelor de oameni chinuiţi în închisori şi lagăre sau deportaţi în Uniunea Sovietacă, se aflau în astfel de situaţie peste 42 de milioane de suflete nenorocite. Ştim că veţi spune că exagerăm, dar acesta este purul adevăr. Aceasta este trista situaţie pe care noi trebuie s'o plătim

scump, pentru a putea menține bunăstarea și nivelul de trai al unui grup de oameni fără milă și fără Dumnezeu. 18,5 milioane de deținuți politici, prizonieri de război, condamnați sau camuflați ca pedepsiți, circa 20 de milioane de deținuți de drept comun și alți 3,5 milioane de deportați politici, membri de familie ai celor 18,5 milioane de deținuți politici.

Uitați-vă, cetățene General și onorată comisie, la cele peste 4 mii de suflete care stau acum direct în fața D-tră, priviți-i pe cei câteva sute care stau în afara sârmei ghimpate și care sunt numai ochi și urechi la cele ce discutăm, pentru că în aceste discuții este în joc și soarta lor. Noi uităm că ei ca și noi, sunt legați de aceiași soartă, tragem la același jug. Eri au fost în lagăr ca deținuți, astăzi sunt afară ca oameni liberi, dar cu domiciliu forțat. Atunci care este diferența, sau vreți să spuneți că aceasta este libertate? Eu îmi voi descărca sufletul. Dar nu numai sufletul meu, ci și sufletul tuturor deținuților din lagărele sovietice, indiferent unde se află ei astăzi, în Vorkuta, Norilsk, Karaganda sau Kamciatka. Toți avem aceeași soartă, noi și familiile noastre, care sunt angajate în angrenajul evenimentelor trecute și actuale și ei nu sunt puțini. Pentru fiecare deținut și deportat, dacă înmulțim cu doi (rudele apropiate) vom afla un rezultat destul de respectabil. Conducerea sovietică trebuie să țină seamă de acest rezultat final. El fiind partea vitală a demonstrației noastre de protest.

Generalul ascultă cuvintele lui Levando fără să intervină iar ofițerul secretar scria sârguincios, notând tot ce se vorbea.

— Cifrele pe care le dați sunt prea exagerate, dar nici nu vreau să vă contrazic, pentru că totul va fi în zadar. Sunteți prea înfierbântați pentru ca eu să vă pot da un remediu de a vă calma. Am spus și mai repet, comisia a luat notă de tot ce ați dorit D-tră. Dar nu vă mai lăsați antrenați în această aventură, ci duceți-vă la locurile voastre de muncă, făcându-vă datoria de oameni și muncitori cinstiți ca și până acum și totul va fi dat uitării

— Acesta este un bun concediu, Năcialnic! strigă un deținut, spre râsul tuturora.

— Eto pravda (ăsta-i adevărul) zise Generalul. Va-ți odihnit destul. Acum vă veți duce la lucru, iar noi vom face tot posibilul

de a vă ajuta. In zilele următoare noi toți vă vom sta la dispoziție, spre a vă asculta și lua cunoștință de toate plângerile pe care le aveți. Membrii din comisia de față, le vor preda Moscovei direct, dar cu condiția ca să ieșiți la lucru imediat.

— Nu, Cetățene General! Nu vom ieși la lucru până când nu ne veți da un răspuns prin fapte concrete. Cât privește

Foto — Vorkuta 1 Mai 1954.

...în această gară se descărcau trupele de represiune contra greviștilor din ordinul Moscovei, în timp ce Comisia de Partid și Guvernamentală tot din ordinul Moscovei ducea tratativele cu Comitetul de grevă din lagărul nr. 2, mina nr. 7, pe ziua de 26 Iulie 1953 orele 15,00. Politica moscovită, un „TALER" cu două fețe, fără scrupule...

pierderile care sunt făcute în acest timp, noi le vom recupera prin muncă în ore libere și fără plată. Numai că vrem să știm care ne este soarta pecetluită de către organele centrale din Moscova. Pentru a merge cât mai repede la lucru, trebuie să ne dați un răspuns concret.

„Cu această ocazie transmitem forurilor superioare din Moscova mulțumirile noastre pentru comisia cerută de noi. Sperăm

deasemenea că în timpul cel mai scurt vor găsi de cuviinţă de a ne da un răspuns sigur şi nu cu jumătăţi de măsură.

„Cetăţene General, Cetăţene Procuror General şi onorată comisie, vă mulţumesc că aţi binevoit a ne asculta în aceste clipe de durere şi mare suferinţă şi vă rugăm a raporta, corect şi fără de interpretări suplimentare, adevărul despre tot ce aţi auzit şi văzut aici. Deţinuţii lagărului vă mulţumesc.

Toţi deţinuţii s'au sculat în picioare şi din piepturile tuturor a răsunat un îndelug „URA". O nouă comandă şi fiecare comandant de baracă îşi luă oamenii şi plecă în cea mai mare disciplină. In câteva minute locul rămăsese pustiu, numai cu comisia moscovită, care nu putea înţelege această manifestare disciplinată, într'un lagăr de deţinuţi.

Generalul Maslenikov încercă să continue discuţia, să între în discuţii individuale, dar toate încercările sale nu au dat

Pictură de Julius Stürmer

...întâlnirea dela Vorkuta, Generalul de Armată Maslenikov, şeful delegaţiei Moscovite cu Generalul Maior Dirivenko şeful lagărelor cu regim special din Vorkuta, pe calea ferată Moscova-Kotlas-Vorkuta, pe ziua de 26 Iulie 1953.

...„dacă înumăraţi traversele acestei căi ferate şi înmulţeaţi cel puţin cu doi, aveaţi rezultatul oamenilor sacrificaţi nu construcţia ei"...

niciun rezultat. Fiecare deţinut oprit şi întrebat, se înclina înaintea lui sau a acelora care îi puneau vre-o întrebare în acest sens, din comisie, şi spunea: „Tot ce am avut de spus veţi găsi scris în memoriul pe care îl aveţi".

Un grup de circa 20 de oameni care rămăseseră special la faţa locului, au condus comisia moscovită, fără de a discuta ceva, până la ieşirea principală din lagăr.

Comisia la rândul ei, părăsea lagărul nr. 2 mina nr. 7, cu o recoltă bogată, de informaţii şi de învăţăminte, adunate în acest scurt timp şi cu cadou nu prea plăcut pentru organele NKVD, cămăşile de forţă şi brăţările americane. Aveau ce duce cu ei la Moscova!

Actul final se încheiase. Acum aşteptam cu toţii rezultatul recoltei după însămânţarea pe care o făcusem, iar desnodământul final nu putea să întârzie.

După plecarea comisiei, viaţa din lagăr îşi reluă firul normal. Comitetul de grevă, cu toţi cei care luaseră parte activă la această acţiune, se întruni pentru un scurt timp, spre a se felicita unul pe altul pentru buna organizare şi acţiunea întreprinsă. Toată noaptea, până în zorii zilei, s'au desbătul, până în cele mai mici amănunte, toate evenimentele întâmplate cu ocazia înmânării memorandului comisiei moscovite.

Ce ne va aduce soarta?

LUNI 27 IULIE 1953 — TURNEUL COMISIEI ÎN VORKUTA

In războiul din Corea muriseră oamenii cu miile şi astăzi se semna armistiţiul şi toate acestea sub controlul unei comisii neutre. Foştii combatanţi din Indochina şi din Corea, aflaţi în lagărul nostru, sperau prin acest armistiţiu, eliberarea. Dar soarta lor era legată de-a noastră, căci şi ei erau condamnaţi de aceleaşi tribunale şi pe baza aceloraşi articole şi paragrafe ca şi noi.

Comisia din Moscova își începu turneul prin lagărele intrate în grevă din Vorkuta.

Deținuții politici erau toți în grevă, fie aceasta parțială sau totală și fiecare lagăr își avea propriul său comitet de grevă. Existența unui comandament unic de conducere a grevei a fost imediat bănuită de comisia moscovită din moment ce primise același memorandum, cu aceleași puncte de cereri, din partea tuturor deținuților, până'n cele mai mici amănunte.

Era însă o mare diferență între ordinea, disciplina și întreaga organizare pe care o văzuse în lagărul nr. 2 și cea din lagărul 12/14/16, ca exemplu. In acest lagăr organele sovietice ar fi avut posibilitatea să înfrângă greva de ar fi interveni cu forța, numai din cauză că comitetul de grevă se abătuse de la regulile prevăzute și efectuase unele operațiuni, pentru care forțele militare puteau interveni fără a li se putea reproșa ceva.

Dacă Generalul Maior Dirivenko nu a dat dispoziție să se intervină, aceasta se datorește numai bunei organizări din lagărul nr. 2, dândui-și seama că va fi o greșeală fatală pentru autoritățile sovietice efectuarea unei astfel de mișcări de șah într'o astfel de situație. Aceasta nu numai pentru lagărul 12/14/16, ci și pentru toate celelalte lagăre din Vorkuta, care au intrat în greva generală totală.

In toate celelalte centre, organele administrative nu au mai avut voie să intre în lagăr fără o excortă din partea deținuților. Orice deplasare în lagăr era efectuată sub controlul lor. Nu același lucru a fost în lagărul nr. 2. Aci după cum am văzut, fiecare intra și ieșia după cum îi poftea inima.

In celelalte lagăre au fost eliberați din Bur, Izolator, toți deținuții închiși, indiferent de cauza detențiunii sau pedepsei administrative, și toate acestea fără aprobarea administrației lagărului. Mulți au crezut că acest lucru este un eroism, dar ei nu își dădeau seama că prin efectuarea acestei operațiuni provocau direct organele sovietice.

In lagărul nr. 2, toți cei aflați în Bur, Izolator, au rămas acolo. Numai că comitetul de grevă a rugat, și subliniez acest lucru, -„rugat"- pe comandantul lagărului, Maiorul Ditrich, ca toți deținuți închiși, indiferent de forma sau cauza pedepsei, pe cât timp va fi greva, să primească alimentație completă și

să li se dea voie de a-și lua lucrurile personale ca: saltea, pătură, etc . . . în celulă. Cei din carceri cu regim riguros, să fie trecuți în celulele Burului. Aceste cereri au fost și executate imediat din partea comandantului lagărului, fără alte discuții.

In toate celelalte lagăre administrația lagărului nu-și mai putea efectua serviciul nestingherit: în lagărul nr. 2, -DA-! Condiția era însă că nu avea voie să scoată din lagăr nimic, fără aprobarea comitetului de grevă, în ceace privește alimentația, îmbrăcămintea, medicamentele și instrumentele medicale.

Comisia moscovită s'a oprit, în drumul ei de recunoaștere și cercetări și în lagărul nr. 6, care nu participase la greva generală. Pasivitatea acestui lagăr a îndemnat comisia să cerceteze mai îndeaproape acest fenomen de nepriceput, căci lagărul minei nr. 6 se afla numai la câțiva km. de lagărul minei nr. 7. Cei îndemnase oare pe acești deținuți să nu participe la grevă? Ce nu știa comisia atunci este că acest lagăr nr. 6 era încadrat într'un alt plan mai vast al grevei. Lagărul nr. 6, era cheia căii ferate spre Nord, oamenii lucrau la podul de peste râul Vorkuta, foarte important și era nod de informații din Nord-Vest și Est de orașul Vorkuta. Orice mișcare militară efectuată trebuia să treacă pe lângă lagărul nr. 6. Aci ca și toate celelalte lagăre din regiunea Vorkuta era constituit un comitet de grevă, care era dirijat de fostul deputat ucrainean din Cernăuți, Gheorghe Serbăniuc. Comitetul era format din reprezentanți ai tuturor naționalităților aflate în lagăr. Baza o formau ucrainenii și balticii, ca în toate lagărele.

Sosirea comisiei moscovite a fost ceva obișnuit, totul decurgând normal, numai că la un moment dat unul din ofițeri a primit un teanc de plângeri dela un deținut spre a fi revizuit. Mare le-a fost surpriza când în mijlocul acestor plângeri au găsit și „Memorandul" în 16 puncte, deja cunoscut lor. Toate cercetările întreprinse atunci și ulterior nu au putut descoperi urma sau pe inițiatori.

Generalul Maslenikov a fost foarte supărat din această cauză. Disciplina, ordinea și respectarea instrucțiunilor primite, a fost motivul că au ieșit din această acțiune fără neplăceri mai mari, afară de grupul de câte-va sute de „periculoși", care au fost trimiși în lagărele de ștrăfnoi de curând înființate.

Pentru această acţiune administraţia lagărului va cunoaşte cât de curând adevărata faţă a deţinuţilor din lagărul nr. 6.

*

In lagărul 12/14/16, memorandul cu cele 16 puncte adresat Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice a fost predat Generalului Maslenikov de către Preşedintele comitetului de grevă Pavlenkov. Discuţiile au fost foarte scurte, iar comisia s'a grăbit să plece pentru a vizita şi alte lagăre, îndemnând de fiecare dată ieşirea la lucru imediată. In acelaşi timp lăsând de înţeles, că toate uşurările prevăzute în decretul afişat pe zuia de 23 Iulie 1953, se datoresc numai conducerii lagărelor şi nu greviştilor, iar de ele vor benificia numai cei care vor ieşi la lucru. Asupra incidentului şi depistarea vinovatului, în problema celor 2 înpuşcaţi şi a celor răniţi, comisia moscovită va cerceta personal şi vor pedepsi exemplar pe cei vinovaţi.

Comisia părăsi lagărul repede aşa după cum venise. In alte lagăre erau întâmpinaţi cu aceleaşi cereri iar în scris primeau acelaşi memorandum cu cele 16 puncte. Astfel şi-au dat seama că focarul principal al grevei se află în lagărul nr. 2 mina nr. 7.

Trecerea comisiei dintr'un lagăr în altul se efectua rapid. Memorandul scris era luat şi nu se mai permitea să fie citit în faţa deţinuţilor, subliniindu-se că comisia şi aşa trebuie să ia cunoştinţă de el. Comitetele de grevă se lăsau duse în eroare şi acceptau, mulţumite că au scăpat mai repede decât au crezut de sarcina pe care o aveau ca memorandul lor să fie luat de către comisia din Moscova.

Pe ziua de 29 Iulie 1953 comisia moscovită ajunse în lagărul 29, acel lagăr care se alăturase grevei după multe tergiversări, din cauza neînţelegerilor în preluarea conducerii comitetului de grevă, ca ultimul lagăr din partea nordică. Comisia din Moscova nu mai era formată numai din circa 20 de persoane ca în lagărul nr. 2. Acestora li se alăturase încă un grup de 20-30 de ofiţeri şi procurori, ca şi civilişti. Astfel comisia care se prezenta în lagăr avea un nucleu de peste 50 de persoane. Discuţiile între comitetul de grevă şi comisie au fost în întregime îngreunate de influenţa apăsătoare a acestei comisii mari. Tonul în întreaga discuţie nu l-a dat comitetul de grevă, ci a fost impus direct de Generalul Maslenikov. El este aceala care a comandat, -ridicaţi-vă,- după care i-a salutat, şi tot el este acela care le-a ordonat după aceia să stea jos.

— Daţi încoace memorandul, dacă îl aveţi scris! Nu mai este nevoie să fie citit, . . . etc . . . etc . . .

Discuţiile diplomatice duse de comitetul de grevă erau mult mai grele decât ale comitetului din lagărul 2.

In lagărul nr. 2 preşedintele comitetului de grevă era un Ucrainean, care reprezenta Ucraina şi Rusia, preşedintele comitetului din lagărul 29 era de origină poloneză iar pondera dintre deţinuţii de naţionalitate ucraineană-rusă era foarte mare. Instrucţiunile pe care organizaţia ilegală din lagărul 29 le primise odată cu începerea grevei, se atrăgea atenţia în deosebi asupra acestui punct că: preşedintele comitetului nu are voie să fie cetăţean de origine nesovietică şi nici un membru activ al grupei de rezistenţă naţională ucraineană -„Bandera"-, ci, pe cât este posibil, un rus. Numai în cazul când nu se va găsi o astfel de persoană, se va lua una ucraineană din Ucraina mare şi nu cea de Vest, care va reprezenta atât în comitet cât şi în faţa comisiilor sau organelor sovietice şi naţiunea rusă.

Ce se întâmplase în lagărul 29? Am spus şi repet, întregul contigent de deţinuţi, indiferent de naţionalitate sau condamnare, era gata pentru orice sacrificiu, chiar de a participa şi la o revoltă, deoarece o revoltă armată, pe cât promiteau posibilităţile, era singurul mijloc de a se răzbuna pentru anii pierduţi în nenorocire şi suferinţă, în mâna sovieticilor.

Cum în lagărul 29 majoritatea deţinuţilor erau ucraineni din Ucraina de Vest, foşti partizani contra trupelor de ocupaţie germane şi contra sovieticilor pentru independenţa naţională ucraineană, ei nu concepeau sistemul de tratative şi de forţarea statului sovietic printr'o grevă. Era de neconceput în mentalitatea tuturor naţionalitaţilor din lagărul sovietic, că se poate avea mai multă reuşită printr'o grevă bine organizată, fără de pierderi omeneşti, decât printr'o revoltă, chiar fără un ajutor susţinut din afara hotarelor sovietice. Trecerea de la grevă la

rebeliune, la revoltă, se putea face uşor cu mult succes şi cu bune rezultate, dar pentru toate acestea trebuia să se cunoască concret ajutorul care se putea primi din afară, şi nu de a se îneca revolta în propriul nostru sânge, numai de dragul de a dovedi lumii întregi că suntem eroi.

Rezistenţa din Vorkuta şi conducerea ei cunoştea foarte bine mentalitatea deţinutului fiecărei naţionalităţi. De acest lucru trebuia ţinut seamă, căci fiecare naţionalitate îşi are orgoliul său. Aceasta este şi cauza pentru care în lagărul 2 fiecare naţionalitate a fost reprezentată prin 1, 2, sau trei delegaţi într'un subcomitet, chiar dacă în fond nu s'a luat în consideraţie părerea unuia sau altuia. Dar fiecare a plecat cu sufletul împăcat că şi naţionalitatea lui a avut un cuvânt de spus. Prin această formă de organizare şi conducere, a fost posibilă efectuarea disciplinată a grevei.

Un alt punct important în viaţa deţinuţilor din lagăre era ura diferitelor naţionalităţi, care trebuia îndepărtată. Numai printr'o astfel de acţiune democrată şi dându-se încredere fiecărei naţionalităţi, s'a putut avea reuşita scontată.

In lagărul 29 nu s'au luat în consideraţie dispoziţiile date de către organizaţia de rezistenţă şi fiecare a vrut să acapareze conducerea pentru naţionalitatea sa, ca să-şi asigure inportanţă individuală şi naţională, nedând posibilitatea de remarcare altor naţionalităţi. Acest lucru le-a fost fatal, pentru că neînţelegerile erau destul de mari. Până la urmă polonezii au făcut a coaliţie, iar extremiştii ucraineni au fost obligaţi să se pondereze, liniştindu-se după trei schimbări de comitet.

Aşa se face că lagărul 29 nu a intrat în grevă pe ziua de 23, sau cel târziu pe ziua de 24 Iulie 1953, ci numai pe ziua de 26. Ruşii au fost reprezentaţi prin Mişca Vinogradov, originar din Leningrad, mama lui docentă la Universitatea din Leningrad, tatăl său fost CK-ist, asasinat de ţăranii ruşi într'o acţiune pe care o îndeplinea prin anul 1926, iar el fost ofiţer în armata sovietică, arestat ca trădător de patrie şi condamnat la 25 de ani. El era răspunzător de ordinea interioară a lagărului 29. Un alt rus, originar din Odessa, operatorul de filme din lagărul 29, a avut de organizat partea culturală. Fusese arestat în 1948 în Siberia, unde se afla cu părinţii săi deportaţi încă mainte de război, pentru că la un bal şi-a permis să se îmbrace ca „Bel-Ami“, cu ţilindru, frac şi baston, pe care le găsise într'o lada de haine vechi a bunicului său. Impulsii capitaliste şi reacţionare, i-au asigurat condamnarea de 25 de ani.

Iată cum mi-a povestit el primele ore ale grevei şi reacţiile din lagăr, precum şi organizarea disciplinară în primele ore ale zilei de 26 Iulie 1953 în lagărul 29.

Discuţia a avut loc în jurul datei de 15 August 1953 în închisoarea centrală din Vorkuta, camera nr. 3, în care se aflau circa 15 persoane din diferite lagăre, care participaseră activ la greva generală, făcând parte din comitetul lagărului respectiv. Din lagărul 29 mai era aici şi Mişca Vinogradov, reprezentantul Ruşilor.

— Hotărâsem să ne alăturăm grevei, cu mai multă greutate decât dacă am fi participat la o revoltă şi eu am fost de acord să iau asupra mea resortul cultural. In scrisorile, manifestele şi ordinile primite din afara lagărului, ni se dădeau directive concrete despre ce avem de făcut. Dar toate acestea trebuiau organizate după posibilităţile noastre şi situaţia generală a lagărului, afară de memorandul cu cele 16 puncte, care trebuia numai transcris. Nu mi-a fost cunoscut un al doilea memorandum. Ştiam numai că noi trebuie să adunăm un material compromiţător contra NKVD-ului, pe care deasemenea sub forma unui memorandum ar fi trebuit să-l predăm unei comisii guvernamentale, dacă acesta se prezenta.

De câteva zile începuse greva la mina nr. 7. Demonstrativ noi doream să ne alăturăm ei dar neînţelegerile între naţionalităţi, făcură ca să schimbăm, într'un interval foarte scurt, trei comitete de conducere, căci toţi doreau o revoltă şi nu o grevă, pe când cei din grupul ilegal al rezistenţei, care lucrau din umbră, nu admiteau o revoltă, ci numai o grevă în forma care era anunţată prin diferite surse. Noi eram sătui de tot ce se petrecea în rândurile noastre interne. In jurul nostru toate lagărele intraseră în hora cea mare. Ori numai cine ştie viaţa lagărele din Vorkuta, îşi poate da seama că dacă nu ne-am fi alăturat, pentru fiecare din noi ar fi fost o sinucidere. Am fi fost consideraţi de către ceilalţi din Vorkuta ca trădători sau pleava deţinuţilor politici.

„Nu cu forţă şi revoltă, ci cu disciplină şi demonstraţie pacifică", era hozinca care mergea din gură în gură, în tot lagărul nostru.

Cu începerea evenimentelor în lagărul minei nr. 7 posturile noastre de pază exterioară au fost întărite şi odată cu intrarea lagărului nostru în grevă şi posturile de pază au fost dublate iar patrulele exterioare mai dese.

In primele ore ale zilei de 26 Iulie 1953, lângă una din bărăcile care se afla în apropierea unui turn de observaţie, au apărut capetelele unor deţinuţi. Santinelele şi-au îndreptat imediat armele către ei, somându-i să se dea jos de pe baracă. Soldaţii se temeau să nu fie atacaţi de către deţinuţi şi din astfel de situaţii. In acel moment apărură trei litere mari de circa 2m. înălţime, vopsite în roşu, care împreună formau cuvântul la modă în vremea aceea — „M I R" — sau — „Pace". Ca prin farmec soldaţii şi-au retras armele, dând de înţeles prin aceasta că simpatizează cu dorinţa de pace a deţinuţilor, iar deţinuţii care se adunaseră în jurul bărăcii, aplaudară şi făcură semn de prietenie soldaţilor din turelă. In foarte scurt timp au apărut pe mai multe bărăci, care puteau fi văzute de la mari depărtări, lozinca la modă şi care era agreabilă sistemului dictatorial sovietic. In acelaşi timp arcada de la intrarea principală a lagărului, care se afla circa 30 de metri, a fost împodobită cu toate fotografiile membrilor Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi cu drapelele tuturor republicilor sovietice, sub care se afla lozincă, „Proletari din toate ţările, uniţi-vă". Parcă ar fi fost sărbătoarea de 1 Mai. Pe stâlpul din stânga, între tablouri, se afla scris — „Moscova" — pe partea dreaptă — „Vorkuta" —. Lozinca se putea citi şi aşa.

„Moscova, — Proletari din toate ţările, uniţi-vă — Vorkuta".

Toţi deţinuţii, peste tot şi'n orice împrejurare, cereau ajutorul Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi al Guvernului Uniunii Sovietice, după cum se cerea de către aceştia, prin presă şi radio, de a avea încredere în ei şi nu în Beria şi schijele sale. (adică NKVD-ul).

— Iar eu care eram răspunzător cu ordinea interioară, zise Vinogradov, m'am gândit că ar fi bine ca în interiorul zonei să facem o a doua zonă „Tabu", care să fie de jur împrejurul

lagărului interior, pe o lăţime de 6 metri dela gardul de sârmă ghimpată, şi să fie marcată cu o centură de var de circa 20 de cm. lată. Efectuarea acestei zone de limită a fost ideea mea personală şi aprobată de comitetul de conducere al grevei din lagarul 29 şi nici de cum de conducerea rezistenţei, căci noi nu doream să dăm ocazie la incidente, care ar fi putut avea repercursiuni mari.

La intrarea principală zona tampon a fost mărită la circa 30 de metri de poartă şi zona delimitată se afla direct sub arcul de triumf. In tot timpul grevei nu a fost niciodată încălcată de nimeni.

Intrarea în această zonă „Tabu", dela poarta principală, pentru un deţinut era posibilă numai dacă era chemat de către organele administrative ale lagărului. Acestea nu aveau voie acum să mai intre în lagăr sau deţinuţii să dea răspuns la diferite întrebări oficiale din partea celor din afara lagărului. Toate astea se efectuau numai cu aprobarea comitetului de grevă sau al reprezentantului acestuia care era de servici: dar şi cu aprobarea santinelelor din turelele de pază, care erau înştiinţate, ele dând semnalul de liberă trecere.

Comisiile care intrau şi ieşiau din incinta lagărului erau primite sau despărţite sub arcada arcului de triumf, împodobit cu tot ce se putea împodobi. Nimeni nu se putea plânge de tratamentul corect şi disciplinat ce domnea pentru a nu da posibilitatea la provocaţii de care NKVD-ul ar fi putut face caz.

*

Pe tot timpul grevei generale din Vorkuta toate lagărele aflate în grevă şi care nu mergeau la lucru, au închis porţile lagărului, interzicând intrarea în lagăr a oricărei persoane civile sau militare, fără aprobarea comitetului de grevă.

Singurul lagăr în care ori şi ce civilist sau militar din afară putea intra şi ieşi fără nici-o aprobare, putându-se deplasa pe întreg teritoriul lagărului respectiv, de a începe discuţii sau de a pune întrebări oricărui deţinut ar fi dorit, cu condiţia ca aceste întrevederi să fie efectuate de cel puţin 3 deţinuţi, a fost lagărul nr. 2 mina nr. 7.

Dacă în toate celelalte lagăre, comisia moscovită a fost primită şi s'au dus tratativele de faţă fiind şi membri din conducerea administrativă din Vorkuta, în lagărul nr. 2 mina nr. 7, lucrurile au decurs invers. După cum s'a văzut, discuţiile au fost duse de către comitetul de grevă, numai cu comisia din Moscova, eliminându-se organele administrative locale.

O privire mai atentă asupra evenimentelor şi evoluţie lor pe întreg parcursul acestei greve, poate demonstra fineţea cu care organele sovietice, indiferent de unde veneau, au fost conduse din umbră de comitetul greviştilor şi totdeauna în contradicţie cu ceeace aşteptau.

*

Trecerea comisiei guvernamentale sovietice prin lagărele de deţinuţi politici a făcut ca ea să fie obligată de a intra şi într'unul din lagărele de femei, adică de deţinute politice, unde a primit deasemenea memorandul cu aceleaşi 16 puncte ca şi'n lagărele bărbaţilor.

Iată cum descrie deţinuta germană G.S. cu o condamnare de 25 de ani, primirea comisiei în lagărul de femei, într'o scrisoare asupra evenimentelor, pe care am primit-o în vara anului 1954, în timp ce mă aflam în lagărul Holodilnik, un lagăr special înjghebat în grabă de organele locale, pentru activiştii de grevă din celelalte lagăre.

„In ziua de 27 Iulie 1953, noi femeile am primit vizita comisiei guvernamentale sovietice din Moscova, în frunte cu Generalul de armată Maslenikov şi Procurorul General Rudenko. Noi femeile nu intraserăm în greva generală din cauză că aşa ni se ceruse. Ieşiam la lucru, dar nu lucram. Imi este cunoscut că în ultimul timp, prin intermediul nostru, al femeilor, a început o mare activitate şi un dute-vino de scrisori, pentru mai toate lagărele din Vorkuta. Marea majoritate a acestor scrisori aveau un caracter intim, dar multe din ele tratau probleme politice. Aceste scrisori noi trebuia să le strecurăm cu mare atenţie.

Sosirea comisiei moscovite guvernamentală a fost anunţată imediat cu intrarea brigăzilor de lucru în lagăr şi adunarea de

urgenţă pe terenul de apel. Afară de comisia moscovită se mai aflau ofiţerii şi civilii din administraţia locală a lagărelor din Vorkuta. Ne-au fost puse întrebări, dacă avem plângeri de făcut sau suferim neplăceri din partea administraţiei lagărului: dacă suntem mulţumite şi cum apreciem decretul din 23 Iulie 1953, dat de administraţia lagărelor din Vorkuta.

Au fost unele plângeri cu caracter individual, dar nimic serios şi politic. In momentul când comisia se pregătea să-şi încheie vizita, şefa năreacică, şefa brigadieră şi responsabila brigăzilor de ieşire la lucru, Vera Nicolaevna, a cerut Generalului Maslenikov voie de a vorbi. Acesta i-a aprobat.

Vera Nicolaevna i-a înmânat un caet în care, spre surprinderea comisiei moscovite, administraţiei lagărelor din Vorkuta şi administraţiei lagărelor de femei, se afla scris memorandul cu cele 16 puncte, aşa de bine cunoscut comisiei moscovite.

La toate se aşteptau cei din comisie, dar la acest lucru „NU"!

După primirea memorandului General Maslenikov, pentru a nu da impresia unui şoc primit, i se adresă Verei Nicolaevei pe un ton mai intim, întrebând-o dacă ar avea ceva personal de raportat. După ce se gândi un timp, ea se întoarse către General şi îi spuse.

— Da! Cetăţene General! Am o întrebare către D-tră, personală şi vă rog să-mi răspundeţi pe cât se poate de cinstit.

— Cu plăcere, vrem să auzim ce aveţi pe inimă, zise Generalul.

— Cetăţene General, sunteţi căsătorit?

— Da! Dar ce are căsătoria mea cu întrebarea D-tră.

— Are, Cetăţene General, căci vreau să ştiu dacă D-tră vă iubiţi soţia şi dacă vă culcaţi cu ea.

— . . . . ? ? ? ? ! ! ! ! !

— Nu vreţi să daţi un răspuns, Cetăţene General! Şi ridicându-şi fusta sus îşi arătă ruşinea, bătându-se cu mâna pe ea strigând: Cetăţene General şi voi din comisie, pe asta cine o iubeşte?

Fără comentarii. Comisia din Moscova părăsi lagărul, mai plouată de cât se aştepta!

Vera Nicolaevna era rusoaică, originară din părţile Dombasului, condamnată la 25 de ani, pentru că în timpul ocupaţiei

germane avusese legături intime cu soldații și ofițerii germani. In timpul detenției sale s'a alăturat grupărilor de „Blătnoi", care existau nu numai în lagărele de bărbați, dar și în lagărele de femei, ele formând cadrele de brigadiere și șef brigadiere în lagărele de lucru.

✳

. . . In după amiaza zilei de 27 Iulie, în baraca nr. 43 s'a întâlnit comitetul de grevă împreună cu o parte dintre reprezentanții diferitelor naționalități și s'au discutat întrevederile avute cu o zi înainte cu comisia moscovită, precum și măsurile care trebuiau luate pentru viitor. După întrevedere, spre surprinderea noastră, cei 5 din comitet au fost invitați în aceiași baracă la un ceai din partea lui Grișka Petrovici, zis și „Casanova", omul care fusese de 15 ori căsătorit oficial. Fost ofițer rus, prizonier, ofițer în armata lui Vlasov, iar după 1945 cu acte în regulă a locuit în localitatea Kirov. In viața lui a iubit foarte multe femei, de aceea se căsătorea după placul inimii sau se divorța. Taxele unei căsătorii erau de 50 de ruble. Tot atâta costa și taxa de divorț, dacă ambele părți erau de acord, în timp ce litrul de votca costa 42 de ruble. Așa s'a făcut că Casanova al nostru a fost de 15 ori căsătorit și divorțat oficial, iar fostele soții numerotate de la 1 la 15, acum remăritate, îi trimeteau din când în când câte un pachet. De scris oficial el putea scrie numai două scrisori pe an. Cu noul decret din 23 Iulie 1953 putea să le scrie la toate, sperând în îmbunătățirea coletelor pe această cale.

In zilele următoare, așa după cum ne-a fost promis de către Generalul Maslenikov, o grămadă de ofițeri NKVD, care asistaseră la întrevederile din 26 Iulie cu comisia din Moscova, se învârteau prin lagăre încercând de-a atrage pe deținuți în discuție și de a-i îndemna să le dea declarații în sensul dorit de ei. Cu toată atitudinea lor binevoitoare, cu toate promisiunile făcute, nici unul dintre deținuți nu se pretă. Din contră, îi rugară să citească memorandul cu cele 16 puncte, unde putea găsi și plângerea lor.

Ofițerii NKVD încercară să învrăjbească pe cetățenii sovietici cu cei străini, spunându-le acestora că majoritatea dintre deținuții străini sunt spioni ai imperialismului american, care nu doreste alteva decât distrugerea sistemului sovietic și dușmănie între popoarele sovietice.

Toate aceste metode și înscenări erau greu de a fi sădite pe un pământ unde nu se făcea deosebire, nici de rasă și nici de naționalitate. Toți își dădeau seama perfect că soarta le era pecetluită cu condamnarea pe care o aveau, iar viitorul lor depindea de cum vor fi uniți . . . într'un viitor război . . .

Comitetul de grevă se întâlnea odată sau de două ori pe zi, spre a mai discuta cele de trebuință, dar mai ales declarațiile care vor urma într'un proces care va fi făcut fără îndoială de către organele sovietice. Eram conștienți că vom fi trași la răspundere, dar în același timp mândri că am putut noi, niște necunoscuți, să înfruntăm și să-i îngenuchem pe reprezentanții rinocerizați ai stepelor din Răsărit . . .

In cursul serii de joi 30 Iulie ne-au sosit unele informații că la o depărtare de câtiva km. în jurul lagărului nostru sunt transportate trupe de NKVD. Știrea ne-a fost confirmată din mai multe părți, dar noi nu am admis să fie difuzate oficial, pentru a nu provoca vre-o panică. In scurt timp după miezul nopții ne-au fost semnalizate de către posturile noastre de pază că și-au făcut apariția în jurul lagărului o mulțime de trupe NKVD. Orice mișcare a lor se putea vedea bine din cauză că ne aflam în plină zi polară și soarele lumina 24 din 24 de ore.

✳

Vineri 31 Iulie 1953. Către orele 4 dimineața își făcură apariția două detașamente de transmisiune, care montară pe stâlpii din jurul lagărului difuzoare mari și li se făcu probă, pentru a se vedea cum funcționează. In jurul, orei 6 ne-a fost transmisă prin aceste difuzoare muzică cu marșuri militare, la fel ca la parada militară din Piața Roșie.

In jurul orei 7, muzica a fost întreruptă brusc și o voce a anunțat că în curând va vorbi Generalul Maior Dirivenko, comandantul lagărelor din Vorkuta, după care muzica continuă.

Oamenii din lagăr erau foarte liniştiţi, în cel mai scurt timp îşi luaseră masa de dimineaţă şi toţi aşteptau în faţa bărăcii lor viitoarele evenimente.

Fiecare membru din comitet era permament de serviciu pentru orice eventualitate şi de a se afla în aporpierea porţii principale a intrării în lagăr. Eu îl schimbasem pe Iascunas în jurul orei 3 dimineaţa, căci până atunci fuseseram cu toţii împreună şi discutaserăm ultimile informaţii şi eventuale acţiuni ale evenimentelor care se apropiau. In momentul când a început muzica şi a fost anunţată cuvântarea Generalului Dirivenko, eu mă aflam în faţa băraci „Stroi Contor", împreună cu un grup de oameni. La un moment dat muzica se întrerupse şi din difuzoare răsuna glasul spicherului care anunţa cuvântarea Generalului:

— „Cetăţeni, la cererea D-tră am făcut toate intervenţiile posibile la Moscova, pentru a se putea trimite o comisie specială. Guvernul Sovietic a luat cunoştinţă de cererea D-tră şi v'a trimis comisia cu care aţi luat deja contact acum câteva zile. D-tră a-ţi predat comisiei un memorandum care va fi cercetat amănunţit. Dar pentru cercetarea acestui memorandum, trebuie ca şi D-tră să vă daţi aportul aşa cum v'a cerut-o şi şeful comisiei din Moscova, Generalul de armată Maslenikov, de a ieşi la lucru.

Cetăţeni, nu vă lăsaţi duşi în eroare de o mână de provocatori, care exploatează prin această conştiinţă şi sentimentele voastre. Guvernul Sovietic a avut şi va avea întotdeauna grijă de cetăţenii săi, iar dacă s'au făcut greşeli el le va îndrepta, dar nu vă lăsaţi duşi în eroare de provocatori. Ieşind la lucru, vă puteţi dovedi nevinovăţia şi dragostea faţă de patria sovietică. Aveţi toată încrederea că vom face tot posibilul pentru a îndrepta orice greşeală făcută, dacă a fost făcută şi a vă reabilita. In timp de 15 minute, fiecare va părăsi lagărul pe poarta principală, ieşind la lucru.

Cetăţeni, ajutaţi-ne prin ieşirea voastră la lucru şi desolidarizarea cu provocatorii care v'au îndemnat la acest pas nejudecat. Niciunul dintre D-tră nu va fi tras la răspundere sau va avea neplăceri, dacă în 15 minute va ieşi la lucru".

O linişte deplină se aşternu peste tot lagărul, dar a fost întrerupt brusc de un nou marş militar, care răsuna din difuzoarele ce înconjurau lagărul ca o centură.

Oamenii intrară în bărăci, fiecare aştepta la locul lui decizia pe care o va lua comitetul de grevă. Trecuseră 15 minute şi la poarta principală nu se afla nici un singur om care să preţuiască milostenia care îi era propusă de „Guvernul Sovietic", şi să meargă la lucru. De două ori se repetă discursul Generalului Maior Dirivenko, dar nu avu niciun rezultat.

Poarta principală a lagărului era larg deschisă iar afară mişunau zeci şi zeci de ofiţeri sovietici. Drumul între lagăr şi Colonia Octombrie era blocat de maşini militare. Acum se putea vedea bine centura efectuată din trupele NKVD. Pentru orice eventualitate, conducătorii asediului, că numai aşa se poate numi această operaţie militară, blocaseră chiar calea ferată. Deci, nici un tren sau vre-o locomotivă nu-şi mai făcură apariţia. Fuseserăm izolaţi complet.

In lagărul vecin 12/14/16 nu se luase nici-o acţiune, dar toţi deţinuţii erau adunaţi lângă gardul de sârmă ghimpată şi aşteptau cu înfrigurare desfăşurarea evenimentelor în lagărul nostru. Multe depindeau de noi! In mâna noastră era soarta a mii de vieţi omeneşti. Deaceea fiecare pas făcut, fiecare acţiune, trebuia bine gândită, dacă doream să ajungem la un rezultat bun.

De mult trecuseră orele 8 şi toate invitaţiile prieteneşti de a părăsi lagărul mergând la lucru, fuseseră zadarnice. Situaţia în interiorul lagărului începu să fiarbă. La un moment dat, pe poarta lagărului intră un grup de circa 5-6 ofiţeri, în fruntea cărora se afla Procurorul General R. A. Rudenko. Se opri de mai multe ori pentru a discuta cu deţinuţii, dar aceştia foarte respectoşi dispăreau din faţa lor, ori le aratau cu mâna spre interiorul lagărului, unde se şi îndreptară.

Aflându-mă în faţa bărăcii „Kipitâlnîi" (baraca unde se fierbea apa de băut), care era peste drum de baraca „Stroi Contor", şi de unde puteam vedea orice mişcare a comisiei de pe strada principală a lagărului, mi se aduse la cunoştinţa de către unul dintre curierii noştri, că Procurorul General doreşte să stea de vorbă cu cineva din comitetul de grevă. Intre timp grupul de ofiţeri ajunsese în faţa spitalului TBC, care se afla

înaintea băracii Stroi Contor, unde se opri. Din grupul de deținuți, care veneau în preajma grupului de ofițeri, cineva arătă cu mâna pe partea cealaltă a drumului înspre grupul unde mă aflam și unul dintre ofițeri mi se adresa spunându-mi că Procurorul General dorește să stea de vorbă cu mine. Am traversat strada împreună cu câțiva oameni, printre care Ungurii Kopacsi Zoltan, Baliko Miska și Aprili Ferenz, francezul Raymond Souaillat, germanii Erich Mörchel, Hans Lieberum, Walter Schüler, Fritz Cloos și vre-o 4-5 ucraineni, apropiindu-mă de grupul de ofițeri sovietici, recunoscându-mă, Procurorul General mi se adresă.

— D-ta faci parte din comitetul de conducere?

— Eu reprezint pe cetățenii străini, Cetățene Procuror General. Cu ce pot să vă ajut?

— Oare sunteți orbi, voi nu vedeți care este situația de fața? Dece nu spuneți oamenilor să meargă la lucru? Dă imediat ordin ca toți oamenii, în cel mai scurt timp să părăsească lagărul.

— Nu pot să fac asta, Cetățene General! Pentru a lua această hotărâre, trebuie să-și de-a asentimentul și ceilalți din comitet.

Încă înainte ca Procurorul să se apropie de locul unde stam acuma, trimesesem doi curieri ca să înștiințeze de urgență și pe ceilalți din comitet despre sosirea Procurorului General și să vie la fața locului. In timp ce se termină acest mic dialog, își făcu apariția Levando și Iascunas, care se apropiară imediat de grupul nostru.

Procurorul General explică într'o discuție de circa 10 minute situația reală și șansele noastre, dacă dăm dispoziție ca oamenii să iasă la lucru. De data aceasta este Levando acela care răspunse Procurorului General:

— Cetățene Procuror, dați-ne 15 minute pentru a ne sfătui și vă vom da un răspuns concret. Intre timp D-tră puteți să mai stați de vorbă cu camarazii noștri de suferință, și arătă cu mâna de jur împrejur la grupul de oameni care se adunase.

Ne-am îndepărtat câțiva zeci de metri, pentru a mai tărăgăna și a evita de a da un răspuns imediat, cu toate că noi îl știam dinainte. Fusese pregătit chiar în noaptea aceea în ultima noastră întrunire. Sovieticii nu trebuie să ia aceasta ca o slăbi-

ciune a noastră. Ne-am întors la grupul de ofițeri sovietici care ne așteptau.

— Cetățene Procuror, înainte de a da ordin ca oamenii să meargă la lucru, noi mai avem câteva condiții de pus, iar D-tră ca Procuror General al Uniunii Sovietice, reprezentantul personal al Guvernului sovietic și locțiitorul comisiei guvernamentale sovietice, ne veți da cuvântul de onoare că ni le veți accepta.

— Uite și în ultimul ceas mai doriți să ne puneți condiții! Dar care sunt ele?

— Prima condiție, zise Levando, nici unul dintre deținuții lagărului nu vor avea de suferit repercursiuni de pe urma grevei și nu vor fi trași la răspundere.

Al doilea, cei 5 membri ai comitetului de grevă își asumă întreaga răspundere și sunt gata de a lămuri și de a da informații suplimentare, numai comisiei guvernamentale sovietice venite din Moscova. Ei se consideră direct răspunzători pentru toate evenimentele care s'au petrecut și vă stau la dispoziție.

— Condițiile puse de voi sunt realiste și nu sunt greu de acceptat. Dacă oamenii ies imediat la lucru, nimeni nu va fi tras la răspundere și nu va avea neplăceri. In cât privește conducerea pe care voi singuri o limitați la 5 persoane, este de la sine înțeles că dorim să facem o anchetă mai amănunțită a evenimentelor și pentru aceasta veți fi cercetați, atâta timp cât va fi nevoie.

— Suntem de acord cu D-tră, Cetățene Procuror General. Noi știm ce ne așteaptă! Pe coastele noastre anchetatorii și schijele lui Beria vor juca la pian.

— Oooo nu, zise Procurorul! Vă dau cuvântul meu de onoare că niciunuia dintre voi nu i se va întâmpla nimic și nici nu se va cânta la pian pe coastele sale, cum spui D-ta.

— In jurul orei 9 tot lagărul va fi gata pentru a merge la lucru, iar noi vă vom sta la dispoziție.

Cu aceasta ne despărțirăm de Procurorul General al Uniunii Sovietice R. A. Rudenko, care se îndepărtă spre poarta de ieșire cu toți ofițerii lui. Noi la rândul nostru, ne intoarserăm și ne îndreptarăm către grupul nostru de curieri, care trebuiau să ducă vestea din baracă în baracă, despre hotărârea luată de

către comitetul de grevă. In acel moment se apropie de mine Fritz Cloos și mă întrebă.

— Ferry, plecăm cu toții, ce se va întâmpla cu voi? Ar fi bine dacă ai anumite lucruri care nu trebuie să cadă în mâna lor, să le distrugi.

— Așa ceva nu am, căci totul este pregătit de mult. Ne-am așteptat la o astfel de întrevedere. Tu dute și spune tuturor germanilor, să părăsească incinta lagărului cât mai repede și să nu rămână în ultimile rânduri. Mulțumește tuturor pentru solidarizarea care ne-au atătat-o și să fie încredințați că vom ști să le apărăm interesele. Nu știu dacă ne vom mai întâlni, dar acum pleacă repede căci timpul e prea scurt. Toți să se îmbrace cât mai bine posibil.

In acest timp, la poarta lagărului se adunară primii oameni care părăseau lagărul, într'o încolonare de câte 5. Fiecare deținut mai purta încă numerele pe îmbrăcăminte, pentru că nu se spuseseră dispozițiile date în ziua de 23 Iulie 1953, de a da numerele jos. Erau acum obligați ca înainte de a părăsi lagărul, fiecare să se descotorosească de aceste numere. In grupuri de câte 100 de oameni, erau luați în primire de paza de soldați și duși în tundră unde erau izolați imediat.

Așa s'a desfășurat începutul și sfârșitul primei greve politice din Vorkuta.

Primele grupuri de soldați din paza interioară își făcură apariția în incinta lagărului și începură, la început să-i îndemne, mai târziu să-i hăituiască pe deținuți de a părăsi bărăcile și zona lagărului cât mai repede posibil.

In discuțiile avute în ultima noastră întrunire, se hotărâse ca în cazul unei înțelegeri de a părasi lagărul, eu să rămân mai departe pentru a supraveghia ieșirea deținuților, deoarece eu eram răspunzătorul din partea comitetului de grevă, pentru ordinea interioară. Pentru acest lucru aveam la dispoziție un grup de circa 30 de oameni.

Părăsirea lagărului sau evacuarea, mai bine zis, se făcea foarte disciplinat, așa cum niciunul dintre noi nu se așteptase. Oamenii treceau și îmi dădeau mâna, luându-și rămas bun. Se vedea pe fața lor că nu vor uita niciodată aceste clipe, când

soarta ne-a legat unul de altul, presupunând că NKVD-iștii ne vor despărți de ei pentru totdeauna.

Știrile sosite din unele barăci aduceau vestea că soldații începuseră să brutalizeze pe deținuții care întârziaseră să părăsească bărăcile. Un grup mare de soldați intră în baraca carantinei, unde avu loc câteva mici îmbrânceli cu deținuții. Soldații încercau să adune și să pună la loc sigur orice bucată de hârtie găsită, probabil pentru viitoarele cercetări.

După cum am aflat mai târziu, unul dintre deținuți, spre a nu cădea cererile făcute de deținuți către comitetul de grevă, prin care îi înputernicea pe aceștia de-ai reprezenta în fața comisiei guvernamentale, a luat o mare parte din aceste cereri și le-a distrus dându-le foc. Intenționat comitetul de grevă nu distrusese acestă documentație, ci o lăsase așa completă cum era, fiind un material, nu de acuzare pentru noi, ci o acuzare contra NKVD-ului. Arăta drumul de liberă alegere și împuternicire pe care o avea fiecare deținuți la acea vreme în lagărul nostru, reprezentându-și drepturile personale mai mult decât atunci când era „liber" în Statul Sovietic.

Cu această ocazie au fost distruse circa o treime din aceste documente. Ce nu trebuia să găsească NKVD-ul, nu s'a găsit deși au întors jumătate din lagăr pe dos.

Mi-a fost adusă informația că ceilalți 4 membri ai comitetului părăsiseră lagărul și că Levando lăsase vorbă să nu rămân la urmă și să plec și eu în cel mai scurt timp, bănuind că nu mă voi putea stăpâni, în fața comportării vandalice a trupelor. Într'adevăr, era greu să te abții în momentul când știai că te-ai comportat omenește cu ei, iar acum te hăituiau ca hingherii. Pentru ei erai numai o javră de câine. Era greu de suportat aceste clipe, cu toate că le știusem de la început.

Intâmplător revenisem pe același loc, unde cu o oră înainte stătusem de vorbă cu Procurorul General Rudenko, acuzatorul de la Nürnberg, în fața căruia mulți au tremurat. Dar sincer, în toate aceste clipe nu am avut nici un pic de frică, în fața acestui om, dacă putem să-l numim așa. Din contră, îi sfidam puterea! Îi dovedisem că suntem oameni și ne iubim viața și libertatea pe care el și ai lui ne-au luat-o, și că niciodată oameni ca el nu vor fi prietenii noștri și ai oamenilor care iubesc independența.

Mă pregăteam să mă îndrept spre poarta principală pentru a părăsi lagărul. In acel moment îmi sosiră câteva vești care nu miroseau a bine.

Un mic grup de germani hotărâseră să nu părăsească lagărul pentru a ieși la lucru. Se așezaseră în vâlceaua din spatele Burului vechi, unde începuseră să cânte imnuri patriotice germane, începând cu „Deutschland, Deutschland über alles". Nu mă miră deloc faptul, când mi se spuse că printre ei se află Maiorul Mihailovski, Hans Merk și alții și că ne trimit vorbă că mai bine se lasă împușcați decât să meargă la lucru, până nu se va rezolva problema germanilor.

Această buruiană ne mai trebuia în ciorba noastră, ca să otrăvească fiertura! Acum în ceasul al 12-lea se găsiseră eroii să joace rolul marilor naționaliști germani. Puteau ei, și erau conștienți, să răspundă de ceace făceau?

Ce repercursiuni putea avea această întâmplare? Noi cei din comitet nu luaserăm hotărârea de a merge la lucru și a „capitula", pentru a ne salva propria piele, sau din lașitate, ci pentrucă noi nu doream, căci cunoșteam bine metodele NKVD-ului, un nou măcel. Acesta ar fi fost inevitabil și zadarnic. Iar răspunzători până la urmă, față de familiile celor morți, am fi fost noi, Ghiurka Levando, Heinrich Iascunas, Kneaz Anatoli Musaew, Felix Kinzerski și eu Ferry, și nicidecum Maiorul Mihailovski cu ajutorul său Hans Merk.

Cea mai bună dovadă c'am avut presimțire că unul din acești oameni îmi vor face neplăceri, a fost atunci la începerea grevei când am vrut ca ei să părăseasca lagărul. Numai intervenția prietenilor și gândul că ar fi fost singurii cetățeni străini în grupul celor care erau obligați de a pleca din lagăr, ne-a determinat să-i lăsăm alături de noi.

Toate acestea îmi trecură prin minte în câteva fracțiuni de secundă. Trebuia să iau o hotărâre. In acel moment se apropie de mine Fritz Cloos, îmbrăcat în haine de lucru, dar pe fața lui rotundă se vedea disperarea. Mi-aducea și el vestea pe care eu de mult o știam, despre grupul „eroilor" germani. După ce l-am ascultat i-am spus:

— Ei socrule, așa-i ziceam câteodată când eram în termenii cei mai prietenești, acum ai ciorba la care ai ajutat să fierbă.

Nu era mai bine dacă le dădeam pașaportul de la început? Iți dai seama ce se poate întâmpla acum. De aceea du-te imediat și spune-le că eu am spus să părăsească imediat lagărul și să le iasă din cap gărgăunii. Problema lor este o problema generală. Iar în caz că se opun, anunță-i că vor fi linșați sau duși de deținuți afară din lagăr, spre a evita incidente între ei și armată. La revedere! Cine știe dacă ne vom mai vedea! Dar fă tot posibilul să aplanezi conflictul. Eu voi trimite câțiva oameni să-i liniștească înainte de a începe să-și dea aere de eroi.

Cloos plecă. Un grup de circa 20 de oameni porniseră deasemenea în aceiași direcție. Aceștia nu s'ar fi eschivat de a-și jertfi viața pentru a evita un măcel. Eu și ceilalți plecarăm în direcția porții. Eram numai în cămașă și fără să-mi dau seama, chiar așa voiam să părăsesc lagărul. Hotărâsem să mă întorc în baracă pentru a-mi lua „bușlatul", dar mi se spuse că e prea târziu. Baraca mea căzuse în zona deja evacuată, iar soldații nu mai lăsau pe nimeni înăuntru. Nu-mi rămânea altceva decât să plec în cămașă. Dar nu a fost să fie așa. Spre bucuria mea mai târziu, când mi-aduceam cu plăcere aminte, se apropie de mine tânărul german Walter Schüler din Eisenach, cu numărul 1-B-770, care își desbrăcă bușlatul său și mi-l dădu mie spunându-mi: Tu nu poți ieși așa în cămașă. Ia bușlatul meu căci pe voi vă arestează la poartă. Eu am să mă descurc. Mai am pufoaica pe mine.

*

Walter Schüler avea povestea lui pentru cei 25 de ani pe care-i primise, dar nu avea încă 25 de ani împliniți.

In 1945, ca orice tânăr german aflat la graniță, între zone, pentru că era mare lipsă de alimente, mai făcea și un pic de contrabandă din zona engleză în zona sovietică. In astfel de raiduri cunoscuse un grup de tineri care ziceau că reprezintă adevăratul tineret al Germaniei, luptând contra trupelor de ocupație sub orice formă. Scriau lozinci care au apărut de pildă în Hannover, în Leipzig ca și în Kassel. — „In timpul lui Hitler am primit vitamine, aliații ne dau calorii, dar când ni se va da de mâncare"? Sau altă lozincă: „Dați-ne pâine și cartofi sau Führerul nostru înapoi", și altele în felul acesta . . .

Aceste lozinci au apărut în anul 1945-46. Cât a fost Schüler amestecat sau cât a activat, nu pot spune, în orice caz, la începutul anului 1949 s'a căsătorit. La 6 săptămâni după căsătorie a fost arestat și dus la Vorkuta să primească de mâncare cu calorii . . . etc . . .

Bușlat primisem, o șapcă aveam pe cap făcută din 8 colțuri cu nasture, după moda rusă, pantaloni de doc, iar în picioare o pereche de pantofi ușori, făcuți cândva de un german originar din Bucovina, stabilit în timpul războiului în Turingia, de unde fusese adus de către NKVD, cu toate că era invalid. Materialul pantofilor provenea din furtunurile de presiune de la vagoanele căilor ferate sovietice și aveau talpă de cauciuc. Deci eram și îmbrăcat și la modă. Numărul meu l-am smuls și l-am băgat în mâneca cămășii. Era o amintire. Și astfel mă apropiai încet cu ceilalți de ieșirea principală din lagăr.

Din urmă am fost ajunși de oameni noștri trimiși să rezolve problema cu ultimii eroi. Se reîntorceau destul de repede, pentru că fuseseră foarte convingători pentru eroii noștri și fără incidente. Nici azi nu am aflat cum s'a rezolvat, nici de la Cloos și nici de la ceilalți băeți. Singurul lucru sigur este că totul a mers strună.

Ajungând la poartă ne-am încadrat într'un grup de peste 30 de băeți care fuseseră în ultimul timp cu mine sau în apropierea mea. Doreau neapărat să mai rămână împreună atâta timp cât mai avea posibilitate. Ne-am înrolat pe câte 5, rândurile au fost înnumărate și îndreptate spre ieșire. In fața noastră, câteva rânduri mai înainte, mergea cel mai înalt om din lagăr, germanul Vogt Gertner din Weimar, cu înălțimea sa de peste 2 m. Era singurul din lagăr ce purta încălțăminte de comandă cu nr. 52-53.

Cineva din spate mi-a ridicat gulerul bușlatului, iar de la altul am primit o țigară groasă de mahorcă făcută din ziarul Pravda. Lângă mine mergea Preotul Grecokatolic Elemil Ortudai, originar din Ungwar.

Vogt, prin înălțimea sa atrase atenția tuturor soldaților și ofițerilor, în deosebi acelora de la controlul de pe partea dreaptă, cum ieșiam. Aceștia făceau haz, uitându-se după el. In acest timp, soldatul din stânga postului de control, care nu făcea parte din paza interioară a lagărului nostru și deci nu mă cunoștea,

mă lăsă să trec, dar înainte mă apucă de mână și-mi atrase atenția să rup imediat numărul de pe bușlat. Ceace și făcui imediat. El controlase pe listă numărul și nu-l găsise suspect. Acesta era 1-B-770 și era a lui Walter Schüler, iar ei căutau

Foto — Vorkuta 1953

. . . numerele deținuților-politici cu regim special din Vorkuta, între 1952-1953.

. . . numărul autorului 1-G-770 (1-Г-770).

1-G-770, care era numărul meu. După ce îmi îndepărtai numărul, mă lăsă să trec mai departe fără nici-o piedică. Nici ceilalți nu observaseră ce se petrecuse, fiind ocupați cu personalitatea lui Vogt.

Am fost luați în primire de circa 10-15 soldați înarmați până în dinți, și duși în plină tundră, la câteva sute de metri de lagăr, unde ni s'a ordonat să ne așezăm jos. Ne-a fost interzis de a discuta.

Avusesem noroc! Șeful convoiului își alesese un pic de înălțime, ceace însemna că mușchiul tundrei era mai svântat și nu avea multă umezeală ca în alte părți. De aici se putea vedea foarte bine marele număr de soldați care înconjurau lagărul cu cuiburi de mitraliere, aruncătoare de granade, de parcă erau pregatiți pentru atacarea unui inamic superior. Dintr'o privire puteai vedea că trupele aceasta nu erau localnice sau

din regiunea noastră. Majoritatea din ei erau poate pentru prima dată într'o regiune nord-polară, căci prea mult discutau între ei despre tundră. Aurolă boreală, ziua şi noaptea polară, vara şi iarna polară, etc . . . etc . . .

Civiliştii erau şi ei peste tot unde îşi puteau permite să observe ce se petrece la poarta lagărului. Unii mai curioşi se urcaseră chiar pe case, iar copii şi femeile stăteau pe marginea şanţului, aproape de drumul de răscruce din faţa lagărului.

In faţa lagărului mişunau ofiţeri de NKVD şi procurori de toate rangurile, iar maşinile militare erau înşirate pe ambele părţi ale drumului, până departe.

Eram tare obosit. In ultimele zile dormisem foarte puţin. De aceea mă hotărîi să încerc să dorm cât mai aveam timp, căci dacă începea interogatoriul, acesta era 25 din 24 de ore, -à la NKVD-.

Unul din băeţii care aveau cu ei pufoaică şi buşlat îmi puse la dispoziţie una din ele pentru a mă putea culca şi înveli. Astfel avui un culcuş bun şi călduros, unde adormii imediat.

In jurul orei 14 m'am trezit. Dormisem câteva ore bune, îmi refăcusem forţele. Incercai să mă orientez care este situaţia. Mare mi-a fost mirarea când unul din băeţi mi-a întins o bucată de pâine, iar altul îmi întinse săculeţul lui cu mahorcă şi ziar, înbiindu-mă să fumez. Intre timp îmi povestiseră în mare ce se petrecuse, în timpul cât eu dormisem . . . De la mină aduseseră o parte din oamenii care părăsiseră lagărul la începutul grevei, aşezându-i într'un loc aparte lângă nişte mese, unde se afla o comisie specială. Acestui grup i-au mai fost alăturaţi şi unii oameni din lagăr. Astfel grupul avea la un moment dat un efectiv de circa 60-70 de persoane şi se vedea cât de colo că erau oameni de încredere ai NKVD-ului. Ca răsplată li se dăduse să fumeze cele mai scumpe papiroase „Kazbek".

La masa lungă erau aşezaţi o mulţime de ofiţeri de diferite grade. Aceştia alcătuiau comisia în faţa căreia se perinda fiecare deţinut al lagărului 2, care fusese în lagăr în perioada dintre 19 Iulie 1953 şi până la sfârşitul grevei, 31 Iulie 1953. Deţinutul ajuns în faţa comisiei îşi spunea numele şi pronumele, anul de naştere, numărul matricol pe care îl purtase, paragraful şi anii de condamnare. Ofiţerii căutau cele relatate pe diferite

liste, iar unul dintre gradele superioare se adresa prieteneşte grupului de colaboratori-informatori. Dacă nimeni nu avea ce spune, sau nu-l acuza pe cetăţeanul prezent, acesta era trecut într'o grupă aparte, prevăzută pentru a reintra în lagăr. Dacă cetăţeanul era găsit pe vre-o listă dată de vreunul din informatori, sau era arătat cu degetul de vreunul din grupul colaboratori informatori, deţinutul trebuia să treacă în grupa a doua sau a treia, după cum era cântărită activitatea lui de către comisie.

In majoritatea cazurilor se punea şi întrebări: dacă ai participat la grevă (revoluţie), voluntar sau te-a obligat comitetul de grevă, ori cineva te-a forţat, etc . . .

Foarte puţini au fost aceia care au spus că au fost obligaţi sau forţaţi. Toţi spunea tare şi răspicat, aşa ca să fie auziţi până departe: voluntari! Aceasta era şi o descărcare sufletească faţă de ceilalţi deţinuţi, de-a arăta că nu este colaborator cu NKVD-ul şi se solidarizează cu comitetul de grevă. Au fost puse şi întrebări dacă comitetul de grevă, după părerea lui, este vinovat de cele întâmplate sau nu. Deasemenea răspunsul a fost cât se poate de răspicat: NU! Dar au fost şi unii dintre colaboratori, care au acuzat comitetul, şi comisia a luat notă imediat pe câte un proces verbal special-.

Un proverb vechi spune: „Pădure fără uscături nu există".

Prima grupă după percheziţie intră în lagăr înapoi. Cei din a doua şi a treia grupă au fost urcaţi în maşini şi duşi în două lagăre diferite de „ştrafnoi". (pedepsiţi).

Cei care au activat în timpul grevei au primit o condamnare administrativă între un an şi doi ani închisoare şi au fost duşi din Vorkuta în diferite închisori din marele imperiu sovietic. Ceilalţi, împărţiţi în cele câteva lagăre de ştrăfnoi înjghebate „ad-hoc", ca lagărul „ştrăfnoi mina nr. 8", lagărul „ştrăfnoi 11", lagărul „ştrăfnoi-Holodilnic", închisoarea centrală Kapitalnîi, lagărele de carantină nr. 1 şi 2.

După o statistică efectuată mai târziu de către organizaţia de rezistenţă din Vorkuta, încă înainte de a părăsi această regiune în Februarie 1955, reies următoarele date:

Din lagărele din Vorkuta au fost condamnaţi la un an sau doi închisoare, pentru participare activă la grevă, ca activişti, circa

4500-5000 de oameni şi duşi imediat în afara regiunii Vorkuta, alţii 30.000-40.000 au fost trecuţi în prima fază prin lagărele de pedepsiţi, până la sfârşitul anului 1954, după care au fost încadraţi în muncă, din cauza lipsei de braţe.

Din lagărul nr. 2 mina nr. 7, au fost duşi peste 2000 de oameni din cei peste 4000, contigentul fiind completat mai târziu cu alţii din alte lagăre.

Indeplinirea planului de producţie a scăzut rapid, până la 50%, cu toate îmbunătăţirile făcute sau promise. In acelaşi timp însă sabotajele s'au dublat sau chiar triplat. Abia acum începea să se deslănţuie urmările grevei, provocată pentru prima dată în istoria sovietică în lagărele de deţinuţi politici.

*

Dar să nu anticipăm prea mult şi să ne reîntoarcem de unde am plecat.

Câteva grupuri de soldaţi trecură şi se uitara la noi şi la celelalte grupuri, în timp ce eu dormeam. In lagăr percheziţia era în toi. Tot lagărul a fost întors cu fundul în sus, dar fără rezultat, căci nu s'au găsit nici arme şi nici documentele despre care fuseseră greşit informaţi. Fiecare grup de control era format din 3-4 persoane, una din ele făcând parte din paza interioară a lagărului şi cunoscând o parte din activiştii grevei. Descoperind pe cei mai înfocaţi îi luau cu ei şi îi duceau direct la masa de judecată izolând astfel aceste elemente de a mai putea face „provocaţie", după cum ziceau ei.

Mă sculasem după un somn bun de care avusesem mare nevoie. Imi reînoisem puterile, mâncasem, chiar dacă era vorba de numai o bucată de pâine uscată. In timp ce îmi fumam ţigara de mahorcă, ascultasem toate svonurile.

Trecuseră două grupuri de soldaţi observatori, până când unul din ei rămaseră locului înmărmurit când mă văzu. Se aşteptau să fiu în altă parte în acele momente şi nici de cum în locul unde mă aflam. Ştia că sunt căutat. Se zvonise chiar că aş fi evadat (parcă aveam unde) şi acum el mă descoperise cu totul întâmplător. Asta trebuia anunţat imediat. Sergentul mă întrebă ceva, numai ca să-şi facă lucru în timp ce altul

dădu fuga să anunţe evenimentul superiorilor aflaţi la masa de judecată.

Cred că după ce îmi spuse numele şi cine am fost, imediat toată comisia şi-a întors privirea în direcţia unde soldatul arăta cu mâna. Un semn, un singur semn s'a făcut şi imediat sergentul mi-a ordinat să-l urmez. Şi ce mulţumiţi erau cu toţii că mă descoperiseră, căci într'adevăr unii crezuseră că avusesem posibilitate să evadez, ceace ar fi fost imposibil în acel moment, sau că m'am ascuns în lagăr în vreun loc dinainte pregătit. Totul se deducea din ipoteza că nimeni, cu tot controlul sever, nu m'a observat la poartă. Deci lagărul nu-l părăsisem şi acum deodată apar aci în tundră ca o stafie. Asta n'o mai puteau înţelege!

M'am despărţit cu greu de prietenii de toate naţionalităţile cu care dusesem greul, mai ales în aceste zile ale evenimentelor.

Fotografii — Vorkuta 1953-1954

...trei din principali informatori din lagărul nr. 2, mina 7 din Vorkuta. Toţi trei au recompense din partea şefilor NKVD-işti

Berkowitsch lucra pentru MVD şi MGB.

Jury Titow, originar din Moscova, lucra pentru MGB.

Jury Kalbaschtschikow, originar din Swerlow, lucra pentru MVD.

...cu toate că fiecare era condamnat între 15 şi 25 de ani...

M'am indepărtat liniştit, urmat de privirile oamenilor, dar mai ales ale soldaţilor, îndreptându-mă spre masa de judecată.

Nimeni nu m'a întrebat nimic, dar nici eu nu am spus nimic. Inainte de a ajunge în faţa comisiei de judecată, un căpitan a dat ordin unui soldat înarmat să mă ia sub escortă şi să mă ducă de acolo. In timp ce înaintam soldatul îmi spuse cu voce tare şi răspicat, atrăgându-mi atenţia că orice mişcare ne la locul ei, orice încercare de evadare sau orice opoziţie voi încerca, va face uz de armă fără somaţie.

Toate astea le auzeam, dar ochii mei fixau în grupul oamenilor „cinstiţi", pe colaboratorii NKVD-ului, care stăteau şi mă priveau râzând, fumând papiroase „Kazbek". Şi mare mi-a fost mirarea când în acest grup am descoperit şi pe vechiul meu cunoscut, student în medicină, germanul Hans Merk. Abia acum îmi părea bine că nu mă lăsasem dus de impulsul interior de a distruge această ploşniţă omenească, această pleavă a societăţii, atunci când eram gata s'o fac, atunci când am ascultat sfaturile lui Cloos, Zinsser şi Liebhard, care intervenise pentru el, demostrându-mi că este nevinovat şi om cinstit. Acum, nu-l mai puteau apăra! NKVD-iştii îşi desconspirează regulat informatorii lor. Totuşi, spun, că mai bine l-aşi fi lăsat să fie înecat în WC-ul lagărului, cum era obiceiul cu astfel de oameni, decât să-l mai întâlnesc odată.

Am pornit. Dar abia apucasem să fac primii paşi, că soldatul, vrând să-şi de-a importanţă faţă de superiori, se răsti la mine să ţin mâinile la spate. Imi alunecaseră de-a lungul corpului în timp ce gândurile-mi erau departe de tot. Este posibil că repetase cele spuse de mai multe ori. După 20-30 de metri mă înghionti cu automatul în spate, spre a mă trezi din gândurile mele. La început am crezul că mi-a sosit ceasul şi că mă vor executa pe loc, ca să vadă toată lumea, drept exemplu cum le este obiceiul. Dar n'a fost cazul. M'am oprit întorcându-mă, mi-am deschis buşlatul, am desfăcut cămaşa şi i-am spus soldatului liniştit, să tragă dacă vrea, dar să nu mai încerce a doua oară de-a mă lovi. El încărcă automatul, crezând că mă va intimida, dar eu eram hotărât să mor, şi asta din momentul când începuse greva. Iar acum cu atât mai mult, aveam prilejul să arăt tuturor acelora care se uitau la mine, şi care nu vedeau numai

pe Ferry ci întreg comitetul de conducere a grevei reprezentat prin mine în acest moment, că nu am fost laşi şi că ştim să murim pentru o cauză dreaptă. Dacă era să fiu împuşcat în faţa lor, atunci trebuia să vadă în mine propria lor moarte. Dar eu mersesem prea departe cu imaginaţia mea . . .

Soldatul pălise. Nu a avut curajul să tragă. Cu siguranţă că acesta îi era şi ordinul. Dar demonstraţia de intimidare nu le-a reuşit şi acum soldatul înjura de mama focului, la care eu nu-i răspundeam.

Căpitanul veni în fugă şi încercă şi el cu pistolul scos să mă intimideze. Rezultatul însă rămase acelaşi.

Situaţia se încordase. Din cele câteva grupe de oameni de câte 100, care aşteptau transportarea cu maşinile în lagărele de pedepsiţi, începură cu voce tare să aducă înjurii la adresa NKVD-ului, încât soldaţi au trebuit să-i ţie în şah cu armele întinse. Cu paşi repezi se apropie un Colonel de NKVD, unul dintre adjutanţii Generalului Maior Dirivenko, şi după ce află cauzele incidentului, ordonă ca soldatul să plece la locul lui, iar Căpitanul să mă conducă mai departe fără incidente.

Şi astfel totul se încheie cu bine.

Ajunsesem aproape de poarta lagărului şi din toate părţile auzeam strigându-mi-se salutări, chiar şi binecuvântarea din partea predicatorului Moş Vasile, în româneşte, şi drept să spun m'am bucurat ca un copil când îl laudă mama, ştiind că nu eram singur pe această lume.

Pe banca din faţa camerei de gardă de la intrarea lagărului, stătea doctoriţa Kirilova (Cabila) şi asculta cu mare atenţie la ce-i vorbea un căpitan de NKVD, bine făcut, străin de lagărul nostru. Ea cocheta cu el, se vedea de la o poşta. Dar cum mă văzu, îl întrerupse şi începu să vorbească agitată, arătând spre mine cu mâna. Acesta mă privi, se sculă, îşi aranjă ghimnastiorca şi ne urmă cu paşi repezi.

Intre timp sosisem la locul de destinaţie, aşa credeam eu, la răscrucea de drumuri de la lagărul nostru spre colonia Octobrâscîi, mina nr. 7 şi lagărul 12/14/16, unde se afla o dubă neagră păzită de mai mulţi militari. Pe partea cealaltă a drumului se aflau o grămadă de civilişti, în marea lor majoritate femei, care luau şi ei o porţie de gură cască, din astfel de eve-

nimente care nu erau la ordinea zilei. Nu sosisem bine și hop și căpitanul cabilei, care îmi strigă de departe.

— Ei! Acum nu mai ești Ministru? Doreai să fii Ministru de Externe! Desbracă-te de tot, să vedem și noi cât ești de erou!

Un sergent îmi spuse să mă desbrac. Ii dădui bușlatul, în timp ce căpitanul începu în gura mare să-mi facă reclamă neintenționat, povestind despre mine, cu siguranța ce-i spusese și lui doctorița Kirilova în câteva vorbe. El dorea cu orice preț să-și arate puterile și să impresioneze pe doctorița Kirilova, umilindu-mă pe mine prin desbrăcarea mea completă față de populațiea civilă, căci față de soldați era ceva obișnuit.

Căpitanul nu avu noroc căci Colonelul de NKVD, care mă urmase din depărtare, îi ordonă să mă lase în pace: ba mai mult să plece imediat de acolo. Căpitanul insistă, la care Colonelul îi spuse că va raporta cazul procurorului general Rudenko, sub paza căruia suntem puși toți cei care ne aflăm aici, arătând cu mâna înspre mașină.

Mai târziu am înțeles că era vorba de membrii comitetului de grevă. Am fost urcat în dubă, o dubă specială cu patru celule mici și între celule îi găsii pe prietenul meu Iascunas, care mă întrebă repede în șoaptă, — unde am fost până acum?, la care i-am răspuns, că am dormit.

— Iupt foi mati, — răsună o înjurătură! Era Kneaz. — El doarme și noi stăm aici de 4 ore, zise acesta dintr'o celulă.

In spatele meu s'a închis ușa de gratii, după care se urcară doi militari și în urma lor se închise și a doua ușă. In curând mașina neagră se puse în mișcare. Mai mă plimbasem eu cu duba la Moscova, dar pe ea scria „Carne", „Pește", „Pâine" sau „Fructe", ca să fie camumflată. Aci la Vorkuta, nu era nevoie. Mașina era neagră și toată lumea o cunoștea . . .

*

Era 31 Iulie 1953, în jurul orelor 15.

Duba se înderptă cu mare viteză pe drumul plin de hârtoape înspre Sud, acolo unde era orașul Vorkuta, unde se afla centrala NKVD-ului și unde cu siguranță eram așteptați.

Părăsirăm definitiv lagărul 2, unde lâncezisem peste 3 ani și-l cunoșteam ca pe propriul buzunar. Aveam amintiri bune și rele, amintiri de lagăr pe care nimeni nu mi le putea lua. Aci îmi făcusem 3 ani de înaltă școală superioară sovietică. Cunoștințele pe care mi le însușisem erau suficiente pentru a face o dizertație și a primi titlul de doctor în științe asupra sistemului sovietic, dar nu asta era ceieace mi se învârtea în cap. Căpitanul, noul prieten al Cabilei, la el îmi reveneau mereu gândurile. Până'n ultimul timp doctora Kirilova îl avusese prieten pe bătrânul locotenent colonel, unul dintre locțiitorii comandantului de lagăr, dar care se făcuse de râs în urma unei întâmplări destul de hazlii, provocată de un deținut politic, un fost colonel și șef al grupului de spionaj sovietic pentru Scandinavia, cum spunea el, Walka Alexandrov.

In clubul lagărului K.V.C. fusese organizată și o grupă de teatru, care dădea reprezentații la anumite zile festive, căci așa este în Uniunea Sovietică, și deținutul trebuie să simtă aportul culturii. Walka Alexandrov, care avea funcțiunea în acel timp de năreacic (un fel de super-brigadier) intrând într'una din zile în club în timp ce artiștii repetau, găsi din întâmplare prin recuzita artiștilor și un pistol de lemn, foarte bine reușit, pe care, fără ca ceilalți să observe, și-l însuși. Bine dispus se duse la comandatură și întâmplător în biroul contabilității întâlni pe Loc. Colonelul mai sus amintit. Scoțând pistolul de lemn îl amenință pe acesta zicându-i față de toți contabilii deținuți.

— Ți-a sosit ceasul, lipitoare de sânge. Am să te înpușc ca pe-o javră de câine, ca să știi cine a fost Colonelul Alexandrov.

Locotenentul Colonel căzu în genunchi de frica și se rugă cu lacrimi în ochi: „Walka, dar eu nu ți-am făcut niciodată nimica! Eu îmi fac numai serviciul. Gândește-te că sunt și așa bătrân și oropsit la anii mei pe aceste meleaguri".

— Scoală, câine, îți dau viața și să-ți amintești că Walka Alexandrov ți-a dăruit cândva prelungirea zilelor, zise el și începu să râdă cât putea de tare, ținându-se de burtă.

Toți cei de față încremeniseră la început Acum râdeau cu toții în momentul când Walka îi aruncă pistolul, zicându-i:

— N'ai văzut nǎcialnic, că pistolul era din lemn? Rău te-ai mai speriat! Cine dracul te-a mai făcut Loc. Colonel?

Din această zi Loc. Colonelul intrase în disgrația Cabilei. Ce se va întâmpla oare cu Don Juanul Căpitan, care încercase să mă umilească din ordinul ei, și dăduse greș? Il va pedepsi oare, va cădea în disgrație?!

*

— Hei, fumezi, îmi zise deodată unul dintre cei doi soldați, și ne asvârli două papiroase printre gratii. Acum mă uitai mai bine cine erau. Unul din ei era un vechi prieten, sergentul cu care avusesem cândva o discuție despre americani și care mă costase câteva luni de carceră. Dar ca să nu înțeleagă Iascunas, îmi zise într'o românească scâlcită.

— Ia Domnule și fumează, că meritați cu toții acest lucru, dar nu trebuie să știe nimeni.

Era din partea Hotinului și dacă toate trupele care înconjurau lagărul nostru erau străine de cele staționate în Vorkuta, duba și personalul ei erau din cei vechi. Așa se făcu că ne întâlnirăm. Și nu bănuiam că am să mă mai întâlnesc curând în viața cu el, deși cumva prin soartă eram legați unul de altul.

Am aprins unul din papiroase și după câteva fumuri l-am băgat prin găurile de aerisire, lui Levando, apoi lui Kneaz, Kinzerski și unui al patrulea pe care nu-l văzusem, căci Iascunas nu era fumător. Urmă un al doilea papiros, care făcu tura la fel ca primul.

— „Unde ne duce-ți", am întrebat. — „Nu știu nimica", îmi spuse el. In orice caz Domnule, a-ți făcut mara vâlvă aici.

După ce fumarăm îi dădui chiștoacele cartoanelor de la papiroase ca să le azvârle afară, spre a nu fi găsite, și ne urmarăm drumul fără a mai discuta între noi, căci el ne rugase în această privință.

Intraserăm în orașul Vorkuta. La un moment dat mașina s'a oprit în fața centralei NKVD-ului a orașului și regiunii Vorkuta. După un timp s'a deschis ușa, sentinelele au coborât și un ofițer s'a prezentat cu o lista, strigând pe nume, Levando, Musaew, Kinzerski și Urwich. Fiecare în parte a fost coborât

din mașină și condus într'o clădire, urcând circa 6-7 trepte. Eram într'un hol circular, din care porneau mai multe coridoare și două scări spirale, una spre etajul 1, a doua la subsol. Coridorul din dreapta și cele două coridoare din stânga erau acoperite cu draperii lungi de culoare roșu închis. Pe aceste coridoare, după cum am constatat mai târziu, se aflau birourile anchetatorilor. Pe partea dreaptă, după coridorul acoperit cu draperii, se aflau două uși. Prima ducea într'un alt coridor în care se aflau patru uși ale celulelor, pentru cei care erau în anchetă. Ușa a doua, după toate probabilitațile, ducea în curtea clădirii NKVD-ului și servea pentru deținuții care erau scoși la plimbare. In mijlocul încăperii circulare, ceva spre dreapta, se afla o canapea, câteva scaune și o masă pe care se afla un joc de domino. Pe peretele scării în spirală ce mergea spre etajul superior, se afla agățat un protret mare a lui Lenin, dedesupt având lozinca, — „Proletari din toate țările, uniți-vă". Pe ceilalți pereți se aflau alte fotografii reprezentând pe Lenin, dar nici una a lui Stalin, pe care îl slăviseră până mai ieri și asasinaseră în numele lui milioane de oameni. Cum se schimbă timpurile!

Dar să revim la celulele noastre. Erau numerotate de la 1 la 4. Eu am fost închis în celula nr. 1, Iascunas și a 6-a persoană arestata cu noi, pe care nu o văzusem încă și nu știam cine este, au fost duși la închisoarea centrală a NKVD-ului din Vorkuta, după câte am aflat mai târziu.

Celula îi care intrasem era de 2 pe 3 metri, având un pat din scândură, de data asta trasă la rindea, fără saltea sau pături, iar în colț o tinetă (parașă) dintr'o cutie de tablă de fabricație americană, în care fusese lapte praf pentru consum mare. Un geam cu gratii și cu o blendă, după sistemul închisorilor sovietice, de unde nu se putea vedea mai mult decât cerul senin din acel moment, al Vorkutei.

După o jumătate de oră, acel dute -vino se liniști. Se auzea numai discuția între ofițerul și sergentul de servici al celulelor, care jucau împreună domino.

Simțeam nevoia să fumez, dar nu aveam ce. După un vechi obicei al pușcăriașilor bătrâni, îmi încercai norocul, combinat cu obrăsnicie. Bătui în ușă. După un timp ferestruica se deschise

și sergentul împreună cu ofițerul de serviciu mă întrebară ce doresc.

— Doresc să fumez, năcialnic, dar nu am ce. De aceea vă rog să ne dați ceva de fumat. Dar nu numai mie ci și celorlalți. Se vede treaba că felul cum am pus problema le-a plăcut, ori doreau să aibă liniște ca să poată să-și termine partida de domino. Dădură fiecăruia mahorcă ca să-și poată face o țigară și ne spuseră să stăm liniștiți și să nu mai facem gălăgie, după care se retraseră și începură să-și continue partida. Ușa coridorului nostru fiind mai tot timpul deschisă, puteai auzi foarte bine discuțiile celor care intrau și vorbeau cu ofițerul de serviciu. Dar deocamdată nu era nimic important.

In jurul orei 19 primirăm de mâncare, o ciorbă de ovăz și un ciorbalâc de cașă. Dar puțin după ce primisem de mâncare, în holul cel mare începu o forfotă. Deasupra ușii se afla o gaură aceperită cu o plasă de sârmă pe unde pătrundea lumina becului, care ardea zi și noapte. M'am urcat pe marginea patului și am încercat să văd ceva, dar nu am reușit decât să aud ceva mai bine. Era o discuție între câțiva NKVD-iști care își așteptau superiorii. După câte înțelesei aceștia se aflau în birourile de la etaj și unii din ei trebuiau conduși la aeroport, pentru că trebuia să ajungă urgent la Moscova.

Era interesant de a afla unele amănunte din discuțiile lor. Nu după mult timp se produse o nouă agitație. De data asta aflai marele eveniment: Generalul de Armată Maslenikov plecase spre aeroport ca să sosească în aceiași noapte la Moscova. Insemna că pentru ei în mare, dizolvarea lagărului 2 și împrăștierea greviștilor le-au dat certitudinea că ce-a fost mai greu a trecut. Era un rezultat important și trebuia de urgență raportat superiorilor din Moscova.

Știrea am transmis-o imediat mai departe camarazilor mei prin geamul deschis spre curte și toți fură mulțumiți.

M'am culcat și am adormit buștean până a doua zi când am fost trezit de schimbul sentinelelor. Și ce bine dormisem pe scândura aceia trasă la rindea! Mai dormisem eu câțiva ani pe scândură, în Bautzen, dar aceea nu era trasă la rindea. De, aici era centrală de NKVD, aveau cultură!!

*

Levando vorbi cu ofițerul de servici și-l rugă să-i cumpere ceva de fumat, căci el trecuse prin percheziție niște bani care nu-i fuseseră găsiți. Ofițerul primi, și la rugămintea lui Levando tutunul a fost împărțit la toți patru. Ne mira atitudinea paznicilor noștri, dar să nu zicem hop, până nu sărim groapa,-. Primisem masa de prânz, când o nouă mare zarvă se produse în incinta clădirii. Nu puteam înțelege ce s'a întâmplat, sus la postul de observația. Abia acum aflam câteva detalii.

La mina 29 trupele militare de NKVD au tras din plin în greviștii lagărului. Se spunea că sunt sute de morți și răniți. Totul înoată în sânge, povestea cineva. Oamenii își rupeau cămășile arătând pieptul desgolit soldaților, lucru care îl impresionase foarte mult pe povestitor. Cum a fost mai departe, îl întrebă un altul. Și el începu să povestească. Vinovat după el, sau cel puțin răspunzător de cele întâmplate era Procurorul General Rudenko, care trăsese primul glonte. Acest lucru mi l-am băgat bine în cap, căci acum îmi dădeam seama pe lângă ce tragedie trecusem noi cei din lagărul nr. 2. Știrile aflate le-am transmis și celorlalți. Ei doreau mai multe amănunte de la mine, dar nici eu nu știam mai mult.

In după amiaza acestei zile de sâmbătă 1 August 1953, o nervozitate mare și un dute-vino se produse pe întregul cuprins al clădirii, până noaptea târziu. Toată lumea era extrem de nervoasă. Santinela noastră nu mai stătea la masa de domino, ci se plimba de-a lungul coridorului, făcându-ne observații prin spionul de la ușă-. Insemna că situația se agravase, dacă nu era chiar foarte serioasă.

Noaptea se scursese fără incidente iar până în momentul de față nu ne întrebase încă nimeni nimic, iar noi așteptam să ne cheme la interogatoriu.

Duminică 2 August 1953.

In jurul orei 9, după ce luasem masa de dimineață, cafea și pâine, Levando este chemat la anchetă. După alte 5 minute suntem cu toții luați la rând, Musaew, Kinzerski și eu, fiecare la un alt anchetator. Anchetatorul meu era un căpitan de NKVD mărunțel, slăbuț. Cred că era bolnav de stomac, că tot lua medicamente. Avea biroul în coridorul din stârga. Iascunas se afla în biroul din față, îl auzisem vorbind. Nu știu unde erau

anchetaţi ceilalţi. După îndeplinirea formalităţilor de rigoare, completarea formularelor cu datele necesare, am adus la cunoştinţă căpitanului anchetator că nu voi face nici-o declaraţie dacă nu voi avea un translator. Nu un translator de limba germană ci unul de limba română. El îmi spuse că va trebui să-şi anunţe superiorii dar nu putea să înţeleagă şi nu concepea, de ce doream neapărat să am un translator, când vorbeam limba rusă destul de curgător. In fond nu ar fi fost nevoie, căci şi până acum toate discuţiile cu ofiţerii sovietici, în timpul grevei, le avusesem în limba rusă.

In jurul orei 12 intră în biroul nostru şeful grupului operativ N.G.B. Grigorenko din lagărul 2 mina nr. 7, care, după ce vorbi în şoaptă cu căpitanul, ambii mă conduseră la etajul superior, unde trebui să aştept într'un birou.

Căpitanul anchetator dispăru în spatele unei uşi, lăsându-mă singur cu şeful, pe care-l cunoşteam destul de bine.

*

In lagărul nr. 2 mina nr. 7, ca şi în toate celelalte lagăre din Vorkuta, afară de organele NKVD-ului (N.V.D.) se mai afla şi o grupă operativă N.G.B., care îşi avea birourile în a doua jumătate a bărăcii în care îşi făcea Moş Verdeş serviciul de năvalnic. Aveau o intrare separată şi aci erau chemaţi toţi aceia, asupra cărora mai erau semne de întrebare, cu privire la vechile lor activităţi şi legături. Şeful grupului operativ N.G.B. avea gradul de Loc. Major şi după părerea mea şi a altora, era mult mai bine instruit şi mai rafinat decât şeful NKVD-ului sau NVD-ului din lagărul 2, Loc. Major Prohurov.

Şeful NGB-ului avea şi unele slăbiciuni, pe care conştient sau inconştient le aplica. Ca mulţi ofiţeri de NKVD, era şi el posesorul unui câine lup, un exemplar destul de frumos, care era totodată şi bine dresat. Câinele care stătea culcat totdeauna lângă stăpânul său în birou, sau în faţa uşii pe coridor, aştepta numai un semn pentru a intra în acţiune. Odată semnul făcut, el sărea asupra individului cu ambele labe pe umăr şi începea îngrozitor să latre şi să mârâie, nemuşcând. Toţi încremeneau în astfel de momente şi mulţi primeau în urma unor astfel de

întâlniri nişte şocuri nervoase din care îşi reveneau numai după un timp îndelungat iar atunci numai dacă aveau un cerc de buni priteni, care să-i facă să-şi menţină mai departe încrederea în sine.

Dacă individul din sperietură cădea jos, câinele îi rupea bucată cu bucată buşlatul sau pufoaica, fără a-l muşca. Totuşi groaza pe care o băga în el îi rămânea de neuitat.

Majoritatea victimelor asupra cărora se aplica acest sistem era foştii partizani ucraineni sau din ţările baltice şi spionii lor sau ai acelora care erau implicaţi pentru spionaj în favoarea vreunei puteri occidentale. Cetăţeanul care era chemat la biroul NGB de către curierul acestuia, era îngrozit încă înainte de a ajunge în faţa anchetatorului.

Un grup de băeţi tineri, cărora li se aplicase această metodă, s'au gândit, indiferent de urmările pe care le vor avea, de a distruge sub orice formă aceasta unealtă mârşavă a NGB-ului. Intrarea în coridorul în care se aflau birourile de anchetă treceau printr'o anti-cameră (tindă) care era numai pentru a opri bătaia directă a vântului şi a zăpezilor. Săptămani întregi băeţii alimentară câinele cu câte o bucată de pâine înmuiată în zeama de cirbă sau vreun os furat de la bucătăria lagărului, astfel înprietenându-se cu câinele, când acesta se afla pe coridor.

La început câinele nu a acceptat hrana dată, dar cu timpul a primit-o, ba mai mult chiar, aştepta să i se aducă, iar de multe ori ieşia din coridorul anti-camerei, pentru a-şi primi hrana direct din mâna binefăcătorului.

Ne aflam pe la sfârşitul lui Septembrie 1952 şi purgaua (furtuna de zăpadă) îşi făcuse apariţia de timpuriu, învârtind şi lăsând să danseze zăpada prin toate unghiurile lagărului din întinsa tundră nordică. Fuseseră pregătite, dintr'o sârmă de oţel adusă de pe şantierele de lucru, mai multe ochiuri (zangă) după cum i se spunea prin părţile Ardealului, cu care, intr'o astfel de seară viforoasă şi când în lagăr fiecare îşi căuta un adăpost în baracă, grupul de tineri hotărî de a trece la acţiune. Câinele ademenit ieşi pentru a-şi primi porţia, dar spre nenorocirea lui într'o clipă i s'au aplicat două ochiuri de sârmă peste cap şi în cel mai scurt timp ştrangulat şi dus în alt colţ al lagărului, unde a fost jupuit de piele. Capul şi măruntaiele au fost

băgate într'un sac și îngropat în zăpadă direct sub fereastra fostului său stăpân. Indepărtarea urmelor lăsate un a fost o problemă grea, pentru că purgaua ștergea automat orice urmă lăsată în zăpadă.

Dispariția câinelui a fost observată numai după câteva ore și s'a făcut un control riguros, dar stăpânul a rămas cu impresia că câinele său a dispărut, nu în lagăr, ci în colonia de lângă lagăr, unde dispăruseră de multe ori câinii, chiar și cei militari, când nu se mai găsea carne. In regiunea nordică, untura de câine, care este bună și pentru bolnavii de TBC, se mai întrebuințează și pentru unsul mâinilor și a obrazului contra gerurilor înăsprite, iar carnea se mănâncă crudă sau perpelită la foc.

După vre-o două săptămâni de la acest incident, blana câinelui a fost argăsită la mină de un specialist, odată cu niște blănuri pe care le argăsea pentru niște năcialnici. Carnea a umplut burțile înfometate, iar grăsimea a fost dată unor camarazi care erau bolnavi de TBC și aveau mare nevoie de ea, prin intermediul lui Ferry Bacsi. Din blană a fost făcută o pereche de „Burci“ de damă (încălțăminte pe care o poartă Eschimoșii) și care au fost schimbate contra unor medicamente și a unor lucruri tehnice ca lămpi, radio, cu soția unui înalt ofițer de NKVD. Intermediar a fost șeful brigăzii de zugravi „Pașa“, unul dintre primii pioneri ai nordului sălbatic, în calitate de deținut, cu o condamnare de 20 de ani. Pașa era acela care intra în mai toate casele ofițerilor, zugrăvind camerele acestora și cunoscând detailat până și relațiile familiare ale multora. El făcuse parte din primele brigăzi, care începuseră construcția căii ferate spre Vorkuta iar mai târziu pusese piatra fundamentală a orașului Vorkuta. Fusese unul dintre supraviețuitorii acestul infern, sub ochii căruia a crescut și s'a desvoltat această regiune industrială a Nordului sălbatic. Ani de-a rândul fusese un temut „Blătnoi“, dar cu trecerea anilor și înbătrânind, se lăsase de această meserie, luând-o pe cea de zugrav. Meserie destul de bănoasă și avantajoasă în același timp. In multe case ale ofițerilor s'a putut vedea printre alte modele zugrăvite și acela al cocoșului galic. Modelul îi fusese făcut de un fost ofițer de cazaci din Cuban, cu numele de Boris, care fusese căsătorit cu o franțuzoaică în timpul unei școlarizări în Germania. O lăsase însă

în Austria, înainte de a fi predat de către Englezi și Americani Sovieticilor, căci el făcuse parte din unitățile de cazaci ale Generalului Damanow.

ÎNAINTEA PROCURORULUI R. A. RUDENKO

Acum stăteam unu'n fața celuilalt și așteptam revenirea Căp. anchetator. In tot acest timp nu am schimbat nici-o vorbă, eu fiind ocupat cu reamintirea acestei întâmplări în care-mi spălasem și eu mâinile și dacă ar fi știut el atunci, cu siguranță că nu mi-ar fi mers bine: dar timpurile se schimbaseră.

Apăru Căpitanul, care ne invită să intrăm în cameră, sau mai bine zis în biroul alăturat. Odată intrat mă aflai într'o cameră semirotundă în mijlocul căruia se găsea un birou mare în formă de T, la care se aflau mai mulți ofițeri. In capul biroului trona însuși Procurorul General al Uniunii Sovietice R. A. Rudenko.

Mi s'a dat un scaun în partea opusă a biroului, lângă o măsuță mică. Nu departe de mine a luat loc anchetatorul și ofițerul de NGB care venise cu mine. Se lăsă o liniște ca'n mormânt. In timp ce eu căutam să-mi memorez figura fiecăruia, ei cu toții mă priveau ca pe o altă minune, încercând cu siguranță să-și facă personal câte o impresie asupra mea.

Unul dintre ofițeri, un Colonel, începu a-mi pune întrebările de rutină, numele, pronumele, anul nașterii, condamnările avute . . . etc . . .

Intrebările mi-au fost puse în limba rusă iar eu am răspuns tot în rusă. Procurorul General mă întrebă după ce termină cu răspunsurile.

— Dar D-tră vorbiți destul de bine limba rusă, și după câte-mi aduc aminte sunteți acela cu care am discutat în ultima zi în lagăr. De ce nu doriți continuarea anchetei în limba rusă? Căci am fost informat, dacă am înțeles bine, că doriți translator!

— Excelență. eu nu sunt cetățean sovietic și cred că în legile sovietice există undeva un alineat în care să nu fiu obligat

de a răspunde în fața anchetatorului în limba rusă, chiar dacă o vorbesc, ci în limba pe care o găsesc de cuviință că o cunosc cel mai bine. Iar cum sunt cetățean german dar născut în România, aș dori, pentru a evita orice neînțelegere sau a o interpreta greșit, ca ancheta mea să fie făcută în limba română.

— Bine, sunt de acord, cu toate că nu ar fi cazul. Dar acum putem discuta în limba rusă, căci nu am de unde lua imediat un translator de limba română.

— Cetațene Procuror General, discuțiile pe care le voi avea cu D-tră trebuiesc făcute numai cu D-tră și ofițerii care fac parte din comisia guvernamentală din Moscova, și nici decum cu ofițerii care au aparținut organelor locale ale NKVD-ului.

— Dar aici toată lumea face parte din comisia guvernamentală, afară de cei doi ofițeri cu care D-ta ai venit, sau nu e așa?!

— Nu, cetățene General, mai mult de jumătate din ofițerii aflați aci cu D-tră, fac parte din trupele locale. Iar eu ca și ceilalți, am un principiu, nu discutam cu cei localnici, căci atunci ne-am compromite total. (Era o înțelegere luată de întregul comitet de grevă, după discuția avută cu R. A. Rudenko, înainte de a părăsi lagărul, că în eventualitatea unor cercetări speciale ale comisiei moscovite, să nu acceptăm prezența vreunei persoane locale, indiferent de grad sau poziție).

— Și dacă te facem să vorbești! zise un Colonel de la masă, ce-ai să zici atunci?!

— Nimic, căci nici D-tră nu credeți aceste lucruri, iar acum în situația în care mă aflu, cu atât mai puțin voi vorbi.

O parte din ofițeri părăsiră sala, ca și ofițerul de anchetă și șeful grupului operativ NGB din lagăr.

Incepură întrebările puse de Procurorul General.

— Acum suntem între noi și te rog să-mi răspunzi sincer la toate întrebările, iar eu voi face tot posibilul să te ajut cu ce pot. Câți bani ai primit sau ați primit dela Americani și unde sunt banii, căci după câte știu ai lucrat și ai fost condamnat pentru activitatea de spion american, contra Statului Sovietic!?

— In primul rând nu am fost spion pentru nimeni, iar dacă am fost condamnat pentru spionaj în favoarea americanilor și am semnat vreum act sau declarație, asta a fost numai ca să pot să-mi salvez capul. Astăzi situația s'a schimbat cu totul.

Nu voi mai semna niciun fel de act orice s'ar întâmpla. Soarta mea nu se va decide aici în Vorkuta, ci undeva mai departe poate la Moscova sau Washington.

— Și de ce crezi asta?

— Pentru că odată cu terminarea grevei și cu asasinarea în masă de la mina 29, hotărârea definitivă în soartă deținuților politici din Vorkuta, poate chiar și din întrega Uniune Sovietică, nu se va mai face aici de o mână de oameni, ci de acei care au în mână soarta întregului popor. Și pentru asta sunt sigur.

— Dar despre ce asasinat vorbești D-tale? Zise unul dintre ofițeri.

Pictură Julius Stürmer

...în numele guvernului sovietic, Procurorul General al Uniunii Sovietice R. A. Rudenko, dă deslegare celor asasinați de el și din ordinul lui, grațierea cu dreptul de-a se odihni, în numele umanității personale și sovietice...

...cu lacrămi de crocodil, îi deplânge pe răsvrătiții nereeducați...

— Despre asasinatul de la mine 29, care s'a întâmplat pe ziua de 1 August 1953, astăzi fiind 2 August.

— De unde știi, cine ți-a spus și cum ai aflat?

— Nimic mai ușor, toate vrăbiile din Vorkuta ciripesc acest lucru.

— Bine, bine, dar ăia au atacat pe soldaţi şi pe ofiţeri cu cuţitele, şi soldaţii s'au apărat numai. Ei n'au fost aşa disciplinaţi cum aţi fost voi de la mina nr. 7, zise el, adeverindu-mi cu aceasta personal cele auzite de mine.

— Se poate că n'au avut dolari americani, de care vă interesaţi aşa de mult. Dar primul glonte a fost tras de un ofiţer superior sovietic.

— Cine a fost? Intrebă procurorul general Rudenko, schimbând culoarea feţei de parcă nu ştia.

— Chiar D-tră cetăţene procuror general al Uniunii Sovietice, acuzatorul dela Nürnberg, D-tră sunteţi acela care aţi tras şi aţi nimerit, iar acum vă căutaţi victimele şi pe cineva pe care să-l faceţi vinovat. Dar aţi greşit adresa! Atunci la Nürnberg se spunea şi se spune că de două ori aţi încercat să împuşcaţi pe cineva, dar întotdeauna aţi dat greş. Acum s'au schimbat treburile, aţi învăţat să ochiţi?

— Afară, afară cu provocatorul ăsta! O să am eu grijă de D-ta personal, zise el sculându-se în picioare şi bătând cu pumnul în masă. Nu nimerise ţinta dorită, iar eu nu aveam nimic de pierdut. Credeam că voi fi lichidat.

Am fost scos şi dus în celula aflată la parter, cu multă brutalitate din partea însoţitotilor mei, revoltaţi de insultele aduse marelui procuror şi năcialnic al Uniunii Sovietice, omul care dorea să ştie câţi dolari ne-a pus la dispoziţie FBI american, pentru a face această grevă. Nu puteau înţelege adevărul, nici nu aveam cum, fiind prea inculţi ca să-şi poată da seama că o astfel de acţiune, într'un astfel de loc şi sistem nu o pot procura banii, ci numai poporul, prin convingerile proprii, ajuns la disperare.

După cum am aflat mai târziu, cam în acelaşi fel s'au întamplat şi scenele cu Levando, Kinzerski, Musaew şi Iascunas.

Toţi au fost întrebaţi câte mii, zeci de mii sau milioane de dolari primiseră şi cine era omul de legătura.

Aşa s'au incheiat intrevederile noastre cu procurorul general al Uniunii Sovietice, asasinul de la Vorkuta, R. A. Rudenko.

In zilele urmatoare mi-au fost prezentaţi mai mulţi translatori de limbă română. Fiecăruia îi găseam un nod în papură, căci eu aşteptam să mi se aducă o anumită persoană, despre care ştiam că locueşte în Vorkuta, şi care mai devreme sau mai târziu, va părasi teritoriul Uniunii Sovietice, nu ca toţi aceştia care îmi fuseseră prezentaţi până acum şi care erau cetăţeni sovietici. Cel pe care-l aşteptam lucra ca om liber în funcţie de laborant la mina 29, unde se întâmpalase asasinatul în masă. Aveam nevoie de informaţii precise. Afară de asta era un vechi prieten al meu, căpitanul român Sergiu Glavcea.

Sergiu fusese eliberat pe ziua de 3 Martie 1953, după efectuarea pedepsei de 8 ani, deşi nevinovat. Acum i se dăduse ca cetăţean străin, ce n'avea nici în clin nici în mânecă cu sovieticii, domiciliu forţat în Vorkuta.

Il cunoscusem odată cu venirea mea în lagărul nr. 2 mina nr. 7 în 1950, el lucrând la laboratorul minei. Intâlnindu-ne în cadrul grupului de români din lagăr, m'am ataşat de el pentru că întotdeauna căuta să mă înţeleagă. Niciodată nu a încercat să mă contrazică direct, chiar dacă greşisem, ci numai prin vre-o poveste sau vre-o amintire din viaţa lui sau a vreunui cunoscut. Era foarte cult şi bine pregătit în ale vieţii. Ca fost ofiţer de gardă la Palatul Regal, fusese de mai multe ori invitat să ia masa împreună cu Regina Maria a României şi cu alţi oameni de seamă. Istoria lumii o cunoştea pe dinafară, mai ales aceea a ţarilor ruşi şi a întregii revoluţii comuniste: avea o memorie excelentă pentru înregistrarea datelor.

Cu o săptămână înainte de a fi eliberat, el începu să-şi facă formalităţile pentru eliberare. Personal nu se interesase de nimic. Era pregătit moralmente şi sufleteşte să părăsească lagărul aşa cum era îmbrăcat. Avusesem ocazia să mai văd câţiva Români, foarte puţini la număr, care se pregăteau pentru eliberare, pentru viaţa de om liber, eventual cu domiciliu forţat.

Inainte de eliberare fiecare îşi procurase îmbrăcăminte, încălţăminte, o pătură, o pernă şi tot ce se putea procura în lagăr, care puteau fi de folos afară din lagăr şi care aici nu trebuia plătite. Sergiu nu avea nimic şi nici nu dorea nimic. Deve-

nise un prolet în adevăratul sens al cuvântului, crezând că în viața liberă, în această țară, se va putea descurca. Da, se putea descurca, dar îi trebuia un mic ajutor pentru primele zile, căci nu avea nici bani și nici îmbrăcăminte, afară de ce era pe el. Și cine să-i dea, căci societăți de binefacere în Uniunea Sovietică nu există nici pentru ai lor! Cu ajutorul cercului nostru de prieteni de toate naționalitățile și după o alergătură de o săptămână, Sergiu părăsi lagărul cu o zestre destul de bogată pentru un deținut politic, eliberat dintr'un lagăr din Vorkuta. Plecă omul cu zestre o pătură și o plapumă cu două perne, cearceafuri schimburi de corp, o pereche de pâslari noi. Toate acestea le băgă într'un sac mare, pe care îl putea folosi mai târziu ca saltea, dacă găsea niște paie. La plecare ne despărțirăm ca doi buni prieteni.

Pe el îl așteptam acum. El era singura persoană în care puteam avea încredere, că mai devreme sau mai târziu va părăsi Uniunea Sovietică și el nu va uita cei 8 ani de detețiune în lagărele cu regim special din Vorkuta, dar mai ales însă pe aceia care au suferit cu el și au mâncat același codru de pâine.

Oamenii care participaseră la grevă puteau fi mândri de acest lucru, dar ei cunoșteau numai partea exterioară a evenimentelor și nu aveau de unde să cunoască și partea interioară cu dedesupturile ei. In timpul anchetei ieșiau mereu la iveală anumite probleme care rămâneau ca un secret de Stat Sovietic și NKVD-ul nu ar fi dorit ca vreodată aceste lucruri să fie cunoscute în lume.

Eu aveam o condamnare globală de 25 de ani și mă aștepta un proces unde puteam să fiu condamnat la moarte 95%, dar Sergiu putea afla în calitate de translator multe dedesupturi. Spre exemplu: declarațiile date de anumiți indivizi contra comitetului de grevă și care nu apăreau oficial nicăeri, precum și declarațiile noastre personale și comportarea noastră.

Poate cineva își va pune întrebarea, cum putea avea posibilitatea Sergiu ca translatorul meu să cunoască declarațiile celorlalți?

Exista și această posibilitate pe cale oficială, în momentul când se încheia ancheta. Articolul 206 din codul penal al Uniunii Sovietice dă dreptul anchetatului de a cerceta tot dosarul de la un cap la altul, înainte de a semna. Era însă un risc. Acela

de-a fi considerat periculos pentru URSS, prin cunoașterea anumitor secrete. Condamnat pe nedrept, era considerat un secret pe care l-ar fi reținut cu greu în inima sa. Exista deci pericolul ca să i se întâmple un accident mortal, așa cum s'a întâmplat în unele cazuri cu oameni care au cunoscut anumite secrete, care puteau „compromite" interesele Statului Sovietic, și nu trebuia să se treacă peste granițele lui.

*

Căpitanului Sergiu Glavcea de două ori i-a fost propus și de ambele dăți a refuzat, dar și eu la rândul meu refuzasem până în momentul de față mai mulți translatori, în majoritatea lor originari din Basarabia sau Bucovina. Anchetatorul meu devenise foarte nervos. Căuta însă să se temporze de fiecare dată când îi refuzam omul adus. Nu înțelegea cauzele. Dar și eu îmi pierdusem speranța. Toți ceilalți anchetatori avansaseră în cadrul cercetărilor, numai anchetatorul meu nu ajunsese la niciun rezultat. In a 6-a zi, îmi prezentă o translatoare, o evreică născută la București, fata unui fost director la „Uzinele Malaxa", care se repatriase în 1940 cu întreaga familie în Basarabia, după cedarea acestuia, iar în 1941 fusese condamnată la 10 ani pentru propagandă anti-sovietică. Tatăl ei murise în timpul cercetărilor în închisoarea din Odessa. Eliberată în 1951, după ce cu greu supraviețuise perioada războilui și cea după război când femeile avuseseră o soartă îngrozitoare, acum lucra ca soră în spitalul din oraș. Dacă o priveai îi dădeai între 45-50 de ani, de fapt avea peste 30 de ani, așa își lăsase urmele suferințele petrecute pe întreaga ei înfățișare. Era și cultă, afară de rusă și română mai vorbea curent germana și franceza. Spre bucuria anchetatorului am făcut împreună câteva conversații în aceste limbi. Am acceptat-o dar numai după ce prietenii mei din „Comitet" mă rugară să încep odată cu ancheta căci asupra lor se fac presiuni din partea anchetatorilor lor. Ce bucurie pe anchetatorul meu! Drept răsplată îmi dădu un pachet de papiroase „Kazbek", una din cele mai fine papiroase sovietice.

Incepusem în sfârșit ancheta și anchetatorul își dădu toată silința de a aduna cât mai mult material și a junge din urmă pe colegii săi. Dar nici din partea mea nu a mai avut greutăți.

Evenimentele erau foarte bine cunoscute şi ceace era nuoscut, noi nu încercam să negăm. De foarte multe ori ancheta o făceam în limba rusă, spre a scăpa cât mai repede de aceste sforării.

Intr'una din zile se produseră primele neplăceri. Au isbucnit când mi-au fost puse întrebările în legătură cu presiunile şi ameninţările făcute de mine în numele comitetului de grevă, asupra responsabilului de la bucătăria lagărului, Alexei Nicolaev (Baronul) cu care eram în fond prieten bun. Organele NKVD-ului găsiseră un mijloc de şantaj asupra lui Nicolaev şi îl forţaseră să dea o declaraţie în sensul mai sus amintit, că l-am ameninţat şi-l voi spânzura cu propria mea mână dacă nu va executa ordinele date de mine. Eu ştiam ce discutasem cu Baronul între patru ochi şi ce discutasem cu ei în biroul bucătăriei faţă de toată lumea cu privire la uniformizarea mâncării şi distribuirea ei corectă la toată lumea, fără excepţii.

Revoltat, am cerut anchetatorului ca Nicolaev să fie adus la înfăţişare. Doream să-i demasc pe NKVD-işti de acest şantaj. Nicolaev nu a fost adus niciodata la înfăţişare, iar declaraţia lui a fost scoasă din actul de acuzare. După cum am aflat la mult timp după aceea, Nicolaev s'ar fi sinucis, spânzurându-se în celula în care fusese închis în burul din lagărul special de ştrăfnoi, care fusese înliinţat pe lângă lagărul nr. 8. Prin mai multe canale au fost transmise numele mai multor deţinuţi care dăduseră declaraţii false împotriva comitetului de grevă, nume care au fost răspândite prin toate lagărele din regiunea Vorkuta, ca să fie cunoscuţi toţi informatorii NKVD-ului şi care lucrau din umbră. Este posibil că Nicolaev a aflat de acest lucru că se desconspirase declaraţia lui, pe care eu şi astăzi cred că a fost numai un şantaj al NKVD-ului. De frică s'a refugiat din lagărul de ştrafnoi în burul lagărului, salvându-se pentru un moment, ceace el ştia foarte bine.

In viaţa lagărelor din Vorkuta un om pus pe o astfel de listă este dinainte condamnat la moarte. Nicolaev şi-a luat singur viaţa, spălându-şi poate astfel greşeala de a se fi lăsat şantajat printr'o astfel de declaraţie falsă şi mincinoasă, de către NKVD.

Dumnezeu să-l ierte!

Alte declaraţii în acelaşi gen mi-a fost date să cunosc şi de fiecare dată am cerut să mi se aducă individul la înfăţişare. Mi s'a promis, că da, dar de venit n'a venit nimeni, căci tot ceeace declarau erau lucruri cunoscute de toată lumea, iar noi nu negam.

Intr'una din zilele următoare intrând în biroul anchetatorului am rămas cu gura căscată, ca la dentist, cum se spune, când am văzut că mi-a fost adus un martor, a cărui declaraţie scrisă nu o văzusem şi nici nu mi-a fost citită: era Fritz Cloos.

Era prietenul meu, mai mult sfătuitorul meu. Pot să spun că îmi cunoştea toate secretele, dar mai ales o parte din oamenii de legătură. El mă sfătuise la bine şi la greu şi acum mă trăda?

Nu cred! Ceva trebuia să fie la mijloc. Eram în culmea disperării! Acum totul putea fi dat peste cap şi mă gândeam cu groază, nu la mine, dar la ceilalţi despre care nimeni nu ştia nimic, dar pentru care NKVD-iştii ar fi dat orice spre ai descoperi.

Anchetatorul strălucea ca un soare de bucurie. Translatoarea Silvia căci aşa o chema, zâmbea ca o cutră căci asta era ca pentru mine în acel moment. Iar „socrul" liniştit, parcă nimic nu s'ar fi întâmplat, mă privea trăgând un fum de ţigare.

Nu-mi venea să cred! Dar o ideie năstrujnică îmi trecu prin minte în această înfierbânţeală a mea, şi mi-am pus întrebarea dacă nu cumva socrul a venit să mă ajute sau să-mi dea de ştire, căci ochii lui erau prea liniştiţi şi fuma prea tacticos, într'o astfel de situaţie.

O nouă panică mă cuprise, căci discuţia pentru a ne înţelege între noi, trebuia făcută într'o limbă străină pe care numai noi o cunoşteam, dar şi translatoarea cunoştea unele din ele. Socrul însă nu ştia acest lucru. Acum trebuia eu să-i atrag atenţia. Intorcându-mă furios către anchetator, jucând teatru, i-am spus: Ei năicalnic, eşti mulţumit? Ţi-ai adus o translatoare care vorbeşte rusa, romăna, germana, franceza, numai pentru că ştiai că lepra asta de martor vorbeşte şi el româna, germana şi rusă şi aşa puteai să te descurci pe loc. Dece nu mi-ai dat să citesc declaraţia lui înainte? Mi-ai citit peste 20 până acum şi

începui să-i citez numele acestora rar și liniștit, ca Cloos să și-i memoreze.

Intorcându-mă către martor începui să-l înjur ca la ușa cortului în toate limbile, mai ales în cea rusă, iar anchetatorul satisfăcut că provocarea îi reușise, poate intenționat, râdea impreună cu translatoarea cu hohote. Nu își dădeau seama însă că printre aceste injurii grosolane am băgat și câteva cuvinte necunoscute lor, căci erau spuse în limba ungară, — Dece ai venit și ce vrei, — după care amalgamul cuvintelor se prelungi. Cloos închise ochi tacticos, nimic nu-l deranja. Incercă să mă calmeze, clipi din ochi ca să-mi dea de înțeles că înțelege întrebarea și să termin cu teatrul.

Abia acum m'am așezat pe scaun, am luat de pe biroul anchetatorului pachetul de papiros și l-am împărțit tovărășește cu buzunarul meu. In același timp îl ascultam pe socrul, care încerca să mă lămurească că el vrea să dea declarații concrete și pentru asta a venit. La un gest al lui aruncă în conversație cuvântul „chibrituri", în limba ungară, continuându-și liniștit întrebările și răspunsurile, el făcându-le în limba rusă cu anchetatorul. Aveam papirosul în gură, dar nu aveam foc și în acest timp pe colțul biroului era un pachet de țigari și o cutie de chibrituri deasupra, pe care Cloos le pusese intenționat. Am luat chibriturile, comentând în același timp declarațiile lui. Mi-am aprins papirosul și am băgat cutia în buzunar.

In momentul următor când translatoarea era ocupată cu traducerea celor spuse de mine și anchetatorul era atent la spusele ei, Cloos înlocui cutia luată de mine cu alta. Din acel moment totul era clar pentru mine. El mi-aducea știri și informații, deci aștepta un răspuns. Trebuia găsit ceva nou pentru a întrerupe pentru ziua de azi ancheta.

Fritz Cloos fusese până la arestarea sa șeful muncitorimii germane din România și locțiitorul lui Andreas Schmidt, conducătorul minorității germane din România. După arestarea acestuia în 1944, Fritz Cloos este acela care a luat conducerea. In Martie 1945 este arestat și el de către sovietici, în momentul când ieșia din casa conspirativă a Doctorului Țăranu din București sos. Pantilimon, împreună cu unul din conducătorii

legionari, aflați în ilegalitate, Tănase Radu (Rădulescu) cu care ne aflam în ultimi ani în lagărul nr. 2 din Vorkuta.

Cloos este un om spălat cu toate apele și glumeț foc, calm și calculat ca o vulpe la pândă și un bun prieten la nevoie. Ancheta începu să decurgă normal și anchetatorul scria cu multă hărnicie, tot ce declara socrul și eu. Spiritele se calmaseră și anchetatorul era foarte mulțimit. Dar, la un moment dat, am găsit nodul în papură la unul din punctele declarate de Cloos și m'am enervat. Toate încercările de a mă liniști nu au dat rezultat. Am acceptat de a continua înfățișarea în zilele următoare. Astfel tergiversând lucrurile, găseam timp pentru a afla ce mi se cerea și ce informații mi se aduseseră în cutia de chibrituri. Nemulțumit la început, acceptând propunerea ulterioară, anchetatorul sună ca să vină paza să mă ia. Astfel se termină și această confruntare.

Cu două zile în urmă fuseserăm transferați noi cei patru din centrala NKVD-ului din oraș, la închisoarea centrală a NKVD-ului de lângă mina „Kapitalnîi". Dusul și adusul era efectuat într'o dubă a NKVD-ului sub escortă. Astfel aveam posibilitatea ca cele circa 20 de minute de drum să fim cu toții împreună, acum toți cei șase. Dar cine era al 6-lea?

Il cunoscusem în treacăt. Nici atunci și nici aztăzi nu-i mai știu numele. Lucra la un post tehnic undeva la mină și niciodată nu dăduse prilejul de a se evidenția în vre-o acțiune, indiferent de forma ei. In timpul grevei nu-mi aduc aminte să-l fi văzut acționând. Știam numai că fusese ofițer în armata generalului Vlasov, dar mai mult nimic. Fusese arestat primul din grupul nostru și în declarațiile citite de mine în dosarul nostru, binevoitorii arătau că el este unul din căpeteniile revoltei, cum o denumiau ei. In baza acestor declarații (multe din ele erau false, încât și anchetatorul renunță până la urmă), făcute încă în perioada grevei, a fost arestat. Cred că unii îi doreau postul pe care îl avea!

In timpul anchetei noi am respins învinuirea de colaborare cu el și nu a fost atras de noi în nici-o discuție sau activitate. In același timp l-am rugat ca despre noi să spuie numai ce știe. In fond așa cum era purul adevăr și să nu se lase intimidat de

provocarea care i-au făcut-o bunii lui prieteni. Problema lui a fost din primele zile clarificată şi niciodată pe tot timpul anchetei nu ne-a mai fost pusă întrebarea colaborării cu el. Anchetatorii îşi dăduseră seama că făcuseră o inculpare pripită, de care acum trebuiau să se scape. Noi, cei 5 din comitet, le dădu-serăm toate detaliile de care aveau nevoie pentru anchetă, mult mai clare decât le dăduseră informatorii lor.

Inchis în celulă am deschis cutia cu chibrituri. In fundul cutiei se aflau câteva foiţe de ţigară pe care erau scrise unele informaţii din lagăr şi ni se cereau altele din partea noastră.

Lucrul era clar! Fritz Cloos îşi asumase o răspundere grea, aceea de a lua contactul cu noi şi cred că tot el este acela dela care plecase ideea că numai prin mine se poate lua legătura, neştiind că eu încercasem alt drum prin cererea unui translator de limba română.

Ni se aducea la cunoştinţă ce se întâmplase în lagăr după plecarea noastră, care erau spiritele şi ce măsuri luase grupul rezistenţei pentru reorganizare. Aflasem că o mare parte din locuitorii oraşului ne simpatizau, iar posturile de radio din străinătate vorbeau foarte mult de această grevă, în deosebi de asasinatul de la mina 29. Ni se cereau părerile noastre pentru acţiunile viitoare, lista celor care dau declaraţii contra noastră şi ce măsuri să se ia contra lor. Ni s'au dat indicaţii precise şi parola cu care vor încerca să ia contact cu vreunul din noi, dacă va fi posibil.

Deci mai existau căi de a lua legătura cu cei din lagăre şi mult mai important, mai erau oameni care nu ne uitaseră, şi nu dăduseră acţiunea noastră comună pe apa sâmbetei.

Suluri fine înfăşurate din foiţă de ţigară pe care erau scrise mărunt de tot informaţiile, care ni se transmiteau cu regullaritate. Cei de afară ne informau ca şi într'un raport despre tot ce se întâmpla în lagăr după arestarea noastră, câţi fuseseră arestaţi şi câţi mai rămăseseră, ce se spune despre noi şi altele. Mai erau informaţii concrete despre celelalte lagăre, posibilităţile de a lua legătura cu ele, din diferite puncte ale regiunii Vorkuta şi pentru fiecare în parte parola, . . . etc . . .

Intregul material primit avea o valoare de nepreţuit, întrucât noi fuseserăm tăiaţi complet cu lumea de afară. Noi trebuia să răspundem cu capul pentru cele întâmplate aşa că nici nu se putea mai bine întâmpla, decât venirea acestor informaţii. Ideea de a rula foiţa de ţigară ca băţ de chibrit, era o ideea fantastică pentru acel moment şi cred că nici cei mai mari inventatori nu putea găsi ceva mai practic şi folositor pentru această misiune.

Cei din lagăr aflaseră, din informaţiile primite, că unii dintre noi se sinuciseră, după ce căzuseră moralmente. Aşa erau zvonurile lansate de către informatorii NKVD-ului. Alte ştiri provocatoare lansaseră zvonul că noi sau o parte din noi, eram ofiţeri de NKVD mascaţi, vechi agenţi ai lui Beria. S'au arătat declaraţii de la noi în care ne recunoşteam vina, că nu dorisem altceva decât asasinarea în masă a deţinuţilor şi că numai datorită calmului şi clarviziunea NKVD-ului şi-a conducătorilor ei din Vorkuta, s'a evitat o astfel de catastrofă. Un alt zvon: noi avuseserăm contact cu nişte agenţi americani care ne dăduseră mari sume de bani, dar că totul fusese desconspirat de unul din noi şi toată agentura fusese arestată.

Copilăreşti erau aceste veşti şi de râs, dar dacă ne gândim mai bine ele erau făcute intenţionat şi în felul acesta deveneau mult mai periculoase decât credeam noi. Ne murdăreau renumele nostru, desmembrau întrega organizaţie şi distrugeau disciplină din sânul ei.

La rândul lor cei din afară ne cereau lămuriri şi informaţii. Ştiau că acum ne aflam în închisoarea centrală cu toţii şi că suntem duşi cu duba la cercetări în fiecare zi, dar că eram tot timpul observaţi de oamenii din lagărul Kapitalnîi.

O altă veste inportantă: mulţi dintre vechii soldaţi din regiune erau de partea noastră şi condamnau contramăsurile luate contra deţinuţilor. Intrebările se terminau, cerându-ne informaţii clare şi ordine de a trece la revolta generală în celelalte lagăre, dacă ar fi dus la eliberarea noastră, sau la alte acţiuni, şi ce fel?

A venit timpul să plecăm la anchetă și m'am reîntâlnit cu toți ceilalți în dubă. După ce acesta s'a pus în mișcare le-am spus:

— Am noutăți foarte importante pentru noi toți, pe care le-am primit astăzi din partea fraților noștri din lagăr.

Toți rămăseseră cu gura căscată. La început au crezut că glumesc, dar când le-am arătat foițele de țigară și le-am împărțit fiecăruia, căci și ele erau trimise cu probleme, o explozie de bucurie se putea citi pe fața fiecăruia.

Nu eram singuri! Cu toată desmembrarea făcută în lagăr de către NKVD-iști, rândurile abia acum începeau să se strângă. Roadele din recolta bogată a grevei abia de acum în colo se puteau culege. Ne-am înbrățișat cu toții de bucurie și satisfăcuți de această victorie, am fumat fiecare câte-o papiroasă Kazbek, primită de mine din partea anchetatorului.

Fiecare din noi avea misiunea de a răspunde prin aceleași metode de transmisie de a demasca sau demonta unele informații false, lansate intenționat de NKVD-iști. Hotărârăm și linia care trebuia să fie dusă pe mai departe, după părerea noastră, de toți deținuții.

Aducătorul informațiilor, adică socrul, trebuia pus sub pază, pentru a nu cădea cumva victima vre-unui atentat, căci pe toți cei care dăduseră declarații contra noastră îi aștepta moartea din umbră.

Fiecare din noi și-a scris notițele pe foiță de țigară iar a doua zi eu le-am primit, pe drumul făcut cu duba spre cercetări.

Alte înfățișări directe eu nu am mai avut și anchetele noastre se apropiau vertiginos de sfârșit.

Intre timp anchetatorii erau foarte ocupați și cu ceilalți membri ai comitetului de grevă din alte lagăre, așa ca închisoarea centrala era un dute vino de plecări și sosiri, cu cei care erau anchetați.

In închisoare timpul trecea destul de repede. Fiecare dintre noi povestea mai întâi despre impresiile culese în aceeași zi la anchetă și despre întrebările puse. Astfel ne învățam unul pe

altul cum trebuie să răspundem în zilele următoare la întrebările puse de anchetator, pentru ca ancheta să decurgă normal iar țelul să rămâie unanim pe aceeași linie.

Adus din nou la anchetă, mi-am văzut prietenul pe care-l înjurai imediat cum îl văzui, dând posibilitatea anchetatorului de a se bucura în acest sens. Transmiterea de mulțumiri i-am făcut-o în limba ungară în timpul anchetei dar și schimbul cutiilor de chibrituri mergea strună, mai ales că eu aveam acum două cutii. Se vedea de la o poștă înalta școală pe care socrul o avea și pe care și-o înbunătățise în Universitatea NKVD-ului din Vorkuta. Ca să ajungi maestru, trebuie să-ți întreci învățătorii și acest lucru îl făcuse el, căci cu toată iscusința NKVD-ului, reușise să ia legătura cu noi. Dar și risca!

Intr'un moment când anchetatorul a părăsit biroul, lăsându-ne în grija translatoarei, aceasta ne-a spus repede că o mulțime de prieteni din cercul cunoscut de ea se interesează de soarta noastră, după ce se aflase că ea era angajată ca translatoare. Toți ne mulțumesc. In oraș se răspândiseră chiar manifeste în care erau arătate toate cele 16 puncte ale memorandului nostru către Guvernul Sovietic, de care depindea și soarta lor.

Rămăseserăm surprinși! Era o veste bună pentru noi, dar și o veste pentru Cloos, pe care o ducea cu el în lagăr ca să fie știută și de aceștia.

Confruntarea dintre mine și Cloos se terminară odată cu semnarea declarațiilor și despărțirea noastră în așteptarea procesului care va urma. După semnarea declarațiilor, anchetatorul își mai permise să stea cu noi de vorbă, punând întrebări din timpul grevei fără a le scrie pe hârtie. Dar și eu la rândul meu i-am readus aminte de convorbirea avută cu Procurorul General R. A. Rudenko, de concluziile trase de acesta și de informațiile care ni le dăduseră membrii comitetelor de grevă de la mină, care se aflau cu noi închiși în închisoarea centrală.

Cloos a avut destule de ascultat, spre a le memora și a le putea transmite mai departe. Anchetatorului nu i-a mai plăcut însă discuția și când a părăsit biroul de anchetă, socrului i s'a atras atenția să dea uitării cele auzite și văzute aici.

REPREZENTANTUL RUŞILOR DELA MINA Nr. 29 MISCA VINOGRADOV

Odată cu mutarea noastră din celula NKVD-ului din Vorkuta la închisoarea centrală a oraşului, intraserăm sub un regim general de închisoare. Eu am fost închis în celula nr. 3 în care se aflau circa 15 persoane. Aici am aflat detailat primele impresii asupra grevei din diferite lagăre de unde venea fiecare din ei şi felul în care îşi organizaseră greva.

Am discutat cu fiecare în parte, despre evenimentele petrecute şi de impresia lăsată de grevă asupra deţinuţilor. Cel mai mult m'au interesat doi oameni din comitetul de conducere al grevei de la mina nr. 29, mai ales declaraţiile lor asupra evenimentelor petrecute pe ziua de 1 August 1953 şi reacţia lor.

Nu trecuseră decât două săptămâni de la acest sângeros masacru. Mişca Vinogradov, aflat în mijlocul evenimentelor, cunoştea detailat întâmplările petrecute. Iată ce povesti:

— Incă în cursul nopţii lui 31 Iulie spre 1 August am primit vestea că lagărul minei nr. 7 de unde începuse greva, capitulase şi ieşise la lucru, fără alte incidente mai serioase. Acelaşi lucru se întâmplase şi la mina nr. 12/14/16, după exemplu dat de mina nr. 7. Comitetul de grevă se adună încă în cursul nopţii să desbată această problemă. Preşedintele comitetului de grevă (un polonez), ne-a împărţit informaţiile pe care le avea, instrucţiunile pe care le primise în acest sens şi părerea lui despre viitoarea acţiune. Greva îşi avusese efectul ei, mai mult decât se aşteptase oricine. Vestul luase cunoştinţă de acţiunile noastre şi în următoarele luni, cu apariţia primelor scrisori din lagărele politice sovietice, în Vest trebuia să înceapă reacţia. Mai devreme sau mai târziu soarta se va decide, pentru că sub presiunea Vestului, a opiniei publice mondiale şi sub groaza Moscovei de a avea o revoltă într'un punct strategic pentru industria sovietică, care putea ajunge până la porţile Moscovei, va fi numai în folosul nostru. Deci în zilele următoare, când ne va veni rândul să ne hotarâm de a ieşi la lucru sau nu, eu sunt de părere să facem cum au făcut şi aceia pe care noi i-am ascultat şi de la care am luat exemplu, vreau să spun cei din mina nr. 7.

Nu toţi au fost de acord. Unii chiar au învinuit pe cei dela mina nr. 7 şi dela celelalte care capitulaseră, de trădători ai unei idei, la care preşedintele ar fi spus: „Politica sovietică nu se îngrozeşte de un masacru sau de asasinat în masă, căci prin astfel de metode sângeroase deţine puterea pe care o are". Sistemul sovietic trebuie combătut din interior, lucru de care au frică conducătorii sovietici. — Uitaţi-vă cât s'a reuşit numai în câteva zile de la începutul grevei, dacă am fost uniţi. Păcat că nu cunoaştem şi celelalte detalii! Sunt multe lucruri pe care noi le ignoram.

Cam aşa s'au încheiat discuţiile din această noapte. In timp ce se discuta, lagărul a fost înconjurat de mai multe centuri de NKVD-iştii, ultima terminându-se pe malul râului Vorkuta. Cu siguranţă că conducerea lagărelor considera că punctul cel mai grav fiind trecut, adică mina nr. 7, celelalte lagăre vor urma repede exemplul, după cum îi urmaseră şi la începutul grevei.

Am fost montate difuzoare pe stâlpii din jurul lagărului şi nu după mult timp a început să fie intonată muzică militară. A luat cuvântul Generalul Maior Dirivenko, în calitate de comandant al lagărelor din Vorkuta, care ordonă ca toţi deţinuţii să părăsească lagărul în timp de 5 minute, iar cei care nu-l părăsesc vor avea de tras consecinţele.

In faţa lagărului a fost adusă o coloană de maşini militare, iar în grupul comandamentului se afla ca reprezentant al guvernului sovietic Procurorul general R. A. Rudenko, comandantul lagărelor din Vorkuta, Generalul Maior Dirivenko şi încă un general al cărui nume, îmi este necunoscut, comandantul trupelor aduse la Vorkuta pe ziua de 26 Iulie 1953 şi care a făcut la toate lagărele operaţiunile de incercuire, până la ieşirea din lagăr a deţinuţilor.

Trupele de pază din turnurile de observaţii au fost schimbate cu soldaţi din trupele noi sosite, iar ele au fost retrase în cantonamentele lor.

In lagăr părerile s'au împărţit în două: unii erau pentru a se ieşi la lucru, altele pentru a rezista. In grupa din urmă majoritatea au avut-o Ucrainenii, care lăsându-se duşi în eroare de unii din conducătorii lor, orbiţi de ură, nu puteau vedea urmările pe care le avea o astfel de manifestaţie.

Aceeaşi greşeală o făcuseră şi pe data de 29 Iulie 1953, când sosise comisia moscovită, pe care o primiseră cu injurii. Ei erau camarazi buni şi activi, dar nu aveau nicium fler diplomatic.

Cu primul discurs al Generalului Maior Dirivenko, oamenii s'au adunat pe strada de la ieşirea principală a lagărului, sub arcul de triumf, care era împodobit cu portretele întregului Comitet Central şi cu drapelele tuturor republicilor sovietice. Poarta principală a fost deschisă, şi un grup de oameni de circa 20 de persoane a părăsit lagărul. Ceilalţi s'au oprit la linia de demarcaţie, marcată cu var, şi aşteptau să vadă rezultatul. Masa de oameni era între 1500-2000, ceilalţi aflându-se împrăştiaţi prin tot lagărul. Uliţa principală fusese blocată complet pe toată lărgimea ei şi pentru că cei din spate doreau să vadă ce se întâmplă în faţă, împingeau, iar cei din faţă opuneau rezistenţă, pentru a nu depăşi linia de demarcaţie.

Comandantul militar sovietic a recurs atunci la o metodă care se întrebuinţează în toate colţurile lumii la împrăştierea de demonstraţii, prin udarea oamenilor cu aruncătoare de apă. Au fost chemaţi pompierii, iar prin poarta principală a fost dus un furtun. Un sublocotenent de pompieri, având în mână ţeava de metal, intră în lagăr şi vru să monteze ţeava pe furtun. Deţinuţii şi-au dat seama de operaţia care va urma. Atunci un Ucrainean din primele rânduri s'a amuls dintre oameni şi numai în câtiva paşi a fost lângă sublocotenentul de pompieri, smulgându-i cu forţa ţeava din mână. Sublocotenentul speriat a dat să fugă din lagăr, dar s'a împiedicat de furtun şi a căzut, spre bucuria şi răsul deţinuţilor. Ucraineanul cu pricina a azvârlit ţeava în şanţul din marginea uliţei şi în câteva salturi a intrat în rândurile deţinuţilor, care-l primiră cu urale de bucurie. Toate acestea s'au întâmplat în câteva fracţiuni de secundă, de aceia sunt foarte puţini oameni care au văzut şi au supravieţuit acestor momente.

Sublocotenentul s'a sculat şi în grabă a părăsit lagărul, dar spre uimirea tuturor în acelaţi timp intra în lagăr, ca un val vârtej, Procurorul General Rudenko, îndreptându-se direct şi sfidând oamenii, pe locul unde se afla rebelul ucrainean, care îndrăsnise să înfrunte putearea sovietică. Pentru un moment se lăsă tăcere în primele rânduri. Toţi priveau spre Procurorul

General care înainta cu paşi repezi spre locul amintit. Ucraineanului îi făcuseră loc ceilalţi colegi din rândurile din spate şi astfel s'a strecurat din rândurile din faţă. Ajungând la locul cu pricina, Rudenko, care nu-l pierduse din vedere, i-a cerut să iasă afară. Tânărul a refuzat, iar în acelaşi timp Procurorului i-au fost aduse huiduieli şi injurii din partea oamenilor.

Procurorul General Rudenko, dorind să-şi arate putearea şi superioritatea faţă de deţinuţi şi văzând că i-a scăpat prada din mână, s'a agăţat de alt deţinut care îi era mai la îndemână, acesta fiind un polonez. Prinzându-l de cămaşă a încercat să-l scoată din rânduri, somându-l să-l urmeze în afara lagărului, dar polonezul nici gând nu avea. O scurtă încăerare între deţinutul politic polonez şi procurorul General R. A. Rudenko, acelaşi care la procesul dela Nürnberg, în 1946, a fost acuzatorul sovietic. Polonezul s'a smucit din mâna procurorului, îmbrâncindu-l pe acesta şi scăpând astfel din strâmtoare. Intr'o fracţiune de secundă Procurorul Rudenko a scos pistolul şi a tras în deţinutul politic două focuri, care l-au lovit pe acesta drept în frunte. Deţinutul a murit pe loc.

In marea învălmăşeală, focurile au fost auzite, dar scena a fost văzută de puţine persoane din lagăr, dar mai mult de aceia care se aflau în afara lagărului.

Alarmă! Batalionul din faţă trece automat în poziţia de luptă, direct lângă gardul de sârmă ghimpată. Primul rând de soldaţi în poziţie culcată, al doilea în genunchi iar ultimul rând în picioare. Procurorul îngrozit se întoarce fugind spre ieşire, având teamă de a nu fi linşat, în caz că deţinuţii îşi dau seama de cele întâmplate. După numai câtiva paşi îşi dădu seama că se află între două fronturi. Se aruncă la pământ, în timp ce General Comandant al trupelor speciale de NKVD „Gvardia", sosite pe ziua de 26 Iulie 1953, ordonă foc.

Mulţimea din primele rânduri îşi dăduse seama în acest timp de asasinatul ordinar al Procurorului General. Incercă să facă câtiva paşi înainte, dar gloanţele NKVD-iştilor o seceră şi primele rânduri se prăbuşiră numai la câtiva metri de corpul Procurorului. O mică întrerupere, dând posibilitate Procurorului de a ieşi afară din incinta lagărului. Apoi soldaţi deschiseră focul din nou. In acelaşi timp, din toate trupele de pază

ale căror santinele fuseseră dublate sau chiar triplate, s'a deschis focul asupra deţinuţilor din întreg lagărul. Au început să-i vâneze ca pe iepuri. Foarte mulţi deţinuţi politici au fost omorâţi în bărăci. De pildă bucătarul de noapte a murit împuşcat în timpul somnului de un glonte rătăcit, care a intrat prin peretele bărăcii.

In timp ce împuşcăturile continuau din toate turelele de jur împrejurul lagărului, două companii speciale de NKVD-iştii au tăiat sârma ghimpată din gardul care împrejmuia lagărul pe o lăţime de câţiva metri, pentru a uşura intrarea trupelor NKVD în lagăr şi a surprinde grosul deţinuţilor din spate. Astfel se creaseră încă două porţi suplimentare pentru evacuarea cât mai grabnică a lagărului.

Dar ce se întâmpla la intrarea principală?

Odată cu moartea lui Stalin, deţinuţii politici credeau, şi mai ales după arestarea lui Beria, că trupele sovietice sub conducerea directă a Procurorului General, nu vor îndrăzni să tragă asupra deţinuţilor. Fuseseră orbiţi de unii agitatori din lagăr şi nu au ascultat conducerea şi comitetul de grevă. Au vrut să fie eroi! Şi-au desfăcut cămăşile arătând pieptul gol şi au strigat: „Trageţi dacă aveţi curaj"! Şi NKVD-iştii au avut curaj. Au tras şi nu s'au sfiit. Din contră, soldaţilor din turelă le făcea plăcere vânătoarea de oameni!

Marea tragedie a fost că masa de oameni a fost prea compactă. Nu se putea destrăma uşor şi nici da înapoi. Din contră, erau împinşi de cei din spate direct în bătaia automatelor.

De două ori s'a schimbat compania din poziţia de luptă, căci îşi descărcaseră magazinele automatelor complet. Nenorocirea cea mare este că prin aglomerarea aceasta masivă, majoritatea gloanţelor au trecut prin doi, trei oameni în acelaţi timp, mai ales acele care au fost trase de soldaţii din poziţie culcată. Dela ei au fost şi majoritatea morţilor şi răniţilor, loviţi în abdomen.

In timp ce morţii şi răniţi cădeau unii peste alţii, împinşi din spate direct în faţa gloanţelor mortale, cei din spate erau curioşi să ştie ce se întâmplă. In momentul când şi-au dat seama de adevărata situaţie şi că în rândurile din faţă, primii martiri ai grevei dela Vorkuta îşi dau sufletul, a izbucnit panica. In

acel moment fiecare s'a gândit numai la una, „scapă cine poate şi cum poate".

A doua tragedie are loc, căci o grămadă de oameni fură călcaţi, striviţi în această groază a morţii. Şi toate astea sub arcada împodobită cu portretele Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, cu drapelele tuturor republicilor sovietice, iar vârful băracilor împodobite cu litere de peste doi metri -P A C E-.

Ignatovici, este numele primului martir care a murit în numele libertaţii, în lagărul minei 29 din Vorkuta.

Ignatovici de origine poloneză, cu o condamnare de 25 de ani, a murit pentru unitatea deţinuţilor politici din lagărele sovietice şi pentru patria sa, Polonia, pentru care era închis.

Procurorul General al Uniunii Sovietice, reprezentant al Guvernului Sovietic al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi al Sovietului Suprem, (în aceste momente Generalul de Armată Maslenikov se afla la Moscova unde îşi dădea raportul asupra evenimentelor din Vorkuta) este asasinul ceăţeanului polonez Ignatovici, şi până în momentul de faţa nu a fost tras la răspundere de nici-o instanţă sovietică sau internaţională, pentru crima săvârşită personal. Dacă în 1946 R. A Rudenko, în calitatea sa de acuzator în procesul internaţional dela Nürnberg a acuzat fără milă, va veni o zi când el şi toţi cei pe care i-a reprezentat vor trebui să răspundă, în afara celorlalte acuzări, şi despre asasinatul în masă de la mina 29 din Vorkuta, la data de 1 August 1953.

Statul major de ofiţeri din faţa lagărului, văzând cu ochii lor proprii cum sunt masacraţi aceşti oameni care nu doreau altceva decât să li se facă dreptate, şi-au dat seama de urmările acestui măcel şi intervenirâ pentru a se înceta focul.

Comandantul General dădu ordin să se tragă numai în primele rânduri de morţi sau în partea superioară a clădirii, zice-se pentru a intimida pe deţinuţi. Din păcate, însă, acest ordin a fost dat numai după ce fuseseră împuşcaţi câteva sute de oamenii . . .

Cu tot ordinul pentru a se înceta focul, ici colo mai răsuna câte-o salvă de mitralieră, sau vreun foc răzleţ de armă tras

din una din turelele lagărului, căci acum nu mai conta un mort mai puţin sau mai mult! . . .

La un ordin al Generalului, Comandantul trupelor de NKVD, circa 20 de camioane militare, de fabricaţie SUA, au fost încărcate în grabă cu victimele moarte sau rănite ale acestui măcel, pe care le-au transportat spre o direcţie necunoscută până azi, şi nici de soarta lor nu prea se ştie nimic.

In acelaşi timp lângă Polonezul Ignatovici, s'a aflat şi Letonul Ionas Ionas Kazanas, fost căpitan în armata Letonă, reprezentantul ţărilor baltice în comitetul de grevă din lagărul minei nr. 29.

Văzând crima comisă, s'a smuls din rândul său, a rupt o stachetă din arcada de lângă el şi-a încercat să-l ajungă pe asasin din urmă. Numai la câtiva paşi cade însă străpuns de gloanţele asasinilor. In cădere ajunge numai la câţi-va centimetri de asasinul lui Ignatovici, care de mult îşi dăduse sufletul. Căpitanul Ionas I. Kazanas a căzut la datorie pentru Letonia lui, dar şi pentru toate cele trei ţări baltice pe care le-a reprezentat până la ultima suflare cu demnitate.

Această „STACHETA“ este singura armă întrebuinţată în timpul grevei de grevişti, contra asupritorilor. Este singurul corp delict de care s'ar putea mândri organele sovietice. Din păcate sovieticii nu au dat importanţă (sau au dat prea mult) acestui corp delict şi l-au făcut dispărut împreună cu corpul lui I. Kazanas care a fost şi el încărcat în camioanele militare...

Peste tot mirosea a praf de puşcă şi sânge. Morţii şi răniţii rămaşi, erau acum ridicaţi de oamenii care nu-şi pierduseră încă cumpătul, spre a fi transportaţi în locurile libere dintre ambulatoriu şi spital, pentru a nu fi călcaţi, în goana lor disperată, de camarazii lor, care fugeau înspăimântaţi spre poarta de ieşire a lagărului.

O mare parte dintre cei răniţi au murit după aceea prin hemoragii interne sau din cauza lipsei asistenţei medicale. Este adevărat, sovieticii au adunat din toate lagărele de prin împrejurimi toţi medicii disponibili, spre a arăta celor rămaşi în viaţă câtă grijă are Statul Sovietic pentru oamenii săi! Dar nici până astăzi nu se ştie exact numărul morţilor şi răniţilor.

Din unele surse pe care le-am primit câţiva ani mai târziu, şi care au apărut în ziarele din Occident, ar fi fost morţi între 63-, 67-, 75-, chiar 83 de morţi, iar răniţi în jur de 200-500. Dar acestea sunt date mai mult din zvonurile lansate de organele NKVD-ului special în regiunea Vorkuta. Niciodată organele NKVD-ului nu au pomenit nimic despre soarta morţilor şi răniţilor din cele peste 20 de camioane, pe care le-au scos din lagăr la început.

Intenţionat s'a anunţat că ofiţerul care a tras primul foc ar fi fost un „Colonel“ sovietic şi nici de cum Procurorul General R. A. Rudenko. Sovieticii trebuiau să găsească un ţap ispăşitor, care să preia asasinatul asupra sa, deoarece printr'o recunoaştere deschisă că Procurorul General Rudenko ar fi asasinat pe cetăţeanul polonez Ignatovici, opinia publică mondială ar fi fost obligată să-l acuze pe R. A. Rudenko, cu toată calitatea funcţiunii pe care o avea. Totodată ar fi fost inculpaţi, „Guvernul Sovietic“, „Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice“ şi al „Sovietului Suprem“, al cărui reprezentant oficial şi împuternicit era R. A. Rudenko.

După un timp, Vinogradov a urmat povestea celor văzute de el şi trăite, pentru care acum, ei asasinii, încercau să-l tragă la răspundere, din cauză că el fusese de serviciu cu ordinea interioară în cadrul comitetului de grevă de la mina nr. 29.

— Era un haos de nedescris, continuă el. Aş fi fost şi eu printre cei morţi, dacă în momentul incidentului cu ofiţerul de pompieri, şi primii paşi ai Procurorului General, spre a intra în lagăr, nu mi-aş fi făcut loc de a intra în spatele oamenilor spre a le vorbi, să nu înpingă cu forţa pe cei din faţă, să nu rupă rândurile şi astfel să se treacă peste zona limitată, dând posibilitatea autorităţilor să deschidă focul. Aceste câteva secunde mi-au salvat viaţa. Am căzut în şanţul din marginea uliţei din lagăr şi peste mine s'au prăbuşit morţi şi răniţi. Norocul meu a fost că am căzut într'o poziţie din care am putut să mă ridic cu toată greutatea trupurilor care erau peste mine.

Era groasnic ceace am văzut în primele momente şi nu-mi venea să cred! Maşinile intrau cu spatele pe poarta lagărului, iar soldaţii şi deţinuţii aruncau morţii şi răniţii în camioane, indi-

ferent de starea lor, după care plecau lăsând loc următorului camion.

După ce au plecat camioanele, din toate ulițele laterale ale lagărului veneau fugind oamenii îngroziți, hăituiți din toate colțurile de soldații înarmați până'n dinți, călcând totul în calea lor, răniții sau morții . . .

O panică cum nu mi-am putut închipui niciodată: puțini au fost aceia care în astfel de momente și-au mai putut stăpâni nervii. Rămăseseră foarte puțini morți, majoritatea erau răniți, din cauză că primele rânduri fuseseră încărcate în camioane. Răniții gemeau cerând apă iar personalul sanitar era prea mic pentru a face față sutelor de răniți. Majoritatea din cei morți ar fi putut scăpa cu viață, dacă li s'ar fi dat un ajutor medical la timp, deoarece majoritatea aveau emoragii interne și trebuiau imediat operați.

După ce lagărul a fost evacuat, pompierii și-au întins furtunurile cu apă și au spălat „scena" pe care se petrecuseră evenimentele, spre a șterge orice urmă a asasinatului în masă comis.

Populația civilă din colonia apropiată fusese izolată și împiedicată de a se apropia de lagăr, prin centuriile efectuate de trupele NKVD-ului. Ei nu știau exact ce s'a întâmplat, auziseră focurile de armă de mitralieră, apoi se lăsase o liniște ca în mormânt.

Acum însă, după ce pompierii spălaseră sângele cu apă, acest lichid roșiatic a ajuns prin șanțurile din lagăr de-a lungul drumului spre colonie, trecând și vărsându-se mai departe în râul Vorkuta. Era sângele amestecat cu apă al sutelor de morți și răniți nevinovați, asasinați mișelește de către acești criminali ordinari.

După o statistică a organizației ilegale a deținuților politici din Vorkuta, s'a dat o declarație cu data de 1 Ianuarie 1955, în care se arăta că în evenimentele grevei din Iulie-Aug. 1953 au murit 483 de oameni, dintre care doi din lagărul 12/14/16 pe data de 23 Iulie 1953, și circa 780 de răniți, din ei 60% fiind ucraineini.

Dacă într'adevăr ar fi fost numai 60-80 de morți și circa 200 de răniți, oare ar fi curs atâta sânge ca să roșească apa, care să poată ajunge și trece prin colonia civililor? Sau morții și

răniții au fost de câteva ori mai mulți decât au recunoscut NKVD-iștii?

După terminarea toaletei doi nazăratele, sub comanda unui ofițer de NKVD din grupul operativ al lagărului, au împrăștiat între poarta de intrare și arcadă, mai multe cuțite și instrumente tăioase, după care au fost aduse în lagăr 2 sau 3 fotografi, care au fotografiat „armele" deținuților, lăsate pe terenul de luptă.

Interesant este un lucru, continuă Vinogradov, sub forța jetului de apă al pompierilor, aceste cuțite sau arme, cum le vor denumi ei, nu s'au clintit de la locul lor, iar deținuții care au părăsit lagărul prin această poartă, nu au văzut aceste instrumente. Acum însă ele erau fotografiate spre a avea documente și a putea dovedi că cei asasinați nu erau greviști pașnici, ci contra-revoluționari, care fuseseră cu singuranță somați de către autorități . . .

O scenă pe care nu o pot uita îmi aduce aminte că nu toți oamenii, fie ei și sovietici, țin cu organele NKVD-ului.

Iată, de pildă, o soră de la ambulatoriul central, venită pentru a da primul ajutor, stând pe marginea șanțului și ținând în poală ei capul grav rănit, plin de sânge, căruia îi dădea primul ajutor. Sângele îi murdărise complet șorțul alb de soră. Nedând însă atenție acestui fapt, încercă să-i oprească emoragiile. Tânărul era un german de vre-o 16 ani, blond și dacă nu mă înșel din Berlin. Lucrase la mină în brigada de mișcare (divijenia). In acest moment trecu prin fața ei un ofițer superior de NKVD care îi spuse:

— Tovarășe soră, nu vezi că nu v'a supraviețui? Uite cum te-ai murdărit de sânge. Asta au vrut, asta au primit!

Sora se uită la el și îi zise cu o ură care scânteia în ochii ei.

— Ați omorât oameni nevinovați. Eu îmi fac numai datoria de soră, tovarășe colonel.

Rănitul deschise ochii și într'o rusă scâlcită i se adresă sorei, spundându-i: „mulțumesc soră", și întorcându-și privirea către colonelul sovietic, îi zise:

— In curând ne veți lua locul năcialnic! Un horcăit ieși din trupul plapând, și își dădu sufletul în brațele sorei.

La toată această scenă am asistat şi eu, şi tot eu am fost, împreună cu un camarad, care am dus germanul şi-l-am aşezat acolo unde erau duşi cei morţi, zise Vinogradov.

Nu i-am putut afla numele băiatului ci numai că îl chema Hans, iar pe sora medicala Nataşa.

In braţele mele a murit şi reprezentantul „RELIGIILOR" în comitetul de grevă, preotul greco-catolic Ivan Ivanovici CSEIPES, originar din Ucraina sub Carpatică, regiunea Usgorod. El m'a rugat în timp cei ţineam capul plin de sânge, să-i transmit numele mai departe în cercul Ucrainenilor, Românilor, şi Ungurilor. Asta o fac eu acuma. Unii susţin că era un român maghiarizat care trăia în Ucraina sub-carpatică. Trebuia să fie înmormântat la aşa zisul cimitir al lagărului minei nr. 29. Printre răniţii pe care i-am ajutat a fost şi un român Petre Vasile sau Gheorghe Vasile, care era foarte activ şi a reprezentat pe Români în comitetul de grevă. Era grav rănit la picioare, dar cred că a scăpat, căci avea o voinţă de fier şi-i înjura pe C.K-iştii în gura mare . . .

Germanii şi Austriecii au activat numai în marea masă, dar nici unul în comitetul de grevă, erau prea împrăştiaţi în grupuri. Polonezii le-au reprezentat direct interesele. Cea mai bună dovadă o vezi aici, ei nu sunt reprezentaţi. Moraliceşte sunt prea căzuţi, ei au numai două dorinţi, să mănânce şi să supravieţuiască până mâine . . .

Astăzi, după cele întâmplate, vă dau dreptate pentru felul cum aţi acţionat şi cum ne-aţi îndrumat, numai că noi am crezut că suntem mai deştepţi. Oricare ar fi situaţia, nici o persoană din familiile celor morţi sau răniţi nu vă pot reproşa vouă, care aţi organizat greva, că sunteţi câtuşi de puţin vinovaţi de moartea rudelor lor. Noi însă, care v'am fost mai mult sau mai puţin subordonaţi vouă, şi cum la noi s'a întâmplat nenorocirea, vom rămâne întreaga viaţă cu impresia că am fi putut evita această nenorocire şi ne v'a fi foarte greu a o da uitării.

La ieşirea din lagăr deţinuţii au fost încadraţi în grupe de câte 100 şi duşi în tundră. Aici trebuiau să aştepte trecerea prin faţa unei mese, unde era aşezată comisia şi un grup mare de denunţători, care ajutau comisia, prin declaraţiile lor false, pentru a sorta oamenii. Circa 1000 de oameni au fost separaţi.

Dintre aceştia circa 450 au fost condamnaţi administrativ la un an închisoare şi duşi în lagăr de pedepsiţi. Restul au intrat înapoi în lagăr, unde praful de puşcă şi sângele închegat apăsa pe umerii oamenilor.

Comitetul de grevă a fost arestat şi dus în închisoarea centrală.

PROCESUL VERBAL

Intr'una din zile Mişca Vinogradov îmi spuse că anchetatorul său i-ar fi arătat un protocol încheiat de doi procurori şi un sublocotenent de NKVD la o oră şi jumătate după primul foc de armă tras pe data de 1 August 1953, în lagărul nimei 29.

Erau ultimele zile ale lunii August şi intreaga anchetă luă o nouă întorsătură. Anchetarea membrilor comitetului de grevă din celelalte lagăre se încheie. Fiecare din ei semnă că a luat la cunoştinţă pe cale administrativă că are o condamnare de un an de zile închisoare sau lagăr de pedepsiţi. Motiv: participarea organizată la tulburări contra administraţiei lagărului.

Pentru noi comitetul de grevă din mina nr. 7, situaţia se complică. O anchetă suplimentară ne-a fost făcută,, cu toate că noi aşteptam semnarea paragrafului 206, adică închierea anchetei, şi aceasta într'o formă galopantă. Acuma, întregul material al celorlalte lagăre participante activ la grevă, ni se încărcă în dosarul nostru. De acum în colo, noi nu răspundeam numai de evenimentele petrecute în lagărul nostru, ci de toate evenimentele din toate lagărele din Vorkuta.

Anchetatorul mi-a adus la cunoştinţă, spunând că este un ordin primit de sus. Că forma organizatorică a noastră şi predarea memorandului în numele tuturor deţinuţilor, susţinând ceace s'a întâmplat şi în alte lagăre a decis conducerea superioară să hotărască ca noi să răspundem pentru întreaga acţiune a grevei. Eu am fost de acord şi ca mine şi ceilalţi, după ce am vorbit cu ei, dar cu condiţia de a ni se da timp suficient, înainte de încheierea anchetei şi semnării paragrafului 206, pentru a

putea studia toate declaraţiile comitetelor de grevă din lagărele care ne sunt acum nouă date, spre a răspunde de acţiunile lor.

Intreaga anchetă suplimentară a durat numai câteva zile. Apoi am fost obligaţi să semnăm paragraful 206, la încheierea anchetei.

Inculpaţi, în baza articolului 58/11 şi 14, pentru acţiune contra-revoluţionară organizată.

Celelalte puncte de acuzare, bazate pe articole de drept comun, au fost şterse, fiind neîntemeiate.

In primele zile ale lunii Septembrie 1953 ni s'a pus la dispoziţie întregul dosar, cu toate declaraţiile noastre şi ale martorilor, cu toate procesele verbale şi actele doveditoare, care constituiau întregul nostru dosar de acuzare.

Trei zile mi-au trebuit ca să citesc, chiar dacă nu aveau nici-o importanţă, toate declaraţiile date din celelalte lagăre. Dar eu căutam cu nerăbdare să ajung la procesul verbal de care îmi amintise Mişca Vinogradov cu câtva timp în urmă şi l-am găsit. Am să-l redau în limita posibilităţilor mele de reamintire, văzute prin prizma evenimentelor care se succedară.

Procesul verbal era încheiat şi stabilit de o comisie formată din trei persoane. Doi procurori din oraşul Vorkuta (unul din ei ciupit de vărsat pe faţa, originar din Minsk, Rusia albă, după cum am aflat mai târziu) iar al treilea un sublocotenent de NKVD (fost ofiter activ în lagărul 29: în timpul cercetărilor lucra ca anchetator în cazul minei 29). Procesul verbal a fost încheiat la orele 11 şi jumătate: comisia a stabilit următoarele:

1) Comisia a găsit între intrarea principală din lagăr şi arcada de intrare, distanţa circa 30 de metri, 26 de cuţite 2 brice de ras şi o baionetă militară.

2) In afara zonei lagărului, în stânga şi în dreapta intrării principale, precum şi la intrarea principală şi în zona interzisă împrejmuită cu sârmă ghimpată, s'au găsit 47 de cartuşe trase din automate de provenienţă şi fabricaţie sovietică.

3) Comisia a constatat, că în cantonamentele, clădirile sau bărăcile, care se aflau în imediata apropiere a intrării principal a lagărului au fost găsite mai multe urme proaspete de gloanţe trase, la o înălţime de 2 m.-2.50 m. şi mai sus de la pământ. Majoritatea urmelor de gloanţe se pot distinge pe acoperişul clădirilor.

4) Comisia a constatat în două părţi ale lagărului că sârma ghimpată a fost tăiată pe o lăţime de 4 şi 5 metri, pentru a da posibilitate la o evacuare mai rapidă a lagărului.

5) Comisia a constatat la intrarea lagărului şi până la postul amintit, printre cuţitele găsite, în mai multe locuri urme de sânge, picături.

6) Comisia constată că viaţa deţinuţilor din lagăr decurge normal, majoritatea din ei fiind plecaţi la lucru.

Astfel se încheia marele proces verbal, care apăra asasinatul în masă, efectuat de NKVD-işti, sub conducerea directă a lui R. A. Rudenko, de pe ziua de 1 August 1953, orele 9,50.

Nimic nu se pomenea de vreun mort sau de vreun rănit, nici de sângele care a fost spălat de către pompieri. Şi cu atât mai puţin cum apa înroşită de sângele nevinovat al martirilor a provocat reacţia populaţiei civile din colonia apropiată, unde se scurgea prin şanţurile de irigaţie, care erau legate între ele până în colonia lor. Dece oare nu s'a făcut acest protocol sau proces verbal imediat şi s'a aşteptat aproape două ore?

COMANDANTUL INCHISORII SE SINUCIDE

Zilele se scurgeau foarte încet. Aşteptam cu nerăbdare începerea procesului. In fiecare zi comandantul închisorii ne făcea o vizită şi ne întreba pe fiecare în parte, dacă suntem mulţimiţi sau dacă avem unele lucruri de obiectat. El insista mereu ca să găsească vre-o posibilitate de a ne face vreun serviciu, iar noi nu puteam înţelege de ce era el şi cu subalterni lui aşa de binevoitori cu noi.

Intr'una din zilele următoare descoperirăm enigma acestei vizite neobijnuite în închisoarea centrală.

In fiecare dimineaţă eram duşi în curtea închisorii, pentru plimbarea zilnică. Curtea interioară se afla direct sub râpa dealului, pe a cărui înălţime, circa 5-6 metri, se afla lagărul „Kapitalnîi". Tot timpul cât în închisoarea centrală se efectuau plimbările, fiecare celulă fiind a parte, pentru a se evita con-

tactul între celule, — deținuții din lagărul Kapitalnîi ne priveau cu interes deosebit, prin gardul de sârmă ghimpată. In tot lagărul se știa că noii pensionari ai închisorii sunt conducătorii grevei, care se terminase. Fiecare deținut, din curiozitate, dorea să aibă posibilitatea de a vedea pe acei oameni, care au îndrăznit să înfrunte tirania sovietică.

De multe ori se întâmpla ca, într'un moment când nazaratele de servici ne lăsa pentru câteva momente singuri, fără de supraveghere, de sus de pe deal să coboare câte un pachet de mahorcă, țigări sau vreun bilet înfășurat pe o piatră și astfel să mai primim și unele informații. Una din aceste informații ne atrăgea atenția asupra comandantului de închisoare, deoarece fusese inclus în memorandul dat comisiei sovietice, pentru crimele săvârșite în lagăre.

Ocuparea timpului nostru cu ancheta și interogatoriile pe care le aveam zilnic, a făcut să uităm, și să nu ne dăm seama că NKVD-iști ne dăduseră pentru a fi păziți, chiar pe omul pe care noi, bazați pe declarații, îl învinuiserăm de crimă, și al cărui nume ajunsese până la Moscova. Este posibil ca el, prin atitudinea binevoitoare față de noi, dorea să ne dovedească că declarația dată contra lui, unde era învinuit de crimă, era numai o provocare. Sau se gândea să ceară vre-unei comisii ca noi să dăm noi declarații, de tratamentul pe care l-am avut în închisoarea centrală, sub comanda lui.

Știam că nu ni se poate întâmpla în aceste zile nimic neplăcut din partea lui, din cauză că noi trebuia să fim prezenți la procesul care ni se înscenase.

*

Dar soarta mă va lega de acest om și iată cum, numai peste câteva săptămâni în împrejurări destul de curioase.

Era în ziua de 21 Noiembrie 1953. Am fost somat de Nazaratele de servici să-mi iau lucrurile și să merg cu el la comandatură. Acolo mi s'au efectuat toate formele de părăsirea închisorii, totodată completându-mi-se inventarul lucrurilor care îmi lipseau și care rămăseseră în lagărul minei nr. 7, dată cu arestarea mea. Mi s'a dat suplimentar și două pături cu un sac de saltea și toate celelalte trebuitoare pentru dormit. Nu știam

și nici nu mi s'a spus unde voi pleca. Călătoria putea fi lungă, dar totodată și scurtă. Singurul lucru important ce trebuia consemnat, sunt lucrurile primite pentru dormit. Am fost dus împreună cu boarfele primite, pe care le băgasem într'o pătură, la poarta principală de ieșire din închisoare. De sus, dintre curioșii lagărului Kapitalnîi, câțiva cunoscuți strigară luându-și rămas bun de la mine, plecând apoi să anunțe pe cei care trebuiau anunțați, că și ultimul dintre cei 5 membri ai comitetului de grevă de la mina nr. 7, de curând condamnați, a părăsit închisoarea într'o direcție necunoscută.

La poarta închisorii am fost percheziționat din nou și curând după aceea m'am urcat în duba neagră, binecunoscuta mașină a NKVD-ului, care ne-a transportat în ultimul timp de mai multe ori pe zi. După o călătorie de circa zece minute, ajunserăm la destinație. Am fost predat comandantului de lagăr, al lagărului nr. 11 de „Ștrăfnoi" special, înființat de curând în acest scop, pentru rebelii grevei vorkutane.

La o oră după ce părăsisem închisoarea centrală, duba neagră s'a reîntors la închisoarea pe care o părăsisem și din ea s'a decărcat, întins pe o targă, un mort înfășurat într'un cearșaf alb, așa încât nu i se putea vedea fața, spre a-i cunoaște indentitatea. Totodată și o legătură cu lucrurile într'o pătură. Mortul și lucrurile au fost aduse în incinta închisorii.

Deținuții din lagărul Kapitalnîi, care asistaseră la plecarea mea și care transmiseseră vestea, spre a fi difuzată mai departe rămăseseră încremeniți când văzură descărcarea unui mort. Cine era mortul? Mortul nu puteam fi decât eu. Imediat se făcu și legătura.

NKVD-ul ca să scape de noi, acum de mine, — gândeau ei, împușcându-mă pe drum sub învinuirea că am vrut să evadez. — m'a eliberat oficial din închisoare, spre a fi dus într'un lagăr. Imaginația și fantezia deținuților în acest sens era destul de verosimilă, căci asta era una dintre metodele de care NKVD-iștii făceau caz la nevoie. Știrea că eu am fost asasinat de către NKVD-iști a fost ca o bombă pentru deținuții din Vorkuta, dar mai ales pentru organizația ilegală. Astfel știrea a fost transmisă mai departe, ajungând până în Occident, iar eu habar nu aveam. Dar ce se întâmplase?

Comandantul închisorii centrale, omul care fusese de noi inculpat şi inclus în memorandul dat comisiei moscovite, aflase că o autoritate superioară din Moscova a dat dispoziţie ca cazul lui, prin acuzarea adusă de noi, să fie cercetat şi adus în faţa justiţiei. Şi-a dat imediat seama că la o anchetă amănunţită el va fi demascat ca asasin şi condamnat.

Groaza cea mare ce-l rodea era că, odată condamnat, putea fi băgat în lagarele din Vorkuta, unde, recunoscut, ar fi fost linşat de către deţinuţi. Se pare că această obsesie l-a făcut să se sinucidă prin spânzurătoare, lucrul acesta s'a întâmplat în noaptea de 20-21 Noembrie 1953. Autorităţile locale, înpreună cu procurorul, după ce constatară sinuciderea, mărturisită printr'o scrisoare lăsată de cel sinucis, corpul a fost dat liber, pentru a fi îngropat. O comisie trebuia să hotărască dacă corpul fostului ofiţer de NKVD v'a fi înmormântat în Vorkuta, sau va fi transportat şi predat familiei sale.

Cum în Vorkuta nu exista o morgă centrală şi pentru a evita anumite neplăceri, organele NKVD-ului, care erau interesate să evita astfel de lucruri, au hotărât ca corpul mortului să fie dus şi ţinut, până la rezolvarea cazului, într'o celulă din închisoarea pe care el o condusese.

*

Aşa se face că, după ce au am fost predat în lagărul de ştrăfnoi nr. 11, duba s'a întors la închisoare, aducând mortul pe care îl luase în drum şi în care deţinuţii din lagărul Kapitalnîi vedeau persoana mea, pe unul dintre cei 5 conducători ai grevei din Vorkuta.

Odată cu lansarea zvonului că eu aş fi fost asasinat în timp ce evadam, a fost lansată şi ştirea că, fără îndoială şi ceilalţi 4 membri din comitetul de grevă, care părăsiseră închisoarea centrală pe ziua de 21 Octombrie 1953, în direcţie necunoscută, au fost asasinaţi deasemenea, iar în acte s'ar fi menţionat, — împuşcaţi în timp ce evada.

In Ianuarie 1954, după revenirea mea de la Moscova, şi eliberarea mea din carceră, unde fusesem închis pentru refuz de lucru, îşi facu apariţia o comisie, numeroasă ca de obicei.

Membri acestei comisii erau străini de Vorkuta, căci nimeni până atunci nu-i văzuseră încă, afară de cei câtiva ofiţeri care îi însoţeau. O parte din membrii comisiei aveau aparate de fotografiat, un aparat de filmat şi unul de întregistrat. Din cauză că am refuzat să intru în Comandatură, am fost întrebat de către membri acestei comisii, de faţa fiind şi deţinuţii lagărului, ziua şi anul în care ne aflam. Răspunsul a trebuit să-l dau în mai multe limbi. Totodată a trebuit să scriu pe o tablă neagră, adusă de un soldat, data în care ne aflăm. Mi s-au pus o grămadă de întrebări, printre care şi data sosirii mele în acest lagăr şi de unde plecasem. In tot acest timp am fost fotografiat, filmat, şi tot ce am vorbit a fost înregistrat. Erau de faţă mai mulţi deţinuţi de diferite naţionalităţi, cu care trebuia să vorbesc ca Locotenentul-Colonel Gerhard Schirmer, farmacistul Horst Otte din Görlitz, Căp. Knöcke din Berlin şi alţii.

Nu mi s'a spus care au fost cauzele acestei eveniment, dar mai târziu am putut trage concluzia din unele informaţii pe care le-am primit, şi care fuseseră ascultate la posturile de radio, transmise din Occident. Autorităţile sovietice îşi luaseră toate măsurile pentru a putea demonstra „neadevărul" ştirilor transmise din Occident că eu am fost asasinat pe data de 21 Noembrie 1953, când în Ianuarie 1954 trăiam teafăr şi nevătămat. Se mai întâmplă şi astfel de lucruri!

*

Dar să ne întoarcem de unde am plecat.

In ziua de 12 Septembrie 1953, în cursul după amiezii, toţi cei 6 inculpaţi în procesul minei nr. 7 au fost chemaţi în biroul comandantului închisorii centrale, unde ni s'a adus la cunoştinţă că în ziua următoare va începe procesul nostru, pentru care trebuie să semnăm că am luat la cunoştinţă. De faţă se mai aflau 2 ofiţeri de NKVD, unul din ei anchetatorul meu, căpitanul care ne-a pus întrebarea de rutină, dacă mai avem ceva de declarat suplimentar la cele declarate, pentru a mai clarifica ceva înainte de a începe procesul.

Nu! Am răspuns noi.

După semnarea documentelor, am fost duşi înapoi în celulele noastre.

PROCESUL CONDUCATORILOR GREVEI DE LA VORKUTA

13-18 Septembrie 1953

13 Septembrie 1953.

Pe la ora 7 dimineaţa, luaţi din închisoarea centrală toţi 6, în duba NKVD-ului şi excortaţi de două maşini, am fost duşi acolo unde avea loc procesul nostru, în oraşul Vorkuta.

Clădirea, aşa zisul tribunal, era o baracă care în scurt timp trebuia să se dărâme de la sine. Curtea tribunalului era împrejmuită de un gard înalt de scândură. Atât afară cât şi în interiorul curţii se aflau posturi de pază. Sala tribunalului era o încăpere mai mare, având pe două rânduri bănci lungi din lemn, 16 în fiecare rând. Pe un podium se afla masa, învelită cu o faţa de masă roşie, unde trebuiau să ia loc judecătorii şi asesorii lor. In dreapta, văzut din faţă, se afla o altă masă cu două scaune pentru grefieri. In partea stângă o a treia masă cu mai multe scaune, care încă nu ştiu ce rost aveau, căci nu au fost ocupate în timpul procesului. In faţa mesei judecătorilor, dar nu pe ridicătura podiumului, se mai afla o masă pentru anchetatorii care asistau la proces. O alta lateral pe stânga, a fost pregătită pentru translatoarea mea, şi una pentru avocat.

Incăperea avea două intrări, ambele fiind păzite în interior şi exterior de sentinele.

Noi a trebuit să luăm loc pe băncile de care am vorbit. Pentru a avea o viziune mai bună asupra întregului complex de judecată şi a putea observa reacţiile lor, ne-am vorbit să nu stăm împreună şi să ne împrăştiem pe toate băncile care ne erau la dispoziţie. Iar pe al 6-lea dintre noi l-am obligat să ia loc într'un colţ singuratic, ca să de-a de la început impresia că nu are nimic comun cu noi, dar nici noi cu el, aşa după cum era dealtfel şi cazul.

In jurul orei 9 a intrat tribunalul, care trebuia să decidă asupra soartei noastre. Cei doi grefieri luaseră deja loc. In momentul când tribunalul a intrat, toată lumea s'a ridicat în picioare. Tribunalul era compus din trei persoane: Judecătorul, un om în vârstă de vre-o 50 de ani şi doi asesori, unul civil

cu numele de Terentie, singurul nume pe care l-am reţinut, al doilea un sublocotenet de NKVD. Odată cu complexul de judecată şi-a făcut apariţia şi procurorul, în haină de piele, un om foarte tânăr, care a luat loc direct la masa judecătorilor, în partea stânga.

S'a deschis procesul. După citirea unor articole de lege, ni s'a adus la cunoştinţă compunerea complexului de judecată. Am fost întrebaţi dacă suntem de acord sau dacă avem ceva de spus, contra vre-unui mebru al comisiei de judecată.

— NU! Am răspuns noi.

— Dar noi nu recunoaştem deloc acest tribunal, nici sarcina pe care o are, din cauză că problema noastră pentru care suntem acuzaţi, nu este o problemă care poate fi obiectiv judecată de un tribunal local, care în decurs de ani de zile nu a putut să vadă şi să ia măsuri contra nelegiuirilor comise şi contra torturilor la care erau supuşi deţinuţii politici din lagărele din Vorkuta. Tribunalul, începând de la judecători, asesori, procurori, grefieri, sunt toţi membri ai NKVD-ului şi vor fi obligaţi să hotărască, în decizia lor, după ordinele pe care le primesc de la organele superioare NKVD din Vorkuta. Cel mai bun exemplu este că doi dintre anchetatorii principali a-i acestui ruşinos proces care ni se înscenează, sunt chiar foştii noştri anchetatori. Aceştia nu au ce căuta în sala tribunalului, mai ales dacă judecata se face cu uşile închise. Toţi NKVD-iştii sunt schijele lui Beria şi noi nu puten avea încredere în oameni care îşi au mâinile mânjite de sângele a milioane de oameni, reprezentaţi astăzi aci prin conducătorii grevei de la Vorkuta. Vorbise pentru toţi Kneaz Anatoli Musaew.

Tribunalul foarte răbdător, a ascultat întreaga pledoarie a lui Musaew, după fiecare din noi a fost întrebat personal, ce părere are. Toţi ne-am alăturat cuvintelor rostite de Musaew, afară de al 6-lea care a recunoscut tribunalul la indicaţia data de noi.

Intrebarea pusă mie a fost făcută prin intermediul translatoarei. Eu am răspuns în limba rusă, dar judecătorul m'a rugat să transmit totul prin translatoare. A afirmat după aceea că el se miră dece organele de anchetă au acceptat cererea mea de a face ancheta prin mijlocirea unei translatoare.

Anchetatorul meu care era de față a spus, că conform anumitor articole din codul penal sovietic, anchetatul are voie să facă uz de acest drept.

Tribunalul a pus problema apărării, toți au refuzat, afară de al 6-lea care a acceptat, fiecare dorind să se apere singur.

Tribunalul a acceptat acest punct pentru Iascunas, Musaew, Levando și Kinzerski, dar pentru mine nu, ca cetățean străin. La îndrumarea celorlalți am acceptat. Am mai fost întrebați încă odată, dacă acceptăm să se judece procesul de către acest consiliu de judecată. Noi am cerut o pauză, care ne-a fost acceptată. Consfătuindu-ne am hotărât să lăsăm să fim judecați de acest tribunal, dar cu anumite condiții: întâi, tribunalul să-și asume obligația și răspunderea, că tot ce se va vorbi să fie notat amănunțit în procesul verbal de către grefieri și secretari, indiferent de forma de interpretare a problemei. Al doilea: fiecare acuzat să aibă voie ca în timpul cercetărilor să întrerupă răspunsul și să ceară grefierului sau secretarului, de a i se citi ce a scris în ultimele fraze, astfel putând controla, dacă nu intenționat se exclud anumite cuvinte, pasaje. Al treilea: tribunalul va da posibilitatea și voie, ca fiecare deținut să poată vorbi și spune deschis și fără a fi întrerupt, tot ceeace crede de cuviință. Al patrulea: tribunalul își asumă răspunderea de a pune la dispoziția Guvernului Sovietic o copie după procesul verbal ce s'a scris în timpul procesului.

Acuzații nu recunosc tribunalul, dar acceptă compromisul ca să fie judecați de acest tribunal, ca o primă fază a unui proces judecat de tribunalul suprem.

Tribunalul ia cunoștință de propunerile noastre, care au fost menționate în procesul verbal.

La cererea lui Levando, judecătorul aprobă ca secretarul să dea citire ultimei părți a procesului verbal.

După ce tribunalul a luat toate datele personale, a pus fiecăruia întrebarea, dacă este vinovat sau nu, la care fiecare a răspuns că -NU-. La cererea procurorului s'a acordat o pauză.

Intre timp, în curtea tribunalului și-au făcut apariția un grup întreg de deținuți. Erau martorii aduși special pentru acest proces, din lagărul nr. 2.

Cu aprobarea anchetatorului principal, a procurorului și a judecătorului principal, pe timpul pauzei acești martori au fost lăsați să intre în sala tribunalului, din cauză că afară începuse să plouă. Cu această ocazie am avut cu toții posibilitatea de a mai vedea, într'un grup compact, armele din umbră ale NKVD-ului. Cu toate că erau așezați separat de noi, am avut posibilitatea să facem câteva schimburi de informații și obiectări, în momentul când anchetatorul părăsise sala, iar șeful convoiului care stătea la ușa sălii s'a întors intenționat, probabil, cu spatele spre noi. Socrul, care era și el de față, a scos la repezeală din buzunarele mari ale pufoaicei, bușlatului și pantalonului, pachete și pachețele. Dar cel mai important lucru a fost într'o bucată de cârpă un sul de bani. Erau circa 3600 de ruble, din partea oamenilor noștri din lagăr, dintre care peste o mie de ruble erau din partea bătrânului predicator Vasile, al Iehoviștilor. După cum am aflat mai târziu, în lagăr s'a făcut pe ascuns o chetă în favoarea noastră și care ne-a prins destul de bine în acele momente, unde aveam nevoie de o susținere morală și materială, pe care le-am primit prin intermediul lui Fritz Cloos.

Tribunalul și-a reînceput ședința, luând pe fiecare în parte cu chestiuni personale. In tot timpul ședinței, martorii au fost duși într'o altă sală, unde trebuia să aștepte prezentarea în fața judecătorului.

Prima zi se termină fără incidente, urmând ca a doua zi să intrăm cu adevărat în miezul procesului. Martorii au fost trimiși înapoi în lagăr, urmând să fie aduși în fiecare zi, până își vor depune mărturia în fața judecătorului.

Era pauză. In timp ce noi stăteam cu toții de vorbă, un sergent din gardă mă chemă afară, spunând că eu cerusem să fie dus la toaletă. In fond nu era adevărat, dar văzând insistența lui, am acceptat. In fundul curții era o toaletă dublă din scânduri, o parte pentru bărbați și o parte pentru femei, unde am fost dus. Aci sergentul mă întrebă dacă eu sunt acela de origine din România. Am răspuns că da, după care el mi-a întins cinci pachete de țigări și un mic pachețel legat, în care se aflau cinci sute de ruble și un bilet. Pe acest bilet stătea scris în limba rusă: „Fraților, vorbiți și spuneți tot adevărul și nu aveți frică

de nimeni. Tot ceeace voi vorbiţi, noi vom afla. Victoria este a noastră! Semnat: Fraţii!

Sergentul mă rugă să stau liniştit, în timp ce dintr'o cabină de toaletă ieşi un civilist cu un aparat de fotografiat. M'a fotografiat, după care intră la loc. Sergentul îmi şopti să le spun şi celorlolţi să iasă pe rând afară, ca să fie şi ei fotografiaţi.

Grupul ucrainenilor, balticilor şi basarabenilor, precum şi al kaukazienilor aflaţi aici ca oameni liberi, adică domiciliu forţat, aranjaseră, prin intermediul acestui sergent, aceste întrevederi. Fiecare dintre noi a fost fotografiat, iar banii primiţi de mine au fost împărţiţi frăţeşte. Al 6-lea, după terminarea procesului, şi-a luat numai o sută de ruble pentru el, iar restul ne-a dat nouă să-i împărţim între noi. Surprizele şi bucuriile în prima zi de proces ne-au dat speranţe şi mai mari. Astfel s'a terminat prima zi din procesul nostru.

Luni 14 Septembrie 1953, a doua zi de proces.

In jurul orei 9 în sala tribunalului îşi făcură apariţia judecătorii, procurorul, împreună cu grefierii şi secretarul. Primul care a fost luat la anchetă a fost Ghiurka Levando, preşedintele comitetului de grevă de la mina nr. 7, acuzat de contrarevoluţie şi organizaţie contra Statului Sovietic.

Nu vreau sa intru în amănuntele anchetei, dar Levando a explicat timp de trei ore autobiografia sa, de ce şi cum a fost băgat în închisoare, cum a ajuns în lagărele din Asia centrală şi la Vorkuta, cum niciun deţinut sovietic nu poate să-şi adreseze plângerile, indiferent de natura pe care o au, forurilor superioare sovietice, cum dacă scriu, ele nu ajung niciodată la destinaţie. Cam astfel îşi încheie pledoria sa.

— „Noi deţinuţii politici, cetăţeni sovietici din lagărele sovietice, indiferent de condamnarea primită, nu avem nici-o posibilitate de a ne plânge vreunui for superior. Iar acuma, când ajungându-ne cuţitul la os, am încercat să dărâmăm zidul tăcerii, impus nouă de către organele NKVD-ului şi administraţia lagărelor, suntem aduşi în faţa unui tribunal, care să ne judece pentru rebeliune contra Statului Sovietic. Este ruşinos, cetăţeni ai marelui Stat Sovietic! Noi nu ne-am adresat Preşedintelui Eisenhower, conducătorul Statelor Unite ale Americii, nici Primului Ministru al Marei Britanii, Winston Churchill, sau Cancelarului Vest-german Konrad Adenauer! Cu atât mai puţin ne-am adresat forului internaţional ONU.

Noi deţinuţii politici de toate naţionalităţile, ne-am adresat Guvernului Sovietic şi Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, pentru că aveam speranţe că ni se va da ascultare pentru a se îndrepta greşelile făcute până acum. Am fost disciplinaţi. Am organizat totul cu disciplină şi demnitate pentru a demonstra pe această cale că nu suntem criminali, asasini, sau mai ştiu eu cum suntem ştampilaţi. Nu am făcut nimic cu forţa. Fiecare a luat parte liber şi neconstrâns de nimeni, în speranţa că vom fi ascultăţi: Dar ce s'a întâmplat? Suntem târâţi aci în faţa unui tribunal, incompetent, pentru că ei însăşi fac parte din rândurile NKVD-iştilor şi organelor de administraţie a lagărelor din Vorkuta.

Guvernul Sovietic ne-a trimis o comisie în funte cu Generalul de armată Maslenikov, înlocţiitorul Ministrului de Interne, ca reprezentant al Comitetului Central al Uniunii Sovietice şi reprezentantul Sovietului Suprem, iar Procurorul General R. A. Rudenko, ca reprezentant al Guvernului Sovietic. Şi ce-au făcut?

Au scăldat deţinuţii politici din lagărul 29 în sânge, numai pentru a arăta că cei de la Vorkuta sunt contra-revoluţionari.

Cetăţeni, ce s'ar fi întâmplat cu noi toţi şi cu ce articole şi paragrafe ne-ar fi acuzat cetăţeanul acuzator principal, care se află aici de faţă, dacă noi ne-am fi adresat, pentru ajutorul şi dreptatea noastră, unei personalitaţi politice, sau unui guvern în afara graniţelor Statului Sovietic?

Cred că pe bună dreptate o spun, ca până'n momentul de faţă ne-ar fi luat zece rânduri de piele şi cine ştie prin ce cazne sau invenţii diabolice ale NKVD-ului am fi trecut. Deocamdată nu ni s'a întâmplat nimic! Acum nu am fost maltrataţi în această problemă, ca în trecut.

Cu circa 2 ani în urmă, doi cetăţeni greci comunişti, închişi şi condamnaţi la moarte de către un tribunal grec pe insula MAKRONISOS, au scris o scrisoare lui Stalin, ca şef al Statului Sovietic, rugându-l să intervină, spre a fi comutată pedeapsa

cu moartea în închisoare, Stalin a primit scrisoarea şi prin reprezentantul permanent al Uniunii Sovietice la Naţiunile Unite, Vişinski, a intervenit pe lânga reprezentantul grec la ONU, la Regele Grecei şi la guvernul grec, să le fie comutate pedepsele. Guvernul Grec a dat urmare acestei rugăminţi şi ei au fost graţiaţi, de la pedeapsa cu moartea la o pedeapsă cu închisoarea, cu toate că ambii luptaseră în trupele de partizani ale Guvernului Zahariades, contra regelui Greciei şi a guvernului grec de drept.

Numele lor sunt Beloianis Nicolaus şi Ploumpidis.

Această informaţie, cetăţeni judecători, nu este inventată de mine ci a fost scrisă cu litere mari în ziarele centrale Pravda şi Isvestia. S'a interesat vreodată Stalin sau ceilalţi din guvernul sovietic despre soarta atâtor milioane de oameni nevinovaţi închişi în lagărele sovietice? Li s'a dat vreodată în acest sens vreun ajutor? Cum aţi fi reacţionat D-tră şi cum ne-aţi fi calificat, dacă noi am fi reuşit să trimitem o scrisoare Preşedintelui Americii şi să-l rugăm să intervină pentru noi, pe cale diplomatică, la guvernul sovietic? Cred că guvernul sovietic ne-ar fi linşat de mult, prin organele NKVD-ului, căci asta le e meseria.

In toată pledoria lui, Levando a adus în evidenţă problema Ucranienilor şi a Ruşilor din lagărele sovietice, fără a înflori cu nimic situaţia, arătând-o aşa cum este.

Pe tot timpul cât el a vorbit, nu a fost întrerupt şi tot de atâtea ori judecătorul a aprobat ca să i se citească din procesul verbal frazele pe care el le-a dorit.

După o pauză a luat cuvântul Iascunas, reprezentantul Balticilor. La fel ca şi Levando, şi-a descris autobiografia, arătând că toţi deţinuţii politici au cam aceiaşi soartă. A afirmat puternic că omul nu este născut contra-revoluţionar, luându-se pe el însuşi drept exemplu, cum el a fost declarat duşman al acestui sistem de exploatarea şi distrugerea omului, pentru că nu poate face ca ei. Iascunas a acuzat Guvernul Sovietic prin reprezentanţii săi, politrucii din lagăr, pentru neomenoasele comportări şi maltratari ale deţinuţilor politici, aşa cum i s'a întâmplat lui.

După aceea Iascunas a desbătut pe larg problema cetăţenilor din ţările baltice, despre soarta lor avută în urma războiului, despre distrugerea lor în masa de către guvernul sovietic, prin deportările lor imense, chiar şi a acelora care nu colaboraseră cu trupele germane, dar nu simpatizau nici pe sovietici, pentru că nici aceştia nu arătaseră ca sistem ceva mai bun. El demonstră prin date şi cifre rusificarea ţărilor baltice, intenţionat făcută de către guvernul sovietic, spre a desrădăcina naţionalismul şi dragostea de patrie a Lituanienilor, Letonilor şi Estonilor.

Ca şi Levando, a fost întrerupt de către judecător numai când a fost nevoie de întrebări suplimentare şi deasemenea i-a fost aprobat ca să i se citească din procesul verbal frazele pe care el le-a dorit.

După o scurtă pauză a luat cuvântul Kneaz Anatoli Musaew, repereznțantul popoarelor kaucaziene şi indo-turkmene. In circa două ore el a desbătut problema oamenilor pe care-i reprezenta, despre dreptul lor ca oameni liberi şi dreptul lor acuma ca deţinuţi, învinuind autorităţile sovietice pentru distrugerea în masă a mai multor naţionalităţi, acum direct pe cale de dispariţie.

Pentru a combate învinuirea adusă de către tribunal că ar fi contra-revoluţionar, el aduce dovada propriei persoane: a crescut şi-a fost educat în spiritul sovietic, pe care l-a preaslăvit peste puterile sale. Desigur văzuse şi unele neajunsuri, dar în speranţa că după victoriea finală totul se va reface şi vrajba dintre oameni va pieri, l-a făcut să se evidenţieze pe front, să fie decorat şi să ajungă la gradul de Căpitan. Metodele NKVD-ului şi nedreptatea cu care au fost trataţi prizonierii de război, dar mai ales oamenii din armata lui Vlasov, aşa zişii trădători de patrie, care se înrolaseră, după cum dădeau declaraţie, numai pentru a scăpa de o moarte sigură din lagărele de prizonieri germane, au fost măcelăriţi ca nişte animale. Dar înainte de acesta au fost chinuţi şi maltrataţi, în formele cele mai dialolice, de către NKVD-işti.

— Priviţi, cetăţeni judecători, procurori şi chiar voi soldaţi care ne păziţi, la această zonă nord-polară, în care omoară oamenii tratamentul odios, munca forţată şi acestă climă friguroasă şi umedă care lasă urme adânci în viaţa acestor oameni fără de drepturi, mai rău ca animalele. Dar nici animalele nu o duc mai bine aci în această zonă, afară de câinii de pază ai

trupelor NKVD, care primesc o rație de mâncare de trei ori mai mare în calorii, decât a unui deținut. Iar bieții cai care cară apă, de exemplu la Dom-kultura, de la Păsiolog Octabrâskîi al minei nr. 7, i-am văzut cum mâncau talaș de la rindelitul scândurilor, de foame, cetățeni judecători, și nu de bine ce le mergea!

De mai multe ori mi s'a pus întrebarea mie și celorlalți, — dece oare s'a făcut această grevă? — cum îi zicem noi, D-tră îi spuneți contra-revoluție sau revoltă, ceeace nu este adevărat și D-tră știți foarte bine acest lucru, dar nu vreți să-l recunoașteți.

Am să vă dau un răspuns printr'un exemplu, dar vă rog în mod excepțional ca el să fie amănunțit trecut în procesul verbal de către cetățeanul secretar.

După cât cred cu toții sunteți membrii al partidului comunist al Uniunii Sovietice. Majoritatea dintre D-tră a vizitat frumosul oraș de pe Neva, Leningradul, spre care orice turist este îndrumat să-l viziteze, și într'adevăr acolo are o sumedenie de lucruri de văzut. Cred că și D-tră, dacă ați fost în acest oraș, ați vizitat muzeul partidului, pentru a vă documenta și a putea face un raport amplu asupra timpului petrecut în Leningrad.

Dar despre ce este vorba?

Cu toții ați citit cartea lui Karl Marx, -Capitalul-. Și este imposibil să nu fi văzut, sub o vitrină de sticlă o pagină deschisă, pe care nu mi-o amintesc, unde majoritatea vizitatorilor se îngrămădesc pentru a citi notițele în creion roșu, făcute pe marginea cărții de marele și cunoscutul scriitor Lev Tolstoi.

Dar ce scrie acolo și ce a notat marele scriitor rus?

. . . Karl Marx arată în cartea sa „Capitalul" la acea pagină și în acel capitol, viața de mizerie pe care o duceau minerii din regiunea Ruhrului din Germania, locuințele lor în bordeiele de pământ și lipsa de drepturi sociale, exploatarea de către marea burghezie capitalistă, etc . . . etc . . . Lev Tolstoi notează pe această pagină, cu creion roșu.

— „Dacă totul este adevărat, de ce mai muncesc"? Lev Tolstoi.

Aceasta este răspunsul deținuților politici care au efectuat prima grevă politică din istoria Statului Sovietic, încercând pe

această cale să aducă la cunoștință guvernului sovietic ideia lui Lev Tolstoi, Mulțumesc!

Și cu asta își încheie Musaew declarația sa.

Judecătorul găsi de cuviință că pentru ziua aceasta s'a discutat destul. Deci tribunalul va continua desbaterile în ziua următoare.

Marți 15 Septembrie 1953, a treia zi de proces.

După sosirea tribunalului, procesul continuă. A luat cuvântul Felix Felixovici Kinzerski, reprezentantul Poloniei și a cetățenilor fără cetățenie.

Pe un ton calm Kinzerski arată soarta cetățenilor fără cetățenie din lagărele sovietice. Ii denumește „orfani" fără tată fără mamă, căci nimeni nu se interesează de soarta lor. Cetățeni sovietici nu sunt. Deci a se adresa guvernului sovietic nu are rost! Cetățenii vre-unui alt Stat nu sunt și nu au nici posibilitatea de a se adresa vreunei organizații internaționale, care să-i ajute. Ei sunt lăsați pur și simplu în voia soartei, spre a fi exploatați pană'n ultima clipa, de către sistemul sovietic, prin oamenii lui NKVD-iștii.

Mârșăvia cea mare și de neconceput pentru un om normal este că majoritatea acestor cetățeni fără cetățenie din lagărele sovietice sunt în fond cetățenii vre-unui Stat, dar organele sovietice de anchetă nu au găsit de cuviință să menționeze acest lucru și i-au trecut în categoria „celor fără de cetățenie". Astfel rămân în Statul Sovietic desigur fără de drepturi, doar ca mână ieftină de lucru, căci și așa nimeni nu se interesează de ei.

Mai greu este pentru aceia care s'au născut pe teritoriul Uniunii Sovietice, chiar dacă la data nașterii localitatea nu era inclusă în granițele actualului Stat Sovietic. Pe NKVD-iștii nu-i interesează trecutul. Pentru ei e cert, localitatea se află în momentul de față în incinta hotarelor sovietice, deci e vorba de cetățeni sovietici.

Un cetățean fără cetățenie aflat în lagărele sovietice, ce speranțe are el pentru viitorul său? Chiar dacă este vinovat, Statul Sovietic prin organele NKVD-ului, nu-i permite să părăsească Uniunea Sovietică. Din contră, îi mai dau și domiciliu

forţat, pentru care individul trebuie să mulţumească în scris organelor în drept, pentru onoarea care i s'a făcut de a trăi şi a schimba numai locul, din lagărele sovietice în domiciliu forţat, în ţara proletariatului internaţional.

Singura cale, ca opinia publică mondială şi conducătorii Statului Sovietic din Moscova, care posibil nu aveau cunoştinţă de aceste amănunte, să afle adevărul, era greva la care s'au alăturat.

Am fost întrebat, dece tocmai eu susţin problema cetăţenilor fără cetăţenie. Ce răspuns aşi putea da mai bun decât autobiografia mea ca cetăţeam polonez, fost ofiţer activ în armata poloneză. In anul 1939, în timp ce mă aflam în Uniunea Sovietică într'o delegaţie militară poloneză, ca cetăţean polonez am fost internat ca prizonier de război într'unul din lagărele speciale. In urma unor intervenţii, o parte din ofiţeri au fost trimişi în Anglia sau alte ţări. Eu însă nu, din cauza originei mele. Tatăl meu slujise ca polonez în armata ţaristă, iar eu mă născusem pe teritoriul actual sovietic. Fiind ofiţer activ polonez, nu puteau să spună că sunt cetăţean sovietic, de aceea m'au declarat fără cetăţenie.

M'am angajat şi am participat în cadrul trupelor poloneze care luptau de partea Uniunii Sovietice pentru eliberarea Poloniei, lăsându-mă dus în eroare de propaganda falsă a agitatorilor. Numai pentru că am protestat că nu s'au luat măsurile necesare pentru a se împiedica masacrul din Varşovia, am fost degradat şi condamnat ca trădător de patrie la 25 de ani închisoare. Dar a cui patrie nu mi s'a spus, cu toate că am întrebat de nenumărate ori. Polonez nu eram recunoscut, sovietic nici atât. Până la urmă m'au inclus ca cetăţean fără cetăţeanie. Deci care patrie trădasem?

In privinţa cetăţenilor polonezi, aflaţi în lagărele sovietice, nu au nici măcar dreptul de a se considera oameni, pentru ce să mai trăiască? Numai ca să fie sclavi şi exploataţi? Polonia este un Stat independent, după cum se spune, dar guvernul polonez nu cred că este înştiinţat de câţi cetăţeni de-ai săi se află în lagărele sovietice. Iar dacă ştiu acest lucru sau îl bănuiesc nu fac intervenţii pentru că nu este pe placul Moscovei. Nu trebuie uitat că Polonia este o ţară liberă chiar dacă are

două guverne. Uniunea Sovietică trebuie să dea dreptul tuturor polonezilor, indiferent sub ce formă care se află în Uniunea Sovietică, să ia legătura cu guvernul lor, de care se cred legaţi şi nu de acela care le este impus.

Cetăţeni polonezi sunt toţi aceia care s'au născut pe teritoriul Poloniei, chiar dacă actualmente acest teritoriu este sovietic, şi dacă în inima lor se consideră Polonezi.

Prin greva de la Vorkuta, cetăţenii fără cetăţenie, deci şi Polonezii, alăturaţi tuturor naţionalităţilor aflate în lagărele de concentrare, deportaţi sau prizoniri de război, cer ca Guvernul Sovietic şi conducerea superioară a Statului Sovietic, să ia în consideraţie memorandul în 16 puncte pe care comisia moscovită l-a primit pe data de 26 Iulie 1953.

Prin aceasta şi-a încheiat Kinzerski partea sa de desbateri.

După o scurtă pauză s'a reluat procesul. In calitate de reprezentant al cetăţenilor străini, eu, Johann Urwich, eram pus în faţa faptului de a apăra interesele cetăţenilor străini aflaţi în aceste lagăre, deportaţi sau prizonieri de război, de pe întreg teritoriul Uniunii Sovietice.

Le început discuţia s'a făcut prin intermediul translatorei de limba română, dar cu timpul am trecut şi eu la convorbiri în limba rusă, traslatoarea fiind întrebată, de o parte sau alta, când nu se înţelegea vreun cuvânt sau vre-o expresie şi acestea au fost, pe parcursul procesului, minime.

— Problema pe care astăzi o desbatem aici, nu este numai o problemă locala ci o problemă care se întinde pe întreg teritoriul sovietic, deoarece este vorba de soarta zecilor de mii de deţinuţi politici, prizonieri de război şi deportaţi de pe întreg teritoriul Uniunii Sovietice.

Cetăţenii străini, indeferent de cauză pentru care au fost aduşi în Uniunea Sovietică, şi indiferent de Statutul juridic sub care se află, nu au dreptul de a trăi ca oamenii, ci sunt exploataţi la maximum, pe toate căile posibile.

In ultimele zile, în această sală a tribunalului, s'a pus mereu întrebarea, ce a determinat pe deţinuţi să facă această grevă?

Se vede treaba că nici anchetatorul şi nici comisia guvernamentală nu au vrut, sau nu au fost în stare să înţeleagă durerea omenească şi viitorul fără speranţă în care se află aceşti oameni.

Mulţi au fost smulşi cu forţa din patria lor şi în marea lor majoritate erau minori, atunci când au fost arestaţi. Tuturora li se reproşează că sunt fascişti! Acest lucru nu poate fi adevărat din cauză că la sfârşitul războiului ei erau prea tineri, pentru a avea o concepţie politică personală. Dintre prizonierii de război, aflaţi şi astăzi aici, opt ani de zile de la încetarea luptelor, puţini au supravieţuit căci atât tratamentul inuman, mâncarea de proastă calitate şi clima neomenească, cât şi marile epidemii i-au secerat în masă. Interesant este faptul că o mare parte dintre prizonierii de război aflaţi încă în lagărele sovietice, sunt din aceia care nu au acceptat nici un compromis cu organele sovietice de a conlucra cu ei. De aceea li s'au deschis procese în care au fost inculpaţi ca criminali de război. După cum se ştie, militarii primesc ordinele date de superiorii lor. Dacă nu execută ordinul sunt traşi la răspundere. Or D-tră executaţi un ordin în momentul de faţă când ne judecaţi pe noi, mai ales pe mine care nu sunt cetăţean sovietic, şi nu am făcut altceva decât să cer dreptul meu de om, cum este propagat în toată literatura sovietică.

Amalgamul naţionalităţilor aflate în lagărele sovietice este extrem de mare. Mai toţi sunt condamnaţi pentru spionaj. Dar pentru cine au făcut ei spionaj, după cum sunt învinuiţi? Pentru Americani, Englezi, Francezi. Puţini sunt aceia care ar fi făcut spionaj pentru Germani, Japonezi sau alte state naţionaliste. Este foarte interesant de constatat că a venit timpul când aliaţii se spionează între ei! Iar Statul Sovietic, ca să-şi dovedească pe cale legală arestările în masă a acelora pe care nu-i simpatizează sau care nu vor să colaboreze cu el, îi învinuieşte de spionaj în favoarea „imperialiştilor". După aceea îi deportează din ţările ocupate de armatele sovietice în Uniunea Sovietică, la muncă forţată de exploatare.

Tineretul, care nu a acceptat şi nu acceptă sistemul sovietic, pentru că nu este cu nimic mai bun, ba chiar mai rău decât sistemul pe care l-au cunoscut, a fost expediat în locuri de muncă inumane. Iar dacă a protestat, a fost condamnat ca spion al imperialismului, cu toate că majoritatea nu văzuseră niciodată personal vreun american, englez sau francez, ci numai prin ziare sau la cinematograf.

De ani de zile se vorbeşte de cruzimea din lagărele Germaniei hitleriste, o lectura ambundenta umple rafturile bibliotecilor din lagăre, dar nicăeri nu se găseşte ceva scris despre realitatea lagărelor din Uniunea Sovietică, nici din lagărele morţii din Vorkuta, unde ne aflăm, Norilsk, Kamceatka sau alte lagăre, ale căror nume nu sunt încă cunoscute.

Este mare diferenţa între un om matur şi un tânăr de 18 ani, care având tot viitorul său înainte, se vede condamnat la 25 de ani de muncă, căci la 18 ani nu se poate spune că are o concepţie politică definitivată.

Cele întâmplate în lagărele de concentrare germane era în perioada unui război greu şi lung. Dar cele ce se petrec aici la opt ani după război, în plină pace, nu mai sunt omeneşti! Atunci de ce să nu fie condamnate şi aceste crime actuale? Nu trebuie mers departe. Priviţi tineretul sosit în ultimele transporturi din Germania. In majoritatea lor sunt copii de şcoală, aşa zişii contra-revoluţionari dela răscoala din Berlin. La numai trei săptămâni dela arestarea lor, au ajuns aici la Vorkuta cu câte o condamnare de 25 de ani, pentru „spionaj" în favoarea Americanilor! . . .

Păcătoşi trebuie să fie aceşti Americani, pentru care toată suflarea din lagărele sovietice, în deosebi cetăţenii străini, trebuie să sufere, cu toate ca n'au avut nimic de-a face cu Americanii.

Astăzi sunt învinuit de contra-revoluţie contra Statului Sovietic şi nu am făcut altceva decât să aduc la cunoştinţă guvernului sovietic în forma cea mai desciplinată şi numai pe cale erarhică, o parte din doleanţele noastre. Şi poate, pentru aceasta D-tră mă veţi condamna la alţi 25 de ani, sau poate la moarte. Dar care este diferenţa? Dacă mă condamnaţi la încă 25 de ani am să pot fi exploatat şi veţi avea un benificiu. Cu moartea mea pierdeţi o mână de lucru de care aveţi mare nevoie. De aceea i-aţi adus şi pe cei din Berlin aşa de repede.

Cetăţeni judecători şi onorată asistenţă, cunoaşteţi D-tră oare adevărul din lagărele sovietice? Cunoşteţi oare suferinţele tineretului, indiferent de naţionalitatea sa, care este distrus moraliceşte şi fiziceşte în aceste lagăre?

Dacă le-aţi cunoaşte nu aţi mai pune întrebarea, din ce cauză noi cetăţenii străini ne-am alăturat grevei generale, pe care D-tră acum vreţi s-o subestimaţi, dar care v'a dat destulă bătaie de cap, când aţi văzut că dacă suntem uniţi, suntem o forţă de care şi cei mai înalţi demnitari ai D-tră tremură".

Cu asta mi-am încheiat partea mea de pledorie.

Imediat după mine a luat cuvântul al 6-lea, care într'un timp record de zece minute a arătat, aşa după cum îl învăţasem noi, că nu a fost ataşat direct în greva de la Vorkuta, sau în conducerea ei.

Tribunalul ascultase cu luare aminte declaraţiile celor 6 care, în decurs de două zile, vorbiseră deschis şi curajos. Şi au fost lăsaţi să vorbească, urmărindu-se prin aceasta să se găsească sau să se descopere unele indicii, care se poată face ca acuzarea să fie întemeiată.

Miercuri 16 Septembrie 1953, a patra zi de proces.

Ca şi în celelalte zile, tribunalul îşi făcu apariţia în jurul orei 9,00. Noi sosiserăm din timp şi avuseserăm încă odată posibilitatea de a lua contact, chiar dacă nu era legal, cu o parte din martorii care fuseseră băgaţi şi ei în sala tribunalului. Fiecare dintre noi a povestit cum au decurs primele trei zile de proces, aceasta numai ca să se poată transmite mai departe în lagăr. Ne-au mai fost aduse alimente, bani, mahorcă şi ţigări. Cu ele se întărea frăţia de cruce care ne lega unii de alţii, în urma ultimelor evenimente. Astăzi judecătorii aveau o zi mai grea: chiar şi procurorul, căci trebuia să puie întrebări martorilor şi fiecare din ei trebuia atras în plasa fină a justiţiei sovietice, pentru a avea mai mult material de acuzare contra celor inculpaţi.

Noi, cei 5, în timpul transportului cu duba, ne-am stabilit un program unic pentru martori.

Prin faţa tribunalului au trecut în total 23 de martori, dintre care comandantul lagărului în timpul grevei, Maiorul Ditrich, un rus german de pe Volga, ofiţer activ de NKVD. Doi soldaţi de NKVD ai trupelor de pază interioare (nazarate), precum şi 20 de deţinuţi politici, cu condamnări între 10 şi 25 de ani pentru

diferite delicte în majoritatea lor „trădători de patrie şi spionaj". Trei dintre cei 20 de deţinuţi nu erau cetăţeni sovietici, ci cetăţeni germani. Numele lor Hans Merk, student de midicină din părţile Meklenburgului, un veichi cunoscut al meu încă din Bautzen şi despre care am vorbit. Ernst Grosselus, lucra ca frizer la baia centrală a lagărului, originar din părţile Hanovrei şi Fritz Cloos, care îndeplinea în fond, una din legăturile cu organizaţia ilegală din Vorkuta.

Incepu audierea martorilor, cu întrebări puse de judecător, hărţuiţi de procuror, după care fiecare dintre noi, indiferent ce declarase martorul, pro sau contra, îi mai punea următoarele întrebări: mă cunoşti personal? Ai fost forţat personal sau ştii pe cineva care a fost forţat de mine să ia parte la grevă? Dacă a scris cererea prin care a dat împuternicire comitetului de grevă de a vorbi în numele său, şi dacă vreunul din comitetul de grevă a insultat vreodată pe vreunul dintre conducătorii lagărelor, în timpul grevei.

La care toţi ca unul a răspuns, că au făcut această cerere de bună voie şi că comitetul nu i-a forţat cu nimic.

Răspunsurile au fost date în favoarea noastră, cu mici excepţii, care nu aveau mare importanţă.

Se vedea foarte bine diferenţa dintre declaraţiile date de fiecare, pe care noi le cunoşteam deoarece le citisem, şi întrebările la care răspundeau, fără ca noi să fim învinuiţi. Ceace declarau ei, era bine cunoscut tribunalului şi nu puteau aduce nimic nou pentru acuzarea noastră suplimentară, cum ar fi dorit tribunalul.

Ernst Grosselus, se bâlbâi atât de mult în declaraţiile sale, încât prin intermediul translatoarei mele, care vorbea şi limba germană, tribunalul a putut clarifica anumite întrebări. Speriat, răspunse anapoda şi întreg complexul de judecată râse asupra bâlbâielii lui şi încheie audierea.

Fritz Cloos încercă pe toate căile posibile să arate realitatea lucrurilor şi a nevinovăţiei noastre. In extremă opusă au fost declaraţiile lui Hans Merkt, care dacă nu acuza pe nimeni dintre ceilalţi, mă acuză pe mine, găsind destule învinuiri neîntemeiate de care până la urmă însă şi tribunalul îşi dădu seama că era

ceva necurat la mijloc. Chiar dacă minciunile sale mă enervase la maximum m'am adresat direct lui, fără a mai cere aprobarea judecătorului şi i-am spus categoric.

— Imi pare rău că am dat ascultare prietenilor noştri comuni, de-a nu te fi dat afară din lagăr. Eşti pleva şi ruşinea naţiunii germane. Dar, eu îţi voi plăti datoria şi ziua aceasta va veni cât de curând, indiferent de consecinţele pe care le voi avea.

După trecerea celor 20 de martori din partea deţinuţilor politici urmară cei doi Nazaratele, care arătară prin declaraţiile lor, fără mistificare, numai purul adevăr, buna organizare din lagăr, ordinea şi disciplina, respectul faţă de autorităţi şi curăţenia. Şi astăzi pot spune că ei nu au fost acuzatorii, ci apărătorii noştri.

La întrebarea pusă de mine, dacă mă cunosc, — au spus că „Da". Intâmplarea face că erau chiar cei doi Nazaratele care în ziua de 22 Iulie 1953, se găseau de serviciu şi au făcut numărătoarea la baraca noastră. Intrebaţi acuma de mine, dacă le-am spus ceva din ce cauză nu mă duc la lucru, au răspuns, — Păi nimeni nu s'a dus, — şi numai după ce i-am constrâns, au declarat jenaţi poate în acel moment, — că într'adevăr eu am spus că sunt cetaţean străin şi nu mai vreau să fiu rob sovietic.

Maiorul Ditrich, comandantul lagărului nr. 2 în timpul evenimentelor, ţinea locul Maiorului Malik, care se afla în concediu. Nu a acuzat pe niciunul dintre cei 6 şi a dat mărturii exact aşa cum s'au întâmplat evenimentele. Intrebat de judecator cu ce ne poate acuza: de contra-revoluţie, banditism sau încălcarea legilor administrative ale lagărului, Maiorul Ditrich a răspuns: „In timpul evenimentelor petrecute am fost martorul ocular al unei solidarităţi de neînchipuit şi nemaivăzută de mine în toată cariera mea de ofiţer de NKVD. O disciplină, o corectitudine şi o atitudine neforţată, care ar fi un exemplu chiar şi pentru trupele noastre. Ei nu au forţat pe nimeni de a nu ieşi la lucru, iar la întrebarea tovarăşului judecător cu ce îi pot învinui pe aceşti oameni, pot spune atât: singurul lucru este că ei nu au ieşit la lucru în această perioadă".

Declaraţia Maiorului Ditrich a fost aplaudată de toţi cei 6 acuzaţi, iar la ieşirea lui din sală, ne-am ridicat în picioare, arătându-i respectul nostru.

*

Astăzi Fritz Cloos mi-a transmis şi unele veşti de care eram foarte înfometat. Mi-a transmis notiţele unor deţinuţi luaţi din lagăr pe 31 Iulie 1953, şi duşi, ca pedeapsă, în alte regiuni, cunoscând locul de unde se expediau scrisorile, noi aflam cât de mult s'a răspândit vestea asupra grevei.

Printre multe nume de Ruşi, Ucraineni, Baltici, îmi spuse că ştirea o transmite prietenul meu francezul-armean Armand Maloumian.

Intr'un transport de 200 de inşi, din toate lagărele din Vorkuta, dintre care peste 30 dela mina nr. 7, sosiseră într'un lagăr din Siberia lângă lacul Baical, alţii în Karaganda, . . . etc . . .

Ideea grevei de la Vorkuta dăduse roade bune: ea va şti să dea de gândit tuturora. Dar iată că după ani de zile aflu iară noutaţi, despre prietenul meu francez-armean.

In 1956, la 26 Februarie, Maloumian este schimbat cu doi agenţi sovietici de către guvernul francez, iar schimbul se face la Berlin. Relaţiile familiei Maloumian erau destul de mari, ajungând până la posturile cele mai înalte. Serviciul acesta fusese făcut de ambasadorul Franţei în SUA din timpul acela Couve de Mourvile, care şi anunţă familia Maloumian, în 2 ore, că guvernul sovietic aprobă acest schimb. Autorităţile din Paris le trebuia pentru acelaşi lucru 3 zile, iar distanţa era de numai 10 minute de mers pe jos. Birocratismul francez este şi el pe o treaptă destul de ridicată. Ce face Statul Francez?

*

După terminarea audierii martorilor şi după pauza necesară, tribunalul şi-a continuat desbaterile. Procurorul era acela care trebuia să-şi spună cuvântul, şi el şi-a luat meseria în serios. In faţa lui se aflau acuzaţii care conduseseră o rebeluine contra prea-fericitului Stat Sovietic! A luat pe fiecare în parte, arătând ce perspective de viaţă fericită ar fi avut acuzatul, dacă nu se băga în această organizaţie şi nu lua parte la această contra-revoluţie. Uita însă să spună că acuzatul trebuia să slujească mai departe ca rob, Statul Sovietic, până la îndeplinirea celor

25 de ani de condamnare, pe care îi avea fiecare dintre noi. Pe Levando îl făcu un trădător notoriu și un bandit din grupul Bandera. Pe Iascunas un fascist infiltrat în rândul oamenilor cinstiți și un bandit de drumul mare. Musaew un bandit din naștere, contra-revoluționar ca și întregul său popor și neam. Kinzerski un trădător de patrie și un lingău al imperialiștilor. Iar pe mine un Hitler-junge și un fascist înrăit, ca și spion american. Al 6-lea, care era complet nevinovat, fusese atras numai de mârșăvia acțiunii noastre.

După aceasta procurorul începu să arate viața fericită și marile posibilități de reeducare pe care Statul Sovietic le dă deținuților, făcând o comparație și citind articole din presa sovietică, despre evenimentele și descrierea lagărelor din fostul stat național socialist german, din actuala Spanie și Grecia, arătând cu lux de amănunte, exploatarea din aceste țări iar pentru tratamentul de care ne plângem, ne citi din ziarele centrale sovietice nenumărate articole, despre prizonierii nord-coreeni, eleberați de curând din lagărele americane din Japonia.

Unul din articole citate de procuror, arăta că marea majoritatea prizonierilor nord-coreeni, eliberați de americani și sosiți în Coreea de Nord erau bolnavi de TBC în diferite faze, unii chiar foarte înaintate. Un alt grup de peste 3000 de foști prizonieri, cărora le-a fost prezentat un film și care nu l-au putut vedea din cauză că majoritatea erau bolnavi de „orbul găinilor" — boală care provine din o subalimentație constantă.

După aceasta, nu a uitat să citeze articole în care se vorbea despre lagărele de concentrare din arhipelagul grecesc, de închisorile dictaturii franchiste spaniole, unde comuniștii greci și spanioli, erau supuși unui tratament inuman, persecutându-se în deosebi activiștii comuniști, care luptă pentru clasa muncitoare și contra exploatării capitaliste.

De ce se plâng ei? zise procurorul arătând spre noi în pledoria sa. Despre viața din lagărele sovietice, când posibilitățile de viață sunt cele mai umane?

Procurorul uită să menționeze și să descrie această umanitate, a fiecărui deținut! Pentru ce se afla el închis? Dece majoritatea condamnărilor erau peste 25 de ani? Și pentru ce?

Pentru un pumn de spice de grâu furat din lanul colhozului, pentru că a vândut unui ocupant în timpul războiului 10 ouă, pentru că nu i-a plăcut civilizația și cultura sovietică, adusă în țara sa, sau pentru că găsise de cuviință să intre în armata lui Vlasov sau a kazacilor de pe Don și Cuban decât să moară în lagărele de prizonieri și astfel să supraviețuiască: sau, de la bun început să refuze colaborarea cu NKVD-ul. Iar despre tratamentul uman, nu scoate o vorbă că un miner cu normă dublă, față de un civilist la același loc de muncă, după circa 12 ore de lucru plus deplasarea dus și întors din lagăr în zona de muncă, mai trebuia să efectueze și muncă voluntară, odată, de două ori sau chiar de trei ori pe săptămână, într'o regiune climaterică excesivă. Unde, într'un cuvânt, sunt 12 luni iarnă și restul vară, iar temperatura medie a anului e de minus 15 grade. De multe ori se ajunge la minus 60 de grade.

Insfârșit, după o pledorie îndelungată, de procuror iscusit sovietic, cu toate rafinamentele pe care le-a însușit în înalta școală creată de Marx, Lenin și Stalin, el ceru onoratului tribunal pedepsele maxime de câte 25 de ani de închisoare severă și izolație, pentru fiecare dintre cei 5 contra-revoluționari iar pentru al 6-lea, numai 5 ani de lagăr, pentru că nu făcuse parte din comitet.

Procurorul radiind de bucurie, și-a terminat trista, dar victorioasa misiune. Spre surprinderea lui și a tribunalului, precum și a celor de față, cei 5 acuzați îl aplaudară îndelung. Prin temele citate el ne-a dat un material excepțional și apă la moară pentru viitoarele discuții în cadrul procesului. Este pentru prima dată aplaudat de acuzați, după ce le-au cerut o condamnare de 25 de ani. Asta da democrație!

După punerea la punct a anumitor lucruri din partea judecătorilor, ședința se suspendă. Continuarea urma să aibă loc a doua zi.

Pe drum confruntarăm părerile noastre și ne-am înțeles asupra viitoarelor declarații. Pentru a nu se desbate o problemă de două ori, s'a făcut un program cu sarcini și diferite puncte, care au fost împărțite pentru fiecare dintre cei cinci.

Joi, 17 Septembrie 1953, a cincea zi de proces.

Ca şi în celelalte zile, aducerea de la închisoarea centrală la tribunal pentru judecata, urma acelaşi ritual. O mare parte din noapte nu dormiserăm. Ne pregătiserăm cuvântările pentru apărare, dar mai ales pentru a contracara pe cetăţeanul procuror aşa cum trebuie, cu propriile sale arme. Dar cu argumente şi dovezi, arătând tribunalului, în special soldaţilor de pază „auditorii", adevărul adevărat din viaţa lagărelor sovietice şi ceiace nu se cunoşte în afara sârmei ghimpate.

Ca de obicei, complexul de judecată îşi făcu apariţia şi-şi începu lucrările în jurul orei 9 dimineaţa.

Era o zi mare, căci vorbea apărarea. După aceea va fi dat „ultimul cuvânt", unde fiecare acuzat putea vorbi deschis dând suplimente la dosar. Apoi tribunalul se va retrage spre a hotărî pedeapsa pe care urma s'o dea fiecărui acuzat în parte, după cum merita şi reieşea din concluziile trase de către tribunal. Incetul cu încetul ne apropiam de sfârşitul actului.

După unele formalitaţi, tribunalul dădu cuvântul pentru apărare lui Kneaz Anatoli Musaew, după care urmă Levando, Iascunas, Kinzerski, căci ei trebuiau să se apere singuri refuzând un apărator, chiar şi pe cel din oficiu, după care urma ca advocatul meu şi al celui de-al 6-lea, să ia cuvântul pentru noi.

Nu cunosc cauzele care au determinat tribunalul să schimbe ordinea de până acum a procesului, dând mai întâi cuvântul lui Musaew şi nu lui Levando, ca până acum. Este posibil că întreg complexul de judecată era interesat de a schimba ordinea, temându-se de clara viziune şi inteligenţa lui Levando, care putea să influenţeze pe ceilalţi. Aşa că încercară şi această metodă. NKVD-ul, care urmărea cu siguranţă toate declaraţiile, era interesat să vadă dacă, în frică şi disperarea de a ne apăra şi în al 12-lea ceas n'o să fim gata să condamnăm noi înşine „greva de la Vorkuta".

Musaew se ridică în picioare liniştit şi se adresă tribunalului.

— Cetăţeni judecători, eu personal nu am recunoscut complexul de judecată, din motive proprii pe care le cunoaşteţi, ci numai ca ceva tranzitoriu între noi reprezentanţii şi răspunzătorii grevei din Vorkuta, — şi nu contra-revoluţiei sau revoltei, cum suntem acuzaţi, — de conducerea superioară politică, diplomatică şi militară a Statului Sovietic. De apărat nu am ce mă apăra, căci nu mă simt vinovat cu nimic din ceace sunt acuzat. Oare singura vină este a mea? Poate că apăr viaţa mea şi a altora de la o moarte lentă şi neomenoasă, pentru secolul al XX-lea, iar dacă conducerea Statului Sovietic mă găseşte vinovat mai mult decât pe asasinii din conducerea lagărelor sovietice, eu cer să fiu condamnat la moarte, Mulţumesc!

In acelaşi sens vorbi şi Levando, Iascunas şi Kinzerski, spre dezamăgirea, dar şi spre mirarea celor ce ascultau.

Urmă apărarea mea, pe care o luă avocatul meu, impus din partea tribunalului şi aprobat de mine.

După 5 minute de vorbire, îmi dădui seama că eram mai mult şi mai rău acuzat de revoluţie, contra-revoluţie şi spionaj contra Statului Sovietic, decât o făcuse procurorul, a cărui meserie era de a acuza, şi a cărui „acuzare" era o nimica toată faţă de „apărarea" pe care cetăţeanul avocat o făcea în numele meu. Cum se spune, căzusem din lac în puţ.

Am pus democraţia şi disciplina la o parte, l-am întrerupt şi l-am rugat să termine cu apărarea mea. In acelaşi timp am rugat tribunalul să-mi aprobe de a mă apăra singur mai departe.

Complexul de judecată mi-a respins cererea, iar avocatul a continuat cuvântarea lui de apărare. Eu nu am mai putut să mă stăpânesc şi am început cu voce destul de tare să-i aduc toate cuvintele de laudă, învăţate de mine din jargonul sovietic, de la A la Z, cu toate încercările tribunalului şi ale translatoarei, care îmi făcea semne să tac. Dar eu nu am ţinut cont şi el a fost obligat să-şi întrerupă pledoria.

Adresându-mă tribunalui, le-am spus clar că eu mă asociez declaraţiilor camarazilor mei şi nu apărării avocatului. Tribunalul a luat notă de cele spuse de mine.

Pentru nr. 6 avocatul a vorbit într'un scurt rezumat, numai 5 minute, astfel terminându-se şi ultima fază a apărării în acest proces.

După o scurtă pauză tribunalul trecu la faza următoare, pentru a putea asculta ultimul cuvânt din partea fiecărui dintre acuzaţi. Ultimul cuvânt este ultima şansă într'un proces, pentru a mai da declaraţii suplimetare, pentru a-ţi ameliora situaţia. Dar la noi nu era cazul, căci fiecare era condamnat deja. Era

vorba numai de un suplimet care va putea da, încă 25 de ani. Totul depindea de ştiinţa înaintată sovietică, care putea face o anticalculaţie, câţi ani aveam noi de trăit, pentru a ne putea ispăşi pedeapsa ! ! !

Vechia ordine de audiere a fost luată astfel că Levando luă cuvântul.

După ce arătă tirania, sadismul cadrelor conducătoare ale lagărelor sovietice şi îndobitocirea efectuată de ei intenţionat asupra subordonaţilor, pentru aşa zisă reeducare, el accentuă că aceasta este o crimă contra umanităţii şi a omului.

Distrugerea intenţionată a naţionalităţilor şi impunerea forţată de a milita pentru comunism n'a reuşit să convingă pe nimeni după cum s'ar fi putut crede. Dovada este întrebuinţarea continuă a sperietoarei imperialismului capitalist, exploatarea imperialistă a omului de către om, diferenţa mare de clase sociale şi teroarea pe care toţi au cunoscut-o pe propria lor piele. Acestea sunt aplicate prin diferite metode zi de zi omului sovietic, indiferent unde s'ar afla, în lagăr de condamnare sau în lagărul socialist.

Problema deportaţilor politici şi a familiilor lor sau a acelora condamnaţi cu paragraful 58 din codul penal sovietic, ar trebui să dea de gândit conducerii Statului.

O altă problemă majoră care trebuie să fie luată în consideraţie este degenerarea intenţionată a propriului popor, prin închiderea în lagăr a unei mari părţi din locuitorii sovietici. Drept dovadă avem prezentarea de filme din viaţa colectivistului (colhozului, sovhozului) care rulează pe ecranele cinematografice. Veţi constata care este tăria Statului Sovietic şi care este sufletul mujicului. In filmele prezentate, se pot vedea în majoritate numai femei. Cei câţiva bărbaţi sănătoşi sunt cu funcţii de răspundere în munca de partid şi de conducere. Restul bătrâni, invalizi de război sau copii. Dacă o femeie nu cedează preşedintelui sau secretarului de partid, soţul este judecat ca colaborator cu ocupanţii, dacă a fost sub ocupaţie: simpatizant al imperialiştilor americani, sau vreun delict contra avutului obştesc. Apoi, cu forme şi cu acte în regulă, cu dovezi de neclintit, condamnat la 25 de ani.

Aveam o grămadă de cazuri de acest fel.

Astăzi nu mai sunt ocupanţi, dar sunt partizani şi contrarevoluţionari. Drept ostateci li se iau copii şi îi închid în lagăre. Tot cu dovezi, bine'nţeles!

Este adevărat că lagărul nostru a început greva din Vorkuta. Dar dacă celelalte lagăre ni s'au alăturat, unele care se aflau chiar la zeci de km. de noi, noi nu le-am forţat. Tot aşa cum nu ne puteţi învinui, ceiace indirect ne acuzaţi, despre masacrul efectuat de procurorul general Rudenko, împreună cu conducerea lagărelor din Vorkuta şi trupele de NKVD de la lagărul minei nr. 29 din ziua de 1 August 1953, la 24 de ore după arestarea noastră.

— Unde este dreptatea? — O căutaţi de partea D-tră şi ne învinuiţi pe noi, cum că americanii ne-au plătit să facem această răscoală sau contra-revoluţie, după cum o denumiţi D-tră?

Această biată manifestaţie care n'a fost altceva decât numai o grevă. Cuvânt pe care nu vreţi să-l admiteţi să fie scris ca „grevă" în istoria lagărelor sovietice. Dacă este o răscoală, atunci onoraţi judecători şi cetăţene procuror, vă garantez ca D-tră nu mai eraţi azi aici în Vorkuta, căci s'ar fi trecut la ucidere ca atunci la Pugaciov, sau acum la Norilsk. D-tră să faceţi comparaţia înainte de a ne învinui de răscoală. Lupta noastră a fost democratică, numai prin disciplină şi documentaţie argumentată, doveditoare, dar în acelaşi timp zdrobitoare, contra unor persoane. Este şi ea o luptă de eliberare din viaţa sclavagistă a secolului al XX-lea, indiferent de forma de viaţă, sub clasa boerimii de odinioară, sau a boerimii partidului de astăzi.

Noi am dat un memorandum Guvernului Sovietic şi sperăm că conducerea superioară a Statului Sovietic, prin experţii săi, va înţelege durerea noastră, a omului din lagărele sovietice, indiferent de naţionalitatea lui, şi că duşmanii oamenilor, a marei mase de oameni, sunt lupii îmbrăcaţi în piele de oaie.

După acesta a luat cuvântul Kneaz Anatoli Musaew. După ce a trecut în revistă o parte din problemele de pe ordinea de zi, cunoascute şi necunoscute, a început să ia în desbatere şi să apere pe foştii membri ai armatei de Don Kazaci, Cuban-Kazaci, Vlasovişti, Jucovişti, pe dezertorii aflaţi pentru convingerea lor în anumite tabere, conştienţi sau incoştienţi, de pasul făcut.

Problema foştilor prizonieri, care căzând în timpul războiului şi în luptele de apărare din cauza unei nesatisfăcătoare

conducerі politico-militare, de multe ori chiar trădare din partea conducătorilor, sunt condamnaţi, după ani de suferinţă ca prizonierii de război în lagărele germane sau ale aliaţilor acestora, ca trădători de ţară, la 25 de ani. Ce speranţe pot avea aceşti oameni? Familia deportată şi înprăştiată în cele patru colţuri ale marelui imperiu, mulţi cu domiciliu forţat, iar toate lucrurile agonisite duse pe apa sâmbetei. Majoritatea au căzut prizonieri în marele dezastru militar de la începutul războiului. Alţii răniţi, sunt băgaţi în lagărele de reeducare şi astăzi.

Cine sunt aceşti reeducatori? Când chiar cel mai mare reeducator sovietic, Makarenko, a dat greş! Singurul care le-a deschis ochii este Karl Marx în cartea sa „Capitalul", prin completarea făcută de marele rus Lev Tolstoi, care şi-a pus şi semnătura.

Mâna de lucru ieftină într'o ţară victorioasă cu un mare număr de prizonieri, deţinuţi politici, de drept comun şi deportaţi de peste 42 de milioane de suflete din cele 200 de milioane pe care le are Statul Sovietic, dă de gândit. Aş vrea să ştiu dacă cetăţeanul procuror, care m'a învinuit şi acuzat, poate să-mi spună dacă s'a gândit vreodată la viitorul Statului Sovietic. Opt ani după încheierea victorie scrisă cu litere de aur în cartea istoriei mondiale, lagărele pline de oameni închişi, rămân scrise cu sânge în cartea istoriei. Dă mult de gândit omenirii! Oare este posibil ca aceşti oameni din marea masă, căci conducătorii lor au fost executaţi de la început, să li se dea voie să-şi făurească o familie şi umăr la umăr să construiască noul Stat, spre binele poporului, aşa cum trebuie să fie într'un Stat Socialist? Cu convingere şi cu fapte, nu cu forţă şi închisori, lagăre sau deportări se face educaţie şi reeducare. Cetăţeanul procuror nu a putut să mă convingă cu argumentele sale, şi nici pe cei din lagăr. Eu însă, cu camarazii mei, le-am demonstrat şi convins, că prin disciplină şi unitate, fără ură de rasă, se poate ajunge la rezultate mari. Forţa, ura şi asasinatul aduc numai contrariul. Marile imperii au dispărut pentru că au procedat la fel. Viaţa şi istoria nu iartă!

Astfel îşi încheie Musaew cuvântarea sa, ca încheiere la ce avea de spus. Se vedea bine că întreg juriul nu prea era mulţumit de mersul lucrurilor. Până acum era clar că cei care trebuiau găsiţi vinovaţi şi acuzaţi, deveniseră acuzatori: Dar să mergem mai departe.

Iascunas era următorul care trebuia să-şi spună ultimul cuvânt.

Calm, începu: Fiu din popor, copil al marelui proletariat mondial, crescut şi educat în acest sens, mi-am dat seama în ultimul moment de trădarea propriei mele naţiuni. De această trădare, după cum o vedea el, nu era în joc numai soarta ţării mele, ci şi a ţărilor baltice. Populaţiile erau condamnate de a fi deportate, cum s'a şi întâmplat, iar aceste teritorii rusificate. Cu toate aceste metode fine, aşa zise de colaborare multinaţională, a mai rămas şi puţina mândrie în sufletul naţiunilor baltice!

Cetăţeanul procuror m'a acuzat ca pe un contra-revoluţionar, bandit şi terorist, dar cea mai bună dovadă de a vedea realitatea spuselor mele, este de a privi aici, la Vorkuta, printre miile şi zecile de mii de deţinuţi politici şi deportaţi, că după Ucraineni suntem pe locul II în marea masa a sclavilor lui Stalin, Beria şi colaboratorii acestuia. Dar Voruta nu este singurul punct sensibil în acest mare imperiu şi ca el mai sunt câteva mii, iar dacă veţi aduna aceste cifre din toate lagărele, veţi avea rezultatul dorit de a şti unde se află populaţia din ţările baltice.

In majoritate aceşti oameni sunt acuzaţi de colaborare cu imperialismul şi militarismul german, iar cei care pot dovedi că nu au avut legături cu aceştia, sunt în orice caz condamnaţi pentru colaborare cu imperialismul capitalist american. O utopie a vremii, dar un pur adevăr! De ce oare vreţi şi doriţi chiar să arătaţi că populaţia dată lipsă, din ţările baltice sunt fugiţi în Vest şi colaborează cu imperialiştii, numindu-i trădători de patrie?

Maltratările din lagăre sunt mai crude prin locul unde aţi aşezat aceste lagăre de moarte lentă, decât în unele romane care vorbesc de astfel de lagăre. Dar acestea în care ne sbatem noi sunt ascunse sub masca proletariatului internaţional, pe care nimeni nu-l cunoaşte la el acasă mai bine decât cei oropsiţi din lagărele acestui imperiu. In Vest este cunoscut numai după materialul de propagandă. Cinstiţii proletari de acolo sunt duşi în eroare, crezând că aici este o viaţă de aur. Ce bine ar

fi dacă acești oameni, care își jertfesc viața pentru o idee și pentru proletariat, ar veni să vadă adevărul aici la fața locului! Imediat și-ar schimba părarea, așa cum am făcut-o eu, fiul unui cismar, proletar din tata în fiu.

Eu nu pot să fiu un fascist! Dar nu voi putea să vă stimez niciodată pe D-tră cei care trăiți pe spinarea și din sudoarea frunții celor pe care îi exploatați, bătându-vă cu pumnii în piept, spunând ca sunteţu comuniști și luptați pentru o viață mai bună. Este posibil, dar pe spinarea altora. D-tră având numai funcții de conducere, iar NKVD-iștii ajutându-vă să suprimați orice gândire liberă a acestor nenorociți.

Ați avut ocazia, pentru prima dată în istoria Statului Sovietic, să asistați la o grevă generală, așa cum este descrisă în lupta muncitorilor pentru drepturile sale, în așa zisele țări capitaliste. Mereu mi se pune întrebarea de ce am făcut această grevă și de ce nu am lucrat cinstit. Răspunsul va fi mereu același. Pentru cine? Pentru criminalii, asasinii și sadiștii NKVD-iști și colaboratorii lor? Pentru ei să lucrăm și să fim sclavi umili, iar prin câștigul obținut ei să împărțească în toată lumea foaia volantă a propagandei comuniste, a raiului fericit al lui Marx, Engels, Lenin și Stalin? Rai care nu este cu nimic mai bun decât cele naziste, pe care le înfierați. O mică diferență, în timp ce ei și-au început activitatea în 1933 și după 12 ani au terminat-o, voi ați început în 1917, iar astazi, după 36 de ani v'ați perfecționat și mai bine. In plus tot ce-au făcut ei le-au invățat de la voi! Câtă perfidie! Ii condamnați pe ei și nu vă vedeți propriile voastre crime.

Priviți propriile voastre mâini. Sunt mânjite de sângele acestor nevinovați, pe care vreți să-i educați. Adică, să vă fie robi. Dar ce-ați reușit în culmea victoriei voastre? Numai minciună, ură și răzbunare! — Nu vreți să credeți, dar vă voi aminti un fapt.

Revista Ogonioc arată că construcția Dom-Cultura din colonia Octobrâscîi, mina nr. 7 este făcută de consomoliștii nordpolari, prin muncă voluntară, în orele lor libere. Dar a uitat să scrie că majoritatea acestor consomoliști au cel puțin câte o condamnare de 25 de ani, ceilalți până la 20 de ani. Acesta

este adevărul, nu cum scrie presa sovietică și cum sunt mințiți oamenii clasei muncitoare din afara granițelor sovietice.

In ziua de 22 Iulie în prima zi de grevă, NKVD-iștii în frunte cu șeful lor din Vorkuta, Generalul Maior Dirivenko, spre a ne arăta marea grijă a partidului comunist, față de clasa muncitoare, l-au adus, a impresiona pe deținuți, pe primul secretar al Comitetului Central al Republicii Komi. Acesta în fond, nu era altceva, decât un informator de rând, un NKVD-ist conrupt. A fost demascat de către deținuții care-l cunoșteau și a trebuit să părăsească lagărul împreună cu întreaga gardă de NKVD-ișta sub privirile desprețuitoare ale acestor sclavi, care au mai multă mândrie decât voi.

Aici, în Vorkuta, ați avut posibilitatea de a vedea o adevărată minune. Ceeace voi nu ați putea face cu trădătorii, dezertorii, spionii și criminalii, în sistemul vostru de 36 de ani, acum au reușit un grup de oameni, în numai 3 zile, arătându-vă că ei sunt dintr'un alt aluat decât acela al vostru de comuniști cinstiți cum vă numiți. Prin această grevă, mărturie că nu au mai putut suporta, viața aceasta neomenească, am vrut să rupem odată cu trecutul și să dăm uitării totul. Dar conducerea din Moscova, în care am sperat, nu are cunoștință de cele ce se întâmplă în aceste lagăre. Se pare că totdeauna a fost fals informată asupra adevărului. Astăzi îmi dau perfect seama că cei dela Moscova nu ne dau nouă crezare, ci acelora care îi informează intenționat greșit.

Pentru masacrul cu sutele de morți lagărul 29, noi suntem învinuiți și trebuie să răspundem în fața D-tră, cu toate că nu ne-ați dat posibilitatea de a consulta materialul asupra evenimentelor care au avut loc în acest lagăr. Răspunzător însă pentru această crimă, după informațiile pe care le am eu și cred că sunt mai sincere decât acelea pe care le aveți D-tră, este procurorul general al Uniunii Sovietice R. A. Rudenko. Din păcate și direct pe linie ierarchică, acesta e șeful suprem al cetățeanului procuror de față, și care a fost atât de amabil să ne acuze de tot felul de delicate, pe care le-a găsit scrise în codul penal sovietic.

Cetățeni judecători, procuror, observatori ai NKVD-ului și cinstiți soldați și fii ai poporului sovietic, care ne păziți și

sunteţi totodată şi asistenţă în acest proces, vă pot spune că, atât eu cât camarazii mei, nu avem frică de sentinţa care ni se va da. Totdeuna vom fi gata de a da explicaţii amănunţite membrilor guvernului sovietic, dar nici decum NKVD-iştilor. Consider că conducătorii şi colaboratorii lagărelor din Vorkuta şi ai celorlalte lagăre din Uniunea Sovietică, au mai multă frică decât dragoste de patrie şi neam. Cu atât mai puţin au dragoste de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, în numele căruia dirijează. Se mănâncă unul pe altul, pentru a-şi asigura buna lui stare socială şi un loc de frunte în ierarhia năcialnicilor. Am terminat. Şi se aşeză.

Iascunas vorbise destul de aspru şi atacase întreg sistemul sovietic. Pe bună dreptate, căci el văzuse multe şi suferise personal de pe urma acestuia.

Secretarii au scris cu multă sârguinţă ca să nu piardă nimic din cele spuse şi au trebuit de câteva ori să dea citire unor părţi pe care Iascunas ceru să fie citite.

*

După o mică întrerupere, procesul continuă prin luarea de cuvânt a lui Kinzerski.

După ce arătă anumite aspecte din viaţa de toate zilele a lagărelor prin care trecuse, cauzele care l-au determinat să se alăture unei greve, care a luat proporţii mult mai mari decât îşi închipuise la început, Kinzerski trecu la conţinutul problemei:

— „In istoria lagărelor sovietice nu odată s'a văzut că supravieţuirea individului este legată de unitatea şi cercul oamenilor cu care îşi trăeşte zi de zi suferinţa şi viaţa sa de rob.

Lupta de supravieţuire a unui popor o găseşti în obiceiurile şi tradiţiile strămoşeşti păstrate în marea masă a oamenilor şi nu în cercurile desfrânate şi degenerate ale acelora care conduc. Ura dintre popoare şi rase a fost şi este o armă totdeauna exploatată de cei cu putere, pentru a da naştere la tulburări. In ea găsesc posibilitatea de a interveni ca salvatori, în ultimul moment, procurându-şi în acelaşi timp şi ţapul ispăşitor, — spre surprinderea oropsiţilor, — chiar în rândurile lor.

Aceeaşi metodă, ceva mai perfecţionată şi mai abilă, o are şi NKVD-ul. O pun în aplicare acolo unde este nevoie şi unde

încep a se contura anumite neînţelegeri între grupele naţionale. Astfel se termină incidentele cu măceluri şi vărsări de sânge. Acesta-i un mijloc de a-i compromite, şi în acelaşi timp de a se putea lua măsuri contra lor.

Ce s'a întâmplat cu Polonezii şi cu teritoriile Poloniei?

Intâi i-a împărţit „frăţeşte", după cum şi unii şi alţii i-au învinuit de trădare sau crimă contra Statului, condamnându-i şi închizându-i în lagăre, sau deportându-i, rusificând sau germanizând aceste teritorii. Care este logica? Care este dreptul omului şi al unei naţiuni?

Inţeleg, Germania lui Hitler ne era duşmană, dar Uniunea Sovietică, — după cum se făleşte, — prietenă. Dacă sovieticii ne erau prieteni, dece au deportat pe Polonezi şi au rusificat aceste teritorii? Dece oare se mai află în lagăre Polonezi din armata poloneză din 1939, care nu au acceptat să colaboreze cu Uniunea Sovietică? Cu atât mai puţin cu Germania! Dece acum se află în lagăre ca „trădatori de patrie" cu o condamnare de 25 de ani?

Ce se întâmplă totodată cu respectarea legilor internaţionale ale — „cetăţenilor fără cetăţenie" — pe care i-aţi închis în lagăre? Sunt pur şi simplu deportaţi, iar unii din ei sunt reţinuţi cu domiciliu forţat, chiar după efectuarea pedepsei, nedându-li-se nici-o posibilitate de a pleca unde doresc.

In presa sovietică şi cea mondială se desmint astfel de ştiri de câte ori pe ici pe colo, au apărut, arătând adevărul şi soarta acestor oameni.

Cetăţeanul procuror în cuvântarea sa a făcut comparaţie cu lagărele din Germania naţional-socialistă, despre dictatura din Spania şi Grecia, despre asasinările în masă prin alte părţi, dar a uitat să vorbească şi să condamne lagărele din Uniunea Sovietică, unde există aceleaşi sisteme de distrugere în masă. Mai mult, chiar, moartea lentă şi masacrele scăldate în sânge nevinovat, distrugerea a tot ce este omenesc şi viaţa cinstită. Cetăţeanul procuror a uitat să spună că şi el face parte dintre conducătorii acestui sistem, în care îşi are partea leului, că este un comunist convins şi luptă deci pentru dictatura proletariatului internaţional, ajutând prin contribuţia sa permanentă să distrugă pe oricine gândeşte numai contra lui.

Cetăţeanul procuror nu a condamnat asasinatul în masă de acum câteva săptămâni de la mina 29. Nu mai vorbesc despre asasinatul în masa a celor 10 mii de ofiţeri polonezi, camarazi de-ai mei, asasinaţi în pădurile de la Katin. Unul dintre aceşti „eroi" care au participat la această asasinare în masă, e cunoscut. Se află în Vorkuta, cu grad de Maior de NKVD şi comandant al lagărului care construeşte podul peste râul Vorkuta, dintre mina nr. 7 şi mina nr. 29. Poate i-au scăpat din vedere astfel de mici nimicuri! Din moşi strămoşi spune un vechi proverb: „Spune-mi cine-ţi sunt prietenii şi-ţi spun cine eşti". Am terminat, zise Kinzerski şi se aşeză la locul lui.

Din cauza orei înaintate, şedinţa se întrerupe, iar continuarea este anunţată pentru a doua zi.

Din tot materialul ascultat până acum, aveam un rezumat clar asupra evenimentelor şi problemelor care au fost spuse, şi pentru a nu fi repetate, eram obligat să modific anumite pasajii din ultimul meu cuvânt.

Din partea civililor din Vorkuta aveam multe semne de admiraţie şi solidarizare. Eram neîntrerupt aprovizionaţi cu bani, ţigări şi alimente.

A doua zi sosind la tribunal, unul din soldaţi ne arătă că pe gardul interior al curţii, deja şters, dar se putea încă citi, fusese scris în acea noapte cu litere mari cu vopsea albă, „Nărod îs vami, liudi is şaht 7", ceeace însemna, — „Poporul este cu voi, oamenii din mina nr. 7". De acelaşi soldat am fost informaţi că în oraş apăruseră manifeste care cereau solidarizarea tuturor oamenilor, cu acţiunea noastră, şi care, pe această cale, ne mulţumeau.

Vineri 18 Septembrie 1953, a şasea zi de proces.

O zi mai grea ca celelalte, căci toată mascarada trebuia să se termine în această zi. Vream însă să se încheie cu o bombă, în declaraţiile şi ultimul cuvânt pe care eu trebuia să-l spun.

Aproape până'n zorii zilei lucrasem la pregătirea materialului, în timp ce colegii de cameră sforăiau pe îndelete. Singurul care mi-a ţinut compania, aproape până la sfârşit, a fost Mişca Vinogradov, responsabilul cu ordinea interioară de la mina 29.

Pe parcursul drumului, între închisoarea centrală şi tribunal, mi se mai dăduseră câteva completări, cărora trebuia neapărat să le găsesc un loc potrivit şi să le introduc în acest ultim cuvânt.

Eram agitat, mai ales când mă gândeam că tribunalul va susţine ca translatoarea mea să facă traducerile. Dar şi pentru asta, până la urmă găsisem o ieşire. Dacă e bal, bal să fie, spune proverbul.

Tribunalul îşi făcu apariţia. Câteva minute mai târziu mi s'a dat voie să-mi spun ultimul cuvânt.

Prin translatoare discuţia mergea mai incet şi astfel am revenit asupra problema străinilor condamnaţi, deportaţi şi prozonieri de război din toată Uniunea Sovietică. Era singura posibilitate sigură, ca guvernul sovietic sau organele speciale însărcinate să ancheteze greva de la Vorkuta, nu vor trece numai fugitiv peste acest punct foarte nevralgic: problema străinilor în Uniunea Sovietică.

Ajunsesem la momentul în care nu mai doream ca translatoarea să-mi traducă. Cerui voie tribunalului ca de acum în colo să pot vorbi în limba rusă, pentru că „sunt lucruri pe care eu nu pot să-mi permit să le spun unei femei", chiar dacă sunt oficiale: şi mai ales într'un proces. La început nu mi-au aprobat. Am atras atenţia tribunalului că nici translatoarea nu va avea voie de acum în colo să-mi traducă. Ei i-am spus că va răspunde cu viaţa dacă va aproba să traducă mai departe. Fată cuminte şi înţeleaptă, cunoştea legile nescrise ale lagărului şi viaţa de toate zilele din Vorkuta. Atunci a rugat tribunalul ca să-i dea voie să traducă numai părţile acelea care nu vor fi josnice sau jignitoare pentru o femeie, şi tribunalul a aprobat.

Acum era rândul procurorului! De el trebuia să mă iau, că şi el în rechizitoriul lui de acuzare se luase serios de mine şi de fosta mea activitate. „Hitler-Jungul" pe care îl văzuse în mine şi fascistul notoriu nu puteam să fiu din cauză că eram prea tânăr pentru a avea o activitate politică, după cum susţinuse cetăţeanul procuror. Argumentele că aş fi un spion american, nu erau suficiente, chiar dacă ele se găseau la baza acuzării mele şi condamnării la 25 de ani, de tribunalul militar din Potsdam al trupelor de ocupaţie sovietice din Germania.

Aducându-mi aminte de cum au vorbit cu mine ofiţerii superiori sovietici, precum şi şeful său direct procurorul general R. A. Rudenko, în timpul grevei, l-am întrebat şi chiar l-am rugat să-mi dea un răspuns imediat, dacă aceste acuzări şi-ar fi permis să mi le spună deschis în lagăr, în timpul grevei.

După ce s'a gândit un timp şi după insistenţele judecătorului principal, mi-a răspuns că -DA-. I-am râs obraznic în faţă şi i-am spus că este un laş şi un pervers de NKVD-ist. In lagăr niciodată nu şi-ar fi permis să vorbească astfel cu mine. Eu însă şi în lagăr şi aici şi de acum în colo pe unde îl voi întâlni, am să vorbesc pe acelaşi ton şi cu aceeaşi direcţie de idei, ca şi până acum.

Toată acuzarea pregătită de el contra noastră şi condamnările cerute pentru noi, constituiesc cea mai mârşavă şi josnică acuzare pe care un om cinstit o poate face cu propriul său glas.

— Cetăţene procuror, în acuzare ai vorbit de prizonierii nord-coreeni eliberaţi din lagărele americane din Japonia, şi ai spus cu glas plângăreţ, citind din presa sovietică, că majoritatea acestor bieţi prizonieri erau bolnavi de TBC, iar că alţii nu au putut viziona un film din cauză că erau bolnavi de boala denumită „orbul găinilor", boală care provine din cauza subalimentaţiei şi lipsei anumitor vitamine. Cetăţene procuror, ai uitat că eu nu mă aflu la Paris, Londra sau Berlin, şi că sunt în al 7-lea an de detenţie în lagărele şi închisorile fericite ale puterii şi Statului Sovietic, şi că am avut ocazia de a încerca pe propria piele metodele înaintate ale ştiinţei sovietice.

TBC-ul este o boală care se poate vindeca, dacă este luată din pripă, poate numai parţial, dar se poate. Şi în America, după cum scrie presa sovietică, nu de mult un medic a descoperit un ser pentru tratarea TBC-ului care a dat roade excepţionale. Pentru lagărele sovietice, am să vă dau un exemplu: în „Lagărul 4 special" din zona de ocupaţie sovietică a Germaniei, 60% din deţinuţi aveau TBC deschis, altii 20% aveau TBC în primele faze şi numai 20% boli necunoscute. Acest lagăr era comandat în perioada 1947-1950 de colonelul sovietic Kazakov, care vă poate da toate amănuntele. Dar doresc să mai adaug ceva la această problemă. In perioada din 1945 şi până'n 1950 în „Lagărul 4 special" din Bautzen au murit peste 15 mii

de oameni din cauza subalimentaţiei, şi a TBC-ului care a făcut mari ravagii. TBC-ul şi subalimentaţia, datorie tratamentului „uman sovietic" — au făcut ravagii şi în lagărul nr. 1 fostul lagăr de concentrare Sachsenhausen, ca şi în lagărul nr 2 închisoarea din Torgau şi lagărul 3, vestitul Buchenwald unde în perioada administraţiei sovietice au murit mai mulţi oameni decât în perioada naţional-socialistă, datorită metodelor înaintate care îşi aveau naşterea încă în 1917, odată cu revoluţia din Octombrie, în Uniunea Sovietică.

Cetăţene procuror şi cetăţeni judecători, ştiu ce vă gândiţi, că eu fac provocaţie spunând toate astea! Dar toate cele spuse de mine pot fi constatate printr'o comisie specială, căci aceste lagăre sunt încă în zona de influenţă şi putere sovietică.

In ceace priveşte boala cu orbul găinilor, aceasta nu este o boală pe care cetăţeaul procuror trebuia s'o aducă la cunoştinţă tocmai în acest proces. Imbrăcat în haină de piele, s'a pregătit poate pentru o întâlnire cu cineva, în orice caz nu cu noi care cunoaştem viaţa lagărelor. Eu de pildă cunosc foarte bine şi Parisul şi Vorkuta. Dumnealui însă numai una. Să nu acuze, fără să se gândească, pe cine şi pentru ce, numai după cum primeşte instrucţiuni! Cetăţeanul procuror este un comunist devotat şi pentru a ajuta pe bieţii foşti prizonieri nord-coreeni la Americani, bolnavi de orbul găinilor, eu îi dau un leac de vindecare de provenienţă sovietică, experimentat cu mult succes tot în lagărul nr. 4 din Bautzen, din zona de ocupaţie sovietică din Germania. Reţeta este simplă ca —bună ziua — şi bolnavii nord-coreeni vă vor mulţumi D-tră pentru că le-aţi transmis această reţetă, chiar dacă aţi auzit-o de la mine:

30 gr. scrumbie sărată la fiecare două zile şi garantez că după o lună de zile medicamentul îşi va face efectul dorit. Această reţetă a fost pusă în aplicare în anul 1949 într'un moment când, din cauza subalimentaţiei, circă 85% din cei 8 mii de oameni din Bautzen în orele serii îşi pierdeau vederea. La chemarea făcută de către medica şefă sovietică „Ingerul din Bautzen", şeful comisiei medicale sovietice sosit la faţa locului pentru constatare, un general cu bărbuţă, a dat această reţetă. A fost pusă imediat în aplicare, dând cele mai bune rezultate. Eu personal am fost unul dintre cei bolnavi.

Cetăţene procuror, dar nu acestea sunt lucrurile pe care trebuie să le desbatem, ci necazurile noastre proprii de aici din Vorkuta, adică tot ce este contra umanităţii, tot ce este contra naturii şi tot ce este născocit de către om pentru a distruge pe om la ordin sau la propria-i iniţiativă.

Rog tribunalul ca să-mi dea iertare dacă de acum în colo voi întrebuinţa anumite expresii, iar pe cetăţeanca traslatoare o rog să mă ierte dacă voi spune anumite lucruri care în fond nu se pot discuta faţă de o femeia în societatea unor bărbaţi, chiar dacă ea a fost cândva deţinută politică în lagărele sovietice.

Cetăţene judecator, îmi permiteţi de a mă adresa D-tră personal, deoarece cred că sunteţi casătorit şi aveţi şi copii.

Judecătorul aprobă dând din cap.

Copilul D-tră, într'o fragedă tinereţe, dintr'o greşeală oarecare, nu desbat motivul, este arestat şi condamnat de către un tribunal după legile sovietice, pentru o anumită perioadă într'un lagăr de reeducare. Acolo unde se aplică cele mai avansate metode ştiinţifice sovietice, ca în lagărele cu regim special din Vorkuta, după cum reiese din cuvântarea de acuzare a cetăţeanului procuror. D-tră ca tată, comunist şi cetăţean sovietic conştient, puls ca om al legii, găsiţi pedeapsa fiului D-tră justă. Aveţi credinţa că în perioada petrecută în lagărul de reeducare, el va fi adus pe drumul cel mai bun, de către oamenii special pregătiţi în acest scop. După o perioadă de timp aflaţi că fiul D-tră a intrat în cercul unei anumite categorii de oameni, şi că el se ocupă cu onanismul, homosexualitatea sau animalosexualitatea, fie scroafă, vacă sau iapă. Ori, toate astea sunt cunoscute de ofiţerul politic, care în fond este omul răspunzător şi special instruit pentru reeducarea fiecărui individ în parte. Pentru acestă însărcinare de 12 ori pe an trebuie să facă un raport sau o notă de informare cadrelor superioare, arătând comportarea şi nivelul de reeducare la care s'a ajuns, cu fiecare deţinut în parte.

Cetăţene judecător, vă întreb, — nu ca judecator, ci ca tată, ca om sovietic, ca comunist cinstit — pe cine găsiţi vinovat de drumul primejdios pe care fiul D-tră la luat: pe el, pe cei din anturajul acesta stricat, care sunt şi aşa pierduţi societaţii

(cuvintele cetăţeanului procuror), pe ofiţerul politic sau pe superiorii acestuia, dacă ei au fost informaţi? Imi voi permite aci de a cita după Lenin. — „Nu elevii sunt vinovaţi de faptele lor, ci profesorii acestora".

In această ordine de idei vreau să-i atrag atenţia cetăţeanului procuror că dacă ofiţerul politic, responsabil cu reeducarea, care este obligat să raporteze tot, la Cremlin, de acolo şi până aici trebuia găsit un ţap ispăşitor.

Cetăţene procuror, aţi citit cândva întreaga literatură, sau o parte din ea, în care foştii deţinuţi din lagărele de concentrare germane, descriau sau dau citire anumitor procese verbale ale foştilor conducători de lagăre sau din viaţa de toate zilele ale acestor lagăre.

In biblioteca lagărului nr. 2, mina nr. 7 din Vorkuta veţi găsi o documentaţie extraordinară şi pe care vă rog s'o citiţi, căci se vede treaba că aveţi mare nevoie de ea. Ştiţi că aşa după cum scriu autorii, în aceste lagăre germane pentru muncitorii care-şi îndeplineau norma, li se dădeau posibilitatea odată pe lună de a avea contact cu femei. Plăteau suma de 3 mărci. Pentru a evita homosexualitatea, care putea să pătrundă în lagăre, atitudine care era aspru condamnată în Germania lui Hitler. Era nevoie de asta pentru ca individul să nu-şi pierdă vitalitatea forţă de reproducţie -biologică- cu care este dotat de natură şi nu de organele NKVD-ului.

Cetăţeni judecatori, ştiu că doriţi amănunte în această problemă, dar nu pot să vi le dau D-tră, pentru că de la bun început, eu şi cu camarazii mei, nu am recunoscut competenţa tribunalului, pentru a judeca acest proces politic.

Sunt de acord să dau lămuriri suplimentare asupra acestor puncte în care eu acuz conducerea Statului Sovietic de crimă contra umanitaţii, condamnabile după legile internaţionale şi tratatele încheiate între Uniunea Sovietică şi aliaţii săi, în Teheran şi Yalta, şi pot dovedi ceeace poate vă miră, în orice loc mă voi afla, adevărul declaraţiilor mele şi cum se pot constata aceste lucruri.

Cetăţeanului procuror i-aş recomanda să se lase de meseriea de a mai acuza deţinuţii politici, care au un stadiu mai mare de 5 ani şi o vastă experienţă în lagărele sovietice. Cred ca ar fi mai bine ca el, în calitate de procuror, să se ocupe de acele

elemente care au fost amnestiate de către Guvernul Sovietic la sfârşitul lunei Martie 1953, — de hoţi şi de pungaşi, — căci pe ei poate să-i ducă cu citate din presa sovietică. Pe noi, mai greu!

Cu acesta îmi încheiai cuvântul.

I se dădu cuvântul celui de al 6-lea.

El arăta că nu a participat cu nimic în conducerea grevei şi singurul lucru pe care l-a făcut, nu a ieşit la lucru ca şi toţi ceilalţi deţinuţi ai lagărului şi că cere indulgenţă tribunalului în problema sa, luându-şi angajamentul că nu va mai participa niciodată la o astfel de demonstraţie.

După cinci minute de vorbire îşi încheie pledoria.

După o mică consfătuire şi a unor întrebări din partea tribunalului, judecătorul principal anunţă că tribunalul se retrage pentru a delibera sentinţele care trebuiau date în acest proces.

*

In jurul orei 12, căpitanul NKVD, şeful anchetator al procesului nostru, mă întrebă care sunt cauzele care m'au determinat de a nu aminti de aceste lucruri mai amănunţit în timpul anchetei, pe care el personal a condus-o? Astfel poate mi-aşi fi ameliorat sentinţa pe care o voi primi. — Nu am dat răspuns. N'avea rost.

Odată cu terminarea procesului şi până la darea sentinţei, aveam timp să ne gândim la viitorul nostru şi ce ne aşteaptă ca surprize din partea NKVD-ului. Nimeni nu plecă din cei care asistaseră la proces. Nici translatoarea care acum înţelesese motivul care mă obligase să-i refuz serviciile ei.

Soldaţii din gardă care ascultaseră declaraţiile noastre, vuiau şi râdeau de bucurie, când se gândeau şi-şi aminteau ceace auziseră. Nu le venea să creadă. Acum aveau o mare admiraţie pentru noi şi înţelegeau mai bine motivele şi evenimentele care au dus la începerea grevei. Pentru ei, noi, şi cu noi toţi ceilalţi din lagărele politice, nu mai eram trădători de patrie, criminali, asasini şi spioni, ci oameni. Soldaţi îşi dădeau acum seama cât de gravă fusese situaţia, şi că dacă ar fi vrut aceşti deţinuţi politici, ar fi putut ocupa întreaga regiune Vorkuta, numai în câteva zile, prin impresionanta lor unitate în acţiunile lor.

O parte din soldaţi plecaseră la masă. Nouă ni se aduse de mâncare dela o bucătărie militară din apropiere. Odată cu masa ne sosi şi o informaţie bombă, adusa de un sergent: Comandantul trupelor NKVD sosite pe ziua de 26 Iulie 1953 la Vorkuta, un General, care a comandat trupele în misiunile lor de încercuire a lagărelor în timpul grevei şi care comandase trupele care efectuaseră baia de sânge la 1 August 1953 în lagărul minei nr. 29, s'a sinucis.

Cu două zile în urmă, cum se zvonea în cercurile NKVD-ului, el şi cu secretara lui au fost surprinşi de către un grup de ascultare în timp ce transmiteau pe calea undelor anumite informaţii importante, într'o direcţie necunoscută. In momentul surpriderii şi descoperiri activităţii sale, generalul a mai avut timp să-şi împuşte secretara, care îi era totodată şi telegrafistă, după care s'a sinucis şi el.

Astăzi li se făceau înmormânterea. Păturei largi a populaţiei însă nu i se aduse la cunoştinţă dedesupturile acestei misterioase sinucideri.

Cât adevăr şi câtă fantezie este la mijloc, las să o constate cei care se vor interesa de astfel de cazuri. Un singur lucru este cert că generalul avea partea lui de vină în masacrarea oamenilor la mina 29 şi că se simţea vinovat.

Un „civilist" aduse un coş cu alimente şi rugă pe şeful convoiului de pază, cu care se vedea treaba că se cunoştea, să ni-l dea noua celor care aşteptăm sentinţa. Niciodată nu am aflat cine era cetăţeanul, sau din partea cui ne-au dăruit alimentele, dar ne-au prins bine. Până acum nu ne gândisem că odată sentinţa dată va trebui să părăsim Vorkuta. Dar acum ne gândeam cu încredere la Cel de Sus, că poate ne va duce în locuri mai calde. Dacă ar fi fost după cetăţeanul procuror, drumul cel mai scurt era în iad, şi iadul era Vorkuta, sfârşitul pământului, unde pe gardul făcut din zăpadă şi ghiaţă era lipit ziarul Pravda, ca să-l citim.

Ce ne va aduce soarta?

In Vorkuta aveam amintirile mele. Numai aici în îndepărtatul Nord, descoperisem adevărul asupra comunismului. Aci văzusem cu adevărat care este înalta ştiinţă superioară sovietică . . .

Cuiele pentru șindrilă erau confecționate din tablă sau sârmă tăiate cu dalta, iar când un german deținut le-a făcut o foarfecă de tăiat tablă, automată cu excentric, el deveni eroul zilei și marele specialist. Altul a făcut un burghiu manual de făcut găuri în pământul înghețat, pentru stâlpii de lemn, despre care ziarele locale și regionale au vărsat tone de cerneală asupra uimitoarei inovații, scriind că este făcută de șeful acestuia, care încasă și premiul dat de către partid și dela care el primise numai un pachet de mahorcă și o gură de votcă. Ce minume!

Dar germanii au făcut și alte minuni! Au pus pe picioare întreaga industrie sovietică cu tehnica și cunoștințele lor, iar specialiștii de rachete, prin sârguința lor au introdus o ramură nouă în industria lor.

Germanii au fost și au rămas recunoscuți ca specialiști, chiar dacă sovieticilor nu le era pe plac. Ei nu au scris niciodată și nici nu vor recunoaște că tocmai de la germani au luat toate planurile de construcții de rachete și ce nu trebuie uitat, cu specialiști cu tot, căci ce s'ar fi făcut numai cu planurile? Să nu mai vorbim de bomba atomică, care nici ea nu a crescut în serele (răsadnița) Cremlinului, după metodele înaintate ale lui Miciurin.

Ce multe ar putea afla omenirea despre știința și tehnica sovietică dacă acei specialiști germani care s'au întors după 1955 acasă ar scrie. Poate că s'au scris, dar nu au fost publicate din motive pe care numai ei le cunosc și poate NKVD-ul. Supraviețuitorii acestor grupuri au trecut prin lagărele de triere din Swertlowsk, Suche besVodnei sau Potma, mulți însă au rămas să-și plătească tributul cinstit în pământul rece și umed al Golgotei răsăritene . . . pentru că au refuzat să mai lucreze ca voluntari spre binele omenirii și a clasei muncitoare.

Ce multe s'ar putea scrie despre știința și tehnica înaintată sovietică! De bluful socialist . . .

*

In jurul orei 21, adică după o consfătuire de peste 9 ore, ceiace nu era încă cunoscut în procedeele sovietice, apăru tribunalul și după formalitățile obișnuite, dădu citirea sentinței:

Levando, 25 de ani: Musaew 25 de ani: Iascunas 25 de ani: Kinzerski 15 ani și Urwich 10 ani. Al 6-lea era eliberat și scos din cauză. Afară de asta tribunalul mai anunță că suntem condamnați la o despagubire în valoare de 2.800.000 ruble, paguba pe care a avut-o mina nr. 7 în timpul grevei, care revenea la câte 560.000 ruble de căciulă.

Tribunalul hotărî ca întreg materialul adunat în timpul procesului să fie copiat și o copie să fie trimisă organelor superioare, special însărcinate, din Moscova. Tribunalul hotărâse, ca peste 2500 de împuterniciri din cele peste 4000 scrise de deținuții lagărului nr. 2 mina nr. 7 în timpul grevei, care nu aveau o valoare documentară, să fie arse în fața unei comisii.

Tribunalul hotărăște, ca ambele caiete care conțin memorandele adresate organelor superioare din Moscova, să fie copiate în mai multe exemplare și puse la dispoziția organelor superioare din Moscova, originalele să fie distruse prin ardere, menționându-se cuvântul -dispoziție- . . . dar nu s'a spus sau menționat, din a cui dispoziție!

Levando a cerut cuvântul și a întrebat ce s'a întâmplat cu celelalte două caiete duplicate, la care judecatorul a răspuns că nu are cunoștință de alte două caiete. Dar în ajutorul judecatorului a intervenit șeful anchetator al cazului nostru, căpitanul de NKVD, care a spus că este posibil ca cele două duplicate să fi fost arse, cu o parte din cele câteva sute de împuterniciri distruse, căci nu au fost găsite.

Pe noi toți ne mulțumea acest răspuns, căci acum știam că cele două caite duplicate erau în mâini bune și într'o bună zi vor putea fi puse la adăpost.

Odată cu pronunțarea sentinței, tribunalul părăsi sala de judecată.

Ne-am luat rămas bun de la soldați, căci un rămas bun lasă o impresie și fiecare soldat avea să povestească mai departe cele văzute și auzite de el în proces.

*

Propuneri de recurs. — DA sau NU —.

Ajunşi la închisoare, spre mirarea noastră, comandantul închisorii centrale era de faţă la primirea noastră. El ne aduse la cunoştinţă că are ordin de a ne da toate cele trebuinioase pentru scrierea unei contestaţii la sentinţa primită, şi că ea era bine văzută de năcialnici . . .

Trei zile ni se dăduse timp de gândire. La început am refuzat categoric, dar Levando interveni şi spuse că noi acceptăm, dar trebuie să ni se dea posibilitatea de-a ne întruni toţi cinci, pentru a face această contenstaţie comună. Comandantul telefonă imediat şi numai după câteva minute ne dădu de ştire că pronerea noastră este aprobată.

Trei zile am fost împreună de dimineaţa şi până seara, trei zile am avut timp să trecem totul în revista, dar mai ales să ne cunoaştem mai bine, căci în lagăr nu avusesem timp. Misiunile avute până acum le îndeplinisem fiecare cu cea mai mare conştiinciozitate. Pentru viitor rămânea cea mai grea misiune să cadă pe capul meu. Şi de ce? Eram singurul dintre toţi care nu era cetăţean sovietic, singurul care avea perspectiva de a părăsi odată şi odată această blestemată ţară, de a scrie tot. Am jurat că am să-mi ţin cuvântul dat şi după cum se vede mi l-am ţinut.

După trei zile, comandantul închisorii centrale îşi făcu apariţia, cerând să-i predăm cererile noastre sau cererea comună în care contestam sentinţa dată de tribunal. Nu puturăm să-i dăm decât o parte din hârtia pusă de el la dispoziţia noastră pentru aceste cereri, restul fiind consumat de Iascunas, care a desenat şi a făcut caricaturi în toate aceste trei zile.

Musaew a luat cuvântul în numele tuturor şi a spus comandantului:

„Noi nu avem ce să scriem, nici ce să contestăm, căci noi nu am recunoscut complexul de judecată. D-tră personal nu vă putem încredinţa nimica scris, căci prin noi sunteţi acuzat de crimă şi sunteţi prins cu fapta în memorandul nr. 2, care a fost predat comisiei Comitetului Central, Generalului de armată Maslenikov, în ziua de 26 Iulie 1953. Şi cu asta basta!

Toate aceste s'au desfăşurat în biroul comandantului, faţă de mulţi soldaţi, astfel că ştirea refuzării noastre de a face contestaţie, s'a răspândit ca fulgerul pe întreg teritoriul Vorkutei, mai repede decât ar fi dorit NKVD-iştii.

Comandantul închisorii la început ne ameninţă, dar îşi retrase imediat cuvintele spuse, trădându-se fără să vrea, că a avut ordin de la superiorii săi ca să scoată de la noi astfel de cereri. El nu cunoştea mai departe dedesupturile acestui joc de şah.

Intre timp toţi membrii comitetelor de grevă din celelalte lagăre, aflate în acel timp în închisoarea centrală a NKVD-ului, ca şi cei din mina 29 au fost chemaţi în biroul comandantului, unde au semnat că au luat la cunoştinţă, primind pentru activitate contra organelor administrative, o condamnare de un sau doi ani de închisoare.

Printr'un ordin de zi, citite în toate lagărele din Vorkuta, Inta, Abis, Uhta până la Kotlas, NKVD-ul a adus la cunoştinţă condamnarea noastră exemplară.

Din camera nr. 3 am fost mutat în camera nr. 8, împreună cu Iascunas şi cu Vinogradov, unde eu am stat până la 21 Noiembrie 1953. Pe ziua de 21 Octombrie 1953, Levando, Musaew, Iascunas şi Kinzerski au plecat pe etapă, părasind închisoarea centrală din Vorkuta, într'o direcţie necunoscută de mine şi ţinută secret de către NKVD-işti.

După un timp am rămas aproape singurul locatar în închisoare, căci unul după altul erau chemaţi la etapă.

*

Pe ziua de 21 Noiembrie 1953, o zi foarte friguroasă cu un ger de peste 53 de grade minus, am părăsit închisoarea centrală, fiind dus şi eu pe etapă.

Confuziile care se întâmplară prin plecarea mea, nu mi-au fost cunoscute atunci, iar despre ele am vorbit.

An fost dus in lagărul de ştrăfnoi cu regim special nr. 11 subordonat pe cale administrativă conducerii lagărului 9-10.

Lagărul nr. 11 era un lagăr mic numai de câteva bărăci, dar care era în acel moment tixite cu deţinuţii rebeli — crema grevei din Vorkuta, — din toate lagărele Vorkutei erau adunaţi aici.

Am întâlnit mulţi prieteni, mulţi curioşi dar şi multe personalităţi, pe care în viaţa liberă nu a-şa fi avut posibilitatea de a-i cunoaşte. Unul din ei a fost poetul naţionalist Ucrainean Karpati.

21 Noiembrie 1953.

In lagărul nr. 11, a murit în Aprilie 1948 asasinat, după unii, după o lungă boală de tifos, — după alţii — sau după ce fusese bătut de un grup de blătnoi, din alte surse, — fostul şef al grupului etnic german din România, Andreas Schmidt.

Andreas Schmidt fusese arestat în jumătatea lunii Februare 1945 lângă Oradea, unde făcuse o aterizare forţată cu avionul

Foto — Septembrie 1944.

(Bildarchiv der „Arbeitsgemeinschaft für Südostdeutsche Volks und Heimatforschung).
stânga: Andreas Schmidt — reprezentantul minorităţii germane din România.
dreapta: Arthur Phleps — fost ofiţer în armata Austro-Ungară, din 1920 ofiţer şi general în armata română, din 1940 general de SS. Căzut pe front la 21 Septembrie 1944 lângă Arad. Ultima lor fotografie.

militar românesc în care se afla, împreună cu Stoicănescu, unul dintre conducătorii romani ai rezistenţei anti-bolşevice. Avionul fusese interceptat de aviaţia de vânătoare sovietică şi forţat să aterizeze. Schmidt a fost dus la Moscova, cu toate că era rănit. Nu se ştie nimic de soarta lui Stoicănescu şi a pilotului român, un locotenent. Interceptarea avionului a fost făcută, din discuţiile pe care le-am auzit în acestă problemă între ro-

mânii şi germanii din România, prin trădarea agentului sovietic (fost agent german) Doctorul Ţăranu din Bucureşti şos. Pantilimon, căci toate firele de legătură precum şi alte complicaţii avute ulterior cu alţii, duceau mereu la el. Avea un frate farmacist în Timişoara.

Cu circa o săptămână înainte de a muri Andreas Schmidt, în lagăr sosise o comisie de NGB, care l-a cercetat zi şi noapte separat. In timpul cercetărilor i-ar fi venit de mai multe ori rău, din cauza îndelungatelor eforturi şi suprasolicitării. Sovieticii i-ar fi făcut nişte injecţii pentru întărire, dar după ultima a murit numai la câteva ore.

Felcerul de la „San-Ceast“, un Ucrainean, care avea şi misiunea de a lega morţilor numărul lor de degetul cel mare de la piciorul drept, mi-a spus într'o convorbire avută în 1954 în lagărul Holodihnik din Vorkuta, că la morgă, două zile de la deces, Andreas Schmidt îşi schimbase culoarea pielei, luând o culoare albastră-verzuie. Iar în momentul când a anunţat acest lucru şefului său direct, din ordinul NKVD-ului a trebuit să fie îngropat chiar în acea noapte, cu foarte puţini martori de faţă.

Există un proces verbal şi o declaraţie dată de acest felcer în Vorkuta, pusă într'un loc sigur, iar mai multe persoane cunosc acest loc. Poate va veni o zi când un astfel de document va avea valoare, pentru demascarea unor crime în numele umanităţii, efectuate de NKVD-işti.

Din unele surse am aflat că NKVD-iştii i-au propus lui Andreas Schmidt colaborarea cu ei, că va fi retrimis în România pentru a prelua conducerea avută, însă sub îndrumările Moscovei. Se bănueşte că la început a acceptat sau ascultat propunerile sovietice, pentru a vedea în fond ce vor, dar în momentul când a cunoscut adevărul a refuzat categoric, ceeace i-a adus moartea . . .

*

Tot aici am cunoscut un alt caz foarte interesant. Acela al Căpitanul german Knocke, originar din Berlin, care pierduse unitatea sa în retragerea prin Estonia 1944-55. Trăeşte câtva

timp ascuns în pădurile Estoniei ajutat de localnici, vara lucrând pe la țăranii estonieni pentru alimente. In iarna anului 1950-51, bordeiul în care lociua în pădure, este descoperit din întâmplare de o patrulă a NKVD-ului. Căpitanul Knocke este arestat și condamnat ca spion la 25 de ani. Autoritățile nu îl recunosc ca prizonier de război. Este acuzat ca spion germano-american. Mai sunt și alții pe care îi poți întâlni aci în lagărul nr. 11 ca spioni americani ca tânărul Hans Gropp din Magdeburg, sau de pildă farmacistul Horst Otte, originar din Görlitz, care era deasemenea închis pentru spionaj în favoarea Americanilor cu o condamnare de 25 de ani. Dar care fusese activitatea lui ca spion american?

Odată cu terminarea războiului, trupele de ocupație aliate au permis înființarea partidelor politice în toate zonele de ocupație. In zona sovietică pintre alte partide a fost înființat și Partidul Liberal German LDP (Liberale Deutsche Partei). Horst Otte, care era un antinațional-socialist, dar german, prin vederile sale politice, a ajutat și colaborat la înființarea acestui partid, aprobat de sovietici. El a făcut parte din grupul Dr. Schäfer și el condamnat la 25 de ani, arestat în 1947. Pentru ca Partidul Comunist din zona sovietică să aibă șanse în alegerile libere, sovieticii au început să aresteze pe toți liderii și organizatorii celorlalte partide, care nu erau de acord de-a colabora cu partidul comunist și de-a se lăsa călcat de ciubota rusească.

Interzicerea partidelor politice nu o puteau face fățiș. S'ar fi lovit de aliații lor. Dar cum ei sunt totdeauna progresiști și inovatori, au găsit de cuviință de a-i îndepărta pe organizatorii partidelor, și singura posibilitate legală era de-ai învinui că fac spionaj pentru imperialiștii americani.

Așa se face că în anii 48-49 centralele NKVD-ului din zona de ocupație sovietică erau pline cu „spioni americani" încadrați în grupe. Mai toți sunt condamnați la câte 25 de ani. Pe această cale dându-se drum liber partidului comunist (SED) de a pune mâna pe putere, iar poporul german să fie călcat în picioare și înrobit de sovietici, în mod legal.

Aci în lagărul 11 l-am cunoscut și m'am înprietenit cu Loc. Colonel german Gerhard Schirmer care fusese adus din lagărul 40, după grevă, învinuit că a vrut să evadeze din Vorkuta,

împreună cu fostul Ministru de război al guvernului comunist Grec, Zahariades și care era condamnat și el la 25 de ani ca spion anglo-american și trădare a proletariatului internațional. Deci nu numai porumbeii erau închiși în lagăre, sovieticii au adus

Foto — 1943-1944.

Locotenentul Colonel Gerhard Schirmer . . .

. . . unul dintre consilieri militari ai organizației subversive din regiunea Vorkuta, după greva din Vorkuta 1953-1954. După eliberarea din URSS — 1956, ofițer în Bundeswehr și consilier militar al NATO-ului... deci și Vestul a împrumutat ceva dela Vorkuta . . . și nu rău . . .

și câțiva vulturi, din țările care nu erau bine inițiate în ce este comunismul.

Despre Schirmer am mai vorbit, dar aci în lagărul 11 el a devenit, prin prietenia cu mine, un bun colaborator, sfătuitor și consilier pentru organizația de rezistență din Vorkuta. Este o onoare pentru această organizație de rezistență anti-sovietică de-al fi avut ca consilier militar, căci câțiva ani mai târziu, după eliberarea sa în 1956, el deveni consilier militar în trupele NATO.

*

Printre diferitele naționalități care atrăgeau atenția în acest mic lagăr, era grupul unor iranieni, care nu prea se simțeau în pielea lor aci, în îndepărtatul Nord și în ghețăria aceasta

polară. Unul dintre ei, Ali (Malinchi, micul), zicea că este rudă mai îndepărtată a Şahului Persiei şi toţi ceilalţi iranieni îi dădeau ascultare şi-i cântau în strună. Era o grupă aparte. Orice comisie venea, Ali trebuia să ia primul cuvântul. Ieşia ca păduchele în frunte, înfoindu-se în faţa comisiilor venite şi încercând întotdeauna să vorbească în numele tuturora, până într'o zi când foarte delicat i-a fost interzis să facă acest lucru, pentrucă de multe ori ieşirile sale erau şi provocătoare.

In luna Decembrie 1953, o nouă comisie de NKVD-işti îşi făcu apariţia în lagăr, pentru a vedea care este barometrul şi tensiunea în care trăiau rebelii. După ce Ali pusese câteva întrebări plângându-se unui colonel de NKVD, acesta îl întrebă dece nu merge la lucru, la care Ali răspunse că este bolnav. Şefa serviciului medical, care era de faţă a fost întrebată dacă deţinutul în cauză, care se plânge că este bolnav, a fost la vreo consultare medicală şi care îi este diagnosticul. Şefa nici nu a avut timp să răspundă. Ali începu să râdă şi întrebă pe colonel dacă o ia într'adevăr în serios, că el să-şi de-a aprobarea de a fi consultat de această şefă medicală. Colonelul spuse da. Atunci Ali zise pe un ton destul de ridicat ca să fie auzit de toţi: „Eu nu mă voi lăsa consultat de această femeie care a fost violată în lagărul 40, de 7 blătnoi, dintre care ultimul era un gruzin din neamul lui Stalin şi homosexual. Să spuie ea dacă nu e adevărat!

Nimeni nu cunoştea această istorie, însă multe delicte de acest gen s'au întâmplat în lagăre din partea blătnoilor, care le câştigau sau le pierdeau la cărţi.

Medica şefă a fost imediat mutată din acest lagăr, spre râsul tuturor deţinuţilor.

In 1955, acelaşi grup de iranieni se aflau înpreună cu mine în lagărul nr. 11 din Iavas, regiunea Potma, în sud-estul Moscovei. Ali, cu grupul său se înhăitaseră cu un grup de blătnoi ruşi aflaţi în lagăr. Aţâţaţi, cred, de Maiorul de NKVD Maiorov, terorizează grupul de ucraineni-polonezi aflaţi în lagăr. Ali începuse tactic terorizarea deţinuţilor pentru a profita de pe urma pachetelor care soseau prin Crucea Roşie din Vest. Cei care nu cedau erau şantajaţi, ba chiar şi ameninţaţi.

Unul care nu i-a cedat ce-a cerut, şi nici nu s'a lăsat şantajat l-a supărat rău pe micul Ali. In aşa fel încât într'una din zilele lunei August 1955, în sala de mese a lagărului, unde era prezentat un film, Ali, înarmat cu un cuţit a vrut să-l înjughie pe Fazecas Ion, născut în 1912 într'o comună în apropiere de Reşiţa, România. Crima se putea întâmpla. Norocul lui Fazecas a fost că m'am aflat în acel moment în spatele lui. In momentul când Ali a vrut să-l lovească cu cuţitul, eu am avut inspiraţia de a-i prinde mâna. Personal am fost tăiat de cuţit la mână. Incidentul a rămas între noi. Dar Ali nu s'a astâmpărat. La sfârşitul lui August, printr'o provocaţie, începe o bătaie în baraca polonezilor, unde locuia şi el, ajutat fiind de blătnoii ruşi, după ce-a baricadat ambele intrări. Revoltaţi de acest fapt, ne-am hotărât să dăm ajutor polonezilor. Un mare grup de oameni, printre care Unguri, Germani şi Români. Unii au blocat ieşirile din afară iar alţii au intrat prin geamurile care au fost sparte, înăntru. Grupul de blătnoi şi Iranienii au fost puşi la punct, dar din partea polonezilor au fost doi grav răniţi cu nişte sule pe care le întrebuinţau grupul de blătnoi în loc de cuţite. Acest grup de blătnoi a trebuit să părăsească lagărul, pentru a evita să fie linşaţi, iar micul Ali s'a făcut mai mic decât era, până la plecarea noastră.

Eu nu cred că el a făcut parte din familia imperială a Şahului! Dar ce să-i faci în lagăr erau toţi ceva.

*

Dar să revenim la Vorkuta. La început lunii Decembrie, organele lagărului au început reorganizarea lucrului la mina nr. 11, pentru care au adus un specialist în această problemă, din lagărul central 9-10 de care aparţineam. Impreună cu Schirmer, ne-am dus în noua baracă care fusese dată în exploatare, pentru a mă întâlni cu un prieten ucrainean, care îmi trimesese vorbă că am primit poştă, bine înţeles, ilegală. Printre mai multe bilete am găsit unul în limba română, scris de un român aflat în lagărul 9-10, Popescu Nicolae, originar din Ploeşti, România. Mă ruga, pentru că aflase de prezenţa mea în lagărul 11, să am grijă de specialistul pentru organizarea

lucrului, nou sosit în lagăr, polonez de origine, deoarece este un om care nu colaborează cu NKVD-ul ci cu noi. L-am întrebat pe ucraineanul VG. dacă știe cine este această persoană. Imi răspunse că dacă este aceiași persoană despre care a auzit o discuție cu o oră în urmă, trebuie să ne grăbim dacă vrem să-l

Foto — Javas 1955.

...Căpitanul Intelligence Service, de origină poloneză Vişinewski, (Pupţic)unul din cei doi curieri speciali ai generalului Bor-Komarowski trimeşi la comandamentul armatei sovietice pentru a cere ajutor, şi dispărut fără urmă, pentru răsculaţii din Varşovia...

mai găsim în viață. Aflase că un grup de Ucraineni, răsleț de marea unitate ucraineană, a hotărât să-l asasineze pentru colaborarea sa cu NKVD-ul. Într'o fugă nebună, împreună cu Gerhard Schirmer, V.G. și încă cu câțiva oameni ai acestuia, ne-am repezit înspre baraca nr. 3, unde credeam că-l vom găsi pe Polonez. Intr'adevăr, în fața băracii erau mai mulți deținuți și în mijlocul lor, căzut jos și plin de sânge, zăcea polonezul, care încerca disperat să se apere cu mâinile goale, de loviturile de cuțit. Era ultimul moment când mai putea fi salvat. L-am dus de urgență în ambulatoriu, iar după aceea la mina 9-10, și polonezul a fost salvat. Era Pupțic, fost căpitan în serviciul englez, Intelligence Service, care fusese trimis de comandantul răscoalei din Varșovia, Ber Komarowski, la comandantul sovietic pentru a-i cere ajutor. In 1955 îl regăsim în lagărul nr. 11 din Iavas-Potma.

Din nou închis.

In jurul datei de 20 Decembrie, comandantul lagărului nr. 11 mi-a adus la cunoștință că am de executat o condamnare de 3 săptămâni de Bur, pentru refuz de lucru, condamnarea fiind dată pe cale administrativă. Interesant este faptul că din cei circa 1000 de deținuți care nu lucrau, am fost singurul condamnat și închis în Burul lagărului.

Eu mai fusesem închis de nenumarate ori în Bur, cu pedepse de izolare sau de carceră, dar pentru prima dată am găsit aici ceva nou, o invenție diabolică a NKVD-ului, pentru distrugerea individului pe „cale umanitară", fără cameră de gazare sau cuptoare de ars.

Celula în care am fost băgat, nr. 3, nu avea geam și era mereu în întuneric. Invenția diabolică a NKVD-ului pentru această celulă (nu știu dacă și celelalte celule ale Burului erau la fel) era că: în afară că nu avea niciun fel de mobilă, pardoseala era turnată din ciment. Faptul nu era nou, dar acest ciment special trebuia în permanență udat, deoarece era amestecat cu un praf special, întrebuințat în minele de exploatări carbonifere în cadrul grupurilor de ventilație. In cazul unei explozii, ca aceasta să nu se extindă mai departe dintr'o galerie în alta, se svârlea o perdea din acest praf, care înneca explozia. In mină praful este depus în partea superioară a galeriilor, pe niște scânduri care au la ambele capete picioare de susținere semirotunde și la cea mai mica presiune de aer se răstoarnă producând perdeaua de praf. In mină este schimbat foarte des ca el să fie în continu uscat, iar perdeaua de praf să se producă cât mai repede.

Cu totul altă misiune avea acest praf pe podeaua celulei.

Deținutul celulei era obligat să ude în continuu întreaga suprafață din porția lui de apă potabilă pe care o primea zilnic. In caz contrar, întreaga celulă era numai praf care se ridica depe podea la cea mai mică mișcare. Praful acesta fin se așeza peste tot ce era umed. Ochii, nările erau imediat astupate, în jurul gurei se forma o mâzgă, parcă era noroi iar gura deținutului era în permanență plină de acest praf. Ce se depunea pe plămâni, asta se putea constata prin expectorarea permanentă la care era supus deținutul, din cauza excitației provocată de

acest praf. Astfel deținutul era obligat de a-și împărți rația de apă, pentru stropitul podelei mai mult, pentru băut mai puțin, și setea îl chinuia din zi în zi mai mult, în timp ce vremea trecea. Timp de trei zile am mai avut doi locatari, niște Ucraineni care au fost apoi luați de acolo.

De urgență la Moscova.

Noțiunea timpului o pierdusem, de aceea nu pot spune exact cât am fost aici. Intr'una din zile am fost scos afară, dus la baie, îmbrăcat din cap până'n picioare cu haine noi și urcat într'o mașină a NKVD-ului, care mă aștepta la intrarea principală a minei, și nu a lagărului, ca să nu mă vadă nimeni. Din întâmplare am fost totuși văzut de cineva, căruia i-am spus, în limba română, că sunt dus dar nu știu unde. Acesta era prietenul meu ucrainean V.G. care în calitatea sa de desertnic se afla întâmplător la mină. El știa românește, fiind de origine din părțile Bucovinei, și a auzit. Astfel a aflat Schirmer că eu am fost scos din lagăr.

Drumul a fost scurt. Am fost dus la centrala NKVD-ului în oraș și închis în aceeași celulă nr. 1, în care mai fusesem oaspete, începând cu data de 31 Iulie 1953. După câteva ore de așteptare, însoțit de doi ofițeri superiori de NKVD, am fost dus la aeroport. Urcat într'un avion împreună cu însoțitorii mei, după câteva ore de zbor am ajuns la Moscova. Am fost urcat iar într'o mașină cu însoțitorii mei. După ce mi s'au pus niște ochelari speciali pentru a nu putea vedea, am plecat mai departe. Am mers foarte mult și odată ajuns la destinație, am putut constata că mă aflu în curta unei închisori. La început am crezut că este Lefortofskaia, dar până la urmă am rămas convins că eram la Lubianka.

După ce am fost percheziționat, fără de alte formalități, am fost închis singur într'o celulă. După două zile am fost bărbierit și iară însoțit de doi cetețeni, unul în uniformă iar călălalt în civil, am urcat într'o limuzină luxoasă de data asta, și am părăsit închisoarea. Nu puteam vedea nimic din cauza ochelarilor și nici de discutat nu am discutat nimic pe tot parcursul, cu toate că în călătoria mea cu avionul cei doi însoțitori ai mei,

care nu erau din Vorkuta după cum am putut deduce, m'au pus să povestesc întreaga evoluție a grevei.

La un moment dat mașina se opri. Șoferul este întrebat dacă are o „Propuscă". (Permis de liberă trecere). El răspunse că suntem anunțați. Nu ni s'a dat voie să intrăm. Trebuia să așteptăm și din această cauză încurcam circulația. Insoțitorii mei

„Lubianka" închisoarea centrală a NKVD-ului...
... în 1917 sau 1954 aceeași clădire sumbră, aceeași teroare, aceleași metode, numai fațada și tehnica a fost perfecționată, un progres socialist sovietic...
... dacă casa ar vorbi, câte n'ar mai povesti, despre schinjuiri și morți, ca să ajungă pentru toți cine nu dă crezare, să încerce, nu-i grabă mare...

deveniră nervoși, unul chiar începu să înjure. Am aflat că mă aflam la una din intrările Cremlinului, pentru că era prea mare controlul și prea multă discuție pentru un biet permis de intrare.

După circa o jumătate de oră, a sosit cineva care s'a urcat în mașină și ne-am continuat drumul, trecând pe la postul de control de data asta fără incidente. Mașina se opri după un drum foarte scurt și iarăși a trebuit să așteptăm. In sfârșit am părăsit mașina și ajutat de însoțitorii mei am urcat câteva trepte, după care am trecut printr'o ușă care ne-a fost deschisă.

Totul se petrecea ca'n vis, și sub călcătura încălțămintei mele am simțit că pardoseala era alunecoasă, iar din sonoritatea produsă de pașii insoțitorilor mei, și ai aceluia care ne conducea, am dedus că era vorba de pardoseală de marmoră. Am trecut prin mai multe uși, apoi după ce am trecut printr'un coridor

lung, ne-am oprit. Călăuza noastră a dispărut și circa după zece minute de așteptare, care mi s'au părut un an, cineva m'a luat de braț și m'a condus prin ușa care s'a închis în urma mea. Insoțitorii mei au rămas afară.

Mi-au fost luați ochelarii și a trebuit să treacă un timp până m'am obișnuit cu lumina puternică a unor lămpi îndreptate asupra mea. Am privit de jur împrejur și am văzut că erau mai multe mese-birouri la care se aflau câte una sau două persoane, în majoritate în uniformă de NKVD de diferite grade. Eu aveam în fața mea o măsuță pe care se afla o scrumieră, plină de resturi de țigări. Lângă ea un pachet de țigări, papiroase, mahorcă și o cutie cu chibrituri, vre-o câteva coli de hârtie albă și un creion, în partea dreaptă a mesei, în partea opusă o cană de sticlă cu apă și un pahar.

Lumina îndreptată asupra mea mi-a lăsat impresia că mă aflu într'o arenă romană modernă și că toate privirile erau ațintite asupra mea. După un timp mi-am dat seama că afară de cei pe care îi vedeam, în această încăpere se mai aflau și alte persoane pe care nu le puteam vedea din cauza luminii orbitoare.

Un colonel îmi ceru datele personale în limba rusă și mă rugă, pe cât este posibil, să dau orice răspuns în limba în care voi fi întrebat. Nu știam ce sens are, dar am acceptat. Mi-au fost puse întrebări în limba germană, franceză, ungară, română și iarăși au început discuțiile în limba rusă. Toate întrebările erau destinate grevei de la Vorkuta, și cel mai mult îi interesa cine a făcut „finanțarea", dacă este munca unor „agenți" din afara Uniunii Sovietice, sau dacă este munca unor grupări subversive din Uniunea Sovietică. Au primit aceleași răspunsuri ca și la tribunalul din Vorkuta, care ne condamnase.

La un moment dat mi-a fost pusă intrebarea de către o persoană pe care nu o vedeam, dar o auzeam: „Dacă îmi mențin și acuma invinuirea adusă în timpul procesului, conducerii Statului Sovietic, în privința umanității și drepturile omului, și dacă aşi putea dovedi aceste lucruri, aici în fața comisiei care mă aflu". Am vrut să știu ce fel de comisie este asta, dacă nu cumva mă aflu în fața schijelor lui Beria, la care toată lumea

a râs, și mi s'a spus să am toată încrederea că sunt în locul unde pot da orice informație în legătură cu ceace am cerut.

Am început prin a arăta nevinovăția mea și condamnarea mea ilegală în toate procesele. Metodele greșite de încercare de reeducare, întrebuințate după șablon. Asimilarea deținuților politici sovietici și străini, cu cei de drept comun. Distrugerea biologică, o crimă a tot ce a lăsat natura și regresul mare al populației Statului Sovietic. Ura crescândă în rândurile deținuților, care nu poate fi ștearsă din mintea lor cu una cu două. Am trecut apoi la problema desfrâului sexual din lagăr. Am observat că îi interesa. După ce le-am împărtășit toate fazele cunoscute de mine, cineva m'a întrebat:

— Cum poți D-tră să dovedești acest lucru?

— Foate simplu, am răspuns eu fără a ezita căci mă așteptam la această întrebare. Numai că D-tră trebuie să faceți așa cum spun eu, adică, să fie trimisă o comisie pentru a clarifica această problemă. In special, nu trebuie anunțată dinainte Vorkuta, ci ea trebuie să apară prin surprindere. Comisia nu are voie să divulge nici sensul cercetărilor, ci să ordone ca întreg contigentul lagărului — în lagărele care se vor face cercetările — să se adune pe locul de apel. Pantalonii fiecărui deținut care vor fi găsiți murdari în genunchi, să fie dați la analiză, spre a se constata de unde provine această murdărie. Dacă se constată (la analizele făcute) că această murdărie provine din fecale și urină de proveniență porcină, se poate spune, fără comentarii, că individul a avut contact sexual cu scroafele, căci aceste contacte se pot face numai stând în genunchi. In ceeace privește contactul cu vacile din grajdul din afara lagărului 2 sau cu iepele, trebuie cercetați direct și fără de scrupule cei care au lucrat în aceste locuri, dându-li-se asigurarea că nu vor fi trași la răspundere pentru declarațiile lor, dacă acestea corespund adevărului.

S'a râs foarte mult asupra ideii date. Am fost apoi foarte mult întrebat și asupra altor cazuri și probleme din viața de toate zilele ale lagărului. Printre altele am fost întrebat dacă eliberat din lagăr aș dori să rămân în Uniunea Sovietică. Am răspuns categoric -NU-. Am fost chestionat dacă știu ce s'a întâmplat ce ceilalți camarazi ai mei. Le-am spus același lucru,

că nu știu. Mi-am dat seama din felul cum a decurs ancheta că și ceilalți fuseseră interogați aci înaintea mea. Deci greva de la Vorkuta dăduse de gândit chiar Domnilor din Cremlin.

Așa cum am fost adus, tot așa am fost dus înapoi de aceiași însoțitori, până la Vorkuta. Pe drum însoțitorii mei doreau să afle cât mai multe din cele discutate. Dece îi interesau oare toate aceste lucruri!?

Din nou la Vorkuta — în lagărul ștrăfnoi —.

Am fost reținut la centrala NKVD-ului din oraș până noaptea târziu, când am fost introdus în lagărul nr. 11 și iară în Bur, de unde plecasem. Este ceva de neconceput în viața unui deținut, să facă astfel de schimbări sau salturi din Iad și mizerie, în Rai, iar la numai câteva zile să te întorci de unde ai plecat . . . În astfel de momente se răscolește totul în tine. Îți blestemi soarta că nu ai sărit să-l iei pe vreunul de gât, c'ai fost prea laș. Îți cauți scăparea făcând planuri de răzbunare, jurând să devii un răzbunător așa cum n'a fost altul înaintea ta.

Parcă nimica nu se întâmplase și după câteva zile celula era plină de oameni care refuzaseră să iasă la lucru. In curând am fost cu toții eliberați, comandantul lagărului sperând prin aceasta că ne vom apuca de lucru.

Spre a evita incidentele și neplăcerile, am primit să mergem la lucru. Au fost făcute trei schimburi de mineri, circa 250 de oameni pe schimb. Ca producție ieșiau afară trei vagoane de cărbuni, adică trei tone. Pe fiecare vagon era scrisă destinația, primul pentru bucătarie, al doilea pentru baie și al treilea pentru încălzirea bărăcilor. Toate încercările ofițerului politic și a ajutoarelor sale, pentru a mări producția, nu au dat niciun rezultat. La fiecare brigadă a fost detașat un soldat care să acompanieze brigada la lucru. Soldații intrau în mină până la primul orizont, după care nu mai făcea niciun pas. Aveau frică să nu li se întâmple vreun accident Producția de cărbune nu crescu cu nimica, din contră, scăzu de la trei la două vagoane pe schimb, după ce soldații confiscară de câteva ori vagonetul de cărbune pentru încălzire. Deținuții hotărâră ca fiecare miner

să ducă o bucată de cărbune sub braț, pentru încălzirea bărăcilor, dar nimica pentru NKVD-iști.

Desertnicul unui schimb a fost un timp Victor Romachin, fiul generalului sovietic Romachin, condamnat la 25 de ani ca trădător de patrie și legături intime cu populația din Ungaria, unde își făcuse serviciul militar. Participase ca toți ceilalți la greva din lagărul nr. 2 și ajunsese și el în lagărul de pedepsiți.

G. Schirmer lucra la fierăstrăul circular în schimbul de noapte, unde tăia lemne susținătoare pentru galeriile din mină. Intr'una din zile mi-a spus că ar fi bine să ies și eu la lucru, din cauză că a dat de o sursă de informații foarte importante. Imediat am ieșit la lucru și am lucrat cu el împreună.

Șeful responsabil cu lemnăria, un german originar de pe Volga, i-a adus lui Schirmer într'o noapte încă trei persoane cu care am putut sta de vorbă. Ei ne-au transmis știrile care se transmiteau la posturile de radio, asupra grevei de la Vorkuta și de procesul conducătorilor acestora, neștiind că eu sunt de față, unul din cei 5 de care se vorbea.

Schirmer le-a spus cine sunt și din acel moment au avut mai multă încredere și simpatie pentru noi. Ne-au povestit soarta prin care au trecut, am amintit parțial, numai pentru că sunt germani de origine, încă înainte de a începe războiul germano-sovietic. Ne-au rugat, dacă vom ajunge vreodată în Germania, să aducem la cunoștință guvernului german, că toți Germanii din Uniunea Sovietică, doresc de a trăi în Germania, cu toate că nu-i cunosc sistemul. Dar în niciun caz nu vor ca copii lor să mai sufere ceeace au suferit ei, numai și numai pentru că erau de origine germană.

— Noi nu vom lăsa să fim dați dispariției. Vom ști să apărăm cultul strămoșilor noștri, limba și obiceiurile. Inimile noastre vor bate totdeauna pentru Germania, patria strămoșilor noștri.

Mi-am pus atunci întrebarea și mi-o pun și astăzi: „Oare se vor simți bine în Germania, sau vor fi tratați de Germani ca Ruși, cum au fost tratați de Ruși ca Germani"?

Este adevărat și-au pastrat limba și obiceiurile străbunilor, dar în Germania capitalistă vor avea ei drepturi egale? Germanii locali îi vor accepta sau nu? Timpul își va spune cuvântul.

Eu aveam experiență în această problemă și nu era timpul pentru a o desbate. Iar ei tot nu m'ar fi înțeles. Era bine că aveau încredere în viitorul lor, iar noi prin acțiunea noastră de grevă le deschisesem noi perspective pentru viitor. Dacă vor ajunge vreodată în Germania se vor descurca ei așa cum s'au descurcat totdeauna pentru a supraviețui. Se va găsi un german să adune toate doagele risipite să le încercuiască, să le strângă, pentru a deveni o germanie unită? Deocamdată suntem în Vorkuta, într'un lagăr de pedepsiți.

A fost o noapte în care am ascultat tragedia coloniștilor germani de pe Volga, puținii supraviețuitori, restul au fost exterminați prin metodele progresiste ale sistemului sovietic, cu toate că ei trăiau pe meleagurile acelea de peste 300 de ani. Și pentru ce toate astea?

Odată cu greva din Vorkuta, reînviase o nouă speranță în inimile lor. Increzători în destin, urmăriseră evenimentele iar acum își descărcară sufletul cu speranța că acești oameni nu-i vor lăsa în voia soartei, că doleanțele lor vor fi aduse la cunoștință acolo unde trebuie, mai devreme sau mai târziu.

In luna Septembrie 1953, autoritățile locale (mai târziu în întreaga Uniuea Sovietică) au împărțit în toate lagărele cărți poștale ale Crucii Roșii Internaționale pentru străini (duble) care au fost în cel mai scurt timp scrise și expediate. Europa, America, Australia precum și Orientul apropiat primeau numărul căsuței poștale Moscova 5110. . . . China, Coreea de Nord și Sud, Mongolia, Vietnam, Japonia, India, primeau numărul unei căsuțe poștale din Siberia.

*

In lagărul nr. 2 mina nr. 7, responsabilul cu poșta pentru străini a fost din Septembrie 1953 germanul Rolf Weber, un foarte bun pianist, șeful orchestrei lagărului în cadrul KVC (secția culturală). Conlucra și era subordonat responsabilului KVC din partea deținuților Berkowitzsch un evreu rus, fost comisar anchetator la NKVD, acum închis și condamnat la 25 de ani ca trădător de patrie. Aici în lagăr își reluase activitatea de informator și colabora cu șeful grupei MGB comisarul locotenent major Gretschenko. Rolf Weber a refuzat colaborarea de spionare cu ei și a ajuns în Bur, mai târziu în închisoarea din Kirov, după care în 1955 găsim în lagărul Suche bes Vodnei. Aci, în baza dosarului din Vorkuta, întocmit de Gretschenko cu ajutorul lui Berkovitzsch, a fost închis încă trei luni, ajungând la 45 de kg. (un om de 80 de kg.).

A fost eliberat grav bolnav de sovietici pe data de 12 Ianuarie 1956, în Germania Federală. A rămas invalid pe viață și pentru ce?

Erau și astfel de cazuri, — evrei anchetatori de NKVD ajungeau în lagăr cu câte o condamnare de 25 de ani și lucrau mai departe ca informatori, iar pentru că vorbeau în majoritate germana sau idiș, erau îndrumați contra străinilor, în deosebi germani. In lagăr se vorbeau în general două limbi, rusa și germana. Este adevărat că erau puține astfel de cazuri. Majoritatea fiind solidari cu noi, dar erau! Slăbiciunea omenească este mare, iar jugul sovietic foarte greu de tras, dacă înainte au dat numai cu biciul.

Au fost însă foarte mulți dintre deținuți care nu au crezut că sovieticii vor permite ca aceste cărți poștale să ajungă la destinație, bazându-se pe desmințirea oficială făcută de Agenția TASS pe data de 5 Mai 1950, când au anunțat și desmințit informațiile apărute în presa Occidentală, că în lagărele sovietice se mai află mulți prizonieri de război. Ei admiteau că în lagărele sovietice se mai află mulți prizonieri, condamnați, dar că era vorba de „criminali de război“.

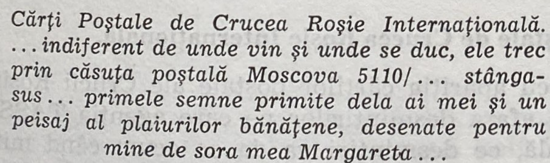
Cărțile poștale de Crucea Roșie Internațională.

Odată cu apariția cărților poștale ale Crucii Roșii Internaționale, în afara desmințirilor pe care agenția TASS le dă pe cale oficială, ce desmințiri va da ea acum când mii de cărți poștale de acest gen vor aduce vestea înbucurătoare că dispărutul de mult trăiește într'unul din lagărele sovietice?

Criminali de război nu puteau fi indivizii închiși, căci în 1945 majoritatea celor care scriau acum, erau încă minori și nu făcuseră parte din vreo armată. Cum se face că acești oameni au ajuns pe meleaguri atât de îndepărtate? Au plecat ei acolo

de bună voie? Şi dacă DA, dece nu şi-au dat adresa localităţii unde se află, ci numai o căsuţă poştală din Moscova cu nr. 5110, după care urmează numărul care arată regiunea lagărului?

Ştiri despre aceşti oameni de mult daţi uitării, ale căror familii s'au consolat de mult cu dispariţia lor, nu vor fi numai

Cărţi Poştale de Crucea Roşie Internaţională. ... indiferent de unde vin şi unde se duc, ele trec prin căsuţa poştală Moscova 5110/... stânga-sus ... primele semne primite dela ai mei şi un peisaj al plaiurilor bănăţene, desenate pentru mine de sora mea Margareta ...

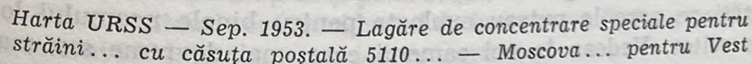
pentru cei din ţările socialiste şi Germania. Vor ajunge şi în Franţa, Anglia, SUA, Canada, Argentina şi chiar Australia şi nu ştim ce va crede lumea sau cum va fi ea informată. Sperăm totuşi să ducă la exercitarea de presiuni asupra conducătorilor Statului Sovietic, care să aprobe şi să dea în vileag mârşăviile

şi crimele contra umanităţii, care sunt la ordinea zilei în Statul lor.

Opinia publică mondială a fost de multe ori înşelată, nespunându-se adevărul intenţionat, asupra evenimentelor din Vorkuta, lăsând impresia că pasul făcut de conducătorii sovietici este un act generos, care ajută la destinderea relaţiilor internaţionale.

In luna Decembrie 1953 sosesc primele răspunsuri la scrisorile scrise. Odată cu ele şi primele pachete, lucruri care au minunat cele mai înţelepte minţi ale lagărului.

Primul pas era făcut, Vestul ştia ceva, trebuia acum căutate căi pentru a ne adresa direct anumitor personalităţi din Occident.

Harta URSS — Sep. 1953. — Lagăre de concentrare speciale pentru străini ... cu căsuţa poştală 5110 ... — Moscova ... pentru Vest

Trebuia găsită modalitatea ca aceste cărţi poştale să ajungă într'adevăr la destinaţie, dar să se şi primească răspuns, fără ca centrala de cenzură sovietică să bănuiască ceva.

Cetăţeanul care era de acord cu o astfel de experienţă, risca de a nu mai avea voie să scrie pe viitor şi de a-şi jertfi, pentru

un interes comun, corespondenţa pe o lună, sau pentru totdeauna, cu familia sa. Şi totuşi, au fost foarte mulţi care au sacrificat, pentru astfel de lucruri, cartea lor poştală. S'a scris multor personalităţi politice, în deosebi Cancelarului german Konrad Adenauer, Cardinalului Iosef Wendel din München şi unor personalitaţi politice din Austria. Dacă cetăţeanul ar fi scris direct Cancelarului K. Adenauer, scrisoarea nu ar fi ajuns niciodată. Dar cineva a găsit ieşirea şi a scris: Herrn Onkel Konrad, Hofnungstr. 13 Bonn. (strada Speranţei nr. 13 Bonn). Domnului Unchi Konrad. Şi scrisoarea a ajuns, iar cetăţeanul a primit răspuns de la secretarul Cancelarului.

Printr'o circulară din toate lagărele din Vorkuta, Inta, Abis, Utha, au fost trimise scrisori pe aceiaşi adresa, mai târziu cercul s'a mărit în Austria şi Elveţia.

Un alt exemplu: Gheorghe Vasile (Petre) a scris Cardinalului din München, Wendel Josef, adresându-se — fratelui Cardinal — de unde a primit şi răspuns şi pachet. Şi el era Român şi nu German, ortodox şi nu catolic.

Odată cu apariţia cărţilor poştale C.R.I. s'au putut face şi primele afaceri, pentru a putea procura în plus, prin negoţ sau schimb lucruri din conţinutul pachetelor, care deveniseră foarte căutate printre „liberii“ din regiunea lagărelor.

Sub anumite adrese au scris şi oamenii din ţările baltice, Ucraineni, Ruşi, Kazaci, care aveau rude, prieteni sau familii în Vest, deşi ei nu aveau voie să scrie. Astfel a fost exploatată pe această cale posibilitatea de a informa Vestul despre raiul sovietic şi cine se află sau mai trăeşte acolo dintre cei care sunt daţi de mult ca dispăruţi.

Prietenii noştri comuni, Germanii de pe Volga, deportaţi cu domiciliu obligatoriu, îşi dăduseră seama de marile posibilităţi pe care le puteau exploata pentru binele neamului lor în viitor. Vedeau în noi oamenii care, mai devreme sau mai târziu, vor avea posibilitatea, dacă supravieţuiesc, să ajungă acolo unde trebuie ca să vorbească despre durerea lor.

Toate încercările administraţiei lagărului nr. 11 de a convinge pe aceşti răzvrătiţi să muncească, au fost zadarnice. Atâta timp cât erau împreună, nu se va lucra, Dizolvarea lagărului devenise singura soluţie şi amestecarea contigentului. Astfel se făcu că

în Martie 1954 lagărul nr. 11 este dizolvat şi o mare parte dintre deţinuţi sunt trimişi în lagărul Holodilnik, care era lagăr de construcţie şi nu se putea prea mult sabota. Administrativ, acest mic lagăr era supus deasemenea lagărului 9-10. Oamenii din Holodilnik au lucrat la construcţia Institutului de Mine, care s'a făcut la Vorkuta şi care era aşezat pe drumul care leagă lagărul nr. 3-4 şi lagărul de femei nr. 1, cu oraşul Vorkuta.

In ultimul timp apăruse foarte multe decrete care aduceau anumite uşurări în viaţa deţinuţilor. Toate erau în aşa fel făcute ca să se lase o impresie bună despre marea grijă a Statului Sovietic faţă de oamenii săi. Dar aceşti oameni nu mai puteau fi induşi în eroare, ei cunoşteau de acum prea bine adevărul!

„O zi de lucru pentru 3 de condamnare“, dar dacă-ţi făceai norma şi o depăşeai, plata în bani se mărea şi puteai avea şi o aprobare locală. Dacă un muncitor îşi îndeplineşte, lună de lună, normele, poate fi vizitat de membri familiei, ca: mamă, tată, fraţi, surori, soţie sau chiar logodnică, dacă ei se aflau în vreunul din lagărele din Vorkuta, sau în vreo colonie din împrejurimi. Aşa suna unul din decrete.

Din lipsă de femei, câte-o fostă deţinută care se eliberase şi acum locuia cu domiciliu forţat în Vorkuta sau în vreo colonie din înprejurimi, se întâmpla ca mai mulţi bărbaţi să facă cerere de a o vedea, ca pe o logodnică, în aceiaşi zi, dar nimeni nu se supăra dacă numai unul, din ei primea aprobarea.

Timpurile s'au schimbat.

Indiferent de înbunătăţirile pe care autorităţile sovietice le-au făcut deţinuţilor, ei nu erau pe deplin mulţumiţi şi nu se mai lăsau exploataţi ca şi până acum.

Un caz autentic este incidentul de la mina nr. 6, din primăvara anului 1954. Iată cum au decurs lucrurile.

Schimbul 2 părasise lagărul minei nr. 6, şi sub escortă se afla pe la jumătatea drumului între mină şi lagăr. Ca de obicei, unde se află mulţi oameni se întâlnesc şi multe caractere, mai liniştiţi sau mai agresivi, unii mai tăcuţi, alţii mai vorbăreţi. Un astfel de om foarte vorbăreţ din fire, care ca de obicei găsea totdeauna să facă glume cu Năcialnicii convoiului din escortă,

îşi permise în acea zi câteva glume cu un soldat originar din părţile Siberiei de Sud. Nu se ştie precis ce s'a discutat. Singurul lucru cert este că soldatul enervat, sau din greşeală, a tras în foc de armă în pământ. Glontele ricoşând a lovit un deţinut în picior. Intreg convoiul a fost oprit, toată lumea a trebuit să se aşez jos, iar gradatul responsabil cu garda militară, şi-a început cercetările. In momentul când a aflat că are un rănit, a trimis un soldat la postul de gardă al minei, ca să anunţe de acolo lagărul să-i trimeată de urgenţă o sanie sau o căruţă, şi a lua pe rănit spre a-i da îngrijire necesară. Totodată a cerut ca comandantul lagărului şi ofiţerul politic să vină la faţa locului, spre a constata cele petrecute.

Marea majoritate a minerilor din schimbul 1 era la suprafaţă şi aştepta sosirea schimbului 2. Pe locurile de muncă rămăseseră numai cei de la brigada mişcării (divijenia) şi pompele de apă. Zvonul despre incidentul întâmplat s'a răspândit ca fulgerul în mină şi la suprafaţă. Drept răspuns din partea deţinuţilor pentru astfel de tratament şi vrând să dovedească că pot acţiona şi altfel decât numai cu disciplină, ca un an în urmă, în timpul grevei, aceştia au distrus tot ce era de distrus în calea lor: pompele de apă, locomotivele cu vagonetele, ascensoarele, aducând o pagubă, în mai puţin de o oră, de peste 5 milioane de ruble.

Administraţia lagărelor din Vorkuta a luat cunoştinţă de aceste lucruri şi spre mirarea lor, era ceva ce nu puteau înţelege. Dece tocmai acum, când s'au adus atâtea înbunătăţiri, deţinuţii sunt din zi în zi mai răi şi aduc mai multe pagube materiale şi mai mari decât atunci când îi maltratau cu regimul lor aspru.

Lagărul special „Holodilnik“.

Pe drumul care ducea spre oraş şi trecea pe lângă şantierul de lucru, se puteau întâlni în fiecare zi zeci şi sute de brigăzi, aduse la locul lor de muncă pe şantierele din incinta oraşului. Tot prin aceste brigăzi se făceau şi legăturile poştale cu alte mine sau lagăre îndepărtate. Această corespondenţă în marea ei majoritate trecea prin lagărul de femei. O mare parte dintre deţinuţii noştri aveau legături sau cunoştinţe în acest lagăr şi purtau corespondenţă. Printr'o astfel de corespondenţă am

aflat că în lagărul de femei nr. 1, printre alte naţionalităţi se află şi o romancă Doamna Xenia Balaş Columb, fata fostului comandor Balaş, comandantul oraşului Odessa, mort în timpul războiului într'o acţiune a partizanilor sovietici.

M'am adresat ei, întrebând-o dacă are nevoie de ceva cu care eu aş putea s'o ajut prin relaţiile care le aveam şi posibilităţile de a procura medicamente pe căi ocolite. Momental nu avea nevoie. Am ajutat-o ceva mai târziu, dar se bucurase foarte mult pentru că îi scrisesem şi m'a rugat însă să ajut o femeie foarte bolnavă şi care merită, prin comportarea ei, să fie ajutată. Am procurat medicamentele cerute şi printre altele şi glucoză, o cantitate destul de mare pentru a fi dată celor care aveau nevoie. Cetăţeanca era o germanca Gret'l Schröder din Perleberg, — Mecklenburg Germania, mama a doi copii mici, condamnată la 25 de ani pentru spionaj. Şi ea cu istoria ei.

Foto — Holodilnik. 1 August 1954.

Ferry şi un fost comandant de partizani estonian, în lagărul cu regim special de pedepsiţi „Holodilnik“.

Soţul ei, din anumite convingeri politice, plecase în zona americano-engleză şi venea din când în când, întâlnindu-se cu soţia sa în Berlin, unde îi putea preda anumite alimente şi ceva bani. Ea nu dorea să-şi părăsească căminul, familia, şi să plece cu doi copii mici în necunoscut. Intâlnirile avute cu soţul ei

nu i-au dat niciodată de gândit că ar putea avea neplăceri de pe urma lor. Ea lucra ca profesoară de sport la şcoala din localitate. Intr'una din zile a fost arestată şi condamnată la 25 de ani pentru spionaj, copii rămânând în grija surorii sale. Ea a fost adusă spre reeducare la Vorkuta.

Foto — 1956.

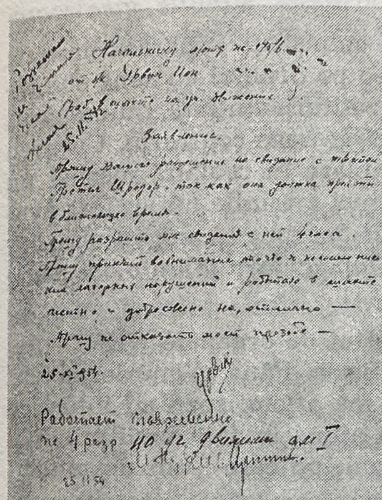
„Acasă"o femeie germană ca multe altele care a fost deportată în URSS, dar una din puţinele care au supravieţuit viaţa lagărelor şi-a anotimpurilor polare din Vorkuta, având o condamnare de 25 de ani.

Cu ajutrul medicamentelor şi în deosebi a glucozei, s'a însănătoşit şi am avut posibilitatea s'o văd pentru câteva minute, faţă de soldaţi, care-mi înlesniseră această întâlnire. Mi-a mulţumit mie şi celor care au contribuit la salvarea vieţii ei, cu lacrimi în ochi, pe şantierul Holodilnik, în Septembrie 1954.

In vara anului 1955, ea împreună cu Doamna Balaş Columb şi cu un mare lot de femei de cetăţenie străină, au fost duse din Vorkuta la Iavas Potma în lagărul de femei nr. 6.

In toamna anului 1954, aflându-mă în lagărul 9-10 numai de câteva zile şi aflând dela ceilalţi că se pot face cereri pentru a primi vizita unei rude sau logodnice, am făcut şi eu acest lucru dorind să văd cât de mare este vigilenţa NKVD-ului, iar ca logondică am dat numele lui Gret'l Schröder. Odată cererea

făcută trebuia să ai aprobările şefilor liberi, desertnicul de la locul de muncă, şeful cultural al lagărului, şeful cu evidenţa muncitorilor şi a ofiţerului politic. Primii trei au semnat cu toate că lucram numai de câteva zile. Ultimul însă, ofiţerul politic, nu mi-a aprobat. M'am prezentat în audienţă şi i-am

„Document din Vorkuta 1954".

Tipul de cerere pentru aprobarea unei întrevederi cu o persoană (rudă, soţie, logodnică, etc) în camera de oaspeţi a lagărului 9/10, căsuţa poştală 175/6 — Vorkuta. Cererea este a autorului, care a primit trei din cele patru aprobări obligatori din partea conduceri lagărului. Metodă introdusă după greva din 1953, dar care la rândul ei era legată de un dar . . .

cerut cererea spre a mă duce cu ea la comandantul lagărului şi a solicita aprobarea din partea acestuia. Mi-a dat-o încrezut în sinea lui că tot peste el voi da, oriunde mă voi duce. La început nu aveam de gând să cer aprobarea comandantului. Aveam însă nevoie de acest document care dovedea măsurile luate de către organele NKVD-ului, după grevă, măsuri cerute de noi sub o formă sau alta.

In vara anului 1955 am reluat legăturile cu Doamna Columb şi Schröder, în timp ce mă aflam în lagărul 11 din Iavas-Potma. De Gret'l Schröder m'am depărţit printr'o scrisoare, iar pe Doamna Balaş Columb am revăzut-o pentru prima dată în vara anului 1957, la Bucureşti. La plecarea mea din Iavas ea mă rugase să-i fac un serviciu personal când ajung la Bucureşti, de ai vedea mama.

*

In Holodilnik ziua de lucru se scurgea normal cu mici incidente inevitabile în marea masă de oameni. Aici am întâlnit pe şoferul Ministrului Cultelor al URSS-ului, Mişca, evreu de origine, care avea o condamnare de 15 ani, pentru că ar fi vrut să asasineze pe Beria. Realitatea însă era cu totul alta, după spusele lui Mişca.

— „Intr'una din zile, după ce ministrul a părăsit maşina în curtea Cremlinului, eu am luat-o pe drumul cu sens obligatoriu spre a părăsi Cremlinul. La o cotitură din faţă, mi-a apărut o maşina care venea cu mare viteză în sens contrariu. Cu greu am evitat un carabolaj. Din întâmplare în cealaltă maşină nu se afla nimeni în afară de şofer şi nici maşinile nu au fost avariate. Şoferul din cealaltă maşină a început să mă înjure, dar nici eu nu m'am lăsat mai prejos. După câteva minute am părăsit locul cu pricina".

Dar după două ore am fost arestat de organele NKVD-ului şi învinuit de atentat la viaţa lui Beria. Până m'am desmeticit şi mi-am dat seama în ce situaţie mă aflam, sperând totuşi că şeful meu direct mă va ajuta, am ajuns în faţa unui tribunal care m'a condamnat rapid la 15 ani, pe care-i am de muncit aici în Vorkuta".

*

Cel mai interesant caz din lagărul Holodilnik a fost acela al unui învăţător român basarabean, din părţile Hotinului, care avea deasemenea o condamnare de 25 de ani, ca trădător de patrie şi propagandă anti-comunistă. Dar să-l lăsăm să povestească el:

„Sunt Român, şi de mic copil mi-a plăcut cartea, aşa că mi-am dat silinţa de a învăţa şi a ajunge învăţător la o şcoală primară din satul meu natal din Basarabia de Nord. Istoria a fost una din slăbiciunile mele, de aceea mai întotdeauna explicam elevilor mei, prin legende şi date istorice, trecutul istoric al Basarabiei. Eram un învăţător tânăr. Deabia în anii de după război îmi terminasem Institutul pedagogic. Mă trăgeam dintr'o familie de ţărani, lucru care mi-a înlesnit şi studiile mele.

Intr'una din zile, unul dintre elevii mei, băiatul unui activist de partid, m'a întrebat dacă este adevărat că Stefan cel Mare a fost un despot şi a făcut ca poprul să sufere. Apoi m'a întrebat dacă Basarabia, pe bază istorică, este un teritoriu românesc sau sovietic. I-am răspuns la prima întrebare aşa după cum cunoşteam situaţia lucrurilor din istorie, iar la punctul doi m'a pus dracul să-i citesc un fragment din Eminescu.

Din Hotin şi pân'la mare,
Vin muscalii de-a călare

Pe deasupra le-am recitat şi o poezie, ca să le amintesc de poetul-ţăran depe meleagurile noastre, căruia o boală nemiloasă îi răpise vederea. Este vorba de Tudose Roman, care se adresase ostaşilor români când a intrat în Basarabia pentru unire.

„Fraţi ostaşi, cu arma'n mână,
Apăraţi ţara română,
De duşmanii din afară
Şi de cei ce sunt în ţară,
Care vor să mai domnescă
Pe moşia strămoşească,
Şi pe noi în grea robie
Au de gând să ne mai ţie.

Semănând la noi în ţară
Ura, vrajbă, foc şi pară,
Căci n'au dânşii bucurie
Neamul nostru se reînvie".

Trei zile mai târziu eram arestat şi condamnat la 25 de ani. Am avut mult, mult de suferit în timpul cercetărilor. Am fost bătut şi chinuit de pe urma căruia mi se trage şi boala mea de TBC. Sovieticii, dar mai ales colaboratorii lor din Basarabia, nu admiteau ca să se spună că Basarabia este teritoriu românesc bazat pe date istorice. Cei care susţineau acest lucru erau văzuţi ca trădători ai imperialismului sovietic".

1 August 1954.

Se apropia ziua de 1 August 1954, un an de la masacrul din mina 29. Puţinii informatori care au fost strecuraţi în lagăr nu au putut satisface dorinţele NKVD-ului de a afla ce gândesc oameni, sau ce vor să întreprindă deţinuţi în această zi de doliu.

In cerc restrâns s'a hotărât o mică acţiune care să fie impulsul pentru viitor în comemorarea acestei zile. Incă după condamnarea comitetului de grevă de la mina nr. 7, se hotărâse unanim, ca această zi de 1 August să nu fie dată uitării şi dacă se poate, să devină ziua de lupta contra teroarei comuniste.

In primele ore ale zilei de 1 August, soldaţii au controlat toate colţurile posibile din lagăr sau de pe şantiere, spre a descoperi vreun material care să compromită orice manifestaţie în această zi. Dar totul decurgea normal şi oamenii îşi dădeau silinţa la lucru, majoritatea din ei fără să-şi închipuie că o mică acţiune este în curs de a fi pusă în aplicare. Clădirea Institului Miner ajunsese cu construcţia la etajul 6. Drumurile care duceau spre oraş, aeroport, gara principală sau Nordul Vorkutei, erau pline de brigăzi cu deţinuţi din diferite lagăre, care se duceau sau reveneau de la lucru, încrucişându-se cam în acest loc. Îşi făcuseră apariţia şi câteva brigăzi de femei care au atras atenţia deţinuţilor şi a personalului de pază. Femeile erau o raritate pentru Vorkuta, afară de cele care se aflau în lagăre cu serviciu. Dar, din păcate, ele erau sub pază.

In acest moment, când toate privirile erau aţintite la masele de oameni care treceau pe „drumul robilor“, cum era denumit, de pe clădirea superioară a Institutului de Mine s'au desfăcut două suluri de carton asfaltat, pe care era scris:

„Eroii asasinaţi la 1 August la Mina 29, noi nu-i uităm“. Pe a doua lozincă scria. — „Luptă comună contra schijelor lui Beria şi a colaboratorilor acestora“.

Masa de oameni care trecea în acest moment s'a oprit locului şi-au scos căciulile, drept respect pentru cei care şi-au jertfit viaţa în aceasta zi cu un an în urmă. Gărzile zonei de lucru nu şi-au dat seama imediat de ce s'a întâmplat. Numai după ce soldaţii din trupele de pază ale brigăzilor care treceau, le-au atras atenţia, au început să se agite şi să caute pe cei vinovaţi.

Nimeni nu văzuse nimic. Toţi deţinuţii, împreună cu soldaţii, priviseră cu atenţie trecerea brigăzilor de femei.

Cercetările nu au ajuns la niciun rezultat, mai ales că şi în alte lagăre din întreaga Vorkută au fost găsite lozinci care aduceau aminte jertfa camarazilor noştri şi de slăbiciunile NKVD-ului. Grupul care pregătise aceste lozinci era compus din 4 oameni de 4 naţionalităţi diferite, un rus german, un estonian, un ucrainean şi un român-german, iar cel care şi-a asumat răspunderea de a tăia sfoara care ţinea sulurile de carton şi să le lasă să cadă în jos, a fost farmacistul Horst Otte, un om liniştit şi care nu ar fi dat de bănuit niciodată NKVD-iştilor că ar putea participa la o astfel de acţiune, secundat de Hans Gropp.

In lagărul 9-10.

Inaintarea prea lenta a lucrărilor a făcut ca centrala lagărelor să ia hotărârea de a schimba întreg contigentul de muncitori, cu mici excepţii, înprăştiindu-i în diferite lagăre. Am fost transferat în lagărul 9-10, un lagăr foarte bine organizat şi cu un contigent de oameni foarte, foarte interesant.

Aci l-am întâlnit pe Nicu Popescu, năs. în 1918 în Ploeşti România. El era acela care, cu câteva luni în urmă, îmi trimesese biletul care a salvat viaţa polonezului, sub pseudonimul de Pupţic în lagărul nr. 11. Dar iată şi povestea lui.

Nicu Popescu ca student a făcut parte din grupul legionarilor care au părăsit România, plecând în Germania, după evenimentele din Ianuarie 1941. In 1944, cu formarea Guvernului Naţional de la Viena, a fost trimis într'o misiune specială la Bucureşti. In Feb. 1945 este arestat de către organele române şi predat autorităţilor NKVD sovietice. E dus la Moscova. Aci a fost condamnat la 20 de ani pentru spionaj şi colaborare cu împerialismul. Tratamentul insuportabil pe care l-a avut în timpul anilor grei, a făcut să se înbolnăvească de un TBC intestinal. Acum reprofilat lucra ca frizer în baia lagărului 9-10.

*

Tot aici mi-am reîntâlnit un veichi prieten, pe Victor Ţibuleac originar din Iaşi, fost ofiţer activ în armata română. Lucrase un timp în biroul 2. Acum avea o condamnare de 20 de ani, ca trădător de patrie şi spionaj în favoarea unei puteri străine. Dar ce trădător de patrie era el? Iată mărturiile lui.

— Cu câteva săptămâni înainte de începerea războiului germano-sovietic în 1941, am primit o misiune specială. Paraşutat pe teritoriul sovietic în regiunea oraşului Rostov, după ce mi-am îndeplinit misiunea m'am reîntors la unitatea mea, însă după lungi peripeţii, căci războiul începuse. Odată cu terminarea războiului am lucrat ca avocat, căci aveam terminate şi studiile de jurist, la Baroul Tribunalului din Ploieşti.

In toamna anului 1946 am fost arestat de către organele sovietice, la Ploieşti, şi după o scurtă detenţiune la Constanţa, am fost dus la Odessa. In timpul cercetărilor am fost întrebat dacă în timpul misiunii mele am avut acte ca cetăţean sovietic, la care le-am răspuns că DA. După câteva zile am aflat că în baza declaraţiilor mele sunt considerat cetăţean sovietic şi inculpat ca trădător de patrie. M'au pus să semnez. Numai frica de tratamentul ce ar urma în caz de refuz de semnătură, sau neplăcerile pe care le-ar putea avea soţia mea şi copilul, rămaşi fără nici-o ştire de arestarea mea la Ploieşti, m'au determinat să accept acest lucru. Sunt grav bolnav de TBC. Mai tot timpul mă aflu în spitalele TBC, unde m'am apucat, în limita posibilităţilor, în cadrul KVC şi al grupului artistic, să cânt.

După plecarea mea din lagărul minei nr. 7 în lagărul de ştrăfnoi nr. 8, am fost adus aici la 9-10 şi lucrez la biroul San-Ceast la cartele. Mi-am găsit un bun profesor de muzică, un italian veritabil, cu care fac Canto, dar căruia nu trebuie să-i spun de participarea mea activă în grupul celor 16, oamenii care au pregătit Memorandul dat conducerii sovietice. Cauza este că acest italian a făcut parte din Partidul Comunist Italian, cunoaşte foarte multe dedesupturi în relaţiile sovietice-italiene comuniste, iar pentru că n'a ştiut să-şi ţie gura, are o condamnare de 25 de ani.

Victor Ţibuleac a fost eliberat in 1955 din lagăr, dar i s'a dat domiciliu forţat în Vorkuta unde a lucrat ca cântăreţ la Teatrul oraşului. Familia lui locueşte la Iaşi. După 1962 Ţibuleac

a venit în România de câteva ori în cadrul schimburilor culturale, ca cetăţean sovietic, stând în Romîna peste doi ani de zile şi cântând în mai multe oraşe.

Intrebat de un cunoscut din lagăr dece nu rămâne în România, el a răspuns că în cazul în care el ar rămâne în România, dovedindu-şi cetăţenia română de drept, ar fi şi mai periclitat ca Român căci s'ar putea să i se facă un proces şi să fie condamnat pentru simpla acuzare că a lucrat în timpul războiului la serviciul de informaţii: iar sovieticii ar avea tot interesul să toarne pe foc, benzina necesară.

Profesorul de muzică italiană.

Am vorbit şi cu italianul nostru. Mi-am dat seama mai târziu că el era aşa de deprimat de cele ce suferise, încât decăzuse complet. Nu mai reprezenta pe omul inteligenţei şi al culturii Italiene, pentru care cu siguranţa oamenii îl stimaseră mult înainte. L-am întrebat ce l-a determinat să vină în Uniunea Sovietică, care sunt secretele pentru care a fost închis şi numai după ce i-am procurat ceva de băut, un ceai tare (cefir) şi era bine dispus, a început să vorbească. Dar n'a spus totul.

Făcuse parte dintr'o comisie a Partidului Comunist Italian, pentru în URSS. In timpul şederii sale la Moscova se îndrăgosteşte de o elevă pe care o avea la Canto în Institutul de Muzică unde preda lecţii, şi se hotărăşte să rămână mai departe aci în fericitul rai al clasei muncitoare . . .

A fost arestat şi condamnat la 25 de ani închisoare, pentru că în cercul unor prieteni a susţinut, ceace pentru mine este foarte curios, că Mussolini împreună cu amanta sa, Claretta Petacci, nu au fost executaţi de colonelul Walter Audisie sau colonelul „Valerie“, cum i se mai spunea, după cum s'a anunţat oficial şi s'a împrăştiat versiunea în toate colţurile lumii. Mai mult chiar, fotografiile doveditoare ale executării nu ar fi fost autentice, din cauză că ele au fost făcute mult mai târziu, după ce Mussolini împreună cu amata sa fuseseră împuşcaţi de un grup special venit din Milano. Acest grup, care cunoştea misiunea colonelului Valerie, dar avea frică că acesta nu-şi va îndeplini misiunea, au luat-o pe cont propriu şi l-a asasinat pe

Mussolini, fără nici un fel de judecată. Numele celui care a asasinat pe Mussolini este Luigi Longo, secretarul de mai târziu al Partidului Comunist Italian. La venirea colonelului Valerie, Mussolini era mort. Dar pentru a-şi dovedi fidelitatea faţă de organizaţia de rezistenţă italiană şi fiind singura şansă de a intra în istorie, colonelul l-a spânzurat de picioare şi s'a lăsat fotografiat alături de corpul lui Mussolini. El susţinea ipteza că colonelul Valerie a mai tras câteva focuri în trupul mortului, numai pentru a putea fi fotografiat.

Nu ştiu cât adevăr există in aceste relatări ale unui fost membru al Partidului Comunist Italian, dar spusele sale, prin documentaţie amănunţită a faptelor, chiar dacă sunt pline de fantezie, după părerea mea şi a acelora care au ascultat această poveste, dau mult de gândit asupra mârşăviilor politice ale unor criminali pentru a dobândi poziţie conducătoare, şi de a prosti masele. Timpul şi documentele vor dovedi realitatea acestor întâmplări spuse într'o noapte friguroasă de Noembrie 1954, într'o baracă a lagărului 9-10 din Vorkuta.

Istoria poporului Italian rămâne pătată de o crimă pe veci, indiferent cine era acuzatul. Dacă sentinţa ar fi fost dată de un tribunal legal, se mai găsea o scuză dar aşa cum a fost executată, este o crimă. Cine ştie de unde venea ordinul! Poate de acolo unde crima este la ea acasă, dela Mafia Moscovită.

In lagărul 9-10 m'am întâlnit cu mulţi camarazi noi, prin care am reluat şi firul contactelor din plasa de păianjen care lega lagărele din Vorkuta. Unul din oamenii de încredere care îmi făcea o parte din legături era şi bătrânul Moş Zaharia (despre care am mai vorbit). Avea acum ieşire liberă din lagăr, spre a se duce la lucru. Şmecher cum era moşul se pricepea la toate, dar era şi de încredere, dacă se mergea contra NKVD-ului.

Şefa serviciului sanitar era o doctoriţă, al cărui nume îmi scapă, poate intenţionat. De foarte multe ori mă ajuta pe cât era posibil, chiar şi cu medicamente, pentru unul sau pentru altul dintre deţinuţii străini. Multe medicamente le-am trimis mai târziu în lagărul de femei, prin Moş Zaharia.

Cu câteva zile înaintea Crăciunului 1954, am primit din partea mai multor germani aflaţi în lagăr, câte ceva din pachetul lor pentru a ajuta organizaţia de rezistenţă din Vorkuta. Nu-mi mai aduc aminte numele tuturora, dar unul dintre principalii iniţiatori a fost Willy Knurbin. (am mai vorbit).

Am vrut să-i fac o surpriză doctoriţei, aveam însă frică să nu fiu refuzat şi să nu înţeleagă greşit gestul meu, dar mi-a venit o ideie salvatoare cu Moş Zaharia.

Câteva nimicuri, dar de mare valoare pentru Vorkuta, le-a scos moşul din lagăr pe furiş. Târziu, în seara de 24 Dec. trebuia să bată la uşa doctoriţei şi să-i predea pachetul, fără a fi văzut de cineva şi fără a-i spune de la cine este. Doctoriţa a înţeles însă imediat, după cum mi-a mărturisit mai târziu.

De multe ori, în unele discuţii avute cu ea în cabinetul ei de lucru din lagăr, am rugat-o să schimbe locul de muncă pentru unul sau altul care era grav bolnav. Printre altele i-am atras atenţia că anumiţi medici germani, care au lucrat în lagărele de concentrre germane au fost după terminarea războiului arestaţi cercetaţi şi condamnaţi de către tribunalele militare aliate. Vinovat sau nevinovat, a fost deajuns mărturia câtorva deţinuţi şi condamnarea i-a fost asigurată. Au existat însă cazuri când unii au fost scoşi din cauză în baza mărturiilor date despre buna lor comportare, tot de deţinuţi.

Doctoriţa cunoştea bine funcţia mea avută în timpul grevei şi din anumite cercuri aflase de chemarea mea la Moscova. Astfel de convorbiri au o mare influenţa psihică şi morală asupra oamenilor sovietici. Incep să gândească cu timpul ce se va întâmpla cu ei în cazul când ar fi traşi la răspundere, ca toţi aceia care au avut funcţii similare în lagărele de concentrare germane.

Este o metodă aplicată de mine şi de alţii în toate locurile, de câte ori era nevoie şi posibil cu oamenii sovietici din viaţa lagărelor. Metoda a dat rezultate bune şi mulţi din cei mai duri începuseră să gândească, mai ales când era vorba de străini. Părăsind Uniunea Sovietică, după cum se zvonea, ar putea să le dea numele în vileag. Odată apărându-i numele în vre-o revistă, ziar sau altă publicaţie, vinovat sau nevinovat, trebuia să se gândească că va fi tras la răspundere într'o zi de proprii lui colaboratori.

Odată cu Anul Nou 1955, a început în toată regiunea Vorkuta una din cele mai grele perioade de iarnă din ultimii ani. Termometru la poarta lagărului arăta minus 55 de grade. Lucrul la suprafaţă a fost complet oprit. Se lucra numai la mină în trei schimburi în continuu. Gerul era aşa de mare, încât o mare parte dintre oameni au avut degerături destul de serioase, primite numai în timpul deplasării din baracă până la bucătărie sau în alt loc în afara bărăci.

Spitalele erau pline de bolnavi. Am hotărât să nu mai lucrez nici eu şi să mă fac bolnav. M'am prezentat la spital şi prin intermediul doctorilor deţinuţi şi a şefei serviciului sanitar, am fost internat cu o slăbiciune cardiacă. In fond nu aveam nimic. Temperatura afară scăzuse şi mai mult. Bolnavii erau obligaţi de a se culca îmbrăcaţi şi se acopereau cu tot ce era posibil, numai să nu îngheţe. Cu toate că focul ardea în toate sobele, morţii sporeau în fiecare zi. Scoşi din spitale, veneau alţi bolnavi, iar alţii aşteptau la rând să li se facă un loc peste noapte. După 4 săptămâni trăite în această dramă, am rugat pe medicul secţiei să mă trimeată înapoi la lucru. Dar comisia medicală, după consultări îndelungate, a constatat că sunt bolnav într'adevăr de inimă şi nu a vrut să mă elibereze. Mi-am luat lucrurile şi m'am reîntors în baracă de unde plecasem. Nu mai puteam suporta de a vedea în fiecare zi cum erau scoşi morţii dimineaţa, unii chiar şi dintre aceia care ar fi putut avea încă multe zile de trăit.

Am dat o declaraţie în scris că am plecat din spital de bună voie şi pe răspunderea mea. Doctorii civili şi NKVD-ul îşi luau măsuri de precauţie, dar eu eram sătul de atâta umanitate, pe care nu o mai doream.

Odată cu 1 Februarie trebuia să mă prezint la lucru, dar uitai să mă scol şi aveam speranţe că într'o bună zi se vor lipsi de mine şi mă vor trimite în închisoarea din Vladimir, câteva mii de km. mai la Sud. Din informaţiile primite aflasem că mi se făcuse acte de refuz de lucru. Un nou calvar mă aştepta în Bur, dar acum trebuia să-şi dea asentimentul şi comisia medicală. Până la urmă nu a mai fost nevoie.

In jurul datei de 8 Februarie 1955, am fost adunaţi toţi cetăţenii străini din lagăr, Românii şi toţi cei care erau născuţi în România, afară de cei care erau cetăţeni sovietici. Am părăsit lagărul în aceeaşi zi, fiind duşi în lagărul de Bătăviki de lângă gară (fostul lagăr de carantină al Vorkutei).

*

Primele cărţi poştale de Crucea Roşie Internaţională au fost distribuite oficial în lagărele din Vorkuta în Septembrie 1953, iar primele răspunsuri au sosit în luna Decembrie. Cu aceasta guvernul sovietic dăduse curs cererilor comitetului de grevă din Vorkuta, iar Vestul avea posibilitatea, prin această cale, să vadă unele dedesupturi şi slăbiciuni ale politici sovietice. Pe plan intern şi local, sovieticii făcuseră unelel înbunătăţiri, toate după cerinţele comitetului de grevă. Dar toate astea numai pentru a salva aprovizionarea cu energie a centrelor industrializate care depindeau de cărbunele Vorkutei.

O mare parte dintre oameni cu pedepse până la 15 ani, şi care efectuaseră mai mult de jumătate, au fost eliberaţi în Vorkuta, alţii au primit legitimaţie de trecere (propusc). Imbrăcămintea, alimentaţia s'au înbunătăţit. In perioada anului 1955 o parte din lagăre au fost desfiinţate ca lagăre, îndepărtându-se sârma ghimpată, făcându-se din ele „Sat“ — fiind însă numerotate după numerele lagărelor care fuseseră mai înainte. Astfel, fostul lagăr nr. 1 „Kapitalnîi“, deveni satul nr. 1, iar lagărul minei nr. 7, fostul lagăr nr. 2, devine satul nr. 2, şi aşa mai departe.

Pentru camuflarea adevărului, capetele luminate ale NKVD-ului, ca şi lupul din poveste care a îmbrăcat blana de oaie, au dat denumirea acestor lagăre de sat-îndepărtând numai sârma ghimpată ce le împrejmuia.

Inbunătăţiri s'au făcut. Au început să plătească mai mulţi bani pentru munca depusă dar totuşi mult prea puţin pentru ce ar fi trebuit să plătească. Dar în Vorkuta mai exista o problemă, care trebuia cât de curând rezolvată. Era probleme femeilor, ele fiind în minoritate foarte mare faţă de bărbaţi.

Oamenii erau acum liberi, adică cu domiciliu forțat în Vorkuta și ar fi vrut să se căsătorească. Și iară s'au pus oamenii pe gânduri și inovatorii din NKVD iară au găsit mijloacele necesare de a rezolva și această problema.

In Ucraina și în Rusia, mai ales în teritoriile care fuseseră în timpul războiului ocupate, iar bărbații gemeau prin lagăre, s'a adus la cunoștință oficial, că se caută brațe de muncă feminine, pentru Vorkuta și alte centre importante, pentru construcția Statului Sovietic. Se promitea că vor avea un salariu destul de bun, de câteva ori mai mare decât câștigau până acum, precum și toate drepturile suplimentare climaterice, dacă era cazul.

Toate astea au fost anunțate oficial. Neoficial însă, s'a adus la cunoștința că prin bună voința Comitetului Central și a

... cu o nouă speranță pentru viitor, așteaptă intrara în mină... foști deținuți-politici, acum liberi dar cu domiciliul forțat, muncesc ca mineri așteptând ziua când vor puta părăsi aceste meleagurii blestemate... puțina libertate o au datorită grevei din 1953, la care au participat...

conducerii Statului Sovietic, o mare parte din bărbați au fost eliberați din lagăre. Că ei s'ar fi obligat să muncească mai departe la locurile de muncă, drept mulțumire pentru eliberarea lor, dar fiind necăsătoriți doresc să se căsătorească, să-și făurească o familie și un cămin al lor.

Momeala era mare. Era lipsă de bărbați în Ucraina și Rusia, și lipsă de femei în punctele strategice ale NKVD-ului pentru

construirea socialismului. Dar cel mai important lucru era că pe această cale se făcea colonizarea teritoriilor și creșterea biologică a populației sovietice, care în ultimii zece ani dăduse înapoi ca racul.

Trenuri întregi de femei din Ucraina și Rusia, mobilizate de oficiile de muncă, au luat drumul centrelor strategice, și o parte din ele au ajuns și la Vorkuta, în aceeași gară unde de ani de zile fuseseră descărcați loturi întregi de robi, în majoritate bărbați . . . încă foarte tineri, unii chiar copii.

Un prieten al meu, Ucrainean, mi-a descris într'o scrisoare pe care am primit-o în vara anului 1955 în lagărul nr. 11 din Iavas unde mă aflam, sosirea unui astfel de transport de femei și primirea entuziasmată făcută de foștii deținuți, ai căror ochi sclipeau, văzând cum femei tinere din îndepărtata Ucraină și Rusie, în floarea vârstei, soseau pe aceste meleaguri-.

— Ca niște brute s'au repezit bărbații, luând femeia și bagajul ei, neîntrebând-o dacă ea este de acord sau nu de a conviețui cu el. Iar dacă a fost nevoie, ceace s'a și întâmplat, cuțitul și-a spus cuvântul.

Colonizarea Australiei de către Englezi, ne-a fost arătată aici printr'un film tot englezesc. Nu știu însă cum va arăta filmul, dacă vreodată va fi făcut, al acestor colonizări de femei din Vorkuta, își încheie el pasajul.

Marea parte dintre cei căsătoriți și ale căror soții nu se recăsătoriseră (poate nu avuseseră posibilitatea din cauza lipsei de bărbați) și-au adus familiile aici în îndepărtatul Nord.

Prin aceste acțiuni, sovieticii încercau să lase impresia că este meritul lor și că ei au făcut-o din propria lor inițiativă, și că nici de cum nu au fost forțați pentru acest pas. Din păcate, aceeași impresie o au și cei din Occident, pentru că nu vor să înțeleagă diferența între „democrația“ Răsăritului și „democrația“ Apusului. Și numai atunci o vor înțelege când, vor mânca bucata de pâine cleioasă și plină de rumeguș, un ciorbalâc de balandă, o lingură de cașă și eventual un cap de pește împuțit. Abia atunci vor ști ce este într'adevăr fericirea în „Raiul“ comunist. Dar să lăsăm acestea și să ne reîntoarcem iară la zilele noastre.

Am fost adunaţi toţi Românii şi Germanii din România în lagărul de Bătaviki de lângă gară. Intr'una din bărăci ni s'a făcut cazarea şi nu eram obligaţi să mergem la lucru. Aici, în acest lagăr, s'au întâlnit după ani de zile prieteni şi cunoscuţi, unii chiar din copilărie, alţii numai din vedere. Dar toţi se trăgeau de pe meleagurile şi plaiurile româneşti. Era zguduitor să-i vezi cum vorbeau numai româneşte. Mulţi din ei vorbeau un pic stricat, din cauză că ani de zile nu avuseseră posibilitatea să schimbe o vorbă pe româneşte fiind în lagăre unde majoritatea erau Ruşi sau Ucraineni. Dar acum erau între ai lor şi fiecare încerca pe limba lui să-şi descrie amintirile şi zilele oropsite petrecute prin lagărele prin care trecuseră. Aci l-am reîntâlnit pe Tănase Rădulescu (Radu). Cu doi ani în urmă intervenisem pentru el ca să poată fi operat în ultimul moment, în timpul grevei. Tot aşa şi pe Petre Gheorghe Vasile, primul om care mă sfătuise în Vorkuta, împreună cu Dragoş, de a pune mai bine mâna pe cuţit, dacă vreau să ajung vreodată acasă. Şi uite că sfatul lui m'a ajutat. Şi pe Stefan Mengoni l-am revăzut, omul care mi-a dat prima bucată de pâine, când am sosit în 1950 în lagărul nr. 2. Şi mulţi alţii.

Am întâlnit însă şi oameni noi pe care până atuncea nu-i văzusem, dar auzisem de ei. Un reprezentant al Bisericii Ortodoxe, fost membru în Consiliul de conducere al Basarabiei, fost redactor şef al ziarului „Raza" din Basarabia, Părintele Vasile Ţepordei. Avea povestea lui. O poveste destul de interesantă, mai ales pentru feţele bisericeşti din Occident, care se bucură şi se linguşesc pe lângă emisarii bisericii ortodoxe din Moscova, uneltele NKVD-ului.

Căpitanul Leon Ostrovski, fostul translator de limba rusă al Regelui Mihai I al României şi al Generalului Rădescu omul care a făcut traducerea actului de capitulare a României faţă de Moscova, acelaşi care a luat parte la convorbirile Guvernului Român cu Ministru de Externe Sovietic Vâşinski, în problema realipirii Ardealului de Nord la România.

Acelaşi Vâşinski l-a luat pe Ostrovski la convorbirile secrete între el şi prim secretarul Partidului Comunist Român, Gheorghe Gheorghiu-Dej, unde s'a discutat întregul program al acţiunilor care trebuiau întreprinse de Partidul Comunist Român, ajutat de baioneta armatei sovietice, pentru preluarea puterii de Stat.

Acest om foarte inteligent şi capabil, care după plecarea Regelui Mihai I din ţara, pe 3 Ianuarie 1948, nu a acceptat de a colabora cu comuniştii, propunându-i-se înaintarea, chiar cu câteva ranguri deodată, este hăituit luni întregi, până în toamna anului 1948 când este arestat, predat sovieticilor, pentru a-şi arăta slugărnicia, iar aceştia îl condamnă la 25 de ani pentru spionaj şi colaborare cu imperialiştii.

Reintrat în ţară în 1956 i se dă domiciliul forţat în Bărăgan, unde se aflau şi alte personalităţi intelectuale aduse aici de comunişti, şi numai după 1964 poate părăsi acest loc, blestemat de Românii şi de Germanii din România, mai ales cei din Banat care fuseseră aici deportaţi. Are voie de a se stabili în jurul Bucureştiului.

Posibilitatea de a lucra în meseria sa sau ceva apropiat în România, dreptul pe care îl are fiecare om după lege, i-a fost interzis. A fost dat la munca de jos, drept răsplată pentru că a fost credincios Regelui şi l-a însoţit pe acesta la Ambasada Sovietică, spre a felicita URSS-ul de ziua victoriei. Pentru acest fapt, drept răsplată, după ce a rămas o noapte întregă în clădirea Ambasadei, i-a fost înmânat mai târziu Regelui Mihai I „Ordinul Victoriei", decoraţie creată de Guvernul Sovietic în 1943, şi care reprezenta o stea de platină, împodobită cu rubine şi diamante. Această decoraţie a fost dată şi Generalului Dvight Eisenhover, Mareşalului Montgomery şi Mareşalului Tito, drept răsplată pentru colaborarea şi serviciile aduse Statului Sovietic.

Oare Regele Mihai I, care trăeşte în exil undeva în Occident, s'a gândit vreodată la soarta acelora care i-au fost credincioşi şi şi-au jertfit tinereţea şi chiar viaţa pentru el?

Leon Ostrovski n-a fost singurul care a mers pe acest drum drept, ne-vrând să fie lingăul comuniştilor. Oameni din acelaşi aluat voiu mai întâlni mulţi. Dar foarte mulţi dintre ei au rămas pe întinsele stepe ale acestui mare imperiu, îmbibat de sângele oamenilor nevinovaţi. Glgota întinsă a Răsăritului! . . .

*

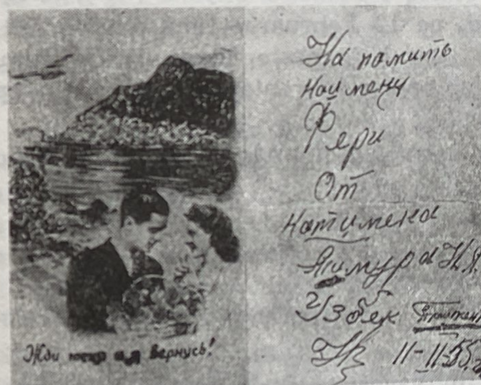
Componenţa lagărului unde ne aflam era numai din oameni condamnaţi pentru dilecte criminale, şi tot după delictele lor erau şi aici în lagăr organizaţi: criminalii cu criminalii, indiferent de unde veneau, din ce colţ al ţării: hoţii de buzunare cu hoţii de buzunare şi aşa mai departe, fiecare grupă după cum le era şi meseria. A doua zi după sosirea mea în lagăr s'a prezentat la părintele Ţepordei, deoarece el era o persoană mai marcantă printre noi, un om mărunt de statură şi dela o poştă se vedea că trebuie să fie vreun Uzbec sau Tătar, întrebându-l cine este Ferry. Arătându-mă acesta s'a apropiat de mine, mi-a spus între patru ochi, că are ordinul, primit din afara lagărului, de a avea grijă de mine, de viaţa mea, atâta timp cât mă voi afla în acest lagăr şi să nu am frică de nimeni. In orice caz pentru evitarea unor incidente în viitoarele zile, nu mai aveam voie de a purta cu mine cuţit sau alte arme albe de acest gen.

La plecarea sa din Vorkuta, Kneaz Anatoli Musaew, reprezentantul Caucazului şi al ţărilor indo-turkmene, lăsase vorbă la oamenii lui din oraş, ca să aibă grijă de viaţa mea. Acelaşi lucru îl făcuse şi Levando şi Iascunas, după cum am aflat mai târziu.

In după amiaza zilei de 10 Februarie 1955, noul meu prieten mi-a adus la cunoştinţă că un grup le Blătnoi, care colaborează cu NKVD-ul, vor să mă asasineze, băgându-mă într'un scandal care trebuia să se termine cu moartea mea.

Pentru orice eventualitate nu aveam voie să părăsesc baraca singur, nici la WC. El mi-a asigurat paza cu nişte oameni de-ai săi. Am schimbat şi locul de dormit. Din locul meu de jos, unde dormeam lângă Părintele Ţepordei şi Tănase Rădulescu, m'am mutat pe o nară (pat comun), la etaj, între Ostrovski şi Petre Vasile. Ne culcaserăm de mult, când în baracă şi-au făcut apariţia circa 5-6 deţinuţi, care au aprins lumina fără nicio jenă, şi-au început să se certe între ei. Pentru ce nici ei nu ştiau! Unul dintre ei l-a tras de picioare pe Ciprian Pascaru, un alt român, care dormea în locul meu şi l-a întrebat dacă el ca neutru ar putea să spună cine are dreptate în baliverna lor de ceartă.

Au văzut imediat însă că cel întrebat nu eram eu, ci un altul, şi şi-au dat seama că acţiunea lor fusese descoperită. In ultimul moment au încercat şi ultima posibilitate, trăgând păturile jos de pe oameni să vadă unde sunt, strigând în gura mare, că eu sunt un provocator şi din cauza mea au fost omorâţi atâţia oameni la Vorkuta, revenind tot mereu la cuvântul de fascist. Scandalul începuse şi ca înainte să-şi dea seama ce s'a întâmplat, ieşirea din baracă le-a fost tăiată de către un grup de indo-turkmeni şi caucazieni. Toţi cei intraţi în baracă dintre blătnoi şi încă câţiva care veniseră în ajutorul lor, au fost pe drept cuvânt bătuţi de aceşti oameni necunoscuţi care îmi deveniseră peste noapte prieteni şi mă apărau. Din tot grupul de străni care ne aflam în această baracă, niciunul nu a avut de suferit. Iar conducătorul apărătorilor mei, după fiecare victorie, adică după ce unul dintre duşmani era întins la podea, se ducea la Părintele Ţepordei, îi făcea o plecăciune şi-l ruga să-l ierte pentru deranjul făcut, dar că niciunul din ei nu va fi omorât, lucru pentru care garantează. După circa 20 de minute totul

„Legitimaţie" — „aşteaptămă mă viou reîntoarce"
„verso" — Ca amintire „Naţimenului" Ferry din partea Naţimenului Timur N. Ja. Uzbek-Taschent. 11. II. 1955.
. . . această legitimaţie mi-a asigurat de multe ori viaţa . . .

s'a liniştit. Mai tot grupul Blătnoilor a trebuit să fie internat în spital. Pentru prima dată ne-am dat seama cât de animal este omul şi cât de mult poate suporta. După ce încasă 20 de lovituri cu o scândură şi alte 20 sau 30 de lovituri cu vârful bocancului între coaste, încerca să se scoale şi să lovească înapoi. Nu a fost omorât niciunul, dar o viaţă întreagă îşi vor aduce aminte de aceşti Caucazieni şi Uzbeci care nu pot să-i sufere pe Ruşi, nici atunci când trag la acelaşi jug! . . .

Printr'o strângere de mână le-am mulţumit pentru prietenia care ne-au arătat-o, dar de dormit n'a mai putut dormi nimeni în acea noapte.

A doua zi am fost rugat de apărătorii mei să le povestesc mai mult despre grevă din 1953, deoarece mare parte dintre ei erau de foarte curând sosiţi în Vorkuta. M'au ascultat ca nişte copii, după cum le este felul, şi până la urmă au hotărât de a mă integra în clanul lor ca „Naţimen", un fel de titulatură onorifică la Uzbeci, drept care conducătorul lor mi-a scris câteva cuvinte pe o felicitare pe care scria „Aşteaptă-mă, eu revin", iar el mi-a scris pe verso „Pentru amintirea Naţimenului Ferry, de la Naţimenul Timura. N. Ia Uzbek Taşkent 11-II-55".

A două zi, pe 12 Februarie 1955 am părăsit Vorkuta cu trenul, lăsând gerul de peste 40 de grade minus să-şi facă damblaua. Noi ne-am îndreptat spre Sud, în speranţa unor zile mai calde.

— Adio Vorkuta! Adio Aurolă Boreală! Adio tu, moarte albă!

ADIO VORKUTA

Inbarcaţi în vagoane „Stalipinski", care au foat ataşate trenului direct Vorkuta-Moscova, am părasit în seara zilei de 12 Februarei 1955 Vorkuta. Nu cunoşteam locul unde vom fi duşi, un singur lucru era sigur, că drumul nostru merge spre Sud deocamdată, în direcţia Moscovei. Drumul de data asta a fost mai agreabil de suportat decât atunci cu câţiva ani în urmă, când făcusem acest drum spre Nord. Tăcănitul roţilor de cale

ferată se auzea ca o muzică în surdină. Imi aducea aminte de întrebarea pusă de Levando generalului de armată Maslenikov, dacă comisia din Vorkuta a înumărat traversele . . . acum le înumăram eu . . .

Acum, după ani de zile de suferinţă în ţara morţii albe, îţi puteai da seama de sacrificiul cu care a fost construită această cale ferată, prin pădurile şi mlaştinile prin care treceau, din puţinele posibilităţi pe care le aveam de a privi afară. Nu puteam vedea nimic altceva decât aceleaşi lagăre pe care le cunoşteam din propria-mi experienţă, aceeaşi masă pestriţă de oameni îmbrăcaţi în pufoaice, fie ei civili sau deţinuţi, printre ei răsărind ici colo figurile sinistre ale NKVD-iştilor. Cunosc povestea acestor oameni, din sutele de descrieri făcute de camarazii mei de suferinţă. Ştiu că ei aici, pe aceste meleaguri, şi-au găsit a doua patrie pe care niciodată nu o vor putea părăsi, din cauză că peste tot îi va urmări acea pată neagră a articolului 58, cât va trăi comunismul.

Ne-am bucurat ca copiii când am putut vedea pentru prima dată primii pomi şi pădurea. In inima fiecăruia renăştea speranţa unei alte vieţi şi nu aceea a zăpezilor polare veşnice.

Am trecut şi de ultimul punct strategic al acestei regiuni, Kotlasul, graniţa care desparte republica deportaţilor şi a deţinuţilor de lumea civilizaţiei, dacă se poate spune astfel.

Ajungem la Moscova. Aceeaşi primire ca şi cu ani în urmă. Aceleaşi dube de peşte, carne, pâine sau fructe în care ne-am urcat şi ne-au dus la Krasnîi Pres. Nimic nu se schimbase şi abia acum puteam verifica adevărul sovietic despre schimbările care au avut loc la Moscova după moartea lui Tătuca. Totul intrase în cursul normal, indiferent dacă în Cremlin nu mai era Malenkov, ci Bulganin şi Hrusciov.

Eram încărcaţi în astfel de maşini ca să fim luaţi de vreun turist care s-ar fi aflat pe străzile Moscovei, drept peşte, pâine, etc . . . Acesta ar fi putut duce, pe bună dreptate, informaţia precisă în Occident, despre înaltul nivel de trai, cu o alimentaţie ambundentă, pe care a văzut-o şi a constatat-o personal, prin aceste maşini închise şi diferitele lor inscripţii.

In Krasnîi Pres credeam că-l voi întâlni pe prietenul meu Piotr Ivanovici, dar nu mai era aici. Cine ştie pe unde l-a

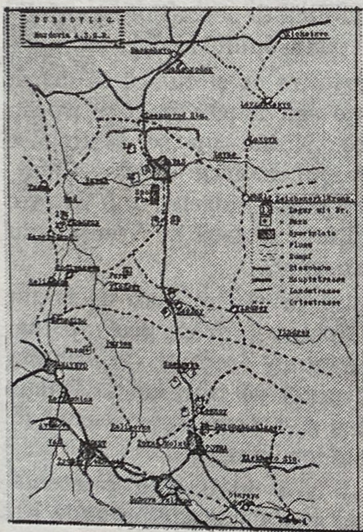
dus soarta! Și cât de mult mă ajutase el la sosirea mea aici, atunci!

După câteva ore am fost rechemați și cu aceleași mașini am fost duși la una din gările Moscovei, și iară am plecat mai departe. Se vedea treaba că sovieticii se grăbeau. De ce, nu știu! Dar un lucru necurat era la mijloc, căci prea era mare graba lor...

DUMBROVLAGĂR

Odată cu oprirea trenului în stația Potma din republica Mordavia, unii din cei veniți cu noi de la Moscova ne-au spus printre altele, că am ajuns într'unul din cele mai vechi lagăre ale acestui imperiu. Acum i se spunea și „Dumbrovlag". Pe aici încă de pe vremea Țarilor trecea drumul deținuților, vestitul „Păhod na Sibir".

Soldații care ne-au luat în primire ne-au trecut într'un alt tren pe o linie secundară și călătoria a început din nou.

Hartă — Dumbravlag —

Concentrare de lagăre în Republica Mordvină

În stânga și în dreapta mlaștinei, pădure de mesteacăn și lagăre. Am avut impresia că am căzut din lac în puț. Corpurile noastre se aclimatizaseră climei polare și nu eram sigur dacă voi putea rezista acestei schimbări de climă. Aici putea să fie în plină vară. Apoi locurile erau foarte mlăștinoase, după cum ne povestea unul dintre însoțitorii noștri.

Dar și aici era iarnă și încă iarnă la fel ca la Vorkuta. Zăpadă multă și un ger de 37 de grade minus, în momentul când am coborât în stația Iavas. Va deveni oare Potma și Iavas pentru noi o a doua Vorkută? Avea-vom noi oare norocul de a mai scăpa de aici? Sau care ne va fi soarta de mâine?

Am fost predați în lagărul nr. 11, atașat unei fabrici de mobilă, peste drum de lagăr. Aci, în Iavas, se întâlneau după zece ani de detenție grea, zece ani de la sfârșitul războiului, deținuții politici, prizonierii de război ai mai multor națiuni, care, în grupuri mai mici sau mai mari, fuseseră împrăștiați prin miile de lagăre în întinsul teritoriu al Marelui Imperiu. Aceste stafii de oameni, puținii supraviețuitori, care ar fi avut dreptul să trăiască în sânul familiilor lor, se reîntâlneau aci!...

— Plecăm acasă! — spunea fiecare, aceasta fiind dorința lui. Dar se va găsi oare un om, un singur politician care să intervină pentru noi? Un om de caracter și nu unul dintre aceia care să se plângă mai târziu că a tăiat porcul greșit!

Lagărul 11 era un lagăr mic. Capacitatea lui în momentul de sosirii noastre era de circa 1000 de deținuți. Ulterior, prin plecări și veniri (în majoritate deținuți politici de cetățenie străină) lagărul își mărește capacitatea până în luna Mai la circa 2000 mii de oameni. Lagărul nr. 11 din Iavas deveni, pentru un moment, unul din lagărele speciale de concentrare pentru străinii din URSS.

Nu dintr'o pornire neroadă, ură sau patimă, dar dacă într'adevăr a existat un Auschwitz despre care se vorbește cu atâta patimă și pentru care au împărțit osânde la Nürnberg la stânga și la dreapta, lumea trebuie să știe că și Răsăritul are Auschwitz-urile lui, care nu sunt de loc mai prejos, și că acolo încă se mai geme cumplit. Iar judecătorii dela Nürnbergul de atunci nu trebuie să rămână indiferenți acum. Mulți morți sunt de desgropat, pe care umanitatea încă nu i-a plâns și nu

i-a răzbunat. Criminalii umblă liberi, ba chiar sunt primiţi cu onoruri militare şi cu îmbrăţişări călduroase, deşi pe fruntea lor scrie: „Victorie prin asasinat în masă"! Dar va veni ziua când şi ei vor fi traşi la răspundere, într'un nou Nürnberg. Până atunci, morţii de pretutindeni cu sutele de mii le stau

Foto — Pressă „Unabhängige Nachrichten" — Bochum

„Călăul dela Nürnberg" Master Sergent Johny Woods . . . un altul îţi v'a lua locul, dar el v'a asuda mult, iar munca îi v'a fi normată şi nu v'a intra în rândul şomerilor . . .

ca un blestem, ce nu se poate uita şi care-i urmăreşte ca o umbră zi şi noapte.

Primăvara îşi face apariţia, speranţele cresc în inimile deţinuţilor. Dar iată că undeva departe, în Scandinavia, un Comitet al Păcii lansează o chemare, o chemare a fraternităţii şi a egalităţii popoarelor în lupta lor unită „contra bombei atomice a imperialismului american".

„Chemarea de la Stockholm contra bombei atomice" şi strângerea de semnături este adunarea la care suntem chemaţi, despre care am vorbit.

NKVD-ul îşi dă seama că fostul deţinut tăcut şi umil, este pentru el mult mai periculos decât grupul acela de blătnoi, care prin crime şi furturi, numai atunci când sunt în haită, ca lupii organizaţi, sunt tari, devin periculoşi. Ei nu gândesc, pe

când deţinutul politic gândeşte de două ori şi face odată, iar NKVD-iştii cu metodele lor învechite nu mai pot să ţină pasul.

Tot aici am posibilitatea într'una din zile, când am ieşit la lucru la ferma lagărului, de a vorbi cu o ucraineancă care venise din Norilsk. Ea îmi povesti ceace văzuse şi trăise în marea răscoală a Ucrainenilor din lagărele din Norilsk. Nu se poate închipui forţa şi energia de luptă pentru libertate a acestei naţiuni asuprite şi risipete ca frunzele toamna pe tot întinsul Uniunii Sovietice! Ei ştiu să moară şi mor fericiţi cu zâmbetul pe buze, strigând, „Trăiască Ucraina liberă"! Nici o mamă ucraineană nu-şi jeleşte feciorul sau fica, care şi-a dat viaţa pentru o ucraină liberă. Este mândră că a putut contribui cu viaţa copiilor ei la marea luptă de eliberare a naţiunii Ucrainene asuprite.

O istorie destul de interesantă, care nu trebuie trecută cu vederea, din cauza evenimentelor care sunt legate de ea.

PARAZIŢII

Odată cu sosirea Românilor în Iavas şi întâlnirea între prieteni şi cunoscuţi, care nu se mai văzuseră de peste 10 ani, ori se întâlniseră numai în faţa anchetatorilor la confruntările care au avut loc, a făcut să se descopere că zeci de oameni fuseseră închişi şi condamnaţi la pedepse destul de mari, numai pe considerentul unei declaraţii false, stoarse cu forţa, dacă a fost nevoie.

Mai toate naţionalităţile cunoscute în lagăre au avut câte unul sau mai mulţi dintre aceşti trădători, care aveau pe conştiinţă, de multe ori chiar şi sute de oameni.

Grupul românilor nu putea să fie mai prejos! Oaia cea neagră era pe undeva şi ea în lagăr, dar trebuia găsită, căci oile albe atrase în cursa lupului şi care supravieţuiseră, se adunaseră acum în turma din Iavas.

Este căpitanul de marină română, Văleanu Paul Caius, de origină greacă, pe numele lui grec Valinatas, detaşat în timpul

războiului la serviciul special de informaţii al frontului de Est, care aparţinea, după moartea lui Moruzow, fostul şef al Serviciului de Informaţii român în timpul Regelui Carol al II-lea, direct Preşidenţiei Consiliului de Miniştri şi nu Ministrului de Interne sau Marelui Stat Major al armatei, după cum bănuiau unii. Văleanu era subordonat în serviciul său lui Trohani Nicolae, năs. în 1912, care făcea parte din cadrul civil în Statut, Director de Minister la acest serviciu.

Odată cu ziua de 23 August 1944, Văleanu Paul Caius, care a lucrat în tot timpul războiului numai la centrala din Bucureşti, a devenit colaborator al serviciilor NKVD-ului, predând acestora, fără aprobarea superiorilor săi, întreaga cartotecă a agenţilor străini, care erau cunoscuţi de serviciile de Contra-informaţii române şi lucrau pe teritoriul românesc. Văleanu a mai predat şi o a doua cartotecă, aceea a tuturor colaboratorilor serviciului de informaţii român, fie el civil sau militar, contra promisiunii de a i se da postul de secretar de Stat la Ministerul de Interne, sau chiar, după cum susţin unii, postul de Ministru de Interne. Serviciul sovietic a exploatat această ocazie la maximum, şi după ce a stors tot ce era de stors, şi-a reluat jocul dela început, şantajându-l pe Văleanu că şi el ar fi fost un colaborator al serviciului de informaţii, deci putea fi tras la răspundere. Dar ei vor ţine seamă de serviciile făcute, dacă el îşi mai aduce aminte şi de alţii, chiar şi de prietenii acestora.

Santajat, laş şi hain, pentru a primi un post de conducere, a dat crezare spuselor noilor săi superiori şi a început să dea liste întregi de oameni, care nu aveau nici în clin nici în mânecă cu serviciile de informaţii sau contra-informaţii. In baza acestor liste, sovieticii au făcut peste 100 de arestări în Bucureşti şi provincie, i-au dus la centrala lor din Constanţa, după care în vagoane închise, ca fier vechi, i-au deportat, trecându-i ilegal graniţa. O crimă contra dreptului omului şi o crimă contra umanităţii, făceau sovieticii în acelaşi timp când acuzau la Nürnberg pentru cazuri indentice.

Au fost arestaţi mai toţi ofiţerii ataşaţi de către marele Stat Major Român pe lângă comandamentul trupelor anglo-americane ca ofiţeri de legătură şi translatori, care au fost ridicaţi numai după plecarea trupelor anglo-americane din

România, a Generalului Rădescu sau a Regelui Mihai I. Printre supravieţuitori îi găsim pe meleagurile sovietice în lagărul 11 din Iavas pe locotenentul Negroponte Teodor năs. 1920 colonelul Pragher, năs. 1891, locotenentul Vasilescu Văljan Cornel, năs. 1910 (mai sunt şi alte personeje care trecuseră deasemenea prin Constanţa, ca:). Vintilescu Adrian, năs. 1913, Vişa Augustin năs. 1904. Beza Ion năs. 1909, Iaremschi Sergiu năs. 1917, Doctorul dentist al Curţii Regale Schultze Hans năs. 1895, originar din Leipzig. Trohani Nicolae năs. 1912 şi mulţi alţii ale căror nume nu-mi sunt cunoscute, marea lor majoritate morţi în lagărele sovietice, dar voi mai reveni cu nume . . .

Dar totul are un sfârşit! Văleanul nu a mai avut „material", iar sovieticii nu mai aveau nevoie de el: deci el trebuia să dispară. Invinuit de spionaj, a fost arestat şi condamnat în Constanţa la 25 de ani. In 1955 în Februarie, se afla de peste doi ani în lagărul nr. 11 din Iavas.

In transporturile de Români sosite erau şi victime de ale lui, care nu-l puteau ierta pentru ceace suferiseră ei, dar mai ales pentru cei care îşi pierduseră viaţa în lagărele sovietice şi n'au mai ajuns ziua în care să-şi vadă omul care i-a adus, prin declaraţiile sale false, în această ţară a robilor.

O parte din ei au fost aşa de revoltaţi, încât au hotărât ca Văleanu să fie linşat. Dar cel mai bun lucru era, pentru a evita complicaţiile care ar fi urmat cu sovieticii, ca Văleanu să părăsească lagărul. El a refuzat, din aroganţă sau laşitate, vrând să dovedească, faţă de cei care nu-l cunoşteau, că nu este vinovat. Problema a fost rezolvată de un bun prieten al lui Cristea Petre, năs. 1924, cu care lucra la aceleaşi obiecte, mâncau împreună şi îşi împărţeau necazurile. Petre Cristea nu ştia cine este. Il cunoştea ca un om inteligent şi un bun camarad, mai ales că pe el personal îl ajutase foarte mult, după ultima sa încercare de evadare nereuşită, a treia sau a patra, cu unii din lagăr.

Petre Cristea a luat poziţie. A vrut să ştie adevărul şi a promis că el îşi asumă întreaga răspundere ca Văleanu să părăsească lagărul sau el îl va lichida, dacă acesta refuză să plece, pentru că l-a dus în eroare şi pe el. Văleanu a fost convins. Cunoştea caracterul lui Petre Cristea. Dându-şi seama de ne-

plăcerile pe care le-ar putea avea, dacă s'ar reîntoarce în România, cere autorităților NKVD-ului posibilitatea de a rămâne în URSS, în cazul eliberării. NKVD-ul este foarte bucuros că poate face reclamă. I se promite chiar un înalt post de Profesor, și multe, multe avantaje. Văleanu un om atât de inteligent, este dus în eroare, oare a câta oară?!

Eliberat, va fi dus în Siberia, dar nu i se va da postul de profesor, după cum i s'a promis, ci va fi onorat cu postul unui tăetor de lemne în pădurile înghețate ale Nordului.

Oamenii sosiți în țară la 1 Decembrie 1955 și Aprilie 1956 aduc știri de la Văleanu, mamei sale, o bătrânică care își aștepta singurul fiu pe care-l avea și locuia pe șoseaua Olteniței în București.

Scrisori de disperare și dezamăgire soseau din Siberia, Văleanu era complet demoralizat. Din toate câte îi promisese NKVD-ul, pentru marile servicii aduse, primise numai posibilitatea de a tăia lemne în pădure pentru a-și câștiga existența, numai atât cât să supraviețuiască și să nu moară de foame. Mama lui i-a trimis un pachet cu îmbrăcăminte pe care el l-a cerut, dar pachetul a venit înapoi, din cauză că nu a putut plăti taxa de 12 ruble vamă. In fiecare scrisoare Văleanu ruga pe mama sa să intervină la ambasada greacă, căci de la Români nu mai avea speranțe. Poate aceștia îl vor ajuta să iasă din acest infern, familia lui fiind de origine greacă, dar nimeni nu a vrut să audă.

După 1965, mama lui primește aprobarea din partea Statului Sovietic, de a se stabili la fiul său, în Siberia. Văzând realitatea bătrâna moare de dezamăgirea fiului ei, iar el o urmează după scurt timp, mâncat de bolile și mizeria drumului pe care singur și-l crease, luându-și răsplata cuvenită.

„Dumnezeu nu bate cu ciomagul" ...

Și la comuniști se fură ...

Intr'unul din transporturile sosite în Martie 1955 în Iavas din Vorkuta, mi-am găsit un vechi prieten de care mă despărțisem în 1953, Fritz Meisel. Intins pe o targa, grav bolnav, fusese adus aici cu multă greutate și fără nicio asistență medicală de care avea mare nevoie. Intâlnirea noastră a avut un mare efect asupra sănătății lui. Cu ajutorul medical pe care l-am putut organiza, l-am pus pe picioare. Intr'una din discuțiile noastre mi-a mărturisit că nu are nici-o știre de la familia lui și că toate încercările făcute de el nu a dat niciun rezultat. I-am propus ca prin legăturile mele să-i procur o carte poștală, pe cale oficială, pe care s'o trimită rudelor sale în Germania. La 26 Aprilie 1955, cartea poștala a fost scrisă pe adresa Friederich Schwarzmeisel, Hamburg 1. Mooeveg 56, iar răspunsul l-a primit pe data de 27 Iulie 55. Deci erau și astfel de posibilități. Desigur că ele trebuiau știute și recompensate cu lucruri din pachete.

Inființarea unei orchestre a deținuților sub conducerea maghiarului Nagy Ferenz și a unei grupe artistice, regizată de un german și de ungurul Varga Zoltan, a făcut viața în lagăr să fie mai ușoară, iar timpul să trecă mai repede. Pentru completarea instrumentelor muzicale, germanii își iau angajamentul de a procura un acordeon, dacă administrația lagărului îi dă aprobarea și acest acordeon să fie trimis prin Crucea Roșie din Germania. Odată aprobarea avută, el scrie la ai lui. In curând primește și răspuns, dorința fiindu-i îndeplinită de o rudă, care avea o fabrică de instrumente muzicale. Mult așteptata zi sosise și germanul se prezentă la poștă pentru a ridica pachetul cu acordeonul. In momentul când soldatul a desfăcut ambalajul, spre uimirea tuturor, în loc de acordeon se aflau alimente, în deosebi conserve și de fumat mahorcă și țigări, toate de proveniență sovietică, împreună cu mai multe ziare Pravda, cu date foarte recente. S'au întreprins imediat cercetări. Comisia alcătuită pentru acest caz a constatat că greutatea pachetului corespunde cu greutatea pachetului din Germania trimis, numai că în loc de acordeon de proveniență germană, erau lucruri de proveniență sovietică. Hoțul trebuie să fi fost un hoț cinstit, care avea desigur și un post de conducere, căci numai așa se explică exaccitatea greutății pachetului.

Deci sustragerea sau mai bine zis, furtul, fusese efectuat în Moscova, după cum s'a stabilit ulterior. La propunerea conducerii lagărului, spre a nu avea neplăceri, germanul a consimțit ca valoarea să-i fie restituită în bani și alimente.

Acesta este numai un caz din miile de pachete care au dispărut în timpul transportului. Deci să la comunişti se fură şi încă cum! . . .

*

Ştiţi — de exemplu — că toate faptele vizibile şi nevizibile, toate fenomenele, evenimentele constatabile cu simţuri obiective au o planificare a parte în natură. Deci sovieticii, care combat cu toate forţele natura şi-o înving pe hârtie, au şi planificările lor speciale, pentru viitorul lor apropiat sau îndepărtat.

Iată o istorie foarte interesantă povestită aici în Iavas de un fost ofiţer român din serviciul de contra-informaţii, acum deţinut cu o condamnare de 25 de ani. Poţi spune o umbra a zilei de ieri, nimeni n'ar mai da pe el doi bani, dar el este totuşi de mare voloare, el poate să te lămurească în multe lucruri de care habar nu ai.

Odată cu ocuparea Basarabiei şi Bucovinei de Nord de către sovietici, guvernul român a înfiinţat o comisie militară care să se ocupe cu viitoarele tratative de repatriere a acelora care doresc să vie din Basarabia şi Bucovina de Nord în România. Şeful comisiei a fost delegat generalul de cavalerie Carlaonţu, având ca adjutant în acea vreme pe locotenentul de cavalerie Sturza. Intreaga comisie de repatriere plecă în vederea tratativelor la Odessa.

In timpul tratativelor care au durat mai multe zile, generalul a fost luat de sovietici aparte, pentru aşa zise convorbiri secrete. Dar aceste convorbiri secrete, cum a ieşit la iveală mai târziu, nu erau deloc în legătura cu repatrierile, ci ele erau în interesul NKVD-ului. Fără un pic de ruşine i-au propus deschis generalului Carlaonţu să lucreze pentru ei în serviciul de informaţii. Acelaşi lucru l-au făcut şi altor ofiţeri din delegaţie. Mai mult, sovieticii nu puneau problema de a colabora imediat, ci numai în principiu pentru viitor. Misiunea era de a fi un pion înaintat în aparatul militar român, pentru viitoarele planuri sovietice.

După cum era de aşteptat, generalul Carlaonţu a refuzat categoric propunerea sovietică, iar la întoarcere a făcut un raport amănunţit superiorilor săi. Deasemenea şi ceilalţi membri

din comisie, are fuseseră atraşi în plasa de păianjen a NKVD-ului, au divulgat totul.

Odată cu intrarea trupelor sovietice în România în 1944, generalul este arestat, închis iar după un tratament uman sovietic, moare în 1946, desigur de moarte bună, vor scrie actele de deces.

Azi mă întreb, câtor ofiţeri şi diplomaţi Occidentali nu le-au făcut astfel de propuneri şi câţi din ei au refuzat ispita cea mare?

Planificare pentru viitorul apropiat sau îndepărtat.

După victoria asupra Germaniei, Uniunea Sovietică devine o mare putere politică, militară dar mai ales ştiinţifică. Guvernul sovietic pune la dispozoţia ţărilor prietene, ţărilor progresiste, celor slab desvoltate un număr foarte mare de locuri de studii la universităţile din Uniunea Sovietică. Studenţii au stipendii grase faţă de studenţii sovietici, masă, casă şi tot ce-şi doresc. Chiar şi în studiu sunt ajutaţi şi promovaţi, desigur dacă ajută pe Domni. O nimica toată, numai ce spun colegii şi colegele, care sunt impresiile lor asupra sistemului sovietic, etc . . . etc . . . Orice informaţie este bine venită, drept răsplată el sau ea termină cu diplomă de onoare studiile şi la reîntoarcerea în ţara lor primesc un post de conducere, eventual dinainte pregătit şi pentru viitor. Contra tovarăşului nu se poate spune nimic, el a studiat în Uniune şi cu asta le-a băgat pumnul în gură.

Pentru a fi şi mai siguri de succes, ei fac în aşa fel încât studentul se căsătoreşte şi-şi ia soţia sau soţul peste graniţă. Sovieticii nu prea au interes ca străinii să rămână la ei, căci ei nu plătesc burse de studii ca să nu aibă folos.

Dacă vreunul nu se dă pe brazdă, se găsesc metode înaintate de a-l aduce pe drumul cel bun, un pic forţat, dar nimeni nu poate dovedi. Sunt prinşi în fraglant-delict, note rele la studii, examene întârziate şi câte altele. Mulţi îşi dau asentimentul, crezând că odată terminat şi plecat, dau totul uitării. Asta da, el dă uitării, dar patronul „NKVD“ nu uită şi într'o zi îi vor aduce aminte.

De ce cunosc ei situaţia aşa de precisă din ţările socialiste, dacă îi luăm la bani mărunţi pe fiecare şef mai mare, dăm că

el a terminat studiile în URSS. Suficient pentru a da de gândire şi altora.

In ce priveşte căsătoriile cu străinii, asta este o problemă aparte, care are o secţie cu o evidenţă bine pusă la punct. Aici se ştie şi este înregistrat orice contact intim, orice legătură sufletească, până în cele mai mici detalii. Ea sau el, sunt astfel şantajaţi, peste 90% din astfel de cazuri nu primesc aprobarea de căsătorie până nu semnează asentimentul de a colabora în viitor. Toţi semnează, căci astfel au frică că nu pot pleca, dar nu ştiu că s'au legat singuri de mâini şi de picioare.

Acelaşi sistem s'a extins şi în ţările socialiste, poate aceştia şi-au întrecut învăţătorii în materie.

Aceste informaţii sunt adunate dela foşti NKVD-işti care au fluierat în biserică, cum se spune. Totul este la noi planificat, spuneau ei, chiar şi corespondenţa din străinătate este cunoscută.

După cum se ştie, fiecare cetăţean este obligat în viaţa sa, de a-şi scrie de zeci de ori autobiografia. Orice cerere de locuinţă, lucru, deplasare, studii trebuie sa fie însoţite de o autobiografie. In ea nu trebuie să lipsească, printre altele, legăturile şi rudele din străinătate. Dacă ai, trebuie menţionat neapărat schimbul de scrisori, interesul de a avea corespondenţa, etc . . . etc . . .

In Uniunea Sovietică mujicul scrie foarte puţin, nici plicuri nu au ca lumea, de câte ori nu am văzut scrisoare scrisă pe o foaie de caiet şi împachetată imediat ca plic. In Occident dacă ar apare aşa ceva ar depune-o la muzeu, sau alţii mai speculanţi ar scoate-o la licitaţie. Fiecare oraş, sat, cartier, stradă sau uliţă au un comitet, care se ocupă cu interesele locuitorilor, deci dacă ai nevoie de ceva faci o cerere şi alăturezi o autobiografie.

Pe scurt, primeşti scrisoare din străinătate sau trimiţi, ştie toată lumea. Dacă adresa primitorului sau expeditorului este cunoscută, mai treacă meargă, dacă nu începe după mai multe schimburi de scrisori noi cercetări asupra ta. Iar pentru a nu avea neplăceri şi neajunsuri cu tovarăşii dela partid, te laşi păgubaş.

Dar aici în această problema există o crapătrură fină, pe care nu o pot astupa şi nici supraveghia nici cei mai hâtri dintre

CK-işti. Se pot trimite scrisori din Uniunea Sovietică chiar dacă trec prin cenzură nu sunt oprite (dacă nu este ceva scris aparte) dar numai de trei ori pe aceeaşi adresă. De exemplu: Se scrie scrisoarea dintr'un lagăr, desigur nu primeşte niciodată răspuns, iar expeditorul ia adresa unui locatar dintr'un bloc al unui oraş cât mai mare. Scrisoarea ajunsă la cenzură este controlată dacă expeditorul există, dacă are înregistrată în autobiografia sa adresa primitorului, totul decurge normal mai departe în cenzură. Dacă expeditorul nu are în cartoteca sa înregistrarea făcută, se face imediat de ei, în acelaşi timp se cercetează. Urmează mai multe scrisori pe aceiaşi adresă expediate, cetăţeanul este chemat de Domnul, ca să clarifice omisiunea. Abia acum poate ieşi la iveală că cetăţeanul nu a scris, iar că altul îi exploatează propriai adresă. Următoarele scrisori se opresc, iar NKVD-il are iară de lucru. Deci până de trei ori se poate scrie, răspuns însă nu vei primi.

Multe scrisori au fost astfel trimise de noi în străinătate, dar din păcate au fost prea puţini aceia care au ştiut greutatea prin care au trecut aceste ştiri. Mai mult, sau făcut ulterior reproşuri că nu a mai răspuns la scrisorile trimise.

Idea nu a fost rea, aşa au putut fi multe familii înştiinţate că el sau ea trăeşte, că este bine şi să are speranţe de a putea veni acasă, odată scăpat din iadul acesta.

Şi de la NKVD-işti se poate învăţa să fii şmecher ! ! !

In Mai 1955 se semnează la Viena tratatul de Stat cu Austria, iar cetăţenii austrieci din lagăr sunt chemaţi spre a li se face formele de plecare în patria lor. Grupul austriecilor era de circa 30 de persoane, printre care şi fratele cunoscutului Maior Otto Scorzeni, eliberatorul lui Mussolini. Desigur, aceşti austrieci, bunii germani de ieri, erau acum cei care suferiseră de pe urma ocupaţiei germane a lui Hitler. Nimeni dintre ei nu admitea că fusese un bun german, doagele butoiului se pierdeau pe drum şi toţi se lepădau de aproapele. Aşa este viaţa şi acesta este omul!

Marea majoritate a oamenilor din lagăr lucrau la fabrica de mobilă şi numai un grup de circa 200 de persoane lucra la ferma lagărului, sau la alte obiective de lucru.

Cu înhămarea deţinuţilor străini la muncile agricole, nu prea au mai făcut sovieticii treabă de „colectivist“, căci prea puţini erau aceia care se pricepeau. Dar la ce se pricepeau ei era ceea de a sabota.

La răsăritul sfeclei, de exemplu, sapele au fost ascuţite ca briciul, la o tocilă de la ferma de găini, după care s'a bărbierit întreaga suprafaţă de sfeclă, care a dus la distrugerea întregii recolte. Nici prăşitul porumbului nu a dat roade mai bune, căci după ce se făcea muşuroiul în jurul tulpinei, deţinuţii dădeau o lovitură la rădăcina porumbului cu colţul sapei, ceace făcea ca porumbul să stea în poziţia lui dar după câteva ore să se veştejească. Administratorul fermei, un căpitan, rotund ca un butoi, a renunţat până la urma să mai ia deţinuţi străini la muncile fermei. „Prinde orbul, scoate-i ochii“! Aşa şi cercetările făcute de maiorul de NKVD, Maiorov şi mai târziu de maiorul de NGB, Mironov, spre a depista pe vinovaţi. N'a dus la niciun rezultat.

Ne aflam la începutul lunii Iulie şi în curând se înplineau doi ani de la începerea grevei dela Vorkuta, iar la 1 August se aniversa al II-lea an al băii de sânge din lagărul 29, sub bagheta măiastră a Procurorului General Rudenko, în numele conducerii Statului Sovietic.

Se apropie timpul să ne pregătim de această aniversare. Ea nu trebuia dată uitării, şi pentru organizarea unei manifestări, indiferent de forma ei, toată lumea a căzut de acord.

In jurul datei de 15 Iulie, prin intermediul unor ace de siguranţă sau legături, i-a fost adus la cunoştinţă Maiorului Mironov, că în ziua de 1 August lagărul va face o grevă generală, ceeace a tulburat pentru un moment coducerea NKVD-ului. Dar s'a bucurat foarte mult de informaţia primită, neştiind însă că totul era numai o provocaţie, pentru a deruta autorităţile de la adevărata acţiune care se pregătea.

In ziua de 19 Iulie, NKVD-ului i-a fost adus la cunoştinţă, pe mai multe căi, că în fabrica de mobilă se construeşte o cruce mare de lemn, care va fi montată în noaptea de 31 Iulie 1 August, în rondul de flori de la intrarea principală în sala de mese a lagărului, ca să poată fi văzută de toată lumea. După alte două zile au fost înştiinţaţi că crucea demontată a fost introdusă în lagăr în formă de targă, pe care a fost transportat un deţinut căruia îi venise rău la fabrică. NKVD-ul ştia exact că sub duşumeaua băracii nr. 1 camera nr. 3, se află ascunsă crucea. Fiecare pas şi fiecare mişcare efectuată a fost detailat împărtăşită NKVD-ului. Acum NKVD-iştii ştiau totul. Ce doreau ei însă să afle, era, cine organizează din umbră această manifestare. Pe ei îi interesau nu peştişorii aceştia mici, ci crapii cei mari.

In ziua de 26 Iulie, operativul politic al lagărului, împreună cu o grupă de NKVD-işti, fac o, percheziţie totală bărăcii nr. 1, şi scot întreaga duşumea a camerei nr. 3. Crucea nu mai era dar se putea constata că ea fusese acolo. In acest timp o altă informaţie este adusă la cunoştinţă lor că totuşi deţinuţii străini s'au hotărât ca ziua de 1 August s'o sărbătorească printr'o grevă. S'a produs o mică derută în conducerea NKVD-ului, din cauza diferetelor informaţii pe care le transmiteau direcţiei centrale a NKVD-ului. In lagăr însă era tot timpul o ordine şi-o disciplină perfectă.

In băcănia lagărului (lariocul), unde responsabilul era un rus condamnat, fost blătnoi, Vaska Ivanovici, m'am prezentat la el în după amiaza zilei de 31 Iulie şi am cerut să-mi vândă 20 metri de material negru subţire, dar i-am atras atenţia ca să nu de-a în vileag numele meu, oricine l-ar întreba despre materialul cumpărat. El a înţeles situaţia şi într'adevăr, cu toate presiunile de mai târziu, niciodată nu şi-a adus aminte cine a cumpărat, din lagăr, astfel de material, indiferent de cantitate.

Materialul negru a fost tăiat în fâşii mici de circa 4x10 cm. şi au fost împărţire întregului contingent al lagărului în seara zilei de 31 Iulie. La acestă acţiune au ajutat Gerd Müller, Horst Heinke germani şi doi bavarezi al căror nume îmi scap. Ferry Bacsi, Zoltan Kopacsy, Aprili Ferenz şi Mişka Baliko de la unguri, Gheorghe Vasile şi Petre Cristea de la Români, micul Aly persanul precum şi polonezi, ucraineni şi ruşi. Această bucată de ştofă trebuia cusută vizibil pe îmbrăcămintea deţinutului şi purtată toată ziua de 1 August. Până târziu oamenii au fost ocupaţi cu cusutul peteculului.

In după amiaza zilei de 31 Iulie, posturile din turelele de pază au fost dublate, iar garnizoana trupelor de pază a fost pusă în stare de alarmă, în timp ce în lagăr patrulau grupuri de soldați. Trecând prin bărăci, soldații au văzut că lumea este ocupată cu cârpitul îmbrăcămintii, ceace credeuau ei, dar nu care era realitatea.

1 August 1955.

In jurul orei 5 și jumătate un grup de oameni s'a strâns la poarta lagărului pentru a pleca ca de obicei la lucru. Scurt timp după aceea întregul contingent de muncitori părăsiră lagărul îndreptându-se spre locurile de muncă. Un ochi ager ar fi putut observa că toți deținuții, indiferent de naționalitate, purtau pe îmbrăcămintea lor un petec de cârpă neagră. Sergentul dela poarta principală a fost primul care a observat acest lucru și l-a întrebat pe unul din deținuți — ce înseamnă. Acesta răspunzându-i că poartă doliu după un frate de-al lui care a murit. Intrebarea a fost repetată, iar răspunsurile erau totdeauna cam aceleași. Abia acum și-au dat seama ce se întâmplase.

Toți deținuții lagărului nr. 11 din Iavas, căsuța poștală Moscova 5110-33, au adus omagiul lor jertfelor de la Vorkuta și din toate lagărele din Uniunea Sovietică, pe data de 1 August 1955. La orele 10, în centrala electrică a fabricii de mobilă, electricianul de servici a fost închis într'o încăpere alăturată, iar întregul releu de curent a fost întrerupt, ușa clădirii încuiată și cheia azvârlită de către doi deținuți. Toată fabrica a fost imobilizată și fiecare știa căn aceste momente se împlinesc doi ani de la masacrul de la Vorkuta, mina 29.

S'a dat alarma, s'a descuiat ușa, electricianul de servici a fost eliberat, s'a cercetat peste tot, dar nu s'a ajuns la niciun rezultat. Conducerea NKVD-ului a găsit de cuviință să nu mai raporteze mai departe incidentul petrecut, pentru că tot ei ar fi fost trași la răspundere pentru neglijență în serviciu. Intâmplarea din această zi nu aș vrea să fie dată uitării:

Un tânăr berlinez, fost sergent în armată, se plimba țanțoș prin lagăr, totdeauna prin fața personalului militar. Oprindu-l un ofițer, l-a întrebat de ce poartă doliu. El a răspuns, mi-a

murit mama! Ofițerul i-a ordonat să dea jos doliul. Berlinezul i-a arătat că mai are și pe cămașă, spunând că acesta este doliul pentru cei din Vorkuta, la care ofițerul i-a rupt personal acest doliu. După o jumătate de oră berlinezul nostru se plimba iară prin fața comandaturii, ca să fie văzut, având pe piept un doliu mare. Revoltat ofițerul i-a ordonat să desbrace cămașa, la care deținutul nu s'a opus. Dar spre mirarea ofițerului, pe piept avea în dreptul inimii o pată neagră făcută cu vopsea. Intrebat de ce a făcut acest lucru, el a răspuns încă odată că — este ziua de doliu a tuturor deținuților politici în amintirea celor morți în lagărele sovietice.

Au fost unii care au purtat acest doliu numai câteva ore, demonstrativ, după care l-au dat jos. Unii, pentru a nu avea neplăceri în probleme funcției pe care o aveau în lagăr. Este vorba de responsabilul bibliotecii lagărului nr. 11, Nicolae Cârjă un român-american care nu avut curajul să poarte acest doliu toată ziua, de frică că-și pierde postul.

Da, un cetățean american condamnat pentru spionaj, era acum aici în acest lagăr — bibliotecar —. Foarte interesant cum s'a ajuns la acest post, când în lagăr mai erau zeci și sute de ruși și cetățeni sovietici care fuseseră profesori universitari și aveau o pregătire superioară în această materie. De, NKVD-ul trebuia să aștepte să-i fie trimis un „american" să le conducă biblioteca, nu pare curios? In timp ce rușii erau trimiși la lucru în fabrica de mobilă sau la colhoz, iar mulți din ei erau deasemenea invalizi. Există însă un dar!

Odată cu chemerea de la Stocholm contra bombei atomice, despre care am mai vorbit, după cum s'a aflat mai târziu, în bibliotecă a existat o listă pe care au semnat-o foarte mulți bătrâni, care stăteau toată ziua în bibliotecă. Părintele Țepordei Vasile a fost informat de numele bătrânilor care au semnat, dar pentru a evita eventualele incidente nu a dat în vileag numele lor. Sunt sigur că era și în posesia unei liste, deci cunoștea pe majoritatea din ei. Pe unii i-am aflat și eu, dar era prea târziu, faptul era de mult consumat. I-am pus întrebarea „americanului" atunci și mai târziu, dar totdeauna mi-a răspuns că nu știe nimic. Eu însă nu pot înghiți orice, vreau cel puțin o parte din ei să fie cunoscuți, numai așa, că au fost lași și au

crezut că își salvează viața, neștiind că fac numai jocul perfid al NKVD-iștilor. Dar să-i cunoaștem și noi: Bogoliubov Pavel, Dimitriu Ioan, Ermakov Alexei, Calotescu Sabin, Cheller Paul, Mengoni Stefan, Obler Maximilian, Semti Ioan, Tobă Ion și alții. Lista mi-a fost pusă la dispoziție de Serbăniuc Gheorghe, care era tare indignat de acest pas al compatrioților noștri. Americanul se credea superior oropsiților de europeni, care preferau „BOMBA ATOMICA" sărutului frățesc sovietic.

Alți pentru a demonstra solidaritatea lor deținuților. In cazul unuia se știa că este agent al NKVD-ului-. Este vorba de Max Obler, care avea funcția de medic șef, cu toate că nu era medic de meserie. Medicii adevărați lucrau la lopată, dar așa este în țara sovietelor! Plimbându-se toată ziua în halatul lui alb de medic prin bărăcile lagărului, purtând doliu și atrăgând atenția fiecăruia că și el participă cu trup și suflet la această manifestare, cutra era șireată, dar nu așa de șireată ca să afle ceeace ar fi dorit. Toate încercările a maiorilor Maiorov și Mironov și a colaboratorilor lor de a afla numele celor care au organizat toate astea, sau care au împărțit aceste bucăți de stofă, a dat greș. Tot contingentul lagărului, indiferent de naționalitate, a purtat demonstrativ toată ziua doliu.

Pentru prima dată în această regiune, un lagăr s'a unit în idei și acțiune pentru viața deținutului politic, pentru noile sale concepții de viață. Era un progres realizat. Nici fostul blătnoi, astăzi responsabilul băcăniei (lariocului) din lagăr, Vasca Ivanovici nu a trădat ceeace știa, ci din contră și el a purtat doliu în această zi. NKVD-iștii fuseseră trași pe sfoară. Se mulțumiră însă cu faptul că această acțiune nu fusese organizată pe întreg sistemul de lagăre din Potma, ceeace nu ar fi fost posibil. Sigur este că această acțiune a rămas cunoscută în cercurile NKVD-ului locale și nu s'a raportat mai departe.

La începutul lunii August o comisie specială și-a făcut apariția în lagărul nr. 11. Fiecare deținut de cetățenie străină a fost chemat și a trebuit să semneze, în care deținutul declara că fusese închis și condamnat în baza articolelor și legilor sovietice, pentru că efectuase spionaj în favoarea americanilor, englezilor sau francezilor. Chiar și aceia care aveau o învinuire

precisă, au fost constrânși, din cauza împrejurărilor, de a iscăli astfel de hârtii.

Intrebat despre cauza pentru care autoritățile sovietice cer să se semneze astfel de hârtii, colonelul de NKVD, șeful comisiei, a anunțat că ea este numai o formă care nu are nimic cu deținutul. Dacă semnează, bine, dacă nu, nu! Dar cine dorește să ajungă acasă este mai bine dacă semnează. Și am semnat toți că am efectuat spionaj în favoarea americanilor, cu toate că nu era adevărat. Organelor sovietice le trebuiește documente! Această bucată de hârtie poate dovedi oricând nevinovăția oraganelor sovietice, a cadrelor NKVD sau a conducătorilor Statului Sovietic, într'un eventual moment critic, când vor trebui să dea socoteala în fața umanității, asupra tuturor oamenilor care au fost și mai sunt în lagărele lor de exterminare.

*

Luna August 1955 începuse bine pentru noi și din zi în zi aveam noi surprize. Intr'una din zile am fost chemat la comandatură. Mi s'a înmânat un document din partea Sovietului Suprem, prin care eram anunțat că organele superioare de Stat Sovietice, după cercetări îndelungate în actele noastre, au găsit de cuviință ca să ni se ridice pedeapsa pe care o primisem cu ocazia grevei, în ziua condamnării noastre pe 18 Septembrie 1953. Eram așa zis grațiat de cei 10 ani, grațiat de suma mare de bani pe care trebuia s'o plătesc, dar îmi mai rămâneau alți 25 de ani de trăit în lagăr. Nu am semnat imediat, ci am cerut să mi se dea voie de a mă gândi, cerând să mi se dea copia după sențința avută în procesul de la Vorkuta, pe care am primit-o. Această hârtie, sau mai bine zis acest document, a fost citit în mai toate cercurile interesate al tuturor naționalităților din lagăr, ca fiecare să știe barem ceva din ce a fost la Vorkuta. Am dat actele înapoi, dar nu am semnat această grațiere. Poate mă gândeam ca să-mi repar greșeala făcută cu semnarea documentului că activasem ca spion american.

*

Intr'una din Duminicile călduroase ale lunii August, un german din Bavaria primește într'unul din pachete de acasă un

costum național bavarez, adică pantaloni scurți de piele, jambiere, cămașă albă ca și pălăriuță tipică. Așa îmbrăcat se îndreptă spre bucătărie să ia masa. In drum întâlni un căpitan de NKVD, care era de serviciu. Acesta cum îl văzu pe bavarez, și necunoscând acest port național, îl acostează întrebându-l, ce înseamnă ținuta asta. Se enervează și mai mult când află că bavarezul dorea să intre în sala de mese. I-a interzis categoric. Numai după două ore de discuții și documentare cu fotografii din Bavaria, a putut fi lămurit, dându-și asentimentul a dat să plece, scuipând prelung: — Nemții nu au cultură.

De, ce să-i faci! Aveau și ei o altfel de cultură.

— „Săraci cu duhul, slabi de minte.

Pentru partid ei merg înainte"!

In aceste zile m'a părăsit un vechi prieten. bătrânul evreu moscovit Lazăr Moiseevici, omul care era întotdeauna doldora de informații. Și era numai cismar de meserie, după cum o spunea el, dar nu-l credea nimeni. Am fost cu el împreună la Vorkuta și la începutul lunii Aprilie a fost transferat în lagărul din Iavas după ce a trecut prin Moscova. Cu sosirea lui ne-a adus o știre pe care la început nu am crezut-o, dar el o susținea sus și tare, că este adevărat și că o aflase de la fica lui, la o intrevedere pe care o avusese în scurta lui staționare în Krasnîi Pres. Această știre era.

10 ani dela întalnirea de pe Elba.

In 1955 se înplineau 10 ani dela victoria asupra Germaniei, se înplineau 10 ani dela întâlnirea de pe Elba, între trupele americane și sovietice. Și sovieticii s'au gândit ca la aceste festivități, care erau pregătite de ei, să fie invitați toți veteranii care au luat parte la întâlnirea de pe Elba, din America și Uniunea Sovietică. O mare parte dintre americani care au consimțit să ia parte la aceste manifestări la invitația și pe spesele guvernului sovietic, erau de origine evreiască. Sovieticii s'au gândit mult și până la urmă au demonstrat acestor vizitatori marile libertăți ale credinței pe care le au credincioșii de toate religiile sau sectele și de marea libertate de care ei se bucură. Pentru a concretiza acest lucru, au adunat la Moscova pe toți

evreii mai în etate și pe rabini, le-a plătit un salariu între 35 și 50 de ruble pe zi cu masă de 3 ori într'o cantină, să stea toată ziua în Sinagogă, spre a putea fi văzuți rugându-se de către foștii veterani de pe Elba, evreo-americani. NKVD-ul a mers și mai departe a împărțit fiecăruia cărți de rugăciuni, broșuri religioase, ba chiar și Talmudul pe care acești credincioși a lui Moise le dădeau drept suvenir vizitatorilor americani, care veneau să-și facă rugăciunile în această sinagogă. Totul a fost documenat, fotografiat și filmat, iar în momentul când invitații americani au părăsit teritoriul ocupat de sovietici, au fost eliberați de misiunile lor și artiștii inprovizați ai NKVD-ului din sinagogile Moscovei.

Eu, care-l cunoșteam pe Lazăr, poate că l-am crezut, dar majoritatea prietenilor mei nici nu au vrut să audă. Dar Lazăr poate să dovedească spusele sale, prin proectarea jurnalului cinematografic înaintea unui film, în luna Mai 1955, în lagăr. Aci Lazăr a recunoscut și a dat numele diferiților credincioși, care se rugau în sinagogă și care la apariția foștilor combatanți americani le împărțeau cu mare căldură suvenirile puse la dispoziție de NKVD. Spre tulburarea lui Lazăr însă a fost momentul în care marele Rabin al Moscovei dă un interviu ziariștilor despre marea libertate a credinței mosaice în Uniunea Sovietică, la care Lazăr a scuipat și a dat drumul la un șir întreg de cuvinte ale jargonului sovietic din lagăr. Pentru prima dată de când îl cunoșteam, auzisem astfel de cuvinte ieșind din gura lui, mai ales că le spunea cu năduf.

Cu aceeași ocazie îmi povesti Lazăr o mica întâmplare din scurta ședere la Odessa a Mareșalului K. G. Jukow, după înlăturarea acestuia din postul de Comandant Suprem au trupelor de ocupație sovietice din Germania de Est. In acea perioadă Odessa avea o populație supra-aglomerată, formată în majoritate de evrei. Drumul era de aici cel mai scurt spre Palestina, și aveau de acum în colo mari speranțe, de a pleca în țara făgăduinței!

Intr'o zi Mareșalul K. G. Jukow, făcând o inspecție prin oraș, a vizitat spontan și sinagogă din Odessa, tocmai când era plină de credincioși. Vizita surpriză a avut și o spontană demonstrație cu aclamații îndelungate, victoriosului dela Stalin-

grad şi Berlin, după ei. Dar Stalin nu era de aceiaşi părere şi foarte nemulţumit, văzând realitatea că alţii i-au luat-o înainte, a şi dat ordin de al înlătura, mai bine zis de al deporta în Siberia. Nici evreii nu rămaseră prea mult, căci toţi care nu erau din Odessa originari, trebuiau să părăsească oraşul. Era oare un motiv în plus pentru ambele părţi de a-şi vedea viitorul mai sumbru?

*

In întreaga perioadă a şederii mele în lagărele sovietice, pentru prima dată am avut posibilitatea de a vedea două tragedii care se petreceau în acelaşi timp. Prima pe ecran, a două în sala de mese. Era un film de producţie jugoslavă, „Fata Pescarului“, în care o fată de pescar luptă cu greutăţile familiei, apărând în acelaşi timp onoarea tatălui ca şi onoarea ei. Im timp ce pe ecran se vedea luptă de supravieţuire, dragostea părintească şi de familie, deţinuţii trăiau şi sufereau în acelaşi timp cu eroina filmului. Tragedia celor de pe ecran şi propria tragedie

Foto — Javas 1955.

Orchestra lagărului nr. 11 din Javas, în picioare dela stânga la drepta, al 7-lea ungurul Nagy Ferencz-dirijorul orchestrei, al 9-lea germanul Fritz Meisel, acordeonistul, al 12-lea germanul Dr. Gerhard Rönicke.
...formaţia este formată din unguri, germani, ucraineni şi polonezi.

din lagăr, plângând cu toţii din cauza emoţiei pe parcă ar fi fost un grup de copii mici.

Răvăşirea sufletească, după vizionarea acestui film a făcut ca zile întregi majoritatea dintre deţinuţi să caute singurătatea, gândindu-se dacă în familia lui nu s'ar putea întâmpla acelaşi lucru.

Odată cu apropiata vizită oficială a Cancelarului Adenauer la Moscova, în care toată lumea îşi pusese mari speranţe, spre a calma tensiunea ridicată în lagăr, un grup de oameni tineri în marea majoritate germani, au pus în scenă un amalgan de reprezentaţii artistice. Partea muzicală condusă de maghiarul Ferencz Nagy. S'a cântat un purpuriu din muzica popoarelor, din toate colţurile lumii. Decorurile, costumele, machiajul, toate până la unul au fost făcute prin munca destul de anevoioasă a tinerilor germani, din păcate şi spre regretul meu nu pot aduce niciun nume dintre aceştia, care prin aportul lor ne-au uşurat viaţa în aceste momente grele sau mai bine zis de grea cumpănă. La reprezentaţie fusese invitat tot personalul militar şi administrativ al lagărului cu familiil lor. Au fost foarte impresionaţi de reuşita spectacolului. Cele mai multe aplauze le-a primit cântăreţul cu scena panorama Vienei şi cântecul „Draußten in der Lobau“. Al doilea cântec cu muzică de Jass, un olandez interpretând pe un negru. Demonstraţia fiind contra politicii propagată aci, a aşa zise-i „ură de rasă“.

Spectacolul ar fi trebuit să se repete, dar evoluţia rapidă a evenimentelor a întrerupt acest lucru. Aşa că acesta a fost primul şi ultimul spectacol dat de deţinuţi-.

13 Septembrie 1955.

In ziua de 11 Septembrie 1955 un grup de 13 oameni, dintre care 11 Reichsdeutsche, un român, Petre Cristea şi autorul, am fost chemaţi la comandatură, aducându-ni-se la cunoştinţă că vom fi transferaţi în alt lagăr. Plecarea fiind pregătită pentru ziua de 13 Septembrie. Eu protestez contra unei plecări fără de a cunoaşte ţelul ei, şi refuz de a pleca. Am fost, din dispoziţia ofiţerului politic Maiorul Mironov, ridicat pe sus

de 6 soldați și dus cu forța în închisoarea lagărului, care se afla în afară. A doua zi împreună cu întregul grup am fost dus la gară din Iavas. După o scurtă călătorie, am fost coborîți din tren în stația Sosnovka, cei 12 fiind băgați în lagărul de ștrăfnoi la fabrica de cărămidă, iar eu în închisoarea lagărului unde trebuia să execut o pedeapsă de 10 zile. După executarea pedepsei am fost dus și eu în lagărul de ștrăfnoi, care nu era altceva decât o baracă cu trei încăperi mari, două ca dormitoare, iar a treia sală de mese. Erau aici în jur de 80 de persoane, toți numai recalcitranți. La lucru nu trebuia să mergem dar nici nu doream. Majoritatea celor care se aflau în lagăr erau de origine ucraineană, și parveneau din rândurile foștilor partizani ai armatei de eliberare — Ucraina liberă —, sub comanda Generalului Taras Tschuprynka-Schuchewytsch, mort la 5 Martie 1950, în lupta contra trupelor de NKVD în satul Bilohorscht-

Foto — 1948.

Jurij Schuchewytsch, fiul Generalului Taras Tschuprynka-Schuchewytsch, Comandantul Suprem al Armatei de eliberare Ucraineana (UPA) căzut la 5 Martie 1950 în luptă contra trupelor NKVD lângă Lemberg (Lwow). Fiul arestat la etatea de 14 ani și condamnat la 20 de ani, după expirarea pedepsei din nou condamnat, numai că nu vrea să se abzică de tatăl său și de dreptul legitim al Poporului Ucrainean ... fără comentariu ...

schtscha lângă Lvov (Lemberg). Fiul său în etate de 14 ani, fusese arestat în 1948 și închis în închisoarea din Vladimir mai târziu în lagărul nr. 17 din Ozerny-Potma. Și toate astea numai pentru că era băiatul fostului General și conducător și nu era de acord de a se desolidariza de tatăl său și de poporul ucrainean.

Dar să mai rămânem pentru un moment la tragedia poporului ucrainean.

O știre sosită cu un grup venit din Siberia, ne informără că printre alte personalități întâlnite, care zăceau în celulele renumitei închisori din Siberia „Alexandrovskaia" era și doctorul jurist Horbovy Vladimir Gregorovici, un cetățean cehoslovac.

Cine era acest cetățean care își petrecea concediul în îndepărtata Siberie, în sanatoriul NKVD-ului?!

Născut în 1899 în raionul Dolina din Galiția (austro-ungară) iar ca tânar voluntar de război, luptă în armata austro-ungară în Italia, unde este grav rănit pierzând un ochi.

Termină studiile de Drept la Universitatea din Praga, unde își ia și doctoratul. Lucrează ca avocat în Praga. Se considera de naționalitate ucraineană. Intre 18 Noembrie 1935 și 13 Ianuarie 1936 are loc în fața tribunalului suprem polonez procesul care desbate atentatul din 1934 asupra ministrului polonez Pirozki. Printre acuzați se află și studentul Stepan Bandera, în vârstă de 26 de ani, conducătorul unor cercuri naționaliste ucrainene din Galiția (Ucraina de Vest), fiind apărat de Dr. Jur. Horbovy, adus special din Praga.

In 1940, după ocuparea Cehoslovaciei de către Germania, el este arestat de către Gestapo în Praga, dar după doi ani de reținere este eliberat fiind grav bolnav.

După 1945 este chemat în serviciul Statului, ca juris consult, în cadrul Ministerului Agriculturii din Praga.

In August 1947 îi este personal adus la cunoștință de către Ministru, că guvernul polonez a cerut extrădarea lui, fiind învinuit ca criminal de război. Ministrul îi propuse tot ajutorul său de a părăsi Cehoslovacia înspre Vest, înainte ca cererea să fie dată public, dar Dr. Horbovy refuză categoric, știindu-se nevinovat și nedorind compromiterea guvernului cehoslovac din cauza lui.

Predat de autoritățile cehoslovace, polonezilor, este cercetat la Varșovia timp de un an de zile, fără de al putea învinui și acuza, din cauza materialului insuficient întemeiat. Polonezii în loc de a-l preda Cehilor, al cărui cetățean era, îl predară sovieticilor la cererea acestora, fără de a avea în prealabil aprobarea guvernului cehoslovac.

NKVD-ul are grijă ca nimeni să nu mai facă comentarii sau proteste, rezervându-i o celulă în clădirea centrală a NKVD-ului, în piața Karolenko din Kiev. Nici iscusiții de NKVD-iștii nu putură aduna materialul necesar pentru un cap de acuzare, după cercetări de peste un an de zile. Totuși nodul în papură căutat a fost cu ușurință găsit, Dr. Horbovy era de origină ucraineană, apăruse și-a avut legături directe cu conducătorii naționaliști ucraineni, deci era suficient pentru un tribunal O.S. (troica) să-l condamne în 1949 la 25 de ani. Pentru a nu avea vre-o eventuală surpriză din parte naționaliștilor ucraineni, îl trimiseră pentru siguranța lui, pe Dr. Horbovy, în închisoarea Alexandrovskaia.

Informațiile ulterioare primite de mine dela prieteni vechi și demni de încredere, mă ajută de a prelungi informațiile până în zilele noastre.

In 1957 este transferat din închisoarea Alexandrovskaia în Ozerlag din Taișt, în lagărul nr. 19, stația Ciuna unde a stat până în 1961.

Un ordin superior dat de Moscova, ordona scoaterea tuturor deținuților de cetățenie nesovietică din Ozerlag și transferați în Dumbravlag din Republica S.S. Mordvină, în lagărul nr. 7. In 1962 un alt ordin special ordonă separarea deținuților de cetățenie nesovietică de cei sovietici și este concentrat în lagărul nr. 5. Deci încă în 1962 sovieticii îl considera pe Dr. Horbovy ca cetățean nesovietic, deci ca cetățean cehoslovac ce era. Comandantul lagărului nr. 5, special pentru cetățeni nesovietici, era în acel moment Maiorul Ing. Tehnic Bosnikov, un invalid de război.

Insfârșit după 25 de ani este în 1973 eliberat, dar nu în Cehoslovacia al cărui cetățean era, ci în Republica S.S. Ucraineană, cu domiciliu obligatoriu în satul Obolonia, raionul Dolina, asta pentru a închide gură eventualilor protestatari, dacă s'ar ivi. Eliberat acasă, de unde era de origină, iar gurile rele vor tăcea de atâta umanitate sovietică. In Praga lăsase doi copii, băiatul locuește tot în Praga și este directorul unui teatru, iar fata este inginera și locuiește în Riga.

Corectitudinea și mândria acestui om a dat multă bătaie de cap NKVD-iștilor, care nu au fost în stare, cu toate ispitele și

promisiunile făcute, direct său indirect de a-l ademeni și a cădea în cursa lor. A fost un exemplu de demnitate pentru mulți, mai ales pentru copii Ucrainei în lupta lor de eliberare de secole.

Singurul prieten intim și cunoscut încă din Praga din tinerețe, ca și el închis în același lagăr, tot cehoslovac, este Prof. Dr. Sigmund Mannhaim, ambii în lagărul nr. 5 în 1962. Comandantul lagărului maiorul Bosnikov, propune Dr. S. Mannhaim de a vorbi cu prietenul său Dr. Horbovy și de a-l convige să scrie un apel sau o chemare către toți ucrainenii din exil, de a se reîntoarce în patria lor, etc . . . etc . . . Sovieticii garantau publicarea întregului articol pe prima pagină a ziarelor centrale Pravda și Isvestia, precum și în multe ziare din Occident, care sunt subvenționate de către Moscova. Imediat ce scrie această chemare sau apel și va fi publicat, el aste eliberat și se poate stabili oriunde dorește pe teritoriul sovietic.

Prof. Dr. Sigmund Mannhaim refuză categoric de a face pe intermediarul.

O nouă intervenție a comandantului de lagăr și a Loc. Col. Kasalapov, șeful Dumbravlagărului în 1962 și Prof. Dr. Mannhaim acceptă misiunea.

După lungi discuții prietenești, intrând în temă, Dr. Horbovy îi zice prietenului său vechi:

— „Dacă până azi speram într'o eliberare, azi sau mai bine zis de azi înainte, îmi este frică că într'adevăr vor să mă elibereze“ . . . „Spunele că nu are rost, eu nu doresc ca după moartea mea câinii să-și facă nevoile pe mormântul meu“ . . .

Din acea zi nimeni nu a mai încercat să-i facă vre-o propunere de compromis.

Și pentru ce bun această demonstrație de putere arătată de Moscova, numai că a apărat cauza unui om, unui client . . ?

*

NKVD-ul lucrase în lagărul 11, dar nu tocmai bine, căci nu toți cei 13 activaseră în anumite acțiuni din lagărul mai sus amintit. Ci numai o mică parte din ei. Deci NKVD-ul greșise puțin.

In acest grup se aflau 4 persoane care participaseră la operaţiunea medicamente, după cum o poreclisem mai târziu. Maiorul Mironov mă cunoştea numai pe mine, pe ceilalţi nu. Iar dacă se aflau aici era numai o simplă îmtâmplare, căci operaţiunea decursese astfel: La începutul lunii Iulie, în lagărul 11, din cauza climatului cald, majoritatea dintre oameni se simţeau bolnavi, ne mai fiind învăţaţi cu astfel de călduri, după mulţi ani în climă polară. O altă parte din oameni au trebuit să fie internaţi în spital, din cauza vechilor boli de TBC, care începuseră să evolueze din nou. O statistică dată din partea medicilor şi corpului sanitar arăta că în lagărul nostru se aflau peste 100 de bolnavi de TBC deschis şi care trebuiau de urgenţă trataţi, spre a mai putea ajunge în patria lor. Era ultima speranţă. Pentru salvarea acestor oameni era nevoie de rarul medicament pe atunci -Streptomicină-. Fiecare avea nevoie de o cantitate de trei grame, pentru tratamentul necesar.

In pachetele primite din Occident, sosiseră foarte multe medicamente. Trebuia numai să ne interesăm unde se puteau găsi sau procura aceste medicamente.

In numai câteva ore am fost informat că în lagărul nostru există o persona care este în posesia unei cantităţi de circa 400 g. streptomicină. Numai că trebuia să se discute cu ea asupra „împrejurărilor". Eu am discutat cu el, dar de la bun început am fost sigur că nu voi avea un rezultat, cunoscând zgârcenia în astfel de împrejurări, a persoanei despre care era vorba. Ne-am aşezat pe o bancă şi am discutat problema gravă a bolnavilor. A fost de acord să-mi de-a mie personal pentru tratamentul meu o cantitate de 10-15 g. dar nu mai mult. I se putea citi pe faţă laşitatea şi în acelaşi timp avariţia din el. Incepu să se plângă că familia lui în Germania a muncit din greu pentru a-i procura acest medicament. Inutile toate explicaţiile mele, că este vorba de vieţi omeneşti, cum ar fi putut să fie vorba chiar de viaţa lui. A rămas neclintit. Dar eu nu am mai insistat, şi-am refuzat şi ceeace îmi dădea mie. Am dat de înţeles conspiratorilor că trebuie să treacă la acţiune, şi ei au trecut. In timp ce continuam discuţia pe teme locale cu cetăţeanul respectiv, după un sfert de oră, unul dintre oamenii de acţiune şi-a făcut apariţia dând de înţeles că misiunea a fost îndeplinită.

Mi-am condus „prietenul" până în apropierea bucătăriei, el ducându-se să ia masa de seară iar eu în alta direcţie. Mi s'a arătat rezultatul acţiunii: circa 980 g. streptomicină în fiole, câteva zeci de fiole penicilină şi o imensă cantitate de diferite alte medicamente. O avere întreagă într'un Stat comunist. Mai ales în lagăr. Câteva cutii de ceai, cafea, cacao, ţigări şi lucruri de toaletă. Grupul care acţiona luase totul cu ei, în momentul când îşi dădu seama cât de hain şi avar era cetăţeanul care poseda aceste bogăţii. L-am făcut „proletar" dintr'un singur foc şi acţiunea se petrecuse cam astfel: In baracă nr. 4, camera 3, au intrat la un moment dat mai multe persoane. La intrare au lăsat să le cadă masca din căciulă, contra gerurilor polare. Au atras atenţia comandantului de baracă că toată lumea să rămână pe loc şi să se întoarcă cu faţa la perete. Cei ce nu se vor supune vor avea de tras consecinţele. După ce au fost ridicate lucrurile cetăţeanului, grupul a părăsit baraca, cerând ca'n următoarele 20 de minute nimeni să nu părăsească baraca, iar cei care vor intra ulterior să aştepte răgazul dat, de asta răspunde acelaşi şef de baracă.

Lucrurile au fost împărţite astfel: Medicamentele toate puse împreună, ciocolata şi dulciurile de o parte, iar cele 8 pachete de ţigări au fost împărţite oamenilor din grupul de acţiune. Din dulciuri au fost făcute două pachete aproximativ egale. Am luat lucrurile şi m'am dus la „Sanceast", unde se afla birorul medicei şefe a lagărului. In birou se mai afla secretara ei, o femeie în etate, fica unui fost colonel ţarist, deportată în plină tinereţe pe aceste meleguri, pe care nu avea voie să le părăsească.

Am predat medicamentele doctoriţei rugând-o să le întrebuinţeze imediat pentru tratarea tuturor bolnavilor din spitalul lagărului, care aveau neapărat nevoie de tratament cu streptomicină sau alte medicamente. Primul pachet de dulciuri să fie împărţit bolnavilor care nu primesc pachete, iar celălalt pachet era cadoul deţinuţilor politici pentru ea, împreună cu mulţumirile lor pentru munca depusă în ajutorarea bolnavilor. Am mai adăugat, că în caz dacă administraţia lagărului sau organele NKVD o vor întreba despre medicamente, să spună că le are de la mine. Nu trebuie să spună nimănui de cadoul primit din

partea noastră, căci deveneau posibile de pedeapsă şi încălcarea regulamentului.

Văzând atâtea medicamente şi în deosebi streptomicina, care era pe atunci o raritate, m'a întrebat dacă ar putea să ajute cu o parte de medicamente câţiva bolnavi din spitalul civil din oraş, la care i-am răspuns: „Boala nu cunoaşte diferenţa de rasă, naţionalitate, grade sau uniforme. Atâta timp cât D-tră găsiţi de cuviinţă că cineva trebuie ajutat, ajutaţi-l. In primul rând însă cu aceste medicamente vor fi ajutaţi cei din lagăr, iar după aceia cei din afara lagărului!

Intrând în baracă, cetăţeanul a constatat că i-au dispărut toate lucrurile. Degeaba a încercat să-l lămurească comandantul de baracă cum s'a întâmplat. Numai câteva minute mai târziu era la ofiţerul politic, raportându-i furtul, dar fără să spună câtă cantitatea a avut şi ce.

Din cele auzite, Maiorul Mironov trase concluzia că medicamentele furate vor apare, mai devreme sau mai târziu, la suprafaţă, prin intermediul serviciului sanitar. Se duse direct la dispensar (Sanceast) şi puse problema medicamentelor doctoriţei şefe. Nu mică i-a fost mirarea când aflǎ de marea cantitate pe care doctoriţa o primise, din care medicamente o parte şi intrase în tratament. Ea spuse şi numele persoanei de la care proveneau. Iar ca supliment doctoriţa aduse la cunoştinţă Maiorului de NKVD că are toată libertatea să facă tratamente şi oamenilor bolnavi din afara zonei lagărului, chiar dacă acesta este un NKVD-ist.

Spre mirarea doctoriţei, maiorul, după ce s'a gândit un timp, nu ceru înapoi medicamentele, ci plecă, părăsind dispensarul fără vreun alt comentariu.

După o jumătătate de oră am fost anunţat de curier să mă prezint în biroul Maiorului Mironov. M'am dus însoţit de câţiva cunoscuţi pe care i-am luat în drum. De faţă cu toţi ceilalţi am fost întrebat de unde am medicamentele. I-am răspuns că ele au fost găsite de mine sub un tufiş în incinta lagărului şi pentru că nu aveam ce face cu ele, le-am predat serviciului sanitar.

Intreaga poveste se termină cu bine. Germanul în cauză şi-a dat seama că greşise şi acum îşi dădea şi el asentimentul cu contribuţia medicamentelor sale, dar nu a aflat niciodată

cine exact i le luase. El mă putea numai bănui atunci, acum va afla adevărul.

Fostul Ministru maghiar Bela Kovacs.

Aci în lagărul 11 din Iavas se întâlneau după 10 ani de la terminarea războiului puţinii supravieţuitori, umbre ca oameni, venind din toate colţurile marelui imperiu, în speranţa că de aici, într'o bună zi, vor lua drumul patriei, spre cei dragi. Erau foarte puţini aceia care putuseră să învingă teroarea omenească şi teroarea naturală, in tot acest timp. Pestriţă era lumea, pestriţe le erau meseriile, ca şi gradurile de cultură. Dar acum aici erau cu toţii o apă şi un pământ. Nu puteai distinge cine a fost ofiţer şi cine soldat, care din ei ţăran, doctor sau inginer, chiar ministru. Deosebirea o puteai face numai stând de vorbă cu individul. El ţi se destăinuia. Nu din prima convorbire, ci din mai multe întâlniri în care lăsa să-i scape câte o vorbă din viaţa sa. Se sălbăticiseră de atâţia ani de detenţie. Cu greu puteai să-ţi faci o imagine clară.

In primăvara anului 1955 în lagărul 11 sosi un transport din Siberia, în care se afla şi fostul Ministrul al agriculturii şi Vice-premier Bela Kovacs, ungur de origine şi arestat de organele sovietice în anul 1947. Am făcut cunoştinţă cu el mai apropiată, printr'un alt ungur, anume Bosniak Imre, fost secretar de Stat în Ministerul Cultelor şi care în anii 1936-37 a fost amestecat într'un complot contra conducătorului Statului Ungar — Horthy — şi care dăduse greş. Acum era condamnat pentru spionaj în favoarea americanilor, colaborare cu imperialiştii şi agitaţie anti-sovietică, la 25 de ani.

— In alegerile din 4 Noembrie 1945, comuniştii din Ungaria nu aveau prea mari şanse, cu toate că erau susţinuţi, prin toate mijloacele posibile, de către armata de ocupaţie sovietică. Poporul ungar mai cunoscuse teroarea comunistă, deci nu dorea să se angajeze în ceva care îi era prea bine cunoscut. In timp ce partidul micilor ţărani primea 57% din voturi, comuniştii aveau numai 17%, iar restul se împărţea pe toate celelalte partide. Moscovei nu-i convenea acest lucru, de aceea, din ordinul ei, NKVD-ul începe să aplice vechi metode cunoscute

ca: denunțări false, spionaj și câte și mai câte, care au dus metodic la decimarea celorlalte partide. Astfel a fost arestat secretarul general al partidului micilor țărani și colaboratorii său mai strânși. Acest secretar al partidului era el, Bela Kovacs.

— Arestarea mea a fost efectuată, după ce Prim Ministrul F. Nagy și Monseignorul B. Varga rămâne în străinătate, cerând azil politic în Mai-Iulie 1947. Partidul micilor țărani a fost desființat după îndelungata teroare din 1945 și până în Septembrie 1947, prin intermediul sovieticilor. Partidul democrat s'a înglobat, sau mai bine zis a fost înghițit, prin aceleași metode, de partidul comunist, partidul democrat a fost obligat să se dizolve singur în 1949. Arestat de un grup de NKVD-iști sovietici și unguri, am fost la început închis în centrala din Buda-Pesta de pe Andrasi Ut. Toate ziarele au publicat știrea, cu reportaje pe prima pagină, fiind învinuit de trădare de patrie și spionaj în favoarea americanilor, colaborator cu imperialiștii, contra-revoluție etc . . .

După câteva zile o nouă știre senzațională apare în ziare, după cum am aflat mai târziu, în care se anunța oficial că: Secretarul general al partidului micilor țărani, fiind demascat, și-a pus capăt zilelor, spânzurându-se în celula sa din Andrasi Ut, unde era reținut pentru cercetări, fiind prea laș pentru a apare în fața unui tribunal al poporului și a răspunde de trădarile făcute de el și colaboratorii lui, contra țăranilor și clasei muncitoare ungare. Oficial eram pentru toată lumea mort. iar familia mea trebuia să se împace cu realitatea, care i-a fost adusă la cunoștință prin întreaga presă.

Realitatea însă era alta. La câteva zile după arestarea mea am fost urcat într'o mașină militară, îmbrăcat cu o manta militară și transportat la centrala NKVD-ului din Austria, la Viena, unde, după o lungă cercetare, și învinuit prin denunțuri false la activitatea mea, am fost condamnat de un tribunal militar sovietic la 25 de ani și deportat în Rusia. Mi-am făcut stajul în diferite lagăre cu regim special în întreaga Siberie.

La sfârșitul anului 1953 am primit dreptul, ca toți ceilalți cetățeni străini din lagăr, să scriu o carte poștală (C.R.I.) familiei mele. Spre surprinderea mea, am primit răspuns, toți bucurându-se că mai trăesc. M'ar mira faptul, dacă ziarele vor scrie

(ceace nu cred) că eu Bela Kovacs, mort oficial în 1947, am înviat într'unul din lagărele sovietice. Mai știi, într'o bună zi sovieticii vor putea declara că printre miile de invenții făcute, au înviat și oameni din morți!

M'am despărțit de grupul ungurilor în toamna lui 55, când am plecat spre casă. De Bela Kovacs au auzit, cu ocazia revoluției ungare din Octombrie 1956. Dar ce s'a întâmplat cu el sau cu cercul lui de prieteni știu mai puțin. Acesta este unul din miile de cazuri pe care le-am întâlnit.

In lagărele sovietice, puteai găsi nu numai fasciști și anti-comuniști, ci chiar și comuniști activi, care ajunseseră în lagăre din diferite motive. După un stagiu mai mic sau mai mare prin aceste lagăre, acești activiști comuniști erau conștienți că făcuseră o mare greșeală în viața lor, lăsându-se orbiți de mincinoasa propagandă. Ei nu au mai putut fi reeducați în spiritul Moscovei, ci au devenit luptatori anti-comuniști înflacărați.

In 1956 a fost eliberat din lagărele sovietice un vechi activist comunist german, Victor Driess, originar din Hamburg.

Odată cu eliberarea sa, el dorea să termine complet cu politica mincinoasă, pentru care își riscase viața și nu voia să rămână, după cum ar fi trebuit, în Republica Democrată Germană, ci voia să se întoarcă în Germania aliată imperialiștilor din America. Și el nu era singurul caz.

Pe la sfârșitul lunii Martie 1950, conducătorul comuniștilor din Germania Federală, Max Reimann, întinse o cursă, chemând printr'o telegramă în Berlinul de Est pe tovarășul său Kurt Müller, deputat al partidului comunist german. Acesta în Mai, este arestat în Berlinul de Est, pentru spionaj. Prin 1952, parlamentul Republicii Federale Germane este informat pe căi ocolite, că deputatul Partidului Comunist German, Kurt Müller este mort. Totuși mortul apare în carne și oase în 1955 în a doua jumătate a lunei Octombrie, într'unul din transporturile de prizonieri eliberați de sovietici, venind din Uniunea Sovietică, unde avusese o condamnare de 25 de ani, dată de un tribunal sovietic, poate ca „criminal de război".

Ce mare este știința sovietică! Oamenii care sunt morți în alte țări, reînvie în carne și oase, cu ajutorul înaltei științe a NKVD-ului sovietic și apar după ani de zile! . . .

*

Deci luasem mâța de coadă și mă aflam, împreună cu întregul grup, în lagărul acesta de ștrăfnoi, numai după câteva zile am primit o informație din lagărul 11, pe canalul ucrainean: grupul nostru de 13 a avut onoarea de a fi „citat“ pe un ordin de zi dat de administrația lagărelor, căn tot timpul detendinței noastre viitoare, nu vom mai avea voie de a ne ispăși pedeapsa în lagărele normale de lucru, ci numai în lagăre de ștrafnoi cu regim special. Ordinul a fost citat în lagărele din această regiune, indiferent dacă ele aveau și deținuți străini sau nu și toate acestea spre a da un exemplu acelora care nu se vor supune ordinelor date.

Foto — din Presă Septembrie 1955.

Cancelarul Vest German Konrad Adenauer între doi tâlhari la Moscova.

Mulțumim Cancelarului Kondrad Adenauer.

La Moscova Cancelarul Vest German, Kondrad Adenauer, și-a făcut apariția luând parte la tratativele dinainte pregătite cu guvernul sovietic. Sovieticii încearcă să se sustragă anumitor obligații. Numai după tratative îndelungate acceptă eliberarea Germanilor care mai supraviețuiau în lagăre. Dar Cancelarul Adenauer nu este satisfăcut. Cere guvernului sovietic, și până la urmă aceștia acceptă, ca să fie eliberați și ceilalți prizinieri care participaseră în război alături de Germania, contra Uniunii Sovietice.

Când se va cerceta vreodată istoria acestei perioade, în arhive și documente, care deocamdată sunt ținute secret, se va putea constata că guvernul sovietic a fost forțat, mai mult sau mai puțin, după greva de la Vorkuta precum și de evoluția evenimentelor interne care s'au succedat, de-a ceda, chiar dacă nimic n'a fost confirmat sau nu s'a dat publicității.

Prin promisiunea dată deținuților de a scrie, de a primi pachete, sovieticii au fost obligați să-și desvăluie anumite secrete. Mai mult chiar să dea cât de cât posibilitatea celor din exterior de a privi în interiorul curții lor, prin crăpătura din scândura gardului care îi înconjoară.

Guvernul Vest german a avut toate dovezile în mână, după răscoala din 17 Iunie 1953 din Berlin, și stigătul de disperare al acelora din Vorkuta, prin greva lor din Iulie 1953.

Sunt doi factori sau două probleme legate între ele, din care se poate deduce și vedea marea importanță a grevei din Vorkuta, pe plan intern, sau chiar internațional.

Nu doresc să dau impresia că noi am făcut totul, dar pot spune că politica sovietică a putut fi înfrântă și constrânsă, chiar dacă la început numai cu materie primă de energie a cărbunelui din Vorkuta.

Ce au facut sovieticii?

Pentru a nu se afla adevărul, au mușamalizat afacerea și au camumflat în primul rând pe adevăratul criminal cu renume mondial, procurorul general R. A. Rudenko, găsind vinovatul într'un mic colonel din marea armată de colonei sovietici, care a fost dat presei din Vest ca răspunzător pentru toate cele întâmplate.

Presa occidentală a adunat un material bogat și l-a publicat. Serviciile secrete occidentale au primit și ele partea leului. Dar bucățica cea bună nu au dat-o publicității, ca să nu se strice relațiile și coexistența pașnică. Sovieticii au fost mulțumiți de atitudinea occidentului, ei vânduseră pisica în sac iar occidentul o cumpăraseră cu aur curat!

Oare s'au gândit toți aceia care au dat interviuri și declarații în acest sens, că un colonel nu poate de dispoziție de deschiderea focului asupra unor oameni neînarmați și care pe deasupra se aflau în spatele gratiilor de sârmă ghimpată, atâta timp cât se

aflau în fața mai mulți generali și chiar procurorul general al Uniunii Sovietice, care era totodată și reprezentantul guvernului sovietic, prin înputernicirea scrisă și semnată de Voroșilov și Pegov? Adevărul este prea clar și categoric. El nu poate fi șters din istoria sovietică și nici mușamalizat, chiar dacă este cât o picătură de apă în mare, dar o picătură de 24 de carate aur.

Așa dar, intervenția Cancelarului Kondrad Adenauer și discuțiile avute cu Președintele Consiliului de Miniștri, Bulganin, ies din inpasul în care intraseră la început și ajung la o colaborare, sovieticii fiind de acord cu eliberarea, măcar parțială, a acelora care mai supraviețuiseră.

Guvernul Sovietic avea de mult pregătite aceste lucruri. Chiar pe cale diplomatică își luase toate măsurile, așa încât primele directive ale Sovietului Suprem, pentru repatrierea sau predarea prizonierilor și deținuților de diferite naționalități nesovietice, sunt date, începând cu ziua de 6 Septembrie 1955. Exact în timpul în care comisia vest-germană se pregătea de plecare spre Moscova!

Așa se face că ordinul de zi dat de conducerea NKVD-ului din lagărul Dumbravlag regiunea Potma, își pierde valabilitatea asupra celor 13 pedepsiți exemplar, din cauză că toate învinuirile aduse fuseseră făcute înainte de 1 Septembrie 1955. Acum ne aflam în acest lagăr de pedepsiți, unde așteptam cu înfrigurare vești asupra tratativelor ce aveau loc la Moscova. Așteptarea noastră nu a fost zadarnică. O comisie își făcu apariția în lagărul nostru de pedepsiți, cerând ca toți străinii să fie prezenți în sala de mese, pentru a sta de vorbă cu comisia. Spre surprinderea comisiei, după o așteptare de peste 15 minute, nici un deținut străin nu își făcu apariția, nici chiar sovietici, ci numai câțiva curioși care își băgau capul prin ușa întredeschisă. Fiind întrebat unul dintre deținuți, unde sunt străinii și dece nu se prezintă, el răspunse.

— Aci în lagărul nostru sunt numai deținuți de cetățenie Z.K. iar dacă doriți să vorbiți cu cineva, atunci cu toți sau cu niciunul. Așa a fost obligată comisia să discute față de toți cei peste 80 de deținuți din acest lagăr special.

S'au citit decretele Sovietului Suprem pentru Germani și Români și s'a cerut ca fiecare dintre cei 13 să semneze că a

luat la cunoștință de decizia aceasta. Niciunul dintre cei 13 nu a semnat și nici nu a vrut să-i lămurească pe membrii comisiei, dece nu semnează. Se poate spune că nimeni nu mai credea în minciunile sovietice, căci prea des fuseseră mințiți.

După citirea decretelor, a luat cuvântul un colonel, șeful comisiei. In cuvântarea sa foarte lungă, îndemna pe toți străinii care se reîntorceau în patria lor, de a nu pune mâna pe arme și lupta contra poporului rus, ci din contră să acționeze în spiritul de pace și coexistență pașnică în lupta contra imperialiștilor, în sensul politicii sovietice. După asta s'a cerut ca cineva dintre cei 13 fericiți să ia cuvântul. Nimeni nu dorea să vorbească, de a ieși ca păduchele în frunte, iar eu cu atât mai puțin. Dar până la urmă un tânăr berlinez, același care în ziua de 1 August în lagărul din Iavas a avut câteva incidente cu organele NKVD-ului pentru purtarea doliului, amintit de mine, a cerut voie să i se dea cuvântul în numele tuturor.

După ce a arătat solidaritatea între deținuți, care au putut prin unitata lor să constrângă organele sovietice, pentru a ne înlesni viața, el se adresă direct cetățeanului colonel:

— Cetățene Colonel, și voi toți cei care sunteți de față, veți ști că în timpul șederi noastre în lagărele sovietice, am avut posibilitatea de a aprecia frăția cu toate naționalitățile aflate în lagăre, indiferent de rasă sau religie, și vă jurăm că dacă, — ceace nu este încă sigur, — vom ajunge acasă, vom face tot posibilul și vom lupta întotdeauna pentru o pace și o înfrățire între popoare, nu vom purta ură niciunei naționalități sau rase. Cetățeanul Colonel să fie încredințat și poate să o spună superiorilor săi, că noi suntem hotărâți să luptăm pentru pace, dar că suntem deasemenea hotărâți să ne creștem copii în sensul următor: niciodată să nu uite să pună mâna pe arme pentru a distruge singura națiune pe care o sfidăm și o urăm, din cauză că ea este o națiune criminală, mânjită de sângele nevinovat a milioane de oameni. Și această națiune este cea sovietică.

Comisia rămase înmărmurită, deținuții aplaudau prelung, indiferent de naționalitatea pe care o aveau. Prin aceasta se dovedi încăodată unitatea între Ruși, Germani, Polonezi, Români, Ucraineni și alte naționalități, care urau pe sovietici, pe cechiști cum li se mai spunea.

Două zile mai târziu am părăsit lagărul toţi străinii, după îmbrăţişări îndelungate. fiind duşi în lagărul nr. 1 din Potma. La câteva zile primul transport de germani pleacă spre patrie, iar lor le urmă în curând francezii, polonezii, ungurii, bulgarii, americanii şi alte naţionalităţi străine. Ultimii din acel multiplu grup, era românii.

Din lagărul Suche bes Vodnei.

Din lagărul de femei mi-a sosit o scrisoare din partea unei femei, pe care n'o cunoşteam, transmiţându-mi ştiri primite pe căi ocolite din Vorkuta şi Suche bes vdnei. Era Alise Kluger, logondica lui Rolf Weber, germanul de care am mai amintit, care împreună cu Hans Georg Lieberum, Erich Mörchel îmi fuseseră gardă personală, mă păziseră în acest haos, sau îmi fusese curieri în timpul grevei. Impreună cu Horst Schareika, un alt colaborator al meu, care după ce organizaseră între germani din lagăr refuzul de a mai lucra, au fost arestaţi şi duşi la închisoarea din Kirov. Din cauza numărului mare de Ucraineni şi Baltici care le urmaseră exemplul şi a evenimentelor interne şi internaţionale, ei au fost transferaţi de aici în lagărul din Suche bes Vodnei. Dar să mai rămânem aici pentru un timp.

Suche bes Vodnei, un lagăr nou într'unul vechi, se poate zice. Ca şi cel din Iavas, în 1955 sovieticii au mai făcut şi în Suche bes Vodnei şi Swedlowsk ţarcuri speciale de concentrare a străinilor din toate lagărele şi închisorile. Lagărul din Suche bes Vodnei a fost în mare majoritate pentru deţinuţi de origine germană. Până nu de mult fusese lagăr pentru prizonierii de război, aci murind mii şi zeci de mii de oameni de foame şi în cea mai cruntă mizerie.

Autorităţile locale primesc ordin de a permite deţinuţilor germani să se organizeze în lagăr singuri.

Este oare o nouă experienţă, pe care Moscova o pune în aplicare, pentru viitoarele migraţiuni de popoare, despre care am amintit?

Germanii se organizează. O nouă ordine este aplicată în incinta lagărului, de care fiecare în parte trebuie să ţină cont. Cu un vot unanim este ales ca comandant de lagăr intern Heinz

Oppermann, originar din regiunea Tilsit, iar ca ajutor de comandant Fred Fröber din Kiel. Aceşti doi oameni, ajutaţi de întregul contingent, au făcut dintr'un lagăr de o mizerie de nedescris, un lagăr model după posibilităţi. A fost organizată

Foto — din lagărul Suche bes Vodnei 1955.

Un grup de deţinuţi-politici în aşteptarea repatrierii în patria lor. Majoritatea sunt arestaţi şi deportaţi după 1946-47 din Zona Sovietică de ocupaţie a Germaniei.
rândul de sus dela stânga la dreaptă:
Ungur; German scriitor din Australia critic specializat pe scrierile lui Wilhem Busch; German: Gustaw-Adolf Freiherr von Ramm; German: Graficianul german John Schröder.
rândul de jos: German din Leipzig: German: Dr. Gröbe fostul Ambasador German în Bagdat; German; Milan Langhamer din Schwaderbach, dulgher de meserie care a construit în lagăr cu un topor, o rindea, un briceag şi o pânză de bonfaier, un bas, un celo, o vioară şi o violă. Ce ar fi putut construi acest om dacă avea scule şi...

o secţie culturală şi o orchestră, care odată sau de două ori pe săptămână dădeau spectacole.

Germanii au dovedit că sunt în stare de ceva. Conducerea orchestrei a fost încredinţată lui Rolf Weber din Dresden, despre care am mai vorbit. Dar el este ajutat şi de un grup de tineri care ar fi păcat să nu fie amintiţi, poate numai aşa

pentru câțiva istorici sau colecționari care vor avea de adunat nume de persoane. Kurt Riedrich din Gaschwitz-Leipzig, Karl Preufs, Helmut Arnhold din Heidenau-Hamburg, Richard Reuter din Drebach-Erzgebirge, Dr. Iochen Scheumenn din

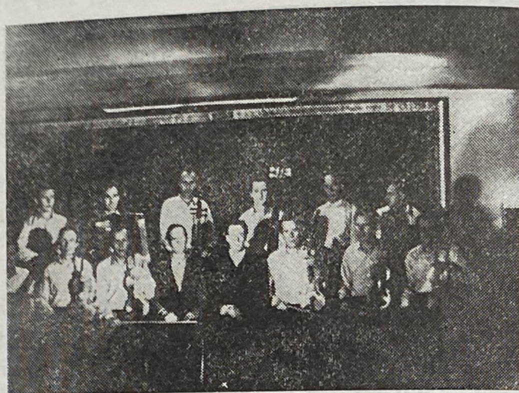

Foto — Lagărul Suche bes Vodnei 1955

... tineri germani ca deținuți-politici, și-au organizat singuri sub bagheta dirijorului Rolf Weber o orchestră, în mult așteptata zi de-a pleca spre casă și-a menține moralul camarazilor ...

Annaberg-Erzgebirge, Manfred Müller din Lommatzsch-Riesa, Gunter Frezel din Pirna-Dresda, Grumpel Werner, Fritz Hanstein, Fred Winger, Werner Klein, Hans Georg Lieberum din Nordhausen, Kurt Grosse din Dornreichenbach/Sa, Gunther Haack din Berlin-Steglitz, Hans Gropp din Magdeburg și alții.

Aci se întâlnesc mai multe generații. Erau la 10 ani după război și puteai să-ți dai seama că majoritatea erau până'n 25 de ani, poate 30, iar restul mult mai bătrâni. Oare aceștia erau „Criminali de război" cu care se fălea agenția TASS? Unii din ei nu aveau nici 20 de ani împliniți. Ce faceam cu aceștia acum în 1955, dacă războiul s'a terminat în 1945? ...

Era o primă fază de aducere la aceiași civilizație și cultură prin experiență. Omul, după 10 ani de distrugere morală și fizică, spălare de creier, renaște în el tot ceace văzuse și învățase acasă!

Dar tot aici ca și în alte lagăre de acest gen, Germanii aveau, ca și toate celelalte naționalități prezente, cutrele lor, care au fost nemernici. Nu trebuie să mergem mai departe, ca să nu-l uităm. Un alt Siebert, devotat proletariatului internațional,

Foto — Lagărul Suche bes Vodnei 1955

... dela stânga spre dreapta: Gunther Haack din Berlin-Steglitz, Hans Lieberum din Nordhausen, Rolf Weber din Dresda, Kurt Grasse, un necunoscut mie și Hans Gropp din Magdeburg, cu toți foarte tineri. Arestați și deportați între 1946-1949. Ce etate aveau în 1945 dacă acum este 1955? ...

își arăta buna sa credință față de superiori, de apărătorii proletariatului internațional. NKVD-ul. Este Robert Bach, fost ofițer de miliție (armata populară) în Republica Democrată Germană, — prins cu ocaua mică, de sovietici, cum vindea informații unui confrate german venit de la Americani — deci Germanii între ei în Germania —, și condamnat la 25 de ani lagăr de reeducare ...

Cancelarul Dr. Kondrad Adenauer, — Capitalistul, va trebui să se intereseze de soarta lui și nu proletarul de Walter Ulbrich, pentru a-l elibera din iadul roșu! ...

Ca în toate bărăcile, seara, oamenii se adunau și discutau de toate cele, în speranța unei viitoare eliberări. Desigur că o parte din ei fiind din zona de ocupație sovietică, fuseseră

deportaţi de aceştia şi nu erau nici de cum prizonieri de război, după cum încercau acum sovieticii să-i declare. Erau însă cu toţii de părere să fie repatriaţi în Republica Federală Germană, lipsindu-se de-a mai trece pe acasă. Asta pentru că se sătura-

Foto — Lagărul Suche bes Vodnei 1955

„Trioul Vesel“ ei nu au fost soldaţi şi totuşi au fost eliberaţi ca „prizioneri de război“ aşa cerea obrazul şi acordul semnat de Bulganin şi Hruşciov. Instrumentele lor sunt construite de germanul Milan Langhamer, originar din Schwaderbach... coardele fiind procurate de Fritz Meisel şi alţi...

seră de tovarăşie. Desbateri ca să treacă timpul. Unii erau pentru, alţii contra.

Intr'o astfel de discuţie, un oarecare Ernst Nüsse, fost ofiţer, se agita cel mai mult, susţinând sus şi tare că el niciodată nu vrea să rămână în zonă sovietică. S'au aprins discuţii în care s'a amestecat şi Robert Bach, fostul ofiţer de miliţie, colaboratorul trupelor de ocupaţie sovietice, trădătorul „Proletariatului Internaţional“. El cunoştea sănătatea şubredă a lui Ernst Nüsse, dar conştient de ce face, după cum mai făcuse pe când activa ca miliţian, îl provocă la infinit, cu toate că-i fusese atrasă atenţia de a termina, din partea unor camarazi. La un moment dat trecu la atacuri directe, după metode NKVD, cum fusese învăţat de sovietici, şi-i spuse lui Ernst Nüsse direct în faţă, cuvintele următoare, redate de el şi transmise mie în scris:

— Dacă ajungem în zona sovietică, am să vă denunţ pe toţi care sunteţi din această zonă şi doriţi să mergeţi la Americani, să le trădaţi secrete importante, voi sunteţi nişte reacţionari periculoşi.

Foto — lagărul Suche bes Vdnei 9 Octombrie 1955.

. . . doi dintr'un grup de câteva sute de tineri germani, care acum la 10 ani dupa război, vor fii repatriaţi ca prizioneri de război. Dar ce etate aveau ei în 1945 . . .? Mândri de sine stau de-a fii fotografiaţi în hainele primite dintr'un pachet dela „CARITAS“ din Germania . . .

Ernst Nüsse, care conducea discuţia, după ce înghiţi cele auzite, îi spuse foarte enervat:

— Ai fi în stare să-şi trădezi chiar şi propriul frate! Se vede că nu ai învăţat nimica din anii aceştia de lagăre.

— Da, răspunse acesta, iar despre tine voi spune că eşti provocatorul principal, capul răutăţilor.

Nüsse se ridică în picioare, încercă să spună ceva dar nu reuşi. Căzu la loc pe pat şi mort a fost. Un atac de inimă i-a adus o moarte fulgerătoare. La început s'a crezut că era o glumă, dar adevărul se adeveri curând.

Ernst Nüsse a fost îngropat în cimitirul lagărului cu toate onorurile care îi puteau fi aduse de camarazii săi. Am zis „cimitir“ dar cred că am greşit, cel mai corect ar fi denumire de maidan, după aspectul pe care-l înfăţişa. Cruci nu existau,

ci numai bucăţi de lemn pe care ici colo câte un număr al mortului.

O jalnică înfăţişare a civilizaţiei sovietice, faţă de cultul celor morţi.

Foto — Lagărul Suche bes Vodnei 1955

... ultimul german îngropat în cimitirul lagărului din Suche bes Vodnei înaintea marelui transport de repatriere, este Ernst Nüsse. Camarazii iau adus un ultim omagiu ... în fund mormintele morţilor parăginite — aci a fost un lagăr de prizoneri de război germani — unde majoritatea din prizioneri au murit de boli şi foame ...

Cât despre Robert Bach, nu a fost linşat din cauză că şi-a căutat scăparea la comandatură, sub aripa ocrotitoare a NKVD-ului. Totuşi ajuns în Germania sovietică, după cum am aflat mai târziu dela nişte prieteni care au avut de suferit depe urma lui, a denunţat pe toţi şi tot ce era de denunţat.

Deci fără comentarii suplimentare ... unealta îşi desăvârşea misiunea.

Sământa aruncată în Iulie şi August 1953 în Vorkuta dădea roade. Oamenii începuseră să-şi arate repulsia faţă de sovietici. Gravi bolnavi, după un tratament inuman, au fost repatriaţi în Germania, în Ianuarie 1956. Hans Georg Lieberum mai este reţinut în Bautzen, unde în urma unei operaţii nereuşite îşi

pierdu vederea unui ochi. Rolf Weber grav bolnav şi distrofic, are mai mult noroc, căci ajunge în Republica Federală Germană, unde este internat de urgenţă într'un spital. Dar ei nu au fost singuri, din păcate nu-i pot aminti pe toţi.

*

In lagărul nr. 11 din Iavas, cunoscusem un român macedonean, Ion Beza. După cum am aflat de la el, fusese arestat în Bucureşti după plecarea Regelui din ţară, de către sovietice. Apoi inculpat şi condamnat pendru spionaj în favoarea americanilor şi englezilor. Işi făcuse stagiul de cercetare în Constanţa, iar ce-a mai mare parte a detenţiei o făcuse într'un lagăr subpolar, la Abis, unde era adus acum ca invalid din cauza inimii.

Dar Ion Beza avea şi secretele lui, pe care le puteai afla numai cu bucăţica. Şi asta nu în fiecare zi, ci numai când era bine dispus.

Avusese o viaţă foarte zbuciumată în tinereţe ca student, împreună cu fratele lui. Făcuseră parte dintr'o organizaţie „Vlad Ţepeş", — de orientare de dreapta. In Iulie 1930, făcuse atentatul contra Ministrului Angelescu, spre a clarifica prin aceasta conflictul între Macedonenii din Dobrogea şi acest Ministru.

După doi ani de zile ca pilot, Ion Beza pilotează avionul special românesc, care duce delegaţia română la tratative pentru cedarea Ardealului de Nord de la Viena din 1940, printre care se afla şi profesorul Mihail Manoilescu.

După spusele lui Beza, profesorul M. Manoilescu a leşinat la auzul verdictului dat de Germania în favoarea Ungariei. Beza cunoştea prea multe ca sovieticii să-l lase liber. Dar Beza mai avea ceva. Poseda foarte multe acţiuni de la societatea „Cehoslovaca", acţiuni ce interesau foarte mult pe câţiva ofiţeri sovietici. I-au propus câteva târguri ademenitoare, dar Beza le-a refuzat. Până la urmă a pierdut acţiunile, a pierdut familia, a pierdut sănătatea. Sovieticii n'au mai ţinut cont de nimic.

S'a reîntors în ţară la 1 Decembrie 1955 grav bolnav. Este internat într'un spital unde stă luni de zile. Vizitat mereu de doi prieteni ai lui încă din lagăr, el se plângea mereu de lipsa

unui tratament. Prin cunoscuţi se aranjează transferarea lui Beza într'un alt spital, tot din Bucureşti, dar de specialitate. Urcat într'o maşină extrem de slăbit moare în braţele prietenilor şi camarazilor de suferinţă, încă înainte de a ajunge la destinaţie.

Am pomenit numele lui Beza, pentru considerentul comportării lui corecte şi demne faţă de toţi, aducându-mi aminte de spusele unui alt român, auzite de mine la Viena în Ianuarie 1942. Este vorba de un profesor care într'o sală destul de friguroasă, vorbea unui mare număr de Români tineri, refugiaţi în Germania după evenimentele din Ianuarie 1941. Vorbea despre unitatea românilor în străinătate, de comportarea lor şi de faptul că ei nu reprezintă numai persoana lor, ci şi naţiunea Română. Tinerii abia sosiţi într'o ţară străină, aveau de ales pentru un început, de a intra în fabrici sau agricultură, de a intra voluntari în armata germană, ori de a fi internaţi în lagăre de concentrare germane, speciale pentru astfel de cazuri. Ruga pe fiecare pe unde se duce şi pe unde trece, să vadă ce este bun şi frumos, să-şi însuşească tot şi să se lepede de ce este urât şi rău. Iar dacă vreodată se vor întoarce în ţară, să puie în aplicare toate aceste lucruri frumoase şi bune de care şi poporul Român are nevoie.

Spusele acestui profesor mă impresionară foarte mult. Cu toate că nu-mi erau adresate mie personal, mi le-am însuşit însă, şi de fiecare dată când am avut posibilitatea le-am spus şi altora, indiferent de naţionalitatea lor, spre a le pune în aplicare la ei acasă.

O astfel de sămânţă bine sădită într'o grădină tânără, cum a făcut-o acest profesor, a făcut poate ca mulţi din aceia care participaseră în această zi de Ianuarie, să ducă cu ei un sentiment de mândrie naţională, într'o ţară străină, un vis cu mari speranţe.

Ultima întâlnire sportivă.

Cu câteva zile înainte de a pleca ungurii spre patrie, conducerea lagărului, drept propagandă pentru viitor, a permis un meci de fotbal cu echipa lagărului 7 din Potma. Era un meci

în cadrul unui pocal pus în joc de către centrala lagărelor din această regiune sub denumirea — „Pocalul Oktobrâskaia Revoluţia". Din cauza lipsei de jucători, grupul ungurilor m'a rugat ca să joc la ei în echipă. Meciul a fost câştigat de echipa ungară cu 3-1, spre necazul autorităţilor, căci şi aci ar fi vrut să-şi arate superioritatea, faţă de occident, chiar dacă totuşi se juca în spatele sârmei ghimpate.

Foto — Javas-Potma — 15 Octombrie 1955

„Ultimul meci"
Tratativele Cancelarului Vest-German Kondrad Adenauer dela Moscova au luat de mult sfârşit. Primele mari transporturi cu foşti deţinuţi-politici, prizioneri de război şi deportaţi de diferite naţionalitaţi, au plecat spre patria lor. Unii au mai fost reţinuţi, dar şi ei spera din zi în zi sosirea ordinului de plecare.

Echipa de fotbal ungară, joacă ultimul meci oficial pe lagăre cu echipa lagărului nr. 7, din Potma. Spre dezamagirea „Năcialnicilor" echipa ungară câştigă cu scorul de 3-1, dar şi „Pocalul Revoluţia din Octmbrie" pe care îl are în mâna căpitanul echipei, Nagy Sandor, în dreapta lui autorul.

Printre prominenţi spectatori dintre deţinuţi-politici voiu aminti, Bela Kovacs, Preşedintele Partidului Micilor Agrari din Ungaria, Imre Bosniak, fost Secretar de Stat în Ministerul Cultelor Ungar, iar din partea română pe, Avocatul Vişa Augustin, Tedy Negroponte, Părintele Vasile Ţepordei etc.

Cu greu m'am despărţit de întregul grup. O mare parte dintre ei fuseseră cu noi în Vorkuta, luaseră parte activă la evenimente şi eram iubit de către ei, mă considerau unul de-ai lor. Cu atât mai greu a fost despărţirea când preotul reformat Böröcs Sandor, din apropiere de Sopron, părintele ortodox Ţepordei, părintele Ciobanu şi cei trei călugări din Basarabia au făcut împreună o ultimă liturghie, indiferent de religie, pentru odihnirea sufletelor celor morţi pe aceste meleaguri, şi pentru aceia care rămân mai departe în lagărele sovietice.

Au participat majoritatea Ungurilor şi Românilor, după care ne-au dat binecuvântarea. Kopacsy Zoltan şi April Ferenz din Budapesta în frunte cu Ferry Bacsi, ne-au îmbrăţişat pe toţi fără excepţie şi cu lacrimi în ochi şi-au luat rămas bun.

Dacă înainte exista o ură înăscută între Români şi Unguri, aci în lagărele sovietice ei au fost ca fraţii, s'au ajutat întotdeauna în greutăţile pe care le-au întâmpinat. Nenumăratele dovezi de prietenie au arătat că duşmănia oarbă nu dă niciodată un rezultat bun şi că prietenia este singurul mijloc de a evita inutilele vărsări de sânge, care au fost de veacuri între aceste două popoare.

Petcu Mihai — are frică —.

Se apropia ziua plecării noastre şi fiecare dintre noi îşi făcea socotelile asupra viitorului care îl aştepta în ţara lui dragă, pe meleagurile copilăriei, unde se întoarce după atâţea amari de ani.

Intr'una din zile se apropie de mine Petcu Mihai, năs. 1903, şi mi se destăinui cu părere de rău, că îşi face gânduri de a renunţa de-a se reîntoarce în patrie şi de a-şi revedea familia dragă, care locuia la Piteşti. Este adevărat, comuniştii dăduseră un comunicat în care se spunea că toţi cetăţenii străini care doresc să rămână în Uniunea Sovietică, au drepturi egale ca toţi cetăţenii sovietici, primind automat şi cetăţenia.

Petcu Mihai este descurajat şi întrebându-l care era cauza, îmi arătă ziarul Pravda în care erau anunţate anumite schimbări în Comitetul Central al Partidului Comunist Român. Funcţiile principale primindu-le Iosef Chişinevschi şi sora lui, Liuba

Chişinevschi. Totuşi nu înţelegeam ce aveau toate astea cu renunţarea lui de a se reîntoarce în patrie, la care el îmi dădu răspuns.

— După cum ştii, am lucrat înainte de război ca agent al Siguranţei române în anii 1935-36, când cu marile infiltrări de agenţi comunişti sovietici în România, am primit misiunea de a descoperi şi distruge aceste fire de legătură. Prinsesem firul unei conspiraţii şi împreună cu jandarmii, am făcut o descindere la o casă undeva într'o localitate în Basarabia. In prima cameră am găsit un bărbat, în a doua cameră o femeie complet goală, care se pregătea tocmai să se schimbe. Cerând legitimaţiile, ea refuză, ba din contră, a devenit chiar agresivă. Faţă de ei am ordonat să se desfacă soba, unde am găsit o ascunzătoare cu acte şi documente compromiţătoare pentru agenţii infiltraţi din Uniunea Sovietică în România. Cetăţeanca, mereu agresivă şi insultându-mă în continuu cu toate sforţările mele politicoase, nu a vrut să-şi dea în vileag indentitatea. Atunci am aplicat legea bătăii, după care a devenit blândă ca un miel, şi mi-a desconspirat tot ce ştia. Datorită ei am avut posibilitatea de a aresta mai multe persoane din reţelele de spionaj sovietice, precum şi câteva depozite cu manifeste şi documente. Această femeie era, după cum s'a dovedit mai târziu, Liuba Chişinevschi, iar cetăţeanul fratele ei, Iosef Chişinevschi. Deci ce părere ai dragă prietene? Dacă eu intru acum în ţară şi Liuba află că vin din URSS, mai scap eu cu viaţă, sau familia mea? Rămânând aici, mă jertfesc pe mine pentru familia mea din Piteşti.

L-am înţeles pe Petcu. El era acelaşi care-l arestase şi pe Boris Ostapov, fostul agent sovietic, falsul patriarh.

Problema lui Petcu am discutat-o cu toţii, şi am ajuns la concluzia că el nu trebuie să fie disperat, ci trebuie să se reîntoarcă la familia lui, care avea nevoie de el, chiar dacă numai moraliceşte.

In Aprilie 1956 Petcu Mihai este predat autorităţilor române şi închis în închisoarea din Gherla. După câtiva ani de zile este eliberat şi se reîntoarce la familia lui. Era fericit totodată că a scăpat de teroarea psihică de care era mereu obsedat. Nu

de mult fusese destituiţi din posturile lor cei doi Chişinevschi şi daţi la munca de jos, de care avea atâta frică.

Aşa-i viaţa la comunişti: odată sus, odată jos, până dispari de pe arena politică!...

*

In lagărul nr. 1 din Potma m'am reîntâlnit cu vechiul meu prieten Fritz Cloos, care sosise într'un transport din Ekibastuc. Intâlnirea a fost pentru noi o mare bucurie şi un mare schimb de informaţii de prin părţile pe unde ne petrecusem ultimii ani. Buna lui comportare în faţa tribunalului dela Vorkuta, l-a apărat totdeauna de neplăceri, prin lagărele pe unde a fost. Un lucru foarte important şi interesant pentru cei pe care îi interesează: în lagărul din Ekibastus, a fost în brigada unui fost ofiţer de kazaci, Butlerow, fostul translator al Generalului Damanov. Acesta împreună cu câteva mii de soldaţi au fost predaţi sovieticilor de către trupele engleze, din ordinul Londrei, la sfârşitul lunei Mai 1945, contra voinţei lor. Minţiţi şi şantajaţi de către englezi, păcăliţi de încrederea oarbă pe care o aveau în cinstea englezilor, aceste mii de oameni au fost sacrificaţi pe altarul „dreptăţii". Majoritatea ofiţerilor de frunte au fost asasinaţi, restul condamnaţi la pedepse între 10 şi 25 de ani. Cu tristeţe îşi amintea Butlerow de masacrarea kazacilor şi a familiilor lor. Mai ales îi rămăsese o ură de neşters, amintirea maior englez, Rusty, sau aşa ceva, care a jucat un rol foarte important în predarea kazacilor şi în asasinatul în masă dinainte pregătit. Oricât se vor scuza englezii, kazacii şi tot neamul lor niciodată nu le vor ierta această crimă. Iar de câte ori Butlerow era supărat, înjura numai de mama englezilor. Englezii dacă ar fi avut numai un pic de inimă, nu ne-ar fi predat acestor asasini de sovietici contra cărora luptam de veacuri. Kazacul se naşte liber şi liber vrea să moară, şi nici-o putere din lume nu-l va face să-şi plece capul. Iar dacă vreodată vre-o confruntare va avea loc şi kazacii se vor întâlni cu Englezii, indiferent

de care parte vor lupta, le vor plăti cu vârf şi îndesat acel sânge nevinovat vărsat pe altarul dreptăţii.

Cu siguranţă că în Occident s'a scris mult despre aceşti kazaci, dar este bine de ştiut că unii din ei au supravieţuit, trecând prin înprejurări îngrozitoare şi care nu au uitat această zi a anului 1945.

Odată cu Cloos mai sosise şi un Român cu numele de Ogrin Gheorghe, năs. 1916, fost prefect al judeţului Caraş-Severin în anii 40-41. Era poreclit acum „noul Eminescu". Ogrin era un poet desăvârşit, cu mare talent pe care şi-l manifesta în poeziile sale. Din păcate era foarte grav bolnav de TBC deschis. Anii grei prin care trecuse prin lagărele sovietice, îi măcinaseră sănătatea, iar acum abia îşi mai târa zilele. Toţi acei care cunoşteau poezia românească, citeau cu drag poeziile lui Ogrin şi spuneau că după Eminescu este singurul poet care a compus asemenea versuri. Avea două volume de poezii pe care dorea să le ducă în ţară. Din păcate nu i-a reuşit, căci au fost confiscate la o percheziţie. După predarea lui de către sovietici autorităţilor române, la 1 Decembrie 1955, este trimis în închisoarea din Gherla. După nenumărate intervenţii primeşte aprobarea din partea comandantului de închisoare de a-şi transcrie toate poeziile. Oare au fost ele publicate de Orgin, sau vreun securist şi le-a însuşit? Ce s'o fi întâmplat cu Orgin, nu mai ştiu. Singurul lucru este că tratamentul medical ce i se aplica nu era suficient pentru al menţine pe picioare. Păcat de acest om, care îşi pierduse viaţa numai de dragul altora, fiind învinuit de lucruri de care nici habar nu avea!

In lagărul nr. 11 din Iavas, în baraca nr. 3, a mai fost maghiarul Varga Zoltan, care a scris textul unui film din lagărele sovietice, pe care-l avea pregătit şi bine camunflat, pentru al scoate din Uniunea Sovietică. Nu ştiu ce s'a întâmplat cu acest material documentar, dar un lucru este sigur că dacă ar fi fost pus în scenă, „Comuniştii Occidentali" nu s'ar mai fi lăsat ispitiţi de propaganda grandioasă a sovieticilor.

După anunțarea de către sovietici a listei cu cei care vor fi repatriați, și cu cei care vor fi predați României, mai rămânea mai departe în lagărele sovietice, un grup destul de mare și căruia încă nu-i fusese decisă soarta. Grupul lor era cam de 30 de persoane. Era de așteptat ca despărțirea să fie cu atât mai tristă cu cât unii din noi trebuia să ducă știrea familiei acestora, că în curând vor sosi și ei. Se destrămau prietenii care fuseseră legate de-a lungul anilor prin suportarea mizeriei și supraviețuirea haosului și iadului în care se aflaseră, și acum se despărțeau. Oare nu era prea crudă această soartă? Ce se va întâmpla cu cei rămași, ne vor urma? Și ce vom spune familiile lor când ne vor întreba?

Fiecare dintre noi a început să memoreze cel puțin 5 adrese care trebuiau anunțate despre cei care au murit sau mai trăesc în aceste lagăre sovietice. Era o metodă care a fost aplicată mai de toate naționalitățile, spre a nu fi dați uitării, nici vii și nici morții.

Părintele Vasile Țepordei.

Prietenia dintre mine și părintele Țepordei dura numai de câteva luni, dar ea ne legase pe amândoi prin organizarea sărbătorii Paștelui. Despre el cunoșteam prea puțin. Știam numai că fusese preot și redactor șef al ziarului „Raza" din Basarabia. Intr'una din descuțiile noastre, pe care trebuia să mi le tipăresc în minte, pentru a le transmite soției și ficiorului, care locuiau în București el îmi arătă o carte în limba rusă și îmi spuse că este posibil ca soarta lui să fie legată de această carte sau roman „Codrii" de N. Muratov. Curiozitatea m'a înpins să-l întreb deschis care sunt cauzele pentru care a fost arestat de către sovietici și el mi-a spus că făcuse parte din Consiliul de conducere a Basarabiei.

Despre conținutul cărții însă mi-a spus că cel mai bun lucru este ca eu s'o citesc, și am citit-o. Această carte descria, ca în sute și mii de cărți care au apărut după 1945 ca ciupercile în

Uniunea Sovietică, lupta patriotică și rezistența comuniștilor în diferite locuri, contra ocupanților „fasciști".

Părintele Țepordei era mețional ca conducătorul grupului naționalist român din Basarabia, un mic Führer la Basarabiei, ce primese dinstincții și decorații, până și ordinul Mihai Viteazul. (Ce nu știa autorul este că Ordinul Mihai Viteazul se dă numai militarilor și în timp de război).

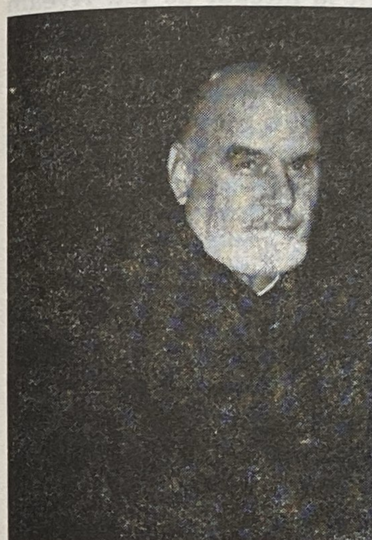

Foto — Jawas Noiembrie 1955.
Preotul Ortodox Vasile Țepordei.

Incununarea cărții era acțiunea unui grup de partizani cu îndeplinirea unei misiuni speciale: asasinarea într'o casă a unui prefect și rănirea gravă a Părintelui Țepordei, desenat ca un anti-comunist înfocat.

I-am reîntors cartea părintelui Țepordei și i-am spus cinstit că nu înțeleg motivele esențiale ce prezintă pentru el cartea în acest moment, ea fiind legată de soarta și viitorul său.

— Ei bine, băete! Am să-și spun mai departe această poveste.

La Vorkuta am fost în ultimul timp în lagărul nr. 6, de unde am admirat și am urmărit întreaga acțiune a grevei din 53. In momentul când s'a dat posibilitatea de a scrie, nelimitat pentru cetățenii sovietici sau în Uniunea Sovietică, mi-am

încercat norocul și am scris și eu la niște cunoscuți de-ai mei din Basarabia și Bucovina. Incercarea n'a fost zadarnică, căci după scurt timp am primit și primele vești, iar unii m'au ajutat prin expedierea de colete, chiar dacă erau sărăcăcioase în conținutul lor. Spre mirarea mea, într'un astfel de pachet am primit și această carte, care m'a desamăgit la început de tot. Aveam nevoie de un „Nou Testament", de o carte de rugăciuni sau de o biblie, dar știam că cenzura din lagăr nu mi le va da. Iar procurarea lor în toată Uniunea Sovietică este aproape imposibilă. Supărat am luat cartea și am citit-o fără interes, până când la un moment dat am găsit că se vorbea de mine personal. După terminarea lecturii, am luat cartea la subsoară și doream s'o duc unui prieten care locuia în cealaltă parte a lagărului. Ghinionul meu! Pe drum m'a întâlnit ofițerul politic, care văzându-mă cu cartea la subsoară, m'a întrebat unde mă duc și ce fel de carte este aceia pe care o am cu mine. I-am dat-o. Văzând câ nu are ștampila bibliotecii din lagăr sau vre-o altă ștampilă, și după ce i-am explicat cum am devenit deținătorul acestei cărți, el mi-a spus că va citi cartea personal. Iar dacă va găsi că cartea nu are nimic din ceeace este interzis, mi-o dă înapoi.

După trei zile am fost chemat de urgență, printr'un curier în biroul ofițerului politic. M'am prezentat, dar spre uimirea mea biroul era plin de ofițeri de NKVD. La sosirea mea au luat loc în formă de semicerc cum au putut și pe unde au putut,eu rămânând în picioare în fața lor. Nu-mi puteam explica ce s'a întâmplat. Sau ce evenimente a făcut să fiu așteptat de acest grup mare de ofițeri. Din primele discuții mi-am dat seama despre ce era vorba. A început să mă chinuiască un gând, că toți cei de față erau de acord pentru a mi se deschide un proces nou, care ar fi dus la izolarea completă, zile și nopți de cercetări fără să mai vorbesc de bătaie care aș fi putut s'o încasez în astfel de împrejurări. Nu aveam frică de o nouă condamnare, căci 25 de ani mai mult sau mai puțin, nu mai juca un rol! Dar groaza pentru o nouă anchetă, le întrecea pe toate. Și ei m'ar fi învinuit după carte și din ce în ce mai mult de lucruri de care eu habar nu aveam.

Eram în culmea disperării, și nu știam ce să mai fac în aceste clipe. Mă gândeam că cel mai bun lucru ar fi chiar o sinucidere și totul s'ar fi sfârșit. Pe de altă parte, mă încuraja gândul că greva de la Vorkuta nu a fost apă de ploaie pentru Moscova și că, mai devreme sau mai târziu, se va rezolva și situația noastră. Eram tare disperat! Și uite, în marea mea disperare îmi vine o ideie de ultimul moment:

— Stai! am strigat eu. Și spre surprinderea mea întregul corp de ofițeri se liniști și mă privi cu ochi mari, unii cu gura căscată în timp ce eu mă desbrăcam complet de toate hainele.

— Ce vrei să faci? Mă întrebă unul din ofițeri. Iar eu i-am răspuns. Acum năcialnic, ai să vezi! După ce partea superioară a corpului a fost desbrăcată, m'am întors cu spatele la grupul de ofițeri, mi-am dat pantalonii jos și le-am arătat toată splendoarea mea de om din cap și până'n picioare, dar din spate.

Unii au început să mă înjure că le-am arătat fundul. Dar eu m'am întors, și în timp ce îmi încheiam pantalonii, i-am întrebat dacă a văzut ceva, cumva vreum semn după vre-o rană pe trupul meu, căci după cum scrie autorul cărții, eu fusesem grav rănit în spate de către gloanțele automatului, de partizanii eroi.

I-am convins. M-au înjurat cu toții de parcă treceam Dunărea înot, și am părăsit comandatura.

După câteva zile am primit cartea din partea ofițerului politic, care mi-a râs în față și mi-a spus: Popă, mare șmecher mai ești! . . .

Am reușit să aduc cartea prin toate percheziţiile dela Vorkuta la Iavas, dar nu mai am curajul și credința că o voi putea duce în țară. Și tare aș dori acest lucru, căci de această carte mi-a fost legată soarta. Intr'un transport mare, cartea se poate repede strecura, dar într'un transport mic, cum se prevede pentru mine, este aproape imposibil.

L-am liniștit pe părintele Țepordei, și mi-am asumat toată răspunderea de a-i scoate cartea din Uniunea Sovietică. Și i-am scos-o cu ajutorul Generalului Traian Stănescu, unul din foștii comandanți ai armatei Române la Stalingrad. Iar după un timp, pentru orice eventualitate, cartea am expediat-o în Germania,

la nişte prieteni. Era păcat să se piardă o astfel de carte document.

Comportarea Părintelui Ţepordei, ca om şi slujitor al Domnului,totdeauna săritor şi gata în orice moment da a ajuta la nevoie, a făcut ca numele său să fie de multe ori pronunţat, chiar şi de alte naţionalităţi.

Comuniştii sovietici au încercat totdeauna să facă o prăpastie între clericii bisericilor, prin mincinoasa propagandă care era dusă zi de zi contra religilor. Am întâlnit mulţi preoţi şi în majoritate toţi sunt de admirat, indiferent de religia pentru care erau păstori. Totdeauna, chiar şi în cele mai grele clipe, erau gata să facă o slujbă religioasă, dacă îi era cerută de către compatrioţi, sau de oameni de aceiaşi religie, cu orice preţ şi de multe ori plăteau destul de scump.

La Vorkuta preoţi îşi făceau slujba în uscătoria barăci, iar la mari sărbatori în vreun colţ de baracă, care era bine păzită.

In baraca „Stroi Contor“, pater Jean Nicolas francezul, îşi făcea slujbele pentru cercul de prieteni sau cei care doreau să asiste la slujbă. Era păzit mereu de românul Singureanu. Părintele catolic Galamboş îşi efectua slujbele în spitalul TBC al lagărului, împreună cu părintele Böröcs Sandor şi mulţi alţii dintre preoţii din Baltica, sau din Ucraina. Nu odată informatorii NKVD-ului au denunţat aceste manifestări religioase, strict interzise. Cei care au fost prinşi asupra faptului au fost nevoiţi să tragă consecinţele în Burul lagărului, de multe ori suportând bătăi administrative pentru „reeducare“, aplicate de vreun năcialnic.

Preoţii, indiferent de religia pe care o slujeau, au avut foarte mult de suferit în timpul anchetelor, unde erau maltrataţi prin bătăi şi înfometare. Mai greu era atunci sând anchetatorul era de origine evreiască, cum era de foarte multe ori cazul.

Preotul iezuit Sisckiewicius, lituanian de origine, fiind internat în spitalul lagărului nr. 2, în a doua jumătate a anului 1952, avea ca vecin de pat de fostul său anchetator din Vilnius, un fost maior de NKVD, evreu de origine. Un singur cuvânt spus de acest preot confraţilor săi, despre omul care-l schingiuise şi-l obligase să semneze declaraţii cu care nu avea nimic de-a

face, şi acest fost maior putea să devină o jertfă a comuniştilor. Dar acest lucru nu s'a întâmplat. Pater Sisckiewicius, cu ajutorul unui alt preot, tot Lituanian, Vunderlikas, a făcut tot posibilul şi cu ajutorul medicilor lituanieni din lagăr, l-au salvat pe acest fost NKVD-ist. Nu ştiu ce a simţit şi ce a gândit acest fost NKVD-ist, dar cred că dacă mai trăeşte el va pomeni totdeauna numele acelor doi preoţi, în deosebi pe acela căruia el i-a distrus viaţa.

Neplăcerile cu cartea au fost notate în dosarul Părintelui Ţepordei şi iată că, în momentul când a fost anunţată plecarea grupului român, părintele nu se afla pe lista. El făcea parte dintr'un grup care mai era încă reţinut pe un termen nelimitat în lagărele sovietice. In luna Aprilie 1956, într'un mic transport de 12 persoane, părintele Ţepordei a fost repatriat în România, ţara în care s'a născut şi a trăit şi pentru care îşi va face datoria până la moarte.

Noi metode sovietice

Din îndepărtata Siberie ne-au sosit câteva informaţii foarte preţioase din partea unor foşti deţinuţi politici din Vorkuta, care era acum „elberaţi“ şi duşi în Siberia. Interesant este faptul cum au ajuns acolo.

Presa sovietică a anunţat cu surle şi trompete despre „planul“ care va fi pus în aplicare de către primul secretar al Partidului Comunist Sovietic, Hrusciov. Mii de voluntari erau înbarcaţi în trenuri cu lozinci, fotografiaţi şi filmaţi, zâmbitori şi cu lacrimi în ochi. Erau arătaţi în presă şi în jurnalul săptămânii cinematografice sovietice, pentru marele entuziasm cu care aceşti oameni plecau să îndeplinească hotărârea luată de marele Nichita Hrusciov.

Era oare totul adevărat? Aceste lacrimi, aceste bucurii şi aceste fluturări de drapele? NU. Totul era numai o propagandă, totul era numai un bluff, pe care politica sovietică, cu mai mult rafinament decât Stalin şi colaboratorii acestuia, aplicau unul din planurile ei diabolice. Aceşti oameni, afară de agitatorii care se aflau printre ei, în majoritate erau bieţii deţinuţi, din mai toate lagărele sovietice, care acceptaseră, în speranţa de

a se elibera mai repede, un compromis de șantaj ordinar, propus tot de faimosul Nichita Hrusciov, care nu dorea să fie cu nimic mai prejos decât Stalin, dar mai rafinat. Le fusese ștearsă jumătate din condamnarea avută de 25 de ani, iar pentru restul care mai rămânea de câțiva ani, cetățeanul era obligat să semneze contractul de a pleca voluntar și nesilit de nimeni la marea acțiune de defrișare din Siberia, pentru a da Statului noi terenuri agricole.

Presa occidentală a fost inundată de știri în această direcție, iar la toate conferințele la care sovieticii au luat parte, s'au împărțit broșuri despre „marele plan de defrișare a Siberiei", ca ideie personală a lui Nichita Hrușciov. Nicăeri însă nu se pomenea că acești voluntari entuziaști, nu erau alții decât foștii condamnați, ca trădători de patrie, colaboratori, etc . . .

La acest grup de oameni a mai fost adăugat un al doilea, oameni aduși din Republica Komi. Aceștia erau germani din pădurile Ucrainei și ale Volgei. Unii din ei fuseseră deportați în perioada anilor 23-24 și alții în perioada anilor 33-34, în anii 36-38 și ultimii din ei după 45. Majoritatea dintre aceștia avuseseră gospodării agricole. Intr'un cuvânt, erau specialiști în meseriile lor și de aceia li se ridicase deportarea pe care o aveau. Li s'au înmânat legitimații la fel ca ori și cărui cetățean sovietic (până la această dată nu avea niciun fel de legitimație), cu condiția să semneze un contract pe cel puțin 5 ani, ca și foștii deținuți care nu erau de meserie. Tuturor celor care au acceptat acest compromis li s'a aprobat de a-și aduce familiile de care unii dintre ei erau despărțiți de ani de zile.

Știi tu cititorule, dece a făcut Nichita Hrușciov și comuniștii sovietici acest „pas" uman? De nu știi, am să-ți spun eu! Pentru a popula acest teritoriu fără de a avea cheltuieli suplimentare. Era de la sine înțeles, că după expirarea contractului se va găsi o posibilitate de a-l face pe individ să înțeleagă, de bună voie, că e mai bine să ramână aici.

Astfel s'a pus baza unui nou grânar al Uniunii Sovietice în Kazahstan și în alte părți.

Un lucru au uitat însă, că marea parte din acești deținuți, cunoșteau sau auziseră de evenimentele din Vorkuta, de lupta sistematică contra economiei sovietice și că ea nu trebuie dusă

prin răscoale prin vărsari de sânge, ci prin metode rafinate, învățate de la comuniști. Așa s'a întâmplat și în Siberia câțiva ani mai târziu, când oameni nu primeau drepturile lor, camioanele, tractoarele sau mașinile agricole se defectau singure și marea criză de piese de schimb nu permitea mașinilor să strângă recolta. Nu era de mirare! Chiar și după generații, dacă nu li se dă oamenilor posibilitatea de a citi lupta dusă de diferite naționalități în Uniunea Sovietică și în lagărele ei, informații sunt transmise acum din gură în gură.

Hrusciov a știut ce face cu pământurile defrișate din Kazahstan: un nou grânar pentru Uniunea Sovietică!

După părerea unor deținuți experți în economia sovietică și chiar în politica lor, aceștia spuneau că grânarul Kazahstanului nu va fi de folos Uniunii Sovietice, ci mai curând este pregătit special pentru China. El va cădea în mâna Chinezilor cu atât mai repede cu cât Chinezii vor ști să reînvie patriotismul ucrainean, al balticilor sau al altor naționalități subjugate, care ispășesc pedeapsa dată părinților, fiind stabiliți acuma pe aceste meleaguri, sau de-a lungul căii ferate transsiberiene.

Timpul va arăta dacă clarvăzătorii, cu care am stat atunci de vorbă, au avut dreptate. Singurul lucru cert este că recolta din Kazahstan, sau din alte grânare, va da totdeauna de gândit celor din Cremlin, iar Occidentul va trebui să privească mai atent această problemă.

Nici clasa muncitoare din industria sovietică nu este de disprețuit. Și cei dinaintea lui Hrusciov și cei după el întrebuințează sistemul de pescuit al pelicanului, așa cum îl foloseau pescarii chinezi pentru pescuitul peștelui, punând un inel pe gâtul pelicanului, pentru a nu înghiți peștele și răsplătindu-l pentru munca sa numai cu un cocoloș de pâine sau fiertură. Așa fac și sovieticii cu propriul lor popor! Ii dau numai ce vor, iar partea leului și-o înpart între ei, comuniștii. Și asta însă nu toți, numai acei de sus. Muncitorul sovietic, indiferent în ce sector lucrează, este exploatat la maximum, pentru un salariu de mizerie, de câteva ori mai mic decât salariul unui muncitor în Occident. Muncitorul sovietic și țăranul colectivist, prin jertfele lor, trebuiesc să plătească trântorii și agitatorii comuniști din țările occidentale, spre a face jocul Cremlinului. Dar cât timp oare va mai merge acest joc?

Odată cu terminarea celui de al doilea război mondial, muncitorul sovietic ca și colectivistul, și-a dat seama că politica Statului Sovietic, este o gogoriță care nu trebuie înghițită așa cum este servită. Tehnica a ajutat mult ca această masă de oameni, talpa națiunii, să-și dea seama și să poată începe a gândi, demostrându-li-se adevărul.

Nu odată puteai sta de vorbă cu vreunul din năcialnici, indiferent de naționalitate, și care îți spunea ce-a transmis pe calea undelor un post de radio din Occident, sau că a ascultat o slujbă religioasă, care l-a împresionat foarte mult.

In Uniunea Sovietică totul este organizat în grupari mici. Membri se cunosc numai între ei, nedându-se în vileag de frica informatorilor de NKVD, care mișună prin toate sectoarele vieții publice și care sunt foarte periculoși, pentru că niciodată nu se știe cine sunt.

Același lucru se întâmplă și în cadrele armatei. Ei știu că nu tot ce lucește este aur, dar sunt obligați să danseze după muzica impusă, cu toate că gândesc altfel.

Tehnica, despre care sovieticii fac atâta propagandă, este aceea care îi vor distruge. Tineretul sovietic nu mai poate fi dus în eroare. Ca orice tineret, născut după vreun război, este mai progresist decât i-au fost înaintașii. Radioul și televizorul sunt armele dominante pentru viitoarea revoluție internă în Uniunea Sovietică.

Dacă în perioada până la apariția televizorului, în Uniunea Sovietică muncitorul era informat de cotidianele centrale „Pravda și Izvestia" despre lupta clasei muncitoare în țările capitaliste, astăzi i se arată acest lucru pe ecranele televizoarelor. Dar clasa muncitoare din Uniunea Sovietică a început să gândească și să se întrebe: dacă cei de dincolo, care sunt asupriți și exploatați, după cum se spune, au voie să facă grevă și să-și revindice drepturile, atunci ei, care sunt liberi și neexploatați, dece nu pot realiza revindecările lor, pe care de ani de zile speră să le primească? . . .

Nici comuniștii din cadrele de conducere mijlocii nu sunt de acord cu sistemul sovietic. Mai ales aceia care au avut posibilitatea de a face vre-o călătorie în străinătate, chiar și în țările socialiste, în simpla delegație, căci ca turiști nu li se dă

posibilitatea. Toți gândesc să schimbe acest sistem. Singurul lucru care îi înpiedică este frica de răzbunare. Căci răzbunarea poporului va fi foarte crudă. Burghezia sovietică comunistă, noua clasă stăpânitoare, ea însă-și este nemulțumită, pentru că nu are posibilitățile pe care le au semenii lor în Occident. Dar au mare frică de ziua de mâine, când poate va fi dat la munca de jos.

O altă problmă este și aceea a viitorului diferitelor națiuni subjugate din marele imperiu. Vor deveni ele independente? Cunoașterea unui plan al viitorului lor ar strânge mai repede rândurile diferitelor clase, iar ura între naționalități își va pierde efectul, cu toate că ea este intenționant influențată de către Guvernul Central, bineînțeles nu oficial, pentru a-și face jocurile lui.

Pentru suprimarea unei greve sau răscoale, ori pentru distrugerea unei organizații de partizani, niciodată nu sunt aduse trupe de reprimare din aceeași regiune, ci din alte regiuni, pentru a menține ura mai departe între națiuni.

In concluzie, popoarele din Uniunea Sovietică și chiar și cele din țările socialiste, care sunt exploatele fără de milă de către comunism, trebuiesc ajutate în lupta lor de eliberare, arătându-i-se drumul care trebuie să-l ia și viitorul care le este rezervat, de a trăi cu drepturi egale de oameni și națiuni, pe pământul străbunilor lor, de care sunt legați, într'o lume liberă și cu adevărat democratică.

Aceste lucruri nu sunt însă pe placul sovieticilor și cei care se ocupă cu astfel de idei sunt considerați „reacționari", dușmani ai clasei muncitoare, sau agenți ai capitalismului american. Ce nu le convine lor sunt fasciști și revanșiști și nu vor să admită că există vreun sistem mai bun pentru omenire, decât acel impus de ei. Nici lupta pentru eliberare dusă în incinta propriilor granițe, nu este altceva decât răsvrătire, și nu se face nici-o publicitate. In schimb lupta de eliberare dusă pe continentul negru sau în America de Sud, este susținută de ei financiar și material, spre ai putea constrânge pe aceștia mai târziu să se lase jubjugați de ei.

Imperialismul sovietic este, după cum se știe, și un acaparator de teritorii, căci pe unde este posibil își înglobează fiecare

metru pătrat, pentru extinderea teritoriului său. Iar cei care sunt contra sunt declaraţi duşmanii poporului şi condamnaţi. Niciodată nu-şi respecta cuvântul dat, numai atâta timp cât ei trag profituri în urma acestora.

Unul din cele mai concrete cazuri este acela al Basarabiei şi Bucovinei. Teritoriul Basarabiei a fost cedat de către Otomani imperiului ţarist, prin pacea de la Bucureşti din anul 1812, deşi a făcut parte totdeauna din componenţa Statului Moldovean.

La 27 Martie 1918 s'a semnat Actul Unirii, votat de Sfatul Ţării, pentru unificarea Basarabiei la România, act care a

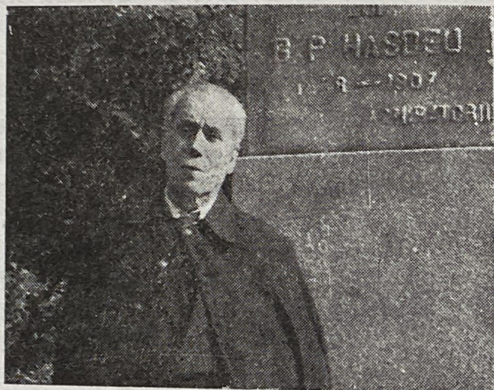

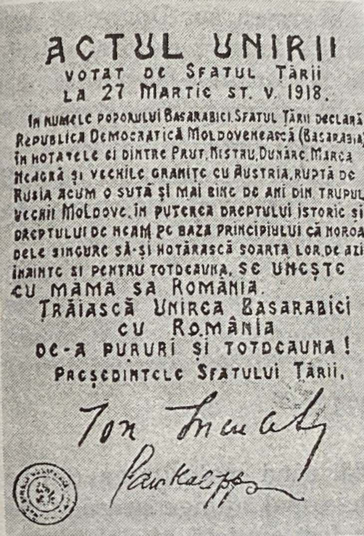
Foto — Bucureşti 1968

„Unirea Basarabei" 50 de ani 1918-1968. Pan Halippa — Vicepreşedinte în Sfatul Ţării şi semnatarul actului de „UNIRE", la Bucureşti cu ocazia sărbătoriri acestui eveniment istoric.

fost semnat de Preşedintele Ion Inculeţ şi Vicepreşedintele Pan Halipa. Basarabia este un teritoriu pur românesc, şi niciodată nu fusese un teritoriu al imperiului ţarist rus.

Intr'o convorbire avută între Pan Halipa şi Lenin, înainte de revoluţia din 1917, Lenin ar fi declarat că poporul Basarabiei trebuie să-şi decidă singur soarta, alegând ţara de care se vor alipi. In 1944, după ocuparea României de către trupele sovie-

tice, un grup special al NKVD-ului, a căutat peste tot pentru a găsi pe membri Consiliului de conducere al Basarabiei, sau pe vreunul din cei care au semnat „Actul Unirii". Prin trădarea unui cunoscut, NKVD-ul a putut să aresteze pe Vicepreşedintele Pan Halipa, să-l treacă prin faimoasa centrală a NKVD-ului din Constanţa, unde a fost cercetat şi condamnat la 25 de ani

ACTUL UNIRII
VOTAT DE SFATUL ŢĂRII
LA 27 MARTIE ST. V. 1918.

ÎN NUMELE POPORULUI BASARABIEI SFATUL ŢĂRII DECLARĂ REPUBLICA DEMOCRATICĂ MOLDOVENEASCĂ (BASARABIA) ÎN HOTARELE EI DINTRE PRUT, NISTRU, DUNĂRE, MAREA NEAGRĂ ŞI VECHILE GRANIŢE CU AUSTRIA, RUPTĂ DE RUSIA ACUM O SUTĂ ŞI MAI BINE DE ANI DIN TRUPUL VECHII MOLDOVE, ÎN PUTEREA DREPTULUI ISTORIC ŞI DREPTULUI DE NEAM PE BAZA PRINCIPIULUI CĂ NOROADELE SINGURE SĂ-ŞI HOTĂRASCĂ SOARTA LOR, DE AZI ÎNAINTE ŞI PENTRU TOTDEAUNA, SE UNEŞTE CU MAMA SA ROMÂNIA.

TRĂIASCĂ UNIREA BASARABIEI
CU ROMÂNIA
DE-A PURURI ŞI TOTDEAUNA!

PREŞEDINTELE SFATULUI ŢĂRII.

Document —

„Actul Unirii" ... pentru semnarea acestei declaraţii Pan Halippa a primit dela Moscova „ordinul" 25 de ani lagăr cu regim special ... fară comentariu ...

închisoare, în baza articolului 58, pentru spionaj în favoarea imperialismului, colaborare cu organizaţii internaţionale anticomuniste, etc ...

La începutul anchetei, Pan Halipe a fost acuzat ca trădător de patrie, dar cu toată vârsta înaintată el nu s'a lasat dus în eroare şi nici speriat de ameninţările sau bătăile pe care le-a încasat. A susţinut de la început şi până la sfârşit că el este şi rămâne cetăţean român. Intrucât cunoştea la perfecţie limba rusă, el semna numai acte pe care le putea citi, nu aşa cum făceau de obicei anchetatorii sovietici cu alţi arestaţi, care nu cunoşteau limba rusă. Pan Halipa a făcut parte, între cele două războaie mondiale, din diferite guverne ale lui Maniu ca Ministru fără portofoliu, reprezentând totdeauna Basarabia. In

Uniunea Sovietică a fost în mai multe lagăre, şi totdeauna a apărat cu demnitate problema Basarabiei şi a Românei, în orice împrejurare. La sfârşitul lui 55, începutul anului 56, a fost şi el eliberat de către sovietici şi repatriat în România unde autorităţile române i-au dat un domiciliu forţat în Bucureşti.

L-am cunoscut, fiindu-i prezentat de către pãrintele Ţepordei, fost membru în Constiliul de conducere al Basarabiei, la Bucureşti la scurt timp după eliberarea sa. Dorea să mă cunoască, după ce aflase foarte multe lucruri despre activitatea mea în lagărele sovietice, de la părintele Ţepordei. La prima vedere mi-a spus „Nepoate", şi aşa am rămas şi până'n ziua de azi, când cineva discută cu el despre mine.

Aceasta este sistemul comunist sovietic: condamnă pe toţi aceia care luptă pentru independenţa ţării lor şi îi distruge pe cât le este posibil.

TRANSPORTUL

La sfârşitul lunii Noembrie 1955, când majoritatea dintre noi îşi pierdusera orice speranţă de-a mai ajunge acasă, încă înainte de sărbătorile Crăciunului a fost anuţată oficial plecarea noastră şi înbarcarea în vagoane a câte 40 de persoane.

Plecarea convoiului s'a făcut din staţia Potma şi era format din 200 de bărbaţi şi 6 femei. Femeile au avut un vagon separat.

Inainte de plecare, autorităţile locale au trebuit, ca şi la celelalte transporturi, să lase întrega organizare şi supraveghere pe seama foştilor deţinuţi şi prizonieri, pe timpul transportului. Au fost făcute mai multe propuneri, dar până la urmă eu am fost acceptat din ambele părţi, şi astfel am părăsit Potma, într'o noapte friguroasă de iarnă rusească, îndreptându-ne spre Apus, în călătoria noastră.

Pe drum în staţia Penz, ni s'a alaturat un transport de încă 208 persoane, dintre care două femei, al căror nume îmi scapă şi veneau din lagărul Sverdlovsk.

In lagărul din Iavas rămâneau în urmă la plecarea noastră 29 de persoane, originare din Ramânia, iar în lagărul de femei Iavas 385/6, Doamna Columb Balaş Xenia, născ. 18 Martie 1913.

O statistică arată că transportul care plecase din Potma era destul de pestriţ, căci conţinea un contingent de 5% evrei, 10% germani din Romăna, 10% Români originari din Basarabia, iar restul Români din cealaltă parte a ţării. In grupul de femei din Potma, două erau de origine evreiacă şi patru române, ca: Apostolescu Mia, năs. 1928, — Galidescu E. năs. 1918, — Gavrilă M. P. năs. 1928, — Tirente I. năs. 1923, — Sommer, năs. 1913 şi Silbermann, năs. 1911. Mai trebuie să menţionez că D-na Silbermann era paralizată de ambele picioare, mergea cu cârje şi era soţia unui ofiţer superior englez, arestată după plecarea acestuia din România în 1947, la Constanţa.

In marea majoritate din cei cu care am vorbit şi erau evrei de origine, povesteau că ei fuseseră anchetaţi de ofiţeri de NKVD, tot evrei şi ca aceştia se purtaseră foarte rău şi brutal cu ei. Cel mai mult care se plângea de acest tratament era jurnalistul Jean Melle din Bucureşti.

*

Oamenii, cu grosolaniile lor, uită totdeauna treaba asta elementară că viaţa lor nu este decât o biată însumare continuă şi variată de jocuri care-i ajută să-şi facă plăcută şi uşoară sau cel puţin suportabilă, trecerea lor de conglomerate misterioase prin viaţa de toate zilele . . .

N'avem ochi şi minte să-i pricepem, cum nu putem înţelege ce legătura poate fi — şi este o legătură — între o răscoală şi o grevă politică în Uniunea Sovietică, mai ales pentru cei din Vest, care nu cunosc jocul comunismului sau soarta care-i poate aştepta. Dar acest joc trebuie jucat, căci era momentul prielnic, şi-a fost jucat pe scena lumii la Vorkuta, cel puţin aşa s'a învăţat ceva, dar cu ce preţ!

Fără filozofie s'a născut ideia unei greve, bazată numai pe realitate şi unitate şi a dat rezultate cel puţin dorite din partea jocului.

Acest joc simplu a ajuns în Vest, iar mai detailat prin cărţile poştale de Crucea Roşie Internaţională, astfel jocul a prins

viață și a dat roade prin oamenii care au înțeles sensul jocului și al unitații . . .

Nu mică ne-a fost surpriza când se răspândi vestea că în Germania de Vest mai multe organizații au lansat un apel la întreaga populație din Est și Vest, ba chiar întregii lumi libere, ca în seara Ajunului de Crăciun 1953, ziua nașterii Mântuitorului Isus pentru binele omenirii, în fiecare geam să ardă o

Pictura Julius Stürmer „Ajunul Crăciunului 1953“

24 Decembrie 1953, ajunul Crăciunului . . . o lumânare în germania, una la Vorkuta sau altundeva într'un lagăr depe întinsa Golgotă Răsariteană . . . și sufletele a milioane de oameni sau unit în această Noapte Sfântă . . . la lumina unei lumânări.

lumănare, drept semn și demonstrație a unității cu cei lipsiți de drepturi. — Un lucru mare și îndrăzneț, care a avut și urmări incalculabile.

Printre rânduri, pe calea undelor, am fost informați că și în țarile sub ocupație moscovită s'au atașat acestei chemări, iar familiile trupelor americane din Heidelberg au dat un exemplu de unitate.

Ce nu poate face niciodată „Comunismul“ a făcut religia, milioane de oameni, fără surle și trompete, în același timp au fost uniți în gânduri . . .

Dogarul găsise momentul să strângă cercurile butoiului care se risipiseră și-și pierduse doagele în anii necredinței. Păstorul își strânsese turma de oițe rătăcite, dar nu le uitase pe acelea care departe pe meleaguri străine, se uitau cu aceeași smerenie la lumina lumânării, care aunța Nașterea Mântuitorului.

Această acțiune unită a avut și urmări de nebănuit. Familii întregi, prieteni și străini au scris scrisori, petiții, proteste, chiar și manifestări, oamenilor politici în toată lumea, guvernului de la Bonn, Americanilor, Englezilor, Francezilor, pentru a contribui cu ajutorul lor diplomatic și moral la eliberarea acestor oameni.

Urmările s'au văzut, presiunile diplomatice asupra Moscovei din toate părțile și pe toate canalele posibile, iar în Septembrie 1955 sosirea Cancelarului Vest German Kondrad Adenauer în Uniunea Sovietică. Desbateri și reluarea de relații diplomatice între cele două țări, eliberarea a mii de prizonieri de război, deținuți politici și deportați, nu numai din Germania de Vest, ci și din Germania de Est, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria, Albania, Jugoslavia al căror guverne nu a mișcat niciun deget pentru cetățenii lor. Poate nu aveau voie. Dar și americani, englezi, francezi, italieni, belgieni, olandezi, suedezi, norvegieni, finlandezi, danezi, spanioli, etc . . . etc . . . au fost eliberați. Aceste legături diplomatice erau oare fără aprobarea aliaților vestici? Oare nu aveau și ei interese, iar această ocazie era bine venită — mai știi — era jocul vieții pe care ca oamenii pentru oameni trebuie să-l jucăm.

Jocul Vorkutei a avut urmările sale și în politica internă și externă sovietică, cu toate că Moscova nu vrea să recunoască și nici nu va recunoaște vreodată acest lucru sau acest fenomen unic în istoria sistemului impus. Iar dacă urmărim cât de puțin evenimentele de atunci precum și pe cele care le-au urmat cât de puțin, așa numai pentru cunoștințele noastre minore, dar spre binele jocului . . . vom vedea că a avut oarecare rezonanță...

1) Aprobarea de a scrie a deținuților politici în străinătate, de a primi pachete dela organizații Internaționale. Simplu ca bună ziua, sau demascat și compromis în situația lor internă

și externă. Au arătat că au multe slăbiciuni și puncte nevralgice.

2) Darea de drepturi egale unor categorii de deportați din întreaga Uniune Sovietică, 1954 exp. în Republica Autonomă Komi, au primit legitimații și nu mai trebuiau să se prezinte periodic la miliție, un grup de peste 550.000 de cetățeni de origine germană din Uniunea Sovietică, afară de alte naționalități sau grupări care erau deportate pe aceste meleaguri, dânduli-se voie de a pleca unde doresc.

3) Reducerea condamnărilor la jumătate, însemna eliberarea a milioane de oameni din lagăre (indiferent de ce obligații erau legați), dar erau cel puțin liberi și nu în spatele sârmei ghimpate.

4) Timpul petrecut în lagăr ca deținuți este considerat ca vechime în câmpul muncii, un avantaj pentru pensionare.

5) Repatrierea unei mari părți de cetățeni străini în țările lor.

6) Schimbarea anumitor paragrafe în codul penal sovietic.

7) La al XX-lea Congres al PCUS, trei zile durează numai desbaterile în problema deținuților politici și deportaților.

8) Remanieri în guvernul sovietic și înlocuirea lui Malenkov.

9) Oile se mișcă, în mai multe lagăre din deferite regiuni, încep greve-răscoale, proteste la ordinea zilei, refuz de lucru individual și în grup. Sabotajul economic înflorește în toate domeniile, începând dela colhoznic până la specialistul din industrie.

Deci jocul Vorkutei nu a fost degeaba, a adus în general mai multe reușite decât s'ar fi așteptat cineva. Un singur lucru nu s'a lămurit încă, tregerea la răspundere a criminalilor dela Vorkuta.

Sunt acte și fapte care nu se mai pot repara niciodată! Și nu se mai pot repara, pentru că existența individuală este finită, inreversibilă și numai odată! Numai o singură dată! Așa ca anii noștri sau anii voștri de aur, de acum! Ca nevinovăția miilor de martiri din Vorkuta, Norilsk, Karaganda sau din miile de lagăre și închisori sovietice.

Alții nu vor mai fi! Trăit, irevocabil și numai odată! Permanent așa! Implacabil așa!... Iar pe parcursul existenței

acesteia implacabil finite, implacabil inereversibile și implacabil numai odată, plânsul, cearta, neînțelegerile, zâmbetul trist, zilele negre și nopțile albe să te urmărească — pe oricare drum ai apuca-o, pe tot parcursul și defășuraea ei? Nu-i prea cumplit să-ți pierzi viața de dragul altora? Nu-i crimă? Nu-i de neiertat? Ce-ar spune cocorii lui Ibykos? Citind balada lui Schiller, ea fiind mai la îndemână decât mitologia greacă, unde se poate afla ceva despre nimicul acela care se chiamă „conștiință". Procurorul acela necruțator care zace și'n noi (voi) dar odată trezit, vă va face nopți și mai albe și zile și mai negre, ca celor din Vorkuta. Așa cum s'a petrecut și cu cocorii pe care Ibykos — poetul grec — și-i luase ca martori când în întunericul nopții și grozăvia singurătății, tovarașii lui de drum îl uciseră. Târziu, peste toamne și toamne, cântecul lor, doar cântecul lor monoton, cântecul de atunci, de acum și de totdeauna, scormonind conștiința făptașilor și spiritul de frumos, bine, adevăr și dreptate, au purtat povestea ucisului Ibykos până la balada lui Schiller, până la psihologii contemporani și până la mine, la voi... N'ați auzit de conștiință? Nu? Nu cred! Este peste putință să nu vă fi fost trecut niciodată sudori reci, când în liniștea nopții vă vor fi fost inceput încolțirile unei remușcări, unui gând, vre'unei păreri de rău, pentru un gândac ucis, în copilărie sau a unor oameni nevinovați la Vorkuta... Cocorii ucisului Ibykos zburând ca un crescendo muzical pe portativul cerului vânăt și ploios al toamnelor, își psalmodiază melancolicul lor gru-gru peste toate conștiințele, peste toate faptele, peste toate cauzele... Nu iartă! Implacabilul, nu iartă, ca implacabila ireversibilitate și nuditate a singularei și finitei noastre existențe.

Este în această conștiință o compensație a naturii. Tribunalul nedreptăților, abuzurilor, tiranilor îmbătați de puterea lor. Este o botniță pusă pornirilor de jivină și forțelor oarbe! Nu poate fi decât numai așa, pentru a distruge o viața, a ucide după bunul tău plac, a răni sau a jigni, — cu vorba, cu fapta sau cu pistolul, — o poate face oricine!! Orice prost! O face și măgarul cu copita! Dar este așa de greu să crești un om, să-l educi, să-l ajuți să se integreze în grupul tău social, să-l ridici până la tine, dacă ești cumva mai ridicat sau dacă te crezi așa!

E aşa de greu! Astea sunt fapte cu urmări grave pentru inversibilitatea existenţei! Nu mai pot fi revocate niciodată.

Tăcerea indelungată şi nedemascarea criminalilor duce la complicitate, dispreţ şi condamnare publică.

Vorkuta a fost şi va intra în istoria politică şi a teroarei comuniste sovietice, ea nu poate fi negată. Iar cocorii lui Ibykos care sunt şi cocorii noştri ai Vorkutanilor, ne vor duce peste veacuri prin gru-gruul lor povestea noastră, ca viitoarele generaţii să se ferească de prietenia sau de îmbrăţişările lor.

Viaţa nu iartă?

Dar să revenim de unde am plecat. In noul grup care ni se ataşase, se aflau deasemenea oameni împărţiţi în două categorii, unii care urmau să fie predaţi Statului Român de către organele sovietice la cererea Bucureştiului, alţii care erau repatriaţi, dar fără nicio dovadă sau act. Se reîntorceau în România fără-acte, după cum fuseseră duşi în secret. Ca şi în orice transport se găsea şi în acesta o sumedenie de personalităţi din viaţa publică, economică şi militară a României.

Profesorul I. V. Georgescu de la Universitatea din Bucureşti, unul dintre grupul intelectualilor legionari, era predat guvernului Român de sovietici, deşi fusese condamnat la 25 de ani pentru propagandă anti-sovietică şi colaborare cu imperialiştii.

Cel mai înalt grad militar era acela al Generalului Traian Stăneascu comandantul unei unităţi militare la Stalingrad. Generalul era eliberat ca şi noi în haine de lagăr, pentru că nu dorise să semneze niciun act de colaborare cu sovieticii. Acum avea asupra sa şi cartea părintelui Ţepordei, „Codrii", pe care a trecut-o graniţa cu succes, şi mi-a trecut-o mie cu câteva minute înainte de a fi predat autorităţilor române.

Inainte de a părăsi Potma, făcuserăm o chetă de bani pentru a o ajuta pe Doamna Columb, care rămânea ca singura femeie română în lagăr. Ştiam că este foarte bolnavă şi doream cu orice preţ să o ajutăm. Ea a refuzat banii, dar ne-a rugat, dacă este posibil, să-i procurăm zahăr, de care are mare nevoie. In orice staţie a oprit trenul nostru şi am avut timp, m'am interesat de zahăr, dar nicăirea nu am găsit, pe tot parcursul între Potma şi Bălţi, în Basarabia. Ajunsesem la disperare,

aveam banii adunaţi şi nu aveam posibilitatea de a trimite pachetul cerut.

De fiecare dată, în orice magazin intram şi întrebam de zahăr, mi se spunea că nu se mai găseşte de mult, dar şi asta spunea numai după ce le explicai că suntem foşti prizonieri. Intrând într'o băcănie întunecoasă în Bălţi, negustorul ne lămuri că nu ne poate satisface dorinţa. Ieşirăm înjurând de mama focului. Negustorul auzind înjurăturile noastre ne rechemă şi ne puse la dispoziţie orice cantitate de zahăr dorim să cumpărăm. Pentru că pierdusem mult timp cu căutatul, i-am dat adresa şi banii şi l-am rugat să expedieze el zahărul. La început nu am avut încredere că pachetul acesta va ajunge vreodată la destinaţie, dar spre mirarea noastră după câteva luni de zile mai târziu, am aflat personal de la Doamna Columb, care se repatriase între timp, că a primit coletul trimis, după care a mai urmat câteva, trimise de un grup de oameni din Basarabia.

Trenul nostru mergea zi şi noapte şi oprea numai când era neapărată nevoie. Opririle se făceau în gări mai puţin aglomerate, spre a nu se putea lua prea mult contact cu populaţia civilă.

Insoţitorii noştri sovietici aveau un vagon separat şi rareori îi puteai vedea. Numai la împărţirea combustibilului şi al alimentelor. Alimentaţia se făcea de două ori pe zi, dimineaţa cafea, pâine, şi zahăr, iar după amiaza o masă cu două feluri de mâncare, bucătarul era un soldat sovietic.

Oamnii noştri nu prea aveau poftă de mâncare. Erau tulburaţi de gândul revederii cu familia, de aceia foarte multă mâncare rămânea şi era împărţită, prin staţiile de cale ferată prin care treceam, populaţiei civile, în deosebi copiilor, care roiau în jurul nostru în astfel de opriri, cerşind de-ale mâncării sau îmbrăcăminte.

Era trist să vezi o ţară învingătoare, al cărui popor cerşea de la nişte bieţi prizonieri, care abia îşi mai târau picioarele spre a ajunge şi murii pe pământul patriei lor! . . .

Incă de la plecare fusesem avertizaţi să fim atenţi să nu lipsească nimeni. La graniţă transportul nu va fi predat până ce nu vor fi toţi. La fiecare oprire aveam grijă unul de celălalt, pentru a nu avea neplăceri la graniţă.

Traversasem Ucraina. In momentul când trenul trecu peste podul Nistrului, viaţa se învioră în toate vagoanele. Mai erau câţiva kilometri până la Bălţi, când trenul a fost oprit într'o mică gară, unde se făcu alimentaţia cu apă a locomotivei. In apropierea gării era o mare carieră de piatră, la care lucrau o sumedenie de oameni şi spre mila tuturor celor din tren, erau foarte jerpeliţi îmbrăcaţi. Oamenii dându-se jos din tren, au intrat în discuţie cu fraţii români şi când aceştia au auzit că suntem Români şi că ne întoarcem din îndepărtatele colţuri ale marelui imperiu, au lăsat lucrul şi au venit la tren să stea de vorbă. Un grup de prizonieri dintr'un vagon, spre a face o unire sufletească între aceşti oameni, a început să cânte cântece patriotice româneşti şi începu cu „Hora Unirii" — şi — „Deşteaptă-te Române". In momentul când se cânta a două strofă din „Deşteaptă-te Române", un bătrân cu plete albe şi adus de spate de povara grea a anilor pe care-i purta, sprijint de un toiag şi el gârbovit de ani, căzu în genunchi. Luându-şi căciula din cap, începu să cânte şi el, plângând.

Această scenă a făcut o impresia adâncă în sufletul oamenilor. Drept recompensă pentru dragostea arătată faţă de noi, unul dintre prizonieri Angelescu din Breaza îşi desbrăcă haina de vată şi buşlatul, şi îl îmbrăcă pe bătrân. Dar acesta fu numai începutul! In câteva minute fiecare dintre prizonieri îşi dădea din lucrurile de care nu mai aveau nevoie, spre bucuria muncitorilor şi ţăranilor care erau de faţă. Unii dintre muncitori îşi desfăcură dseaga şi îşi împărţiră, drept recompensă, codrul de brânză şi ceapă pe care o aveau cu ei, în timp ce întregul tren vuia de cântece româneşti.

Dar şi acest lucru luă sfârşit! După îmbrăţişări calde, trenul se puse în mişcare şi oamenii dispărură la orizont, lăsând o impresie adâncă asupra celor din tren.

Nu înţelegeam un singur lucru. Ce îl făcuse pe acest moşneag cu plete albe, să cadă în genunchi şi să-şi scoată căciula, făcându-şi semnul crucii? Numai după ani de zile, din întâmplare, am citit o carte istorică despre alipirea Basarabiei şi Bucovinei la România şi despre manifestările care s-au făcut cu această

ocazie. Se pomenea că s'a cântat şi imnul naţional basarabean „Deşteaptă-te Române". Deci acesta era motivul pe care eu nu-l înţelesesem atunci.

1 Decembrie 1955.

In dimineaţa zilei de 1 Dcembrie 1955, trenul nostru se opri în gara Ungheni. Era ultima gară pe teritoriul Uniunii Sovietice. Dincolo peste Prut era România de acum, ţara unde mă născusem, unde copilărisem, dar al cărui cetăţean nu mai eram. In momentul când mi-a fost adus la cunoştinţă că voi fi repatriat în România, am vrut să refuz, pe considerentul că acum eram cetăţean german. Ar fi trebuit să fac o contestaţie, care pentru rezolvare putea să dureze mult timp. De aceea, la sfatul prietenilor mei, am consimţit să fac acest pas. Odată ieşit din iadul sovietic, vom vedea ce se va mai întâmpla.

Am fost chemat de către şeful transportului, care mi-a dat instrucţiunile pe care trebuia să le aduc la cunoştinţă tuturor, de-a nu părăsi vagoanele şi de-a fi gata în orice moment pentru clipa mult visată a predării noastre de către sovietici, organelor române.

Ultimele ore din gara Ungheni au fost, pentru majoritea dintre noi, cele mai lungi clipe din detenţia sovietică.

Ce se va întâmpla cu noi? Pe cine vom mai găsi acasă? Ne va aştepta cineva?

Soldatul cu aprovizionarea mă chemă pentru a-mi da în primire alimentele, pentru toţi camarazii din transport, pe un timp de trei zile. Poate le-aşi fi luat şi împărţit, dar cum era să le împărţesc? Era cam o jumatate de vacă, mai mult oase, o grămadă de grăunţe, zahăr şi ceva pâine, etc... Unde şi în ce să-şi pregătească oamenii mâncarea? Apoi cui să-i dau osul şi cui carnea? Pe propia-mi socoteală i-am spus că-i las lui şi celorlalţi sovietici aceste alimente să şi le împartă după cum doresc. Lemnele de foc să fie date unor femei bătrâne care aduseseră şi împărţiseră băeţilor fructe, în timp ce îşi ştergeau lacrimile, pentru că şi ele erau românce.

Odată tranzacţia încheiata, fiind împăcată şi varza şi capra, am aşteptat momentul solemn.

In jurul orei 14, împreună cu şeful transportului şi vameşii sovietici, plus grănicerii, s'a trecut la ultima percheziţie. Foarte repede, de altfel, pentru că şi-au dat seama că aceşti oameni trecuseră până aici prin zeci şi sute de percheziţii, iar frica de a putea fi reţinuţi mai departe în înspăimântase în aşa fel, încât se lipseau de orice.

La ora 15.30, ora locală, trenul cu 416 suflete se pune în mişcare spre a trece podul peste Prut în România. Părăsisem gara Ungheni plină de vameşi, grăniceri şi NKVD-iştii şi foarte puţină populaţie civilă. Dar ici colo, departe, se vedea câte o batistă fluturând sau o mână ridicata în semn de adio, sau un semn de dragoste frăţească. Uşile vagoanelor erau deschise şi în pas de melc, locomotiva ajunse la podul de peste Prut. Ca la o comandă toţi cei 416 au început să cânte „Deşteaptă-te Române", de viua valea Prutului aşa de tare încât de ambele părţi grănicerii îşi îndreptau privirile spre podul de peste Prut, unde trecea trenul şi din care se auzea cântecul. Cu siguranţă, majoritatea din cei care îl auzeau, nu-i cunoşteau însemnătatea, căci erau prea tineri şi nu avuseseră de unde să-l înveţe. Acesta era acum considerat cântec contra revoluţionar şi nu era pe placul comuniştilor, după cum am aflat mai târziu.

Fochistul de locomotivă, parcă a înţeles momentul solemn şi a lăsat locomotivă să meargă mai încet, iar noi am continuat cu cântecele „Trei culori", „Pe-al nostru steag" şi „Hora Unirii".

Ne aflam pe la mijlocul podului şi acesta fiind îngust, aveai impresia că pluteşti în aer, în melodia unui cântec cu care am fost crescuţi şi ne-am înveselit în copilarie. Acum, după ani de zile, ne reîntorceam ca oameni căliţi pe meleagurile patriei noastre, acolo unde ne născuserăm. Iar eu aveam aceleaşi sentimente ca toţi ceilalţi căci aici mă născusem şi de aceste meleaguri îmi era legată copilăria.

Pe pământul României la început grănicerii ne-au privit foarte curioşi, dar s'au bucurat şi ei când au auzit că suntem

Români care se întorc, după ani de zile de robie, de pe întinsele meleaguri ale stepei şi tundrei sovietice.

Majoritatea dintre noi aveam lacrimi în ochi, unii plângeau cu hohote şi asvârleau grănicerilor români câte un pachet de papiros, de care se despărţeau cu drag acuma.

Drumul de la gara Ungheni şi linia laterală din gara Iaşi era foarte scurt, dar intenţionat sau neintenţionat, lucrul pe care nu-l ştiu, el a fost foarte lung, datorită poate impresiei lăsate nouă de acest eveniment.

Trenul a fost tras pe o linie laterală şi după ce s'a oprit uşile vagoanelor au fost închise, iar comisia sovietic-română a început predarea şi primirea celor 416 suflete. Comandantul sovietic mi-a cerut şi i-am predat întreaga listă cu numele tuturor celor aflaţi în transport. Din acest moment funcţia mea de comandant al transportului lua sfârşit.

Fiecare vagon era verificat în parte. Erau strigaţi după listă, în primul rând toţi cei care erau predaţi autorităţilor române şi nu repatriaţi, cum era cazul celorlalţi. Aceştia îşi luau bagajele, coborau din vagon, îşi spunean repede toate datele, numele şi data naşterii, după care erau luaţi de către grănicerii şi securiştii români şi duşi într'un alt tren pe o linie alăturată.

Era prima fază, dar şi prima impresie rece care ne lovea şi la care nu ne aşteptaserăm. Securiştii români, ofiţerii şi soldaţii, erau mult mai severi cu camarazii noştri, decât prevăzusem noi, posibil faţă de sovietici, dar vom vedea!

A început şi a doua parte, a celora care erau repatriaţi, dar şi cu aceştia erau întrebuinţate aceleaşi metoda.

S'a deschis şi uşa vagonului nostru. Am fost chemat printre primii. Am coborât încet parcă aş fi dorit să nu se spargă ceva în mine. Eram obsedat de despărţirea cu prietenii mei de suferinţă, dar mai ales aceea a şiretului Fritz Cloos.

M'am apropiat de comisie, iar ofiţerul sovietic mi-a spus între timp, că în numele delegaţiei sovietice îmi mulţumeşte, ca şi tuturor celorlalţi, pentru comportarea noastră corectă

pe întregul parcursul transportului. A reamintit că este singurul transport cu care nu a avut bătaie de cap.

Ajuns înaintea comisiei, am pus bagajul jos, am căzut în genunchi și făcându-mi cruce am sărutat pământul României.

Cred și sunt sigur, că majoritatea din membrii comisiei au avut impresia că am înebunit. Unii au început să zâmbească, alții să mă compătimească, iar unul din ei m'a întrebat:

— Ce faci acolo?

Ridicându-mă în picioare, ștergându-mi bușlatul murdar de praf, care era comoara vieții mele, căci în vata dinăuntru se aflau câteva sute de foițe de țigară pe care erau notate toate datele care m'au ajutat să scriu această cronică.

Mi-am șters gura pe mâneca bușlatului și i-am răspuns celui care m'a întrebat, întâi în limbă română, după aceea am repetat același lucru și în limba rusă, ca comisia sovietică la reîntoarcere să aibă ce povesti.

— Am sărutat pământul României, pentru cei vii și cei morți rămași pe pământul sovietic, cărora le-am promis acest lucru.

Mi-am îndeplinit jurământul dat față de camarazii de soartă, morți sub ochi mei în lagăre.

In aceste clipe îmi veneau în minte versurile lui Vasile Alecsandri, tocite pe băncile școlii din — „Dan, căpitan de pali" — în care spune:

Bătrânul Dan ferice, se duce, Nistrul trece
Și'n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
Și inima lui crește, și ochi-i plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării sale.
Sărmanu' îgenunchează pe iarba ce străluce,
Iși pleacă fruntea albă, smerit își face cruce
Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
Pământul ce tresare și care-l recunoaște . . .

M'am îndreptat spre camionul care mă va duce spre o destinație necunoscută.

Incepusem călătoria mea, — Fără pașaport prin URSS, — și părăseam URSS-ul tot fără pașaport, deci nu este greșit dacă-mi închei cronica fraților de suferință ca o călătorie.

— „Fără pașaport prin URSS".

„Afiș-Document" — Antwerpen-Belgia 1972

. . . Vestul nu uită jerfele și pe martirii lor. Placardă apărută în Occident. Vorkuta — își are locul de cinste pe care nimeni nu-l poate nega...

CUPRINSUL

— Volumul III., din trilogia

„Fără Paşaport prin U.R.S.S."

München, 19 Iulie 1978.

*
* *

Consultanţi: Maria Urwich (nasc. Calestru)

Johann Urwich
(Ferry)

Weitlstr. 149/I-4.

8000 München 50

West — Germany

EUROPA

Dear Sirs:

Please be so kind as to confirm receipt of the following publications.

Messieurs:

Veuillez, s'il vous plaît, confirmer la réception des publications suivantes.

Sehr geehrte Herren!

Ich bitte Sie, den Empfang folgender Veröffentlichungen an obige Adresse zu bestätigen.

Spett. Signori,

Prego di confermare la ricevuta delle publicazioni seguenti:

Muy estimados Señores:

Haganme el favor de acusar recibo de las pulicaciones siguintes:

Streik in Workuta
Grève au Vorkuta
Забастовка в Воркуте
Streiks of Vorkuta

1953—1978

25 *Jahre*

Annē

ЛЕТ

Yers